

BIBLIOTHECA GRAECA

RECOGNITA ET CUM COMMENTARIIS INSTRUCTA

CURANTIBUS

FR. JACOBS ET VAL. CH. FR. ROST.

~~~~~  
Bedeutend ermässigte Preise.  
~~~~~

- Aeschini oratio in Ctesiphontem, notis instr. I. H. Bremi. 8. mai. 1826. 7½ Ngr.
- Aeschyli Agamemno primum edidit R. H. Klausen. Editio altera quam curavit Rob. Enger. 8. mai. 1863. 1¼ Thlr.
- Choephorae, illustr. R. H. Klausen. 8. mai. 1835. 22½ Ngr.
- Anacreontis carmina, Sapphus et Erinnae fragmenta, annotatt. illustr. E. A. Moebius. 8. mai. 1826. 6 Ngr.
- Aristophanis nubes edidit illustravit praefatus est W. S. Teuffel. Editio auctior et parabilior. 8. mai. 1863. 12 Ngr.
- Delectus epigrammatum Graecorum, novo ordine conc. et comment. instr. Fr. Jacobs. 8. mai. 1826. 18 Ngr.
- Demosthenis conciones, rec. et explic. H. Sauppe. Sect. I. (cont. Philipp. I. et Olynthiacae I—III.) Ed. II. 8. mai. 1845. 10 Ngr.
- Euripidis tragoediae, edd. Pflugk et Klotz. Vol. I, II et III. Sect. I—III. 4 Thlr. 27 Ngr.
- Einzeln:
Medea. Ed. II. 15 Ngr. — Hecuba. Ed. II. 12 Ngr. — Andromacha. Ed. II. 12 Ngr. — Heraclidae. Ed. II. 12 Ngr. — Helena. Ed. II. 12 Ngr. — Alcestis. Ed. II. 12 Ngr. — Hercules furons. 18 Ngr. — Phoenissae. 18 Ngr. — Orestes. 12 Ngr. — Iphigenia Taurica. 12 Ngr. — Iphigenia quae est Aulide. 12 Ngr.
- Hesiodi carmina, recens. et illustr. C. Goettling. Ed. II. 8. mai. 1843. 1 Thlr.
- Einzeln:
Theogonia. 7½ Ngr. — Scutum Herculis. 5 Ngr. — Opera et dies. 10 Ngr. — Homeri certamen, fragmenta et vita Hesiodi. 15 Ngr.
- Homeri Ilias, varietat. lect. adi. Spitzner. Sect. I—IV. 8. mai. 1832—36. 1 Thlr. 15 Ngr.
- Einzeln:
Sect. I. lib. 1—6. 9 Ngr. — Sect. II. lib. 7—12. 9 Ngr. — Sect. III. lib. 13—18. 13½ Ngr. — Sect. IV. lib. 19—24. 13½ Ngr.
Die einzige Ausgabe der Ilias, welche den kritischen Apparat vollständig enthält.
- Lysiae et Aeschini orationes selectae, ed. I. H. Bremi. 8. mai. 1826. 15 Ngr.
- Lysiae orationes selectae, ed. I. H. Bremi. 8. mai. 1826. 9 Ngr.
- Pindari carmina cum deperditarum fragm., variet. lect. adi. et comment. illust. L. Dissen. Ed. II. cur. Schneidewin. Vol. I. 1843. 1 Thlr. 9 Ngr.
- Vol. II. Sect. I. II. (Comment. in Olymp. et Pyth.) 1846. 47. (à 15 Ngr.) 1 Thlr.

Platonis opera omnia, recensuit, prolegomenis et commentariis instruxit G. Stallbaum. X voll. (21 Sectiones). 8. mai. 1836-61. Compl. 21 Thlr. 15 Ngr.

Einzel:

Apologia Socratis et Crito. Ed. IV. 1853. 24 Ngr. — Phaedo. Ed. III. 1850. 22½ Ngr. — Symposium c. ind. Ed. III. 1852. 22½ Ngr. — Gorgias. Ed. III. 1861. 24 Ngr. — Protagoras. Ed. II. c. ind. 1840. 24 Ngr. — Pollitia sive de republica libri X. 2 Voll. Ed. II. 2 Thlr. 15 Ngr. (Vol. I. 1 Thlr. 12 Ngr., Vol. II. 1 Thlr. 3 Ngr.) Phaedrus. Ed. II. 1857. 24 Ngr. — Menexenus, Lysis, Rhipias uterque, Io. Ed. II. 1857. 27 Ngr. — Laches, Charmides, Alcibiades I. II. Ed. II. 1857. 27 Ngr. — Cratylus cum ind. 1835. 27 Ngr. — Euthydemus. 1836. 21 Ngr. — Meno et Euthyphro itemque incerti scriptoris Theages, Erastae et Hipparchus. 1836. 1 Thlr. 12 Ngr. — Timaeus et Critias. 1838. 1 Thlr. 24 Ngr. — Theaetetus. 1839. 1 Thlr. 12 Ngr. — Sophista. 1840. 27 Ngr. — Politicus et incerti auctoris Minos. 1841. 27 Ngr. — Philebus. 1842. 27 Ngr. — Leges. Vol. I. Lib. I-IV. 1858. 1 Thlr. 6 Ngr. — Vol. II. Lib. V-VIII. 1859. 1 Thlr. 6 Ngr. — Vol. III. Lib. IX-XII. et Epinomis. 1860. 1 Thlr. 6 Ngr.

Sophoclis tragoediae, rec. et explan. E. Wunderus. 2 Voll. 8. mai. 1847-57. 3 Thlr.

Einzel:

Philoctetes. Ed. III. 12 Ngr. — Oedipus tyrannus. Ed. IV. 12 Ngr. — Oedipus Coloneus. Ed. III. 18 Ngr. — Antigona. Ed. IV. 12 Ngr. — Electra. Ed. III. 12 Ngr. — Ajax. Ed. III. 12 Ngr. — Trachiniae. Ed. II. 12 Ngr. —

Thucydidis de bello Peloponnesiaco libri VIII, explan. E. F. Poppo. 4 Voll. 8. mai. 1843-1856. 4 Thlr.

Einzel:

Lib. I. 18 Ngr. — Lib. II. 18 Ngr. — Lib. III. 18 Ngr. — Lib. IV. 15 Ngr. — Lib. V. 15 Ngr. — Lib. VI. 18 Ngr. — Lib. VII. 15 Ngr. — Lib. VIII. 15 Ngr. — Indices et de historia Thucydidea commentatio. 20 Ngr.

Xenophontis Cyropaedia, comment. instr. F. A. Bornemann. 8. mai. 1838. 15 Ngr.

— Memorabilia (Commentarii), illustr. R. Kühner. 8. mai. 1858. Ed. II. 27 Ngr.

— Anabasis (expeditio Cyri min.), illustr. R. Kühner. 1852. 1 Thlr. 6 Ngr.

Einzel à 18 Ngr.: Sect. I. Lib. I-IV. — Sect. II. Lib. V-VIII.

— Oeconomicus, rec. et explan. L. Breitenbach. 8. mai. 1841. 15 Ngr.

— Agesilaus ex ead. rec. 8. mai. 1844. 12 Ngr.

— Hiero ex ead. rec. 8. mai. 1844. 7½ Ngr.

— Hellenica, Sect. I. (lib. I. II.), ex ead. rec. 8. mai. 1853. 12 Ngr.

— Sect. II. (Lib. III-VII), ex ead. rec. 8. mai. 1863. 1 Thlr. 18 Ngr.

Unter der Presse befinden sich:

Pindari carmina edd. L. Dissen et F. W. Schneidewin. Sect. II. Fasc. III: Commentarius in Carmina Nemea et Isthmia nec non in fragmenta ab E. de Leutsch confectus.

Platonis opera omnia ed. G. Stallbaum. Vol. I. Sect. II. Phaedo. Editio IV. emendatio.

— Vol. II. Sect. II. Protagoras. Editio III, quam curavit R. Kroschel.

111 113
DIONYSI

HALICARNASENSIS

ANTIQUITATVM ROMANARVM

QVAE SVPERSVNT

RECENSUIT

ADOLPHVS KIESSLING

VOL. II

C. a. 18 1/2
B.G.

LIPSIAE

IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

MDCCLXIV

ADNOTATIO CRITICA

INDEX NOTARVM

- A* = Chisianus
Ba = Vrbinatis manus prima
Bb = Vrbinatis manus altera
C = Coislinianus
D = Regius
E = Vaticanus 1300 saec. XII alteram Dionysi pentadem complectens.

Si quae de Vrbinatis scriptura aliter ac Hudsonus fecit retuli, mihi credi uolo, qui codicem ipse denuo contulerim. Praeterea moneo, semper me adnotasse, ubi uocabula in ACD omissa ex solo Vrbinate siue a Hudsono Reiskioque siue a me ipso in seriem uerborum recepta sunt.

LIBER III

1, 4 *νίους libri νίανους* Casaubonus coll. IIII 6 | 10 *ἐπεδείξατο Bb ἀπ. ABa* | 13 *μάλιστα om. B* | 19 *ἐξαιρετον post λαφύρων inserit A.*

2, 4 *τε om. B* | 13 *καὶ ante ἕτερος intercidisse uidetur coll. I 36 IIII 40, 62* | 14 *ὁ ἐν π. mauolt Bücheler* | 16 *φίλον coniecit Stephanus* | *τοιούτοσί τις A τοιοῦτος αἰτινες Bb λέγεσθαι φίλος ἐστὶν τοιοῦτος ἀπὸ κτλ. proponit Bücheler* | 20 *πρῶτον AB* | 31 *τὴν Ὀηρισίαν addidi ex B* | *πρῶτη B πρῶτον A.*

3, 5 *τινες addidi ex B* | 8 *τι et θεῖα inserui ex B* | 12 *ἀπέλαμψεν libri, corr. Reiske* | 13 *ἐκ τῆς κερφαλῆς Bücheler* | 17 *καταλαβοῦσα?* | 30 *στεφάνοις αὐθις*

ἀριστέως AB hic et V 17 VI 94 VIII 29, 79. ἀριστέως uolgo ex (CD) *).

4, 8 ποτέ — ποτὲ B | 17 προσώπων Bb τρόπων ABa | 19 ψήφον B ψήφους relicui contra usum Dionysi, nisi τὰς addere malis | 25 ἔτι τρέπων B | 30 κατεσκευασμένης πρὸς ἡγεμονίαν B quam uerborum collocationem spernere non debui.

5, 12 οὐ add. B | 13 καταλιπόμενα Bb | 14 δὴ scripsi δὲ libri | 16 αἴρωνται libri, correxit Sylburg ἀρδην mauolt Pflugk | 17 πρῶτον μὲν ἐπέταξε τὰς τῶν βασιλείων θύρας κλείσαι B | 28 αὐτοῦ B | 31 οὐδὲ] καὶ B | οὐδὲ ἀσπασσθαι τινα ἡμῶν τὰ ἔσχατα δυναθεῖς Schnelle, qui relicua ut ex interpolatione orta deletuit. At eodem fere modo scriptor uerbosior coniungit VIII 61 ἐν τε ἀσπασμοῖς καὶ προσαγορεύσει.

6, 1 λείπεται AB | 5 ἔσται δὲ Pflugk | 13 κτησάμενους libri κτησομένους Stephanus contra usum Dionysi | 18 ἀλλ' οὐ δεήσει add. B(C) | 26 εἰπεῖν add. B | 29 ὠ Τύλλιε ὄνομα B.

7, 8 ἀφῶσιν] an ἀλώσιν ut X 42 ἀλόντων τῶν ἀνδρῶν ἐρήμους τὰς δίκας? | 10 καθιστὰς id est καθίστας B quod praeteruidi | 20 ἐὰν δὲ A ἐὰν B correxit Stephanus | 29 ἐκ add. B.

8, 7 τοὺς ante πολλοὺς inserui | 8 ἀπεχθόμενους recepi ex B ἀπεχθανομένους relicui, qua forma longiore Dionysius nusquam usus esse uidetur; XI 9 enim uel praeter libros ἀπέχθεσθαι reponendum est | ὡς inserui; εἶπεν οὐδὲν γεγενῆσθαι uolgo e (C) | πλέον post οὐδὲν deesse suspicatur Reiske | 16 ταύτην τὴν δόξαν ἔχων δ. B | 26 τοῖς om. B | 29 με add. B | 31 περὶ om. AB.

9, 3 Ταρνύμιος δ' ἐκ B, an T. δὴ ἐκ? | 9 ὑποδοῖτο Bücheler | 26 Λατίνους] Σαβίνους maluit Gelenius | 32 ἔτη] ἔτι B.

10, 1 ὡς πάντες B male; non enim breuiata uocis ἄπας forma, nisi post uocales et praepositiones πρὸς ἐκ

*) Uncinos ubi codicum CD notis apposui, ex silentio Sypsomii, qui Coislinianum et Regium cum Tauchnitziana editione contulerat, scripturam eorum assecutum me esse significauit.

et εἰς atque in formula ὀλίγου (πολλοῦ) δεῖν πάντες usus est Dionysius | 4 δ' εἰ] δὲ libri, correxit Reiske | 6 δὲ post εἰ male inseruit Reiske | 10 αὐταῖς A αὐτὸς B quod fortasse praeferas articulo ante ὄρος suppleto | 14 ἐπὶ καὶ εἰκοσιέτους AB quod correxit Sintenis Em. Dion. II p. 11 | 25 αὐτοῦς AB | ἐκ δούλης μητρὸς ὧν addidi ex B | 32 ὅτι καὶ μετὰ B quod recipere debui.

11, 2 εἰ om. libri, add. Stephanus | 4 δὲ ante ἔτη inserunt ABC, quod recepissem si mihi de aliis certis particulae δὲ in apodosi positae exemplis apud Dionysium constaret | 10 πέμπτῳ δὲ καὶ B | 13 εἶχε B | 13 σῶμα ἀνδρός om. B; σῶμα in C quoque in margine sola extat | 14 ἔξ καὶ ἑβδομήκοντα βεβιωκὸς ἔτη B | 15 πολεμειν Bb, quod si probaueris cum Reiskio scribendum erit: ἐκπεσόντα δὲ τῆς ἀρχῆς ἔτι πολεμειν — αὐτὸν ἐν τ. π. ἐξεταζόμενον, ὡς φασί, παρὰ κτλ. | 16 ἐν τοῖς τάγμασιν Portus | 17 ὁ addiderunt Portus et Reiske | 21 τόποι uix recte dictum est; an τόκοι, quod Stephano quoque in mentem uenisse uideo? | συνειδότες AB | 26 ἔτη B | 27 an καὶ γὰρ — ἀπιστος, οὐδὲ ἄπαις — ἦν? καίτοι ἢ mauolt Reiske | 30 αὐταῖ A αὐταῖ B.

12, 7 ὑπολειπούμενην mauolt Stephanus | 9 δὲ om. B | 12 τῶν om. AB | 19 γινόμενα libri quod correxi | 27 τὰς τε θάβδους?

13, 1 ἐτρέπετο libri quod correxi | 6 τῶν νηπίων καὶ νηπίων AB | 10 ἀποδέδωκε B | παρὰ] περὶ B | 11 ὡς-περ B ὡς relicui | 15 prius ἢ add. B | 18 οὐ] οὔτε libri, quod correxit Sintenis II p. 12 | 19 παιδίων? | 29 τὰς addidi.

14, 2 παίδων B | βεβαιούντες B | 3 ἄν add. Reiske | 4 ὅσον ἐκ τῆς κοινῆς ἀπάντων ὑμῶν βοηθείας om. B | 10 ὡς Sintenis II p. 12; οὐς libri | 14 οὐδενὸς ἦν βουλευθεῖς ἤττον ἄξιος B | 16 μήτε ἐμὲ om. libri, addidit Reiske; μηδὲ τοὺς ὀρφάνους mauolt Sintenis II p. 14 | 21 ὅσα προσήκει] an ὡςπερ προσήκει? εἰρηκῶς aut ὑπομνήσας aut προειπῶν post προσήκει intercidisse suspicatur Reiske | 26 τ' addidi ex A, om. B.

15, 2 συμβαλομένων mauolt Reiske; cf. uero II 75 τὴν τῶν συμβαλόντων πίστιν | 3 γενομένης B | 5 ποιεῖσθαι c. Schnelle | κουφοτέρας AB | εἰς abesse malim | 7 φέρειν

libri εἰσφέρειν Bücheler | 8 γινόμενον Sintenis II p. 13 quod praeteruidi | 9 τὸ αὐτὸ ἡγοῦμαι libri, correxit Sintenis l. 1. | 16 μηδὲ Sintenis II p. 12 μήτε libri | 17 γένηται AB | 19 ἔγνωκα] ἔγνω καὶ AB quod mutare non debui | 20 τὴν add. B | 23 μηδὲ] μήτε libri, correxit Reiske; possis suspicari quaedam intercidisse, e. c. μήτε πολίτας | 24 ὑμᾶς libri, correxit Sintenis II p. 13 | καὶ ante λαμβάνωσι om. B.

16, 5 ἀποχρέους AB | 10 γῆς om. AB | 11 αὐτὴ B | 14 συνέγραφεν οὐς μὲν ἐκ mauolt Reiske | 16 οὐς δὲ καὶ αὐτὸς c. Reiske | 26 εἰσῆει scripsi εἰσπίπτει libri | αὐτοὺς B | 28 τὴν τοῦ βασιλέως αἴρεσιν B | αἴρεσιν Bb προαίρεσιν ABa | 29 αἰ φράτται add. B.

17, 8 συνιούσης A συμποριούσης c. Reiske | 20 οὐδὲν add. B | 25 ἀπαχθέντας scripsi ἀχθέντας libri | πρὸς τὰ χρέα add. B | 26 καὶ ἰδίᾳ κατέχοντες? | 31 καταφέρειν B.

18, 3 νῦν add. B | 5 τε add. B | 10 ἐαυτοὺς Bb | 13 τινα om. B | πολλὴν Bb | 21 αἰρεῖσθαι B | 24 καὶ post οὖν add. B | 29 τε θεῶν καὶ δαιμόνων AB | 31 πάντες libri πάντων Reiske | τε om. B.

19, 6 εἶναι add. B | 7 ὑμῶν A ὑμῖν B | 14 πατριόεις] Μαριόεις? | 17 οἶον ὄντος? | 18 ἐγίνετο Bb | 19 διαικατέγη Ba | 21 ποιεῖν δεῖν mauolt Portus | 27 ποιήσειν add. B | 29 ἐκ add. B | 32 παραλαμβάνει τότε τὴν ἀρχὴν παρὰ τοῦ δημοτικοῦ πλήθους πολλὰ accesserunt ex B.

20, 3 κρίματα add. B | 8 πρώτων c. Reiske | 13 πον μάλιστα add. B | 18 ἐνθα exprunxi; possis quoque auctore Büchelero scribere: οἰκίας κατασκευάσασθαι ἐνταῦθα, καὶ | 26 ὄντα πολλὰ AB.

21, 1 ἄπορον AB | 3 δυσχερέτω sine τῷ mauolt Pflugk | 6 Ἀθηναίων c. Reiske | 8 ἀν add. B | 15 Σοβόραν B | 16 Κολλατίνην libri, correxit Portus | 24 καὶ ante οὐκέτι deleui cum B | 30 ἰερά ex interpretatione uocis καλιάδας ortum seclusi, ἰεράς uolgo.

22, 3 ἐν τοῖς στενωποῖς Bücheler, τοῖς προνωπίοις uel θεοῖς προνωπίοις deletο ἐν coniecit Casaubonus | 6 καὶ add. B | 8 ἐν ταῖς B ἐν τοῖς A | 11 ἐθισμόν] κόσμον? | 18 τε add. B | 19 ἐκάλει c. Reiske | 20 καὶ ante τριάκοντα inserunt ACD | quae post φυλάς legebantur uerba ἀμφοτέρων Κάτων μέντοι τούτων, hinc in u. 24 a

Niebhrio I not. 973 praeunte Sigonio transposita; longius progressus Fischer (de aliquot locis Dion. Hal. Meining. 1859) locum sic constitui iubet: καὶ τὰς ἀστικὰς προστιθεὶς αὐταῖς τέτταρας κατεστήσατο τριάκοντα φυλάς· ὡς δὲ Οὐεννάνιος ἰστόρηκεν εἰς μίαν τε καὶ τριάκοντα φυλάς· ἀμφοτέρων Κάτων μέντοι τούτων, ὡς ἐπὶ Τυλλίων τὰς πάσας γενέσθαι λέγει τριάκοντα [ἀξιοπιστότερος ἂν] οὐ χωρίζει τὸν ἀριθμὸν | τὰς πάσας] τὰς συμπάσας? | 22 uerba inde a ὅστε usque ad τριάκοντα καὶ πέντε accesserunt ex BC et cod. Bessarionis apud Sylburgum | 22 κατὰ τὴν πόλιν] articulum quem om. BC inserere non debui | 25 οὐ χωρίζει B | 29 Ἑλληνικῆ ὀνομασίᾳ malim cum Stephano | 32 τὰ πολλὰ] τὰ ποιμένα?

23, 12 ἐν τοῖς Sintenis II p. 32, ἐν ταῖς libri | 30 τῆς ἐν ἄλλοι] articulum addidi | 31 Λιβυτίνην] βυτίνην A ναιβυτίνην punctis super ναi additis B.

24, 7 τετιμῆσθαι libri quod correxi | 10 φυλῆ quod omittunt libri addidi probante Büchelero; τόπω uolgo ex coniectura Stephani | 17 πάντων libri quod correxi | 29 ἐντὸς τοῦ τείχους A, sed Dionysius semper in hac locutione omisit articulum, unde corrigendum II 67 ubi ab Urbinate recte abest articulus.

25, 2 τούτους εἰς scripsi τοὺς libri | 6 ἀπέδωκε Bücheler ἀνέδωκε libri | 19 καθ' ἡλικίας AB.

26, 2 ἐξ add. B | 6 τυμβαριστῶν A sicut et 15 τυμβαρισταὶ | 10 σημαίνοντων mauolt Stephanus | 14 λόγοις ABb λόγος Ba Portus; aut οἱ μὲν — οἱ δὲ τοῖς νεωτέροις ἀκολουθοῦντες λόγοις aut διηρημένοι τε καθ' ἡλικίαν οἱ μὲν — οἱ δὲ — ἠκολούθουν Fischer l. 1. p. 11 | 28 ἀριθμὸν AB τὸν ἀριθμὸν ego et Sylburg | 32 κατὰ quod in B a correctore exprunctum est seclusi; καὶ A.

27, 3 τὰρχαῖον? | καλάσεις Bücheler καλέσεις AB | 18 τὸ δὲ ἐπιβάλλον AB | τὸ ἐπιβάλλον ἐπέλεγε παρέχειν ἕναστον λόγον relicuis recisis proposuit Bücheler | 25 ἐπέλεγε? | 30 εἴκοσιν οὐσιν ἐλάττωσι λόγοις AB correxit Reiske nisi quod male post ἐλάττωσι addidit δὲ | 31 καὶ om. BD, de A non mihi constat; e coniectura addidit Reiske; sed cf. V 2 ἐκ περιτροπῆς — παραλλάξ.

28, 12 εἰσφορὰν BC, in AD desunt uerba τῶν δὲ στρα-

τειῶν διὰ τὴν εἰσφορὰν; ἀνεισφορίαν ego, Fischer l. l. p. 12 | τοῦ om. B | 14 οὔτε δὲ libri, correxit Reiske | 26 ἀπελάσαντες libri ἀπελάσας Sintenis II p. 13 | 29 ἐπεκυροῦντο libri quod correxi | 32 τὴν addidi male obsecutus Ambrosio ad II 9 haec exagitant, cf. Sintenis ad Plut. Pericl. p. 80.

29, 3 διάσκειν καὶ om. B | 17 ὄντες addidi ex B | 23 τοὺς om. B.

30, 12 ἀντὶ uolgo | 15 ἀπολειπομένων B | 23 ποιούντων uix sanum est; expectaueris φρονούντων uel πονούτων | 26 τῇ δὲ πόλει περιῆν mauolt Reiske | 27 et 28 utrumque τοὺς delendum esse censet Reiske | πλεῖστον] πλεῖον? | 29 καὶ πράζοντας] καταπράζοντας Bücheler.

31, 4 πολλάκι B | 9 τάξας] τὰ ἐξῆς B | 11 ἐσταλμένος ἐς Reiske | 14 ἔθνε libri, corr. Bücheler | 19 τότε τοὺς? | 30 ἐπανίεναι mauolt Reiske | 32 τούτοις A.

32, 1 τὴν om. libri addidit Ambrosius; uide quae dixi ad p. 28, 32 | 27 τοὺς δὲ libri quod correxi; μὲν post ἅπασι u. 24 inseruit Reiske idemque ἠγομένους u. 28 reposuit pro ἠγεῖσθαι, utrumque male.

33, 4 εὐδαίμονες AB | 20 ἄγειν libri αἰεῖ scripsi | 22 ἀφελήσεσθαι B | 28 καταλιπόντας libri quod correxi.

34, 1 Οἶμαι δ' accesserunt ex B qui u. 2 δοκεῖ post εἶναί μοι contra relicuos libros omittit | 11 ἢ om. B | 13 προιάμενοι αὐτοὺς scripsi προικαμένοις AB | τούτους τοὺς τρόπους mauolt Sylburg | 19—23 uocabula uncis inclusa atque ex foedissima interpolatione orta desunt in AB | 32 πόρον] τρόπον? coll. VI 59.

35, 12 χρηστοὶ τε mauolt Bücheler | 18 πῖλους libri correxit Sylburg, male defendit Schnelle δυσεκκαθάρτους eiciens | 19 ἐκ delet Cobet Mnemos. IX 322 | 21 καὶ om. B | 31 malim εἰ δὲ μή γε ex usu Dionysi coll. V 31, 76 VI 23, 65 VII 10 aliis locis | 32 γενομένους?

36, 4 φυλάς καὶ φράτρας scripsi postremis duobus uocabulis additis φυλακὰς B φυλάς relicui; curiarum enim mentio a Dionysio ubi ciuitatem alicui datam esse commemorat uix umquam omissa est praeter III 22 fin., conferas II 35, 46, 50, 55 III 29, 31 etc. | 5 ἀφήσουσι AB

ἐφήσουσι scripsi | 7 ἐπιθέντες scripsi τιθέντες B θέντες A | 23 malim συνέγραψε coll. III 26 | 28 ἀνδρῶν add. B | 29 εἰς ὄνομα καὶ δόξαν mauolt Stephanus.

37, 4 ἀληθεῖς βίον scripsi idemque inuenerat Reiske, qui et ὄψεως ἅτε ἀπάτας coniecit, εἰς βίους libri; ἀπάτας καὶ οὐκ εἰς βίους καὶ πράγματ' ὠφελείας proposuit Schmitz; οὐκ εἰσφερούσας βίον καὶ πραγμάτων ὠφελείας Fischer l. l. p. 12 | 5 μόνοις scripsi, quia totius sententiae uis in uocabulis ἧς πλεῖστοι τε ἀπολαύουσι posita est; μόνον libri | 6 cum certam huius loci medelam nondum reppererim, recepi et distinxī Vrbinatis scripturam; Chisianus praebet ἐπαίνον δὲ οὐδὲ ζήλον ἄξια, unde uolgo effectum ἐπαίνον δὲ καὶ ζήλον ἄ.; Bücheler mauolt ἠκολούθουν μόνον ἐπαίνου· ζήλον δὲ ἄξια | 7 ἦς] ὦν c. Reiske | 8 χρόνου scripsi χρόνον libri | 17 μᾶλλον ἔργοις Bb | 21 μέρη om. B | 29 uerba καὶ τοὺς θεοὺς — ἐδωροῦντο post συνέθυόν τε transponit Schnelle | 31 πόλει quod om. AB addiderunt ego, Reiske, Pflugk.

38, 5 ἀπάσας et μετεχούσας addidi ex B | 25 κρεῖττον AB κρεῖττον ego, Portus, Sintenis II p. 14, Fischer l. l. p. 13 | 32 ἐκ τῶν ἱερῶν corrupta uidentur; ἐκ τῶν ἴσων uel tale quid latere suspicor | τοῦτο B τούτων A.

39, 3 ἐγκαταστησάμενος ABb, sed γ in rasura posita unde restitui ἐν καταστησάμενοι | 16 Ἑλληνικῶν interpolatorem sapit | 18 οἰκίσαντας A οἰκείσαντας B correxerunt Gelenius, Casaubonus | 22 αὐταὶ Bb | 23 αἰ add. Reiske.

40, 11 ὅλον αὐτῶ τὸ ἔθνος B | 22 τοὺς θεοὺς B θεοὺς A | 26 στέμμασιν ἱκετηροῖς proposuit Stephanus | 27 οὐδ' ἐν τῷ π. Reiske | 29 ἀπλῶς B ἀπόνως A.

41, 3 Καιρητανούς καὶ Οὐέντανούς καὶ Ταρυννίτας B Οὐέντανούς καὶ Καιρητανούς καὶ Ταρυννίτας mauolt Schnelle; Ταρυννιήτας scripsi, quoniam hac nominis forma semper fere usus est Dionysius eandemque praebet Stephani Byzantii liber Rhedigeranus | 4 ταύτας om. B | 9 τῇ om. B | 20 ἐν ἀκμῇ γάμου scripsi, nisi forte praestat γάμων coll. I. 76. ἐπάμους B ἐπὶ γάμους A ut et XI 28 τὴν κόρην ἐπίγαμον οὔσαν | 22 τε add. B | 24 αὐτάς AB αὐτοῖς Reiske | 26 τύχη libri ψυχῇ in quod et ipse incideram mauolt Cobet N. L. p. 74.

42, 4 χρηστῆς addidi | 20 δ' om. B.

43, 15 προσήκει? | 16 ἱκανῆ om. B fortasse recte | περιέστιν Sintenis II p. 15 quod recipiendum erat | 18 in ἀσθενῆς aliud quid latere, fortasse ἀφελῆς, suspicatur Bücheler | 21 οὐ πολλοῖς ἀποδείξει πενητηκονταετῆς εἶναι B | 22 τὰ κράτιστα scripsi; articulum om. libri | 23 φέρε add. B | 27 κακῶς AB καλῶς Ba | 28 ἄγνοεῖ AB ἀγνοεῖ Bb; an scripsit Dionysius: ἀλλὰ καὶ ταῦτ' ἀμφοτέρω καλῶς ἔχοντα σαντῶ τυχάνει καὶ οὐδὲ αὐτὸς αὐτὰ γε ἀγνοεῖς? Ceterum αὐτὰ abesse mauolt Reiske.

44, 3 τοῦ om. B | 4 τὰς add. B | 16 καὶ om. B | 15 τε add. B | 19 χρόνον A βίον B | 22 διαδήσομαι AB correxit Reiske | 30 προτέλεια B προτόλεια A unde uolgo πρωτόλεια.

45, 9 καὶ add. B | 14 ἐνανσίαις libri quod correxi coll. III 7, 75 VI 23 | 19 ἀταλαίπωρον A quod quomodo Thucydidis uerbis (I 20) οὕτως ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἢ ζήτησις τῆς ἀληθείας defendi possit non intellego | 20 ἀπάγεται AB correxit Reiske | 23 παρ' αὐτῆς? | 24 αἱ inserui praeter libros | 27 συνάγοντες A.

46, 1 μὴ τι πείσεται mauolt Sylburg | 4 καὶ om. B | 7 ἐαντὸν A Ba αὐτὸν Bb | 11 συνάγων mauolt Bücheler | 21 τὴν τῶν P. B | 23 δὲ om. AB | 32 ἢ add. Reiske.

47, 10 ὅτ' AB | 16 παραλαμβάνοντες B | 21 ὅτε γ' εἰς Reiske | 24 ἔδει om. B.

48, 1 καὶ om. B; fortasse post ἀκούειν distingnendum et ea quae secuntur in hunc fere modum continuanda sunt: νῦν δὲ τέταρτον ἤδη — ἔτος ἀποστερωῶν με — ἔπειτα ἐρωτῶν με τολμᾶς; | τοῦτο om. libri praeter B | 3 διανοίας add. B | 8 εὐρεῖν om. B | 9 γένος A | 14 δὴ scripsi δὲ AB | 16 καὶ εἴ τι A εἰ δὴ τι B καὶ γὰρ εἴ τι proposuit Reiske; an εἰ δέ τι? | 22 ὡς addidi ex B | δικαιότερα ἐρῶν B | 25 ᾧδε om. B | 29 λαβῶν B | 32 ἀπάντων add. B.

49, 4 ἐπιτροπέαν AB | 11 Ταρκενίου ABa Ταρκενιέου Bb Reiske | 15 κατελείπεσθε B quod recipere debui, κατελείπεσθε A κατελείφθητε Cmg (D) | 16 μέντοι τοῖς] μέντοι B μὲν τοῖς A.

50, 1 δὲ om. AB | 7 ἄρρενας om. B | 11 οὐσίαν

scripsi φύσιν libri | ἐκλιπόντων scripsi ἐκλειπόντων libri | 21 ἐκλείπωσιν B uolgo, corr. A | 25 αὐτοῦ add. B.

51, 3 οὐδένα add. B | 4 ἐκ τοῦ δικαίου] articulum inserui Pflugkium secutus | 5 τέτταρα καὶ τετταρακονταετῆ? | 9 πάντ' add. B | 14 τὰ μὴ] μὴ τὰ B correxit A | 20 ἐκείνο? | 25 κατηγορήσων mauolt Reiske | 29 ἐπιδείξαι scripsi ἐπιδείξασθαι libri | 30 προειπόντος A προειπόντα mauolt Sylburg | 31 καὶ addidi ex A | 32 ὑπὲρ σου Casaubonus.

52, 3 ἔστιν ἐπιτηδειότερος B | 5 με δεῖν ποιήσω mauolt Bücheler | σε add. Reiske | 8 οἱ λόγοι add. BC | 9 ὦ βουλῆ post εἰσι inserit B | 11 τούτου Ba (CD) τούτων A τοῦτο Bb | 15 στερομένους uel ἀποστερουμένους scripsisse uidetur Dionysius | 16 κεκομμένους AB | 17 ἀδίκως scripsi ἀδίκῳ libri | 18 γεγονός ὑπ' ἐμοῦ B | 23 εἰπεῖν om. B ex more Dionysi | 27 μέτριος ὢν mauolt Bücheler μετρίως Ba idemque ut et φιλανθρωπῶς proposuit Pflugk | 28 πᾶσι libri, quod correxi | 29 ἐαντοῦ B | 31 ὑπὲρ add. B.

53, 5 ἐγνώμην B | δίκας quod omittunt libri add. ego et Sintenis II p. 14 | 9 λυποῦσι με A λυπεῖν με B λυποῦσιν ὑμᾶς (CD); an λυπεῖν ὑμᾶς ἴσως? Cf. VI 58 εἰκαζε — βοηθείας δεήσεσθαι τινος ἴσως. | 11 εἰ δὲ δοκεῖ Reiske | 15 πᾶσι add. Bb | 19 ἐπ' αὐτὸν mauolt Bücheler | 32 ὅτι add. Bb ἔτι Ba.

54, 18 δίκην add. B | 19 ἐπ' οἶκον ᾤχετο Portus | 21 πολλῆς add. B | 22 ἐπ' αὐτῆς] αὐτῆς A omittit B, correxit Reiske | 30 εὐράμενον B | 32 αὐτὸν Bb | δὲ quod omiserat Ba delet Reiske.

55, 13 ἐκέλευε B | 17 εἰσελθῶν A | 24 τὸν βασιλεῖον B quod correxi, βασιλεῖον A | 27 εἶπεν add. B.

56, 4 ἐξάρας mauolt Reiske | 5 ἀνὴρ ῥιπτεῖ] ἀναρρίπτει libri, correxit Sintenis II p. 4, nisi quod praeter usum Dionysi scripsit ῥιπτει | 10 στένων κρατούντων sana esse uix crediderim; pro στένων expectaueris διὰ τῶν στενωπῶν uel tale quid, pro κρατούντων Bücheler proposuit κρατυνόντων | 14 δὲ post ταῦτα add. Reiske | 15 θανμαστὰ — πραγθῆναι add. B(C) | 21 πρὸ add. B | 27 ὦ

Ταρκύνιε hic om. B in quo post σοι u. 28 insertum est Ταρκύνιε.

57, 1 καὶ add. B | 5 ὑποθέσθαι? | 18 ταῖς ἡμίονοις add. B | 28 καὶ τέτταρα add. Hudson ex Lapi uersione | 32 τε scripsi δὲ B om. A.

58, 7 uerba εἴτ' ἐκ τῶν πολιτῶν de quibus Reiske iam dubitauerat seclusi | 13 παρὰ τῶν ἄ. Reiske | 19 πάντα τὰ κατὰ τοὺς νόμους? coll. III 36 III 8 | 26 καὶ expunxi.

59, 3 βασιλικαῖς scripsi καὶ B om. A | ἐφ' ἑαυτὸν scripsi εἰς αὐτὸν AB | 6 uerba σὺν ὀλίγοις τισὶ τῶν φίλων post βασιλέως transponit Schnelle | 24 ὁ ἀνὴρ A.

60, 2 puncto post κατασκευῆν sublato γὰρ deleuit Reiske | 9 Κερκυραῖος add. B | 12 malim παρήγη ex more Dionysi | 18 τε add. B | 19 τὸ βασίλειον sine αὐλήν B | 28 οὐδὲ πρῶτος AB | 30. 31 καὶ τὰς περὶ τῶν ἀμφοβητημάτων συμβολαίων ἐπιγραφάς AB quae correxi.

61, 5 τὸν προγενέστερον Reiske | 12 ἐκ add. B | 19 τοὺς ante ἐξελενομένους addidit Sylburg | 24 τῷ τυράνῳ καταλείψειν uel si ordinem tralatitium seruare malueris εἰκόντες pro ἐκόντες mauolt Sintenis II p. 14 | οἱ καὶ πολλῶ uel καὶ οὗτοι πολλῶ Reiske.

62, 2 ἐπὶ B | 4 ὄντες τέως B | 7 τὰς om. B | 26 malim εἰς τὸν ἐξ ἀρχῆς τρόπον coll. V 39 VII 21.

63, 2 πάσας aut delendum aut in ἅπασι mutandum est | 8 συγκαθιέντες σφᾶς uel συγκατιόντες Sylburg | 15 ἀπολέξας B an ἀποδείξας? | 18 τὴν inseruit Ambrosius | 22 καὶ add. ego, Portus | 32 τὰς add. B.

64, 6 καὶ τὰς λατρείας B καὶ τὰ ἀλλότρια A unde ὡς περ ἀλλότρια Reiske | 14 ἐσπούδαζε A ἐσπούδασε B | 20 δι' αὐτὸν B | 22 ὑπερορίαν? | 23 στρατείαν AB correxit Sylburg | 27 γινόμενην Bücheler γενομένην libri | 30 σὺν αὐτοῖς add. B | 31 αὐτὸς add. B.

65, 1 ὁ χρόνος scripsi χρόνος libri | 2 μὲν add. B | 5 Τύρδος libri hic et in reliquis locis, correxit Hudson | 6 τὰ om. B | 14 τοῦ om. A | 21 αὐτῶ B | 29 ὁ καὶ B καὶ A.

66, 6 ἐκγόνοις C fortasse recte | 9 καὶ deleui | 12 ἔχοι? | 14 λαβῶν add. B(C) | 17 τὴν om. AB | 21 τε add. B.

67, 1 ἦν add. B | 2 ὑπερέλθεντο AB correxit Stephanus ex (CD) | οὗς AB correxit Sylburg | 5 ἀπεδείκνυ τὸ AB correxerunt Pflugk et Sintenis II p. 14 | 8 τὰ τῷ libri correxit Sintenis l. l. | 14 παρ' αὐτοῦ add. B | 16 τῆς addidi | 19 uerba καὶ δικαστὴν — κατήγορον (u. 20) ut spuria delet Schnelle | 28 ἀπόσατο libri quod correxit Pflugk.

68, 8 ὅς ante παρεσκευάσται add. Reiske | 18 ἄπαντες B | 30 ζῶντ' ἐς A ζῶντι Reiske.

69, 12 ποιῆν AB correxit Reiske | 15 τὸν om. AB | 22 ἀπάντων B | 31 τῆς om. B.

70, 1 τὰς om. B | 3 τὰς libri αὐτὰς Sintenis II p. 7 | 4 αἱ δὲ πελάνου γένος, αἱ δὲ ὁμοίον τι τούτοις coniecit Sintenis l. l. φυτοῖς in τούτοις latere suspicatur Bücheler, ut significantur liba florum instar ficta; post τούτοις uerba οἶον ἀκροδρῶνα intercidisse, γένος uero ex insequenti ἐνός male repetitum esse censet Reiske | 6 τὸ om. B | 15 δ' om. B | 18 Σούεσαν libri | 24 συνάψας οὖν mauolt Reiske | 26 εἰς τὸ τεῖχος add. B | 27 αὐτοῖς om. B | 31 ἀπέλιπεν mauolt Reiske.

71, 1 οὐδὲ libri, correxit Stephanus | 20 μεγάλοις add. B | 26 κατασκευῆν B sed cf. III 52 | 30 δὲ?

72, 16 ἀπὸ τῶν σημείων B quod praeteruidi | 21 ἀπέκλειεν B | 30 ἦκεν libri ἦγεν scripsi | 31 ἐπὶ Φιδήνην AB correxit Stephanus ex (CD).

73, 6 ἐπεδείξαντο Ba | 10 κατακεκλειμένοι B | 11 πόλεων] πολέμων B | 14 λυσάμενος coniecit Portus | 16 post πόλεις lacunam statuendam eamque uerbis ἄς πρὸς τὸν Τύλλιον ἐποίησαντο, Ταρκύνιος explendam esse censet Schnelle | ταύταις ταῖς pro ταῖς αὐταῖς maluit Sylburg qui et ipse de lacuna cogitauerat | 21 τοτὲ μὲν ἀπάση τῇ δυνάμει add. B | 26 περιπετῆς scripsi Reiskium secutus περιέπεσεν ACD μέγας B | 28 δι' ἐλαχίστων B | 29 ἐκ add. B | 32 οὐκ ἔστι A οὐκέτι B.

74, 2 καὶ μεγάλη scripsi μεγάλη libri | 8 κατελάβετο B κατεβάλετο A | 16 ἐγίνοντο B | τοῦτο B | 18 μάχαι τε add. B | 19 πρὸς ὀλίγους add. B | 21 καταβάλλοντες B | μέχοι τῶν τευχῶν post χώραν u. 22 collocanda uidentur | 29 ἀπὸ λοιποῦ στρατοῦ mauolt Portus.

75, 4 Σαβίνους *AB* correxit Stephanus ex (*CD*) | 12 τὰς add. *B*.

76, 2 πόλεμον *B* | 10 ἵνα δὲ Portus ἵνα δὴ libri | 22 προιδεῖν *Bb*, a prima manu fuisse videtur προειδώς | 28 δεκασθέντες *B* δωροδοκηθέντες *A*.

77, 3 ἐκέλευε *B* | 4 προκείμενον *AB* correxit Sintenis II p. 14 | 11 ἐμοὶ *B* | 13 πυνθανομένῳ add. *B* | διὰ πειστοῦ πεμφθέντος ἄ.? | 17 σιτοφόρον mauolt Bücheler | 19 κολούσειν *Bb* κολούσιν *Ba* | 24 αὐτῶν *AB* correxit Stephanus ex (*CD*) | 30 τῆς add. *B*.

78, 4 στρατηγίας τε *A* | 6 ὑπομενεῖν λέγοντος? | 8 ἐταίρους *Bb* | 9 τέως *Ba* | μενεῖν Bücheler | 11 ὑπ' αὐτοῦ post Πέτρονος inserere uult Reiske | 18 τὴν ὑπ. αὐτοῦ προς τ. *A*, mauolt Reiske | 19 τῇ σφραγίδι *A* | 22 καὶ κουλῆσθαι τοὺς διωμολογημένους μισθούς accesserunt ex *B* | 24 τοῦτο addidi ex *B*, ποιεῖν ex ingenio | αὐτῶ post πέμψαι omisi cum *B* | 26 ὑπέσχητο *ABa* ὑπέσχετο *Bb* | 31 ἐπὶ om. *B* | 32 ἀπὸ libri, correxerunt Reiske, Pflugk.

79, 2 ταῦτα *AB* | 11 γινόμενα *AB* | 12 περὶ μέσον νυκτὸς *ABC* περὶ μέσας νυκτὰς Stephanus et Casaubonus coll. V 57 VIII 34; περὶ μεσονύκτιον Sintenis II p. 15; πρὸ μεσῶν νυκτῶν malim coll. III 26 | 16 οἶας libri, correxit Reiske | 17 τε add. *B* | usitatus est κατασκαφῆς | 20 ἐαυτῶν κατεψηφισμένων Bücheler coll. V 8 | 30—31 uerba inde a ἰσοπολιτεῖαν usque ad τὴν Ῥωμαίων accesserunt ex *B*.

80, 2 ἐλπίδας *A* ἐλπίδα *B* | 4 ἔτι add. *B* | 6 διαμένει *B* quod correxi | 10 Σάγκον Castalio Σάγκτον *B* Σάγγητον *A* | 11 περὶ τινος *B* | 32 παρουσίας libri προϊούσης Sylburg.

81, 1 nunc demum uideo κεφαλὴν scribendum et u. 2 ἔχουσα ex *AC* recipiendum fuisse | 3 ἐξ αὐτῆς Grimm ἐκ τῆς ἀποτομῆς *B* ἐκ τῆς κεφαλῆς *A*, unde Reiske effecit σφαγῆς | 11 τερατόσκοπον libri, correxit Reiske | 16 μάντι hic et u. 29 *B* | 27 ὦ om. *AB* | 30 ἀποκρινόμενοι *A*.

82, 6 αὐτοῦ] αὐτῶ mauolt Reiske | νότιον addiderunt Bücheler, Schnelle | 7 ἐπὶ ποίω *Bb* ἐπόλω *Ba* ἐπὶ ποίω *A* | 9 τούτων add. *B* | 11 παρ' ἡμῖν libri παρ' ὑμῖν Ste-

phanus | 18 προῆλθε mauolt Sylburg | 29 δὴ pro δὲ Sylburg | τοὺς ἀνδρας add. *B*.

83, 2 τοῦ χρόνου add. *B* | ὁ om. *B* | 5 αὐθις ἐπέστησε Reiske | 11 ὀκταπέλεθρος *B* | 12 δὲ om. *AB* | 16 εὐρέθη libri ἰδρῦθη Ambrosius Quaest. Dionys. I p. 10 Sintenis II p. 16 | 17 τὸ ἀρχαῖον *AB* quod correxi | 21 τὰς πλευρὰς? | 31 βύβλους recepi ex *AB*; ita enim Dionysium scripsisse certissimum est.

84, 3 λοιπὰς ἔξ? | 5 αἰτεῖν add. *B* | 15 ἐκέλευσεν *ABb* | 17 γυνή ἢ *B* | 20 θεράποντας Schnellio suspectum | 23 πύστιν mauolt Bücheler | 30 τὴν om. *B*.

85, 2 ὅσιον] δημόσιον Bücheler | 9 Καπιτωλίου libri hic et VII 68, Καπιτωλίνου Hudson | 11 ἑβδομήκοντα ἑκατὸν *AB* | 13 εἴτε ἀπ' αὐτομάτου *AB* quod correxi coll. III 63 | ἄλλοις] ὄλοις *B* | 31 πρὸς uel ἐπὶ mauolt Reiske.

86, 5 Σιγναίαν *B* | ἄτε add. *B* | 6 γαμετῆς] τῆς nonnullis litteris antea erasis *B* om. *A*, correxerunt Bernays et Sintenis II p. 16 | 11 καὶ ante τῶδε inserit Reiske | 13 νεοτιτῆς libri, correxit Bücheler | 17 τοῖς ῥάμψεσι post ἀμύττοντες τε addit Reiske | 27 ἐπολιόρχει malunt Portus Bücheler, sed cf. V 36. VI 34.

87, 8 κατηρέχθη *ACD* κατενέχθη *Bb* correxit Reiske | 7 Κολλατία hic et u. 13 *B* | 12 ἀδελφόποις *Bb* ἀδελφοῦ παῖς *ABa* | 17 εἰ et εἶχε add. *B* | 27 παλαιότερον μὲν ἔτι πειρώμενος?

88, 5 ἐκέλευε *B* | 9 προαιροῖτο Sylburg | 32 διαπρασόμενον Reiske.

89, 23 πλείστον add. *B* | 21 βουλευσῆ libri quod correxi.

90, 7 τὸ ξίφος delenuit Schnelle | 10 περιέβαλλε καὶ Schnellio suspecta, qui αὐτὴν ante ἀνεκαλεῖτο inserendum esse censet | 11 ἐτημελεῖτο *Ab* ἐπημ. *Aa* ἐπιμ. *Ba* ἐπεμ. *Bb* | 15 εἶη] ἦν *B* | 17 γινομένας libri quod correxi ex *C* | 20 στρατοπέδου *A* | 24 διεξελθούτι Pflugk.

91, 3 Μάρκιος libri, correxit Sylburg | 4 τὴν ἀποικίαν add. *B* | 9 ἔσχε *B* | 24 δ' addidi | 31 ἐπιδεόμενον *A* ἔτι δεόμενον *B*.

92, 2 συγγενῆς libri, correxerunt Pflugk, Bücheler | 19 διατρήσας *A* ἄρα τρήσας *Ba* ἀνατρήσας *Bb* | 22 πρώτω

Ba πρώτως *ABb* | 23 φιλήσαντι libri, correxit Sylburg |
27 Ἰταλίας γῆς *A* | 28 κατεφίλησε libri, correxit Schnelle |
29 ἀνθρώπων add. *BC* | 30 τούτω om. *B*.

93, 2 τῶν ἀνθρώπων *B* | 8 εἰσῆλθεν *B* | 12 ἀνε-
κλαίετο *B* | 12 αὐτὴν ὡςπερ add. *B* | 18 πάντες debueram
corrigerē | 19 σκοπῶμεν *AB* μελετῶμεν *CD* unde efficit
Sintenis I p. 26 μελέτω ἡμῖν.

94, 9 uerba ἐχθρὸν ἠγγέσθαι τὸν μὴ ταῦτα βουλό-
μενον καὶ Schnellio suspecta | 10 ταῦτα *AB* correxit Syl-
burg | 12 αὐτῶ *AB* | 13 αὐτοῦ *AB* | 14 πᾶσιν mauolt Reiske |
19 εὐθὺς add. *B* | αὐτοῖς om. *B* | 20 ὁ om. *B* | 24 ὑμῶν *B*.

95, 8 διαπέμψομεν mauolt Reiske | 15 ἔφησεν *B* quod
praeteruidi | 20 ἡμῶν τε libri, correxit Sylburg | ὑποτυ-
χῶν *B* | 31 ὑμῖν ἐδοκεῖ *A* ἡμῖν δοκεῖ *B* | 32 ἡ add.
Reiske | ἐπιτροπεύσουσα *A*.

96, 8 malim πολλοὶ καὶ διάφοροι παρὰ πολλῶν | 10 ὅσα
εἰς libri praeter *B* | 28 ὑμεῖς add. *B*.

97, 2 βουλευσάμενοι περὶ αὐτῆς τύχῳμεν *B* | 5 βου-
λομένοις *B* | 8 μετ' ἐκείνου *B* | 12 διαδυσεραίνουσιν *AB*
| 13 τὰς αὐτὰς *Aa* πρὸς αὐτὰς *Ab* | ἡμῖν *B* | 14 καὶ νῦν
libri τὰ νῦν maluit Reiske | 24 μίαν add. *BC*.

98, 6 ἡμᾶς add. *B* | 10 οὐδὲν libri, correxit Reiske |
11 γένονται libri quod correxi | 13 καὶ ante περιπόρου-
ρον add. *Bb* | 18 εἰν ἄρχειν Reiske ἐνάρχειν *B* αἰέν ἄρ-
χειν *A* | 26 ὑμῖν libri, correxit Stephanus | ὑπάρχει *B* |
32 ἀεὶ expunxi | βασιλεὺς *A* βουλεύς *B*.

99, 2 καὶ πολιτικῆς om. libri, addidit Sintenis II
p. 16 | ἔν add. *B* | 3 ὁ Ἀθήνησι βασιλεὺς coniecit
Reiske | 7 κατὰ νόμον libri quod correxi; possis quoque
scribere κατὰ τὸν νόμον | 16 βασιλεὺς *AB* | 19 ἀναδότω? |
23 οἰκίσωμεν *B*.

100, 5 ὑμῶν *AB* | ποιῶν add. *BC* | 6 ἀφαιρουμένους
Reiske ἀφαιρούμενους *B* ἀφαιρούμενοι *ACmgD* | 7 οὐ-
τως *B* | 18 τὴν om. *B*.

101, 2 τὴν add. *B* | 25 ἀναγκαίων mauolt Stephanus.

102, 6 τε om. *B* | 7 ὅποι δῆποτε *AB* correxit Ste-
phanus | 8 νῦν om. *B* | 13 τὴν ἐλευθερίαν? | πράττουσιν
mauolt Reiske | 19 εἴη om. *B* φανεῖη coniecit Reiske |
23 καὶ οὐδ' ἀπολογίας *B* | 31 καὶ om. *B*; ἔτι νῦν καὶ

πάλαι mauolt Reiske | 32 τῆς ἀρχῆς καὶ τέκνων coniecit
Stephanus.

103, 2 ὅς om. *B* | 3 οὐχ add. *B* | 13 εἰσάγων *B* εἰς-
αγαγῶν *A* | 18 νομιδῆς libri, correxit Schnelle | 23 τῶ
om. libri, add. Reiske | 25 διαδέξασθαι libri, correxit
Reiske.

104, 1 τῶν τε νομίμων scripsi coll. V 8 τῶν γενομέ-
νων *B* τῶν γενῶν *A* | ἐθνῶν libri, correxit Reiske |
14 uerba inde a καὶ σφαγίων usque ad γενομένων ὧν
in *B* propter homoioteleuta ommissa | 16 τί om. *B* | 20 καὶ
οὐ λέγω maluit Reiske, Pflugk | 28 ὅπως ποτὲ libri quod
correxi | 31 τε om. *B*.

105, 5 εἶγε *B* | 12 μὲν add. *B* | 16 αἰσχύνης add. *B* |
17 ἀχθροροῦντας *B* | 18 ἀπαναλωμένους? | 23 ὑμῖν *AB* |
27 ἀκριβῶς διεξήλασε] ἀκριβοῖ *B* quod probat Cobet Nov.
Lect. p. 350.

106, 19 ἀνάγκας *B* τύχας *A* | 24 οἴχη καὶ *B* οἴχη-
κας *Aa* ὄχηκας *Ab* οἴχη deleto ἀπόλωλας mauolt Schnelle.

107, 4 τὰς ἐν τῷ ζῆν ἠδονὰς add. *B* τὰς ἐλπίδας
uolgo ex *CD* | 13 δ' add. *B* | 17 εἰ post αἰσχρὸν τε inserit
A, unde efficit Reiske εἴη.

108, 3 ἐπὶ στρατοπέδῳ *B* | 4 ὑμῖν *B* | 10 τοῖς add. *B* |
15 ἐνζευξόμεν mauolt Reiske | 26 πόλι *Ba* πόλις *ABb* |
28 καὶ γνώμη] οἱ γνώμη *A* οἱ γνώμαις *Ba* οἱ γνώ-
μαις *Bb*.

109, 10 καὶ ante ἠδοναῖς om. *B* | 12 συνειδέπιπτον
mauolt Sylburg | 16 ἐπιβουλαῖς *AB* ἐπιβολαῖς (*C*) Reiske |
20 δοχθὲν *ABb* δοθὲν *Ba* ταχθὲν (*CD*) | 27 τὰς add. *B* |
28 καὶ add. *B*.

111, 2 ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου *BC* | 6 uerba εἰς τὸ στρα-
τόπεδον quae uolgo ex *CD* post τυράννον — nel potius
βασιλέως, sic enim *CD* — leguntur, ab *AB* ommissa post
Ταρχύνιον u. 10 collocanda censet Sintenis II p. 8 |
ὑπαρχοὶ add. *B*; malim ἔπαρχοι coll. VI 2 X 23 | 17 πεν-
τεκαίδεκέτις *B* | uerba inde a u. 18 usque ad finem ut
ex initio libri quinti repetita seclusi.

LIBER V

112, 14 προβούλους οἱ μὲν ἀποδειχθέντες ὕπατοι Βροῦτος καὶ Κολλατίνος ἐτέρους B | 20 ἐκύρωσαν B.

113, 1 ἐψηφίσαντο A | 3 τε] δὲ B | 4 τομίον] τιμίον B | 7 βασιλεία τε μηθένα B | 8 μηθένα om. B | 9 μὲν δὴ? | 11 ἐπεὶ B | καὶ add. B | 12 γενέσθαι uel γεγονέναι malit Reiske | 20 πρότον B | 28 κρίναντες B | 30 κατατάξαντας A B a κατατάξαντες Bb | 31 ἠγείσθαι libri, correxit Schnelle.

114, 2 παρατροπῆς B | 3 παραλλάξ delet Schnelle, sed cf. X 57 | τοῦτό τε δὴ? | 5 πραγματειῶν? | 7 συμβόλων B | τοὺς expunxi | 10 θυσίας καὶ τὰς κατὰ B | τὴν om. AB | 13 ἐκκλησιάζειν τε c. Reiske | 17 πολλοῦ χρόνου B.

115, 2 ἐπὶ scripsi εἰς libri | 4 Ταρκύνιος B | 5 τὰ τέλη Ba τὰ γένη Bb γένει A | 21 τῶν προεβευτῶν A | 28 βασιλεὺς Ταρκύνιος B | 32 ἐλθεῖν deleuerim.

116, 1 ἀφ' οὗ καὶ τὴν ἄ. A | 2 κατηγορῆ B | 5 ἀνθις om. B | ἂν] ἐάν AB | 9 πολιτεύσεσθαι Reiske | 29 magis ex usu Dionysi esset ἐπενήκεται | 31 μηδὲ AB.

117, 1 μήτε — μήτε A | 7 Ταρκύνιου B.

118, 20 ὑπέμειναν expectaueris | 32 χρήματα] χρηστά B.

119, 7 Γέλλιοι ABb Τέλλιοι Ba, correxit Sigonius | 17 καὶ add. B | 32 πρόσω c. Reiske.

120, 9 μεταστάσει A | 16 πρόνοιαν B | 26 ἀκαλύτως Bb | 30 δὲ om. B | 32 ἐφ' οἷς γε μέγιστα c. Reiske.

121, 1 ἄλλοις om. B; τοῖς ἄλλοις, μάλιστα δὲ τοῖς Ἑλλήσι c. Stephanus | 4 ἑαυτοὺς libri τὸ πιστὸν καὶ ἄπιστον ἐφ' ἑαυτοῖς mauolt Stephanus | 10 ἀμφοτέρω B | 13 πάλαι om. B | 14 δ' inseruit Reiske | ὀλίγον δ' libri, correxit Reiske | 24 μὲν οὖν mauolt Reiske | ἅπασιν libri.

122, 1 ἀφῆκεν libri, quod correxi | 2 τὰς τιμωρίας Sintenis II p. 17, Reiske; τῆς τιμωρίας AB | 21 ἐγίνοντο libri, quod correxi | 23 διαδοῦναι Bb ex διαδόνα | προσήχθησαν B

123, 5 ἐνοχλήσοντι ἐτέρου B | 25 σοι om. BC | 32 δὴ ᾧ om. BC.

124, 1 ἄνδρα et ὄντα om. B | 10 μὲν inserui | 26 γεγόναμεν αὐτῶν B | ἐγὼ post Τιβέριον inserit B | 32 οὔτε hic et p. 125, 1 mauolt Sintenis II p. 17.

125, 4 πέλθεσθε B ἠγείσθε A unde ποιείσθε efficit Sintenis II p. 17 | 8 καὶ om. B | 10 αὐτῶ Ba | 15 τοῖς τυράννοις libri, correxit Reiske | 17 δῆλον BC | 20 δέηται αἰσῆται A αἰσῆται Bb | 21 τέκνων om. B | 25 αποκτείνεις] ἀποκναίεις Sintenis II p. 17 | 26 τοιοῦτο B | 27 μεταβαλεῖν ex μεταλαβεῖν Bb.

126, 5 τοὺς πολλὰς libri, correxit Portus | 18 δημομαχεῖν mauolt Sylburg | 23 ἐτέρωσέ ποι Cobet N. L. p. 703 | 24 γε om. B | ἕως ἂν AD ἕως BC | 25 ἐν ἀσφαλείᾳ libri, quod correxi coll. V 24 VII 8 VIII 20, 24; uide quoque Cobet N. L. l. l. | 28 ἠγοῦνται libri, correxit Sintenis II p. 18.

127, 10 ἐκλείπειν B | 12 συμφέροντα libri, correxit Reiske | 13 τῇ πόλει βεβουλευμένον παρενάλει omissa a Ba | 15 μεταλαβόντα A Ba μεταβαλόντα Bb | 18 οὔτ' B | 19 οὔτε B | ὑποδεξομένους mauolt Portus | 27 εἰσελθεῖν B | 30 σύνηδες αὐτοῖς ἦν B quod ut reciperent ab operis non assecutus sum | 32 συνυπατεύειν om. B.

128, 1 Σαβίνων Οὐαλερίων A, an ἀπόγονον — εἰπόντινος [τῶν ἅμα Τατίω παραγενομένων εἰς Ρώμην] Σαβίνων, Οὐολοσσοῦ Οὐαλερίου? coll. III 67 | 18 τῆς βουλής scripsi τὴν βουλήν libri | 20 πᾶσι libri | 21 ἂν om. B | 25 οἱ πρότερον abesse malim ut orta ex u. 27 | 27 ὅτι Reiske ἔτι libri | 29 μέγιστον δ' AB δ' omisi Reiskium secutus.

129, 1 τὸν μὲν quod omittunt A Ba uncis inclusi | 2 ἔτι κείμενον] ἐπικείμενον B sed cf. VIII 16 | τὸν τ' Stephanus τὸν δ' libri; τὸν μὲν ἐπὶ ταῖς καλάμαις, τὸν δ' ἠδὲ κατειργασμένον mauolt Sintenis II p. 7 | 4 οὐδαμῶς Reiske οὐχ ὡς libri οὐχ uel ὡς οὐχ Casaubonus | 6 τότε Stephanus ποτὲ A πότε B | 9 τι Casaubonus ἔτι libri | 10 αὐτῇ ἰλὺν AB αὐτὴν ἰλὺν C αὐτὴν νῆσον D uolgo; καὶ ἔτι καὶ — προσλιπαίνοντος αὐτὴν ἰλὺν Schmitz; an αὐτὴν τῇ ἰλὺι? | 12 ἀμνηστίαν BbC | 16 καὶ τοὺς B | 17 ὅτου δὴ τινος seruauit coll. III 10 VI 58, 87; non enim satis caute egit Struve Opusc. I p. 194

cum talia emendaret ipsum scriptorem corrigens | 18 ἀφαιρέσθαι B | 19 ἅπαντας restituere omisi | ἐποίησαν libri, quod correxi | 20 ἐπὶ Sylburg ὑπὸ libri | 21 δίκην add. BC | φυγῆς Sintenis II p. 18 Reiske, τιμῆν libri.

130, 2 οὗς δὲ καὶ c. Reiske | ἐπειδὴ δ' mauolt Sylburg | 6 καταστρατοπεδεύσαντες libri, quod correxi duce Sylburgo | 7 Ναβία B eademque forma latet in corrupta Plutarchi librorum scriptura (Popl. 9) αἰσούειον, cum AICOTEION et NEOYEION discerni uix queant; ναβία C οὐνίωι AD | 27 Ἄρροϋς scripsi Ἄρροϋ B | κράτιστος] κάλλιστος libri, unde pro ἡωμῆν uolgo legitur μορφῆν ex coniectura Stephani; correxit Portus | 30 πάντες libri | συνοίσειν B quod συννοήσειν interpretatus est Sylburg | 31 τῶν add. B.

131, 1 τε ἐν ταύτῳ A ἐν ταύτῳ B sed ἐν additum a Bb; malim τε αὐτῷ | 3 αὐτῷ libri, quod correxi | 5 ὑπεριδῶν καὶ libri; καὶ transposui post φίλων | 9 συρράττουσι? | 11 ἀμφοτέροι delet Bücheler | 14 ἐμπλέξαντες Reiske; malim συμπλέξαντες | 16 οὕτω libri, corr. Sylburg | 22 Ρωμαῖοι B.

132, 3 an πᾶσα ἄλλη ἐλπίς? | 9 ἀρασθαι] αἰρεῖσθαι (sic) B | 19 γεγυῖα libri γεγυῖα Reiske | αὐτοῦς AB correxit D; librorum optimorum scripturam ita defendit Schnelle ut uocabulis ἠκούσθη ταῖς δυνάμεσιν ἀμφοτέροις eiectis scriberet φωνή τις γέγονεν ὡσθ' ἅπ. αὐτοῦς ἀκούειν | 22 ἄ ante μορφᾶς add. Bb. | 23 ἔρχονται libri quod correxi | δείμα malit Bücheler | 24 ταράττουσι A Ba ταράττουσαι Bb.

133, 4 τοῦ Βρούτου B | 15 ἐστίασιν προθεῖς libri, correxit Schnelle | 25 πρῶτον libri; correxit Reiske.

134, 7 ἔργων secludit Bücheler | 8 δὲ τὰ Μαραθῶνια καὶ τῆς B. ABC, correxit Sylburg | 10 ἐπὶ τοῖς ἀπ.? | 15 ὅσα τε B | 16 μόνοις addidi praeter libros | 20 δ' ἐφ' ἅπασι (ACD) | 21 ἡγεμονίαν libri, corr. Reiske | ἐάν τι πολιτικῶν B | 24 μόνον ἐν τοῖς libri, ἐν deleuit Reiske; possis quoque conicere et hic ἐπὶ τοῖς scribendum et u. 20 Chisiani scripturam recipiendam esse | 27 μιᾶς μόνον c. Reiske | 32 ἐν] ἐπ' B.

135, 7 πλήθειοι] δημοτικοὶ mauolt Schnelle | 8 νόμος εἶα Stephanus | 9 ἧς οὐδενὶ πλὴν ἢ τοῖς Stephanus

praeter libros et soloecce edidit, ἧς τοῖς BCD ἢ τοῖς A | 10 τυχόντες B | 13 παρήμι σκοπεῖν τὸ σαφὲς εἶδέναι libri, corr. Stephanus | 22 ἔλλαν libri, correxit Casaubonus.

136, 4 κοσμείεν μόνοις B | 5 παρέχοντας? | 17 τίθεται AB | 29 σιονύριον BC συγκήριον A συγκήριον D. Signiae nomen reponendum non esse docet Plutarchi (Popl. 16) scriptura σιγλιουρίαν | 32 πόλεσι] ὄροις potius expectari monuit Reiske.

137, 2 τὸ om. B | 4 κολουσίνων B κλουσίνων sed o super κ addita A | 5 Πορσίνος hoc loco libri | 10 εἰς τὴν Ρώμην] πρὸς τὴν πόλιν B | 11 παρόντι B | ἐπικλήσεις] παρακλήσεις c. Sylburg | 32 ἰδίᾳ πεπεικῶς Reiske διαπεπεικῶς libri.

138, 2 τε add. B | 11 χωρίον delet Reiske | ἐπιτέγισμα] malim ἐπιτεγίσει, idemque suasit Bücheler | 29 καὶ ταύτην B | παραληψόμενος B.

139, 5 γαβίνων B | 7 ἐφ' οὗ A ἐξ οὗ litera una post ξ erasa B; ὑφ' ᾧ Sylburg | 8 ἀπὸ add. B | 23 Λουκρήτιον] Ὀρατίον libri praeter (D) | 27 ἑτέρων ABa ἑταίρων Bb | 30 πάλιν libri πάνυ Sylburg, Pflugk | 32 τὸν add. B.

140, 6 ὄκλης A ὀκλῆς B | 8 ἀνθρώπων] ἀπάντων? | 10 εὐγενὲς] γένος malim cum Reiskio | 17 ἀνεῖργον? | 19 βάσεως libri στάσεως Sintenis II p. 19 | 19 malim ὑπὸ τῶν πολεμίων | 25 ὑπὸ πόδα libri, corr. Reiske.

141, 4 ἐπιστελλας Reiske, ἐπέστειλε mauolt Bücheler | 13 οὐδὲ Reiske οὔτε libri | 18 παρῆν B | 26 ἐπειδὴ scripsi Portum secutus ἐπεὶ δὲ AB | 27 ἦκουεν B | τὸ πλεόν AB.

142, 2 ἀπειργάσατο? | 11 rectius scripsisset ὄσῃν ἂν αὐτὸς — περιαρῶση. cf. V 35 | 14 ἐπιτηδέων seclusi | 20 βλέψεως B βάσεως A idemque legisse uidetur Plutarchus Popl. 16 | 23 εἶπερ (D) ὡσπερ ABC | 25 Κόδοϋς ABb Κρόδοϋς Ba ut uidetur | 26 ἐπώνυμον libri, quod correxi | ἐξ add. B | 29 ἐν οἷς ἦν ἢ πόλις τότε δεινοῖς A.

143, 7 τὰς ante αὐλὰς add. Reiske | 9 ὑπαιθρίον libri quod correxi secundum usum Dionysi, quem cum antea perspectum non habuissem III, 39 δύναμιν ὑπαιθρίον, id quod nunc in B extare uidi, non ut debui recepi |

12 ταχέα] βαρεία? | 20 συμμαχικά mauolt Bücheler | 27 περί add. B.

144, 3 τύραννος B | 5 τε add. B | 7 τῶν add. B | 13 τῶν μύρων B μύρον A | 21 ἀληθῆ Bb quod fortasse praestat | 25 καλῶν ἐπαίνων B | 26 ὑπάρχειν B | 27 οὖν add. Reiske.

145, 7 ἀποκτενεῖν c. Reiske | 8 ἡμῖν om. B | 9 ὅ τι] τι libri, corr. Stephanus | τοῦτο expunxi cum B | 15 παραγενόμενος Bc παραγενηθεῖς ABa | 27 ὑπολαβὸν B.

146, 1 τῆς περιβολῆς ὁ ἐντός B | 2 κεφαλῆς ABb σφραγῆς Ba | 5 παρ' ἐτέρων add. B | 8 ἀφίξει Ba ut uidetur | 12 ἢ συνίστορα; add. B | ἀποκρούση libri, corr. Stephanus | 28 ἐδεόμην libri ὃν οὐδ' εἰδόμην Stephanus.

147, 3 καταστρατηγήσαι c. Sylburg et Stephanus | 11 τῶν] τοῦ B | 14 ὅστις ὁ κρᾶτιστος malim | 19 ἄρξας AB | 21 τόλμαν Sintenis I p. 21 δόξαν libri | 21 ὧν εἰ καὶ τις ABa ὧν εἶδε καὶ τις Bb, ὧν εἰκῆ τις Sylburg ὧν εἰς γέ τις καὶ Sintenis I. 1. ὧν εἰς τις καὶ Bücheler ὧν εἰ καὶ τις μὴ Schnelle | 23 ἀροῦσα add. B | 30 εὐήθεις corruptum atque τὰς συνήθεις reponendum esse nunc intellego. cf. V 43.

148, 9 εἶναι ἄξιον] malim δεῖν ἡξιόν | 10 αἱ διαλλαγὰὶ πρὸς αὐτοὺς B.

149, 4 ὄρκου B | 5 αἱ A om. B ἂν (CD) | 22 Ῥωμαίοις Τυρρηνοὶ ABC | βέβαιοι libri, corr. Sintenis I p. 11 | 26 ἐψηφίσαντο Ba | 30 δέξασθαι libri, corr. Sylburg.

150, 2 τυρρηνοῖς AB correxit Sintenis II p. 19 | 8 δοκοῦντα om. B | 21 πεσόντες Ba | 22 καταχθῆναι ἂν δ. c. Stephanus | 23 διδόμενα B δεδομένα A, corr. Reiske | 25 καὶ deleui; lacunam ante καὶ statuendam esse in qua uerba Οὐαλερίου πατέρου τῶν ὑπάτων intercidissent coniecit Schnelle | 28 ἐπέδωκεν libri, corr. Sylburg | 32 εἰς] ὡς nel πρὸς c. Reiske | παραγενόμεναι B.

151, 3 τε hic et u. 8 add. B | 12 λέγοντος εἶναι] an γεγονέναι? | 18 δικῶν B | 23 ὡς add. B | 28 παραγενομένοις AB παραγνωμένοις c. Sylburg; malim παραγομένοις.

152, 1 ἰσχυρᾶς post γενομένης inserere uoluit Reiske | 6 διεξελθῶν libri, quod correxit Sintenis II p. 20 | 7 δίκας deleuit Reiske | 13 προεῖπον quod libri

praebent errore in textu remansit, pro eo quod ponere debui προεῖπεν, sicut correxit Sintenis I. 1. | 20 μύσει Reiske | 27 τῶ] τὸ B.

153, 3 κατεσκευασμένον add. B | 6 κοσμήσας Cmg D, omittunt AB | 8 καταλείπειν ABb | 9 uerba inducta et a AB omissa ex Cmg D in uulgatam recepta sunt | 11 malim ὡς ἐδήλωσεν ἢ π. | πράσις Ba πράξις ABb | 13 πρὸς Τυρρηνοῦς libri, corr. Sintenis II p. 19 | 17 συνελθοῦσα om. B | ἐψηφίσαντο AB fortasse recte | 19 δῶρα add. B, sed post θρόνον; corr. Sintenis II p. 21 | 20 ὑφ' ἧς sanum uix est et praeter usum Dionysi; ἐσθῆτα ὑφῆς [ποικίλης ἢ] οἱ β. dubitanter proposuit Bücheler. Trabeam regiam (cf. Suetonium ap. Seruium ad Aen. VII 612) missam esse Porse-nae itaque Dionysium ἐσθῆτα [πορφυρᾶν φοινικοπύρ]υφον ἢ coll. II 70 VI 13 scripsisse crediderim. Quae enim V 47 uocatur ποικίλη καὶ χρυσόσημος nestis triumphalis, eadem nostro II 34 dicitur ἀλουργῆς et III 74 ἀλουργῆς καὶ χρυσόσημος | 21 τῶ om. B | 23 χαρίσασθαι Bb ante fuerat γε...σθαι | δοθῆναι ante πέραν inserit B, deleuit manus recentissima | 26 δύνηται μιᾷ B.

154, 6 ὁ om. B | 8 τῆς πόλεως om. B | 16 Ἄρριος B.

155, 1 ἀνὰ τὴν χώραν add. B (C) | 3 ἐπὶ τὰ προσωτέρω libri, quod correxi | 6 an ἡμιδνητάς ὄντας? ἡμιδνητάς δ' ἐνίους καὶ φέροντες c. Bücheler | 7 τὴν ἐαυτῶν οἰκίαν libri, corr. Portus | 12 χώραν] μοῖραν c. Bücheler | 15 ἐξ οὗ scripsi ὅς libri | τέτταρας μ. μ. σταδίων mauolt Casaubonus | 20 ἀλλ' καὶ B | 27 Κροτωνιάτης Ἀθήνησι τὸ δεύτερον ἄρχων δὲ Ἄκ. libri, quae correxi uiam monstrante Meursio Attic. Lect. III 26 | 32 ὅς om. B.

156, 5 πόλεως, ὡς ἐκ? | 11 καὶ διδόναι λόγον ἡξίου AD καὶ τὸ λοιπὸν ἡξίου B καὶ τὸν λοιπὸν λόγον διδόναι ἡξίου C | 13 δὲ] τε libri, quod correxi | 14 ἢ om. libri, add. Reiske | 16 τὴν χώραν Sintenis II p. 21 τὰ χωρία libri | 26 ἐπ' αὐτὸν AD ἐπ' αὐτοὺς BC correxit Sylburg.

157, 3 πολὺν ἀπέχουσα τόπον corrupta uidentur Büchelero; sed cf. II 55 οὐ πολὺν — τόπον ἀπέχον, ubi item Cobet (Mnem. IX p. 319) τόπον deleri insserat | 7 χρόνω δ' om. B, retinui coll. I 9 VI 62 VIII 18 | 9 ἐξαφθέντες libri ἐξαφθέντες ego et Bücheler ἐξαχθέντες

maluit Reiske | 10 τε recte om. *B* | 22 ἀκαίρους ἐμπεσοῦσα *ACD* ἐκκαίρους συμπεσοῦσα *B*, correxit Reiske | 25 πρῶτον libri, corr. Reiske.

158, 3 Ποστόμιος quod omiserat *Ba* seclusi, idemque uiderat Sylburg | 9 πρεσβύτερον libri πρεσβευτήν scripsi Portum secutus | 10 λεύκιον libri Λάριον Hudson | 19 ἐγένετο *B*.

159, 5 τόπω seclusit Reiske | 14 Λοιμήτιος *B* | 17 ἐπεὶ δὲ *Bb* | 20 αὐτὸς *Cmg* | 21 ἐξεπολέμησε libri, corr. Sylburg | 22 πρὸς expunxerunt Sylburg, Reiske.

160, 10 ἀφιλοτιμίας Reiske | ἔνεκα post φιλοτιμίας inserere uoluit Sylburg, cf. uero I 15 VI 76, 77 | 18 τοῖς Ῥωμαίοις scripsi deletο πολίταις, quod in *B* a manu recentiori additum est; τοῖς Ῥωμαίων πολίταις *A* τοῖς Ῥωμαίων *B*.

161, 10 τὴν ante κρίσιν add. *B* | 11 συμβαλεῖν τοῖς πολεμίοις ἀντίκα extant in *CmgD*, desunt in *ABCa*; ante ὡς ἐν ἀγῶνι transposuit Sintenis II p. 8 | 20 ἐμελλεν *m. B*.

162, 3 αὐτῶν om. *B* | 6 ἔφησαν *B* | 7 Λάριον *Cmg*, Portus μάριον *A* μάριον *B* | 19 ἀναστήσας τοὺς στρατιώτας ἦγεν ἐξ αὐτῶν τὸ κράτιστον μέρος *ACD* | 27 ἐπὶ τοῖς libri, corr. Sylburg | τοῦ deleui | 30 περιεκάθητο libri, corr. Sintenis II p. 15.

163, 1 αὐτῶν om. *BC* | 4 ἀνασχούσης *Ba* ἀνισχούσης *ABb* | 5 τῶν om. *B* | οἰκείων add. *B* | 8 τοῦτο om. *B* | τῶν ἐπὶ *BC* | 19 ἀμφὶ μὲν *AB*.

164, 2 δὴ scripsi δὲ libri | 8 πάντων libri | 11 τινα om. *B* | 12 ἐκ τῶν πολεμίων post θρόμβον transposuerim; ἐκ τῆς πολεμίας *c.* Sylburg | 18 τοῦ λεγομένου *B* | 25 τὴν quod inseruit Reiske omittunt libri | 31 ἀπ' add. *B*.

165, 2 τέως *Ba* ἕως *Bb* | 7 πολλῶ om. *B* | 21 ταχεῖα ἔλθοι *B* | πονήρας mauolt Stephanus | 27 τὸν αὐτῶν στρατὸν ἦγον ego et Sintenis II p. 4 expuncto eo quod sequitur ἀπήγον; τὸν αὐτῶν στρατηγὸν libri.

166, 2 Ποστόμιον om. *B* | 8 αὐτῶν om. *B* | 13 ἀπεκρίναντο? | 15 ὅτι] οἱ *c.* Reiske | 18 αὐτοὺς expunxi | 19 συγγνώμην uel ἄδειαν αἰτησομένους? δικασομένους

mauolt Bücheler pro δεησομένους | 26 ἐκπρέπει om. *B* | 28 τὴν ante πόλιν om. libri.

167, 10 οὐ om. libri, addiderunt Pflugk, Schnelle | 24 συμβάλλειν *B* | 26 τῶ add. Reiske | 27 ὅτι *C* ὅτε *ABD* | 30 πολλῶ πλείοσιν Schnelle πολλαπλασίους libri | 32 παρούσα libri, corr. Sintenis II p. 15.

168, 1 ἐπῆρε τοῦ δεινοῦ *c.* Reiske | 7 δίπτων qua sola forma utitur Dionysius reposni, δίπτων libri | 10 θαρσύναντες *AB* | 13 ἔτι post ἄκρων transponere cum Sintenis II p. 15 neglecti | 22 uerba uncis inclusa om. *AB* | 25 τὰ om. *B* | 28 ἄγοντες ἔλαβον οὐκ ὀλίγους *A* ἄγοντες οὐς ἔλαβον *B* quae conflaui | 29 διαπραθέντων scripsi διαπραχθέντων *AB* | 31 καὶ seclusit Reiske.

169, 4 δὲ scripsi δ' ἐν libri | εὐαστήν libri, corr. Sintenis II p. 22 | 6 εὐαστῆς [οὕτως] Sintenis l. l. οὕτως *BbC* οὕτος *Ba* εὐαστῆς οὕτως *ACmgD* | 8 τότε δὲ *CD* τὸ δὲ *AB* | 11 προηγουμένης? | 12 κατάγων om. *B* | οὐαστήν] εὐαστήν libri | 15 uerba inde a ὁ ἕτερος usque ad περιβέβληται add. ex *B* | 19 ταῦτ' *BaA* ταύτη *Bb* | 20 Ποστόμιον quod melius abesse iam Portus senserat seclusi | 24 πολλὴν mauolt Sylburg | 28 ὁ addidi.

170, 2 τετόχηκε *Bb* | 10 ἐπιδεικνύναι malim | 16 ἀπὸ τοῦ Σαβίνων mauolt Reiske | 17 χρηματισμῶν *B* | 23 αξίως *c.* Stephanus | 25 δέόμενος *c.* Stephanus | 30 ἧς ἀνδρὶ προσήκει mauolt Bücheler.

171, 7 ὑπ' ἐλέας *Ba* ὑπ' ἐλέους *Bb* ὑπὸ ἐλέους *ACD*. Veliam significari uidit Casaubonus | 9 πάσης et 10 ἐπονειδίστοις add. ex *B* | 21 Οὐσκελλίνος *B*, quod correxi secutus Mommsenium de hoc nomine Römische Forschungen p. 108 disserentem | 22 Τριᾶκάτος *Ba* Τριᾶκοστός *Bb* στριακάτος *AD* Τρικάτος *C* quod fortasse uerum est.

172, 7 μὲν seclusit Reiske | τῶν om. *B* | 9 ἑτέρας add. *B* | 15 προσῆγε om. *B* | 19 παρῆναι *B* | 31 Νικαίας *A* cf. Rutgers ad Jul. Afric. Ὀλυμπιάδων ἀναγραφὴ p. 29.

173, 1 Ποστόμιος *AB* | 3 Μαλλίων *B* | 25 τιμωρίας *τε B* | 28 καινὸν Sylburg κοινὸν libri.

174, 4 ἔφη post θαναμάξεν haud improbabiler inserit Portus | 21 τὴν ante φυγὴν om. ABC.

175, 1 τοῖς ante βουλομένοις add. BC | 11 ὑπὸ] ἐκ? | 12 αἰ add. Reiske | 13 εὐθύς post πόλεως repetit B | 15 ἀπαρχθέντες scripsi ἀναρχθέντες libri | 20 τοῦ Τυλλίου B.

176, 23 κύριοι om. B | 27 τε om. B.

177, 6 γε scripsi τε B, om. A | 11 πράττειν om. B | 14 ψηφίζομενοι ABC | 20 σπουδαῖς scripsi σπονδαῖς libri | 21 ἀφείσαν B | 25 τὸ om. B | 26 ἐνόσει (ABCD) Reiske ἐνόσει Stephanus παρενόσει mauolt Bücheler | 30 αὐτοῖς ego, Schnelle οὕτως libri.

178, 9 ἐπιβούλω] ὑπούλω mauolt Stephanus | 20 δὲ inserui | 25 διέκοψεν uel διέλυσεν c. Bücheler | 26 ἐποίησαν scripsi ἐποίησαν libri | 31 ἐπαπειλοῦσαι Sylburg.

179, 4 τρώω βαλλόμενοι B | 15 ἐνεγκόντες B | 20 ἀναβαλλόμενος scripsi ἀναβαλλόμενος libri | 22 κατὰ om. B καὶ A | 25 ὁ add. BC | 27 πολέμων deleui | 31 ἐμπυπραμένως B | τειγῆς τε γενόμενος?

180, 1 ὑμῶν ABa ὑμᾶς Bb | 2 ἰδόντες B | δέχεσθαι ABa δέχεσθε Bb | 21 ἀπὸ add. B | τε om. B | 23 παρὰ] περὶ Stephanus ex D | 30 ὧ Būcheler ἢ libri | 31 καταψηφίζονται B.

181, 7 προσῆκε B | 8 οὔτε μία AB οὐδεμία (CD) | 9 ἀπεναστάσεις B | ἑταίρων? | οἶαι B | 19 ἔστιν add. B | 21 γενομένων scripsi γινομένων libri | τόπους c. Krüger ad Dion. Historiogr. p. 55 coll. XI, 1 | 26 ὄρω libri, corr. Reiske | τούτου B | 28 συνωμοκότων (sic!) Bb.

182, 1 uerba ἐν αἰς [οἷς libri] ἐτύγχανον ἕκαστοι τὰς οἰκήσεις ἔχοντες ante περιμένειν transponit Sintenis II p. 9 | 4 παραμένειν c. Sylburg | 6 πολιτῶν συνωμοτῶν mauolt Bücheler | 8 ταύτην add. B | 14 lacunam post εἶπε significavi, quam uoce ἀναγγεῖλαι uel ἀνειπεῖν resarciri posse uidit Sylburg | 16 πιστεύσουσι B | 18 ἀκούσαντες Ba | 20 ἑταιριῶν scripsi ἑταίρων libri | 24 οὔτε μία τε A μία τε οὐ B sex literis post τε erasis.

183, 9 Ταρκενίων AB | 10 δίδοσθαι c. Portus | 12 καὶ συλληφθέντας? | 13 ταῦτα libri, quod correxi | 15 ἐκ] ἐπὶ B | 17 uerba ἐκέλευσαν τοὺς συνωμοτάς ἅπαντας κτείνειν quae in Cmg D post ξίφη adduntur cum AB omittenda duxi | 26 περὶ πολιτικοῦ c. Stephanus | 27 ἀπο-

δείξαι libri, correxit Reiske | θέμιτον ὄν c. Pflugk | 28 κατάρχειν libri, corr. Reiske.

184, 2 ἀνήκεν? | 5 κατὰ τὸν ἰ. B | 11 Ἐβούτιος Ἐλαέλβας AB quod correxi Sylburgum secutus | 14 οὐτέρως B | 27 μέγρι μὲν τινος mauolt Pflugk | 31 αὐτῶν om. B | 32 εἰς τὴν πόλιν add. B.

185, 17 Φλάβιον AB | 25 τοῖς Φιδηναίοις om. ABC add. ex Cmg (D) | 32 ἔτι add. B.

186, 1 τότε om. B | ἰδίᾳ scripsi μία B οὐδεμία A, in quo οὐδεμία post γὰρ om. | 24 δὲ B | 29 τῆς om. B.

187, 14 πῶς ἢ om. B | χρηστέον τίνα B | 18 ἀπεφῆνη B ἀποφῆναιτο A ἀποφῆνηται C ἀπεφῆναντο οὐς ἂν ὁ ὑπάτος ἐδικαίωσεν maluit Portus | 20 ὅσα πράττειν libri, quae transposui | 26 γῆν libri γῆς Sintenis II p. 11.

188, 4 αὐτοῦς] αὐτῶν c. Bücheler | 11 φυλάσσοντας libri, corr. Bücheler | 14 ταῦτα om. AB | 16 Βοιολανῶν AB Bolanorum Lapus, correxerunt Hudson et Schwegler Hist. Rom. II p. 325 | Κορνετανῶν B | 17 Κορκαϊκῶν Κοριοιάνων Κορβιντῶν Καβανῶν Φορτινείων in solo extant B; Κοριοιανῶν corr. Schwegler; pro Κορβιντῶν fortasse reponendum Κορβιντιῶν coll. Steph. Byz. s. v. Κοροινῶν; pro Καβανῶν Niebuhr Hist. Rom. II p. 19 maluit Κορανῶν | 18 λανουήτων B, corr. Sylburg | 19 λαβικιανῶν B | 20 μωρεανῶν AB unde Νωρβανῶν effecit Sylburg Gelenium et Lapum secutus | προαινεστηρῶν AB | Κορκοτουλάνων AB | 21 ἀτροικανῶν AB corr. Sylburg | Σκαπτῆρων mauolt Sylburg | σητινῶν B Σιγνίνων mauolt Mommsen Hist. Rom. I p. 321 (ed. II) | 22 τυρκλαίνων AB | τεληρίων A | οὐελιβράνων AB; Τριχρίων nomen quod uolgo post Τυρκλαίνων legitur, unde Ταρρακίνων effecit A. Schäfer, Mus. Rhen. XVI p. 290, in sola Stephani editione extat, sed abest ab ABC; de D non mihi constat.

189, 8 πόλεις add. B | 19 ἔσεσθαι τῶν ἐπιταγμάτων B | 21 ἐψηφίσαντο libri, quod fortasse recte se habet; corr. Portus | 23 ὑπελάμβανον B | 27 πόλεις om. B | καὶ ante τῶν add. B.

190, 5 αὐτοῖ B | 7 ὅτι] οἷ Reiske | 8 ὡς deleuit Reiske | 9 κατέσχον mauolt Sylburg | 12 παρ' αὐτῶν ὡς

φίλων c. Reiske quod recipere debui | 13 ἐκποδῶν Reiske | πρὸς Ῥωμαίους mauolt Sylburg | 15 εἶναι add. B | 18 τὰς add. B | 23 κατορθώσονται B | 28 ἐπιπτον B.

191, 9 εὐπροπεσιτάτη c. Bücheler | ἔσται τῆς κατεχούσης add. B | 10 τῆ φύσει B | 16 Μάρκιος Bb | Ποπλίου scripsi Μάρκον libri; Μάρκον Οὐαλερίον delenda censet Mommsen C. J. L. p. 284 | 17 Ποπλίου om. B | 19 ἀδελφὸς om. AB | 22 ἀγαθὸν B | ἢ γενναῖον Bb |

192, 6 εἰς τὰ πράγματα add. B | 7 προσοικειωσαμένους B, corr. Reiske | 9 τινα add. B | 11 ἐξέλη B | 16 παρείχετο B | 21 τοῦδ' A τότε B unde τούτου Büchelero auctore reponendum erat | 22 δημοτικὸν B | 25 οἷς om. B; sane multo melius procedet oratio, si omisso οἷς, pro κίνδυνον εἶναι corrigemus κίνδυνον ὑπομείνασι | 28 εἰν addit Sintenis II p. 23 | 29 κατασκευάσονται A κατασκευάσασθαι Ba κατασκευάσῃ Bb κατασκευάσασι Reiske.

193, 1 ὅτε mauolt Bücheler | 5 ἀνοήτους add. B | 10 ἀποστάντων B | 12 δίδοντες seclusi; possis quoque δίδοντες καὶ ἀγορὰν in καὶ σιτόν τε καὶ ἀργύριον mutare | 18 καλοῦς] μεγάλους? | 25 ἐπιδόντες B | 26 τελευτῶν δ' ἔφη scripsi, ἔφη τε λέγων libri | 27 τοιοῦτον] τούτων B | 28 ἐπαγγέλλειν Reiske | 30 τὸν λογισμὸν προσήκουτα B | 32 ποιήσουσιν libri, corr. Sintenis II p. 23.

194, 16 ὑπὲρ add. B | 17 οὐδ' scripsi οὐκ libri | 27 δίκαια παθεῖν? | 30 εἰ δὲ καὶ c. Reiske.

195, 16 ἀλληλοφθορίας libri, quod correxi | 18 εὐτυχεύεται B.

196, 7 κωλύειν] κολούειν mauolt Sintenis II p. 23 | 8 ἰσχυρὰ καὶ μεγάλα libri, corr. Sintenis l. l. | γένωνται Sintenis l. l. δύνωνται libri | 10 στερομένου B | 13 ὅσα Bb | δι' ἀπαίρους AB | ἀφορμὰς post τινὰς add. A | 14 ἀρχὰς (A) ἀρχὰς B | ἐφείδαι scripsi ἀφείδαι libri | 24 ποιήσειν mauolt Bücheler | 31 ὑπολιπομένους mauolt Reiske.

197, 1 στρατείας] Sylburg στρατιαῖς libri | 3 ὑπελαμβάνον libri, corr. Reiske | 6 πολεμίων] ἐχθρῶν B | 8 ἦν] εἶναι c. Reiske | 17 ὄρωϊεν B | 17 κεχαρισμένως ἐξηκότας c. Stephanus | 23 καὶ ante γινώσκειν et καὶ ποιήσειν delet Bücheler | 25 βοηθήσειν τε B | 27 ἢ τε χάρις B.

198, 2 τε scripsi τι libri | 3 ἦν· ἃ διὰ ABD, corr. Reiske | 10 κινδυνεύουσι A, quod recipere debebam | 16 διετησίους scripsi δὴ ταῖς ἐτησίους AB δημοτελέσι καὶ ἑορταῖς ἐτησίους Reiske Pflugk | 21 ἐκάστους Sintenis II p. 23 ἐκαστος AB | 24 οὐδὲν Stephanus οὐδὲ libri | 26 καὶ om. B | τὰ ante κράτιστα inseruit Cmg | 29 μέγα φρονεῖν Sintenis II p. 34.

199, 1 τῶν ὑποχρέων c. Reiske | 15 ἀναδοῦναι?

200, 10 τυρρηγιῶν Bb | 15 ἐπιτρέψας, τοῖς δὲ Reiske | 17 τέως ABa | 26 ἴνα δὴ B | 27 αὐτὸν scripsi αὐτῶν libri τὸν ὑπὲρ αὐτῶν Reiske | καταλύει Sylburg καταλύει libri.

201, 4 τινῶν add. B | 11 τυραννῖς scripsi τυραννίδος libri | 27 nunc demum uideo pro ἀρεταῖς corrigendum esse χρεῖαις | 29 uerba ἢ δὲ βουλή a manu altera in B addita seclusi | 30 ἐλάβανον scripsi ἐλάμβανε libri | 32 βασιλικῷ σχήματι libri, corr. Stephanus; possis quoque suspicari: ἔτι μείζονα τῷ βασιλικῷ τοῦ σχήματος γινόμενην.

202, 1 δέους Pflugk | αὐτοῦς B αὐτὴν A | 4 τοῦ βίου add. ex B (C) | δήμον B τοῦ δήμου A | 7 τοῦτο ποιοῦντων] τότε ἀπορούντων c. Bücheler | 11 εὔρετο C εὔρατο B εὔροντο AD | αὐτῷ AB | 14 καταλείπεσθαι maluit Stephanus, deceptus peruersa quam emendauit distinguendi ratione | 20 τὰ add. Reiske | 22 γνώμονας B; malim ἀνογνώμονας.

203, 19 πρὸς] ὡς? | 20 πολλῆς add. B.

204, 3 θέλει Bücheler | καὶ διαγράφειν τὰ δίκαιά τε καὶ τὰ ἀδίκαια c. Schnelle.

205, 17 uerba inde ab ἠνάγκαζον usque ad εὐτυχεύειν u. 19 addita in Vrbinatē a manu altera | 18 κἂν] καὶ B | 19 μέτρον c. Reiske | 24 ἀρχοῦς] τετράρχους c. Reiske ταρχοῦς Bücheler | 30 Δικέλιος AB | 32 πρώτους] πρὸς τοὺς B.

206, 15 τε om. B | 18 τινα Ba | 21 οὐκ add. Reiske | 24 συγγράφω B ἀποδειχθήσεται (CD) δειχθήσεται A.

207, 5 αὐτός] αὐτὸς ἂν B αὐθις Bücheler οὕτως? | 21 ἀπολειπομένων ABC | 32 μὴ μόνον B.

208, 10 τῶν add. B | 16 οἱ δὲ τὴν libri praeter B | 17 τῶν add. BC | 25 τε om. B | 28 ὁ om. B | 31 ἀθρόους

dubitari uix potest quin in ἀθώους mutandum sit idem-
que Sylburgo placuisse nunc demum uideo | 32 ἐντιμο-
τάτους B.

209, 23 οἱ τηλικαύτης Reiske τηλικαύτης libri |
28 ὅταν αἱ ἄλλαι ἀπ. ἀπ. c. Pflugk.

210, 7 διώκισε c. Cobet N. L. p. 289 | 13 πρότερον
mauolt Bücheler | 27—31 Haec quae in initio libri sexti
repetuntur seclusi.

LIBER VI

211, 4 Κροτωνιάτης altero loco om. B | 11 ἔλθη
om. B | 14 ἐπιεικιστάτοις Ῥωμαίων καὶ λογίοις ἀνδράσιν
libri, corr. Sintenis II p. 24; partem ueri uiderunt
Reiske qui ἐπιεικιστάτον occupauit et Pflugk qui Λατί-
νοις coniecit | 15 Ῥωμαίων Sintenis l. l. Λατίνων libri |
18 μὴ deleui Reiskio auctore.

212, 6 Ῥωμαῖοι B | 7 ὡς τοὺς π. Reiske auctore
Casaubono εἰς τοὺς π. AB εἰς π. E | 8 Λατῖναι? | 16 τὸν
ante βωμόν inserui | 17 ὕφ' οὗ BE | 19 ἐπιγραφὴν
Reiske ἀφορμὴν Bücheler γραφὴν libri | 23 ποστούμιον
καμίμιον libri, corr. Sylburg.

213, 5 περὶ add. B | 14 στρατιάς scripsi στρατίας B
στρατείας uolgo | 17 ἐπιμεροῦζοντες uel ἐναπομεροῦζοντες c.
Stephanus | 19 ἐφειμένης? | 20 αὐτῆς scripsi αὐτῆς libri |
23 προσέλετο B | 27 αὐτός om. B.

214, 6 αὐτὸ scripsi αὐτοὶ Sintenis II p. 24 αὐτῶν
libri | 8 οὐ Ba οὐκ ἴσα AB E ὀλίγα Reiske | 9 προανε-
σκεινασμένων scripsi Stephanum secutus προκατεσκ. libri |
11 ὄση libri, corr. Stephanus | 12 οἰκίας δὲ Pflugk Sin-
tenis II p. 25 ο. τε libri | 15 ἰκανή Sintenis l. l. καινή
libri | 24 ἡγιάλη libri, corr. Sylburg | 29 Τουρκουλάνος
ABb | ὁ ante Ταρκυντίου inser. AC | 31 γὰρ δὴ Sintenis
l. l. γὰρ Ba γὰρ ἤδη relicui.

215, 1 προσλαβόντες mauolt Bücheler | 13 ἀναιρου-
μένους AB | 16 γενήσασθαι scripsi γενέσθαι libri | 18 αἰ-
φιδίως Bb | 27 οὐ om. libri, add. Sylburg.

216, 10 λόφω libri, τάφρω Camerarius | 12 αὐτὴν

deleuit Sintenis II p. 26 | 25 τὴν add. Bücheler | 27 τὸν
χρόνον? | 25 οὐχ οὕτως et καταλύσεσθαι mauolt Büche-
ler | 30 ἀπειρίαν Sylburg ἀπορίαν libri | 31 ἐφάνη AB
Ca Ea ἐφάνη αἴτιον Cmg DEb.

217, 3 δηλοῦντα scripsi δηλοῦντες AB | 5 ἕτερα (E) |
19 Ὀκταουῶν Μαμιλῶ et Σέξτω Ταρκυνίῳ in libris sedes
inter se mutarunt | 26 τε καὶ deleuit et τετρακισήμιλοις
quod in libris extat in τετρακισήμιλοις correxit Bücheler.

218, 12 ἡμῶν deleui | 21 ἀνθῖς Bücheler ἀντοῖς
libri | 27 ἐαυτῶν Reiske ἐαυτοῦς ABC ἐαυτοῖς DE | προ-
θυμίαν ABCEa προθυμία DEb πρόθυμα Stephanus; an
καὶ πᾶσαν πάντως τὰ παρ' ἐαυτοῖς—προθυμίαν παρε-
χομένους? | 30 ἡμῖν B | 32 κάλλιστα Reiske μάλιστα libri;
an μέγιστα? | φανερώτατα ταῦτα Bücheler, sed cf. VI 73.

219, 4 ἠγεῖσθαι συμμαχούς c. Reiske | 7 ἐθύετε B |
11 ἔπειτα Reiske ἐπειδὴν libri | ὅτι scripsi ὁ libri |
21 ὑμῶν scripsi ἡμῶν libri | 23 ἅπαντας οἱ τύραννοι? | 25
ἀπηλάσατε Sylburg ἀπεσπάσατε libri | 27 δὲ om. B | 29 τὰ
τῶν π. scripsi παρὰ τῶν π. libri | ὑπέλαβον AB.

220, 7 ἀστρατηγησίας Sylburg στρατηγίας libri |
9 ἐν ταῖς ἐλπίσι] κεναῖς ἐλπίσι? | 31 διετελεῖτε B.

221, 6 τοσαύταις maluit Gelenius | 12 συνελέχθη
scripsi συνενέχθη ABE | 18 ὁρᾶται AaB | ἡμῖν libri ὑμῖν
Sylburg | ποιησόμενοι] ὑποισόμενοι c. Reiske | 21 μὲν
ὑμᾶς libri, corr. Hudson | 26 ἀμφοτέρα quod in libris
ante σῶσαι legitur huc transposuit Sintenis II p. 9 |
σῶσαι] σεσῶσθαι cum Sintenisio scribendum erat; σω-
θῆναι Bücheler | 31 παρ' ἐτέρους libri, quae recepi pro-
posuit Sintenis l. l. παρὰ τῶν πατέρων Bücheler | 31 la-
cunam significaui auctore Sintenisio l. l.

222, 1 καρπεύσεται AB | ἔτι κατορθώσῃτε Sylburg
ἐπικατορθώσῃτε libri | 4 ἀζήμιον ἢ τὸ ἀγεννές? | 19 δια-
φορηθῆναι Sintenis II p. 10 διαφθαρηθῆναι libri | 20 ἐν
add. Reiske | 24 ἐλευθερώσαντες B | 30 ἐγγένηται Portus
ἐγγένηται libri.

223, 12 καταστήσασθαι libri, corr. Stephanus | 20 ὡς
δὲ] ἦν δὲ? | 22 μάχαις ποιήσῃ B; an μάχης ἰσχυρᾶς δεή-
σῃν? | 25 ἰππεῖς delendum uidetur | 26 τολμηρῶ καὶ

ἀπερισκέπτω — χωροῦντες libri, corr. Reiske | 27 κατα-
πλήξασθαι BE.

224, 1 ποιήλοι Ab B | 4 Ποστούμιος in B a manu se-
cunda additum deleui | 5 τοῖς addidi | 9 Γάλλιον libri,
corr. Hudson | 12 τοῖς ἐνενήκοντα c. Reiske | 15 ἐχώ-
ρον BCDE ἀνεχώρον ACmg | 32 ante πρεσβυτέρης in B
legitur ῥωμαίων, in CDE καὶ πρεσβύτερος, ex A nihil
enotatum; intercidisse nonnulla suspicor, quae probabili
coniectura sarcire mihi quidem non licuit. Pro αὐθις
expectes εὐθύς.

225, 2 ἐπιστάς σὺν τοῖς c. Reiske | 3 ἀντισχόντας ἐξω-
θεῖ scripsi Reiskium secutus, ἀντισχὼν ἐξωθεῖται libri |
4 ἦκε Sylburg ἦκον libri | 11 πταίσματος scripsi auctore
Sylburgo πτωματος libri | 24 φνυγὴν B τροπὴν A φνυγὴν
τῆς ῥοπῆς DE φνυγὴν καὶ τροπὴν C | 26 γεμίμιον AB hic
et 226, 3; corr. Sylburg | 29 αὐτὸς Sylburg αὐτοῦς libri.

226, 1 ἐκτεθηριωμένον maluit Reiske | 5 παρὰ AB
περὶ E | 7 τότε del. ego, Sintenis I p. 9 | 12 ἐξώθει scripsi
ἐξωθεῖ libri | 14 ἐπιφερόμενον? | 30 μακρῶ] λαμπρῶ B.

227, 4 τῆς μάχης om. ABE | 5 ῥωμαίων om. B for-
tasse recte | 9 ἦκοντες c. Reiske | 10 ἄρσαντες libri ψά-
ραντες c. Reiske | 11 ἐκότερον ACEa | ἀπονηφάμενοι
mauolt Bücheler | 14 καὶ ἐπιφέρουσιν εἴ τι κοινὸν AB Ea
κ. εἴ τι φέρουσιν εἴ τι κοινὸν Eb; εἴ τι deleui | 17 εἴ τι om. B |
22 τὰ om. B | 30 ἱερά καὶ libri, quod correxi | 32 ἰππέων
sanum non est; an ἱερέων?

228, 4 οὐ om. libri, add. Stephanus | 6 ἐστεφανω-
μένοις B | 10 καὶ om. libri, add. Portus | 11 τὸ om. B |
14 ὄψις τῆς ἡγεμονίας B | 15 τότε inserui | λεγομένης B |
23 διδοῦς B | 27 ἐλαύνοντα A.

229, 1 σιγὴν C φυλακὴν ABE | 2 παραγγέλλη (C)
Reiske παραγγέλλη AB | 4 ὀρθοῦς] μεστοῦς B | 7 τίς ἦν
ἢ κ. c. Bücheler | 30 ἀπολαμβάνειν BE | 31 οὐδὲν οὐδέ-
τερον BC | 32 ποιεῖν δεόν B.

230, 6 πέμποντα B | 17 οἰησόμενοι B | ἐξ deleui οὐν
c. Reiske | 21 δηλώσουσι Cmg δηλοῦσιν relicui | 30 καὶ
add. B | 31 ἐξῆγον libri διηγούντο Cobet N. L. p. 289.

231, 6 ὀράσθε B | uerba inde ab ἀφεῖναι usque ad

ἵνα u. 31 duorum uersuum spatium in archetypo ex-
plentia omisit B | 32 σηπτομένοις σώματα B.

232, 2 αἰτίας scripsi idemque c. Pflugk, εἶναι libri |
5 ἀπιέναι Reiske ἀφεῖναι libri; ἀναστρέφειν add. post ἐκέ-
λευσεν Emg D | 10 αὐτῶ Sylburg αὐτῶν libri | ἀγῶνος
scripsi μάχης libri | 15 ἐκπροπεῖ A εὐπροπεῖ relicui | 25
ἐπιλείψαι ABE ἐπιλείψουσι Cmg ἐπιλείψουσαι Stephanus |
29 ἐξιλάσθαι AB.

233, 5 πάσας libri | 8 οὕτω ἀπωσάμενοι maluit
Reiske et Bücheler | 9 τε om. B | 14 παρεχόμενοι ABE |
15 τὴν — ἀρχὴν libri, corr. Reiske | 23 ἦκοντας Sintenis
II p. 26 ἐκόντας libri | 25 δὲ Sintenis l. l. τε libri | 28 τε-
λευτῶντος libri, corr. Reiske | 29 τὴν συγγένειαν Büche-
ler | 32 αὐ libri οὐ Hudson.

234, 7 an τοῖς εἰωθόσιν πρώτοις ἀ. τὰς γνώμας? |
8 μὲν om. B | 9 ἐν τῷ παρελθόντι ἐναντῶ delenda ui-
dentur | ταμιεύεσθαι c. Casaubonus | 13 φέροι scripsi
φέροι libri | εὐμενῶς] εὐγενῶς mauolt Sylburg | 14 δ' add.
Reiske | 16 τῇ om. B | εἰῶντι B | 27 ἐπιλαθόμενοι quod
interpolatoris est seiunxi | 30 εἶναι λέγων B.

235, 2 ζημιώσονται AB, corr. E | 3 πάντας libri |
8 παντὸς scripsi πάντα B, om. relicui | 9 φοβερὰ πάντα libri
praeter B | 12 ἀλούσας ὄσας libri, corr. Sylburg | 17
ἐποίουν scripsi ἐποιούντο libri | 18 ἀνανεώσεσθαι B.

236, 3 εἰ δὲ μὴ B | 9 τελευταῖον B | τυράννον AB
10 ἐγροιστάτων AB | 17 τ' inserui | πᾶσαι libri | 19 εὐρατο
(B) | 20 ποιησαμένων B | 25 δὴ om. B | 26 ἐπεὶ] ἐπὶ B |
28 τὸν] τοῦ ABC τοῦ δὲ ED τὸν Cmg | καὶ om. AB | 30
παρὰ τῶν] πάντων B | 31 εἰσπράξασθαι B.

237, 1 τε add. B | 2 τότε πλήθος libri, corr. Syl-
burg | 3 χρήσεσθαι B | Λατίνους ante χρήσεσθαι inserit
Bücheler; malim αὐτοῖς | 4 οὐν add. Bb | 8 πολίτας]
πλουσίους B | 11 ποιήσεσθαι BE | 13 ἦν Sylburg οὐν libri |
18 αὐτοῖς] om. B | 19 ἔφη om. B | 21 ἐβαδίσατε ἐπιβου-
λους Sintenis II p. 26 ἐμάθετε ἐπ' αὐτοῦς libri | 22 οὐ] ὁ
B | 23 λογιζόμενος B | 27 πάντως B | 28 δέους add. Reiske |
29 παραποδάτε B | 32 ἀνυγήσοντας libri, corr. Sylburg.

238, 5 τῆς πόλεως libri, corr. Sylburg | 7 περὶ? | 8 οὐστὰς
Reiske | 17 ἐλευθερίας B | 26 ὑπαίθριους? | 30 διαλλαγὰς B.

239, 1 κεκομμένας B | 5 στρατιάν B εἰς τὰς στρα-
τείαις c. Reiske | 6 ὁμοίως uel κοινὰς c. Sylburg | 11 οὔτε
Hudson οὐδὲ libri | 19 ἕως Sintenis II p. 12 ὡς AB |
20 uerba τέλος ἐπιθεῖς quae in libris non leguntur addidi,
εἶχε, παραλλάττων ὅμοιον πολέμῳ βαρεῖ κακὸν Bücheler;
καλὸν ἐπεκθύναι πολέμῳ βαρεῖ AE | 21 ἐπεκθύναι AB.

240, 1 τιμωρήσεσθαι B | 3 ἔτι οὐκέτι? | 6 πυθόμε-
νοι mauolt Reiske | 16 ἐνθένδε c. Bücheler | 20 Μάρκου
c. Portus | 21 προσθεμένων B | ἴασεσθαι B.

241, 5 συνέβαλον scripsi ἔβαλον A ἔβαλλον B ἔμελλον
E | 8 καὶ deleui | ἐκλειπόντων B | 9 οἱ om. libri, add.
Casaubonus | 12 πέραν B | 13 τοῖς add. B | 16 μετεωρί-
ζειν BCDEa νεωτερίζειν A Cmg Eb | 20 καὶ abesse malim |
21 ἐτοίμης uel ἐτοίμως B | 24 δεδιττώμεθα A, quod ma-
luit Sylburg | ἰσταμένῳ maluit Reiske | 25 ὑποκλινώμεθα
B | αὐτῶν libri, corr. Reiske | 28 ἔπειτα δ' scripsi ἔπειτ'
ἀν libri; ἤξιμεν c. Reiske.

242, 1 τὸ συνέδριον συλλ. delete καὶ maluit Syl-
burg | ἐκατέρω DEb ἐκατέρων relicui | 2 καὶ θορούβους
post ἀκόσμοις transponit B | 4 καταστησαμένη c. Reiske |
9 ἔχον B | 14 στασιαστικῶς B στρατιωτικῶς ADE | ἔχθρας
B | 15 τοῖς] αὐτοῖς Reiske | 17 βούλοιο B | 18 ἦσθοντο
Reiske ἦρχοντο libri | 20 γεραίτεροι προσήεσαν B | 23 ἄν-
δρας τριακοσίους? | 29 οἱ add. B.

243, 1 τῶν ἄλλων (DE) | 7 βουλευέσθαι libri, corr.
Sylburg | 7 uerba ὦτο δι' αἰσχρῆν δ' ἔχειν αἰτήσασθαι
archetypi uersum unum exaequantia omissa in BC |
8 τοῦτ' αὐτοῖς Reiske τούτοις libri | 11 δωρεάν B | τῆς
συγγενείας BC | 12 ἐσθήσεσιν BC | 19 χρῆ siue δεῖ ante
εἶναι intercidisse c. Sylburg, sed cf. Lobeck ad Phrynich.
p. 772 | 26 πάσας libri | 29 στενοχωρίας ἄγοντες B | ἠναγ-
κασθῆν scripsi Reiskium secutus ἀναγκασθεῖς libri | 30
εἰςπραττομένας ante εἰσφορὰς operarum errore intercidit.

244, 3 τι om. ABD | 4 ἔλαβον Reiske λαβεῖν ABC
λαβῶν DE | 9 τὴν ἰδίαν Cmg | 10 ἐξέφυγον addidi; tale
uerbum intercidisse iam Sylburg et Portus intellexe-
rant | 13 τολμῶντος ἀντιλαμβάνεσθαι B | ἐκ χειρὸς ABC |
14 διαπραττομένους BC διασπραττομένους ADE, corr. Ste-
phanus | 16 ἦν om. B | 28 ἀπεινᾶν libri, corr. Sylburg.

245, 14 αὐτῶν post μάλιστα δ' collocat Bücheler,
delendum censuit Sylburg | 19 δὲ deleuit Reiske | 23 δὲ
om. B | 30 τὸν δῆμον siue malis τὸ πλῆθος intercidisse
recte coniecit Portus.

246, 3 θῆκαι (DE) ἔθη καὶ AB | 4 ἔστι πᾶσιν B
6 ἄς deleui | 7 ἀναγκασθησόμενάς libri, corr. Stephanus |
12 παραλύσονται] ἀποκρούσονται uel ἀπώσονται maluit
Sylburg | 26 στρατιᾶς B | 30 ἀποδιδουμένης B.

247, 1 ἐκείνους libri, corr. Sylburg | 3 ἐκέλευε B |
5 κατ' αὐτῶν ut ex κατὰ Οὐολούσκων corruptum deleui;
καταντῶντες c. Reiske | στρατεύσωσι B | 6 μήτε ante
κατέχειν om. B | 11 ἕκαστοι libri praeter C, corr. Sintenis
II p. 28 | 12 τε om. B | 16 ἀπομεινάντων B | 24 περὶ libri,
corr. Reiske | 29 ἐν ἀκμῇ τότε μάλιστα c. Reiske | 31 ἐπεὶ
δὲ Sintenis l. l. ἐπειδὴ libri.

248, 1 πυκνὰς B | 2 ἀφῆκεν B | 7 τε om. B | 10 ἀμν-
νόμενοι libri, corr. Reiske | 13 δὲ καὶ (DE) | δὲ scripsi
τε libri | 17 πάντ' scripsi ταῦτ' libri | 18 ἐφεῖς scripsi
ἐφείς libri | διανεμάσθαι quod in libris ante κελύσας
legitur hue transposui | 19 καὶ add. B | μηδὲν δὲ A |
ἀναφέρειν scripsi ἀναφέρουσι B ἀναφέρωσι AE | 21 an
Πωμεντιάν, ἢ μεγέθει τε [γὰρ] περιβόλου? | 23 τῶν ταύτη
Sintenis II p. 28 ταύτης AB.

249, 1 οὐκέτι οὐθενὸς c. Pflugk | 3 ἦν] ἠγγέλη? |
4 προάγων libri, corr. Reiske | 5 ὁ add. DE | 10 στρα-
τιᾶς B | 22 τὰ αὐτῷ παραχθέντα c. Reiske | 27 ἔξουσίαν]
ἐντυχίαν BC | 28 τὰς ῥάβδους libri praeter B in quo τοὺς
ἄνδρας, quod recepit Reiske στεφανώσασθαι pro στεφα-
νώσαι corrigens.

250, 1 ἔτι om. B | 11 πρὶν ἢ scripsi πρὶν A μὴ B;
semper autem πρὶν ἢ forma utitur Dionysius ante voca-
bula quae a consonanti incipiunt | 12 ἐπὶ] ἐν Reiske |
γένηται BC | 17 προσελθεῖν B | 18 αὐτῶν τὴν ἔφοδον om.
BC | 24 τῶν add. B | 25 συνέμιξαν B συνέτειναν A | 27 οἱ]
ἀμφοτέροι c. Sintenis II p. 28 | 28 συνεπλέκοντο A συνέ-
πεσον B (CDE) | 29 ἀναπεφυρμένοι scripsi ἅμα πεφυρμέ-
νοι libri.

251, 12 οἱ τῆς] καὶ BC | 20 διέθηκαν scripsi διέθεντο
libri | 21 ἐκδέχεσθαι addidi ex Cmg | 25 τὸν scripsi τῶν

libri | 26 δεινόν *B* | 27 locum corruptum sic sanare uoluit Reiske ut fortius post ἡγεμονίας distingueret et pergeret: καὶ ἀρετῆς ἐναγωνίσιμα τελείας ἐσόμενον | 32 ἐντυγχάνουσιν *B* | ἐρικείας libri, corr. Glareanus.

252, 3 ἀλλήλους *B* | 5 ἐωθινῆς *AB* | 7 ἀρούσκιον *B* | 9 καὶ φοβερώτατον *B* | 11 τοὺς ἡγεμόνας libri, corr. Stephanus | 12 Ἄλβαν libri, corr. Sylburg | 13 δικτάτορα *B* δικτάτορα *A*, corr. Stephanus | 17 εἶχεν libri, corr. Reiske | οἷαν τε Reiske, οἷαν ποτ' libri | 21 ἐν τούτῳ libri, corr. Reiske | 23 ἄπαξ] ἄπασιν *B* | 25 pro πυργηδὸν expectaueris φύρδην uel πεφυρμένοι | 27 πρὸς Reiske περὶ libri | 29 ἐπέκειντο? | 30 ἐπίπουν] ἐπιπτον *B* | 32 ἀποκόπτοντες *B*.

253, 5 πολεμήτηριον *AB* | 9 καλλιμοντανὸς Sigonius μοντανὸς libri | 10 οὐέμιος γεμίνιος libri, corr. Sylburg | 12 πεντηκοστῆς *B* | 13 στησικρατὸς ὁ *B* | 22 uerba corrupta sic dedi ut in *ABC* leguntur, ἀντιδιεπαγόντων δὲ τῶν ὑπὲρ ἐκείνους *ψ*. *DE* οὐδὲν δ' ἐπὶ τέλος ἀγόντων τῶν ὑπὲρ ἐκείνης *ψ*. *c.* Sylburg | 24 συνελάμβανον *B* | 26 καὶ ἐκάστῳ τ. ἀ. κατισχυρόμενον scripsi καθ' ἓνα τε τῶν ἀ. κατισχυρόμενοι libri | καὶ post κοινῇ om. *DE* | 27 βοηθῆσαι scripsi βοηθήσαντες *ABC* βοηθήσοντες *DE* | 31 στρατολογίαν Camerarius ἀπολογίαν libri | γὰρ inseruit Sylburg | 32 καλεσάντων *B*.

254, 2 αὐτοῦ? | 4 ἀπέιχοντο τοῦ μη παῖεν *B* | 7 πρὸς κατασκευὴν παρασκευαζόμενα corrupta esse uiderunt Sylburg qui ἀπόστασιν uel ἐπίθεσιν et Reiske qui κατάπληξιν coniecit. ego malim uno uocabulo προκατασκευαζόμενα | 9 τε scripsi δὲ libri | 10 lacunam significauī; intercidit Sabinorum mentio | 14 αὐτῶν deleuit Reiske | 19 αἰτησόμενοι παρεγένοντο. παρεγένοντο δ' ἐπὶ *c.* Reiske | 21 ὑπ'] παρ' *B* | 24 καὶ κληθεῖς libri, corr. Sylburg | 26 προσελθῶν libri, corr. Reiske.

255, 1 φοβερώτερα *B* | 2 ἐπισχῆσομεν? | 9 ἅπαντες libri | 10 αἰρούμεθα *B* | πολιτευόμεθα *ABa* πολιτεύματα *Bb*, corr. Sylburg; ἐλούμεθα πολιτεύματα mauolt Sintenis II p. 30 | 13 διαπραξέσθαι *B* | 14 διεξεργάσατο *AB*, corr. Reiske | 17 ἡμῶν *B* | 21 ἅπασα scripsi ἢ πᾶσα libri | 24 δικαιότερον? | 26 ἐαυτοῖς Reiske ἐν αὐτοῖς *AB*.

256, 2 λέγομεν *AB* | 3 εἶναι om. *B* | ἄς ἂν *AC* ἄς *DE* | 6 in his uerbis grauiter corruptis et laceris emen-

dandis frustra desudarunt Sylburg, Portus, Reiske, quorum coniecturas parum probabiles tacere praestat, nisi quod recte in πᾶσι latere παῖσι uidit Reiske | 7 τε post ἀγωνιούμεθα a *Bb* erasum | 10 ὡς om. *B* | 12 δι' ἡμᾶς *B* | 13 πέμψομεν libri, corr. Portus | 20 Μαρκίου libri, corr. Stephanus | 29 ἀπεδείξατο *Ba* | αὐρούσκιος *B* | 20 μεθ' ἡμῶν Sylburg ἐφ' ἡμῶν *AB*.

257, 3 ἡμῶν *Ba* ἐγγόνων *ABb* ἐγγόνων ἡμῶν *C* | 10 ἀπεργασαίμεθα scripsi ἐργασαίμεθα libri | 11 ο add. Reiske | 26 uerba οὐκ ἀποστήσομαι τοῦ ἤδη καλῶς δεδομένου absunt a *ABC*, extant in *CmgDE* | 27 καὶ deleui, quod si seruandum uidetur cum Sylburgo ante ὅσον transponendum est | 32 τοῦ] τοῦ *c.* Reiske | φρονίμου τινος libri, corr. Reiske τινος post μανίας p. 258, 1 transponendo.

258, 1 νῆ Δία, μανίας τινὸς Reiske | 3 συγγραῶν Reiske | 5 malim εἰσηγησομένοις cum Porto | 8 ἐλέσθαι libri, corr. Sintenis II p. 30 | 9 ἀνυπευθύνῳ Sylburg | 15 ὑπὸ om. *B* | 20 διχοστασίας scripsi Sylburgo auctore, προσστασίας libri | 24 αὐτῶ *BC* | 29 προσελομένος libri, corr. Sylburg | 30 Σερουιλίῳ libri, corr. Sylburg.

259, 1 ἀγόμενος] ἀναγκαζόμενος? | 3 προσελθῶν scripsi ἐλθῶν libri | 7 ἢ τάχα μίαν ἄτε *AB* et *C* nisi quod ἢ τάχα τε μίαν ατε, om. *D* et *E*, in quo tredecim literae ante ἡμᾶς erasae sunt; οὐδὲ πάσχειν βίαν προσδοκᾶτε Reiske, parum probabiliter | 9 ὡς *B* | δεομένοις libri, quod correxi | 12 ὑπεσχόμεθα *AB* | 14 τὸ om. *B* | 16 ποι *B* | 22 πολέμιους libri, corr. Sylburg | 25 ὑποπτεύητε libri, corr. Reiske | 27 τῶν delet Pflugk | 31 ἐπικουρεῖν libri, corr. Portus.

260, 4 κακουροτέρου libri, corr. Reiske | post μοι lacunam significauī, quae potius ante ὅτι statuenda erat; interciderunt pauca uelut: οὐκ ἂν φθάνοιτε ὅτι κτλ., id quod iam Reiske intellexerat | 5 ταύτης μὲν οὐκ τῆς ὑ. *c.* Reiske | 11 ἀποδύσασθε] ἀποδέξασθε *B* quod recipere debui; ἀποδύσασθε enim nihili est | 19 ἄλλοτρίως quod abest a libris inserui | 22 φιλανθρωπίας? | 26 ῥωμαίων libri, corr. Sylburg | 29 πᾶσα libri, corr. Reiske | συνειδότην?

261, 5 καὶ om. *B* | δέκα] δὲ καὶ *B* | 6 τάγματα δέκα

B | 13 Ουαλέριος seclusi | 17 και inserui | 18 αναγκα-
σθέντες ut ortum ex praecedenti αναμνησθέντες deleuit
Sintenis II p. 27 | 19 γενόμενοι Sintenis l. l., γενέσθαι
libri | πρώτοι] πρότεροι c. Sintenis l. l. | 27 νουθετηθέν-
των Sintenis l. l. βουληθέντων libri, in quibus ante αμφο-
τέρων additur ἐξ; unde probabilior fortasse fit altera
quam Sintenis proposuit coniectura: χρόνῳ. μιᾶ παρατά-
ξει δ' ἀμφοτέρων νουθετηθέντων, ἔπειτα κτλ.

262, 1 ὑποχωρήσεις c. Sylburg | 2 κορυφαίας Sintenis
I p. 18 κορυφαί Cobet N. L. p. 446, κορυφᾶς A κορυφαῖς
relicui | 8 τῶν add. B | 9 ἔστι δ' ὧν B | 10 ἄλωσις libri,
corr. Reiske | 19 ἀποδείξειν scripsi ἀπολείπειν libri | 23
ὄπερ et ἠναντιούτο AB, corr. Sylburg | 26 αὐτῶν] αὐτοῦ
mauolt Bücheler | 27 ὧ Reiske ὡς libri | 28 ἠγάλλοντο
(A) Βα ἠγγέλλοντο Bb | περὶ τῆς προκλήσεως scripsi ἐπὶ
τῆς ἐκκλησίας AB | 31 ὁ add. B.

263, 2 βουλευσομένους B | 15 ταῦτα? | 19 βούλεται
uel ἀνέχεται post πράγματα inserendum esse censuit
Reiske | 20 εἰμι post δὴ intercidisse suspicatur Büche-
ler | 24 φαινομένη Stephanus et Sylburg ex Thuc. I 32,
φερομένη libri | 30 ἐκείνη Sintenis II p. 30 ἐκεῖνα libri.

264, 8 βουλόμενος om. B, fortasse recte | ποιή-
σασθαι libri, corr. Reiske | 9 τῆς βουλῆς scripsi ἧς libri |
10 ἢ seclusi | 24 ὄρω mauolt Sylburg.

265, 2 ἐκ τῆς πατρίδος mauolt Bücheler | 4 an τῶν
γὰρ τριῶν ταγμαμάτων ἐκ αὐτοῦ ἐτι κύριος ἦν coll. VI 42? |
13 πάντες libri | 14 Βελλούτου Sylburg Βέλλου libri | 17 νο-
μίζεται scripsi νομίζονται libri | 31 ὅποι libri, corr. Reiske.

266, 13 τότε δὴ mauolt Portus | 18 ἔθνη add. B | ἐπι-
τίθεντο libri, quod correxi | 21 ἀγορῶν A Βα ἀγοῶν Bb.

267, 19 δὲ add. Sylburg | 25 αὐτοῖς libri quod correxi.

268, 11 εἰρήνης ἀρχεῖν c. Reiske | 13 μάλιστα seclu-
sit Reiske.

269, 1 τὰ addidi ex C | 12 γε quae Sylburgi est
coniectura operarum errore in uerborum ordinem re-
ceptum est, τε libri, quod ita seruandum esse duxi, ut
u. 15 οἱ expungerem | 13 οἱ ἐπὶ τοὺς ὁ. B | ἐλευσομένους A
ἐλευσόμενοι B | 15 οἱ deleui, εἰ c. Reiske | 24 πολλῶν χαλε-
πωτέροις Reiske | 28 ἀκούσασα Reiske.

270, 6 συνελθόντες AB | 10 τε inseruit Reiske | 11
Ποστούμιον AB | Καμινιονί B | 13 δευτέρως Sylburg ex
Lapo ἑβδόμης libri | 30 δὲ inseruit Pflugk | 31 ὁμῶς ἦν
BC ὁμοσε τε AD, ὁμολογήμασιν uel tale quid in his latere
suspiciatur Bücheler.

271, 6 ἄλλοτρίως scripsi ἄλλως libri | 7 ἢ deleui;
συμπείθουσιν ἑαυτοῖς, οἳ γε δεδ. c. Reiske | 8 μέλλοντες
Sylburg μέλλοντας libri | ὑμᾶς ὡς? | 10 κακῶν Reiske
ἐκτανῶς libri; an ἰταμῶς καὶ ἀπερισπείτως? | 12 οὕτως
ἢ ὥστε c. Pflugk | 13 λέγουντο] ἐπιδέχοντο τὸ? | 16 ἦδη
δ' Reiske | 17 γινωμένην libri, quod correxi | 18 τὰ om.
AB | 29 εὐτυχίας Ab Krüger ad Dion. Hist. p. 260 | 30
δὲ om. AB.

272, 2 διανοουμένων] διακειμένων mauolt Sylburg |
6 τῶ] τὸ B | 7 τοῦ inseruit Reiske | ὑμᾶς AB | 8 ληστεύ-
ουσιν Sintenis II p. 21 δημεύουσιν libri | 9 ἐνδοιαστι-
κῶς Bb | ἡμῖν διακειμένα scripsi ἡμῶν ἀφειμένα libri | 12
βεβαίως Sintenis II p. 22 βέβαιον libri | διαμένειν libri, corr.
Sintenis l. l. | 13 πύστιν Sintenis l. l. πίστιν libri | 15
ἐπιστρατεύοντες C | 16 γενόμενοι scripsi ἔνδον libri | 21 ἐλ-
πίζομεν Reiske ἐλπίζοντες libri | και seclusit Sintenis l. l. |
ὑμῖν B.

273, 3 λιμὸν ortum ex πολεμίων quod praecedit,
deleui | 6 δ' inseruit Portus | 12 ἀνυπομένητος Sylburg |
13 ὅσιν δια χρυσὸν τὸν τύραννον. οὐδεὶς C | 16 ἀσπίστως
Reiske ἀπίστως libri | 17 ὑμῖν B | 19 δὲ C δὴ AB | 29 ἴσως]
ἢ ὡς B | 31 δήπου?

274, 2 ἐγένοιτο c. Reiske | 4 οὐχ οἱ Reiske οὐχί
AB | 11 τοῖς δεινοῖς Pflugk | 12 τὸ ἀσφαλές om. B | 13
τρόπον AB | 16 τίνες] οἵτινες AB | οἱ ante οἰκήσεις add.
corrector C | 20 γλισχροῦς scripsi αἰσχρῶς libri εὐχερῶς
Sintenis II p. 31 | 25 πενίαν ante δηλονότι inseruit
Reiske | 26 ὅποι Reiske | 27 ὃ in B erasum, om. A | και
deleui καὶ B | 28 τοῦτο] αὐτὸ c. Reiske | μήτε Sylburg
μηδὲ libri | 30 γενέσθαι scripsi ἔσεσθαι libri.

275, 1 μὲν γ' Reiske μὲντ' B μὲντοι A | 7 ἀξιώσειεν
ἀν Pflugk | 17 συγχωρήσαιμεν libri, quod correxi | 19 πο-
λεμῖν Reiske πολεμικῶν libri | 23 πολέμια? | 24 τῶν Reiske

τῶ libri | 29 ἤδη Sintenis II p. 32 ἡμᾶς libri τινὰς Reiske | ἐπισταμένους libri, corr. Reiske | 32 τε add. B.

276, 13 γὰρ om. B | 14 γένοιτο ABa | 20 ὑμῖν Gelenius et Portus | 32 ἐχάρισθε B.

277, 2 καὶ μεγάλα B; an πολλοὺς πολλὰ καὶ μεγάλα? | 3 ἐξαμαρτάνοντας libri, quod correxi | 6 μεθύλλιον AB | 10 τις add. B | 11 ἐπαινεῖτε B | 14 οὖν κατακτησάμενος B | 21 ἡμετέροις libri, corr. Stephanus | 26 ταύτην Bb | 31 δὴ mauolt Sylburg | 32 ὑμῖν Sintenis II p. 32 νῦν libri.

278, 5 καὶ] τὴν B | 9 αὐτῶ Reiske αὐτῶν libri | 11 ὁ δῆμος Sintenis I p. 19 ὅμως AB | 14 γενόμενον? | 17 ποιήσασθαι libri, quod correxi | 19 δεδοικώς μὴ οὔτινος ἀξιοῖ Sintenis I p. 19 | 21 καὶ add. B | 22 ἐν add. B | 23 ἐνοικεῖ καὶ κοινῇ A ἐνοικία κοινῇ BC; an ἐνεστιν, οἷ ἰδίᾳ τε καὶ κοινῇ οὐκ ἀξιοῦσιν? | 32 αὐτοὶ delevi et εἰ inserui; αὐτοὶ γὰρ πείσονται τούτοις c. Reiske.

279, 1 μαθόντες τε ὅτι B | 2 καὶ om. B | 3 συγκαθίσουσιν libri, corr. Reiske | 12 καταξῶσι libri, quod correxi | 25 τε καὶ B | 26 δεύτερον scripsi ἕτερον libri.

280, 5 ἐπὶ τὴν στάσιν ἦν B, sed ἦν add. a correctore | 6 τὰ om. AB | 19 οὐδέ γε] οὔτε? | τὰς κρίσεις Reiske τῇ κρίσει libri | 20 εὐθύς παραδίδοσθαι? | 21 uerba μεταφέρειν τὰς κρίσεις Stephano suspecta | 23 ἔγνω B.

281, 3 ἀπειράσται B | 7 δανείσαντες c. Reiske | 13 φύρουσι Reiske φέρουσι libri | 19 an ἀφικόμενος ἐπὶ τὸ στρατόπεδον? | 24 ἡγεμῶν add. Reiske | 32 ἂν add. B.

282, 18 διὰ χρέος D διὰ χρέως Ab χρέως Aa B | 23 ἐξεταζόμενοι fortasse cum Reiskio scribendum | 25 συγχωρούμενοι libri, corr. Reiske | 26 ἀπολούμενος? | 27 χαλεπῶν τε scripsi χαλεπότητα libri | 32 ὑπὸ] παρὰ Bücheler.

283, 2 ὀλιγαρχίαν B | 3 θῆται A θεῖναι θελήσει Bb C | 5 δικαιότερον αὐτῶ c. Reiske | 9 πολιτείας Bb | 11 οὗτος scripsi αὐτὸς libri | 15 τὸ ἔργον αὐτοῖς B | 16 τῶ] τὸ B | χάραν Ba μοῖραν ABb | 17 ἐγὼ ταῦτα B | 20 καὶ delet Reiske | 23 τοὺς παρόντας libri, corr. Sylburg, Portus | 30 αὐτῶ ὄντι c. Bücheler.

284, 4 ἀλλὰ] ἀλλ' ἂ Bücheler | 5 ἔτι μένων scripsi ἐπιμένων libri | 8 πᾶσα libri | 10 τῶν διαφορῶν Reiske διαφέρων AB | 16 φανερώς A | 19 καὶ ὅτι ἂν Sylburg ὅτι

κἂν AB | ἄλλο Sylburg ἄλλο τι libri | 20 ποιήσετε ABC | 22 ἡ πόλις addidi | 24 μάλιστα ἀσύμφορον c. Reiske | 27 δήμου c. Sylburg | 30 ὑπὸ δὲ ἂ. Sylburg | 31 ὑμῖν Reiske ἡμῖν B εἰ μὴ A.

285, 1 διὰ ταῦτα Bb | 8 τεκμαιρόμενος libri, quod correxi | 9 γὰρ om. AB | 11 ὄγλος deleuit Bb | 14 σοβαρὸς B | 18 ἐκβαλοῦσιν Bücheler | 19 αἶς post Συρακούσiais add. ABb | 21 ἐπ' ἐκείνοις Sylburg, ἐπ' ἐκείνων ἐκάστω Reiske | 31 οὔτε] οὐ malim cum Büchelero | 32 διαμένοισα] διασθενοῦσα c. Reiske.

286, 1 μένει seclusi μένειν c. Reiske | 2 δυνησομένης B | 3 ἂν om. B | 8 διαλύει libri, quod correxi | 16 καὶ om. B | 21 αὐτοὶ ABa αὐτοῖς Bb | 27 αἰτησαίμεθα Sylburg ἡγησαίμεθα libri | 28 ἀπειλῶμεν scripsi ἀπολούμεν libri; audaciora molitur Reiske.

287, 1 καὶ delet Pflugk | 6 τοσαῦτα? | 17 τὰς om. B | 32 οὐ addidit Reiske, sed plura ante λέγω intercidisse suspicor.

288, 6 αὐτοὶ C, Sylburg, Sintenis II p. 30 αὐτὸ AB | 7 ἔλεγεν scripsi λέγει libri | 10 ἢ μὲν Ba ut uidetur ἡμῖν ἢ Bb ἢ A | 22 τι delet Sintenis II p. 32 | ταυτὶ AB corr. Sylburg | 29 τότε scripsi τοὺς AB.

289, 4 καὶ del. Stephanus | 10 μηδετέρα AB | 12 ὑπεριδόντας B | 24 ἐπιπελάσιμον B | 30 τι Ba ἔτι ABb.

290, 1 ἄλλως τε secludit Reiske | 3 καὶ μὴ φιλονεικῖν om. B | 5 τιμῆς τυγχάνειν B | 6 ἐκρόνων Bb | ἐπειδὴ δὲ Bb | 7 ἐκπεπωκότας libri, corr. Bücheler | 8 ἡμῶν B | 17 βουλευσάντας AB, corr. Reiske | 18 μηδὲν] μηδὲ τότε Reiske | 28 βουλευσόμεθα B.

291, 1 ἐξαιρεθῆναι? | 4 εὐνοία B | 7 ἡμέρας A | 16 παρελθόντες libri, quod correxi | 19 παρεκέλευσαν B | 23 καὶ add. B.

292, 13 σὺν χρόνῳ? | 30 ἀφείσθαι libri, corr. Sylburg.

293, 5 ταῖς πάνυ λαμπροτάταις libri, corr. Sintenis II p. 33 | 6 αὐτῶν] αὐτῶ c. Sintenis l. l. | 7 εἷς scripsi ὅς libri | 8 ἐπηρέγκατο B | 10 Ναυτίου B | 14 πάντων B | 20 ψηφίσεσθαι? | 21 οὐδὲ AB | 30 uerba Λαινάτης Μάνιος Οὐαλέριος Οὐολούσσου νιδὸς accesserunt ex B, nisi quod in eo legitur οὐελοῦσσου et ante Λαινάτης additum est ὁ, quae correxi | 31 lacunam significavi, in qua intercidit

cognomen Valerii Ποπλιόλας et nomen legati tertii fortasse Lartii | 32 Ποπλου υἱὸς Ποστούμιος A Πόπλιος Ποστούμιος B quare lacunae signum posui; interciderunt cognomen Serullii Πρίσκος et nomen legati quinti.

294, 4 Καλιμοντανός scripsi καὶ νομεντανός libri | 9 δύνανται B | 13 παρ' αὐτῶν Reiske αὐτῶν libri | 20 τι A τε B | 20 εἰπεῖν Reiske προειπεῖν libri | 22 ὁμωνύμως Reiske | 32 προσποιητὸν B.

295, 12 τὸ κωλύον Pflugk, Sintenis II p. 33 κωλύον libri | κατεῖναι AB corr. Sylburg | 27 ταῦτα δὴ — ἐψηφισμένης Sintenis l. l. ταῦτα δὲ — ἐψηφισμένης libri | 31 εἰ Ba ἢ Bb.

296, 5 κρείττονες διαλεγόμενοι c. Reiske | 6 διαλύσεων scripsi διαλύσεως libri | 10 βάρος mihi suspectum ut repetitum ex eo quod praecedit σοβαρὸν | 18 τε om. B | 24 βουλευσομένους? | 28 ἐπιτρέπει libri, corr. Sylburg | 30 κατακεκλιμένοις B.

297, 2 προέρχεται c. Portus | 19 πάντας μᾶλλον] πᾶν ἄσμενον? | 11 ὑπομενεῖν scripsi ὑπομένειν libri | 13 τοῦτο μέρος B | 14 κακῶς εἰδῶς uix sana sunt | 17 κοινὸν delet Reiske | 20 of] οὐ B, quod recipere debui | 23 κατεῖναι libri, corr. Sylburg | 28 alterum τι om. B.

298, 3 ἀποκρίνομαι AB, corr. Sylburg | 7 τὰ φανερώτατα BC | 11 καὶ C ἢ relicui | 16 τε inseruit Sylburg | 24 γενόμενοι αὐτοὶ transponit Bücheler | 25 ἦν δεῖ αἰτεῖσθαι c. Bücheler | 29 καὶ πολλὰ om. B.

299, 9 μεγάλα καὶ πολλὰ B | 10 αὐτῶν post ἄλλης add. Bb | 12 εἶναι] ποιῆσαι? | 15 ἐξόν] ἐξ ὧν B | 15 κοινωνεῖσθαι libri, quod correxi | 17 βασιλέας A βασιλέων B | 18 ἅπασι scripsi ἅπασαν A πᾶσαν B | ὡς B | 19 κτίσεως AB | 26 αὐτοί? | 28 φέροντες errore uncinis inclusum | 29 ἐφ' om. B | 30 μεγάλας πεισθεῖσι c. Reiske | δὴ Reiske μὴ libri | 31 ὑπομείναμεν B.

300, 1 ἀνητλήσαμεν scripsi ἠντλήσαμεν libri, sed in B duo literae ante ἠ erasae sunt | 8 στρατεία B | 9 διηγωνισάμεθα c. Sylburg | 15 τυραννίας B | 20 γενόμενον add. B | 22 τὰς inserui | 23 καὶ ὀλοφρομένους ὀρῶντες B | 24 ἐπιβοῶμενον libri, corr. Sylburg | 29 κινδύνων B | ἐκείνον ἀναρρήσαντες B.

301, 4 διὰ post δύναμιν intercidisse suspicatur Bücheler | 6 ὑπ' A ἄπ' (B) | 10 ἐναντιώσασθε B | 12 βέβαιον ἔδοξεν εἶναι B | 14 δὲ ἴσως B δεήσεως A δι' ἴσης Reiske | 16 πάντα B ταῦτα A | 18 οἴεσθε Bb | 19 οὖν om. AB | 31 τὰς inseruit Portus, αἰ A om. B | τῶν Λατίνων libri, articulum deleuit Sintenis II p. 34.

302, 1 μεγάλα φρονούσας B, corr. Sintenis II p. 34 | 3 δεομένους mauolt Sylburg | 6 γε Reiske μὲν libri | 8 ὡς τυραννίδα Stephanus | 32 διεψεύσασθε] καὶ διεψεύσασθε B καὶ διέψευσθε A.

303, 3 τὸν ἄνδρα add. B | 18 τῇ ἀπάτῃ uel ταῖς ἀπάταις maluit Sylburg | 23 οὐκ ὀλίγους B | 24 τὴν om. B | 25 τὸ add. B | 26 πολλήν] πολλοστήν?

304, 4 παρηγομήσατε B | 8 ἀξιοῦμεν? | 19 λαβόντες libri, corr. Portus | ὑποδεξαμένης AB | 20 ἡμᾶς add. B.

305, 1 ὑπὸ τούτων Reiske τούτων libri | 3 ἀποθήσομεν? καταθήσομεν c. Reiske | 9 τὰ ὅμοια Reiske | 12 ἦ] οἱ B | ἐπὶ add. Reiske | 13 παρωσάμενοι A | 15 μάλιστα καταφρονομένην c. Reiske | 22 κλήρους ABC | 26 ὡς] ὁ AB.

306, 4 οὖν inserui | 8 ἀπαλλατιόμεθα B | 13 μένειν seclusi | 14 καὶ μετὰ πολλῶν πόνων κτηθεῖσα c. Sylburg διὰ τῶν ὄπλων — ζητηθεῖσα c. Reiske | 18 ἀναγκαζόμεθα libri, corr. Reiske | 21 ἀλύσει libri, quod correxi | 26 οὖν om. B | 30 ἡγεμονα libri, corr. Sylburg.

307, 2 καὶ ὠφελίμους? | 11 ἐκείνων B idemque c. Sylburg | 14 φίλων B | ἐλεινὸν libri, corr. Sylburg, Reiske | 15 τὸ add. B | ἐξελεύεσθαι? | 18 ἐκλίποντες Bb | 19 λυπηρὸν libri, corr. Sylburg | 20 ἀλλ' deleuit Reiske | 25 φρυγαῖς Sintenis I p. 29 φυλαῖς libri, nisi quod in B λ in rasura posita est.

308, 3 προαιρήσασθε B | 13 ἐκέχυτο c. Stephanus | 15 μόνοις τοῖς δημοταῖς? | 22 πρὸς add. Sylburg | 23 πολιτῶν] πλειστον? | 24 ὅς] ὁ Bücheler | δυναστείας δὲ τῆς καλουμένης δικτατορίας ἢ AB, corr. Pflugk | 28 τοὺς om. B | 31 δίκαια libri, corr. Reiske.

309, 11 ἄλλους τινὰς B | 17 θάτερον libri praeter Ba, corr. Sylburg | 20 ἀπαναστάσεως c. Portus | 28 ἐπὶ τούτῳ c. Sylburg | 30 παραστήσασθαι B.

310, 1 *κακίας* Bb | 5 τὸν om. B | 6 *περιάγοντες* B | 13 *συλλελογισμένω* c. Reiske | 17 τὴν addidi | 21 *σωτηρίας* libri, corr. Sylburg | 24 *μηθενὶ* AB, corr. Portus | 26 *βουλήματος* c. Sylburg | 31 *ἤξίεται* scripsi *ἄξιούται* libri.

311, 1 ὑπὸ τοῦ ὑπάτου libri, corr. Sylburg | 9 οὐδένα ποιησόμεθα λόγον scripsi οὐδὲν ἂν οἰόμεθα δεῖν libri | 25 *δικας* — *ιδίας* scripsi *δικαίς* — *ιδία* A *δικαίς* — *ιδίαις* Bb | 32 *βουλευσομένοις* Bücheler.

312, 2 *μέντοι* μόνα Reiske | 5 δὴ malim cum Sylburgo | 8 *αἱ* πᾶσι Reiske *πᾶσαι* AB | 13 *νῦν* ὑμῖν? | 15 *καὶ* σώματα B | 16 *αὐτῶν* ὄμηρα B | 22 *ἀνθρώποις* ἐστὶν B | 25 *πικραὶ* Reiske *μικραὶ* libri | 27 *εἴ* γε Reiske εἴτε libri ἢ δὴ Pfugk ἴτε Sintenis I p. 25 | 30 ὑμῖν scripsi ἡμῖν B ἢ μὴν A, quod post *ἱερῶν* transposuit Reiske | 32 *γιννομένης* B.

313, 2 *μῆθ'* Reiske | 8 *κοινῇ* scripsi *κοινόν* libri | 10 *συνάξει*? | 17 *καὶ* add. B | 20 *περιβάλλοντες* AB | *ἀλλήλους* AB | 21 *πάλαι* scripsi *παλαιάν* libri | 23 *ἀνηνύτους* Sintenis II p. 28 *ἀγενήτους* libri | 25 ὑμῖν libri corr. Stephanus | 26 ἡμᾶς libri, corr. Sylburg | 27 ὑμᾶς libri, corr. Sylburg | 28 ὑμῶν ἀγαθὰς εἰδοσί libri, corr. Reiske | 30 *εἴ* τε AB, corr. Reiske | 31 *ἐλπίδος* Bb, sed dos in rasura.

314, 3 *ἐναντιωθησόμεθα* B | 5 *ἐπιχειρεῖ* Bb | 14 *μέρη* μέλη Bücheler | 22 τὸ δὲ στόμα ὅτι φθέγγεται quae in B post *ἀκούει* leguntur seclusi | 24 *περιβαλοῦσα* B | *ἔσχε* AB | 25 *πρᾶγμα* σώμα Sylburg | 30 *ἀναγκάζουσα* libri, corr. Portus.

315, 3 ἐπὶ τὸ πολὺ ABa, τὸ erasum a Bb | 9 τῶν κοινῶν B | 14 *εἰ* δὴ? | 22 *κακηγκικῶς* Bb | 26 *γαστήρ* addidi ex coniectura Sylburgi | 28 *ἀπάντων* ἅπασι c. Reiske | *διαμονῆς* Reiske *διαλλαγῆς* libri.

316, 1 malim *καὶ* ὡς cum Sylburgo | 7 *ἐγίνοντο* τὴν *δημηγορίαν* B | 10 ὑπομενοῦντας AB | 15 *ἀπειναί* AB, corr. Sylburg | 22 τὰ καλὰ μαθαίνοντα addidi coll. II 3; om. libri | 28 *περιῆ?* | 29 *ἐλλείψει* Sylburg *ἐλλείψει* libri | 31 *δεήσει* Sylburg *δεήσει* libri.

317, 5 ἀποστερούμενον scripsi ἀποστεροῦμενον libri | 9 ταῦτα Sylburg ταῦτα libri.

318, 7 *βαλεῖν* κακῶν B | 9 ἀλλ' ὥσπερ εἶπον AB; an ὥσπερ εἰκός? | 16 ἢ βουλή add. B | 19 *σικίλιος* libri, corr. Sylburg | 28 *φιτιάεις* Bb.

319, 2 Οὐσικέλιον scripsi ἰουσίλλιον A οὐεσίλλιον B | *Ρούραν* Gelenius *ῥιουρανόν* libri | οὗτοι] τοι Ba | τὴν add. Reiske | 4 πρότερον Ba πρὸ τριῶν ABb | 9 *συνεβούλευσε* B | 13 τῶν add. Sylburg | *μηδένα* B | 21 πάντα libri | 22 *χρησασθαι* AB | 23 *ἐκγόνους* B | 31 ἐπειδὴ B.

320, 18 τὴν om. B | 20 οὐκέθ' addidit Reiske | 28 τὸν addidi | 31 ὡς ἔλαχε Bb om. Ba | τῶν add. Reiske | *κατὰ* τὴν πόλιν om. B | 32 ὑπέμεινε Reiske ἔπεμψε libri.

321, 1 *ποστούμιος* ABb | 6 *ἐπιβαλλομένων* B | 8 *ἀπείρξειν* c. Bücheler | 14 *ἐγκαταλειφθέντα* libri, corr. Sylburg | 17 *πόλους* κατὰ AB, corr. Sigonius.

322, 15 ἀμφοτέρους ἐνίκων c. Reiske | 22 *Μάρκιος* libri, corr. Sylburg | 27 *πάσας* libri.

323, 5 *αἰ* om. B | 8 τοῖς] τοὺς AB | 13 *συνεισπίπτει* B | 15 *ἐγίνετο* Bb | 18 *αἱ* add. B | *τεγῶν* AB | 20 *ἐκάστοις* ἰσχὺς c. Bücheler | 21 γε add. B | 25 *ἐγκαταλειφθέντων* libri, corr. Sylburg | 27 τε add. B | ἐν τῷ χωρίῳ add. B | 29 *μόνος* add. Reiske | 30 *προνοστὰς* libri, corr. Sylburg | 32 *λαμπρότερός* ἐτι ἐν?

324, 1 τῷ add. B | *συστάντι* post *Ἀντιάτας* transponit B | 17 τε add. Bb | 18 *ἐπόμενον* ABb, corr. Reiske | Hic et 325, 6. 32 pro *Ποστούμιος* reponendum esse *Πόστομιος* apparet | 23 *ὑποχωροῦντες* libri, corr. Portus | 29 οἱ add. B | 30 τῇ μάχῃ ταύτῃ B | 32 αὐτοὺς libri, corr. Sylburg.

325, 1 *ἀναμφιβόλως* B | 13 *πολλαῖς* καὶ add. B | 15 ὡς *συνεπαινούντων* c. Sylburg | 16 τε A δὲ Ba, om. Bb | *μεγάλην* add. B | 18 *καταχρήσασθαι* AB.

326, 14 τὰς *Λατίνων*? | 32 ὅτι δ' ἂν AB.

327, 1 *δοκεῖ* B | *συνεθήσαντο* Reiske | 5 ταῖς τῆς *καλουμένης* *Λατίνης* *ἐορτῆς* c. Sylburg | 7 *ἐνίκησαν* libri, corr. Portus | 10 τότε add. B | 16 *θρόνους* *ἐλεφαντίνοις* B | 20 *ἐξ* scripsi ἐπ' AB.

328, 9 *διαφόρου* add. B | 10 δὲ om. B | 11 *ἐρανισμού* AB | 20 *κατενεχθέν* B | 25 *πάντων*] *πολιτῶν* c. Sylburg.

CORRIGENDA.

P. 16, 15 lege *Νόμας* 37, 8 l. οὐ 105, 30 l. *ἰδεῖν* 127, 30 l. *σύνηθες αὐτοῖς ἦν* 152, 13 l. *ξενίαν, καὶ προείπεν* 168, 1 l. οὐν 187, 26 l. γῆς 191, 8 l. *βουλευτήριον* 217, 26 l. *τετρακισγίλιοι* 243, 30 l. *τὰς εἰσπραττομένας εἰσφορὰς* 261, 27 l. *νοθετηθέντων* 269, 12 l. *βοηθείας τε* 269, 28 l. *φέροντες* 301, 23 l. *λόγων.*

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

ΑΔΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

Reiskianae
editionis

p. 633 Βασιλεὺς μὲν δὴ Ταρκύνιος οὐ μικρῶν οὐδὲ ὀλί-
γων Ῥωμαίους ἀγαθῶν αἴτιος γενόμενος, ὅκτω καὶ
τριάκοντα ἔτη τὴν ἀρχὴν κατασχὼν οὕτω τελευτᾷ,
634 νῆωνός τε δύο καταλιπὼν νηπίους καὶ δύο θυγατέ-
ρας ἀνδράσιν ἤδη συνοικούσας. διάδοχος δὲ τῆς ἡγε- 5
μονίας ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ γίνεται Τύλλιος ἐνιαυτῷ
τετάρτῳ τῆς πεντηκοστῆς Ὀλυμπιάδος, ἣν ἐνίκα στά-
διον Ἐπιτελίδης Λάκων ἀρχοντας Ἀθήνησιν Ἀρχε-
στρατίδου· περὶ οὗ καιρὸς ἤδη λέγειν, ἀ κατ' ἀρχὰς
παρελίπομεν, ἐξ ὧν τε γονέων ἔφν καὶ τίνας ἐπεδεί- 10
ξατο πράξεις ἰδιώτης ὧν ἔτι καὶ πρὶν ἐπὶ τὴν δυνα-
στείαν παρελθεῖν. τὰ μὲν οὖν περὶ τοῦ γένους αὐτοῦ
λεγόμενα οἷς μάλιστα ἔγωγε συγκατατίθεμαι τοιαῦτ'
ἔστιν. ἐν Κορινθίῳ πόλει τοῦ Λατίνων ἔθνους ἀνήρ
τις ἐκ τοῦ βασιλείου γένους Τύλλιος ὄνομα γυναικὶ 15
συνῆν Ὀκρισία καλλίστη τε καὶ σωφρονεστάτη τῶν
ἐν Κορινθίῳ γυναικῶν. αὐτὸς μὲν οὖν ὁ Τύλλιος
ὄθ' ἡ πόλις ὑπὸ Ῥωμαίων καταλαμβάνετο μαχόμενος
635 ἀποθνήσκει, τὴν δὲ Ὀκρισίαν ἐγκύμονα οὖσαν ἐξαί-
ρετον ἐκ τῶν λαφύρων λαμβάνει Ταρκύνιος ὁ βασι- 20

λεὺς καὶ δίδωσι δωρεὰν τῇ ἑαυτοῦ γυναικί. μαθοῦσα δ' ἐκείνη πάντα τὰ περὶ τὴν ἀνθρωπον οὐ πολλοῖς χρόνοις ὑστερον ἐλευθέραν αὐτὴν ἀφίησι καὶ πασῶν μάλιστα γυναικῶν ἀσπαζομένη τε καὶ τιμῶσα διετέ-
 5 λεσεν. ἐκ ταύτης γίνεταί τῆς Ὀκρισίας ἔτι δουλευ-
 ούσης παιδίον, ᾧ τίθεται τραφέντι ἢ μῆτηρ τὸ μὲν
 ἰδίον τε καὶ συγγενικὸν ὄνομα Τύλλιον ἐπὶ τοῦ πα-
 τρός, τὸ δὲ κοινὸν καὶ προσηγορικὸν Σερούιον ἐπὶ
 τῆς ἰδίας τύχης, ὅτι δουλεύουσα ἔτεκεν αὐτόν. εἴη
 10 δ' ἂν ὁ Σερούιος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον μετα-
 βιβαζόμενος Δούλιος.

II. Φέρεται δὲ τις ἐν ταῖς ἐπιχωρίοις ἀναγρα-
 φαῖς ἕτερος ὑπὲρ τῆς γενέσεως αὐτοῦ λόγος ἐπὶ τὸ
 μυθῶδες ἐξαίρων τὰ περὶ αὐτόν, ὃν ἐν πολλαῖς Ῥω-
 15 μαϊκαῖς ἱστορίαις εὔρομεν, εἰ θεοὶς τε καὶ δαίμοσι
 λέγεσθαι φίλος τοιοῦτός τις· ἀπὸ τῆς ἐστίας τῶν
 βασιλέων, ἐφ' ἧς ἄλλας τε Ῥωμαῖοι συντελοῦσιν ἰε- 636
 ρουργίας καὶ τὰς ἀπὸ τῶν δειπνῶν ἀπαρχὰς ἀγί-
 ζουσιν, ὑπὲρ τοῦ πυρὸς ἀνασχεῖν λέγουσιν αἰδοῖον
 20 ἀνδρός. τοῦτο δὲ θεάσασθαι τὴν Ὀκρισίαν πρώτην
 φέρουσαν τοὺς εἰωθότας πελάνους ἐπὶ τὸ πῦρ, καὶ
 αὐτίκα πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἐλθοῦσαν εἰπεῖν. τὸν μὲν
 οὖν Ταρκύνιον ἀκούσαντά τε καὶ μετὰ ταῦτα ἰδόντα
 τὸ τέρας ἐν θαύματι γενέσθαι, τὴν δὲ Τανακυλίδα
 25 τὰ τε ἄλλα σοφὴν οὔσαν καὶ δὴ καὶ τὰ μαντικὰ οὐ-
 δενὸς χεῖρον Τυρρηγῶν ἐπισταμένην εἰπεῖν πρὸς αὐ-
 τόν, ὅτι γένος ἀπὸ τῆς ἐστίας τῆς βασιλείου πέπρωται
 γενέσθαι κρεῖττον ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπιαν φύσιν ἐκ
 τῆς μιχθείσης τῷ φάσματι γυναικός. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ
 30 τῶν ἄλλων τερατοσκοπῶν ἀποφνημαμένων, δόξαι τῷ
 βασιλεῖ τὴν Ὀκρισίαν, ἢ πρώτην ἐφάνη τὸ τέρας, εἰς
 ὁμιλίαν αὐτῷ συνελθεῖν· καὶ μετὰ τοῦτο τὴν γυναῖκα

κοσμησαμένην οἷς ἔθος ἐστὶ κοσμεῖσθαι τὰς γαμου-
 μένας κατακλεισθῆναι μόνην εἰς τὸν οἶκον, ἐν ᾧ τὸ
 637 τέρας ὤφθη. μιχθέντος δὴ τινος αὐτῇ θεῶν ἢ δαι-
 μόνων καὶ μετὰ τὴν μίξιν ἀφανισθέντος εἴτε Ἡφαί-
 στου καθάπερ οἴονται τινες εἴτε τοῦ κατ' οἰκίαν 5
 ἥρωος, ἐγκύμονα γενέσθαι καὶ τεκεῖν τὸν Τύλλιον ἐν
 τοῖς καθήκουσι χρόνοις. τοῦτο τὸ μύθευμα οὐ πάν-
 τι πιστὸν εἶναι δοκοῦν ἕτεραί τις ἐπιφάνεια θεῖα γε-
 νομένη περὶ τὸν ἀνδρα θαυμαστή καὶ παράδοξος ἦτ-
 του ἀπιστεῖσθαι ποιεῖ. καθημένου γάρ ποτε αὐτοῦ 10
 μεσοῦσης μάλιστα ἡμέρας ἐν τῇ παστάδι τῶν βασι-
 λέων καὶ κατενεχθέντος ἐφ' ὕπνου, πῦρ ἀνέλαμψεν
 ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἢ τε μῆτηρ αὐτοῦ καὶ ἢ
 τοῦ βασιλέως γυνὴ πορευόμεναι διὰ τῆς παστάδος
 ἐθεάσαντο καὶ πάντες ὅσοι σὺν ταῖς γυναιξὶν ἐτύγχα- 15
 νον τότε παρόντες, καὶ μέχρι τούτου διέμενεν ἢ
 φλόξ ὅλην αὐτοῦ καταλάμπουσα τὴν κεφαλὴν, ἕως ἢ
 μῆτηρ προσδραμοῦσα διανέστησεν αὐτόν καὶ ἢ φλόξ
 ἅμα τῷ ὕπνῳ διασκεδασθεῖσα ἠφανίσθη. τὰ μὲν δὴ
 περὶ τοῦ γένους αὐτοῦ λεγόμενα τοιαῦτ' ἐστίν. 20

III. Ἄ δὲ πρὸ τοῦ βασιλεύσει διεπράξατο λόγου
 ἄξια, ἐξ ᾧν Ταρκύνιος τε αὐτόν ἠγάσθη καὶ ὁ Ῥω-
 μαίων δῆμος τῆς μετὰ βασιλεία τιμῆς ἠξίου, τοιάδε.
 ἀντίπαις μὲν ᾧν ἔτι τῇ πρώτῃ στρατείᾳ, ἣν ἐπὶ Τυρ-
 ρηνοῦς Ταρκύνιος ἐστράτευσεν, ἐν τοῖς ἰππεῦσι τε- 25
 ταγμένος οὕτως ἔδοξεν ἀγωνίσασθαι καλῶς, ὥστε
 περιβόητος εὐδὴ γενέσθαι καὶ τὰ ἀριστεία πρώτος
 ἀπάντων λαβεῖν· ἐπειθ' ἕτερας γενομένης ἐπὶ τὸ αὐτὸ
 ἔθνος στρατείας καὶ μάχης καρτερᾶς περὶ πόλιν Ἡρη-
 τον ἀνδρείοτατος ἀπάντων φανείς στεφάνοις αὐδῆς 30
 ἀριστείοις ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐκοσμεῖτο. ἔτη δὲ γε-
 ρουὸς εἴκοσι μάλιστα τῆς συμμαχικῆς στρατηγὸς ἀπε-

δείχθη δυνάμειος ἦν Λατίνοι ἐπεμψαν καὶ συγκατε-
 κτήσατο βασιλεῖ Ταρκυνίῳ τὴν τῶν Τυρρηγῶν ἀρχὴν·
 ἐν τε τῷ πρὸς Σαβίνους πολέμῳ τῷ πρώτῳ συ-
 στάντι τῶν ἰππέων ἀποδειχθεὶς ἡγεμῶν ἐτρέψατο τοὺς
 5 τῶν πολεμίων ἰππεῖς καὶ μέχρι πόλεως Ἀντέμνης
 ἐλάσας τὰ ἀριστεία καὶ ἐκ ταύτης τῆς μάχης ἔλαβεν
 ἑτέρας τε πολλὰς πρὸς τὸ αὐτὸ ἔθνος ἀγωνισάμενος 639
 μάχας τοτὲ μὲν ἰππέων ἡγούμενος τοτὲ δὲ πεζῶν, ἐν
 ἀπάσαις ἐφάνη ψυχὴν ἀριστος καὶ πρώτος ἐστεφα-
 10 νοῦτο τῶν ἄλλων. καὶ ἐπειδὴ παρέστη Ῥωμαίοις εἰς
 ὑπόταξιν τε καὶ παράδοσιν τῶν πόλεων τὸ ἔθνος, αἰ-
 τιώτατος εἶναι δόξας Ταρκυνίῳ καὶ ταύτης τῆς δυ-
 ναστείας τοῖς ἐπινικίοις στεφάνοις ἀνεδείτο ὑπ' αὐ-
 τοῦ. ἦν δὲ καὶ φρονῆσαι τὰ πολιτικά συνειτώτατος καὶ
 15 λόγῳ τὰ βουλευθέντα ἐξενεγκεῖν οὐδενὸς χείρων ἀπά-
 σαις τε ἀρμόσαι ταῖς τύχαις καὶ παντὶ συνεξομοιω-
 θῆναι προσώπῳ δυνατώτατος. καὶ διὰ ταῦτα Ῥω-
 μαῖοι μὲν αὐτὸν ἐκ τοῦ δήμου μεταγαγεῖν ἤξίωσαν
 εἰς τοὺς πατρικίους ψῆφον ἐπενέγκαντες, ὥσπερ Ταρ-
 20 κυνίον τε πρότερον καὶ ἔτι πρὸ τούτου Νόμαν Πομ-
 πιλίον· ὁ δὲ βασιλεὺς κηδεστὴν ἐποίησατο τὴν ἑτέ-
 ραν τῶν θυγατέρων ἐγγνήσας, καὶ πάνθ' ὅσα διὰ
 νόσους ἢ διὰ γῆρας ἀδύνατος ἦν ἐπιτελεῖν δι' ἑαυτοῦ
 τούτῳ πράττειν ἐπέσκηπτεν, οὐ μόνον τὸν ἴδιον οἶ-
 25 κον ἐπιτρέπων, ἀλλὰ καὶ τὰ κοινὰ τῆς πόλεως δι- 640
 οικεῖν ἀξιῶν. ἐν οἷς ἅπασιν ἐξητάσθη πιστὸς καὶ
 δίκαιος, καὶ οὐδὲν ᾤοντο διαφέρειν οἱ δημόται Ταρ-
 κύνιον ἐπιμελεῖσθαι τῶν κοινῶν ἢ Τύλλιον· οὕτως
 ἐξεθεραπεύθησαν ὑπ' αὐτοῦ ταῖς εὐεργεσίαις.
 30 III. Φύσεώς τε δὴ μετεληφώς ἀποχρώντως πρὸς
 ἡγεμονίαν κατεσκευασμένης οὗτος ὁ ἀνὴρ, καὶ τὰς
 παρὰ τῆς τύχης πολλὰς καὶ μεγάλας ἐσχηκώς ἀφορ-

μὰς, ἐπειδὴ τελευτήσαι συνέβη Ταρκύνιον ἐπιβου-
 λευθέντα ὑπὸ τῶν Ἄγκου Μαρκίου παίδων ἀνασώ-
 σασθαι τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχὴν βουλομένων, ὡς ἐν
 τῷ πρὸ τούτου δεδήλωκα λόγῳ, δόξας ὑπὸ τῶν πραγ-
 μάτων αὐτῶν ἐπὶ τὴν βασιλείαν καλεῖσθαι, δραστή- 5
 ριος ἀνὴρ οὐκ ἀφῆκεν ἐκ τῶν χειρῶν τὸν καιρὸν. ἢ
 δὲ συγκατασκευάσασα τὴν ἡγεμονίαν αὐτῷ καὶ πάν-
 των αἰτία γενομένη τῶν ἀγαθῶν ἢ τοῦ τετελευτηκό-
 τος βασιλέως ἦν γυνὴ γαμβρῷ τε συλλαμβάνουσα
 ἴδιῳ καὶ ἐκ πολλῶν συνεγνωκῖα θεσφάτων, ὅτι βα- 10
 σιλεῦσαι Ῥωμαίων ἐκείνον τὸν ἄνδρα εἴμαρτο. ἔτυχε
 641 δὲ αὐτῇ νεανίας μὲν υἱὸς οὐ πρὸ πολλοῦ τετελευτη-
 κῶς χρόνον, παιδία δ' ἐξ ἐκείνου δύο νήπια κατα-
 λειπόμενα. ἐνθυμουμένη δὲ τὴν περὶ τὸν οἶκον ἐρη-
 μίαν καὶ περιδεῆς οὖσα μὴ κατασχόντες οἱ Μάρκιοι 15
 τὴν ἀρχὴν ἄρωνται τὰ παιδία καὶ πᾶσαν τὴν βασιλι-
 κὴν συγγένειαν ἀφανίσωσι, πρῶτον μὲν τὰς τῶν βασι-
 λείων θυράς ἐκλείσει καὶ φύλακας ἐπ' αὐταῖς ἐπέστησε
 διακελευσάμενη μηδένα παριέναι μήτε ἔσω μήτε ἔξω·
 20 ἔπειτ' ἐκ τοῦ δωματίου πάντα ἐξελθεῖν κελεύσασα 20
 τοὺς ἄλλους ἐν ᾧ τὸν Ταρκύνιον ἡμιθνήτα ἔθεσαν,
 τὴν δὲ Ὀκροσίαν καὶ τὸν Τύλλιον καὶ τὴν θυγατέρα
 τὴν συνοικοῦσαν τῷ Τύλλίῳ κατασχούσα καὶ τὰ παι-
 δία ὑπὸ τῶν τροφῶν ἐνεχθῆναι κελεύσασα λέγει πρὸς
 αὐτούς· Ταρκύνιος μὲν ἡμῖν ὁ βασιλεὺς, ᾧ Τύλλιε, 25
 παρ' ᾧ τροφῆς καὶ παιδείας ἔτυχες, ἀπάντων μά-
 λιστα σὲ τιμήσας φίλων καὶ συγγενῶν ἀνόσια πα-
 θῶν ἐκπεπλήρωκε τὴν ἑαυτοῦ μοῖραν, οὔτε περὶ τῶν
 642 ἰδίων πραγμάτων διαθέμενος οὐδὲν οὔτε περὶ τῶν
 κοινῶν καὶ πολιτικῶν ἐπισκήψας, ἀλλ' οὐδὲ ἀσπά- 30
 σασθαί τινα ἡμῶν οὐδὲ προσαγορευῆσαι τοὺς ἐσχά-
 τους ἀσπασμοὺς δυναθῆεις. ἔρημα δὲ καὶ ὄρφανὰ τὰ

δύστηνα ταυτὶ παιδία καταλείπεται κίνδυνον οὐ τὸν
 ἐλάχιστον ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τρέχοντα· εἰ γὰρ ἐπὶ Μαρκί-
 οῖσι τοῖς ἀνελοῦσι τὸν πάππον αὐτῶν τὰ τῆς πό-
 λεως ἔσται πράγματα, τὸν οἰκτιστὸν ἀπολοῦνται τρό-
 5 πον ὑπ' αὐτῶν· ἔσται τε οὐδ' ὑμῖν ἀσφαλῆς ὁ βίος,
 οἷς ἐνεγγύησε Ταρκύνιος τὰς ἑαυτοῦ θυγατέρας ἐκεί-
 νους ὑπεριδῶν, ἐὰν οἱ φρονεῦσαντες αὐτὸν τὴν ἀρχὴν
 κατὰσχωσιν, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ φίλοις καὶ συγ-
 γενέσιν οὐδ' ἡμῖν ταῖς ἀθλίαις γυναιξίν· ἀλλὰ πάν-
 10 τας ἡμᾶς φανερωῶς τε καὶ κρύφα πειράσσονται διολέ-
 σαι. ταῦτ' οὖν ἐνθυμουμένους ἡμᾶς δεῖ μὴ περιορᾶν
 τοὺς ἐκείνον ἀποκτείναντας ἄνδρας ἀνοσίλους καὶ πᾶ-
 σιν ἡμῖν ἐχθροὺς τοσαύτην ἀρχὴν κτησαμένους, ἀλλ'
 ἐναντιοῦσθαι καὶ κωλύειν νῦν μὲν ἀπάτη καὶ δόλω 643
 15 χρησαμένους· τούτων γὰρ ἐν τῷ παρόντι δεῖ· ὅταν
 δὲ τὰ πρῶτα ἡμῖν χωρήσῃ κατὰ νοῦν, τότε καὶ ἐκ
 τοῦ φανεροῦ πάσῃ δυνάμει καὶ μεθ' ὄπλων αὐτοῖς
 ὁμοσε χωροῦντας, ἐὰν ἄρα καὶ τούτων δέῃ. ἀλλ' οὐ
 δεήσει βουλευθέντων ἡμῶν πράττειν νῦν ἢ δεῖ. τίνα
 20 δὲ ταῦτ' ἐστί; πρῶτον μὲν κρυπτόμεθα τὸν τοῦ βα-
 σιλέως θάνατον καὶ πρὸς ἅπαντας ἐξενεχθῆναι πα-
 ρασκευάσωμεν ὅτι πληγὴν οὐδεμίαν ἔχει καιρῖον, οἷ
 τε ἰατροὶ λεγέτωσαν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις αὐτὸν ἀπο-
 δείξειν ὑγιῆ· ἔπειτ' ἐγὼ προελθοῦσα εἰς τοῦμφανῆς
 25 ἐρῶ πρὸς τὸν ὄχλον, ὡς δὴ Ταρκυνίου μοι ταῦτ'
 εἶπειν ἐπισκήψαντος, ὅτι πάντων ἀποδείκνυσιν ἐπι-
 μελητὴν καὶ φύλακα τῶν τε ἰδίων καὶ τῶν κοινῶν,
 ἕως αὐτὸς ἐκ τῶν τραυμάτων ὑγιῆς γένηται, τὸν
 ἕτερον τῶν ἑαυτοῦ γαμβρῶν, τὸ σὸν εἰπούσα ὄνομα,
 30 ὦ Τύλλιε· ἔσται δὲ οὐκ ἄκουσι Ρωμαίοις, ἀλλὰ βου-
 λομένοις ὑπὸ σοῦ τὴν πόλιν ἐπιτροπεύεσθαι, ὑφ' οὗ
 πολλάκις ἤδη καὶ πρότερον ἐπιτροπεύθη. ὅταν δὲ

644 τὸν παρόντα κίνδυνον διασκεδάσωμεν, οὐδὲν γὰρ
 ἔτι τῶν ἐχθρῶν ἰσχυρόν ἐστι ζῆν τοῦ βασιλέως ἀγ-
 γελλομένου, παραλαβῶν σὺ τὰς τε θάβδους καὶ τὴν
 τῶν ὄπλων ἐξουσίαν κάλει τοὺς βουλευσάντας ἀπο-
 κτεῖναι Ταρκύνιον ἐπὶ τὸν δῆμον ἀπὸ τῶν Μαρκίου 5
 παίδων ἀρξάμενος καὶ πρόθεσ αὐτοῖς δίκας· τιμω-
 ρησάμενος δὲ τούτους ἅπαντας ἐὰν μὲν ὑπομείνωσι
 τὰς κρίσεις θανάτοις, ἐὰν δὲ ἐρήμους ἀφῶσιν, ὃ μάλ-
 λον αὐτοὺς οἶμαι ποιήσειν, ἀειφυγία καὶ δημεύσει
 τῶν ὑπαρχόντων, καθίστασο ἤδη τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν 10
 ὁμίλιας τε φιλανθρωποῖς τὸ πλῆθος ἀναλαμβάνων
 καὶ τοῦ μηδὲν ἀδίκημα γενέσθαι πολλὴν ἔχων φρον-
 τίδα καὶ τοὺς ἀπόρους τῶν πολιτῶν εὐεργεσίαις τισὶ
 καὶ δωρεαῖς ὑπαγόμενος· ἔπειθ' ὅταν ἡμῖν καιρὸς
 εἶναι δοκῇ τότε λέγωμεν ἀποτεθνηγένηαι Ταρκύνιον 15
 καὶ ταφὰς αὐτοῦ ποιῶμεν ἀπὸ τοῦ φανεροῦ. δίκαιος
 δ' εἶ, Τύλλιε, τραφεῖς τε ὑφ' ἡμῶν καὶ παιδευθεῖς
 645 καὶ πάντων μετεσχηκῶς ἀγαθῶν ὅσων παρὰ μητρὸς
 τε καὶ πατρὸς υἱοὶ μεταλαμβάνουσι καὶ θυγατρὶ συν-
 οικῶν ἡμετέρα, ἐὰν δὴ καὶ βασιλεὺς ἔτι γένη Ρω- 20
 μαίων ἐμοῦ καὶ εἰς τοῦτό σοι συναγωνισαμένης, πα-
 τρὸς εὐνοίαν τοῖς παιδίοις τοῖςδε παρασχέσθαι· ὅταν
 δὲ εἰς ἄνδρας ἔλθωσι καὶ τὰ κοινὰ πράττειν ἱκανοὶ
 γένωνται, τὸν πρεσβύτερον αὐτῶν ἀποδείξει Ρωμαίων
 ἡγεμόνα. 25

V. Ταῦτ' εἰπούσα καὶ τῶν παιδίων ἐκάτερον εἰς
 τὰς ἀγκάλας ἐμβαλοῦσα τοῦ τε γαμβροῦ καὶ τῆς θυ-
 γατρὸς καὶ πολὺν ἐξ ἀμφοτέρων κινήσασα οἶκτον,
 ἐπειδὴ καιρὸς ἦν, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ δωματίου καὶ παρ-
 ἡγγειλε τοῖς ἔνδον εὐτρεπῆ τὰ πρὸς τὴν θεραπείαν 30
 ἐπιτήδεια ποιεῖν καὶ τοὺς ἰατροὺς συγκαλεῖν. δια-
 λιπούσα δὲ τὴν μεταξὺ νύκτα τῇ κατοπίῳ ἡμέρα πολ-

λοῦ πρὸς τὰ βασίλεια συνδραμόντος ὄχλου, προήλ-
θεν εἰς τοῦμφανές ταις θυρίσιν ἐπιστάσα ταις φε-
ρούσαις εἰς τὸν πρὸ τῶν θυρῶν στενωπὸν, καὶ πρῶτον
μὲν ἐδήλωσε τοῖς παροῦσι τοὺς βουλευσάντας ἐπὶ τῷ
5 βασιλεῖ τὸν φόνον, καὶ τοὺς ἐπὶ τούργον ἀποστα-
λέντας ὑπ' αὐτῶν δεδεμένους παρήγαγεν· ἐπειδ' ὡς 646
εἶδε τοὺς πολλοὺς ὀλοφρυμένους τε τὸ πάθος καὶ τοῖς
δεδρακόσιν ἀπεχθόμενους, τελευτῶσα εἶπεν ὡς οὐδὲν
αὐτοῖς ἐκ τῶν ἀνοσίων ἐπιβουλευμάτων γέγονεν οὐ
10 δυνηθεῖσιν ἀποκτεῖναι Ταρκύνιον. ἀραπητῶς δὲ τὸν
λόγον ἀπάντων δεξαμένων, τότε τὸν Τύλλιον αὐ-
τοῖς συνίστησιν, ὡς ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐπίτροπον
ἀπάντων τῶν τε ἰδίων καὶ τῶν κοινῶν ἀποδεικνύ-
μενον, ἕως αὐτὸς ῥαῖσῃ. ὁ μὲν οὖν δῆμος ἀπῆει
15 περιχαρῆς γενόμενος εἰ μὴδὲν πέπονθεν ὁ βασιλεὺς
δεινὸν καὶ μέχρι πολλοῦ τὴν δόξαν ἔχων ταύτην διε-
τέλει. ὁ δὲ Τύλλιος ἰσχυρὰν χεῖρα περὶ αὐτὸν ἔχων
καὶ τοὺς ῥαβδούχους ἐπαρόμενος τοὺς βασιλικούς
προῆλθεν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τοὺς Μαρκίους ἐκή-
20 ρυττεν ἤκειν ὑφέξοντας δίκην· ὡς δ' οὐχ ὑπήκουον,
ἐπικηρύξας αὐτοῖς αἰδίους φυγὰς καὶ τὰς οὐσίας ἀνα-
λαβῶν εἰς τὸ δημόσιον ἀσφαλῶς ἤδη τὴν Ταρκυνίου
κατεῖχεν ἀρχήν.

VI. Βούλομαι δ' ἐπιστήσας τὸν ἐξῆς λόγον ἀπο-
25 δοῦναι τὰς αἰτίας, δι' αἷς οὔτε Φαβίῳ συγκατεθέμην 647
οὔτε τοῖς ἄλλοις ἱστορικοῖς, ὅσοι γράφουσιν υἱοὺς
εἶναι τοὺς καταλειφθέντας παῖδας ὑπὸ Ταρκυνίου,
ἵνα μὴ τινες τῶν ἐκείναις ἐντυχόντων ταῖς ἱστορίαις
σχεδιάξω με ὑπολάβωσιν οὐχ υἱοὺς ἀλλ' υἱωνοὺς
30 αὐτοῦ γράφοντα τοὺς παῖδας. παντάπασι γὰρ ἀπε-
ρισκέπτως καὶ ῥαθυμῶς οἱ συγγραφεῖς περὶ αὐτῶν
ταύτην ἐξηγητόχασιν τὴν ἱστορίαν, οὐδὲν ἐξητακότες

τῶν ἀναιρούντων αὐτὴν ἀδυνάτων τε καὶ ἀτόπων
ῶν ἕκαστον ἐγὼ πειράσομαι ποιῆσαι φανερόν δι' ὀλι-
γων. Ταρκύνιος ἐκ Τυρρησίας μετανίσταται τὸν οἶ-
κον ὅλον ἀνασκευασάμενος ἐν τῇ κρατίστῃ τοῦ φρο-
νεῖν ὑπάρχων ἡλικία. πολιτεύεσθαι γὰρ ἤδη καὶ 5
ἄρχειν καὶ τὰ κοινὰ πράττειν ἀξιῶν παραδίδοται,
καὶ τὴν ἄμωσιν ἐκεῖθεν πεποιημένος διὰ τὸ μηδε-
μιάς ἐν τῇ πόλει τιμῆς μεταλαμβάνειν. ἕτερος μὲν
οὖν ἂν τις αὐτὸν ὑπέθετο καὶ τριακοστὸν ἔτος ἔχοντα
τοῦλάχιστον ὅτε ἀπῆρεν ἐκ Τυρρησίας· ἀπὸ ταύτης 10
648 γὰρ οἱ νόμοι τῆς ἡλικίας καλοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
τοὺς ἄρχειν τε καὶ πράττειν βουλομένους τὰ κοινὰ·
ἐγὼ δ' ἔτι νεώτερον αὐτὸν ὑποτίθεμαι πέντε ὄλοις
ἔτεσι, καὶ ποιῶ κατὰ τὸ πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος
ἀπανιστάμενον. καὶ μὴν ὅτι γυναῖκα Τυρρηίδα 15
ἐπηγάγετο, ἣν ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς ἔγημεν, ἅπαν-
τες ὁμολογοῦσιν οἱ τὰς Ῥωμαϊκὰς συγγραψάντες ἱστο-
ρίας. παραγίνεται δ' εἰς Ῥώμην Ἄγκου Μαρκίου
βασιλεύοντος, ὡς μὲν Γέλλιος ἱστορεῖ κατὰ τὸν πρῶ-
τον ἐνιαυτὸν τῆς βασιλείας, ὡς δὲ Δικίννιος γράφει 20
κατὰ τὸν ὄγδοον. ἔστω δὲ κατὰ τοῦτον ἐληλυθῶς
τὸν ἐνιαυτὸν καθ' ὃν γράφει Δικίννιος, καὶ μὴ πρό-
τερον· ἐν ὑστέρῳ μὲν γὰρ οὐκ ἂν εἴη χρόνος παρα-
γεγονῶς, εἶγε δὴ κατὰ τὸν ἕνατον ἐνιαυτὸν τῆς
Ἄγκου δυναστείας ἰππέων ἡγούμενος ἐπὶ τὸν πρὸς 25
Λατίνους πόλεμον ὑπὸ τοῦ βασιλέως πέμπεται, ὡς
ἀμφότεροι λέγουσιν οἱ συγγραφεῖς· εἰ δὴ παρεγέ-
νετο μὲν εἰς Ῥώμην οὐ πλείω τῶν πέντε καὶ εἰκοσι
649 γεγονῶς ἐτῶν, Ἄγκω δὲ βασιλεῖ κατὰ τὸν ὄγδοον τῆς
ἀρχῆς ἐνιαυτὸν φίλος γενόμενος ἑπτακαίδεκα διέ-
τριψεν ἔτη παρ' αὐτῷ τὰ λοιπὰ· τέτταρα γὰρ ἐπὶ
τοῖς εἰκοσι βεβασίλευκεν Ἄγκος· ἔτη δὲ ὀκτώ καὶ

τριάκοντα τὴν βασιλείαν κατέσχευεν αὐτὸς ὡς ἅπαντες
 ὁμολογοῦσιν, ὀγδοηκονταέτης ἂν ἦν ὅτ' ἐτελεύτα. ἐκ
 γὰρ τοῦ συλλογισμοῦ τῶν ἐτῶν τοῦτο συνάγεται τὸ
 πλήθος. ἡ γυνὴ δ' εἰ πέντε ἔτεσιν ἦν αὐτοῦ νεω-
 5 τέρα καθάπερ εἰκὸς, ἑβδομηκοστὸν ἂν δῆπου καὶ
 πέμπτον εἶχεν ἔτος, ὅτ' ἀπέθνησκε Ταρκύνιος. εἰ
 δὴ τὸν νεώτερον τῶν υἱῶν ἔσχατον ἐκνήσεν ἔτος
 ἔχουσα πεντηκοστὸν· προσωτέρω γὰρ οὐκέτι κυ-
 σκεται τούτου τοῦ χρόνου γυνή, ἀλλ' ἔστιν οὗτος
 10 αὐταῖς τῶν ὠδίνων ὄρος, ὡς οἱ ταῦτα ἐξητακότες
 γράφουσιν· οὗτος μὲν οὖν οὐκ ἂν ἐλάττω γεγονὼς
 ἦν ἐτῶν πέντε καὶ εἰκοσι κατὰ τὸν τοῦ πατρὸς θά-
 νατον, ὁ δὲ Λεύκιος ὁ πρεσβύτερος οὐ μείων ἑπτα-
 καικοσαέτους· οὐκ ἄρα νηπίους κατέλιπεν υἱὸς ὁ 650
 15 Ταρκύνιος ἐκ ταύτης γεγονότας τῆς γυναικός. ἀλλὰ
 μὴν εἰ γε ἀνδρῶν ἡλικίαν εἶχον οἱ παῖδες, ὅτε ὁ
 πατὴρ αὐτῶν ἀπέθνησκεν, οὐτ' ἂν ἡ μήτηρ αὐτῶν
 οὕτως ἦν ἀθλία καὶ θεοβλαβής, ὥστ' ἀφαιρεῖσθαι
 μὲν τῶν ἑαυτῆς τέκνων ἦν κατέλιπεν αὐτοῖς ὁ πα-
 20 τὴρ ἀρχὴν, τῷ δὲ ἀλλοτριῷ καὶ ἐκ δούλης γενοῦντι
 χαρίζεσθαι· οὐτ' ἂν αὐτοὶ τῆς πατρῴας ἀρχῆς ἀπο-
 στερούμενοι φεύγῃ καὶ ὁραθῆναι τὸ ἀδίκημα ἤνεγ-
 καν καὶ ταῦτα ἐν τῇ κρατίστῃ τοῦ λέγειν τε καὶ
 πράττειν ὄντες ἀκηῆ· οὔτε γὰρ εὐγενεῖα προεῖχεν
 25 αὐτῶν ὁ Τύλλιος ἐκ δούλης μητρὸς ἂν οὔτε ἡλικίας
 ἀξιόματι παρὰ πολὺ διήλλαττεν, ἀλλὰ τρισὶ μόνον
 ἔτεσι θατέρου πρεσβύτερος ἦν· ὥστε οὐκ ἂν γε παρε-
 χώρησαν αὐτῷ τῆς βασιλείας ἐκόντες.

VII. Ἐχει δὲ καὶ ἄλλας τινὰς τὸ πρῶγμα ἀτοπίας,
 30 ὡς ἅπαντες ἠγνόησαν οἱ τὰ Ῥωμαϊκὰ συνταξάμενοι
 πλὴν ἐνός, οὐ μετὰ μικρὸν ἐρῶ τοῦνομα. ὠμολόγη- 651
 ται γὰρ ὅτι μετὰ τὴν Ταρκυνίου τελευτὴν παραλα-

βῶν τὴν βασιλείαν Τύλλιος ἐπ' ἔτη τετραράκοντα καὶ
 τέτταρα κατέσχευεν, ὥστ' εἰ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον
 ἑπτακαικοσαέτης ἦν ὅτε ἀπεστερεῖτο τῆς ἀρχῆς ὁ
 πρεσβύτερος τῶν Ταρκυνίων, ὑπὲρ ἑβδομήκοντα ἔτη
 γεγονὼς ἂν ἦν ὅτε τὸν Τύλλιον ἀπέκτεινεν. ἐν κρα- 5
 τίστῃ δὲ γε αὐτὸν ἡλικίᾳ τότε ὄντα παραδεδώκασιν
 οἱ συγγραφεῖς, καὶ φασιν ὅτι Τύλλιον αὐτὸς ἀρά-
 μενος ἐκ τοῦ βουλευτηρίου καὶ φέρων ἔξω κατὰ τῶν
 κρηπίδων ἐξέχευεν. ἢ τε ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐκπτώσις αὐ-
 τοῦ γίνεται πέμπτῳ καὶ εἰκοστῷ μετὰ ταῦτα ἔτει, καὶ 10
 τούτῳ τῷ ἔτει στρατευόμενος ἐν τῷ πρὸς Ἀρδεάτας
 εἰσάγεται πολέμῳ καὶ πάντα τὰ ἔργα δι' ἑαυτοῦ τε-
 λῶν· οὐκ ἔχει δὲ λόγον ἐν πολέμοις ἐξετάζεσθαι σῶμα
 ἀνδρὸς ἕξ καὶ ἐνενήκοντα βεβιωκότος ἔτη. ἐκπεσῶν
 τε τῆς ἀρχῆς ἔτι πολεμεῖ Ῥωμαίοις οὐκ ἐλάττω τετ- 15
 652 τάρων καὶ δέκα ἐτῶν, αὐτὸς ἐν τοῖς πράγμασιν ἐξε-
 ταζόμενος, ὡς φασιν· ὁ παρὰ τὰς κοινὰς ἀπάντων
 ἐστὶ δοξασ, καὶ ὁ τοῦ βίου χρόνος αὐτῷ πλείων ἀνα-
 φαίνεται τῶν ἑκατὸν καὶ δέκα γεγονὼς ἐτῶν· τοῦτο
 δὲ τὸ μῆκος τῶν βίων οὐ φέρουσιν οἱ καθ' ἡμᾶς 20
 τόποι. ταῦτα δὴ τὰ ἄτοπα συνιδόντες τῶν Ῥωμαϊ-
 κῶν συγγραφέων τινὲς, ἑτέροις αὐτὰ λυεῖν ἐπειρά-
 θησαν ἀτοπίας, οὐ Τανακυλίδα ποιοῦντες μητέρα
 τῶν παιδίων, ἀλλὰ Γεγανίαν τινὰ, περὶ ἧς οὐδε-
 μίαν παρελήφραμεν ἱστορίαν· ἄωρος δὴ γίνεται πά- 25
 λιν ὁ γάμος τοῦ Ταρκυνίου μικρὸν ἀπολείποντος ἐτῶν
 ὀγδοήκοντα, καὶ ἡ τῶν τέκνων γένεσις τοῖς ταύτην
 ἔχουσι τὴν ἡλικίαν ἄπιστος· οὐδὲ γὰρ ἄπαις ἦν,
 ὥστε ἐκ παντὸς ἐπιθυμῆσαι τέκνων, ἀλλὰ θυγατέ-
 ρες ἦσαν αὐτῷ δύο καὶ αὐταὶ γε ἤδη γεγαμημέναι. 30
 653 τούτων δὴ τῶν ἀδυνάτων τε καὶ ἀτόπων ἕκαστα ἐπι-
 λογιζόμενος οὐχ υἱὸς εἶναι Ταρκυνίου γράφω τοῦς

παιδας, ἀλλ' υἱωνούς, Λευκίῳ Πείσωνι τῷ Φρυγί
 συγκαταθέμενος. ἐκεῖνος γὰρ ἐν ταῖς ἐνιαυσίοις πραγ-
 ματείαις τοῦτο ἰστόρηκε μόνος· εἰ μὴ γε ἄρα γόνω
 μὲν ἦσαν υἱωνοὶ τοῦ βασιλέως οἱ παῖδες, ποιήσει δὲ
 5 υἱοὶ, καὶ τοῦτ' ἦν αἴτιον τῆς ἀπάτης τοῖς ἄλλοις ἅπασι
 τοῖς συγγράψασι τὰς Ῥωμαϊκὰς ἱστορίας. προειρη-
 μένων δὴ τούτων καιρὸς ἐπανάγειν ἐπὶ τὴν ἀπολει-
 πομένην διήγησιν.

VIII. Ἐπειδὴ [δὲ] παραλαβὼν τὴν ἐπιτροπὴν τῆς
 10 βασιλείας ὁ Τύλλιος καὶ τὴν ἑταιρίαν τῶν Μαρκίων
 ἐξελάσας βεβαίως ἤδη τῆς ἀρχῆς ἐνόμιζε κρατεῖν,
 τὸν τε βασιλέα Ταρκύνιον, ὡς ἐκ τῶν τραυμάτων
 τετελευτηκότα ἔναγχος, ἐκκομιδῇ τε πολυτελεῖ καὶ
 μνήματος ἐπισήμου κατασκευῇ καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς
 15 ἐκόσμη, καὶ τὸν ἐξ ἐκείνου χρόνον ὡς ἐπίτροπος ὢν
 τῶν ἐκ τοῦ βασιλείου γένους παίδων τὸν τε ἴδιον
 αὐτῶν βίον καὶ τὰ κοινὰ πράγματα τῆς πόλεως διὰ 654
 φυλακῆς τε καὶ φροντίδος ἐποιεῖτο. τοῖς δὲ πατρι-
 κίοις οὐκ ἦν τὰ γενόμενα καθ' ἡδονὰς, ἀλλ' ἤγα-
 20 νάκτου καὶ χαλεπῶς ἔφερον οὐκ ἀξιοῦντες αὐτὸν
 ἑαυτῷ τινα μηχανήσασθαι βασιλικὴν ἐξουσίαν, μήτε
 βουλῆς ψηφισαμένης μήτε τῶν ἄλλων τῶν κατὰ νό-
 μον ἐπιτελεσθέντων. συνιόντες τε πολλὰκις οἱ πλεί-
 στον ἐξ αὐτῶν δυνάμενοι διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους
 25 περὶ τῆς καταλύσεως τῆς παρανόμου ἀρχῆς, καὶ ἐδό-
 κει αὐτοῖς, ἐπειδὴν πρῶτον εἰς τὸ συνέδριον ὑπὸ
 τοῦ Τυλλίου συναχθῶσιν, ἀναγκάσαι τὸν ἄνδρα τὰς
 ῥάβδους ἀποθέσθαι καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἀρχῆς σύμ-
 30 βολα· ὅταν δὲ τοῦτο γένηται, τοὺς καλουμένους με-
 τὰ τὴν ἀποθέσθαι καὶ δι' ἐκείνων ἐλέσθαι τὸν
 ἄρχοντα τῆς πόλεως κατὰ νόμους. ταῦτα διανοουμέ-
 νων αὐτῶν, ἐπιγνοὺς ὁ Τύλλιος ἐπὶ τὸ δημαγωγεῖν

καὶ θεραπεύειν τοὺς ἀπόρους τῶν πολιτῶν ἐτρέπετο,
 δι' ἐκείνων ἐλπίσας τὴν ἀρχὴν καθέξειν, καὶ συγκα-
 λέσας τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν τὰ τε παιδία προήγα-
 γεν ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ λόγον διεξῆλθε τοιούδε.

655 VIII. Πολλὴ μὲ ἀνάγκη κατέληφεν, ἄνδρες πο- 5
 λῖται, κήδεσθαι τῶν παιδίων τούτων τῶν νηπίων.
 Ταρκύνιος γὰρ ὁ πάππος αὐτῶν ἀπάτορα καὶ ἄπολι-
 ὄντα με παραλαβὼν ἐξέθρεψεν οὐδὲν ἐνδεέστερον
 ἄγων τῶν αὐτοῦ τέκνων, καὶ τὴν ἑτέραν τῶν θυγα-
 τέρων ἔδωκέ μοι γυναῖκα, καὶ παρὰ τὸν τοῦ βίου 10
 χρόνον ὥσπερ ἐξ αὐτοῦ γεγονότα τιμῶν καὶ φιλῶν,
 ὡς καὶ ὑμεῖς ἴσθε, διετελέσε, καὶ ἐπειδὴ τὰ περὶ
 τὴν ἐπιβουλὴν αὐτῷ συνέπεσεν, εἰ τι πάθοι τῶν
 ἀνθρωπίνων, ἐμοὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν παιδίων ἐπί-
 στευσε. τίς οὖν ἢ πρὸς θεοὺς ὄσιον ἢ πρὸς ἀν- 15
 θρώπους δίκαιον ὑπολήψεται με, εἴαν ἐγκαταλίπω
 καὶ προδῶ τοὺς ὄρφανούς, οἷς τοσαύτας ὀφείλω χά-
 ριτας; ἀλλ' οὐ τὴν ἑμαυτοῦ προδῶσω πίστιν, οὐδὲ
 τὴν τῶν παιδίων ἐρημίαν ἐγκαταλείψω κατὰ δύνα-
 μιν τὴν ἐμήν. δίκαιοι δ' ἐστὲ καὶ ὑμεῖς διαμεμνη- 20
 σθαι τὰς εὐεργεσίας, ὡς ὁ πάππος αὐτῶν τὸ κοι-
 656 νὸν εὐηργέτησεν, ὑποτάξας μὲν ὑμῖν τὰς Λατίνων
 τοσαύτας πόλεις ἀντιποιουμένης τῆς ἀρχῆς, ὑπηκό-
 ουσ δὲ ποιήσας Τυρρηνοὺς ἅπαντας μέγιστον τῶν
 περιοίκων δυνάμενος, ἀναγκάσας δὲ τὸ Σαβίνων 25
 ἔθνος ὑποχείριον ὑμῖν γενέσθαι, μετὰ πολλῶν ἅπαντα
 ταῦτα καὶ μεγάλων κινδύνων κατεργασάμενος. ὅσον
 μὲν οὖν αὐτὸς ἐξ ἡ χρόνον ἐκείνω προσῆκεν ὑμᾶς ὑπὲρ
 τῶν εὐεργεσιῶν τὰς χάριτας εἰδέναί, ἐπειδὴ δὲ τε-
 τελεύτηκε τὸν βίον τοῖς ἐγγόνους αὐτοῦ τὰς ἀμοιβὰς 30
 ἀποτίειν, καὶ μὴ συγκατορύττειν ἅμα τοῖς σώμασι
 τῶν εὐεργετῶν καὶ τὴν μνήμην τῶν ἔργων. δόξατε

οὐν κοινῇ πάντες ἐπίτροποι καταλείφθαι τῶν παι-
 δίων, καὶ βεβαιούτε αὐτοῖς ἢν ὁ πάππος κατέλιπεν
 ἀρχήν. οὐδὲν γὰρ ἂν τοσοῦτον ἀπολαύσειαν ἐκ τῆς
 ἐμῆς ἐνὸς ὄντος προστασίας, ὅσον ἐκ τῆς κοινῆς
 5 ἀπάντων ὑμῶν βοηθείας. ταῦτα δ' εἰπεῖν ἠνάγκα-
 σμαι συνισταμένους τινὰς ἐπ' αὐτοὺς αἰσθόμενος,
 καὶ τὴν ἀρχὴν ἑτέροις παραδοῦναι βουλομένους. ἄξιόν
 δὲ ὑμᾶς, ἄνδρες Ῥωμαῖοι, καὶ τῶν ἐμῶν μεμνημέ-
 νους ἀγώνων, οὓς ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας ἠγωνισάμην, 657
 10 οὔτε μικρῶν ὄντων οὔτε ὀλίγων, ὡς οὐδὲν δέομαι
 πρὸς εἰδότης ὑμᾶς λέγειν, τὰς ἀντὶ τούτων ὀφειλο-
 μένας ἐμοὶ χάριτας τοῖς παιδίοις ἀποδοῦναι τούτοις.
 οὐ γὰρ ἰδίαν ἀρχὴν ἐμαντῶ κατασκευαζόμενος, ἧς
 οὐδενὸς ἦττον ἄξιός ἢν βουλευθεὶς τυγχάνειν, ἀλλὰ τῶ
 15 Ταρκυνίου γένει βοηθῶν τὰ κοινὰ πράττειν προήρη-
 μαί. ἰκέτης δὲ ὑμῶν γίνομαι μήτε ἐμὲ μήτε τοὺς ὄρφα-
 νοὺς ἐγκαταλιπεῖν, νῦν μὲν ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς κινδυ-
 νεύοντας, εἰ δὲ ἡ πρώτη πείρα τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν
 χωρήσει κατὰ νοῦν, καὶ ἐκ τῆς πόλεως ἐξελαθσο-
 20 μένους. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων ὡς ἐγνωκόσιν ὑμῖν
 τὰ δέοντα καὶ ποιήσουσιν ὅσα προσήκει οὐδὲν δέο-
 μαί πλεῖον λέγειν· ἃ δὲ παρεσκευάσμαι ποιεῖν ὑμᾶς
 αὐτὸς ἀγαθὰ, καὶ ἂν χάριν τὴν ἐκκλησίαν συνεκά-
 λεσα ἀκούσατέ μου. ὅσοι μὲν ὑμῶν ὀφείλοντες ἦδη
 25 χρεῖα διὰ πενίαν ἀδύνατοί εἰσιν ἀποδοῦναι, τούτοις
 βοηθεῖν προθυμούμενος, ἐπειδὴ πολῖται τ' εἰσὶ καὶ 658
 πολλοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνηντλήμασι πόρους, ἵνα
 μὴ τὴν ἰδίαν ἀφαιρεθῶσιν ἐλευθερίαν οἱ τὴν κοι-
 νὴν βεβαιώσαντες, ἐκ τῶν ἐμαντοῦ χρημάτων δίδωμι
 30 διαλύσασθαι τὰ χρεῖα. ὅσοι δ' ἂν μετὰ ταῦτα δα-
 νείσωνται, τούτους οὐκ ἔασω πρὸς τὰ χρεῖα ἀπάγε-
 σθαι καὶ νόμον θήσομαι μηδένα δανείζειν ἐπὶ σώ-

μασιν ἐλευθέροις, ἱκανὸν ἠγούμενος τοῖς δανεισταῖς
 τῆς οὐσίας τῶν συμβαλλόντων κρατεῖν. ἵνα δὲ καὶ
 τὰς εἰς τὸ δημόσιον γινομένας εἰσφοράς, δι' αἷς οἱ
 πένητες ἐπιβαροῦνται τε καὶ ἀναγκάζονται δανείσματα
 ποιεῖν, κουφοτέρως εἰς τὸ λοιπὸν φέροητε, τιμήσασθαι 5
 τὰς οὐσίας ἅπαντας κελεύσω, καὶ ἀπὸ τοῦ τιμήμα-
 τος ἕκαστον εἰσφέρειν τὸ ἐπιβάλλον, ὡς ἐν ταῖς
 μερίσταις καὶ εὐνομοσιτάταις πόλεσι πυνθάνομαι γε-
 νόμενον, δίκαιόν τε καὶ συμφέρον τῶ κοινῶ τοῦτο
 ἠγούμενος τοὺς μὲν πολλὰ κεκτημένους πολλὰ εἰσφέ- 10
 659 ρειν, τοὺς δ' ὀλίγα ἔχοντας ὀλίγα. δοκεῖ δέ μοι καὶ
 τῆς δημοσίας γῆς, ἣν διὰ τῶν ὄπλων κτησάμενοι
 κατέχετε, μὴ τοὺς ἀναιδεστάτους ὥσπερ νῦν κρα-
 τεῖν, οὔτε χάριτι λαβόντας οὔτε ὠνῆ κτησαμένους,
 ἀλλὰ τοὺς μηδένα κλῆρον ἔχοντας ὑμῶν, ἵνα μὴ θη- 15
 τεύητε ὄντες ἐλεύθεροι, μηδὲ τὰς ἀλλοτριὰς κτήσεις,
 ἀλλὰ τὰς ἰδίας γεωργῆτε· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο φρό-
 νημα εὐγενὲς ἐν ἀνδράσιν ἀπορομένοις τῶν καθ'
 ἡμέραν ἀναγκαίων. ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα ἐγνωκα
 ἴσῃν καὶ κοινῇ ποιεῖν τὴν πολιτείαν καὶ τὰ δίκαια 20
 πᾶσι πρὸς ἅπαντας ὅμοια. εἰς τοῦτο γὰρ ἤκουσί
 τινες ἀνθαδείας, ὥστε ὑβρίζειν εἰς τὸ δημοτικὸν
 ἀξιούσι, καὶ μηδὲ ἐλευθέρους ἠγεῖσθαι τοὺς πένητας
 ὑμῶν. ἵνα δὲ καὶ λαμβάνωσι τὰ δίκαια καὶ ὑπέχωσιν
 οἱ μείζους τοῖς ἐλάττοσιν ἐξ ἴσου, νόμους θήσομαι 25
 κωλυτὰς μὲν τῆς βίας, φύλακας δὲ τῆς δικαιοσύνης,
 καὶ αὐτὸς οὐδένα χρόνον ἀνήσω τῆς ἀπάντων προ-
 νοούμενος ἰσηγορίας.

660 X. Τοιαῦτα λέγοντος αὐτοῦ πολὺς ἔπαινος ἐκ
 τῆς ἐκκλησίας ἐγένετο, τῶν μὲν ὅτι πιστὸς ἦν καὶ 30
 δίκαιος περὶ τοὺς εὐεργέτας ἐπαινούντων, τῶν δ'
 ὅτι φιλόανθρωπος καὶ μεγαλόψυχος εἰς τοὺς ἀπόρους,

τῶν δ' ὡς μέτριος καὶ δημοτικὸς πρὸς τοὺς ταπεινο-
 τέρους· ἀπάντων δὲ ὅτι νόμιμος καὶ δίκαιος ἄρχων
 ἀγαπῶντων τε καὶ τεθναυμακότων. διαλυθείσης δὲ
 τῆς ἐκκλησίας, ταῖς ἐξῆς ἡμέραις ἀπογράφεσθαι κε-
 5 λεύσας τοὺς ὑποχρέους, ὅσοι τὴν πίστιν ἀδύνατοι
 ἦσαν φυλάττειν, τίσιν ὀφείλουσι καὶ πόσον ἕκαστος,
 ἐπειδὴ τὰς ἀπογραφὰς ἔλαβε, τραπέζας θεῖς ἐν ἀγορᾷ
 πάντων ὀρώντων ἀπηρίθμει τοῖς δανεισταῖς τὰ χρέα.
 ταῦτα διαπραξάμενος ἐξέθηκεν ἐν φανερῷ διάταγμα
 10 βασιλικόν, ἐκχωρεῖν τῆς δημοσίας γῆς τοὺς καρπου-
 μένους τε καὶ ἰδίᾳ κατέχοντας αὐτὴν ἐν ὠρισμένῳ
 τινὶ χρόνῳ, καὶ τοὺς οὐδένα κλῆρον ἔχοντας τῶν
 πολιτῶν πρὸς ἑαυτὸν ἀπογράφεσθαι· νόμους τε συν- 661
 ἔγραφεν ἐκ τῶν ἀρχαίων καὶ παρημελημένων ἀνα-
 15 νεούμενος, οὓς Ῥωμύλος τε εἰσηγήσατο καὶ Νομᾶς
 Πομπίλιος, οὓς δὲ αὐτὸς καθιστάμενος. ταῦτα δὲ
 αὐτοῦ πολιτενομένου χαλεπῶς ἔφερον οἱ πατριῖοι
 καταλυομένην τὴν δυναστείαν τῆς βουλῆς ὀρώντες,
 καὶ λογισμοὺς οὐκέτι τοὺς αὐτοὺς, ἀλλ' ἐναντίους
 20 τοῖς προτέροις ἐλάμβανον. ἐν ἀρχαῖς μὲν γὰρ ὄρ-
 μησαν ἀφελέσθαι τὴν παράνομον αὐτοῦ δυναστείαν
 ἀποδείξαντες μεσοβασιλεῖς, καὶ δι' ἐκείνων ἐλέσθαι
 τὸν κατὰ νόμους ἔξοντα τὴν ἀρχήν· τότε δὲ στέργειν
 ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ᾤοντο δεῖν καὶ μηδὲν πολυπραγμο-
 25 νεῖν. εἰσῆει γὰρ αὐτοῖς λογισμὸς, ὅτι τῆς μὲν βου-
 λῆς ὃν αὐτὴ προηρείτο παραγούσης ἐπὶ τὰ πράγματα
 ὁ δῆμος ἐναντιώσεται τὴν ψῆφον ἀναλαβών· ἐὰν δ'
 ἐπὶ τῷ δήμῳ ποιήσῃσι τὴν αἴρεσιν τοῦ βασιλέως,
 ἅπασαι τὸν Τύλλιον ψηφοφορήσουσιν αἱ φράτραι, 662
 30 καὶ περιέσται τῷ ἀνδρὶ τὸ δοκεῖν κατὰ νόμους ἄρ-
 χεῖν. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς ἄμεινον εἶναι κλέπτοντα τὴν
 ἀρχὴν τὸν ἄνδρα καὶ παρακρουόμενον τοὺς πολίτας

μᾶλλον ἢ πείσαντα καὶ φανερῶς λαβόντα κατέχειν.
 ἀλλ' οὐδὲν αὐτοῖς ἐγένετο προὔργου τῶν λελογισμέ-
 νων· οὕτω κατεστρατήγησεν αὐτοὺς ὁ Τύλλιος, καὶ
 κατέσχε τὴν βασιλείαν ἀκόντων ἐκείνων. κατασκευί-
 στας γὰρ ἐκ πολλοῦ φήμας λέγεσθαι κατὰ τὴν πόλιν, 5
 ὡς ἐπιβουλευόντων αὐτῷ τῶν πατρικίων, προῆλθεν
 εἰς τὴν ἀγορὰν ἐσθῆτα πιναρὰν περιβεβλημένος καὶ
 κατηφής, συνούσης αὐτῷ καὶ τῆς μητρὸς Ὀκρισίας
 καὶ τῆς Ταρκυνίου γυναικὸς Τανακυλίδος καὶ τῆς
 συγγενείας τῆς βασιλικῆς ὅλης. ὄχλου δὲ συνδρα- 10
 μόντος πολλοῦ πρὸς τὸ παράδοξον τῆς ὄψεως, ἐκ-
 κλησίαν συγκαλέσας προῆλθεν ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ διεξ-
 ἤλθε τοιοῦτόν τινα λόγον.

XI. Οὐκέτι μοι περὶ τῶν Ταρκυνίου παιδῶν μό-
 νον ὁ κίνδυνός ἐστιν, ἵνα μηδὲν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν 15
 663 δεινὸν πάθωσιν, ἀλλ' ἤδη καὶ περὶ τῆς ἐμῆς ψυχῆς
 δέος ἐπιεσέρχεται, μὴ πικρὰς ἀμοιβὰς τῆς δικαιοσύ-
 νης ἀπολάβω. ἐπιβουλεύομαι γὰρ ὑπὸ τῶν πατρικίων,
 καὶ μεμῆννται μοι τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀποκτεῖναι με
 συνομνύμενοι, ἀδίκημα μὲν οὐδὲν οὔτε μείζον οὔτε 20
 ἔλαττον ἔχοντες ἐγκαλεῖν, ὧν δὲ τὸν δῆμον εὖ πε-
 ποίηκα καὶ παρεσκευάσμαι ποιεῖν ἀχθόμενοί τε καὶ
 ἀναξιοπαθοῦντες· οἱ δανεισταὶ μὲν ὅτι τοὺς πένητας
 ὑμῶν οὐκ εἴασα τὴν ἐλευθερίαν ἀφαιρεθῆναι πρὸς
 τὰ χρέα ὑπ' αὐτῶν ἀπαχθέντας· οἱ δὲ κατανοσφιζό- 25
 μενοι τὰ δημόσια καὶ κατέχοντες, ἣν ὑμεῖς δι' αἵματος
 ἐκτήσασθε γῆν ἐκλιπεῖν ἀναγκαζόμενοι, ὥσπερ τὰ πα-
 τρώα ἀποστερούμενοι καὶ οὐ τὰλλότρια ἀποδιδόν-
 τες· οἱ δὲ ἀνεῖμένοι τῶν εἰσφορῶν τῶν εἰς τοὺς πο-
 λέμους, εἰ τιμήσασθαι τοὺς βίους ἀναγκασθήσονται 30
 664 καὶ ἀπὸ τῶν τιμημάτων τὰς εἰσφορὰς συνεισφέρειν·
 κοινῇ δὲ σύμπαντες, ὅτι κατὰ νόμους γεγραμμένους

ἐθισθήσονται ζῆν τὰ δίκαια ἐξ ἴσου διδόντες ὑμῖν
 καὶ λαμβάνοντες, ἀλλ' οὐχ ὡσπερ ἀργυρωνήτοις πα-
 ραχρήσονται τοῖς πένησιν ὁ ποιῶσι νῦν. καὶ ταῦτα
 δὴ τὰ ἐγκλήματα συνενέγκαντες εἰς τὸ κοινὸν βε-
 5 βούλευταί τε καὶ συνομωμόκασι κατάγειν τοὺς φυ-
 γάδας καὶ τοῖς Μαρκίου παισὶ τὴν βασιλείαν ἀπο-
 διδόναι, οὓς ὑμεῖς Ταρκύνιον ἀποκτείναντας τὸν
 βασιλέα ὑμῶν ἄνδρα χρηστὸν καὶ φιλόπολιν καὶ τη-
 λικοῦτο διαπράξαμένους ἄγος τὰς τε δίκας ἐρήμους
 10 ἐκλιπόντας καὶ φυγῆς ἑαυτοῖς τιμησαμένους, πυρὸς
 καὶ ὕδατος εἶργειν ἐψηφίσασθε· ἐμελλόν τε, εἰ μὴ
 θάπτον ἐμοὶ περὶ τούτων ἐγένετο μήνυσις, ξενικὴν
 τινα δύναμιν ἐπαγόμενοι νυκτὸς ἔτι πολλῆς κατάγειν
 εἰς τὴν πόλιν τοὺς φυγάδας. τὰ μετὰ ταῦτα πάντες
 15 ἴστε δήπου, κἄν ἐγὼ μὴ λέγω, ὅτι Μάρκιοι συλ-
 λαμβανόντων αὐτοῖς τῶν πατρικίων κατασχόντες τὰ 665
 πράγματα δίκαια πόνου, πρῶτον μὲν ἐμὲ τὸν φύλακα
 τῶν βασιλέων καὶ τὰς κατ' αὐτῶν ἐπιτελεσάμενον
 δίκας ἐμελλον ἀναρπάσασθαι, ἔπειτα ταυτὶ τὰ παι-
 20 δία καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς τε καὶ φίλους Ταρ-
 κυνίου πάντας ἀναιρεῖσθαι· γυναῖκας δ' ἡμῶν καὶ
 μητέρας καὶ θυγατέρας καὶ πᾶν τὸ θῆλυ γένος ἐν
 ἀνδραπόδων ποιήσασθαι λόγῳ, πολὺ τὸ θηριῶδες
 ἔχοντες ἐν τῇ φύσει καὶ τυραννικόν. εἰ μὲν οὖν καὶ
 25 ὑμῖν ταῦτα βουλομένοις ἔστιν, ὧ δημοῖται, τοὺς μὲν
 ἀνδροφόνους κατάγειν καὶ βασιλεῖς ἀποδεικνύναι,
 τοὺς δὲ τῶν εὐεργετῶν παῖδας ἐξελαύνειν καὶ τὴν
 ὑπὸ τοῦ πάππου καταλειφθεῖσαν ἀρχὴν ἀφαιρεῖσθαι,
 στέροζομεν τὴν τύχην. ἀλλὰ πρὸς ἀπάντων θεῶν
 30 τε καὶ δαιμόνων ὅσοι τὸν ἀνθρώπινον ἐποπτεύουσι
 βίον ἰκέται πάντες ὑμῶν γινόμενοι σὺν γυναιξί τε
 καὶ τέκνοις, ἀντὶ πολλῶν μὲν ὧν Ταρκύνιος ὁ τῶν

παιδίων πάππος εὖ ποιῶν ὑμᾶς διετέλεσεν, ἀντὶ πολ-
 666 λῶν δὲ ὧν αὐτὸς ἐγὼ κατὰ τὴν ἑμαυτοῦ δύναμιν
 ἐγενόμην ὑμῖν χρήσιμος, ἀξιούμεν ὑμᾶς μίαν ἡμῖν
 δοῦναι ταύτην δωρεάν, φανερὰν ποιῆσαι τὴν ὑμῶν
 αὐτῶν γνώμην. εἰ γὰρ ἑτέρους τινας ἀξιονικότερους 5
 ἡμῶν ὑπειλήφατε εἶναι ταύτης τῆς τιμῆς τυγχάνειν,
 τὰ μὲν παιδία οἰχθήσεται τὴν πόλιν ὑμῶν καταλι-
 πόντα, καὶ ἡ ἄλλη Ταρκυνίου συγγένεια· ἐγὼ δὲ
 ἑτερόν τι βουλεύσομαι γενναϊότερον ὑπὲρ ἑμαυτοῦ·
 βεβίωται γὰρ ἤδη μοι καὶ πρὸς ἀρετὴν καὶ πρὸς εὖ- 10
 δοξίαν ἀποχωρόντως, καὶ οὐκ ἂν ἀξιώσαιμι τῆς παρ'
 ὑμῶν εὐνοίας ψευθεῖς, ἢν ἀντὶ παντὸς εἰλόμην
 ἀγαθοῦ, ζῆν αἰσχυρῶς ἐν ἄλλοις τισί. παραλάβετε δὴ
 τὰς φάβδους καὶ δότε εἰ βούλεσθε τοῖς πατρικίοις·
 ἐγὼ δ' ὑμῖν οὐκ ἐνοχλήσω παρῶν. 15

XII. Ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ καὶ ἀναχωρεῖν οἴου
 τε ὄντος ἀπὸ τοῦ βήματος κραυγὴ τε παρὰ πάντων
 ἐξαισιος ἐγένετο καὶ δεήσεις μειγμέναι δάκρυσιν,
 667 ἵνα μὲνη τε καὶ διακατέχη τὰ πράγματα μηδένα δε-
 δοικῶς. ἔπειτ' ἐγκέλευστοί τινες διειληφότες τὴν 20
 ἀγορὰν βασιλέα ποιεῖν αὐτὸν ἐβόων καὶ συγκαλεῖν
 τὰς φράτρας ἠξίον καὶ ψῆφον ἦτον. ἀρξαμένων δὲ
 τούτων εὐθύς ὁ δῆμος ἅπας ἐπὶ τῆς αὐτῆς προαιρέ-
 σεως ἐγεγόνει. τοῦτο καταμαθὼν ὁ Τύλλιος οὐκέτι
 παρήκε τὸν καιρὸν, ἀλλὰ πολλὰς αὐτοῖς εἰδέναι φή- 25
 σας χάριτας, ὅτι μέμνηται τῶν εὐεργεσιῶν, καὶ ἔτι
 πλείονα ὑποσχόμενος ἀγαθὰ ποιήσειν, ἐὰν αὐτὸν ἀπο-
 δεῖξωσι βασιλέα, προεῖπεν ἡμέραν ἀρχαιρεσιῶν, εἰς
 ἣν ἐκέλευσε καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἀγρῶν ἅπαντας παρεῖ-
 ναι. συνελθόντος δὲ τοῦ δήμου καλῶν τὰς φράτρας 30
 κατὰ μίαν ἀνεδίδου τὰς ψήφους. ἀπάσαις δὲ ταῖς
 φράτραις κριθεῖς τῆς βασιλείας ἄξιος παραλαμβάνει

τότε τὴν ἀρχὴν παρὰ τοῦ δημοτικοῦ πλήθους πολλὰ χαίρειν τῇ βουλῇ φράσας, ἣν οὐκ ἠξίωσεν ἐπικυρῶσαι τὰ τοῦ δήμου κρίματα, ὥσπερ αὐτῇ ποιεῖν ἔθος ἦν. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ἐπὶ τὴν βασιλείαν παρελ- 668
5 θῶν, πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων πολιτευμάτων εἰσηγητῆς ἐγένετο, μέγαν δὲ καὶ λόγου ἄξιον ἐπολέμησε πρὸς Τυρρηνοὺς πόλεμον. ποιήσομαι δὲ περὶ τῶν πολιτευμάτων αὐτοῦ πρῶτον τοὺς λόγους.

XIII. Εὐθύς ἅμα τῷ παραλαβεῖν τὴν ἀρχὴν διέ-
10 νείμει τὴν δημοσίαν χώραν τοῖς θητενοῦσι Ῥωμαίων ἔπειτα τοὺς νόμους τοὺς τε συναλλακτικούς καὶ τοὺς περὶ τῶν ἀδικημάτων ἐπεκύρωσε ταῖς φράσασιν ἧσαν δὲ πεντήκοντά που μάλιστα τὸν ἀριθμὸν, ὧν οὐδὲν δέομαι μεμνησθαι κατὰ τὸ παρόν. τῇ τε πόλει προσ-
15 ἔθηκε δύο λόφους, τὸν τε Οὐμιναλίον καλούμενον καὶ τὸν Ἰσχυλίον, ὧν ἑκάτερος ἀξιολόγου πόλεως ἔχει μέγεθος, καὶ διένειμεν αὐτοὺς τοῖς ἀνεστίοις Ῥωμαίων οἰκίας κατασκευάσασθαι, [ἐνθα] καὶ αὐτὸς ἐποίησατο τὴν οἰκίαν ἐν τῷ κρατίστῳ τῆς Ἰσχυλίας
20 τόπῳ. οὗτος ὁ βασιλεὺς τελευταῖος ἠΐξῃσε τὸν περιβολὸν τῆς πόλεως τοὺς δύο τοῖς πέντε προσθεῖς λό- 669
φοις, ὀρνιθευσάμενός τε ὡς νόμος ἦν καὶ τἄλλα τὰ πρὸς θεοὺς ὅσια διαπραξάμενος. προσωτέρω δὲ οὐκέτι προῆλθεν ἢ κατασκευὴ τῆς πόλεως, οὐκ ἔωντος
25 ὡς φασὶ τοῦ δαιμονίου, ἀλλ' ἔστιν ἅπαντα τὰ περὶ τὴν πόλιν οἰκούμενα χωρία, πολλὰ ὄντα καὶ μεγάλα, γυμνά καὶ ἀτείχιστα καὶ ῥᾶστα πολεμίοις ἐλθοῦσιν ὑποχείρια γενέσθαι· καὶ εἰ μὲν εἰς ταῦτά τις ὄρων τὸ μέγεθος ἐξετάζειν βουλήσεται τῆς Ῥώμης, πλανᾶ-
30 σθαί τε ἀναγκασθήσεται καὶ οὐχ ἔξει βέβαιον σημεῖον οὐδὲν, ᾧ διαγνώσεται μέχρι ποῦ προβαίνουσα ἔτι πόλις ἐστὶ, καὶ πόθεν ἀρχεται μηκέτ' εἶναι πόλις,

οὔτω συνύφονται τὸ ἄστυ τῇ χώρᾳ καὶ εἰς ἄπειρον ἐμμηκνυομένης πόλεως ὑπόληψιν τοῖς θεωμένοις παρέχεται. εἰ δὲ τῷ τείχει τῷ δυσευρέτῳ μὲν ὄντι διὰ τὰς περιλαμβανούσας αὐτὸ πολλαχόθεν οἰκήσεις, ἴχνη δὲ τινα φυλάττοντι κατὰ πολλοὺς τόπους τῆς ἀρχαίας 5 κατασκευῆς, βουληθεῖη μετρεῖν αὐτὴν κατὰ τὸν Ἀθηναίων κύκλον τὸν περιέχοντα τὸ ἄστυ, οὐ πολλῶν τι μετρίων ὁ τῆς Ῥώμης ἂν αὐτῷ φανείη κύκλος. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ μεγέθους τε καὶ κάλλους τῆς πόλεως, ὡς κατὰ τὴν ἐμὴν εἶχεν ἡλικίαν, ἕτερος ἔσται τῇ διη- 10 γήσει καιρὸς ἐπιτηδειότερος.

XIII. Ὁ δὲ Τύλλιος, ἐπειδὴ τοὺς ἑπτὰ λόφους ἐν τῷ τείχει περιέλαβεν, εἰς τέτταρας μοῖρας διελὼν τὴν πόλιν καὶ θέμενος ἐπὶ τῶν λόφων ταῖς μοῖραις τὰς ἐπικλήσεις, τῇ μὲν Παλατίνην, τῇ δὲ Σοβωρά- 15 νην, τῇ δὲ τρίτῃ Κολλίνην, τῇ δὲ τετάρτῃ τῶν μοιρῶν Ἰσχυλίην, τετράφυλον ἐποίησε τὴν πόλιν εἶναι, τρίφυλον οὖσαν τέως· καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἔταξε τοὺς ἐν ἑκάστῃ μοίρᾳ τῶν τετάρτων οἰκοῦντας, ὥσπερ
671 κωμήτας, μήτε μεταλαμβάνειν ἕτεραν οἰκίαν μήτε 20 ἄλλοθὶ που συντελεῖν, τὰς τε καταγραφὰς τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰς εἰσπραξίας τῶν χρημάτων τὰς γινόμενας εἰς τὰ στρατιωτικά καὶ τὰς ἄλλας χρείας, ἃς ἕκαστος ἔδει τῷ κοινῷ παρέχειν, οὐκέτι κατὰ τὰς
25 τρεῖς φυλάς τὰς γενικὰς ὡς πρότερον, ἀλλὰ κατὰ τὰς τέτταρας τὰς τοπικὰς τὰς ὑφ' ἑαυτοῦ διαταχθείσας ἐποιεῖτο, ἡγεμόνας ἐφ' ἑκάστης ἀποδείξας συμμορίας, ὥσπερ φυλάρχους ἢ κωμάρχας, οἷς προσέταξεν εἰδέναι ποίαν οἰκίαν ἕκαστος οἰκεῖ· ἔπειτα κατὰ πάντας ἐκέλευσε τοὺς στενωποὺς [ἱερὰ] ἐγκατασκευασθῆναι 30
672 θυσίας αὐτοῖς ἐνομοθέτησεν ἐπιτελεῖσθαι καθ' ἕκα-

στον ἐνιαυτὸν, πελάγους εἰσφερούσης ἐκάστης οἰκίας·
 τοῖς δὲ τὰ περὶ τῶν γειτόνων ἱερὰ συντελοῦσιν ἐν
 τοῖς προωπίοις οὐ τοὺς ἐλευθέρους, ἀλλὰ τοὺς δού-
 λους ἔταξε παρῆναι τε καὶ συνιερουργεῖν, ὡς κεχα-
 5 ρισμένης τοῖς ἥρωσι τῆς τῶν θεραπεύοντων ὑπηρεσίας·
 ἦν ἔτι καὶ καθ' ἡμᾶς ἑορτὴν ἄγοντες Ῥωμαῖοι διετέ-
 λουν ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις τῶν Κρονίων, σεμνὴν
 ἐν τοῖς πάνυ καὶ πολυτελεῖ, Κομπιτάλια προσαγο-
 ρεῦντες αὐτὴν ἐπὶ τῶν στενωπῶν· κομπίτους γὰρ
 10 τοὺς στενωποὺς καλοῦσι· καὶ φυλάττουσι τὸν ἀρχαῖον
 ἔθισμόν ἐπὶ τῶν ἱερῶν, διὰ τῶν θεραπεύοντων τοὺς 673
 ἥρωας ἱλασκόμενοι καὶ ἅπαν τὸ δούλον ἀφαιροῦντες
 αὐτῶν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις, ἵνα τῇ φιλανθρωπία
 ταύτῃ τιθασσεύομενοι μέγα τι καὶ σεμνὸν ἐχούσῃ
 15 χαριέστεροι γίνωνται περὶ τοὺς δεσπότας, καὶ τὰ λυ-
 πηρὰ τῆς τύχης ἦττον βαρύνωνται.

XV. Διεῖλε δὲ καὶ τὴν χώραν ἅπασαν, ὡς μὲν
 Φάβιος φησιν, εἰς μοῖρας ἕξ τε καὶ εἰκοσιν, ἃς καὶ
 αὐτὰς καλεῖ φυλάς, καὶ τὰς ἀστικὰς προστιθεῖς αὐ-
 20 ταῖς τέτταρας, τριάκοντα φυλάς ἐπὶ Τυλλίου τὰς πά-
 σας γενέσθαι λέγει· ὡς δὲ Οὐεννώμιος ἰστορήκεν,
 εἰς μίαν τε καὶ τριάκοντα, ὥστε σὺν ταῖς κατὰ τὴν 674
 πόλιν οὖσαις ἐκπεληρωῆσθαι τὰς ἔτι καὶ εἰς ἡμᾶς
 ὑπαρχούσας τριάκοντα καὶ πέντε φυλάς· Κάτων μὲν
 25 τοι τούτων ἀμφοτέρων ἀξιοπιστότερος ὢν οὐχ ὀρίζει
 τῶν μοιρῶν τὸν ἀριθμὸν. διελὼν δ' οὖν ὁ Τύλλιος
 εἰς ὅποσα σδήποτε μοῖρας τὴν γῆν κατὰ τοὺς ὀρει-
 νοὺς καὶ πολὺ τὸ ἀσφαλὲς τοῖς γεωργοῖς παρέχειν
 δυνησομένους ὄχθους κρησφύγετα κατεσκεύασεν, Ἐλ-
 30 ληνικοῖς ὀνόμασιν αὐτὰ καλῶν Πάγους, ἐνθα συν-
 ἔφευγον ἐκ τῶν ἀγρῶν ἅπαντες, ὅποτε γένοιτο πο-
 λεμίων ἔφοδος, καὶ τὰ πολλὰ διενυκτέρευον ἐνταῦθα.

ἄρχοντες δὲ καὶ τούτων ἦσαν, οἷς ἐπιμελὲς ἐγένετο
 τὰ τε ὀνόματα τῶν γεωργῶν εἰδέναι τῶν συντελούν-
 των εἰς τὸν αὐτὸν πάγον, καὶ τὰς κτήσεις ἐν αἷς ὁ-
 βίος αὐτῶν ἦν· καὶ ὅποτε χρεῖα γένοιτο ἐπὶ τὰ ὄπλα
 τοὺς χωρίτας καλεῖν ἢ χρημάτων εἰσφορὰς κατ' ἀν- 5
 δρα ἐκλέγειν, οὗτοι τὰ τε σώματα συνῆγον καὶ τὰ
 χρήματα εἰσέπραττον. ἵνα δὲ καὶ τούτων ἢ πληθὺς
 675 μὴ δυσεύρετος, ἀλλ' εὐλόγιστος ἦ καὶ φανερά, βω-
 μοὺς ἐκέλευσεν αὐτοῖς ἰδρῶσασθαι θεῶν ἐπισκόπων
 τε καὶ φυλάκων τοῦ πάγου, οὓς ἔταξε θυσίαις κοι- 10
 ναῖς γεραίρειν καθ' ἕναστος ἐνιαυτὸν ἅμα συνερχο-
 μένους, ἑορτὴν τινα καὶ ταύτην ἐν τοῖς πάνυ τιμίαν
 καταστησάμενος, τὰ καλούμενα Παγανάλια· καὶ νό-
 μους ὑπὲρ τῶν ἱερῶν τούτων, οὓς ἔτι διὰ φυλακῆς
 ἔχουσι Ῥωμαῖοι, συνέγραψεν. εἰς δὲ τὴν θυσίαν 15
 ταύτην καὶ τὴν σύνοδον ἅπαντας ἐκέλευσε τοὺς ὁμο-
 πάγους κατὰ κεφαλὴν ὠρισμένον νόμισμά τι συν-
 εισφέρειν, ἕτερον μὲν τι τοὺς ἀνδρας, ἕτερον δὲ τι
 τὰς γυναῖκας, ἄλλο δὲ τι τοὺς ἀνήβους. ἕξ οὖν συν-
 αριθμηθέντος ὑπὸ τῶν ἐφεστηκότων τοῖς ἱεροῖς, φα- 20
 νερὸς ὁ τῶν ἀνθρώπων ἀριθμὸς ἐγένετο κατὰ γένη
 τε καὶ καθ' ἡλικίας. ὡς δὲ Πείσων Λεύκιος ἐν τῇ
 πρώτῃ τῶν ἐνιαυσίων ἀναγραφῶν ἰστορεῖ, βουλόμε-
 νος καὶ τῶν ἐν ἄστει διατριβόντων τὸ πλῆθος εἰδέ-
 ναι, τῶν τε γεννωμένων καὶ τῶν ἀπογινομένων καὶ 25
 τῶν εἰς ἀνδρας ἐγγραφομένων, ἔταξεν ὅσον ἔδει νό-
 μισμα καταφέρειν ὑπὲρ ἐκάστου τοὺς προσήκοντας,
 676 εἰς μὲν τὸν τῆς Εἰλειθυίας θησαυρὸν, ἦν Ῥωμαῖοι
 καλοῦσιν Ἡραν φωσφόρον, ὑπὲρ τῶν γεννωμένων· εἰς
 δὲ τὸν τῆς Ἀφροδίτης τῆς ἐν ἄλσει καθιδρυμένης, ἦν 30
 προσαγορευέουσι Λιβιτίνην, ὑπὲρ τῶν ἀπογινομένων·
 εἰς δὲ τὸν τῆς Νεότητος, ὑπὲρ τῶν εἰς ἀνδρας ἀγ-

χομένων συντελεῖν· ἐξ ὧν ἡμελλε διαγνώσεσθαι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὅσοι τε οἱ σύμπαντες ἦσαν, καὶ τίνες ἐξ αὐτῶν τὴν στρατεύσιμον ἡλικίαν εἶχον. ταῦτα καταστησάμενος ἐκέλευσεν ἅπαντας Ῥωμαίους ἀπογράφεσθαι τε καὶ τιμᾶσθαι τὰς οὐσίας πρὸς ἄρ- 5 γύριον, ὁμόσαντας τὸν νόμιμον ὄρκον, ἢ μὴν τάληθῆ καὶ ἀπὸ παντὸς τοῦ βελτίστου τιμῆσεσθαι, πατέρων τε ὧν εἰσι γράφοντας καὶ ἡλικίαν ἣν ἔχουσι δηλοῦν- 10 τας γυναικῶν τε καὶ παίδας ὀνομάζοντας καὶ ἐν τίνι κατοικοῦσιν ἕκαστοι τῆς πόλεως φυλῆ ἢ πάγῳ τῆς χώρας προστιθέντας· τῷ δὲ μὴ τιμησαμένῳ τιμωρίαν ὥρισε τῆς τε οὐσίας στέρεσθαι καὶ αὐτὸν μαστιγω- 15 θέντα πραθῆναι· καὶ μέχρι πολλοῦ διέμεινε παρὰ Ῥωμαίοις οὗτος ὁ νόμος.

XVI. Τιμησαμένων δὲ πάντων ἀναλαβὼν τὰ γραμματεῖα καὶ διαγνοὺς τό τε πλῆθος αὐτῶν καὶ τὰ μεγέθη τῶν βίων, σφωτάτον ἀπάντων πολιτευ- 677 μάτων εἰσηγήσατο καὶ μεγίστων Ῥωμαίοις ἀγαθῶν αἴτιον, ὡς τὰ ἔργα ἐδήλωσε. τὸ δὲ πολίτευμα τοιούδε 20 ἦν· μίαν ἀφείλεν ἐξ ἀπάντων μοῖραν, ἣς τὸ μέγιστον ἦν τίμημα τῆς οὐσίας οὐκ ἔλαττον ἑκατὸν μινῶν. τούτους δὲ συντάξας εἰς ὄγδοήκοντα λόχους ὅπλα φέ- ρειν ἐπέταξεν ἀσπίδας Ἀργολικὰς καὶ δόρατα καὶ κράνη χάλκεα καὶ θώρακας καὶ κνημίδας καὶ ξίφη. 25 διελῶν δὲ αὐτοὺς διχῆ, τετταράκοντα μὲν ἐποίησε νεωτέρων λόχους, οἷς τὰς ὑπαιθρίους ἀπέδωκε στρα- τείας, τετταράκοντα δὲ πρεσβυτέρων, οὓς ἔδει τῆς νεότητος εἰς πόλεμον ἐξιούσης ὑπομένοντας ἐν τῇ πόλει τὰ ἐντὸς τείχους φυλάττειν. αὕτη πρώτη σύν- 30 ταξις ἦν· χώραν δὲ κατεῖχεν ἐν τοῖς πολέμοις τὴν προαγωνιζομένην τῆς φάλαγγος ὅλης. ἔπειτ' ἐκ τῶν 678 ὑπολειπομένων ἑτέραν ἀφήρει μοῖραν, οἷς ἦν ἐντὸς

μὲν μυρίων δραχμῶν, οὐ μείον δὲ πέντε καὶ ἑβδο- μήκοντα μινῶν τὸ τίμημα. συντάξας δὲ τούτους εἰς εἴκοσι λόχους, τὰ μὲν ἄλλα φορεῖν ὅπλα προσέταξεν ὅσα τοὺς προτέρους, τοὺς δὲ θώρακας αὐτῶν ἀφείλε, καὶ ἀντὶ τῶν ἀσπίδων ἀπέδωκε θυρεοὺς. διελῶν δὲ 5 καὶ τούτων τοὺς ὑπὲρ τετταράκοντα καὶ πέντε ἔτη γεγονότας ἀπὸ τῶν ἐχόντων τὴν στρατεύσιμον ἡλι- κίαν, δέκα μὲν ἐποίησε λόχους νεωτέρων οὓς ἔδει προπολεμεῖν τῆς πόλεως· δέκα δὲ πρεσβυτέρων οἷς ἀπέδωκε τειχοφυλακίαν. αὕτη δευτέρα σύνταξις ἦν, 10 ἐκοσμεῖτο δ' ἐν τοῖς ἀγῶσι μετὰ τοὺς προμάχους. τὴν δὲ τρίτην ἐποίησε σύνταξιν ἐκ τῶν ὑπολειπομέ- νων ὅσοι τίμησιν εἶχον ἐλάττονα μὲν τῶν ἑπτακισχί- λίων καὶ πεντακοσίων δραχμῶν, οὐ μείονα δὲ μινῶν πενήκοντα. τούτων δ' ἐμείωσε τὸν ὄπλισμόν οὐ μόνον 15 τοῖς θώραξιν, ὥσπερ τῶν δευτέρων, ἀλλὰ καὶ ταῖς περικνημῖσι. συνέταξε δὲ καὶ τούτους εἰς εἴ- 679 κοσι λόχους, καὶ διείλε τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς προτέ- ροις καθ' ἡλικίαν, δέκα λόχους ἀποδοὺς τοῖς νεωτέ- ροις καὶ δέκα τοῖς πρεσβυτέροις. χώρα δὲ καὶ στάσις 20 ἦν τούτων τῶν λόχων ἐν ταῖς μάχαις ἢ μετὰ τοὺς ἐφεστῶτας τοῖς προμάχοις.

XVII. Ἀφελῶν δὲ πάλιν ἐκ τῶν ὑπολειπομένων τοὺς ἐλάττω πεντακισχίλιων δραχμῶν ἔχοντας οὐσίαν ἄχρι πέντε καὶ εἴκοσι μινῶν, τετάρτην ἐποίησε μοῖ- 25 ραν. διέταξε δὲ καὶ τούτους εἰς εἴκοσι λόχους, καὶ δέκα μὲν ἐποίησε τῶν ἐν ἀκμῇ, δέκα δὲ τῶν ὑπερη- λίκων κατὰ ταῦτα τοῖς προτέροις. ὅπλα δὲ φέρειν ἔταξεν αὐτοὺς θυρεοὺς καὶ ξίφη καὶ δόρατα καὶ στά- σιν ἔχειν ἐν τοῖς ἀγῶσι τὴν ὑστάτην. τὴν δὲ πέμπτην 30 680 μοῖραν, οἷς ἐντὸς εἴκοσι καὶ πέντε μινῶν ἄχρι δώδεκα καὶ ἡμίσους μινῶν ὁ βίος ἦν, εἰς τριάκοντα συνέταξε

λόχους. διήρηντο δὲ καὶ οὗτοι καθ' ἡλικίαν· πεντεκαίδεκα μὲν γὰρ ἐξ αὐτῶν λόχοι τοὺς πρεσβυτέρους εἶχον, πεντεκαίδεκα δὲ τοὺς νεωτέρους. τούτους ἔταξε σαυρία καὶ σφενδόνας ἔχοντας ἕξω τάξεως συστρατεύεσθαι. τέτταρας δὲ λόχους οὐδὲν ἔχοντας ὄπλον ἀκολουθεῖν ἐκέλευσε τοῖς ἐνόπλοις· ἦσαν δὲ τῶν τεττάρων τούτων δύο μὲν ὀπλοποιῶν τε καὶ τεκτόνων καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατασκευαζόντων τὰ εἰς τὸν πόλεμον εὐχρηστά· δύο δὲ σαλπισταῶν τε καὶ βυκανιστῶν καὶ τῶν ἄλλοις τισὶν ὄργανοις ἐπισημαινόντων τὰ παρακλητικὰ τοῦ πολέμου. προσέκειντο δὲ οἱ μὲν χειροτέχναι τοῖς τὸ δεύτερον ἔχουσι τίμημα διηρημένοι καθ' ἡλικίαν, ὁ μὲν τοῖς πρεσβυτέροις, ὁ δὲ τοῖς νεωτέροις ἀκολουθῶν λόχος. οἱ δὲ σαλπισταὶ 681

15 τε καὶ οἱ βυκανισταὶ τῇ τετάρτῃ συνετάττοντο μοῖρα. ἦν δὲ καὶ τούτων εἰς μὲν τῶν πρεσβυτέρων λόχος, εἰς δὲ τῶν νεωτέρων· λοχαγοὶ δ' ἐκ πάντων ἐπιλεγθέντες οἱ γενναιότατοι τὰ πολέμια τοὺς ἰδίους ἕκαστοι λόχους εὐπειθεῖς τοῖς παραγγελλομένοις παρείχοντο.

20 XVIII. Αὕτη μὲν ἡ διακόσμησις ἦν ἡ τὸ περικλῶν ἐκπληροῦσα τῶν τε φαλαγγιτῶν καὶ τῶν ψιλῶν στρατευμάτων· τὸ δὲ τῶν ἰππέων πλῆθος ἐπέλεξεν ἐκ τῶν ἔχόντων τὸ μέγιστον τίμημα καὶ κατὰ γένος ἐπιφανῶν· συνέταξε δ' εἰς ὀκτωκαίδεκα λόχους, καὶ προσέταξε 25

25 ἐνεμεν αὐτοὺς τοῖς πρώτοις τῶν φαλαγγιτῶν ὀγδοήκοντα λόχοις· εἶχον δὲ καὶ οὗτοι τοὺς ἐπιφανεστάτους λοχαγούς. τοὺς δὲ λοιποὺς πολίτας, οἳ τίμησιν εἶχον ἐλάττονα δώδεκα καὶ ἡμίους μνῶν, πλείους τὸν ἀριθμὸν ὄντας τῶν προτέρων, ἅπαντας εἰς ἓνα συντάξας λόχον στρατείας τε ἀπέλυσε καὶ πάσης εἰσφορᾶς ἐποίησεν ἀτελεῖς. ἐγένοντο δὲ συμμαχίαι μὲν ἕξ, 682

30 ἃς Ῥωμαῖοι καλοῦσι κλάσεις, [κατὰ] τὰς Ἑλληνικὰς

κλήσεις παρονομάσαντες· ὁ γὰρ ἡμεῖς ὄημα προστακτικῶς σχηματίζαντες ἐκφέρομεν, κάλει, τοῦτ' ἐκεῖνοι λέγουσι κάλα, καὶ τὰς κλάσεις ἀρχαῖον ἐκάλουν καλάσεις· λόχοι δὲ οὗς αἱ συμμαχίαι περιέλαβανον ἑκατὸν καὶ ἐνενηκοντατρεῖς. ἐπεῖχον δὲ τὴν μὲν πρῶ- 5

την συμμαχίαν ὀκτώ καὶ ἐνενηκοντα λόχοι σὺν τοῖς ἰππεῦσι· τὴν δὲ δευτέραν εἴκοσι καὶ δύο σὺν τοῖς χειροτέχναις· τὴν δὲ τρίτην εἴκοσι· τὴν δὲ τετάρτην πάλιν εἴκοσι καὶ δύο σὺν τοῖς σαλπισταῖς καὶ βυκανισταῖς· τὴν δὲ πέμπτην τριάκοντα· τὴν δ' ἐπὶ πά- 10

σαις τεταγμένην εἰς λόχος ὁ τῶν ἀπόρων.

XVIII. Ταύτη τῇ διακοσμήσει χρησάμενος, τὰς μὲν τῶν στρατιωτῶν καταγραφὰς κατὰ τὴν διαίρεσιν ἐποιεῖτο τὴν τῶν λόχων, τὰς δὲ τῶν εἰσφορῶν ἐπιτά- 683

γὰς κατὰ τὰ τιμήματα τῶν βίων. ὅποτε γὰρ αὐτῶ 15

δεήσειε μυρίων ἢ διςμυρίων, εἰ τύχοι, στρατιωτῶν, καταδιαίρων τὸ πλῆθος εἰς τοὺς ἑκατὸν ἐνενηκοντατρεῖς λόχους, τὸ ἐπιβάλλον ἑκάστῳ λόχῳ πλῆθος ἐκέλευε παρέχειν ἕκαστον λόχον· τὴν δὲ δαπάνην τὴν εἰς τὸν ἐπισιτισμὸν τῶν στρατευομένων καὶ εἰς 20

τὰς ἄλλας χορηγίας τὰς πολεμικὰς ἐπιτελεσθησομένην συμμετρησάμενος ὅποση τις ἀρκοῦσα ἔσται, διαίρων τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς τοὺς ἑκατὸν ἐνενηκοντατρεῖς λόχους, τὸ ἐκ τῆς τιμήσεως ἐπιβάλλον ἑκάστῳ 25

διάφορον ἅπαντας ἐκέλευσεν εἰσφέρειν. συνέβαινεν 25

οὖν τοῖς τὰς μεγίστας ἔχουσιν οὐσίας ἐλάττοσι μὲν οὖσιν, εἰς πλείους δὲ λόχους μεμερισμένοις, στρατεύεσθαι τε πλείους στρατείας οὐδέποτε ἀναπανομένους καὶ χρήματα πλείω τῶν ἄλλων εἰσφέρειν· τοῖς 30

δὲ τὰ μέτρια καὶ μικρὰ κεκτημένοις πλείοσιν οὖσιν 30

ἐν ἐλάττοσι λόχοις, στρατεύεσθαι τε ὀλιγάκις καὶ ἐκ διαδοχῆς, καὶ βραχείας συντελεῖν εἰσφορὰς· τοῖς

δ' ἐλάττω τῶν ἱκανῶν τετιμημένοις ἀφείσθαι πάν-
 των τῶν ὀχληρῶν. ἐποίει δὲ τούτων ἕκαστον οὐκ 684
 ἄτερ αἰτίας, ἀλλὰ πεπεισμένος ὅτι πᾶσιν ἀνθρώποις
 ἄθλα τῶν πολέμων ἐστὶ τὰ χρήματα καὶ περὶ τῆς
 5 τούτων φυλακῆς ἅπαντες κακοπαθοῦσιν· ὁρθῶς οὖν
 ἔχειν ᾤετο τοὺς μὲν περὶ μειζόνων κινδυνεύοντας
 ἄθλων μελζοντας ὑπομένειν κακοπαθείας τοῖς τε σώμασι
 καὶ τοῖς χρήμασι, τοὺς δὲ περὶ ἐλαττόνων ἦττον ἐνο-
 χλεῖσθαι κατ' ἀμφοτέρα, τοὺς δὲ περὶ μηδενὸς δεδοι-
 10 κότητας μηδὲν κακοπαθεῖν, τῶν μὲν εἰσφορῶν ἀπολυ-
 μένους διὰ τὴν ἀπορίαν, τῶν δὲ στρατειῶν διὰ τὴν
 ἀνεισφορίαν. οὐ γὰρ ἐλάμβανον ἐκ τοῦ δημοσίου τότε
 Ῥωμαῖοι στρατιωτικὸν μισθόν, ἀλλὰ τοῖς ἰδίῳις
 τέλεσιν ἐστρατεύοντο. οὔτε δὲ χρήματα συνεισφέρειν
 15 τοὺς οὐκ ἔχοντας ὁπόθεν συνεισοῖδουσιν, ἀλλὰ τῶν
 καθ' ἡμέραν ἀναγκαίων ἀπορομένους ᾤετο δεῖν,
 οὔτε μηδὲν συμβαλλομένους στρατεῦεσθαι τινὰς ἐκ 685
 τῶν ἀλλοτριῶν ὀψωνιαζομένους χρημάτων, ὥσπερ
 τοὺς μισθοφόρους.

20 XX. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ἅπαν ἐπιθεῖς τὸ
 βῆρος τοῖς πλουσίοις τῶν τε κινδύνων καὶ τῶν ἀνα-
 λωμάτων, ὡς εἶδεν ἀγανακτοῦντας αὐτούς, δι' ἑτέρου
 τρόπου τὴν τε ἀθυμίαν αὐτῶν παρεμυθήσατο καὶ
 τὴν ὀργὴν ἐπράννε, πλεονέκτημα δωρησάμενος ἐξ οὗ
 25 πάσης ἐμελλον τῆς πολιτείας ἔσεσθαι κύριοι, τοὺς
 πένητας ἀπελάσας ἀπὸ τῶν κοινῶν· καὶ τοῦτο δια-
 πραξάμενος ἔλαθε τοὺς δημοτικούς. ἦν δὲ τὸ πλεο-
 νέκτημα περὶ τὰς ἐκκλησίας, ἐν αἷς τὰ μέγιστα ἐπε-
 κυροῦτο ὑπὸ τοῦ δήμου. εἴρηται δέ μοι καὶ πρότερον
 30 ὅτι τριῶν πραγμάτων ὁ δῆμος ἐκ τῶν παλαιῶν νόμων
 κύριος ἦν τῶν μεγίστων τε καὶ ἀναγκαιοτάτων, ἀρ-
 χὰς ἀποδείξει τὰς τε κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὰς ἐπὶ

στρατοπέδου, καὶ νόμους τοὺς μὲν ἐπικυρῶσαι, τοὺς
 δ' ἀνελεῖν, καὶ περὶ πολέμου συνισταμένου τε καὶ
 686 καταλυομένου διαγνώσκειν. τὴν δὲ περὶ τούτων διά-
 σκεψιν καὶ κρίσιν ἐποιεῖτο κατὰ τὰς φράτρας ψηφο-
 φορῶν· καὶ ἦσαν οἱ τὰ ἐλάχιστα κεκτημένοι τοῖς τὰς 5
 μεγίστας ἔχουσιν οὐσίας ἰσόψηφοι· ὀλίγων δὲ ὄντων,
 ὥσπερ εἰκὸς, τῶν πλουσίων, οἱ πένητες ἐν ταῖς ψη-
 φοφορίαις ἐπεκράτουν μακροῦ πλείους ὄντες ἐκείνων.
 τοῦτο συνιδῶν ὁ Τύλλιος ἐπὶ τοὺς πλουσίους μετέ-
 θηκε τὸ τῶν ψήφων κράτος. ὁπότε γὰρ ἀρχὰς ἀπο- 10
 δεικνύειν ἢ περὶ νόμου διαγινώσκειν ἢ πόλεμον
 ἐκφέρειν δοξείεν αὐτῶ, τὴν λοχίτιν ἀντὶ τῆς φρα-
 τρικῆς συνήγεν ἐκκλησίαν. ἐκάλει δὲ εἰς ἀπόφασιν
 γνώμης πρώτους μὲν λόχους τοὺς ἀπὸ τοῦ μεγίστου
 τιμήματος καταγραφέντας, ἐν οἷς ἦσαν οἱ τε τῶν ἰπ- 15
 πῆων ὀκτωκαίδεκα καὶ οἱ τῶν πεζῶν ὀγδοήκοντα.
 687 οὗτοι τρισὶ πλείους ὄντες τῶν ὑπολειπομένων, εἰ τὸ
 αὐτὸ φρονήσειαν ἐκράτουν τῶν ἑτέρων, καὶ τέλος
 εἶχεν ἡ γνώμη· εἰ δὲ μὴ γένοιτο ἐπὶ τῆς αὐτῆς προ-
 αιρέσεως ἅπαντες οὗτοι, τότε τοὺς ἀπὸ τοῦ δευτέρου 20
 τιμήματος εἰκοσι καὶ δύο λόχους ἐκάλει. μερισθει-
 σῶν δὲ καὶ τότε τῶν ψήφων τοὺς ἀπὸ τοῦ τρίτου
 τιμήματος ἐκάλει· καὶ τετάρτους τοὺς ἀπὸ τοῦ τετάρ-
 του τιμήματος. καὶ τοῦτ' ἐποίει μέχρι τοῦ γενέσθαι
 λόχους ἑπτὰ καὶ ἐνενήκοντα ἰσοψηφους. εἰ δὲ μέχρι 25
 τῆς πέμπτης κλήσεως μὴ τύχοι τοῦτο γενόμενον, ἀλλ'
 εἰς ἴσα μέρη σχισθεῖεν αἱ τῶν ἑκατὸν ἐνενήκοντα
 δύο λόχων γνώμαι, τότε τὸν ἔσχατον ἐκάλει λόχον,
 ἐν ᾧ τὸ τῶν ἀπόρων καὶ διὰ τοῦτ' ἀφειμένων ἀπά-
 σης στρατείας τε καὶ εἰσφορᾶς πολιτῶν πλήθος ἦν· 30
 ὁποτέρῃ δὲ προσθεῖτο τῶν μερίδων οὗτος ὁ λόχος,
 αὕτη τὸ κράτος ἐλάμβανε. τοῦτο δ' ἦν σπάνιον καὶ

οὐ μακρὰν ἀπέχον ἀδυνάτον. τὰ πολλὰ μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς πρώτης κλήσεως τέλος ἐλάμβανεν, ὀλίγα δὲ μέχρι τῆς τετάρτης προὔβαινεν· ἢ δὲ πέμπτη κλήσις καὶ ἡ τελευταία παρείλοντο.

5 XXI. Τοῦτο τὸ πολίτευμα καταστησάμενος καὶ πλεονέκτημα τοῖς πλουσίοις τηλικούτο δοῦς ἔλαθε τὸν δῆμον, ὥσπερ ἔφην, καταστρατηγῆσας καὶ τοὺς πένητας ἀπελάσας τῶν κοινῶν. ὑπελάμβανον μὲν γὰρ ἅπαντες ἴσον ἔχειν τῆς πολιτείας μέρος, κατ' 10 ἄνδρα διερωτώμενοι τὰς γνώμας ἐν τοῖς ἰδίοις ἑκάστοι λόχοις, ἐξηπατῶντο δὲ τῷ μίαν εἶναι ψῆφον ὅλου τοῦ λόχου, τοῦ τε ὀλίγους ἔχοντος ἐν αὐτῷ πολίτας καὶ τοῦ πάνυ πολλούς· καὶ τῷ πρώτους ἐπιφέρειν ψῆφον τοὺς τὸ μέγιστον ἔχοντας τίμημα λόχους, 15 πλείους μὲν ὄντας τῶν ὑπολειπομένων, ἐλάττωνα δὲ ἀριθμὸν ἀνθρώπων ἔχοντας· μάλιστα δὲ τῷ τοὺς ἀπόρους μίαν ψῆφον ἔχειν πολλούς ὄντας καὶ τελευταίους καλεῖσθαι. γενομένου δὲ τούτου τοῖς μὲν πλουσίοις τοῖς πολλὰ δαπανωμένοις καὶ μηδεμίαν 20 ἀνάπαισιν τῶν πολεμικῶν κινδύνων λαμβάνουσιν ἤτιον ἐσῆει βαρύνεσθαι, κυρίους τε γεγυνοῦσι τῶν μεγίστων καὶ πᾶν τὸ κράτος ἀφηρημένοις τῶν μὴ τὰ αὐτὰ ποιοῦντων· τοῖς δὲ πένησι τοῖς πολλοστέην ἔχουσι τῶν πολιτικῶν μοῖραν εὐλογίστως καὶ πράως 25 φέρειν τὴν ἐν τούτοις ἐλάττωσιν, ἀφειμένοις τῶν εἰσφορῶν καὶ τῶν στρατειῶν· τῇ δὲ πόλει τοὺς αὐτοὺς ἔχειν τοὺς βουλευσομένους τε ὑπὲρ αὐτῆς ἢ δεῖ, καὶ τοὺς τῶν κινδύνων πλείστον τῶν ἄλλων μεταλαχόντας καὶ πράξοντας ὅσα δεῖ. οὗτος ὁ κόσμος τοῦ 30 πολιτεύματος ἐπὶ πολλὰς διέμεινε γενεὰς φυλαττόμενος ὑπὸ Ῥωμαίων· ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς κελίνοισι χρόνοις καὶ μεταβέβληκεν εἰς τὸ δημοτικώτερον,

ἀνάγκαις τισὶ βιασθεῖς ἰσχυραῖς, οὐ τῶν λόγων καταλυθέντων, ἀλλὰ τῆς κλήσεως αὐτῶν οὐκέτι τὴν ἀρχαίαν ἀκριβείαν φυλαττούσης, ὡς ἔγνωσαν ταῖς ἀρχαι- 690 ρεσείαις αὐτῶν πολλάκις παρῶν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων οὐχ ὁ παρῶν καιρὸς ἀροῦσθαι τοῖς λόγοις. 5

XXII. Τότε δ' οὖν ὁ Τύλλιος ἐπειδὴ διέταξε τὸ περὶ τὰς τιμῆσεις, κελεύσας τοὺς πολίτας ἅπαντας συνελθεῖν εἰς τὸ μέγιστον τῶν πρὸ τῆς πόλεως πεδίων ἔχοντας τὰ ὄπλα, καὶ τάξας τοὺς τε ἰππεῖς κατὰ 10 τέλη καὶ τοὺς πεζοὺς ἐν φάλαγγι καὶ τοὺς ἐσταλμένους τὸν ψιλικὸν ὄπλισμὸν ἐν τοῖς ἰδίοις ἑκάστους λόχοις, καθαροὺν αὐτῶν ἐποίησατο ταύρω καὶ κριῶ καὶ τράγω. τὰ δὲ ἱερεῖα ταῦτα τρεῖς περιαχθῆναι περὶ τὸ στρατόπεδον κελεύσας, ἔθυσσε τῷ κατέχοντι τὸ 15 πεδῖον Ἄρει. τοῦτον τὸν καθαροὺν ἕως τῶν κατ' ἐμὲ χρόνων Ῥωμαῖοι καθαίρονται μετὰ τὴν συντέλειαν τῶν τιμῆσεων ὑπὸ τῶν ἐχόντων τὴν ἱεροσάτην ἀρχὴν, Λουστρον ὀνομάζοντες. ἐγένετο δὲ ὁ σύμπασι 20 τῶν τιμησαμένων τοὺς βίους Ῥωμαίων ἀριθμὸς, ὡς ἐν τοῖς τιμητικοῖς φέρεται γράμμασιν, ἐπὶ μυριάσιν ὀκτὼ χιλιάδες πέντε τριακοσίων ἀποδέουσαι. ἐποίησατο δὲ καὶ τῆς ἀνξήσεως τοῦ πολιτικοῦ συντάγματος οὐ μικρὰν πρόνοιαν οὗτος ὁ βασιλεὺς, πρῶγμα 25 συνιδῶν, ὃ παρέλιπον ἅπαντες οἱ πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τοὺς ξένους ὑποδεχόμενοι καὶ μεταδιδόντες τῆς ἰσοπολιτείας φύσιν τε ἢ τύχην αὐτῶν οὐδεμίαν ἀπαξιοῦντες, εἰς πολυανθρωπίαν προήγαγον τὴν πόλιν. ὁ δὲ Τύλλιος καὶ τοῖς ἐλευθερουμένοις τῶν θεραπόντων, ἐὰν μὴ θέλωσιν εἰς τὰς ἑαυτῶν 30 πόλεις ἀπιεῖναι, μετέχειν τῆς ἰσοπολιτείας ἐπέτρεψε. κελεύσας γὰρ ἅμα τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐλευθέροις καὶ τούτους τιμῆσασθαι τὴν οὐσίαν, εἰς φυλὰς κατέταξεν

αὐτοὺς τὰς κατὰ τὴν πόλιν τέτταρας ὑπαρχούσας, ἐν αἷς καὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ταπτομενον διέ- τέλει τὸ ἐξελευθερικὸν φύλον ὅσον ἂν ἦ· καὶ πάντων 692 ἀπέδωκε τῶν κοινῶν αὐτοῖς μετέχειν, ὧν τοῖς ἄλλοις 5 δημοτικοῖς.

XXIII. Ἀχθομένων δὲ τῶν πατρικίων ἐπὶ τῷ πράγματι καὶ δυσανασχετούτων, συγκαλέσας τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, Πρωτόν μὲν θαυμάζειν, ἔφη, τῶν ἀγανακτούντων, εἰ τῇ φύσει τὸ ἐλεύθερον οἶονται 10 τοῦ δούλου διαφέρειν, ἀλλ' οὐ τῇ τύχῃ· ἔπειτα εἰ μὴ τοῖς ἡθῆσι καὶ τοῖς τρόποις ἐξετάζουσι τοὺς ἀξίους τῶν καλῶν, ἀλλὰ ταῖς συντυχίαις, ὁρῶντες ὡς ἀστάθμητόν ἐστι πρᾶγμα εὐτυχία καὶ ἀγχιτροφον, καὶ οὐδενὶ ῥῆδιον εἰπεῖν οὐδὲ τῶν πάντων μακαρίων μέχρι 15 τίνος αὐτῷ παρέσται χρόνου. ἡξίου τε αὐτοὺς σκοπεῖν ὅσαι μὲν ἤδη πόλεις ἐκ δουλείας μετέβαλον εἰς 693 ἐλευθερίαν βάρβαροί τε καὶ Ἑλληνίδες, ὅσαι δ' εἰς δουλείαν ἐξ ἐλευθερίας· εὐήθειάν τε πολλὴν αὐτῶν κατεγίνωσκεν, εἰ τῆς ἐλευθερίας τοῖς ἀξίοις τῶν θε- 20 ραπόντων μεταδιδόντες, τῆς πολιτείας φθοροῦσι· συνεβούλευέ τε αὐτοῖς, εἰ μὲν πονηροὺς νομίζουσι, μὴ ποιεῖν ἐλευθέρους, εἰ δὲ χρηστοὺς, μὴ περιορᾶν ὄντας ἄλλοτριούς· ἄτοπὸν τε πρᾶγμα ποιεῖν αὐτοὺς ἔφη καὶ ἀμαθῆς, ἅπασιν τοῖς ξένοις ἐπιτρέποντας τῆς 25 πόλεως μετέχειν καὶ μὴ διακρίνοντας αὐτῶν τὰς τύχας, μηδ' εἰ τινες ἐκ δούλων ἐγένοντο ἐλεύθεροι πολυπραγμονοῦντας, τοὺς παρὰ σφίσι δεδουλενκότας ἀναξίους ἡγεῖσθαι ταύτης τῆς χάριτος· φρονήσει τε διαφέρειν οἰομένους τῶν ἄλλων οὐδὲ τὰ ἐν ποσὶ καὶ 30 κοινότατα ὁρᾶν ἐφασκεν, ἃ καὶ τοῖς φανλοτάτοις εἶναι πρόδηλα, ὅτι τοῖς μὲν δεσπόταις πολλὴ φροντὶς ἔσται τοῦ μὴ προχείρως τινὰς ἐλευθεροῦν, ὡς τὰ μέγιστα

694 τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν οἷς ἔτυχε δωρησομένοις· τοῖς δὲ δούλοις ὅτι μείζων ὑπάρξει προθυμία χρηστοῖς εἶναι περὶ τοὺς δεσπότας, εἰ μάλιστα ὅτι τῆς ἐλευθερίας ἀξιοὶ κριθέντες εὐδαίμονος εὐθῆως καὶ μεγάλης ἔσονται πολῖται πόλεως, καὶ ταῦθ' ἔξουσιν 5 ἀμφοτέρω παρὰ τῶν δεσποτῶν ἀγαθὰ. τελευτῶν δὲ τὸν περὶ τοῦ συμφέροντος εἰσηγήσατο λόγον, τοὺς μὲν ἐπισταμένους ὑπομιμνήσκων, τοὺς δὲ ἀγνοοῦντας διδάσκων, ὅτι πόλει δυναστείας ἐφιεμένη καὶ μεγάλων πραγμάτων ἐαυτὴν ἀξιούση οὐδενὸς οὕτω 10 δεῖ πράγματος ὡς πολυανθρωπίας, ἵνα διαρκέσῃ πρὸς πάντας τοὺς πολέμους οἰκείους ὅπλοις χρωμένη, καὶ μὴ ξενικοῖς στρατεύμασι καταμισθοφοροῦσα συνεξαναλωθῇ τοῖς χρήμασι· καὶ διὰ τοῦτο ἔφη τοὺς προτέρους βασιλεῖς ἅπασιν μεταδεδοκέναι τῆς πολι- 15 τείας τοῖς ξένοις. εἰ δὲ καὶ τοῦτον καταστήσονται τὸν νόμον, πολλὴν αὐτοῖς ἔλεγεν ἐκ τῶν ἐλευθερομένων ἐπιτραφήσεσθαι νεότητα, καὶ οὐδέποτε ἀπο- 695 ρήσειν τὴν πόλιν οἰκείων ὄπλων, ἀλλ' ἔξειν δυνάμεις ἀεὶ διαρκεῖς κἂν πρὸς πάντας ἀνθρώπους ἀναγ- 20 κασθῆ πολεμεῖν. χωρὶς δὲ τοῦ κοινῆ χρησίμου καὶ ἰδίᾳ πολλὰ ὠφεληθήσεσθαι τοὺς εὐπορωτάτους Ῥωμαίων, εἰ μάλιστα τοὺς ἀπελευθέρους ἐᾶσι τῆς πολιτείας μετέχειν, ἐν ἐκκλησίαις τε καὶ ψηφοφορίαις καὶ ταῖς 25 ἄλλαις πολιτικαῖς χρείαις τὰς χάριτας ἐν οἷς μάλιστα 25 δέονται πράγμασι κομιζομένους, καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἀπελευθέρων γινομένους πελάτας τοῖς ἐγγόνοις τοῖς ἐαυτῶν καταλείποντας. Τοιαῦτα λέγοντος αὐτοῦ συνεχώρησαν οἱ πατρικιοὶ τὸ ἔθος εἰς τὴν πόλιν παρελθεῖν, καὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ὡς ἐν τι τῶν ἱερῶν 30 καὶ ἀκινήτων νομίμων διατελεῖ τοῦτ' ἐν τῇ πόλει φυλαττόμενον.

XXIII. Ολομαι δ' ἐπειδὴ κατὰ τοῦτο γέγονα τὸ μέρος τῆς διηγῆσεως, ἀναγκαῖον εἶναι μοι διελθεῖν ὡς εἶχε τότε τοῖς Ῥωμαίοις τὰ περὶ τοὺς δούλους ἔθνη, ἵνα μήτε τὸν βασιλέα τὸν πρῶτον ἐπιχειρήσαντα 696
 5 τοὺς δεδουλευκότας ἀστοὺς ποιεῖν, μήτε τοὺς παρα-
 δεξαμένους τὸν νόμον ἐν αἰτίαις σχῆτις, ὡς ῥίπτουν-
 τας εἰκῆ τὰ καλὰ. ἐτύγγανον δὴ τοῖς Ῥωμαίοις αἱ
 τῶν θεραπόντων κτήσεις κατὰ τοὺς δικαιοτάτους γι-
 νόμεναι τρόπους. ἢ γὰρ ὠνησάμενοι παρὰ τοῦ δη-
 10 μοσίου τοὺς ὑπὸ δόρου πωλουμένους ἐκ τῶν λαφύρων,
 ἢ τοῦ στρατηγοῦ συγχωρηθέντος ἅμα ταῖς ἄλλαις
 ἀφελείαις καὶ τοὺς δοριαλώτους τοῖς λαβοῦσιν ἔχειν,
 ἢ πριάμενοι αὐτοὺς παρ' ἐτέρων κατὰ τοὺς αὐτοὺς
 τρόπους κυρίων γενομένων, ἐκέκτηντο τοὺς δούλους.
 15 οὐδὲν δὴ πρᾶγμα ποιεῖν αἰσχύνῃς ἢ βλάβῃς κοινῆς
 αἴτιον οὔτε ὁ Τύλλιος ὁ καταστησάμενος τὸ ἔθος,
 οὔτε οἱ παραδεξάμενοι καὶ διαφυλάξαντες ὦντο, εἰ
 τοῖς ἀφαιρεθεῖσιν ἐν πολέμῳ τὴν τε πατρίδα καὶ τὴν
 ἐλευθερίαν χρηστοῖς γενομένοις περὶ τοὺς [τὸ πρῶ-
 20 τον αὐτοὺς] καταδουλωσαμένους, ἢ [περὶ] τοὺς παρὰ 697
 τούτων [αὐτοὺς] πριάμενους, ἀμφοτέρα ταῦτα παρὰ
 τῶν δεσποτῶν ὑπάρξει [αὐτίς τῶν κτησαμένων αὐ-
 τοὺς εἰς δουλείαν]. ἐτύγγανον δὲ τῆς ἐλευθερίας οἱ
 μὲν πλείστοι προῖκα διὰ καλοκάγαθίαν· καὶ κράτι-
 25 στος ἀπαλλαγῆς δεσποτῶν τρόπος οὗτος ἦν· ὀλίγοι
 δὲ τινες λύτρα κατατιθέντες ἐξ ὀσίων καὶ δικαίων
 ἔργασιων συναχθέντα. ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς
 χρόνοις οὕτω ταῦτ' ἔχει, ἀλλ' εἰς τοσαύτην σύγχυσιν
 ἤκει τὰ πράγματα, καὶ τὰ καλὰ τῆς Ῥωμαίων πόλεως
 30 οὕτως ἄτιμα καὶ ῥυπαρὰ γέγονεν, ὥσθ' οἱ μὲν ἀπὸ
 ληστείας καὶ τοιχωρυχίας καὶ πορνείας καὶ παντὸς ἄλ-
 λου πονηροῦ πόρον χρηματισάμενοι, τούτων ὠνούν-

ται τῶν χρημάτων τὴν ἐλευθερίαν, καὶ εὐθύς εἰσι
 698 Ῥωμαῖοι· οἱ δὲ συνίστορες καὶ συνεργοὶ τοῖς δεσπό-
 ταις γενόμενοι φαρμακείων καὶ ἀνδροφονιῶν καὶ τῶν
 εἰς θεοὺς ἢ τὸ κοινὸν ἀδικημάτων, ταύτας φέρονται
 παρ' αὐτῶν τὰς χάριτας· οἱ δ' ἵνα τὸν δημοσίᾳ δι- 5
 δόμενον σῆτον λαμβάνοντες κατὰ μῆνα καὶ εἰ τις
 ἄλλη παρὰ τῶν ἡγουμένων γίννοιτο τοῖς ἀπόροις τῶν
 πολιτῶν φιλανθρωπία φέρωσι τοῖς δεδωκόσι τὴν
 ἐλευθερίαν· οἱ δὲ διὰ κουφότητα τῶν δεσποτῶν καὶ
 κενὴν δοξοκοπίαν. ἔγωγ' οὖν ἐπίσταμαι τινὰς ἅπασι 10
 τοῖς δούλοις συγκεχωρηκότας εἶναι ἐλευθέρους μετὰ
 τὰς ἑαυτῶν τελευτάς, ἵνα χρηστοὶ καλῶνται νεκροὶ,
 καὶ πολλοὶ ταῖς κλίμαις αὐτῶν ἐκκομιζόμεναις παρα-
 κολουθῶσι τοὺς πέλους ἔχοντες ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς·
 ἐν οἷς ἐπόμενον τινες, ὡς ἦν παρὰ τῶν ἐπίσταμέ- 15
 νων ἀκούειν, ἐκ τῶν δεσποτῶν ἐξεληλυθότες ἀρ-
 τίως κακοῦργοι μυρίων ἄξια διαπεπραγμένοι θανά-
 των. εἰς τούτους μέντοι τοὺς δυσεκκαθάρτους σπιλους
 ἐκ τῆς πόλεως ἀποβλέποντες οἱ πολλοὶ δυσχεραίνουσι
 698 καὶ προβέβληται τὸ ἔθος, ὡς οὐ πρότερον ἡγεμονικῆ 20
 πόλει καὶ παντὸς ἄρχειν ἀξιούσῃ τόπον τοιούτους
 ποιεῖσθαι πολίτας. ἔχοι δ' ἂν τις πολλὰ καὶ ἄλλα
 διαβαλεῖν ἔθνη, καλῶς μὲν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐπινοη-
 θέντα, κακῶς δ' ὑπὸ τῶν νῦν ἐπιτροβόμενα. ἐγὼ
 δὲ τὸν νόμον τοῦτον οὐκ οἶμαι δεῖν ἀναιρεῖν, μὴ τι 25
 μείζον ἐκτραγῆ τῷ κοινῷ δι' αὐτοῦ κακόν· ἐπανορθοῦ-
 σθαι μέντοι φημι δεῖν τὰ δυνατὰ, καὶ μὴ περιορᾶν
 ὄνειδη μεγάλα καὶ ῥύπους δυσεκκαθάρτους εἰς τὴν
 πολιτείαν εἰσαγομένους. καὶ μάλιστα μὲν τοὺς τιμη-
 τὰς ἀξιώσαιμ' ἂν τούτου τοῦ μέρους προνοεῖν· εἰ δὲ 30
 μὴ, τοὺς ὑπάτους· δεῖ γὰρ ἀρχῆς τινος μεγάλης· οἱ
 τοὺς καθ' ἕναστος ἐνιαυτὸν ἐλευθέρους γινόμενους

ἐξετάσουσι, τίνες ὄντες καὶ διὰ τί καὶ πῶς ἤλευθε-
 ρώθησαν, ὥσπερ γε τοὺς τῶν ἰππέων καὶ τοὺς τῶν
 βουλευτῶν βίους ἐξετάζουσιν· ἐπειδ' οὓς μὲν ἂν εὐ-
 ρασιν ἀξίους τῆς πόλεως ὄντας, εἰς φυλὰς καὶ φρά- 700
 5 τρας καταγράψουσι καὶ μένειν ἐφήσουσιν ἐν τῇ πόλει·
 τὸ δὲ μισρὸν καὶ ἀκάθαρτον φῦλον ἐκβαλοῦσιν ἐκ
 τῆς πόλεως, εὐπρεπὲς ὄνομα τῷ πράγματι ἐπιθέτες,
 ἀποικίαν. ταῦτα μὲν οὖν τῆς ὑποθέσεως ἀπαιτούσης
 ἀναγκαῖόν τε καὶ δίκαιον ἔδοξεν εἶναι μοι πρὸς τοὺς
 10 ἐπιτιμῶντας τοῖς Ῥωμαίων ἔθεσιν εἰπεῖν.

XXV. Ὁ δὲ Τύλλιος οὐκ ἐν τούτοις μόνον τοῖς
 πολιτεύμασι δημοτικὸς ὢν ἐδήλωσεν, ἐν οἷς ἐδόκει
 τὴν τε τῆς βουλῆς ἐξουσίαν καὶ τὴν τῶν πατρικίων
 δυναστείαν ἐλαττοῦν, ἀλλὰ καὶ ἐν οἷς τὴν βασιλικὴν
 15 ἀρχὴν ἐμείωσεν αὐτὸς ἑαυτοῦ τὴν ἡμίσειαν τῆς ἐξου-
 σίας ἀφελόμενος. τῶν γὰρ πρὸ αὐτοῦ βασιλέων ἀπά-
 σασ ἀξιούντων ἐφ' ἑαυτοὺς ἄγειν τὰς δίκας, καὶ
 πάντα τὰ ἐγκλήματα τὰ τε ἴδια καὶ τὰ κοινὰ πρὸς
 τὸν ἑαυτῶν τρόπον δικάζοντων, ἐκεῖνος διελὼν ἀπὸ
 20 τῶν ἰδιωτικῶν τὰ δημόσια, τῶν μὲν εἰς τὸ κοινὸν
 φερόντων ἀδικημάτων αὐτὸς ἐποιεῖτο τὰς διαγνώσεις,
 τῶν δὲ ἰδιωτικῶν ἰδιώτας ἔταξεν εἶναι δικαστὰς,
 ὄρους καὶ κανόνας αὐτοῖς τάξας οὓς αὐτὸς ἔγραψε 701
 νόμους. ἐπεὶ δὲ αὐτῷ τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα τὸν
 25 κράτιστον εἰλήφει κόσμον, εἰς ἐπιθυμίαν ἦλθεν ἐπι-
 φανὲς τι διαπραξάμενος αἰώνιον ἑαυτοῦ μνήμην τοῖς
 ἐπιγιννομένοις καταλιπεῖν. ἐπιστάς δὲ τὴν διάνοιαν
 ἐπὶ τὰ τῶν ἀρχαίων βασιλέων τε καὶ πολιτικῶν ἀν-
 δρῶν μνημεῖα, ἐξ ὧν εἰς ὀνόματα καὶ δόξας προῆλ-
 30 θον, οὔτε τοῦ Βαβυλωνίου τείχους ἐμακάρισε τὴν
 Ἀσσυρίαν ἐκείνην γυναῖκα, οὔτε τῶν ἐν Μέμφει πυ-
 ραμίδων τοὺς Αἰγύπτου βασιλεῖς, οὔτε εἴ τις ἄλλη

πλούτου καὶ πολυχειρίας ἐπίδειξις ἦν ἀνδρὸς ἡγεμό-
 νος· ἀλλὰ ταῦτα πάντα μικρὰ καὶ ὀλιγοχρόνια καὶ
 οὐκ ἄξια σπουδῆς ἡγησάμενος ὄψεώς τε ἀπάτας, οὐκ
 ἀληθεῖς βίον καὶ πραγμάτων ὠφελείας, ἐξ ὧν μακα-
 ρισμοὶ τοῖς κατασκευασαμένοις ἠκολούθουν μόνοις, 5
 5 ἐπαινοὶ δὲ οὐ, ζήλου δὲ ἄξια τὰ τῆς γνώμης ἔργα ὑπο-
 λαβῶν, ἧς πλεῖστοί τε ἀπολαύουσι καὶ ἐπὶ μῆκιστον
 702 χρόνου καρποῦνται τὰς ὠφελείας, πάντων μάλιστα
 τῶν τοιούτων ἔργων τὴν Ἀμφικτύονος τοῦ Ἑλληνος
 ἐπίνοιαν ἡγάσθη, ὃς ἀσθενὲς ὄρων καὶ ῥάδιον ὑπὸ 10
 τῶν περιοικούντων βαρβάρων ἐξαναλωθῆναι τὸ Ἑλ-
 ληνικὸν γένος, εἰς τὴν ἐπ' ἐκείνου κληθεῖσαν Ἀμφι-
 κτυονικὴν σύνοδον καὶ πανήγυριν αὐτὸ συνήγαγε,
 νόμους καταστησάμενος ἐξω τῶν ἰδίων, ὧν ἐκάστη
 πόλις εἶχε, τοὺς κοινούς ἅπασιν, οὓς καλοῦσιν Ἀμ- 15
 φικτυονικούς, ἐξ ὧν φίλοι μὲν ὄντες ἀλλήλοις διετέ-
 λουν καὶ τὸ συγγενὲς φυλάττοντες ἔργοις μᾶλλον ἢ
 λόγοις, λυπηροὶ δὲ τοῖς βαρβάροις καὶ φοβεροί. παρ'
 οὗ τὸ παράδειγμα λαβόντες Ἴωνες τε οἱ μεταθέμενοι
 τὴν οἰκισίαν ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὰ παραθαλάττια 20
 [μέρη] τῆς Καρίας καὶ Δωριεῖς οἱ περὶ τοὺς αὐτοὺς
 τόπους τὰς πόλεις ἰδρυσάμενοι ἱερὰ κατασκεύασαν
 ἀπὸ κοινῶν ἀναλωμάτων· Ἴωνες μὲν ἐν Ἐφέσῳ τὸ
 703 τῆς Ἀρτέμιδος, Δωριεῖς δὲ ἐπὶ Τριοπίῳ τὸ τοῦ
 Ἀπόλλωνος· ἐνθα συνιόντες γυναῖξιν ὁμοῦ καὶ τέ- 25
 κνοῖς κατὰ τοὺς ἀποδειχθέντας χρόνους συνέθνόν τε
 καὶ συνεπανηγύριζον καὶ ἀγῶνας ἐπετέλουν ἰππικούς
 καὶ γυμνικούς καὶ τῶν περὶ μουσικὴν ἀκουσμάτων, καὶ
 τοὺς θεοὺς ἀναθήμασι κοινοῖς ἔδωροῦντο. θεωρή-
 σαντες δὲ καὶ πανηγυρίσαντες καὶ τὰς ἄλλας φιλοφρο- 30
 σύνας παρ' ἀλλήλων ἀναλαβόντες, εἴ τι πρόσκρουσμα
 πόλει πρὸς πόλιν ἐγεγόνει, δικασταὶ καθεζόμενοι

διήτων, καὶ περὶ τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμου καὶ περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμοφροσύνης κοινὰς ἐποιοῦντο βουλὰς. ταῦτα δὴ καὶ τὰ ὅμοια τούτοις παραδείγματα λαβὼν, προθυμίαν ἔσχε καὶ αὐτὸς 5 ἀπάσας τὰς μετεχούσας πόλεις τοῦ Λατίνων γένους συστήσαι καὶ συναγαγεῖν, ἵνα μὴ στασιάζουσαι καὶ πολεμοῦσαι πρὸς ἀλλήλας ὑπὸ τῶν προσοικούντων βαρβάρων τὴν ἐλευθερίαν ἀφαιρεθῶσι.

XXVI. Γνωὺς δὲ ταῦτα τοὺς κρατίστους ἀν- 10 δρας ἐξ ἑκάστης πόλεως συνεκάλει, περὶ μεγάλων καὶ κοινῶν φήσας πραγμάτων συμβούλους αὐτοὺς συγκαλεῖν. ἐπεὶ δὲ συνήλθον, συναγαγὼν τὴν τε 704 Ῥωμαίων βουλὴν καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων ἦγοντας, λόγον διεξῆλθε παρακλητικὸν ὁμοιοίᾳς, διδάσκων ὡς καλὸν μὲν χρεῖμα πολλὰς πόλεις μιᾷ γνώ- 15 μη χρώμεναι, αἰσχρὰ δὲ ὄψις συγγενῶν ἀλλήλαις διαφερομένων· αἰτίον τε ἰσχύος μὲν ταῖς ἀσθενέσιν ἀποφαίνων ὁμοφροσύνην, ταπεινότητος δὲ καὶ ἀσθενείας καὶ ταῖς πάνυ ἰσχυραῖς ἀλληλοφθονίαν. ταῦτα 20 διεξελθὼν ἐδίδασκεν αὐτοὺς, ὡς χρὴ Λατίνους μὲν τῶν προσοίκων ἄρχειν καὶ τὰ δίκαια τάττειν Ἕλληνας ὄντας βαρβάροις· Ῥωμαίους δὲ τὴν ἀπάντων Λατίνων ἔχειν προστασίαν, μεγέθει τε πόλεως πρού- 25 χοντας καὶ πραγμάτων ὄγκῳ καὶ τῇ προνοίᾳ τοῦ δαιμονίου κρείττονι κεχημένους ἐκείνων, δι' ἣν εἰς τοσαύτην ἐπιφάνειαν προῆλθον. τοιαῦτα διεξελθὼν 705 συνεβούλευεν αὐτοῖς ἱερὸν ἄστυλον ἀπὸ κοινῶν ἀναλωμάτων ἐν Ῥώμῃ κατασκευάσασθαι, ἐν ᾧ θύσουσί τε αἱ πόλεις συνερχόμεναι καθ' ἕναστος ἐναντὸν 30 ἰδίας τε καὶ κοινὰς θυσίας, καὶ πανηγύρεις ἄξουσιν ἐν οἷς ἂν ὀρίσῃσι χρόνοις· καὶ εἴ τι γένοιτο πρόσ- κρουσμα αὐταῖς πρὸς ἀλλήλας, ἐκ τῶν ἱερῶν τοῦτο

διαλύσονται, ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἐπιτρέψασαι τὰ ἐγκλήματα διαγνῶναι. διεξιὼν ταῦτα τε καὶ ὅσα ἄλλα ἔξουσιν ἀγαθὰ βουλευτήριον ἐν καταστησάμε- 5 νοι, πάντας ἔπεισε τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ παρόντας· καὶ μετὰ τοῦτο κατεσκευάσεν ἐξ ὧν ἅπασαι συνή- 706 τὸν ἐπὶ τοῦ μεγίστου τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ λόφων ἰδρυμένον Ἀυεντίνου· καὶ τοὺς νόμους συνέγραψε ταῖς πόλεσι πρὸς ἀλλήλας, καὶ τὰλλα τὰ περὶ τὴν ἐορτὴν καὶ πανήγυριν ὃν ἐπιτελεσθήσεται τρόπον ἔταξεν. 10 ἵνα δὲ μηδεὶς χρόνος αὐτοὺς ἀφανίσῃ, στήλην κατασκευάσας χαλκῆν, ἔγραψεν ἐν ταύτῃ τὰ τε δόξαντα τοῖς συνέδροις καὶ τὰς μετεχούσας τῆς συνόδου πό- 15 λεις. αὕτη διέμεινεν ἡ στήλη μέχρι τῆς ἐμῆς ἡλικίας ἐν τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερῷ κειμένη γραμμάτων ἔχουσα 15 χαρακτηρᾶς Ἑλληνικῶν, οἷς τὸ παλαιὸν ἡ Ἑλλὰς ἔγρατο. ὃ καὶ αὐτὸ ποιήσασθαι ἂν τις οὐ μικρὸν τεκμή- 20 ριον τοῦ μὴ βαρβάρους εἶναι τοὺς οἰκίσαντας τὴν Ῥώμην. οὐ γὰρ ἂν Ἑλληνικοῖς ἐγράωντο γράμμασιν, ὄντες βάρβαροι. Πολιτικά μὲν δὴ πράξεις τοῦ βα- 20 σιλέως τούτου σὺν ἄλλαις πολλαῖς ἐλάττωσί τε καὶ 707 ἀμανροτέραις, αἱ μέγιστα καὶ λαμπρόταται τοιαῦται μνημονεύονται, πολεμικαὶ δὲ αἱ πρὸς ἐν τὸ Τυρρη- νῶν ἔθνος γενόμεναι, περὶ ὧν μέλλω νῦν διεξιέναι.

XXVII. Μετὰ τὴν Ταρκυνίου τελευτὴν αἱ παρα- 25 δοῦσαι τὴν ἡγεμονίαν ἐκείνῳ πόλεις οὐκέτι φυλάττειν ἐβούλοντο τὰς ὁμολογίας Τυλλίῳ τε οὐκ ἀξιοῦσαι ταπεινῶν κατὰ γένος ὄντι ὑπακοῦειν, καὶ τὴν διαφο- 30 ρὰν τῶν πατρικίων τὴν πρὸς τὸν ἡγεμόνα γενομένην μεγάλην σφίσιν ὠφέλειαν παρέξειν νομίζουσαι. ἤρ- 30 ξαντο δὲ τῆς ἀποστάσεως οἱ καλούμενοι Οὐιεντανοί, καὶ τοῖς ἐλθοῦσι παρὰ τοῦ Τυλλίου πρεσβευταῖς

ἀπεκρίναντο μηδεμίαν εἶναι σφίσι πρὸς ἐκείνον μῆθ' ὑπὲρ ἡγεμονίας παραχωρήσεως μήτε περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας συνθήκην. ἄρξάντων δὲ τούτων Καιρη-
 5 τανοὶ τε ἠκολούθησαν καὶ Ταρκυνίται, καὶ τελευ-
 τῶσα ἐν ὅπλοις ἦν ἅπανα ἡ Τυρρηγία. οὗτος ὁ πό-
 λεμος εἴκοσι διέμεινεν ἔτη συνεχῶς πολεμούμενος,
 εἰσβολὰς τε πολλὰς ἀμφοτέρων μεγάλοις στρατεύμασι
 ποιουμένων εἰς τὴν ἀλλήλων, καὶ παρατάξεις ἄλλας
 ἐπ' ἄλλαις συνισταμένων. ἐν ἀπάσαις δὲ ταῖς μάχαις
 10 κατορθῶν ὁ Τύλλιος ὄσαι κατὰ πόλεις τε καὶ πρὸς 708
 ὄλον τὸ ἔθνος αὐτῶ συνέστησαν, καὶ τρισὶν ἐπιφα-
 νεστάτοις κοσμηθεὶς θριάμβους τελευτῶν ἠνάγκασε
 τοὺς οὐκ ἀξιούοντας ἄρχεσθαι τὸν χαλινὸν ἐκόντας
 λαβεῖν. εἰκοστῶ δ' οὖν ἔτει συνελθούσαι πάλιν αἱ
 15 δώδεκα πόλεις ἐξανηλωμένοι τῷ πολέμῳ τά τε σώ-
 ματα καὶ τὰ χρήματα γνώμῃ ἔσχον παραδοῦναι Ῥω-
 μαίοις τὴν ἡγεμονίαν ἐφ' οἷς πρότερον ἐψηφίσαντο.
 καὶ παρήσαν ἀπὸ πάσης πόλεως οἱ προχειρισθέντες
 σὺν ἱκετηραῖς, ἐπιτρέποντες Τυλλίῳ τὰς πόλεις καὶ
 20 μηδὲν ἀνήκεστον βουλευῆσαι περὶ αὐτῶν ἀξιούντες.
 Τύλλιος δὲ τῆς μὲν ἀφροσύνης ἔνεκα καὶ τῶν εἰς
 τοὺς θεοὺς ἀσεβημάτων, οὓς ἐγγυητὰς ποιησάμενοι
 τῶν ὁμολογιῶν παρέβησαν τὰ συγκείμενα, πολλῶν
 αὐτοὺς ἔφη τιμωριῶν ἀξίους εἶναι καὶ μεγάλων· τῆς
 25 δὲ Ῥωμαίων ἐπιεικειᾶς καὶ μετριότητος, ἐπειδὴ συγ-
 γρόντες ἀδικεῖν στέμμασι καὶ λιτανείαις παρητοῦντο 709
 τὴν ὀργὴν, οὐδὲν ἐν τῷ παρόντι ἀτυχῆσειν. ταῦτ'
 εἰπὼν καταλύεται τὸν πρὸς αὐτοὺς πόλεμον, ταῖς
 μὲν ἄλλαις πόλεσιν ἀπλῶς καὶ δίχα ὀργῆς μνησικά-
 30 κων πολιτεύεσθαι τε ἀποδοὺς ὡς πρότερον καὶ τὰ
 ἴδια καρποῦσθαι, μενούσαις ἐν ταῖς γραφαῖσαις πρὸς
 αὐτὰς συνθήκαις ὑπὸ βασιλέως Ταρκυνίου· τρεῖς δ'

ἐξ αὐτῶν πόλεις, αἱ προεξανέστησάν τε καὶ τὰς ἄλ-
 λας ἐπηγάγοντο κατὰ Ῥωμαίων ἐξενεγκεῖν τὸν πό-
 λεμον, Καιρητανούς καὶ Ταρκυνήτας καὶ Οὐιεντα-
 νούς, [ταύτας] ἀφαιρέσει χώρας τιμωρησάμενος, ἣν
 κατεκληροῦρησε Ῥωμαίων τοῖς νεωστὶ προσεληλυθόσι 5
 πρὸς τὴν πολιτείαν. Ταῦτα διαπραξάμενος ἐν εἰρήνῃ
 τε καὶ κατὰ πολέμους, καὶ ναοὺς δύο κατασκευασά-
 μενος Τύχης, ἣ παρὰ πάντα τὸν βίον ἔδοξεν ἀγαθῇ
 710 κερῆσθαι, τὸν μὲν ἐν ἀγορᾷ τῇ καλουμένῃ Βοαρία,
 τὸν δ' ἕτερον ἐπὶ ταῖς ἡῖοσι τοῦ Τεβέρσιος, ἦν ἀν- 10
 δρείαν προσηγόρευσεν, ὡς καὶ νῦν ὑπὸ Ῥωμαίων
 καλεῖται· ἡλικίας τε προβεβηκῶς ἐπὶ πολὺ καὶ τῆς
 κατὰ φύσιν τελευτῆς οὐ μακρὰν ἀπέχων, ἐπιβουλευ-
 θείς ὑπὸ Ταρκυνίου τε τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς ἑαυτοῦ
 θυγατρὸς ἀποθνήσκει. διηγῆσομαι δὲ καὶ τῆς ἐπι- 15
 βουλῆς τὸν τρόπον μικρὰ τῶν ἐμπροσθεν γενομένων
 ἀναλαβών.

XXVIII. Ἦσαν τῷ Τυλλίῳ δύο θυγατέρες ἐκ
 γυναικὸς γενόμεναι Ταρκυνίας, ἣν ἐνεγγύησεν αὐτῷ
 βασιλεὺς Ταρκύνιος. ταύτας τὰς κόρας ἐν ἀκμῇ γὰ- 20
 ρον γενομένας ἐκδίδοται τοῖς ἀδελφιδοῖς τῆς μητρὸς
 αὐτῶν, υἱωνοῖς δὲ Ταρκυνίου, τῷ τε πρεσβυτέρῳ τὴν
 πρεσβυτέραν ἀρμόσας καὶ τῷ νεωτέρῳ τὴν νεωτέ-
 ραν· οὕτως οἰόμενος αὐτὰς μάλιστα συννοίσεσθαι τοῖς
 λαβοῦσιν. ἔτυχε δὲ τῶν γαμβρῶν ἑκάτερος ἐναντία 25
 συναφθεὶς τύχῃ κατὰ τὴν οὐκ ὁμοτροπίαν· Λευκίῳ
 μὲν γὰρ τῷ πρεσβυτέρῳ τολμηρῷ καὶ αὐθάδει καὶ
 τυραννικῷ τὴν φύσιν ὄντι χρηστὴ καὶ σώφρων καὶ
 711 φιλοπάτωρ συνῆλθε γυνή· Ἀρροῦντι δὲ τῷ νεωτέρῳ
 πολὺν τὸ πρᾶον ἔχοντι καὶ εὐλόγιστον ἀνοσία καὶ μι- 30
 σοπάτωρ καὶ πάντολμος ἦν ἡ γαμετή. συνέβαινε δὲ
 τῶν ἀνδρῶν ἑκατέρῳ φέρεσθαι μὲν ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ

φύσιν, μετάγεσθαι δ' ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἐπὶ τάναν-
 τία· ὁ μὲν γε πονηρὸς ἐκβαλεῖν τῆς βασιλείας τὸν
 κηδεστὴν προθυμούμενος καὶ πάντα μηχανώμενος εἰς
 5 τοῦτο ὑπὸ τῆς χρηστῆς γυναικὸς μετεπίθετο ἀντιβο-
 λούσης τε καὶ ὀδυρομένης· ὁ δὲ ἐπεικῆς οὐδὲν οἴομε-
 νος δεῖν ἐξαμαρτάνειν εἰς τὸν πενθερὸν, ἀλλὰ περι-
 μένειν ἕως ἢ φύσις αὐτὸν ἐκ τοῦ ζῆν ἐξαγάγῃ, καὶ
 τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἔων πράττειν τὰ μὴ δίκαια, ὑπὸ
 τῆς ἀνοσίας γυναικὸς ἐπὶ τάναντία μετήγετο νο-
 10 θετούσης τε καὶ λοιδορουμένης καὶ τὴν ἀνανδρίαν
 κακίζούσης· ὡς δ' οὐδὲν ἐπέβαινον οὔτε αἱ τῆς σώ-
 φρονος λιτανεῖαι τὰ κράτιστα τὸν οὐ δίκαιον ἄνδρα
 παιδούσης, οὔτε αἱ τῆς μιαρᾶς παραινήσεις ἐπὶ τὰς
 ἀνοσίους πράξεις τὸν οὐ πονηρὸν εἶναι πεφυκότα
 15 παρακαλούσης, ἀλλ' ἐκάτερος ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ⁷¹²
 ἐφέρετο καὶ λυπηρὰν ἤγειτο τὴν μὴ τὰ ὅμοια βου-
 λομένην, τῇ μὲν ὀδύρεσθαι τε καὶ φέρειν τὸν ἑαυτῆς
 δαίμονα περιῆν· τῇ δὲ παντόλμῳ χαλεπαίνειν καὶ
 ἀπαλλαγῆναι ζητεῖν ἀπὸ τοῦ συνοικοῦντος. ἔπειτα
 20 δ' ἡ κακὴ τὴν φύσιν ἀπονοηθεῖσα καὶ νομίσασα τοῖς
 ἑαυτῆς τρόποις ἀρόττειν μάλιστα τὸν τῆς ἀδελφῆς
 ἄνδρα, μεταπέμπεται τε αὐτὸν ὡς ὑπὲρ ἀναγκαιου
 πράγματος διαλεξομένη,

XXVIII. καὶ ἐπειδὴ παρεγένετο, μεταστῆναι κε-
 25 λύσασα τοὺς ἔνδον, ἵνα μόνῃ διαλεχθεῖν πρὸς μόνον,
 Ἄρ', ἔφησεν, ὦ Ταρκύνιε, μετὰ παρρησίας
 ἔξεστί μοι καὶ ἀκινδύνως ἅπαντα εἰπεῖν ὅσα φρονῶ
 περὶ τῶν κοινῇ συμφερόντων, καὶ καθέξεις οὓς ἂν
 ἀκούσης λόγους; ἢ σιωπᾶν ἄμεινόν ἐστί μοι καὶ μὴ
 30 φέρειν εἰς μέσον βουλάς ἀπορρήτους; κελύσαντος δὲ
 τοῦ Ταρκυνίου λέγειν ὅ τι βούλεται, καὶ περὶ τοῦ
 καθέξειν ἐν ἑαυτῷ τοὺς λόγους πίστευς ἐπιθέντος

713 δι' ὄρκων, οὓς ἐκείνη προηρεῖτο, οὐδὲν ἔτι αἰσχυν-
 θεῖσα λέγει πρὸς αὐτὸν· Μέχρι τίνος, ὦ Ταρκύνιε,
 τῆς βασιλείας ἀποστερούμενος ἀνέχεσθαι διανοῆ;
 πότερον ἐκ ταπεινῶν καὶ ἀσήμεων ἔφυς προγόνων
 καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀξιοῖς ἐπὶ σεαυτῷ μέγα φρονεῖν; 5
 ἀλλὰ πάντες ἴσασιν ὅτι τοῖς μὲν ἀρχαίοις ὑμῶν προ-
 γόνοις Ἑλλήσιν οὔσι καὶ ἀφ' Ἡρακλέους γεγονόσι
 τῆς εὐδαίμονος ἄρξαι Κορίνθου τὴν αὐτοκράτορα
 ὑπῆρξεν ἀρχὴν ἐπὶ πολλὰς, ὡς ἀκούω, γενεάς· τῷ
 δὲ πάππῳ σου Ταρκυνίῳ μεταθεμένῳ τὴν οἴκησιν 10
 ἐκ Τυρρηγῶν ταύτης βασιλεύσαι τῆς πόλεως ἐξεγέ-
 νετο δι' ἀρετὴν· οὐ σὺ κληρονομεῖν οὐ μόνον τῶν
 χρημάτων, ἀλλὰ καὶ τῆς βασιλείας ὀφείλεις πρεσβύ-
 τερος υἱανὸς ὦν· ἢ σώματος οὐκ ἔτυχες ἱκανοῦ
 πράττειν ὅσα βασιλεῖ προσῆκε δι' ἀσθενείαν τε καὶ 15
 714 ἀμορφίαν; ἀλλὰ σοί γε καὶ ῥώμῃ πάρεστιν ἱκανή,
 οἷα τοῖς κράτιστα πεφυκόσι, καὶ μορφῇ τοῦ βασιλείου
 γένους ἀξία· ἢ τούτων μὲν οὐδέτερον, ἢ δὲ ἀσθε-
 νῆς ἔτι καὶ πολὺ ἀπέχουσα τοῦ φρονεῖν τὰ προσή-
 κοντα νεότης μεθέλκει σε, δι' ἣν οὐκ ἀξιοῖς τὰ πολι- 20
 τικὰ πράττειν, ὅς οὐ πολὺ ἀποδείξῃς πεντηκονταετῆς
 εἶναι; τὰ κράτιστα δὲ ἄνθρωποι πεφύκασι φρονεῖν
 οἱ περὶ ταύτην μάλιστα γενόμενοι τὴν ἡλικίαν· φέρε,
 ἀλλ' ἢ τοῦ κατέχοντος τὰ πράγματα εὐγένεια καὶ
 ἢ πρὸς τοὺς κράτιστους τῶν πολιτῶν ἐπιτηδειότης, 25
 δι' ἣν οὐκ εὐεπιχειρητὸς ἐστίν, ἀνέχεσθαι σε ἀναγ-
 κάξει; ἀλλὰ καὶ ταῦτ' ἀμφοτέρω κακῶς ἔχοντα αὐτῷ
 τυγχάνει καὶ οὐδὲ αὐτὸς αὐτὰ γε ἀγνοεῖ· καὶ μὴν
 ἢ γε τόλμα καὶ τὸ φιλοκίνδυνον ἔνεστί σου τοῖς τρό-
 715 ποις, ὧν μάλιστα τῷ βασιλεύειν μέλλοντι δεῖ· ὑπάρ- 30
 χει δὲ σοὶ καὶ πλοῦτος ἱκανὸς καὶ φίλοι πολλοὶ καὶ
 ἄλλαι πρὸς τὰ πράγματα ἀφορμαὶ πολλαὶ καὶ μεγά-

λαι. τί οὖν ἔτι μέλλεις καὶ τὸν αὐτόματον ἐκδέχῃ
 καιρὸν, ὃς ἤξει σοὶ φέρων τὴν βασιλείαν μηδὲν εἰς
 τοῦτο πραγματευσαμένῳ, μετὰ τὴν τοῦ Τυλλίου δή-
 5 ποῦ τελευτήν; ὥσπερ ἀναμενούσης τῆς τύχης τὰς ἀν-
 θρωπίνους μελλήσεις, ἢ τῆς φύσεως ἡμῶν τὰς καθ'
 ἡλικίαν ἐκάστῳ τελευτᾷ φερούσης, ἀλλ' οὐκ ἐν ἀδήλω
 καὶ δυστεκμάρτῳ τέλει πάντων τῶν ἀνθρωπίνων
 πραγμάτων κειμένων. ἔρω δὲ μετὰ παρηγορίας, καὶ
 εἰ με φήσεις θρασεῖαν, τὸ δοκοῦν αἰτιον εἶναι μοι
 10 τοῦ μηδεμιᾶς ὀρέγεσθαι σε μήτε φιλοτιμίας μήτε δό-
 ξης. γυνή σοι σύνεστι μηδὲν εἰκνυία τοῖς σοῖς τρό-
 ποις, ἢ σε κηλοῦσα καὶ κατάδουσα μαλθακὸν ἀπο-
 δέδωκε, καὶ λήσεις ὑπ' αὐτῆς γενόμενος ἐξ ἀνδρός
 τὸ μηδὲν. ὥσπερ γε κάμοι ψοφοδεὴς καὶ οὐδὲν ἔχων
 15 ἀνδρὸς ἀνῆρ, ὃς με ταπεινὴν ποιεῖ μεγάλων οὔσαν 716
 ἀξίαν καὶ καλὴν τὸ σῶμα, μαρανθεῖσαν δὲ ὑπ' αὐ-
 τοῦ. εἰ δ' ἐξεγένετο σοὶ τε λαβεῖν ἐμὲ γυναῖκα, κάμῃ
 σοῦ τυχεῖν ἀνδρὸς, οὐκ ἂν ἐν ἰδιώτῃ βίῳ τοσοῦτον
 διεξήσαμεν χρόνον. τί οὖν οὐκ ἐπανορθούμεθα τὸ
 20 τῆς τύχης ἐλάττωμα ἡμεῖς μεταθέμενοι τοὺς γάμους,
 καὶ σὺ μὲν ἀπαλλάττεις τοῦ βίου τὴν σαυτοῦ γυ-
 ναῖκα, ἐγὼ δὲ τὸ αὐτὸ διαθήσω τὸν ἐμὸν ἄνδρα;
 ὅταν δὲ τούτων διαχειρισθέντων συνέλθωμεν εἰς τὸ
 αὐτὸ, ἀσφαλῶς ἤδη τὰ λοιπὰ βουλευόμεν, ἐκποδῶν
 25 πεποιημένοι τὰ λυποῦντα ἡμᾶς. καὶ γὰρ ἔαν τᾶλλα
 τις ἀδικεῖν ὀκνῇ, βασιλείας γε χάριν οὐ νέμεσις
 ἅπαντα τολμᾷ.

XXX. Τοιαῦτα τῆς Τυλλίας λέγουσης, ἄσμενος 717
 δέχεται τὰς αἰρέσεις ὁ Ταρκύνιος, καὶ ἀντίκα δούς
 30 αὐτῇ πίστις καὶ λαβὼν, τὰ προτέλεια τῶν ἀνοσίων
 γάμων διαπραξάμενος ἀπέρχεται. διελθόντος δὲ οὐ
 πολλοῦ μετὰ ταῦτα χρόνου τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν ἀπο-

θνήσκουσιν ἢ τε πρεσβυτέρα τῶν Τυλλίου θυγατέ-
 ρων καὶ ὁ νεώτερος τῶν Ταρκυνίων. ἐνταῦθα πάλιν
 ἀναγκάζομαι μεμνησθαι Φαβίου καὶ τὸ ῥάθυμον αὐ-
 τοῦ περὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν χρόνων ἐλέγγειν. ἐπὶ γὰρ
 τῆς Ἀρροῦντος τελευτῆς γενόμενος οὐ καθ' ἐν ἡμαρ- 5
 τάνει μόνον, ὃ καὶ πρότερον ἔφη, ὅτι γέγραφεν υἱὸν
 εἶναι Ταρκυνίου τὸν Ἀρροῦντα· ἀλλὰ καὶ καθ' ἕτε-
 ρον, ὅτι φησὶν ἀποθανόντα ὑπὸ τῆς μητρὸς Τανα-
 κυλλίδος τεθάφθαι, ἣν ἀμήχανον ἦν ἔτι καὶ κατ' ἐκεί-
 νους περιεῖναι τοὺς χρόνους. ἐδείχθη γὰρ ἐν ἀρχαῖς 10
 ἑβδομηκοστὸν ἔχουσα καὶ πέμπτον ἔτος ἢ Τανακυλ-
 718 λης, ὅτε βασιλεὺς Ταρκύνιος ἐτελεύτα· προστεθέντων
 δὲ τοῖς ἑβδομήκοντα καὶ πέντε ἔτεσιν ἑτέρων τετρα-
 ράκοντα ἔτων· ἐν γὰρ ταῖς ἐνιαυσίοις ἀναγραφαῖς
 κατὰ τὸν τεσσαρακοστὸν ἐνιαυτὸν τῆς Τυλλίου ἀρ- 15
 χῆς τὸν Ἀρροῦντα τετελευτηκότα παρελήφαμεν· ἔτων
 ἢ Τανακυλλίς ἔσται πεντεκαίδεκα πρὸς τοῖς ἑκατόν.
 οὕτως ὀλίγον ἐστὶν ἐν ταῖς ἱστορίαις αὐτοῦ τὸ περὶ
 τὴν ἐξέτασιν τῆς ἀληθείας ταλαίπωρον. Μετὰ τοῦτο
 τὸ ἔργον οὐδὲν ἔτι διαμελλήσας ὁ Ταρκύνιος ἐπάγε- 20
 ται γυναῖκα τὴν Τυλλίαν, οὔτε τοῦ πατρὸς αὐτῆς
 βεβαιούντος τὸν γάμον οὔτε τῆς μητρὸς συννευδοκού-
 σης, ἀλλ' αὐτὴν παρ' ἑαυτῆς λαβὼν. ὡς δὲ συνεκε-
 ράσθησαν αἱ ἀνόσιοι καὶ ἀνδροφόνοι φύσεις, ἐκβα-
 λεῖν ἐκ τῆς βασιλείας τὸν Τύλλιον, εἰ μὴ βούλοιτο 25
 ἐκὼν παραδοῦναι τὴν ἀρχὴν, ἐμηχανῶντο ἑταιρίας
 τε συναγαγόντες καὶ τῶν πατρικίων τοὺς ἀλλοτρίως
 ἔχοντας πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὰ δημοτικά πολιτεύ-
 ματα παρακαλοῦντες ἐκ τε τοῦ δημοτικοῦ πλήθους
 719 τοὺς ἀπορωτάτους, οἷς οὐδενὸς τῶν δικαίων φροντὶς 30
 ἦν, χρήμασιν ἐξωνούμενοι καὶ οὐδὲ ἀφανῶς ἕκαστα
 τούτων πράττοντες. ταῦτα δὲ ὀρώων ὁ Τύλλιος ἔχθετο

μὲν καὶ περὶ ἑαυτοῦ δεδιῶς εἴ τι πείσεται προκατα-
ληφθεὶς· ἠγανάκτει δὲ οὐχ ἥμισυ, εἰ θυγατρὶ καὶ
γαμβρῷ πολεμεῖν ἀναγκασθήσεται καὶ τιμωρίας ὡς
παρ' ἐχθρῶν λαμβάνειν, [καὶ] πολλάκις μετὰ τῶν
5 φίλων προκαλούμενος εἰς λόγους τὸν Ταρκύνιον, καὶ
τὰ μὲν ἐγκαλῶν, τὰ δὲ νουθετῶν, τὰ δὲ πειθῶν μη-
δὲν εἰς ἑαυτὸν ἐξαμαρτάνειν· ὡς δ' οὐ προσεῖχεν
αὐτῷ τὴν διάνοιαν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς βουλῆς ἔφη τὰ δί-
καια πρὸς αὐτὸν ἐρεῖν, συγκαλέσας τὸ συνέδριον·
10 Ἄνδρες, ἔφη, βουλευταί, Ταρκύνιος ἐταιρίας ἐπ' ἐμὲ
συναγαγὼν, καὶ προθυμούμενος ἐκβαλεῖν με τῆς ἀρ-
χῆς καταφανῆς γέγονέ μοι. βούλομαι δὲ πάντων ὑμῶν
παρόντων μαθεῖν παρ' αὐτοῦ τί πεπονθῶς ἰδίᾳ κα-
κὸν, ἢ τί τὴν πόλιν ὄρων ἀδικουμένην ὑπ' ἐμοῦ,
15 ταῦτ' ἐπ' ἐμοὶ μηχανᾶται. ἀποκρίναι δὴ, Ταρκύνιε, 720
μηδὲν ἀποκρυψάμενος, τί μου κατηγορεῖν ἔχεις, ἐπειδὴ
τούτους ἠξίους ἀκούσαι.

XXXI. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Ταρκύνιος· Βραχῦς
ἔστιν ὁ παρ' ἐμοῦ λόγος, ὦ Τύλλιε, καὶ δίκαιος· καὶ
20 διὰ τοῦτο προειλόμην αὐτὸν εἰς τούτους ἐκφέρειν.
Ταρκύνιος ἐμὸς ὢν πάππος ἐκτήσατο τὴν Ῥωμαίων
ἀρχὴν, πολλοὺς καὶ μεγάλους ἀγῶνας ὑπὲρ αὐτῆς
ἀράμενος· ἐκείνου τελευτήσαντος ἐγὼ διάδοχος εἰμι
κατὰ τοὺς κοινὸς ἀπάντων Ἑλλήνων τε καὶ βαρ-
25 βάρων νόμους· καὶ προσήκει μοι, καθάπερ καὶ τοῖς
ἄλλοις τοῖς διαδεχομένοις τὰ παππῶα, μὴ μόνον τῶν
χρημάτων, ἀλλὰ καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ κληρο-
νομεῖν. σὺ δὲ τὰ μὲν χρήματα τὰ καταλειφθέντα
ὑπ' αὐτοῦ παραδέδωκάς μοι, τὴν δὲ βασιλείαν ἀπο-
30 στερεῖς με, καὶ τοσοῦτον ἤδη κατέχεις χρόνον, οὐκ
ἐκ τοῦ δικαίου λαβὼν· οὔτε γὰρ μεσοβασιλεῖς σε
ἀπέδειξαν, οὔτε ἡ βουλή ψῆφον ὑπὲρ σοῦ διήνεγκεν,

οὔτε ἀρχαιρεσίαις νομίμοις τῆς ἐξουσίας ταύτης ἐτυ-
721 χες, ὡς ὁ πάππος τε οὐμὸς καὶ πάντες οἱ πρὸ αὐτοῦ
γενόμενοι βασιλεῖς· ἀλλὰ τὸ ἀνέστιον καὶ ἄπορον
καὶ πρὸς καταδίκαζ ἢ χρεῖα τὴν ἐπιτιμίαν ἀπολωλε-
κὸς φύλον, ὃ τῶν κοινῶν οὐδενὸς ἔμελε, καταμισθῶ- 5
δοτήσας καὶ πάντα τρόπον διαφθείρας, καὶ οὐδὲ τότε
μέντοι σαυτῷ πράττειν τὴν δυναστείαν λέγων, ἀλλ'
ἡμῖν φυλάξειν σκηπτόμενος ὄρφανοῖς οὔσι καὶ νη-
πίοις, ἐπὶ τὰ πράγματα παρηλθες καὶ πάντων ἀκου-
όντων ὁμολόγεις, ὅταν ἀνδρωθῶμεν ἡμεῖς, ἐμοὶ 10
παραδώσειν ὄντι πρεσβυτέρῳ τὴν ἀρχήν. ἐχρῆν μὲν
οὖν σε, εἰ τὰ δίκαια ποιεῖν ἠθέλεις, ὅτε μοι τὸν οἶ-
κον τοῦ πάππου παρεδίδους, ἅμα τοῖς χρήμασι καὶ
τὴν βασιλείαν ἀποδεδωκέναι παραδείγμασι χρώμε-
νον τοῖς τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἐπιτρόπων ἔργοις, 15
ὅσοι βασιλικὸς παῖδας ὄρφανούς πατέρων παραλα-
βόντες εἰς ἀνδρας ἐλθοῦσιν ὀρθῶς καὶ δικαίως τὰς
πατρῶας καὶ προγονικὰς ἀπέδωκαν ἀρχάς· εἰ δὲ
μήπω σοι φρονεῖν τὰ καθήκοντα ἐφαινόμην, ἀλλ'
ἔτι διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας οὐχ ἱκανὸς εἶναι πόλιν 20
722 τηλικαύτην διοικεῖν, ὅτε εἰς τὴν κρατίστην παρεγε-
νόμην τοῦ σώματος καὶ τῆς φρονήσεως ἀκμὴν τριά-
κοντα γεγονῶς ἔτη, μετὰ τοῦ γάμου τῆς θυγατρὸς
[ἔδει] καὶ τὰ τῆς πόλεως ἐγχειρίσαι πράγματα· ταύ-
την γέ τοι τὴν ἡλικίαν ἔχων καὶ σὺ τὸν τε οἶκον τὸν 25
ἡμέτερον ἐπιτροπεύειν ἠρξῶ καὶ τῆς βασιλείας ἐπι-
μελεῖσθαι.

XXXII. Περιῆν γὰρ ἂν σοι ταῦτα πράξαντι πρῶ-
τον μὲν εὐσεβεῖ καὶ δικαίῳ λέγεσθαι, ἔπειτα συμ-
βασιλεύειν ἐμοὶ καὶ πάσης μετέχειν τιμῆς, εὐεργέτην 30
τε καὶ πατέρα καὶ σωτήρα καὶ πάντα ὅσα τιμιώτατα
ὀνόματα ὑπ' ἀνθρώπων ἐπὶ καλοῖς κείται πράγμα-

σιν ἀκούειν, καὶ μὴ τέταρτον ἤδη τοῦτο καὶ τετρα-
 ρακοστὸν ἔτος ἀποστρεφῆναι με τῶν ἐμῶν, οὔτε σώμα-
 τος ἀναπήρου τυχόντα οὔτε διανοίας ἡλιθίου. ἔπειτα
 ἐρωτᾷν με τολμᾶς, τί παθῶν δεινὸν ἐχθρὸν ἠγοῦμαι
 5 σε, καὶ διὰ τί σου κατηγορῶ. σὺ μὲν οὖν ἀπόκριναί
 μοι, Τύλλιε, τίνος αἰτίας χάριν οὐκ ἀξιοῖς με τῶν 723
 τοῦ πάππου τιμῶν κληρονομεῖν, καὶ τίνα πρόφασιν
 [εὐρεῖν] εὐπρεπῆ τῆς ἀποστρέψεως σκηπτόμενος; πό-
 τερον οὐχ ἠγοῦμενος ἐξ ἐκείνου γένους εἶναι με γνή-
 10 σιον, ἀλλ' ὑποβολιμαῖόν τινα καὶ νόθον; τί οὖν
 ἐπετρόπυες τὸν ἀλλότριον τοῦ γένους, καὶ τὸν οἶκον
 ἀνδρωθέντι ἀπεδίδους; ἀλλ' ἔτι νομίζων με ὄρφανόν
 εἶναι παῖδα καὶ τὰ κοινὰ πράττειν ἀδύνατον, ὅς οὐ
 πολὺ ἀπέχω πεντηκονταετίας; κατάβαλε δὴ τὴν εἰρω-
 15 νείαν τῶν ἀναισχύντων ἐρωτημάτων, καὶ παῦσαι
 ποτε ἤδη πονηρὸς ὢν· καὶ εἴ τι δίκαιον ἔχεις πρὸς
 ταῦτα εἰπεῖν, ἔτοιμός εἰμι τούτοις ἐπιτρέπειν δικα-
 σταῖς, ὧν οὐκ ἂν ἔχοις ἑτέρους εἰπεῖν ἄνδρας ἐν τῇ
 πόλει κρείττους· ἂν δ' ἐντεῦθεν ἀποδιδράσκων,
 20 ὅπερ ἔστιν αἰεὶ σοι ποιεῖν σύννηθες, ἐπὶ τὸν ἐκδημα-
 γωρούμενον ὑπὸ σοῦ καταφεύγῃς ὄχλον, οὐκ ἐπι-
 τρέψω σοι· παρεσκεύασμαι γὰρ ὡς καὶ τὰ δίκαια
 ἐρῶν καὶ εἰ μὴ πείθοιο τὰ βίαια πράξων.

XXXIII. Πανσαμένον δὲ αὐτοῦ παραλαβὼν τὸν 724
 25 λόγον ὁ Τύλλιος ἔλεξεν ὧδε· Ἄπαντα μὲν, ὡς ἔοικεν,
 ἄνθρωπον ὄντα δεῖ προσδοκᾶν, ὡς βουλή, τὰ παρά-
 δοξα, καὶ μηδὲν ἠγεῖσθαι ἄπιστον, ὅπου γε καὶ Ταρ-
 κύνιος οὔτεσσι τῆς ἀρχῆς παῦσαι πρόθυμός ἐστιν· ὃν
 ἐγὼ νήπιον παραλαβὼν καὶ ἐπιβουλεύόμενον ὑπὸ
 30 τῶν ἐχθρῶν ἔσωσα καὶ ἐξέθρεψα καὶ εἰς ἄνδρας ἐλ-
 θόντα κηδεστὴν ἠξίωσα λαβεῖν, καὶ εἴ τι πάθοιμι
 διάδοχον ἐμελλον καταλείψειν ἁπάντων τῶν ἐμῶν.

ἐπειδὴ δὲ παρὰ γνώμην ἅπαντα ἀπήντηκέ μοι καὶ
 ὡς περ ἀδικῶν αὐτὸς ἐγκαλοῦμαι, τὴν μὲν τύχην
 ὑστερον ἀνακλαύσομαι, τὰ δὲ δίκαια νῦν πρὸς αὐτὸν
 ἐρῶ. ἐγὼ τὴν μὲν ἐπιτροπίαν ὑμῶν ἔλαβον, ὡς Ταρ-
 κύνιε, νηπίων καταλειφθέντων οὐχ ἐκῶν, ἀλλ' ὑπὸ 5
 τῶν πραγμάτων ἀναγκασθεῖς· ἐπειδὴ τὸν μὲν πάπ-
 πον ὑμῶν οἱ τῆς βασιλείας ἀντιποιούμενοι φανερῶς
 ἀπέκτειναν, ὑμῖν δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ συγγενέ-
 725 σιν ἐπιβουλεύειν ἔλεγοντο ἀφανῶς· καὶ πάντες τοῦτο
 οἱ προσήκοντες ὑμῖν ὁμολογοῦν, ὅτι κρατήσαντες 10
 ἐκείνοι τῆς ἀρχῆς οὐδὲ σπέρμα τοῦ Ταρκυνίου κατα-
 λείψουσι γένους. κηδεμῶν δὲ καὶ φύλαξ οὐδεὶς ὑμῶν
 ἕτερος ἦν, ὅτι μὴ γυνή, πατὴρ μήτηρ, καὶ αὐτὴ διὰ
 γῆρας ἑτέρων δεομένη κηδεμόνων· ἀλλ' ἐν ἐμοὶ κατ-
 ελείφθητε μόνω φύλακι τῆς ἐρημίας, ὃν νῦν ἀλλό- 15
 τριον καὶ οὐδὲν προσήκοντα ἀποκαλεῖς. τοιούτοις μὲν-
 τοι τοῖς πράγμασι πιστάς ἐγὼ τοὺς τε ἀποκτείναντας
 τὸν πάππον ὑμῶν ἐτιμωρησάμην καὶ ὑμᾶς εἰς ἄν-
 δρας ἠγάγον καὶ γενεᾶς ἄρρενος οὐχ ὑπαρχούσης
 τῶν ἑμαντοῦ κυρίους προειλόμην ποιῆσαι. ἔχεις τὸν 20
 τῆς ἐπιτροπῆς λόγον, ὡς Ταρκύνιε, καὶ οὐκ ἂν ἐπι-
 χειρήσειας εἰπεῖν ὡς ψεύδομαι τι τούτων.

XXXIII. Περὶ δὲ τῆς βασιλείας, ἐπειδὴ τοῦτ'
 726 ἔστιν ὁ κατηγορεῖς μου, ἀκουσον ὅπως τε αὐτῆς ἔτυ-
 χον, καὶ δι' αἷς αἰτίας οὐθ' ὑμῖν οὐτ' ἄλλω τινὶ μεθ- 25
 ἴεμαι. ὅτε τὴν ἐπιμέλειαν τῆς πόλεως παρέλαβον,
 αἰσθόμενος ἐπιβουλὰς τινὰς κατ' ἑμαντοῦ γινόμενας,
 παραδοῦναι τῷ δήμῳ τὰ πράγματα ἐβουλήθην· καὶ
 συναγαγὼν ἅπαντας εἰς ἐκκλησίαν, ἀπεδίδουν αὐ-
 τοῖς τὴν ἀρχὴν ἀντὶ τῆς ἐπιφθόρου ταύτης καὶ πλείω 30
 τὰ λυπηρὰ τῶν ἡδέων ἐχούσης ἡγεμονίας τὴν ἀκί-
 δνον ἀντικαταλασσόμενος ἡσυχίαν. οὐκ ἠνέσχοντο

δὲ Ῥωμαῖοι ταῦτά μου πράττειν βουλομένου, οὐδ' ἤξιωσαν ἕτερόν τινα τῶν κοινῶν ἀποδείξαι κύριον, ἀλλ' ἐμὲ κατέσχον, καὶ τὴν βασιλείαν ἐδωκάν μοι ψῆφον ἐπενέγκαντες, τὴν ἐαυτῶν, Ταρκύνιε, κτῆσιν, 5 οὐ τὴν ὑμετέραν· ὥσπερ γε καὶ τὸν πάππον ὑμῶν παρήγαγον ἐπὶ τὰ πράγματα ξένον ὄντα καὶ οὐδὲν προσήκοντα τῷ πρότερον βασιλεῖ· καίτοι παῖδάς γε [ἄρρενας] Ἄγκος Μάρκιος ὁ βασιλεὺς κατέλιπεν ἀκμάζοντας, οὐχ υἱανούς καὶ νηπίους, ὥσπερ ὑμᾶς Ταρκύνιος. 10 εἰ δὲ κοινὸς ἀπάντων νόμος ἦν, τοὺς διαδεχομένους τὴν τε οὐσίαν καὶ τὰ χρήματα τῶν ἐκλιπόντων βασιλέων, σὺν τούτοις καὶ τὰς βασιλείας αὐτῶν παραλαμβάνειν, οὐκ ἂν Ταρκύνιος ὁ πάππος ὑμῶν τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν Ἄγκου τελευτήσαντος, ἀλλ' ὁ 15 πρεσβύτερος τῶν ἐκείνου παίδων. ἀλλ' ὁ δῆμος ὁ Ῥωμαίων οὐ τὸν διάδοχον τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ τὸν ἄξιον τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τὰ πράγματα ἐκάλει· ἠγείτο γὰρ τὰ μὲν χρήματα τῶν κτησαμένων εἶναι, τὴν δὲ βασιλείαν τῶν δεδωκότων· καὶ τὰ μὲν ὅταν τι πάθωσιν 20 οἱ κύριοι τοὺς κατὰ γένος ἢ κατὰ διαθήκας διαδόχους προσήκειν παραλαμβάνειν, τὴν δ' ὅταν ἐκλίπωσιν οἱ λαβόντες τοὺς δεδωκότας ἔχειν· εἰ μὴ τι τοιοῦτον ἔχεις δικαίωμα φέρειν, ὅτι τὴν βασιλείαν ὁ πάππος ὑμῶν ἐπὶ ῥητοῖς τισι παρέλαβεν, ὥστε καὶ 25 αὐτὸς ἔχειν ἀναφαιρέτον καὶ ὑμῖν τοῖς ἐγγόνις αὐτοῦ καταλιπεῖν, καὶ ὁ δῆμος οὐ κύριος ἦν ἀφελόμενος αὐτὴν ὑμῶν ἐμοὶ δοῦναι. εἰ γὰρ τι τοιοῦτον εἶπεν ἔχεις, τί οὐ φέρεις τὰς συνθήκας εἰς μέσον; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις. εἰ δὲ οὐ κατὰ τὸν βέλτιστον αὐτῆς 30 ἔτυχον ἐγὼ τρόπον, ὡς λέγεις, μήτε ὑπὸ τῶν μεσοβασιλέων αἰρεθεῖς μήτε τῆς βουλῆς μοι παραδούσης τὰ πράγματα μήτε τῶν ἄλλων γενομένων τῶν κατὰ

νόμον, τούτους ἀδικῶ δήπου καὶ οὐχὶ σέ, καὶ ὑπὸ τούτων πανθῆναι δίκαιός εἰμι τῆς ἀρχῆς, οὐχ ὑπὸ σοῦ. ἀλλ' οὔτε τούτους οὔτε ἄλλον οὐδένα ἀδικῶ. μάρτυς δὲ τῆς ἐκ τοῦ δικαίου μοι καὶ τότε δοθείσης καὶ νῦν ὑπαρχούσης ἐξουσίας ὀχρόνος, ἐν ᾧ τετρα- 5 κονταετεί γεγονότι Ῥωμαίων οὐδεὶς ἠγήσατό με πώποτε ἀδικεῖν, οὐδ' ἐκβαλεῖν με τῆς ἀρχῆς ἐπεχειρήσεν οὔτε ὁ δῆμος οὔτε ἡ βουλή.

XXXV. Ἄλλ' ἵνα ταῦτα πάντ' ἀφῶ καὶ ὁμοίως 729 χωρήσω τοῖς σοῖς λόγοις, εἰ σε παρακαταθήκην παπ- 10 πῶν ἀπεστέρονν, καὶ παρὰ πάντα τὰ ἐν ἀνθρώποις δίκαια τὴν σὴν βασιλείαν κατεῖχον, ἐχοῖν σε παραγεγόμενον ἐπὶ τοὺς δεδωκότας μοι τὴν ἐξουσίαν ἀνανακτεῖν καὶ κατηγορεῖν ἐμοῦ τε, ὅτι τὰ μὴ προσήκοντα κατέχω, καὶ τῶν δεδωκότων, ὅτι τὰλλότρια 15 ἐχαρίσαντό μοι· ῥαδίως γὰρ ἂν ἐπειδας αὐτούς, εἴ τι δίκαιον εἶχες λέγειν. εἰ δὲ τούτῳ μὲν οὐκ ἐπίστευες τῷ λόγῳ, οὐ δικαίως δὲ ἄρχεσθαι τὴν πόλιν ἐνόμιζες ὑπ' ἐμοῦ καὶ σεαυτὸν ἐπιτηδειότερον εἶναι τὴν ἐπιμέλειαν τῶν κοινῶν παραλαβεῖν, ἐκεῖνα ποιεῖν 20 σοι προσῆκεν· ἐξέτασιν τῶν ἐμῶν ποιησάμενον ἀμαρτημάτων καὶ τὰς σεαυτοῦ πράξεις ἐξαριθμησάμενον καλεῖν με εἰς διαδικασίαν· ὧν οὐδέτερον ἐποίησας, ἀλλὰ τοσοῦτοις χρόνοις ὕστερον ὥσπερ ἐκ μακρῆς ἀνανήψας μέθης νῦν ἦκεις μου κατηγορῶν, καὶ οὐδὲ 25 νῦν ὅπου δεῖ. οὐ γὰρ ἐνθάδε σοι ταῦτα προσήκει λέγειν· καὶ μηδὲν ἀχθεσθῆτέ μοι ταῦτα λέγοντι, ᾧ βουλή· οὐ γὰρ ὑμῶν ἀφαιρούμενος τὴν διάγνωσιν, ἀλλὰ τὴν τούτου συκοφαντίαν ἐπιδείξει βουλόμε- 730 νος ταῦτα λέγω· προειπόντα δέ μοι τὸν δῆμον εἰς 30 ἐκκλησίαν συναγαγεῖν καὶ ἐκεῖ μου κατηγορεῖν. πλὴν ἐπεὶ σὺ τοῦτο πέφευγας, ἐγὼ περὶ σοῦ ποιήσω, καὶ

συγκαλέσας τὸν δῆμον παρέξομαι σοι δικαστὴν ὧν
 ἂν μου κατηγορήσῃς, καὶ ἀποδώσω πάλιν αὐτῷ δια-
 γνῶναι, πότερος ἡμῶν ἐπιτηδειότερός ἐστιν ἔχειν τὴν
 ἀρχήν· καὶ ὅ τι ἂν ἅπαντες οὗτοι γνῶσι πράττειν
 5 με ποιήσω. καὶ πρὸς μὲν σὲ ταῦθ' ἱκανά· ἐν ἴσῳ
 γὰρ ἐστὶ τὰ τε πολλὰ δίκαια πρὸς τοὺς ἀγνώμονας
 ἀντιδίκους λέγειν, καὶ τὰ ὀλίγα· τὸ γὰρ πείσσει αὐ-
 τοὺς εἶναι χρηστοὺς οὐ πεφύκασιν φέρειν οἱ λόγοι.

XXXVI. Ὑμῶν δὲ τεθαύμακα, ὦ βουλῆ, εἴ τι- 731
 10 νέες εἰσὶ τῆς ἀρχῆς με ἀπαλλάξαι βουλόμενοι, καὶ
 μετὰ τούτου συνεστηκότες ἐπ' ἐμέ· ἠδέως δ' ἂν πυ-
 θοίμην παρ' αὐτῶν τίνος ἀδικήματος ἔνεκα πολε-
 μοῦσί μοι καὶ ἐπὶ τίνι τῶν ἐμῶν ἔργων ἀχθόμενοι·
 πότερον ὅτι πολλοὺς ἴσασιν ἐπὶ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς ἀκρί-
 15 τοὺς ἀπολωλότας ἢ τῆς πατρίδος στερουμένους ἢ τὰς
 οὐσίας ἀπολωλεκότας ἢ ἄλλη τινὶ συμφορᾷ κεχρη-
 μένους ἀδίκως; ἢ τούτων μὲν τῶν τυραννικῶν ἀδι-
 κημάτων οὐδὲν ἔχουσιν εἰπεῖν ὑπ' ἐμοῦ γεγονὸς,
 ὕβρεις δέ μοι τινὰς συνοίδασιν εἰς γυναικας γαμε-
 20 τὰς ἢ προσηλακισμοὺς εἰς θυγατέρας παρθένους ἢ
 ἄλλην τινα περὶ σώμα ἐλεύθερον ἀκολασίαν; δίκαιως
 μὲντ' ἂν, εἴ τί μοι τοιοῦτον ἡμάρτηται, τῆς ἀρχῆς τε
 ἅμα καὶ τῆς ψυχῆς ἀποστερηθεῖν. φέρε [εἰπεῖν] 732
 ἀλλ' ὑπερήφανός εἰμι καὶ διὰ βαρύτητα ἐπαχθῆς,
 25 καὶ τὴν ἀνθάδειαν ἢ κέχρημαι περὶ τὴν ἀρχὴν οὐδεὶς
 φέρειν δύναται μου; τίς μὲντοι τῶν πρὸ ἐμοῦ βασι-
 λέων οὕτω μέτριος ἐν ἐξουσίᾳ διετέλεσε καὶ φιλάν-
 θρωπος ἅπασιν τοῖς πολίταις ὡς πατὴρ παῖδος υἱοῖς
 αὐτοῦ χρώμενος; ὅς γε καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ὑμεῖς
 30 ἐδώκατέ μοι πατέρων φυλάττοντες παραδοχὰς, οὐχ
 ἅπασαν ἐβουλήθη ἔχειν, ἀλλὰ νόμους τε ὑπὲρ τῶν
 κυριατάτων καταστησάμενος, οὓς ἅπαντες ἐπεκυρώ-

σατε, κατὰ τούτους ὑμῖν ἀπέδωκα διδόναι τὰ δίκαια
 καὶ λαμβάνειν, καὶ αὐτὸς ἐξηταζόμενός οἷς
 ᾧρισα κατὰ τῶν ἄλλων δίκαιος ὥσπερ ἰδιώτης πει-
 θόμενος· τῶν τε ἀδικημάτων οὐχ ἀπάντων αὐτὸς
 ἐγενοίμην δικαστὴς, ἀλλὰ τὰς ἰδιωτικὰς δίκας ὑμῖν 5
 733 ἀπέδωκα διαγινώσκειν, ὃ τῶν ἐμπροσθεν οὐδεὶς
 ἐποίησε βασιλέων. ἀλλ' ἔοικεν ἀδίκημα μὲν οὐδὲν
 εἶναι, δι' ὃ δυσχεραίνουσί μοι τινες, αἱ δ' εἰς τὸ
 δημοτικὸν πλῆθος εὐεργεσίαι λυπεῖν ὑμᾶς ἀδίκως,
 περὶ ὧν πολλάκις ἀπολελόγημαι πρὸς ὑμᾶς. ἀλλ' 10
 οὐδὲν δεῖ τούτων νυνὶ τῶν λόγων· εἴ δοκεῖ κρεῖτ-
 τον ἐπιμελήσεσθαι τῶν κοινῶν Ταρκύνιος οὕτωσιν τὰ
 πράγματα παραλαβῶν, οὐ φθονῶ τῇ πόλει βελτίονος
 ἡγεμόνος· ἀποδοὺς δὲ τὴν ἀρχὴν τῷ δεδωκότι μοι
 δήμῳ καὶ γενόμενος ἰδιώτης πειράσομαι ποιῆσαι πᾶσι 15
 φανερόν, ὅτι καὶ ἄρχειν ἐπίσταμαι καλῶς καὶ ἄρ-
 χεσθαι δύναμαι σωφρόνως.

XXXVII. Τοιαῦτα διαλεχθεὶς καὶ εἰς πολλὴν
 αἰδῶ καταστήσας τοὺς συνισταμένους ἐπ' αὐτῷ, διέ-
 λυσε τὸν σύλλογον· καὶ μετὰ τοῦτο τοὺς κήρυκας 20
 ἀνακαλεσάμενος ἐκέλευσε διὰ πάντων τῶν στενωπῶν
 διεξιόντας τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν συγκαλεῖν. συν-
 734 δραμόντος δ' εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ κατὰ τὴν πόλιν
 ὄχλου, προελθῶν ἐπὶ τὸ βῆμα μακρὰν καὶ συμπαθεῖ
 διεξῆλθε δημηγορίαν, τὰς τε πολεμικὰς ἑαυτοῦ πρά- 25
 ξεις ἐξαριθμούμενος, ἃς Ταρκυνίου τε ζῶντος διε-
 πράξατο καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν, καὶ τῶν
 πολιτευμάτων καθ' ἕνα ἐκαστὸν ἐπιλεγόμενος, ἐξ ὧν
 πολλὰς καὶ μεγάλας ἔδοξεν ἐσχηκέναι τὸ κοινὸν ὠφε-
 λείας. πολλοῦ δὲ ἐφ' ἐκάστῳ τῶν λεγομένων ἅπαν- 30
 τῶντος ἐπαίνου, καὶ πάντων σπουδῆν ἐχόντων μαθεῖν
 τίνων ἔνεκα ταῦτα λέγει, τελευτῶν ἔφησεν, ὅτι

Ταρκύνιος αὐτὸν αἰτιᾶται τὴν βασιλείαν οὐ δικαίως
κατέχειν ἐαυτῷ προσήκουσαν· καταλιπεῖν γὰρ αὐτῷ
τὸν πάμπαν ἀποθνήσκοντα σὺν τοῖς χρήμασι καὶ τὴν
ἀρχὴν, τὸν δὲ δῆμον οὐκ εἶναι κύριον τᾶλλότρια
5 ἐτέρῳ διδόναι. κραυγῆς δὲ καὶ ἀγανακτήσεως ἐξ
ἀπάντων ἐπὶ τούτῳ γενομένης, σιωπῆσαι κελεύσας
αὐτοὺς ἡξίου μηδὲν ἀχθεσθαι μηδὲ ἀγανακτεῖν πρὸς
τὸν λόγον, ἀλλ' εἴ τι δίκαιον εἰπεῖν ἔχει Ταρκύνιος,
καλεῖν αὐτὸν καὶ διδαχθέντας, εἴαν τε ἀδικούμενου
10 εὐρωσιν, εἴαν τε ἐπιτηδειότερον ἀρχεῖν, ἐκείνῳ παρα- 73
δοῦναι τὴν τῆς πόλεως προστασίαν· αὐτὸς δὲ τῆς ἀρ-
χῆς ἔφησεν ἀφίστασθαι καὶ ἀποδιδόναι τοῖς κυρίοις,
παρ' ὧν αὐτὴν ἔλαβεν. ταῦτα λέξαντος αὐτοῦ κατα-
βαίνειν τε ἀπὸ τοῦ βήματος βουλομένου, κραυγὴ τ'
15 ἐξ ἀπάντων ἐγένετο καὶ δεήσεις πολλαὶ σὺν οἰω-
γαῖς ὑπὲρ τοῦ μηδενὶ παραχωρεῖν τῆς ἀρχῆς· τινὲς
δ' ἐξ αὐτῶν καὶ βάλλειν τὸν Ταρκύνιον ἐβόων. ἐκεῖ-
νος μὲν οὖν δείσας τὴν ἐκ χειρὸς δίκην, ὀργῆς ἤδη
γινομένης τῶν ὄχλων ἐπ' αὐτὸν, ὤχετο φεύγων ἅμα
20 τοῖς ἐταίροις· τὸν δὲ Τύλλιον ἢ πληθὺς ἅπασα μετὰ
χαρᾶς καὶ κρότου καὶ πολλῆς εὐφημίας παραπέμ-
πουσα μέχρι τῆς οἰκίας, ἐπ' αὐτῆς κατέστησεν.

XXXVIII. Ὡς δὲ καὶ ταύτης διήμαρτε τῆς πείρας
ὁ Ταρκύνιος, ἀδημονῶν ἐπὶ τῷ μηδεμίαν αὐτῷ βοή-
25 θειαν παρὰ τῆς βουλῆς, ἢ μάλιστα ἐπεποίθει, γε-
νέσθαι, χρόνον μὲν τινα διέτριβε κατ' οἰκίαν τοῖς
ἐταίροις μόνοις διαλεγόμενος· ἔπειτα γνώμην ἀπο-
δειξαμένης τῆς γυναικὸς μηδὲν ἔτι μαλακίζεσθαι 73
μηδὲ κατοικνεῖν, ἀλλὰ καταβαλόντα τοὺς λόγους ἐπὶ
30 τὰ ἔργα χωρεῖν διαλλαγᾶς πρῶτον εὐρόμενον διὰ φί-
λων πρὸς τὸν Τύλλιον, ἵνα πιστεύσας ὡς φίλῳ γε-
γονότι ἤττον αὐτὸν φυλάττοιτο, δόξας δὲ αὐτὴν τὰ

κράτιστα ὑποθέσθαι, μετανοεῖν τε περὶ τῶν γεγονό-
των ἐσκήπτετο καὶ πολλὰ διὰ φίλων λιπαρῶν τὸν
Τύλλιον ἡξίου συγγνώμονα γενέσθαι. ὅσιστα δὲ πεί-
σας τὸν ἄνδρα φύσει τ' εὐδιάλλακτον ὄντα καὶ οὐκ
ἄξιοῦντα πόλεμον ἄσπειστον θυγατρὶ καὶ γαμβρῷ 5
πολεμεῖν, ἐπειδὴ τὸν οἰκεῖον καιρὸν ἔλαβε διεσκε-
δασμένου τοῦ δήμου κατὰ τοὺς ἀγρούς ἐπὶ τῶν
καρπῶν συγκομιδὴν, ἐξῆλθε μετὰ τῶν ἐταίρων ἐχόν-
των ὑπὸ ταῖς περιβολαῖς ξίφη, τοὺς τε πελέκεις ὑπη-
ρέταις τισὶν ἀναδούς καὶ αὐτὸς τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα 10
ἀναλαβὼν καὶ τᾶλλα παράσημα τῆς ἀρχῆς ἐπαγόμε-
νος· ἐλθὼν δ' εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ πρὸ τοῦ βουλευτη-
ρίου στάς ἐκέλευσε τῷ κήρῳ τοὺς βουλευτὰς καλεῖν
εἰς τὸ συνέδριον. ἦσαν δ' ἐκ παρασκευῆς ἔτοιμοι
737 περὶ τὴν ἀγορὰν οἱ συνειδότες αὐτῷ τὴν προᾶξιν καὶ 15
παρορμῶντες ἐκ τῶν πατρικίων συγχοί. οἱ μὲν δὴ
συνήεσαν· τῷ δὲ Τύλλῳ λέγει τις ἐλθὼν ὄντι κατ'
οἰκίαν, ὅτι Ταρκύνιος ἐν ἐσθῆτι βασιλικῇ προελή-
λυθε καὶ καλεῖ τοὺς βουλευτὰς εἰς τὸ συνέδριον. ὁ
δὲ θαυμάσας τὴν τόλμαν αὐτοῦ τάχιον ἢ φρονημά- 20
τερον προῆλθεν ἐκ τῆς οἰκίας οὐ πολλοὺς περὶ ἐαν-
τὸν ἔχων. ἐλθὼν δὲ εἰς τὸ συνέδριον καὶ τὸν Ταρ-
κύνιον ἰδὼν ἐπὶ τῆς βασιλικῆς καθήμενον ἔδρας καὶ
τὸν ἄλλον τῶν βασιλέων ἔχοντα κόσμον· Τίς, εἶπεν,
ὦ μιαιώτατε ἀνθρώπων, τοῦτό σοι τὸ σχῆμα συνεχώ- 25
ρησε λαβεῖν; καὶ ὃς ὑπολαβὼν· Ἡ σὴ τόλμα καὶ
ἀναίδεια, εἶπεν, ὦ Τύλλιε, ὃς οὐδὲ ἐλεύθερος ὢν,
ἀλλὰ δούλος ἐκ δούλης, ἢν οὐμὸς ἐκτῆσατο πάμπαν
ἐκ τῶν αἰχμαλώτων, ἐτόλμησας βασιλεῖα Ῥωμαίων
σεαυτὸν ἀναδεῖξαι. ὡς δὲ ταῦτ' ἤκουσεν ὁ Τύλλιος, 30
ἐκπικρανθεὶς ἐπὶ τῷ λόγῳ παρὰ τὸ συμφέρον ὤρμη-
σεν ἐπ' αὐτὸν ὡς ἐξαναστήσων τῆς ἔδρας. καὶ ὁ

Ταρκύνιος ἄσμενος τοῦτο ἰδὼν ἀναπηδᾷ τε ἀπὸ τοῦ 738
 δίφρου, καὶ συναρπάσας τὸν γέροντα κεκραγὸτα καὶ
 τοὺς ὑπηρέτας ἐπικαλούμενον ἔφερε. γενόμενος δ'
 ἔξω τοῦ βουλευτηρίου, μετέωρον ἐξαρπάσας αὐτὸν,
 5 ἀκμάζων τὸ σῶμα καὶ ῥωμαλέος ἀνὴρ ῥιπτει κατὰ
 τῶν κρηπίδων τοῦ βουλευτηρίου τῶν εἰς τὸ ἐκκλη-
 σιαστήριον φερούσῶν. μόγις δὲ ἐκ τοῦ πτώματος
 ἀναστὰς ὁ πρεσβύτερος, ὡς εἶδε μεστὰ τὰ περίξ ἅπαντα
 τῆς περὶ τὸν Ταρκύνιον ἐταιρίας, τῶν δὲ αὐτοῦ
 10 φίλων πολλὴν ἐρημίαν, ἀπήει στένων, κρατούντων
 καὶ παραπεμπόντων αὐτὸν ὀλίγων, αἵματι πολλῷ
 ῥεόμενος καὶ κακῶς ὄλον ἑαυτὸν ἐκ τοῦ πτώματος
 ἔχων.

XXXVIII. Τὰ μετὰ ταῦτα δεινὰ μὲν ἀκουσθῆ-
 15 ναι, θαναστά δὲ καὶ ἄπιστα πραχθῆναι, τῆς ἀνο-
 σίας αὐτοῦ θυγατρὸς ἔργα παραδίδοται. πεπυσμένη
 γὰρ τὴν εἰς τὸ βουλευτήριον τοῦ πατρὸς εἰσοδόν,
 καὶ σπουδὴν ἔχουσα μαθεῖν οἷόν τι λήφεται τὰ πράγ-
 ματα τέλος, ἐπὶ τῆς ἀπήνης καθεζομένη παρῆν εἰς
 20 τὴν ἀγοράν. μαθοῦσα δὲ τὰ γενόμενα καὶ τὸν Ταρ-
 κύνιον ἐπὶ τῆς κρηπίδος ἐστῶτα πρὸ τοῦ βουλευτη- 739
 ρίου θεασαμένη, βασιλέα τε αὐτὸν ἠσπάσατο πρώτη
 μεγάλη τῇ φωνῇ, καὶ τοῖς θεοῖς εὐξάτο ἐπὶ τῷ συμ-
 φέροντι τῆς πόλεως τῆς Ῥωμαίων τὴν ἀρχὴν αὐτὸν
 25 κατασχεῖν. ἀσπασαμένων δὲ καὶ τῶν ἄλλων αὐτὸν
 ὡς βασιλέα τῶν συγκατασκευασάντων τὴν ἀρχὴν,
 λαβοῦσα μόνον αὐτόν· Τὰ μὲν πρῶτα, ἔφη, ὦ Ταρ-
 κύνιε, πέπρακταί σοι κατὰ τὸ δέον· βεβαίως δὲ τὴν
 βασιλείαν ἔχειν Τυλλίου περιόντος οὐκ ἔνεστί σοι.
 30 ἐκδημαγωγῆσει γὰρ αὐθις ἐπὶ σοὶ τὸν ὄχλον, εἴαν καὶ
 ὀποσονοῦν ταύτης τῆς ἡμέρας περιγένηται χρόνον·
 ἐπίστασαι δ' ὡς εὖνον ἐστὶν αὐτῷ τὸ δημοτικόν

ἅπαν· ἀλλὰ καὶ πρὶν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτὸν εἰσελθεῖν,
 ἀποστείλας τοὺς διαχρησομένους ἐκποδῶν ποιήσον.
 Ταῦτα εἰπούσα καὶ καθεζομένη πάλιν ἐπὶ τῆς ἀπή-
 νης ὤχετο· Ταρκύνιος δὲ καὶ ταῦτα ὀρθῶς δόξας
 τὴν ἀνοσιωτάτην γυναῖκα ὑποτίθεσθαι, πέμπει τι- 5
 νὰς τῶν θεραπεόντων ἐπ' αὐτὸν ἔχοντας ξίφη· οἱ
 τάχει πολλῷ τὴν μεταξὺ διανύσαντες ὁδὸν ἐγγὺς
 ὄντα τῆς οἰκίας ἤδη τὸν Τύλλιον καταλαβόντες κατέ-
 740 σφαζαν. ἔτι δὲ νεοσφαγοῦς ἐροισμένου τοῦ σώματος
 καὶ σπαίροντος ἢ θυγάτηρ παρῆν. στενοῦ δὲ ὄντος 10
 πάνυ τοῦ στενωποῦ, δι' οὗ τὴν ἀπήνην ἔδει διελ-
 θεῖν, αἱ ἡμίονοι τὸ πτώμα ἰδοῦσαι διαταράχθησαν,
 καὶ ὁ προηγούμενος αὐτῶν ὄρεοκόμος παθὼν τι πρὸς
 τὸ τῆς ὄψεως ἔλεινόν ἐπέστη καὶ πρὸς τὴν δέσποι-
 ναν ἀπέβλεψε. πυνθανομένης δ' ἐκείνης, τί παθὼν 15
 οὐκ ἄγει τὸ ζεύγος· Οὐχ ὄρας, εἶπεν, ὦ Τυλλία, τὸν
 πατέρα σου νεκρὸν κείμενον, καὶ πάροδον οὐκ οὔσαν
 ἄλλην ταῖς ἡμιόνοις, εἰ μὴ διὰ τοῦ πτώματος; ἢ δ'
 ἐκπικρανθεῖσα καὶ ἀπὸ τῶν ποδῶν τὸ βᾶθρον ἀρπά-
 σασα, βάλλει τὸν ὄρεοκόμον καὶ φησιν· Οὐκ ἄξεις, 20
 ἀλιτήριε, καὶ διὰ τοῦ νεκροῦ; κακείνος ἐπὶ τῷ πάθει
 μᾶλλον ἢ τῇ πληγῇ στενάζας, ἄγει βία τὰς ἡμιόλους
 κατὰ τοῦ πτώματος. οὗτος ὁ στενωπὸς, ὄρβιος κα-
 λούμενος πρότερον, ἐξ ἐκείνου τοῦ δεινοῦ καὶ μυσα-
 ροῦ πάθους ἀσεβῆς ὑπὸ Ῥωμαίων κατὰ τὴν πάτριον 25
 γλῶτταν καλεῖται.

741 XXXX. Τοιαύτης τελευτῆς ἔτυχε Τύλλιος ἔτη τετ-
 τάρηκοντα καὶ τέτταρα τὴν βασιλείαν κατασχών. τοῦ-
 τον τὸν ἄνδρα λέγουσι Ῥωμαῖοι πρῶτον τὰ πάτρια ἔθνη
 καὶ νόμιμα κινήσαι, τὴν ἀρχὴν λαβόντα οὐ παρὰ τῆς 30
 βουλῆς καὶ τοῦ δήμου, καθάπερ οἱ πρὸ αὐτοῦ πάν-
 τες, ἀλλὰ παρὰ μόνου τοῦ δήμου, δεκασμοῖς τε καὶ

δωροδοκίαις καὶ ἄλλαις πολλαῖς κολακείαις ἐκθε-
 ραπεύσαντα τοὺς ἀπόρους· καὶ ἔχει τάληθες οὕτως.
 ἐν γὰρ τοῖς πρότερον χρόνοις, ὅποτε βασιλεὺς ἀπο-
 θάνοι, τὴν μὲν ἐξουσίαν ὁ δῆμος ἐδίδου τῷ συνεδρίῳ
 5 τῆς βουλῆς, οἷαν προέλοιτο καταστήσασθαι πολι-
 τείαν· ἢ δὲ βουλή μεσοβασίλεις ἀπεδείκνυνεν· ἐκεῖνοι
 δὲ τὸν ἄριστον ἄνδρα, εἴτ' ἐκ τῶν ἐπιχωρίων, [εἴτ'
 ἐκ τῶν πολιτῶν,] εἴτ' ἐκ τῶν ξένων, βασιλέα καθίστα-
 σαν. εἰ μὲν οὖν ἢ τε βουλή τὸν αἰρεθέντα ὑπ' αὐ-
 10 τῶν ἐδοκίμασε, καὶ ὁ δῆμος ἐπεψήφισε, καὶ τὰ μαν- 742
 τεύματα ἐπεκύρωσε, παρελάμβανεν οὗτος τὴν ἀρχήν·
 ἐλλείποντος δὲ τινος τούτων ἕτερον ὠνόμαζον, καὶ
 τρίτον, εἰ μὴ συμβαίη μηδὲ τῷ δευτέρῳ τά τε παρ'
 ἀνθρώπων καὶ τὰ παρὰ τῶν θεῶν ἀνεπίληπτα. ὁ δὲ
 15 Τύλλιος ἐπιτρόπου βασιλικῶν σχῆμα κατ' ἀρχὰς λα-
 βὼν, ὡς εἴρηται μοι πρότερον, ἔπειτα φιλανθρωπίας
 τισὶ τὸν δῆμον οἰκειωσάμενος, ὑπ' ἐκείνου βασιλεὺς
 ἀπεδείχθη μόνου. ἐπιεικῆς δὲ καὶ μέτριος ἀνὴρ γε-
 νόμενος, ἔλυσε τὰς ἐπὶ τῷ μὴ πάντα κατὰ τοὺς νό-
 20 μους πράξαι διαβολὰς τοῖς μετὰ ταῦτα ἔργοις, παρ-
 ἔσχε τε πολλοῖς ὑπόληψιν ὡς, εἰ μὴ θάπτον ἀνηρέθη,
 μεταστήσων τὸ σχῆμα τῆς πολιτείας εἰς δημοκρατίαν.
 καὶ ἐπὶ ταύτῃ μάλιστα τῇ αἰτία λέγεται τῶν πατρι-
 κίων ἀντὶ τινος συνεπιβουλεύσαι· ἀδυνάτους δὲ ὄν-
 25 τας δι' ἑτέρου τρόπου τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ καταλύσαι
 [καὶ] Ταρκύνιον ἐπὶ τὰ πράγματα παραλαβεῖν καὶ
 συγκατασκευάσαι τὴν ἀρχὴν ἐκείνῳ, κακῶσαι τε βου-
 λομένους τὸ δημοτικὸν ἰσχύος οὐ μικρὰς ἐπειλημμέ- 743
 νον ἐκ τῆς Τυλλίου πολιτείας, καὶ τὴν ἰδίαν ἀξίωσιν,
 30 ἣν πρότερον εἶχον, ἀναλαβεῖν. θορύβου δὲ γενομέ-
 νου πολλοῦ κατὰ τὴν πόλιν ὅλην καὶ οἰμωγῆς ἐπὶ τῷ
 Τυλλίου θανάτῳ, δείσας ὁ Ταρκύνιος εἰ διὰ τῆς

ἀγορᾶς ὁ νεκρὸς φέροιτο, ὡς ἔστι Ρωμαίοις ἔθος, τὸν
 τε βασιλείου κόσμον ἔχων καὶ τὰλλ' ὅσα νόμος ἐπὶ
 ταφαῖς βασιλικαῖς, μὴ τις ἐφ' ἑαυτὸν ὀρμὴ γένηται
 τοῦ δημοτικῶ, πρὶν ἢ βεβαίως κρατύνασθαι τὴν ἀρ-
 χήν, οὐκ εἶασε τῶν νομίμων οὐδὲν αὐτῷ γενέσθαι· 5
 ἀλλ' ἢ γυνὴ τοῦ Τυλλίου σὺν ὀλίγοις τισὶ τῶν φί-
 λων, Ταρκύνιου θυγάτηρ οὕσα τοῦ προτέρου βασι-
 λέως, νυκτὸς ἐκκομίζει τὸ σῶμα τῆς πόλεως, ὡς τῶν
 ἐπιτυχόντων τινός· καὶ πολλὰ μὲν τὸν ἑαυτῆς καὶ
 ἐκείνου δαίμονα κατοδυρομένη, μυρίας δὲ κατάρας 10
 τῷ τε γαμβρῷ καὶ τῇ θυγατρὶ καταρασαμένη κρύπτει
 γῆ τὸ σῶμα. ἀπελθοῦσα δὲ ἀπὸ τοῦ σήματος οἴκαδε
 καὶ μίαν ἡμέραν ἐπιβιώσασα μετὰ τὴν ταφήν τῇ
 744 κατόπιν νυκτὶ ἀποθνήσκει. τοῦ θανάτου δὲ ὁ τρό-
 πος ὅστις ἦν ἠγνοεῖτο τοῖς πολλοῖς· ἔλεγον δὲ οἱ μὲν 15
 ὑπὸ λύπης ἀντοχειρία τὸ ζῆν προεμένην αὐτὴν ἀπο-
 θανεῖν· οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς θυγατρὸς
 ἀναιρεθῆναι τῆς εἰς τὸν ἄνδρα συμπαιδείας τε καὶ
 εὐνοίας ἔνεκα. ταφῆς μὲν οὖν βασιλικῆς καὶ μνή-
 ματος ἐπιφανοῦς διὰ ταύτας τὰς αἰτίας οὐκ ἐξεγένετο 20
 τυχεῖν τῷ Τυλλίου σώματι, μνήμης δὲ αἰωνίου τοῖς
 ἔργοις αὐτοῦ παρὰ πάντα τὸν χρόνον ὑπάρχει τυγχά-
 νειν. ἐδήλωσε δὲ τι καὶ ἄλλο δαιμόνιον ἔργον, ὅτι
 θεοφιλῆς ἦν ἀνὴρ, ἐξ οὗ καὶ ἡ περὶ τῆς γενέσεως
 αὐτοῦ μυθικὴ καὶ ἄπιστος ὑπόληψις, ὥσπερ εἴρηται 25
 μοι πρότερον, ἀληθῆς εἶναι ὑπὸ πολλῶν ἐπιστεύθη.
 ἐν γὰρ τῷ ναῷ τῆς Τύχης, ὃν αὐτὸς κατεσκεύασεν,
 εἰκὼν αὐτοῦ κειμένη ξυλίνῃ κατάχρυσος, ἐμπρόθεως
 γενομένης καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων διαφθαρέντων,
 μόνη διέμεινεν οὐδὲν λωβηθεῖσα ὑπὸ τοῦ πυρός. καὶ 30
 ἔτι νῦν ὁ μὲν νεῶς καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα ὅσα μετὰ
 745 τὴν ἐμπρησιν εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον ἐπετελέσθη

φανερὰ ὅτι τῆς καινῆς ἐστὶ τέχνης, ἢ δὲ εἰκῶν οἷα πρότερον ἦν ἀρχαϊκὴ τὴν κατασκευὴν· διαμένει γὰρ ἐτι σεβασμοῦ τυγχάνουσα ὑπὸ Ῥωμαίων. καὶ περὶ μὲν Τυλλίου τοσαῦτα παρελάβομεν.

5 XXXXI. Μετὰ δὲ τοῦτον παραλαμβάνει Λεύκιος Ταρκύνιος τὴν Ῥωμαίων δυναστείαν οὐ κατὰ νόμους, ἀλλὰ διὰ τῶν ὀπλων κατασχὼν, κατὰ τὸν τέταρτον ἐνιαυτὸν τῆς ἐξηκοστῆς καὶ πρώτης Ὀλυμπιάδος, ἣν ἐνίκα στάδιον Ἀγάθαρχος Κερκυραῖος ἄρχοντας Ἀθή-
10 νησι Θηρικλέους. οὗτος ὑπεριδὼν μὲν τοῦ δημοτικοῦ πλήθους, ὑπεριδὼν δὲ τῶν πατρικίων ὑφ' ὧν ἐπὶ τὴν δυναστείαν προήχθη, ἔθθη τε καὶ νόμους καὶ πάντα τὸν ἐπιχώριον κόσμον ὧ τὴν πόλιν ἐκόσμησαν οἱ πρότεροι βασιλεῖς συγγέας καὶ διαφθείρας, εἰς
15 ὁμολογουμένην τυραννίδα μετέστησε τὴν ἀρχήν. καὶ πρῶτον μὲν φυλακὴν κατεστήσατο περὶ ἑαυτοῦ ἀνθρώπων θραυστάτων ξίφη καὶ λόγχας φερόντων ἐπι- 746
χωρίων τε καὶ ἀλλοδαπῶν, οἱ νυκτός τε περὶ τὴν βασιλείον ἀνελίζομενοι ἀνὴρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἐξιόντι
20 παρακολουθοῦντες ὅπῃ πορεύοιτο πολλὴν τὴν ἀπὸ τῶν ἐπιβουλευσόντων ἀσφάλειαν παρείχοντο. ἔπειτα τὰς ἐξόδους οὔτε συνεχεῖς οὔτε τεταγμένας, ἀλλὰ σπανίους καὶ ἀπροσδοκήτους ἐποιεῖτο, ἐρηματίξέ τε περὶ τῶν κοινῶν κατ' οἶκον μὲν τὰ πολλὰ καὶ ἀν-
25 τῶν τῶν ἀναγκαιοτάτων συμπαρόντων, ὀλίγα δ' ἐν ἀγορᾷ. προσελθεῖν δὲ οὐδενὶ τῶν βουλομένων ἐπέ-
τρεπεν, εἰ μὴ τινα καλέσειεν αὐτός· οὔτε τοῖς προσ-
ιοῦσιν εὐμενῆς οὔτε πρᾶος ἦν, ἀλλ' οἷα δὴ τύραννος, βαρὺς τε καὶ χαλεπὸς ὄργην καὶ φοβερὸς μᾶλλον ἢ 747
30 φαιδρὸς ὀφθῆναι· καὶ τὰς τῶν ἀμφισβητημάτων περὶ τῶν συμβολαίων κρίσεις οὐκ ἐπὶ τὰ δίκαια καὶ τοὺς νόμους, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς ἑαυτοῦ τρόπους ἀναφέ-

ρων ἐποιεῖτο. διὰ ταῦτα ἐπωνυμίαν τίθενται αὐτῶ Ῥωμαῖοι τὸν Σούπερβον, τοῦτο δὲ δηλοῦν βούλεται κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶτταν τὸν ὑπερήφανον. τὸν δὲ πάππον αὐτοῦ Πρίσκον ἐκάλουν· ὡς δ' ἡμεῖς ἂν εἴπομεν, προγενέστερον· ὁμώνυμος γὰρ ἦν τῷ νεώ- 5
τέρῳ κατ' ἄμφω τὰ ὀνόματα.

XXXII. Ἐπεὶ δ' ἐγκρατῶς ἤδη κατέχειν ὑπε-
λάμβανε τὴν ἀρχήν, παρασκευάσας ἐκ τῶν ἐταίρων τοὺς πονηροτάτους, δι' ἐκείνων ἤγεν εἰς ἐγκλήματα καὶ θανάτου δίκας πολλοὺς τῶν ἐπιφανῶν· πρώτους 10
μὲν τοὺς ἐχθρῶς διακειμένους πρὸς αὐτὸν, οἷς οὐκ ἦν βουλομένοις Τύλλιον ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐκπεσεῖν· ἔπειτα καὶ τῶν ἄλλων οὓς ὑπελάμβανε βαρεῖαν ἠγεῖσθαι τὴν μεταβολὴν καὶ οἷς πολὺς πλοῦτος ἦν. οἱ δ' ὑπά-
γοντες αὐτοὺς ὑπὸ τὰς δίκας ἄλλους ἐπ' ἄλλαις ψευ- 15
δέσειν αἰτίαις, μάλιστα δ' ἐπιβουλεύειν αἰτιώμενοι
748 τῷ βασιλεῖ, κατηγοροῦν ἐπ' αὐτῷ δικαστῆ. ὁ δὲ τῶν μὲν θάνατον κατεδίκαζε, τῶν δὲ φυγὴν, καὶ τὰ χρή-
ματα τοὺς τε ἀναιρουμένους καὶ τοὺς ἐξελευνομένους ἀφαιρούμενος τοῖς μὲν κατηγοροῖς μικρὰν τινα μοι- 20
ραν ἀπέδενεν, αὐτὸς δὲ τὰ πλείω κατεῖχεν. ἔμελλον δὲ ἄρα πολλοὶ τῶν δυνατῶν, πρὶν ἀλῶναι τὰς ἐπα-
γομένης σφίσι δίκας, εἰδότες ὧν ἔνεκεν ἐπεβουλεύ-
οντο καταλείψειν τῷ τυράννῳ τὴν πόλιν ἐκόντες καὶ πολλῶ πλείονες ἐγένοντο τῶν ἐτέρων. ἦσαν δὲ τινες 25
οἱ καὶ κρύφα διεφθάρησαν ὑπ' αὐτοῦ κατ' οἰκίας τε καὶ ἐπ' ἀγρῶν ἀναρπαζόμενοι, λόγου ἄξιοι ἄνδρες, ὧν οὐδὲ τὰ σώματα ἐφάνη. ἐπεὶ δὲ διέφθειρε τὸ κράτιστον τῆς βουλῆς μέρος θανάτοις τε καὶ ἀειφυ-
ρίαις, ἑτέραν βουλὴν αὐτὸς κατεστήσατο παραγαγὼν 30
ἐπὶ τὰς τῶν ἐκλιπόντων τιμὰς τοὺς ἰδίους ἐταίρους. καὶ οὐδὲ τούτοις μέντοι τοῖς ἀνδράσιν οὔτε πρᾶττειν

ἐπέτρεπεν οὐδὲν οὔτε λέγειν ὅ τι μὴ κελεύσειεν αὐ-
 τός. ὥστε ὅποσοι κατελείφθησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ 749
 βουλευταὶ τῶν ἐπὶ Τυλλίου καταλεγέντων, διάφοροι
 τοῖς δημοτικοῖς τέως ὄντες καὶ τὴν μεταβολὴν τῆς
 5 πολιτείας ἐπὶ τῷ σφετέρῳ νομίζοντες ἀγαθῶ γενή-
 σεσθαι· τοιαύτας γὰρ αὐτοῖς ὑπέτεινε ὁ Ταρκύνιος
 [τάς] ὑποσχέσεις ἐξαπατῶν καὶ φευακίζων· τότε μα-
 θόντες ὅτι τῶν κοινῶν οὐδενὸς ἔτι μετείχον, ἀλλὰ
 καὶ αὐτοὶ τὴν παρρησίαν ἅμα τοῖς δημοτικοῖς ἀφη-
 10 ρέθησαν, ἀδύρουτο μὲν καὶ τὰ μέλλοντα τῶν παρόν-
 των δεινότερα ὑπώπτευν, στέργειν δὲ τὰ παρόντα
 ἠναγκάζοντο δύναμιν οὐκ ἔχοντες κωλύειν τὰ πρατ-
 τόμενα.

XXXXIII. Ταῦτα δὲ ὁρῶντες οἱ δημοτικοὶ δίκαια
 15 πάσχειν αὐτοὺς ὑπελάμβανον καὶ ἐπέχαιρον ὑπὲρ
 εὐηθείας, ὡς ἐκείνοις μόνοις τῆς τυραννίδος βαρείας
 ἐσομένης, σφίσι δὲ αὐτοῖς ἀκινδύνου. ἦκε δὲ κἀκεῖ-
 νοῖς οὐ μετὰ πολὺν χρόνον ἔτι πλείω τὰ χαλεπά.
 τοὺς τε γὰρ νόμους τοὺς ὑπὸ Τυλλίου γραφέντας,
 20 καθ' οὓς ἐξ ἴσου τὰ δίκαια παρ' ἀλλήλων ἐλάμβανον,
 καὶ οὐδὲν ὑπὸ τῶν πατρικίων ὡς πρότερον ἐβλά- 750
 πτοντο περὶ τὰ συμβόλαια, πάντας ἀνεῖλε· καὶ οὐδὲ
 τὰς σανίδας ἐν αἷς ἦσαν γεγραμμένοι κατέλιπεν,
 ἀλλὰ καὶ ταύτας καθαιρεθῆναι κελεύσας ἐκ τῆς ἀγο-
 25 ρᾶς διέφθειρεν. ἔπειτα κατέλυσε τὰς ἀπὸ τῶν τιμη-
 μάτων εἰσφορὰς καὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς τρόπον ἀποκα-
 ἔστησε· καὶ ὁπότε δεήσειεν αὐτῷ χρημάτων, τὸ ἴσον
 διάφορον ὁ πενέστατος τῷ πλουσιωτάτῳ κατέφευγε.
 τοῦτο τὸ πολίτευμα πολὺ τοῦ δημοτικοῦ πλήθους
 30 ἀπανήλωσεν, ἐπὶ τῆς πρώτης εὐθύς εἰσφορᾶς ἀναγ-
 καζομένου κατὰ κεφαλὴν ἐκάστου δραχμᾶς δέκα εἰσ-
 φέρειν. συνόδους τε συμπάσας ὅσαι πρότερον ἐγί-

νοντο κωμητῶν ἢ φρατριαστῶν ἢ γειτόνων ἐν τε τῇ
 πόλει καὶ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν ἐφ' ἱερὰ καὶ θυσίας [πάσας]
 κοινὰς προεῖπε μηκέτι συντελεῖν, ἵνα μὴ συνιόντες
 εἰς τὸ αὐτὸ πολλοὶ βουλὰς ἀπορρήτους μετ' ἀλλήλων
 ποιῶνται περὶ καταλύσεως τῆς ἀρχῆς. ἦσαν δ' αὐτῷ 5
 πολλαχῆ διεσπαρμένοι κατόπται τινὲς καὶ διερευνη-
 751 τὰι τῶν λεγομένων τε καὶ πραττομένων λεληθότες
 τοὺς πολλοὺς, οἱ συγκαθιέντες εἰς ὀμιλίαν τοῖς πέλας
 καὶ ἔστιν ὅτε κατὰ τοῦ τυράννου λέγοντες αὐτοῖ, πεῖ-
 ραν τῆς ἐκάστου γνώμης ἐλάμβανον· ἔπειτα οὓς 10
 αἰσθόιντο τοῖς καθεστηκόσι πράγμασιν ἀχθόμενους
 κατεμήνουν πρὸς τὸν τύραννον· αἱ δὲ τιμωραὶ κατὰ
 τῶν ἐλεγχθέντων ἐγίνοντο πικραὶ καὶ ἀπαραιτήτοι.

XXXXIII. Καὶ οὐκ ἀπέχρη ταῦτα μόνον εἰς τοὺς
 δημοτικοὺς αὐτῷ παρανομεῖν, ἀλλ' ἐπιλέξας ἐκ τοῦ 15
 πλήθους ὅσων ἦν πιστὸν ἑαυτῷ καὶ εἰς τὰς πολεμι-
 κὰς χρεῖας ἐπιτήδειον, τὸ λοιπὸν ἠνάγκασεν ἐργάζε-
 σθαι τὰς κατὰ τὴν πόλιν ἐργασίας, μέγιστον οἰόμενος
 εἶναι κίνδυνον τοῖς μονάρχους, ὅταν οἱ πονηρότατοι
 τῶν πολιτῶν καὶ ἀπορώτατοι σχολὴν ἄγωσι, καὶ 20
 ἅμα προθυμίαν ἔχων ἐπὶ τῆς ἰδίας ἀρχῆς τὰ κατα-
 λειφθέντα ἡμέτερα ὑπὸ τοῦ πάππου τελειῶσαι, καὶ τὰς
 μὲν ἐξαγωγίμους τῶν ὑδάτων τάφρους, ἃς ἐκεῖνος
 752 ὀρύττειν ἤρξατο, μέχρι τοῦ ποταμοῦ καταγαγεῖν, τὸν
 δὲ ἀμφιδέατρον ἰππόδρομον οὐδὲν ἔξω τῶν κρηπίδων 25
 ἔχοντα παστάσιν ὑποστέγοις περιλαβεῖν· εἰς ταῦτα
 δὴ πάντες οἱ πένητες εἰργάζοντο σῖτα παρ' αὐτοῦ
 μέτρια λαμβάνοντες· οἱ μὲν ὑλοτομοῦντες, οἱ δὲ τὰς
 κομιζούσας ταῦτα ἀμάξας ἄγοντες, οἱ δ' ἐπὶ τῶν
 ὄμων αὐτοὶ τὰ ἄχθη φέροντες· μεταλλεύοντές τε τὰς 30
 ὑπονόμους σήραγγας ἕτεροι καὶ πλάττοντες τὰς ἐν
 αὐταῖς καμάρας καὶ τὰς παστάδας ἐγείροντες, καὶ τοῖς

ταῦτα πράττουσι χειροτέχναις ὑπηρετοῦντες χαλκο-
 τύποι τε καὶ τέκτονες καὶ λιθουργοὶ τῶν ἰδιωτικῶν
 ἔργων ἀφροσώτερες ἐπὶ ταῖς δημοσίαις κατεείχοντο χρεί-
 αῖς. περὶ ταῦτα δὴ τὰ ἔργα τριβόμενος ὁ Λεῶς οὐδε-
 5 μίαν ἀνάπανσιν ἐλάμβανεν· ὥστε οἱ πατριῖοι τὰ
 τούτων κακὰ καὶ τὰς λατρείας ὀρῶντες ἔχαιρόν τε ἐν 753
 μέρει καὶ τῶν ἰδίων ἐπελανθάνοντο ἀλγεινῶν· κω-
 λύνειν μὲν γὰρ οὐδέτεροι τὰ γινόμενα ἐπεχείρουν.

XXXXV. Λογίζομενος δὲ ὁ Ταρκύνιος, ὅτι τοῖς
 10 μὴ κατὰ νόμους λαβοῦσι τὰς δυναστείας, ἀλλὰ διὰ
 τῶν ὀπλων κτησαμένοις, οὐ μόνον ἐπιχωρίου δεῖ
 φυλακῆς, ἀλλὰ καὶ ξενικῆς, τὸν ἐπιφανέστατον ἐκ
 τοῦ Λατίνων ἔθνους καὶ πλείστον ἀπάντων δυνάμε-
 νον ἐσπούδαζε φίλον ποιήσασθαι, τῷ γάμῳ συζεύξας
 15 τῆς θυγατρὸς, ὃς ἐκαλεῖτο μὲν Ὀκτάτιος Μαμίλιος,
 ἀνέφερε δὲ τὸ γένος εἰς Τηλέγονον τὸν ἐξ Ὀδυσ-
 σέως καὶ Κίρκης, κατῴκει δ' ἐν πόλει Τύσκλῳ, ἐδό-
 κει δὲ τὰ πολιτικά συννετὸς ἐν ὀλίγοις εἶναι καὶ πο- 754
 λέμους στρατηγεῖν ἱκανός. τοῦτον τὸν ἄνδρα φίλον
 20 ἔχων καὶ δι' αὐτοῦ τοὺς ἀρίστους ἐν ἐκάστη πόλει
 τῶν τὰ κοινὰ πρακτόντων προσλαβῶν, τότε ἤδη καὶ
 τῶν ὑπαιθρίων ἐπεχείρει πειραῖσθαι πολέμων καὶ
 στρατιᾶν ἐπὶ Σαβίνους ἐξάγειν οὐ βουλομένους ὑπη-
 κούς εἶναι τοῖς ἐπιτάγμασιν, ἀλλ' ἀπηλλάχθαι τῶν
 25 ὁμολογιῶν οἰομένους, ἐξ οὗ Τύλλιος ἐτελεύτησε, πρὸς
 ὃν ἐποιήσαντο τὰς ὁμολογίας. γνοὺς δὲ ταῦτα, προ-
 εῖπε δι' ἀγγέλων ἦκειν εἰς τὴν ἐν Φερεντίῳ γι-
 νομένην ἀγορὰν τοὺς εἰωθότας ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τῶν
 Λατίνων συνεδρεῦειν, ἡμέραν τινὰ ὀρίσας, ὡς περὶ
 30 κοινῶν καὶ μεγάλων πραγμάτων σὺν αὐτοῖς βουλευ-
 σόμενος. οἱ μὲν δὴ παρήσαν, ὁ δὲ Ταρκύνιος αὐ-
 τὸς ὁ καλέσας αὐτοὺς ὑστέρει. ὡς δὲ πολὺς ἐγένετο

καθημένοις ὁ χρόνος, καὶ ἐδόκει τοῖς πλείοσιν ὕβρις
 εἶναι τὸ πρᾶγμα, ἀνὴρ τις ἐν πόλει μὲν οἰκῶν Κο-
 755 ρίλλῃ, δυνατὸς δὲ καὶ χρήμασι καὶ φίλοις καὶ τὰ πο-
 λέμια ἄλκιμος πολιτικόν τε λόγον εἰπεῖν οὐκ ἀδύνα-
 τος, Τύρνος Ἐρδώνιος ὄνομα, Μαμίλιῳ τε διάφορος 5
 ἂν διὰ τὴν πρὸς τὰ κοινὰ φιλοτιμίαν καὶ Ταρκυνίῳ
 διὰ τὸν Μαμίλιον ἀπεχθόμενος, ὅτι κηδεστὴν ἐκεί-
 νον ἤξιωσε λαβεῖν ἀνθ' ἑαυτοῦ, πολλὴν ἐποιεῖτο τοῦ
 Ταρκυνίου κατηγορίαν τὰ τε ἄλλα διεξιῶν ἔργα τοῦ
 ἀνδρὸς, οἷς ἀνθάδειά τις ἐδόκει προσεῖναι καὶ βαρύ- 10
 τῆς, καὶ τὸ μὴ παρῆναι πρὸς τὸν σύλλογον αὐτὸν
 τὸν κεκληκότα τῶν ἄλλων ἀπάντων παρόντων. ἀπο-
 λογουμένου δὲ τοῦ Μαμίλιου καὶ εἰς ἀναγκαίας τινὰς
 ἀναφέροντος αἰτίας τὸν τοῦ Ταρκυνίου χρονισμόν,
 ἀναβαλέσθαι τε ἀξιοῦντος τὸν σύλλογον εἰς τὴν 15
 ἐπιουῶσαν ἡμέραν, πεισθέντες οἱ πρόεδροι τῶν Λατί-
 νων ἀνεβάλοντο τὴν βουλήν.

XXXXVI. Τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ παρῆν ὁ Ταρκύνιος,
 καὶ συναχθέντος τοῦ συλλόγου μικρά τε ὑπὲρ τοῦ
 756 χρονισμοῦ προειπῶν, ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας εὐθύς 20
 ἐποιεῖτο λόγους ὡς κατὰ τὸ δίκαιον αὐτῷ προσηκού-
 σης, ἐπειδὴ Ταρκύνιος αὐτὴν κατέσχευεν ὁ πάππος
 αὐτοῦ πολέμῳ κτησάμενος, καὶ τὰς συνθήκας παρεί-
 χετο τὰς γενομένας ταῖς πόλεσι πρὸς ἐκείνον. πολὺν
 δὲ λόγον ὑπὲρ τοῦ δικαίου καὶ τῶν ὁμολογιῶν διεξ- 25
 ελθῶν καὶ μεγάλα τὰς πόλεις εὐεργετήσειν ὑποσχό-
 μενος, ἐὰν ἐν τῇ φιλίᾳ διαμείνωσι, τελευτῶν ἐπειθεῖν
 αὐτοὺς ἐπὶ τὸ Σαβίνων ἔθνος συστρατεύειν. ὡς δ'
 ἐπαύσατο λέγων, παρελθὼν ὁ Τύρνος ὁ καὶ τὸν ὀψι-
 σμὸν αὐτοῦ διαβαλὼν οὐκ εἶα τοὺς συνέδρους παραχω- 30
 ρεῖν τῷ ἀνδρὶ τῆς ἀρχῆς, ὡς οὔτε κατὰ τὸ δίκαιον αὐτῷ
 προσηκούσης οὐτ' ἐπὶ τῷ συμφέροντι τῶν Λατίνων

δοθησομένης· καὶ πολλοὺς ὑπὲρ ἀμφοτέρων διεξήλθε λόγους, τὰς μὲν συνθήκας ἅς ἐποίησαντο πρὸς τὸν πάππον αὐτοῦ παραδιδόντες τὴν ἡγεμονίαν λελύσθαι λέγων μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον διὰ τὸ μὴ προσ-
 5 γεγράφθαι ταῖς ὁμολογίαις τὴν αὐτὴν εἶναι δωρεάν 757 καὶ τοῖς Ταρκυνίου ἐγγόνοις, τὸν δὲ ἀξιοῦντα τῶν τοῦ πάππου δωρεῶν κληρονομεῖν ἀπάντων ἀνθρώπων παρανομώτατον ἀποφαίνων καὶ πονηρότατον, [καὶ] τὰς πράξεις αὐτοῦ διεξιῶν, ἅς ἐπὶ τῷ κατασχεῖν
 10 τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐπετελέσατο. διεξελθὼν δὲ πολλὰς αὐτοῦ καὶ δεινὰς κατηγορίας, τελευτῶν ἐδίδασκεν ὡς οὐδὲ τὴν βασιλείαν εἶχε τὴν Ῥωμαίων κατὰ νόμους παρ' ἐκόντων λαβὼν ὥσπερ οἱ πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς, ὅπλοισι δὲ καὶ βία κατισχύσας, τυραννικὴν τε
 15 μοναρχίαν καταστησάμενος τοὺς μὲν ἀποκτείνει τῶν πολιτῶν, τοὺς δὲ ἐξελεύνοι τῆς πατρίδος, τῶν δὲ περικόπτοι τὰς οὐσίας, ἀπάντων δὲ ἅμα τὴν παρρησίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀφαιροῖτο· πολλῆς τε μωρίας ἔφη καὶ θεοβλαβείας εἶναι παρὰ πονηροῦ καὶ
 20 ἀνοσίου τρόπου χρηστὸν τι καὶ φιλόανθρωπον ἐλπίζειν, καὶ νομίζειν ὡς ὁ τῶν συγγενεστάτων τε καὶ ἀναγκαιοτάτων μὴ φειδόμενος τῶν ἀλλοτριῶν φείσεται· παρῆναι τε ἕως οὐπω τὸν χαλινὸν εἰλήφασι τῆς δουλείας περὶ τοῦ μὴ λαβεῖν αὐτὸν διαμάχεσθαι, 758
 25 ἔξ ὧν ἕτεροι πεπόνθασι δεινῶν τεκμαιρομένους ἂ συμβῆσεται παθεῖν αὐτοῖς.

XXXXVII. Τοιαύτη καταδρομὴ τοῦ Τύρνου χρησαμένου, καὶ τῶν πολλῶν σφόδρα κινηθέντων ἐπὶ τοῖς λόγοις, αἰτησάμενος εἰς ἀπολογία ὁ Ταρκύνιος
 30 τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν καὶ λαβὼν, ὡς ὁ σύλλογος διελύθη παρακαλέσας τοὺς ἀναγκαιοτάτους ἐσκόπει μετ' ἐκείνων τίνα χρηστέον τοῖς πράγμασι τρόπον. οἱ μὲν

οὖν ἄλλοι τοὺς λόγους οὓς ἦν αὐτῷ λεκτέον ἐπὶ τῆς ἀπολογίας ὑπετίθεντο, καὶ τοὺς τρόπους οἷς ἔδει τὸ πλῆθος ἀποθεραπεύειν ἀπελογίζοντο. αὐτὸς δ' ὁ Ταρκύνιος τούτων μὲν οὐδενὸς ἔφη δεῖν τοῖς πράγμασι, ἰδίαν δὲ γνώμην ἀπεδείκνυτο μὴ τὰ κατη-
 5 γορηθέντα λύνειν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν κατηγορήσαντα ἀναιρεῖν. ἐπαινεσάντων δὲ τὴν γνώμην ἀπάντων, συνταξάμενος μετ' αὐτῶν τὰ κατὰ τὴν ἐπίθεσιν, πράγματι ἐπεχείρησεν ἥμισυ δυνάμενῳ πεσεῖν εἰς
 759 πρόνοιαν ἀνθρωπίνην καὶ φυλακὴν. τῶν γὰρ παρα- 10 κομιζόντων τὰ τε ὑποζύγια καὶ τὴν ἀποσκευὴν τοῦ Τύρνου θεραπεύοντων τοὺς πονηροτάτους ἐξευρὼν καὶ διαφθείρας χρήμασιν, ἔπειθεν ὑπὸ νύκτα ξίφη πολλὰ παρ' αὐτοῦ λαβόντας εἰσενεγκεῖν εἰς τὴν κατάλυ-
 σιν τοῦ δεσπότου καὶ ἀποθέσθαι κρύψαντας ἐν τοῖς 15 σκευοφόροις. τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ συναχθείσης τῆς ἐκκλησίας παρελθὼν ὑπὲρ μὲν τῶν κατηγορηθέντων βραχεῖαν ἔλεγεν εἶναι τὴν ἀπολογία, καὶ δικαστὴν ἀπάντων ἐποιεῖτο τῶν ἐγκλημάτων αὐτοῦ τὸν κατήγορον. Οὕτως γὰρ, ἔφη, Τύρνος, ὦ σύνεδροι, τούτων ὧν 20 νυνὶ μου κατηγορεῖ πάντων δικαστῆς γενόμενος αὐτὸς ἀπέλυσέ με, ὅτε τὴν θυγατέρα τὴν ἐμὴν ἐβούλετο λαβεῖν γυναῖκα. ἐπεὶ δὲ ἀπηξιώθη τῶν γάμων κατὰ τὸ εἶκόσ· τίς γὰρ ἂν τῶν νοῦν ἐχόντων Μαιλίον τὸν εὐγενέστατον τε καὶ κράτιστον Λατίνων ἀπεώ- 25 σατο, τοῦτον δὲ κηδεστὴν ἤξιωσε λαβεῖν, ὃς οὐδὲ εἰς τρίτον πάππον ἀνενεγκεῖν ἔχει τὸ γένος; ἀγανακτῶν ἐπὶ τούτῳ νῦν ἦκει μου κατηγορῶν. ἔδει δὲ αὐτὸν, 760 εἰ μὲν ἦδει με τοιοῦτον ὄντα οἷον νῦν αἰτιᾶται, μὴ προθυμείσθαι λαβεῖν τότε πενθερόν· εἰ δὲ χρηστὸν 30 ἐνόμιζεν, ὅτε τὴν θυγατέρα με ἤτειτο, μηδὲ νῦν ὡς πονηροῦ κατηγορεῖν. καὶ περὶ μὲν ἐμᾶντοῦ τοσαῦτα

λέγω ὑμῖν δὲ, ὧ συνέδροι, κινδύνων τὸν μέγιστον
 τρέχουσιν οὐ περὶ ἐμοῦ σκεπτόν ἐστι νυνὶ, πότῃ
 χρηστὸς ἢ πονηρὸς εἰμι· τουτὶ γὰρ ἐξέσται καὶ μετὰ
 ταῦθ' ὑμῖν σκοπεῖν· ἀλλὰ περὶ τῆς ὑμῶν αὐτῶν
 5 ἀσφαλείας καὶ περὶ τῆς τῶν πατριδῶν ἐλευθερίας.
 ἐπιβουλεύεσθε γὰρ οἱ κορυφαῖότατοι τῶν ἐν ταῖς
 πόλεσι καὶ τὰ κοινὰ πράττοντες ὑπὸ τοῦ καλοῦ του-
 του δημαγωγοῦ, παρεσκεύασται τε τοὺς ἐπιφανεστά-
 τους ὑμῶν ἀποκτείναις ἐπιδέσθαι τῇ Λατίνων ἀρχῇ,
 10 καὶ ἐπὶ τοῦθ' ἦκει. ταῦτα δ' οὐκ εἰκάζων, ἀλλ'
 ἀκριβῶς ἐπιστάμενος λέγω, μνηύσεώς μοι γενομένης
 ἐν τῇ παρελθούσῃ νυκτὶ ὑπὸ τινος τῶν μετεσχηκό-
 των τῆς συνωμοσίας. τεκμήριον δὲ ὑμῖν παρεξομαι
 τῶν λόγων ἔργον ἀναμφίλεκτον, ἂν θελήσητε ἐλ-
 15 θεῖν ἐπὶ τὴν κατάλυσιν αὐτοῦ, τὰ κεκρυμμένα ἐν αὐτῇ
 δεῖξας ὄπλα.

XXXXVIII. Ὡς δὲ ταῦτ' εἶπεν, ἀνεβόησάν τε 761
 πάντες καὶ περὶ τοῖς ἀνδράσι δεδιότες ἐλέγχειν τὸ
 πρᾶγμα καὶ μὴ φενακίζειν ἠέλιον. καὶ ὁ Τύρνος,
 20 οἷα δὴ τὴν ἐπιβουλὴν οὐ προεγνωκώς, ἄσμενος τὴν
 ἐξέτασιν ἔφη δέχεσθαι καὶ τοὺς προέδρους ἐπὶ τὴν
 ἔρευναν τῆς καταλύσεως ἐκάλει καὶ δεῖν γενέσθαι
 θάτερον ἔφη δεῖν, ἢ αὐτὸς ἀποθανεῖν, ἂν εὐρεθῇ
 παρεσκευασμένος ὄπλα ἔξω τῶν ἐνοδίων, ἢ τὸν κατα-
 25 ψευδόμενον αὐτοῦ δίκην ὑποσχεῖν. ἐδόκει ταῦτα·
 καὶ οἱ πορευθέντες ἐπὶ τὴν κατάλυσιν αὐτοῦ κατα-
 λαμβάνουσιν ἐν τοῖς σκευοφόροις τὰ κατακρυφθέντα
 ὑπὸ τῶν θεραπόντων ξίφη. μετὰ τοῦτο τὸν μὲν Τύρ-
 νον οὐκέτι λόγου τυχεῖν ἑάσαντες εἰς βέραθρον τι
 30 καταβάλλουσι, καὶ ἐπικατασκάφαντες ἔτι ζῶντος τὴν
 γῆν διαφθείρουσι παραχρῆμα. τὸν δὲ Ταρκύνιον
 ἐπαινέσαντες ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ὡς κοινὸν εὐεργέτην

τῶν πόλεων, ἐπὶ τῷ σεσωκέναι τοὺς ἀρίστους ἀν-
 δρας, ἠγεμόνα ποιοῦνται τοῦ ἔθνους ἐπὶ τοῖς ἀν-
 762 τοῖς δικαίοις, ἐφ' οἷς Ταρκύνιον τε τὸν πάππον αὐτοῦ
 πρότερον ἐποίησαντο καὶ μετὰ ταῦτα Τύλλιον· συν-
 θήκας τε γράψαντες ἐν στήλαις καὶ περὶ φυλακῆς 5
 τῶν συγκειμένων ὄρκια τεμόντες διέλυσαν τὸν σύλ-
 λογον.

XXXXVIII. Τυχῶν δὲ τῆς Λατίνων ἠγεμονίας
 ὁ Ταρκύνιος ἐπροεβέβησεν καὶ πρὸς τὰς Ἑρνίκων
 πόλεις καὶ πρὸς τὰς Οὐολούσκων προκαλούμενος 10
 κἀκείνους εἰς φιλίαν τε καὶ συμμαχίαν. Ἑρνικες μὲν
 οὖν ἅπαντες ἐψηφίσαντο ποιεῖσθαι τὴν συμμαχίαν,
 ἐκ δὲ τοῦ Οὐολούσκων ἔθνους δύο πόλεις ἐδέξαντο
 μόναι τὰς προκλήσεις, Ἐχετρανοὶ τε καὶ Ἀντιᾶται.
 τοῦ δὲ μένειν εἰς ἅπαντα [τὸν] χρόνον τὰ συγκείμενα 15
 ταῖς πόλεσι πρόνοιαν ὁ Ταρκύνιος λαμβάνων ἱερὸν
 ἔγνω κοινὸν ἀποδειξάει Ῥωμαίων τε καὶ Λατίνων καὶ
 Ἑρνίκων καὶ Οὐολούσκων τῶν ἐγγραφασμένων εἰς τὴν
 συμμαχίαν, ἵνα συνερχόμενοι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν
 763 εἰς τὸν ἀποδειχθέντα τόπον πανηγυρίζωσι καὶ συνε- 20
 στιῶνται καὶ κοινῶν ἱερῶν μεταλαμβάνωσιν. ἀγαπη-
 τῶς δὲ πάντων τὸ πρᾶγμα δεξαμένων, τόπον μὲν
 ἀπέδειξεν ἔνθα ποιήσονται τὴν σύνοδον ἐν μέσῳ μά-
 λιστα τῶν ἔθνων κείμενον ὄρος ὑψηλὸν, ὃ τῆς Ἀλ-
 βανῶν ὑπέρεκται πόλεως, ἐν ᾧ πανηγύρεις τε ἀνὰ 25
 πᾶν ἔτος ἄγεσθαι καὶ ἐκεχειρίας εἶναι πᾶσι πρὸς
 πάντας ἐνομοθέτησε θυσίας τε συντελεῖσθαι κοινὰς
 τῷ καλουμένῳ Λατιαρίῳ Διὶ καὶ συνεστιάσεις, τά-
 ξας ἃ δεῖ παρέχειν ἐκάστην πόλιν εἰς τὰ ἱερά, καὶ
 μοῖραν, ἣν ἐκάστην δεήσει λαμβάνειν. αἱ δὲ μετα- 30
 σχοῦσαι τῆς ἑορτῆς τε καὶ [τῆς] θυσίας πόλεις τριῶν
 δέουσαι πεντήκοντα ἐγένοντο. ταύτας τὰς ἑορτάς τε

καὶ [τὰς] θυσίας μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐπι-
 τελοῦσι Ῥωμαῖοι Λατίνας καλοῦντες· καὶ φέρουσιν
 εἰς αὐτὰς αἱ μετέχουσαι τῶν ἱερῶν πόλεις, αἱ μὲν
 ἄρνας, αἱ δὲ τυροὺς, αἱ δὲ γάλακτος τι μέτρον, αἱ δὲ
 5 ὁμοίον τι τούτοις πελάνου γένος· ἐνὸς δὲ ταύρου
 κοινῶς ὑπὸ πασῶν θυομένου μέρος ἐκάστη τὸ τε- 764
 ταγμένον λαμβάνει. θυοῦσι δὲ ὑπὲρ πάντων καὶ
 τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἱερῶν ἔχουσι Ῥωμαῖοι.

L. Ὡς δὲ καὶ ταύταις ἐκρατύνατο τὴν ἀρχὴν ταῖς
 10 συμμαχίαις στρατὸν ἐξάγειν ἐπὶ Σαβίνους ἔγνω, Ῥω-
 μαίων τε αὐτῶν ἐπιλέξας οὓς ἤμιστα ὑπώπτευν, εἰ
 κύριοι τῶν ὀπλῶν γένοιτο, ἐλευθερίας μεταποιή-
 σεσθαι, καὶ τὴν παρὰ τῶν συμμάχων ἀφιγμένην δύ-
 ναμιν προσλαβὼν πολλῶ πλείονα τῆς πολιτικῆς ὑπ-
 15 ἀρχουσαν. δηώσας δ' αὐτῶν τοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς
 ὁμοίως χωρήσαντας μάχῃ νικήσας, ἐπὶ τοὺς καλουμέ-
 νους Πωμεντίους ἤγε τὴν δύναμιν, οἱ πόλιν μὲν
 Σύεσσαν ᾤκουν, εὐδαιμονέστατοι δ' ἐδόκουν ἀπάν-
 των εἶναι τῶν πλησιοχώρων καὶ διὰ τὴν πολλὴν εὐ-
 20 τυλίαν ἅπασι λυπηροὶ καὶ βαρεῖς, ἐγκαλῶν αὐτοῖς
 ἀρπαγὰς τινὰς καὶ ληστείας, ὑπὲρ ὧν αἰτούμενοι δί-
 κας ἀνθάδεις ἔδωκαν ἀποκρίσεις. οἱ δὲ ἦσαν ἔτοιμοι
 προσδεχόμενοι τὸν πόλεμον καὶ ἐν τοῖς ὀπλοῖς. συνά-
 ψας δ' αὐτοῖς μάχην περὶ τὰ μεθόρια καὶ πολλοὺς 765
 25 μὲν ἀποκτείνας, τοὺς δὲ λοιποὺς τρεψάμενος καὶ
 κατακλείσας εἰς τὸ τείχος, ὥς οὐκέτι προήεσαν ἐκ
 τῆς πόλεως, παραστρατοπεδεύσας αὐτοῖς ἀπειτάρφρευέ-
 τε καὶ περιεχαράκου καὶ προσβολὰς ἐποιεῖτο τοῖς
 τείχεσι συνεχεῖς. οἱ δ' ἔνδον τέως μὲν ἀπεμάχοντο
 30 καὶ πολὺν ἀντέσχον τῇ ταλαιπωρίᾳ χρόνον· ὥς δὲ
 ὑπέλειπεν αὐτοὺς τὰ ἐπιτήδεια, ἐξασθενοῦντες τὰ σώ-
 ματα καὶ οὐτ' ἐπικουρίαν οὐδεμίαν προσλαβόντες,

οὔτε ἀναπαύσεως τυγχάνοντες, ἀλλὰ καὶ μεθ' ἡμέ-
 ραν καὶ νύκτωρ αὐτοὶ ταλαιπωροῦντες, ἀλίσκονται
 κατὰ κράτος. γενόμενος δὲ τῆς πόλεως ἐγκρατὴς τοὺς
 μὲν ἐν τοῖς ὀπλοῖς διέφθειρε, γυναῖκας δὲ αὐτῶν καὶ
 τέκνα καὶ τοὺς ὑπομείναντας αἰχμαλώτους γενέσθαι 5
 καὶ τὸ τῶν θεραπεόντων πλῆθος οὐδὲ ἀριθμηθῆναι
 ῥάδιον τοῖς στρατιώταις ἐπέτρεψεν ἀπάγεσθαι, τὴν
 τε ἄλλην κτῆσιν τῆς πόλεως ἄγειν καὶ φέρειν, εἴ τις
 ἐπιτύχοι, τὴν τε ἐντὸς τείχους καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ἀγρῶν
 766 ἐφῆκεν· ἀργυρον δὲ καὶ χρυσὸν ὅσος εὐρέθη συνα- 10
 γαγῶν εἰς ἓν χωρίον καὶ τὴν δεκάτην ἐξελόμενος εἰς
 κατασκευὴν ἱεροῦ, τὰ λοιπὰ χρήματα τοῖς στρατιώ-
 ταις διεῖλεν. οὕτω δὲ ἄρα πολὺς ὁ καταληφθεὶς ἀρ-
 γυρὸς τε καὶ χρυσὸς ἦν, ὥστε τῶν μὲν στρατιωτῶν
 ἕκαστον πέντε μνᾶς ἀργυρίου λαβεῖν, τὸ δὲ τοῖς θεοῖς 15
 δεκατευθέν ἀργύριον τετρακοσίων οὐ μείον γενέσθαι
 ταλάντων.

LI. Ἐτι δ' ἐν τῇ Συνέσσει διατρέβοντος αὐτοῦ
 παρῆν τις ἀγγέλλων, ὅτι Σαβίνων ἡ κρατίστη νεό-
 τῆς ἐξελήλυθε καὶ δυσὶ μεγάλοις στρατεύμασιν εἰς 20
 τὴν Ῥωμαίων ἐμβαλοῦσα λεηλατεῖ τοὺς ἀγροὺς, ἡ
 μὲν Ἡρήτου πλησίον θεμένη τὸν χάρακα, ἡ δὲ περὶ
 Φιδήνην· καὶ εἰ μὴ τις αὐτοῖς δύναμις ἐναντιωθή-
 σεται πάντα οἰκήσεται τάκει. ὥς δὲ ταῦτ' ἤκουσεν
 ἐν μὲν τῇ Συνέσσει βραχὺ τι καταλείπει μέρος τῆς 25
 στρατιᾶς, τὰ τε λάφυρα καὶ τὴν ἀποσκευὴν φυλάτ-
 τειν παρακελευσάμενος, τὴν δὲ ἄλλην δύναμιν εὐ-
 ζωνον ἀναλαβὼν ἤγε ἐπὶ τοὺς πρὸς Ἡρήτω κατε-
 στρατοπεδευκότας, καὶ τίθεται τὸν χάρακα μετέωρον
 767 ὀλίγον τὸ μεταξὺ χωρίον καταλιπών. δόξαν τε τοῖς 30
 ἡγεμόσι τῶν Σαβίνων μάχην ἔωθεν τίθεσθαι μετα-
 πεμφαμένοις τὸ ἐν Φιδήνῃ στρατεύμα, μαθὼν τὴν

διάνοιαν αὐτῶν ὁ Ταρκύνιος· ἔαλω γὰρ ὁ τὰ γράμματα κομίζων παρὰ τῶν αὐτόθεν ἡγεμόνων πρὸς τοὺς ἐκεῖ· σοφία πρὸς τὸ συμβᾶν ἀπὸ τύχης ἐχρήσατο τοιαῦδε. νείμας τὴν δύναμιν διχῆ, τὴν μὲν ἑτέραν ὑπὸ νύκτα πέμπει λαθῶν τοὺς πολεμίους ἐπὶ τὴν φέρουσαν ἀπὸ Φιδήνης ὁδόν, τὴν δ' ἑτέραν ἅμα τῷ λαμπρᾷ ἡμέραν γενέσθαι συντάξας προῆγεν ἐκ τοῦ χάρακος ὡς εἰς μάχην· καὶ οἱ Σαβῖνοι τεταρρηκότες ἀντεπέξησαν τοὺς τε πολεμίους οὐ πολλοὺς ὀρῶντες καὶ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν τὴν ἀπὸ Φιδήνης ὅσον οὐπω παρῆσθαι νομίζοντες. οὗτοι μὲν δὴ καταστάντες ἐμάχοντο, καὶ ἦν ἰσόροπος αὐτοῖς ἐπὶ πολὺν χρόνον ὁ ἀγών· οἱ δὲ προαποσταλέντες ὑπὸ τοῦ Ταρκυνίου νύκτωρ ὑποστρέψαντες ἐκ τῆς ὁδοῦ καὶ γενόμενοι κατὰ νότου τῶν Σαβίνων ἐπήεσαν. τούτους ἰδόντες οἱ Σαβῖνοι καὶ γνωρίζαντες ἐκ τῶν ὄπλων καὶ τῶν σημείων, ἐξέστησαν τῶν λογισμῶν καὶ τὰ ὄπλα ῥίψαντες ἐπειρῶντο σώζειν ἑαυτούς. ἦν δὲ ἄπορος ἡ σωτηρία τοῖς πολλοῖς περιεχομένοις κύνκω ὑπ' ἐχθρῶν, καὶ τῶν Ῥωμαίων ἡ ἵππος ἐπικειμένη πανταχόθεν αὐτοὺς ἀπέκλεισεν· ὥστε ὀλίγοι μὲν τινες ἐφθῆσαν τὰ θεινὰ ὑπεκδύντες, οἱ δὲ πλείους κατέκοπησαν ὑπὸ τῶν πολεμίων ἢ παρέδοσαν ἑαυτούς. ἀντέσχον δὲ οὐδ' οἱ καταλειφθέντες ἐπὶ τοῦ χάρακος, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔρριμα ἔαλω τῇ πρώτῃ ἐφόδῳ· ἔνθα σὺν τοῖς ἰδίοις τῶν Σαβίνων χρήμασι καὶ τὰ Ῥωμαίων ἅπαντα σὺν πολλοῖς αἰχμαλώτοις ἔτι ἀκέραια ὄντα τοῖς ἀπολωλεκόσιν ἀνεσώθη.

LII. Ὡς δὲ ἡ πρώτη πείρα τῷ Ταρκυνίῳ κατὰ νότον ἐχώρησεν, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν ἦγεν ἐπὶ τοὺς ἐν Φιδήνῃ ἐστρατοπεδευκότας τῶν Σαβίνων, οἷς οὐπω δῆλος ἦν ὁ τῶν σφετέρων ὄλεθρος. ἔτυχον

δὲ κἀκείνοι προεξεληλυθότες ἐκ τοῦ χάρακος καὶ ἤδη ὄντες ἐν ὁδῷ· ὡς δὴ πλησίον ἐγένοντο καὶ εἶδον ἐπὶ δορατίων ἀναπεπηγυῖας τὰς κεφαλὰς τῶν σφετέρων ἡγεμόνων· προὔτεινον γὰρ αὐτὰς οἱ Ῥωμαῖοι καταπλήξεως τῶν πολεμίων ἕνεκα· μαθόντες ὅτι διέφθαρται τὸ ἕτερον αὐτῶν στράτευμα, οὐδὲν ἔτι ἀπεδείξαντο γενναῖον ἔργον, ἀλλ' εἰς ἰκεσίας καὶ δεήσεις τραπόμενοι παρεδίδοσαν ἑαυτούς. οὕτω δὲ αἰσχυρῶς καὶ κακῶς ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων ἀναρπασθέντων, εἰς στενὰς ἐλπίδας οἱ Σαβῖνοι κατακεκλεισμένοι καὶ περὶ τῶν πόλεων μὴ ἐξ ἐφόδου καταληφθῶσι δεδιότες ὑπὲρ εἰρήνης διεπρεσβεύοντο, παραδιδόντες σφᾶς αὐτοὺς ὑπηκόους εἶναι Ταρκυνίου καὶ φόρου τὸ λοιπὸν ὑποτελεῖς. σπεισάμενος δὴ πρὸς αὐτοὺς τὸν πόλεμον καὶ ἐπὶ ταῖς αὐταῖς συνθήκαις παραλαβὼν τὰς πόλεις, ἐπὶ Σύνεσσαν ὄρχετο. ἐκεῖθεν δὲ τὴν τε καταλειφθεῖσαν δύναμιν καὶ τὰ λάφυρα καὶ τὴν ἄλλην ἀποσκευὴν ἀναλαβὼν εἰς Ῥώμην ἀπήει πλουτοῦσαν τὴν στρατιὰν ἀπάγων. ἐποίησατο δὲ καὶ μετὰ ταῦτα πολλὰς ἐξόδους ἐπὶ τὴν Οὐλούσκων χώραν, τοτὲ μὲν ἀπάσῃ τῇ δυνάμει, τοτὲ δὲ μέρει τινὶ, καὶ λείας πολλῆς ἐγένετο κύριος. Ἦδη δὲ τῶν πλείστων αὐτῷ κατὰ νότον χωροῦντων πόλεμος ἐκ τῶν ὁμόρων ἀνέστη χρόνῳ τε μακρῶς· ἔτη γὰρ ἑπτὰ συνεχῶς ἐπολεμήθη· καὶ παθήμασι χαλεποῖς καὶ ἀπροσδοκήτοις περιπετής. ἀφ' ὧν δὲ αἰτιῶν ἤρξατο, καὶ τελευτῆς ὁποίας ἔτυχεν, ἐπειδὴ δολίῳ τε ἀπάτῃ καὶ στρατηγήματι παραδόξῳ κατειργάσθη, δι' ὀλίγων ἔρω.

LIII. Πόλις ἦν ἐκ τοῦ Λατίνων γένους Ἀλβανῶν ἀπόκτισις, ἀπέχουσα τῆς Ῥώμης σταδίους ἑκατὸν ἐπὶ τῆς εἰς Πραίνεστον φερούσης ὁδοῦ κειμένη· Γαβίους αὐτὴν ἐκάλουν· νῦν μὲν οὐκέτι συνοικουμένη πάσα,

πλὴν ὅσα μέρη πανδοκεύεται κατὰ τὴν δίοδον, τότε δὲ πολυάνθρωπος εἰ καὶ τις ἄλλη καὶ μεγάλη. τεκμή-
 ραιτο δ' ἂν τις αὐτῆς τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀξίωσιν
 ἐρείπια θεασάμενος οἰκιῶν πολλαῶν καὶ τείχους κύ-
 5 κλον, ἔτι γὰρ ἔσθηκεν αὐτοῦ τὰ πλείστα. εἰς ταύ-
 την συνεροῦνσαν Πωμεντίνων τε τῶν ἐκ Συνέσεως 771
 διαφυγόντων τινές, ὅτε τὴν πόλιν αὐτῶν Ταρκύνιος
 κατελάβετο, καὶ τῶν ἐκ Ῥώμης φυγάδων συχνοί
 οὔτοι δεόμενοι καὶ λιπαροῦντες τιμωρῆσαι σφίσι τοὺς
 10 Γαβίους καὶ πολλὰς ὑπισχνόμενοι δωρεὰς εἰ κατέλ-
 θοιεν ἐπὶ τὰ σφέτερα, τὴν τε κατάλυσιν τοῦ τυράν-
 νου δυνατὴν ἀποφαίνοντες καὶ ῥαδίαν, ὥς καὶ τῶν
 ἐν τῇ πόλει συλληφόμενων, ἐπεισαν αὐτοὺς συμπο-
 θυμηθέντων καὶ Οὐλοούσκων· ἐπρεσβεύσαντο γὰρ
 15 κἀκεῖνοι δεόμενοι συμμαχίας· τὸν κατὰ τοῦ Ταρκυ-
 νίου πόλεμον ἀναλαβεῖν. ἐγένοντο δὲ μετὰ ταῦτα
 μεγάλοι στρατεύμασιν εἰς τὴν ἀλλήλων γῆν εἰσβολαὶ
 καὶ καταδρομαὶ μάχαι τε, ὅπερ εἰκὸς, τοτὲ μὲν ὀλί-
 γοις πρὸς ὀλίγους, τοτὲ δὲ πᾶσι πρὸς πάντας, ἐν αἷς
 20 πολλάκις μὲν οἱ Γάβιοι τοὺς Ῥωμαίους τρεψάμενοι
 μέχρι τῶν τειχῶν καὶ πολλοὺς καταβαλόντες ἀδεῶς
 τὴν χώραν ἐπόρθον, πολλάκις δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς 772
 Γαβίους ὠσάμενοι καὶ κατακλείσαντες εἰς τὴν πόλιν
 ἀνδράποδα καὶ λείαν αὐτῶν πολλὴν ἀπήγαγον.
 25 LIII. Συνεχῶς δὲ τούτων γινομένων ἠναγκά-
 ζοντο ἀμφοτέρω τῆς χώρας ὅσα ἦν ἐρυμνὰ τειχίζου-
 τες φρουρὰν ἐν αὐτοῖς καθιστάναι καταφυγῆς τῶν
 γεωργῶν ἕνεκα· ὅθεν ὀρμώμενοι τὰ τε ληστήρια,
 καὶ εἰ τι ἀποσπασθὲν ἴδοιεν μέρος ὀλίγον ἀπὸ πολ-
 30 λοῦ στρατοῦ καὶ οἷα εἰκὸς ἐν προνομαῖς ἀσύντακτον
 διὰ καταφρόνησιν, κατιόντες ἀθρόοι διέφθειρον· καὶ
 τῶν πόλεων ὅσα ἦν ἐπίμαχα καὶ ῥαδία ληφθῆναι

διὰ κλιμάκων ἐξοικοδομεῖν τε καὶ ἀποταφρεύειν, δε-
 δοικότες τὰς αἰφνιδίους ἀλλήλων ἐφόδους. μάλλον
 δὲ ὁ Ταρκύνιος περὶ ταῦτα ἐνεργὸς ἦν, καὶ τῆς πό-
 λεως τὰ πρὸς τοὺς Γαβίους φέροντα τοῦ περιβόλου
 διὰ πολυχειρίας ἐξωχυροῦτο τάφρον ὀρυζάμενος εὐ- 5
 773 ρυτέραν καὶ τείχος ἀνεγείρας ὑψηλότερον καὶ πύρ-
 ροις διαλαβῶν τὸ χωρίον πυκνοτέροις· κατὰ τοῦτο
 γὰρ ἐδόκει μάλιστα τὸ μέρος ἢ πόλις ἀνόχυρος εἶναι,
 πάντα τὸν ἄλλον περιβόλον ἀσφαλῆς ἐπεικῶς οὕσα
 καὶ δυσπρόσιτος. ἔμελλε δὲ, ὃ πάσαις φιλεῖ συμ- 10
 βαίνειν ταῖς πόλεσιν ἐν τοῖς μακροῖς πολέμοις, δηου-
 μένης διὰ τὰς συνεχεῖς τῶν πολεμίων εἰσβολὰς τῆς
 γῆς καὶ μηκέτι τοὺς καρποὺς ἐκφερούσης, σπάνις
 ἀπάσης τροφῆς ἐν ἀμφοτέρω ἐσεσθαι καὶ δεινὴ περὶ
 τοῦ μέλλοντος ἀθυμία· κἀκίον δὲ τοὺς Ῥωμαίους 15
 ἐπίεξεν ἢ τοὺς Γαβίους ἢ τῶν ἀναγκαίων ἔνδεια,
 καὶ οἱ πενέστατοι αὐτῶν μάλιστα κἀμνοντες ὁμολο-
 γίας ᾤοντο δεῖν ποιήσασθαι πρὸς τοὺς Γαβίους καὶ
 τὸν πόλεμον ἐφ' οἷς ἂν ἐκείνοι θέλωσι διαλύσασθαι.

LV. Ἀθημονοῦντος δ' ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι τοῦ 20
 Ταρκυνίου καὶ οὔτε διαλύσασθαι τὸν πόλεμον αἰ-
 σχρῶς ὑπομένουτος οὔτε ἀντέχειν ἔτι δυναμένου, πύ-
 774 σασ δὲ πείρας ἐπιτεχνωμένου καὶ δόλους παντοδα-
 πούς συντιθέντος, ὁ πρεσβύτατος αὐτοῦ τῶν υἱῶν
 Σέξτος ὄνομα κοινωσάμενος τὴν γνώμην τῷ πατρὶ 25
 μόνῳ, καὶ δόξας τολμηρῶ μὲν ἐπιχειρεῖν πράγματι
 καὶ μέγαν ἔχοντι κίνδυνον, οὐ μὴν ἀδυνάτω γε,
 συγχωρήσαντος τοῦ πατρὸς ποιεῖν ὅσα βούλεται,
 σκήπτεται διαφορὰν πρὸς τὸν πατέρα περὶ τῆς κα-
 30 ταλύσεως τοῦ πολέμου· μαστιγῶθεις δὲ ὑπ' αὐτοῦ 30
 ῥάβδοις ἐν ἀγορᾷ καὶ τᾶλλα περιωβρισθεὶς ὥστε περι-
 βόητον γενέσθαι τὸ πρᾶγμα, πρῶτον μὲν ἐκ τῶν

ἑταίρων τοὺς πιστοτάτους ἐπεμπεν ὡς αὐτομόλους φράσσοντας τοῖς Γαβίοις δι' ἀπορητῶν, ὅτι πολεμεῖν τῷ πατρὶ διέγνωκεν ὡς αὐτοὺς ἀφικόμενος, εἰ λάβοι πίστεις ὅτι φυλάξουσιν αὐτὸν ὥσπερ καὶ τοὺς ἄλλους 5 τοὺς ἐκ Ῥώμης φρυγάδας καὶ οὐκ ἐκδώσουσι τῷ πατρὶ τὰς ἰδίας ἐχθρας ἐλπίζαντες ἐπὶ τῷ σφετέρῳ συμφέροντι διαλύσασθαι. ἀσμένως δὲ τῶν Γαβίων τὸν λόγον ἀκουσάντων καὶ μηδὲν εἰς αὐτὸν παρανομή- 775 σειν διομολογησαμένων, παρῆν ἑταίρους τε πολλοὺς καὶ πελάτας ἐπαγόμενος ὡς αὐτόμολος· ἵνα δὲ μᾶλλον αὐτῷ πιστεύσειαν ἀληθεύειν τὴν ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀπόστασιν, ἀργύριόν τε καὶ χρυσίον πολὺ κομίζων· ἐπισυνέρρεόν τε αὐτῷ πολλοὶ μετὰ ταῦτα τῶν ἐκ τῆς πόλεως φεύγειν τὴν τυραννίδα σκηπτόμενοι, 15 καὶ χεῖρ ἦδη περὶ αὐτὸν ἦν καρτερά. δόξαντες δὲ οἱ Γάβιοι μέγα προσγεγονέναι σφίσι πλεονέκτημα πολλῶν ὡς αὐτοὺς ἀφικόμενων, καὶ οὐ διὰ μακροῦ τὴν Ῥώμην ὑποχείριον ἔξειν ἐλπίζαντες, καὶ ἔτι μᾶλλον ἑξαπατηθέντες ὑφ' ὧν ἔπραττεν ὁ τοῦ πατρὸς ἀπο- 20 στάτης συνεχῶς ἐπὶ τὴν χώραν ἐξιῶν καὶ πολλὰς περιβαλλόμενος ὠφελείας· παρεσκεύασε γὰρ ὁ πατήρ αὐτῷ, προειδὼς εἰς οὓς παρέσται τόπους, τὴν τε λείαν ἄφθονον καὶ τὰ χωρία ἀφύλακτα, καὶ τοὺς ἀπολουμένους ὑπ' αὐτοῦ συνεχῶς ἐπεμπεν, ἐπιλεγό- 25 μενος ἐκ τῶν πολιτῶν οὓς ἐν ὑποψίαις εἶχεν· ἐξ 776 ἀπάντων τε τούτων δόξαντες φίλοι τε πιστὸν εἶναι σφίσι τὸν ἄνδρα καὶ στρατηλάτην ἀγαθόν, πολλοὶ δὲ καὶ χρήμασιν ὑπ' αὐτοῦ δεκασθέντες, ἐπὶ τὴν αὐτοκράτορα παράγουσιν ἀρχήν.

30 LVI. Τοσαύτης δὴ γενόμενος ἐξουσίας ὁ Σέξτος κύριος δι' ἀπάτης καὶ φρενακισμοῦ, τῶν θεραπεπόντων τινὰ λαθῶν τοὺς Γαβίους πέμπει πρὸς τὸν πατέρα,

τὴν τε ἐξουσίαν ἣν εἰληφὼς ἦν δηλώσοντα καὶ πει- σόμενον τί χρῆ ποιεῖν. ὁ δὲ Ταρκύνιος, οὐδὲ τὸν θεράποντα γινώσκειν βουλόμενος ἢ τὸν υἱὸν ἐκέλευσε ποιεῖν, ἄγων τὸν ἄγγελον προῆλθεν εἰς τὸν παρα- κείμενον τοῖς βασιλείοις κῆπον· ἔτυχον δὲ μήκωνες 5 ἐν αὐτῷ πεφυκνῖαι πλήρεις ἦδη τοῦ καρποῦ καὶ συγκομιδῆς ὥραν ἔχουσαι· διεξιῶν δὴ διὰ τούτων τῆς ὑπερεχούσης αἰὲ μήκωνος τῷ σκήπτῳ παίαν τὴν κεφαλὴν ἀπήρατε. ταῦτα ποιήσας ἀπέλυσε τὸν ἄγ- γελον, οὐδὲν ἀποκρινόμενος πολλάκις ἐπερωτῶντι, 10 τὴν Θρασυβούλου τοῦ Μιλησίου διάνοιαν ὡς ἔμοιγε δοκεῖ μιμησάμενος· καὶ γὰρ ἐκεῖνος Περιάνδρῳ ποτὲ 777 τῷ Κορινθίῳ τυράννῳ πυνθανομένῳ διὰ τοῦ πεμφθέντος ἀγγέλου, πῶς ἂν ἐγκρατέστατα τὴν ἀρχὴν κατέσχοι, λόγον μὲν οὐδένα ἀπέστειλεν, ἀκολουθεῖν 15 δὲ τὸν ἦκοντα παρ' αὐτοῦ κελεύσας, ἦγε δὲ ἀρούρας σιτοσπόρου καὶ τοὺς ὑπερέχοντας τῶν σταχύων ἀποθραύων ἐροῖται χαμαί, διδάσκων ὅτι δεῖ τῶν ἀστῶν τοὺς δοκιμωτάτους κολοῦειν τε καὶ διαφθεί- ρειν. τὸ παραπλήσιον δὴ καὶ τοῦ Ταρκυνίου τότε 20 ποιήσαντος, συνεῖς τὴν διάνοιαν τοῦ πατρὸς ὁ Σέξτος, ὅτι κελεύει τοὺς ὑπερέχοντας τῶν Γαβίων ἀναι- ρεῖν, συνεκάλεσεν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος καὶ πολὺν ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον διαθέμενος, ὅτι καταπεφενγῶς εἰς τὴν ἐκείνων πίστιν ἅμα τοῖς ἑταίροις κινδυνεύει 25 συλληφθεὶς ὑπὸ τινων τῷ πατρὶ παραδοθῆναι, τὴν τε ἀρχὴν ἔτοιμος ἦν ἀποθέσθαι, καὶ πρὶν ἢ παθεῖν 778 τι δεινὸν ἀπαίρειν ἐκ τῆς πόλεως ἐβούλετο δακρύων ἅμα καὶ τὴν ἑαυτοῦ τύχην κατολοφροόμενος, ὥσπερ οἱ κατ' ἀλήθειαν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ἀγωνιῶντες. 30

LVII. Ἠρεθισμένου δὲ τοῦ πλῆθους καὶ μετὰ πολλῆς προθυμίας πυνθανομένου τίνες εἶδιν οἱ μέλ-

λοντες αὐτὸν προδιδόναι, τὸν ἐπιφανέστατον τῶν
 Γαβίων Ἀντίστιον Πέτρωνα ὠνόμασεν, ὃς ἐν εἰρήνῃ
 τε πολλὰ καὶ σπουδαῖα πολιτευσάμενος καὶ στρα-
 τηγίας πολλὰς τετελεκῶς ἐπιφανέστατος ἀπάντων
 5 ἐγεγόνει· ἀπολογουμένου δὲ τοῦ ἀνδρὸς καὶ διὰ τὸ
 μηδὲν ἑαυτῷ συνειδέναι πᾶσαν ἐξέτασιν ὑπομένον-
 τος, ἔφη βούλεσθαι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διερευνησαί
 πέμψας ἑτέρους, αὐτὸς δ' ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας σὺν
 ἐκείνῳ ἕως ἂν οἱ πεμφθέντες ἔλθωσι μένειν. ἔτιγε
 10 δὲ διεφθαρκῶς αὐτοῦ τῶν θεραπεύοντων τινὰς ἀργυ-
 ρίῳ, τὰς ἐπὶ τὸν ὄλεθρον τοῦ Πέτρωνος κατασκευα-
 σθείσας ἐπιστολάς σεσημειωμένας τῇ τοῦ πατρὸς
 σφραγίδι λαβόντας ἔνδον ἀποθέσθαι. ὡς δ' οἱ
 πεμφθέντες ἐπὶ τὴν ἔρευναν· οὐδὲν γὰρ ἀντεῖπεν ὁ 779
 15 Πέτρων, ἀλλ' ἐφῆκε τὴν οἰκίαν ἐρευνᾶν· εὐρόντες
 ἔνθα ἦν ἀποκεκρυμμένα τὰ γράμματα παρήσαν εἰς
 τὴν ἐκκλησίαν, ἄλλας τε πολλὰς φέροντες ἐπιστολάς
 ἐπισεσημασμένας καὶ τὴν πρὸς τὸν Ἀντίστιον γρα-
 φεῖσαν, ἐπιγινώσκειν φήσας τὴν σφραγίδα τοῦ πα-
 20 τρὸς ὁ Σέξτος ἔλυσε, καὶ τῷ γραμματεῖ δούς ἐκέλευ-
 σεν ἀναγινώσκειν. ἐγγράπτο δ' ἐν αὐτῇ, μάλιστα
 μὲν ζῶντα παραδοῦναι τὸν υἱὸν αὐτῷ καὶ κομίζεσθαι
 τοὺς διωμολογημένους μίσθους, ἂν δὲ ἀδύνατος ἦ
 τοῦτο ποιεῖν τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντα πέμψαι. ταῦτα
 25 δὲ ποιήσαντι αὐτῷ τε καὶ τοῖς συλλαβομένοις τοῦ
 ἔργου, χωρὶς τῶν ἄλλων μισθῶν οὐς πρότερον ὑπέ-
 σχητο, πολιτείαν τε τὴν ἐν Ῥώμῃ δάσειν ἔφη, καὶ
 εἰς τὸν τῶν πατρικίων ἀριθμὸν ἅπαντας ἐγγράψειν
 οἰκίας τε καὶ κλήρους καὶ ἄλλας δωρεὰς πολλὰς ἐπι-
 30 θῆσειν καὶ μεγάλας. ἐφ' οἷς ἐρεθισθέντες οἱ Γάβιοι 780
 τὸν μὲν Ἀντίστιον ἐκπεπληγῶτα ἐπὶ τῇ παραδόξῳ
 συμφορᾷ καὶ οὐδὲ φωνῇ ὑπὸ τοῦ κακοῦ ῥῆξαι δυνά-

μενον ἀποκτείνουσι βάλλοντες λίθοις· τὴν δὲ κατὰ
 τῶν ἄλλων ζήτησίν τε καὶ τιμωρίαν τῶν ταῦτα τῷ
 Πέτρωνι βουλευσάμενων ἐπέτρεψαν τῷ Σέξτῳ ποιή-
 σασθαι. ὁ δὲ τοῖς ἰδίοις ἐταίροις τὴν φυλακὴν ἐπι-
 τρέψας τῶν πυλῶν, ἵνα μὴ διαφύγοιεν αὐτὸν οἱ ἐν 5
 ταῖς αἰτίαις, πέμπων ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν ἐπιφανε-
 στάτων ἀνδρῶν ἀπέκτεινε πολλοὺς τῶν Γαβίων καὶ
 ἀγαθούς.

LVIII. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, θορύβου κατὰ
 τὴν πόλιν ὄντος ὡς ἐπὶ τοσοῦτῳ κακῷ, μαθῶν τὰ 10
 γενόμενα διὰ γραμμάτων ὁ Ταρκύνιος, παρῆν ἄγων
 τὴν δύναμιν, καὶ περὶ μέσον νυκτὸς ἀγχοῦ τῆς πό-
 λεως γενόμενος, ἀνοιχθειῶν τῶν πυλῶν ὑπὸ τῶν
 ἐπὶ τοῦτο παρεσκευασμένων εἰσελθὼν δίχα πόνου
 κύριος ἐγεγόνει τῆς πόλεως. ὡς δ' ἐγνώσθη τὸ πά- 15
 θος ἀπάντων κατοδυρομένων ἑαυτοὺς οἷα πείθονται,
 σφαγὰς τε καὶ ἀνδραποδισμοὺς καὶ πάντα ὅσα κατα-
 λαμβάνει δεινὰ τοὺς ὑπὸ τυράννων ἀλόντας προσ-
 δοκῶντων, εἰ δὲ τὰ κράτιστα πράξειαν, δουλείας τε
 781 καὶ χρημάτων ἀφαιρέσεις καὶ τὰ ὅμοια τούτοις κατε- 20
 ψηφικῶτων, οὐδὲν ὁ Ταρκύνιος ὦν προσεδόκων τε
 καὶ ἐδεδοίκεσαν, καίτοι πικρὸς ὀργὴν καὶ περὶ τὰς
 τιμωρίας τῶν ἐχθρῶν ἀπαραίτητος ὦν, ἔδρασεν. οὔτε
 γὰρ ἀπέκτεινεν οὐδένα Γαβίων οὔτ' ἐξήλασε τῆς πό-
 λεως οὔτ' εἰς ἀτιμίαν ἢ χρημάτων ἀφαιρέσειν ἐξη- 25
 μίωσε, συγκαλέσας δ' εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος καὶ
 βασιλικὸν ἐκ τυραννικοῦ τρόπου μεταλαβὼν, τὴν τε
 πόλιν αὐτοῖς ἔφη τὴν ἰδίαν ἀποδιδόναι καὶ τὰς οὐ-
 σίας ἃς ἔχουσι συγχωρεῖν, καὶ σὺν τούτοις τὴν Ῥω-
 μαίων ἰσοπολιτείαν ἅπασι χαρίζεσθαι, οὐ δὲ εὐνοίαν 30
 τὴν πρὸς τοὺς Γαβίους, ἀλλ' ἵνα τὴν Ῥωμαίων ἡγε-
 μονίαν ἐγκρατέστερον κατέχη ταῦτα πράττων· κρα-

τίστην ἠγούμενος ἔσεσθαι φυλακὴν ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν παιδῶν τὴν ἐκ τῶν παρ' ἐλπίδας σεσωσμένων καὶ τὰ ἴδια πάντα κεκομισμένων πίστιν. καὶ ἵνα μὴδὲν αὐτοῖς ἔτι δεῖμα περὶ τοῦ μέλλοντος ὑπάρχη 5 χρόνου μὴδ' ἐνδοιάξωσιν, εἰ βέβαια ταῦτα σφίσι δια- 782 μενεῖ, γράψας ἐφ' οἷς ἔσονται δίκαιοι φίλοι, τὰ περὶ τούτων ὄρκια συντετέλεσεν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας παραχορῆμα καὶ διωμόσατο κατὰ τῶν σφαγίων. τούτων ἐστὶ τῶν ὀρκίων μνημεῖον ἐν Ῥώμῃ κείμενον ἐν 10 ἱερῶ Διὸς Πιστίου, ὃν Ῥωμαῖοι Σάγκον καλοῦσιν, ἀσπίς ξυλίνη βύρση βοεῖα περίτονος τοῦ σφαιρισθέντος ἐπὶ τῶν ὀρκίων τότε βοός, γραμμασι ἀρχαῖοις ἐπιγεγραμμένη τὰς γενομένας αὐτοῖς ὁμολογίας. ταῦτα πράξας καὶ βασιλέα τῶν Γαβίων τὸν υἱὸν Σέξ- 783 15 τον ἀποδείξας ἀπῆγε τὴν δύναμιν. ὁ μὲν δὲ πρὸς Γαβίους πόλεμος τοιοῦτου τέλους ἔτυχεν.

LVIII. Ταρκύνιος δὲ μετὰ τοῦτο τὸ ἔργον ἀναπαύσας τὸν λεῶν τῶν στρατειῶν καὶ πολέμων περὶ τὴν κατασκευὴν τῶν ἱερῶν ἐγένετο, τὰς τοῦ πάππου 20 προθυμούμενος εὐχὰς ἐπιτελέσαι. ἐκεῖνος γὰρ ἐν τῷ τελευταίῳ πολέμῳ μαχόμενος πρὸς Σαβίνους εὗξατο τῷ Διὶ καὶ τῇ Ἥρᾳ καὶ τῇ Ἀθηνᾷ, ἂν κρατήσῃ τῇ μάχῃ, ναοὺς αὐτοῖς κατασκευάσειν· καὶ τὸν μὲν σκοπελον ἐνθα ἰδρῦσεσθαι τοὺς θεοὺς ἐμελλεν ἀναλήμ- 25 μασί τε καὶ χώμασι μεγάλοις ἐξειργάσατο, καθάπερ ἔφην ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ, τὴν δὲ τῶν ναῶν κατασκευὴν οὐκ ἔφθη τελέσαι. τοῦτο δὲ τὸ ἔργον ὁ Ταρκύνιος ἀπὸ τῆς δεκάτης τῶν ἐκ Συνέσεως λαφύρων ἐπιτελέσαι προαιρούμενος, ἅπαντας τοὺς τεχνίτας 30 ἐπέστησε ταῖς ἐργασίαις. ἐνθα δὲ λέγεται τέρας τι θαυμαστὸν ὑπόγειον, ὀρυττομένων τε τῶν θεμελίων καὶ τῆς ὀρυγῆς εἰς πολὺ βάθος ἤδη προϊούσης, 784

εὐρήσθαι κεφαλὴν νεοσφαγοῦς ἀνθρώπου, τό τε πρόσωπον ἔχουσαν τοῖς ἐμψύχοις ὅμοιον καὶ τὸ καταφερόμενον ἐκ τῆς ἀποτομῆς αἷμα θερμὸν ἔτι καὶ νεαρόν. τοῦτο τὸ τέρας ἰδὼν ὁ Ταρκύνιος τοῦ μὲν ὀρύγματος ἐπισχεῖν ἐκέλευσε τοὺς ἐργαζομένους· συγ- 5 καλέσας δὲ τοὺς ἐπιχωρίους μάντις ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν τί βούλεται σημαίνειν τὸ τέρας. οὐδὲν δὲ αὐτῶν ἀποφαινομένων, ἀλλὰ Τυρρηνοῖς ἀποδιδόντων τὴν περὶ τῶν τοιούτων ἐπιστήμην, ἐξετάσας παρ' αὐτῶν καὶ μαθὼν τὸν ἐπιφανέστατον τῶν ἐν 10 Τυρρηνοῖς τερατοσκόπων ὅστις ἦν, πέμπει τῶν ἀστῶν τοὺς δοκιμωτάτους πρέσβεις πρὸς αὐτόν.

785 LX. Τούτοις τοῖς ἀνδράσι ἀφικομένοις εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ τερατοσκόπου περιτυγγάνει τὸ μειράκιον ἐξίον, ᾧ φράσαντες ὅτι Ῥωμαίων εἰσὶ πρέσβεις τῷ 15 μάντι βουλόμενοι συντυχεῖν, παρεκάλουν ἀπαγγεῖλαι πρὸς αὐτόν. καὶ ὁ νεανίας, Πατὴρ ἐμός ἐστιν ἔφησεν, ᾧ χορῆσετε συντυχεῖν· ἀσχολεῖται δὲ κατὰ τὸ παρόν· ἔσται δ' ὑμῖν ὀλίγου χρόνου παρελθεῖν πρὸς αὐτόν. ἐν ᾧ δὲ ἐκεῖνον ἐκδέχεσθε, πρὸς ἐμὲ δηλώ- 20 σατε περὶ τίνος ἦκατε. περιέσται γὰρ ὑμῖν, εἴ τι μέλλετε διὰ τὴν ἀπειρίαν σφάλλεσθαι κατὰ τὴν ἐρωτήσιν, ὑπ' ἐμοῦ διδαχθεῖσι μὴδὲν ἐξαμαρτεῖν· μοῖρα δὲ οὐκ ἐλαχίστη τῶν ἐν μαντικῇ θεωρημάτων ἐρωτήσις ὀρθή. ἐδόκει τοῖς ἀνδράσι οὕτω ποιεῖν, καὶ 25 λέγουσιν αὐτῷ τὸ τέρας. ὁ δ' ὡς ἤκουσε μικρὸν ἐπισχῶν χρόνον, Ἀκούσατ', ἔφησεν, ᾧ ἄνδρες Ῥωμαῖοι· τὸ μὲν τέρας ὑμῖν ὁ πατὴρ διελεῖται καὶ οὐδὲν ψεύσεται· μάντι γὰρ οὐ θέμις· ἃ δὲ λέγοντες ὑμεῖς καὶ ἀποκρινάμενοι πρὸς τὰς ἐρωτήσεις ἀναμάρτητοί τε 30 786 καὶ ἀψευδεῖς ἔσεσθε· διαφέρει γὰρ ὑμῖν προεγνωκέναι ταῦτα· παρ' ἐμοῦ μάθετε. ὅταν ἀφηγήσησθε

αὐτῷ τὸ τέρας, οὐκ ἀκριβῶς μανθάνειν φήσας ὅ τι λέγετε περιγράψει τῷ σκήπῳ τῆς γῆς μέρος ὅσον δὴ τι· ἐπειδ' ὑμῖν ἔρει, Τουτὶ μὲν ἔστιν ὁ Ταρπήιος λόφος, μέρος δὲ αὐτοῦ τουτὶ μὲν τὸ πρὸς τὰς ἀνατο- 5 λὰς βλέπον, τουτὶ δὲ τὸ πρὸς τὰς δύσεις, βόρειον δὲ αὐτοῦ τόδε καὶ τούναντίον νότιον. ταῦτα τῷ σκήπῳ δεικνὺς πείσεται παρ' ὑμῶν, ἐπὶ ποίῳ τῶν μερῶν τούτων εὐρέθη ἡ κεφαλὴ. τί οὖν ὑμῖν ἀποκρίνασθαι παραινῶ; μὴ συγχωρεῖν ἐν μηδενὶ τῶν τόπων τού- 10 των οὓς ἂν ἐκεῖνος τῷ σκήπῳ δεικνὺς πυνθάνηται τὸ τέρας εὐρεθῆναι, ἀλλ' ἐν Ῥώμῃ φάναι παρ' ἡμῖν ἐν Ταρπήϊῳ λόφῳ. ταύτας ἂν φυλάττητε τὰς ἀποκρίσεις καὶ μηδὲν παράγησθε ὑπ' αὐτοῦ, συγγνόνες ὅτι τὸ χρεῖν οὐκ ἔνεστι μετατεθῆναι, διελεῖται τὸ 15 τέρας ὑμῖν ὅ τι βούλεται σημαίνειν καὶ οὐκ ἀποκρύπεται.

LXI. Ταῦτα μαθόντες οἱ πρόεσβεις, ἐπειδὴ σχο- 787 λὴν ὁ πρόεσβυς ἔσχε καὶ προσῆλθέ τις αὐτοὺς μετῶν, εἰσελθόντες φράζουσι τῷ μάντει τὸ τέρας. 20 σοφίζομένου δὲ αὐτοῦ καὶ διαγράφοντος ἐπὶ τῆς γῆς περιφερεῖς τε γραμμὰς καὶ ἑτέρας ἀνδρῶν εὐθείας καὶ καθ' ἐν ἑκάστῳ χωρίῳ ποιουμένου τὰς ὑπὲρ τῆς εὐρέσεως ἐρωτήσεις, οὐδὲν ἐπιταραττόμενοι τὴν γνώμην οἱ πρόεσβεις τὴν αὐτὴν ἐφύλαττον ἀπόκρισιν, 25 ὥσπερ αὐτοῖς ὁ τοῦ μάντεως ὑπέθετο υἱὸς, τὴν Ῥώμην καὶ τὸν Ταρπήιον ὀνομάζοντες ἀεὶ λόφον καὶ τὸν ἐξηγητὴν ἀξιοῦντες μὴ σφετερίζεσθαι τὸ σημεῖον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ κρατίστου καὶ τοῦ δικαιοτάτου λέγειν. οὐ δυνήθητε δὲ παρακρούσασθαι τοὺς ἀνδρας ὁ μάν- 30 τις οὐδὲ σφετερίσασθαι τὸν οἰανόν, λέγει πρὸς αὐτοὺς, Ἄνδρες Ῥωμαῖοι, λέγετε πρὸς τοὺς ἑαυτῶν πολίτας, ὅτι κεφαλὴν εἴμαρται γενέσθαι συμπάσης

Ἰταλλίας τὸν τόπον τούτου ἐν ᾧ τὴν κεφαλὴν εὕρετε. 788 ἔξ ἐκεῖνον καλεῖται τοῦ χρόνου Καπιτωλίνος ὁ λόφος ἐπὶ τῆς εὐρεθείσης ἐν αὐτῷ κεφαλῆς· κἀπιτα γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσι τὰς κεφαλὰς. ταῦτα παρὰ τῶν προεβυσάντων ἀκούσας ὁ Ταρκύνιος, ἐπέστησε τοῖς 5 ἔργοις τοὺς τεχνίτας· καὶ τὰ μὲν πολλὰ ἐξεργάσατο τοῦ ναοῦ, τελειῶσαι δ' οὐκ ἔφθασεν ἅπαν τὸ ἔργον ἐκπεσὼν τάχιον ἐκ τῆς δυναστείας, ἀλλ' ἐπὶ τῆς τρί- 10 τῆς ὑπατείας ἡ Ῥωμαίων πόλις αὐτὸν εἰς συντέλειαν ἐξεργάσατο. ἐποιήθη δὲ ἐπὶ κρηπίδος ὑψηλῆς βε- 10 βηκῶς, ὀκτάπλευρος τὴν περίοδον, διακοσίαν ποδῶν ἔγγιστα τὴν πλευρὰν ἔχων ἐκάστην· ὀλίγον δὲ τι τὸ διαλλάττον εὖροι τις ἂν τῆς ὑπεροχῆς τοῦ μήκους παρὰ τὸ πλάτος οὐδ' ὅλων πεντεκαίδεκα ποδῶν. ἐπὶ 15 γὰρ τοῖς αὐτοῖς θεμελίοις ὁ μετὰ τὴν ἔμπρησιν οἰκο- 15 789 δομηθεὶς κατὰ τοὺς πατέρας ἡμῶν ἰδρῦθη, τῇ πολυτελείᾳ τῆς ὕλης μόνον διαλλάττων τὸν ἀρχαῖον, ἐκ μὲν τοῦ κατὰ πρόσωπον μέρους τοῦ πρὸς μεσημβρίαν βλέποντος τριπλῶ περιλαμβανόμενος στήλω κίωνων, ἐκ δὲ τῶν πλαγίων ἀπλῶ· ἐν δὲ αὐτῷ τρεῖς 20 ἔνεισι σηκοὶ παράλληλοι κοινὰς ἔχοντες πλευρὰς, μέσος μὲν ὁ τοῦ Διὸς, παρ' ἑκάτερον δὲ τὸ μέρος ὅτε τῆς Ἥρας καὶ ὁ τῆς Ἀθηνᾶς ὑφ' ἐνὸς ἀετοῦ καὶ μιᾶς στέγης καλυπτόμενοι.

LXII. Λέγεται δὲ τι καὶ ἕτερον ἐπὶ τῆς Ταρκυ- 25 νίου δυναστείας πάνυ θαυμαστὸν εὐτύχημα τῇ Ῥω- 790 μαίων ὑπάρξαι πόλει, εἴτε θεῶν τινος εἴτε δαιμόνων εὐνοία δωρηθέν· ὅπερ οὐ πρὸς ὀλίγον καιρὸν, ἀλλ' εἰς ἅπαντα τὸν βίον πολλάκις αὐτὴν ἔσωσεν ἐκ με- 30 γάλων κακῶν. γυνή τις ἀφίκετο πρὸς τὸν τύραννον οὐκ ἐπιχωρία βύβλους ἑννέα μεστὰς Σιβυλλείων χρησμῶν ἀεμπολήσαι θέλουσα. οὐκ ἀξιοῦντος δὲ

τοῦ Ταρκυνίου τῆς αἰτηθείσης τιμῆς πρίασθαι τὰς
 βύβλους, ἀπελθοῦσα τρεῖς ἐξ αὐτῶν κατέκαυσε· καὶ
 μετ' οὐ πολὺν χρόνον τὰς λοιπὰς ἐνέγκασα τῆς αὐ-
 τῆς ἐπώλει τιμῆς. δόξασα δὲ ἄφρων τις εἶναι καὶ
 5 γελασθεῖσα ἐπὶ τῷ τὴν αὐτὴν τιμὴν αἰτεῖν περὶ τῶν
 ἐλαττόνων, ἣν οὐδὲ περὶ τῶν πλειόνων ἐδυνήθη λα-
 βεῖν, ἀπελθοῦσα πάλιν τὰς ἡμισείας τῶν ἀπολειπο-
 μένων κατέκαυσε καὶ τὰς λοιπὰς τρεῖς ἐνέγκασα τὸ 791
 ἴσον ἤπει χρυσίον. θαυμάσας δὴ τὸ βούλημα τῆς
 10 γυναικὸς ὁ Ταρκύνιος τοὺς οἰωνοσκόπους μετεπέμ-
 ψατο, καὶ διηγησάμενος αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα τί χρῆ
 πράττειν ἤρετο. κἀκεῖνοι διὰ σημείων τινῶν μαθόν-
 τες ὅτι θεόπεμπτον ἀγαθὸν ἀπεστράφη, καὶ μεγάλην
 συμφορὰν ἀποφαίνοντες τὸ μὴ πάσας αὐτὸν τὰς βύ-
 15 βλους πρίασθαι, ἐκέλευσαν ἀπαριθμηθῆσαι τῇ γυναικὶ
 τὸ χρυσίον ὅσον ἤπει καὶ τοὺς περιόντας τῶν χρησ-
 μῶν λαβεῖν. ἡ μὲν οὖν γυνὴ τὰς βύβλους δοῦσα καὶ
 φράσασα τηρεῖν ἐπιμελῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη,
 Ταρκύνιος δὲ τῶν ἀστῶν ἄνδρας ἐπιφανεῖς δύο προ-
 20 χειρισάμενος καὶ δημοσίους αὐτοῖς θεράποντας δύο
 παραξεύξας, ἐκείνοις ἀπέδωκε τὴν τῶν βιβλίων φυ-
 λακὴν, ὣν τὸν ἕτερον Μάρκον Ἀτίλιον ἀδικεῖν τι
 δόξαντα περὶ τὴν πίστιν καὶ μνησθέντα ὑφ' ἐνὸς 792
 τῶν δημοσίων, ὡς πατροκτόνον εἰς ἀσκὸν ἐνράψας
 25 βόειον ἔροιψεν εἰς τὸ πέλαγος. μετὰ δὲ τὴν ἐκβολὴν
 τῶν βασιλέων ἡ πόλις ἀναλαβοῦσα τὴν τῶν χρησμῶν
 προστασίαν, ἄνδρας τε τοὺς ἐπιφανεστάτους ἀποδεί-
 κνυσιν αὐτῶν φύλακας, οἳ διὰ βίου ταύτην ἔχουσι τὴν
 ἐπιμέλειαν στρατειῶν ἀφειμένοι καὶ τῶν ἄλλων τῶν
 30 κατὰ τὴν πόλιν πραγματειῶν, καὶ δημοσίους αὐτοῖς
 παρακαθίστησιν, ὣν χωρὶς οὐκ ἐπιτρέπει τὰς ἐπι-
 σκέψεις τῶν χρησμῶν τοῖς ἀνδράσι ποιεῖσθαι. συνε-

λόντι δ' εἰπεῖν οὐδὲν οὕτω Ῥωμαῖοι φυλάττουσιν οὔτε
 ὄσιον κτῆμα οὔτε ἱερὸν ὡς τὰ Σιβύλλεια θέσφατα.
 χρῶνται δὲ αὐτοῖς ὅταν ἡ βουλὴ ψηφίσῃται, στάσεως
 καταλαβούσης τὴν πόλιν ἢ δυστυχίας τινὸς μεγάλης
 συμπεσοῦσης κατὰ πόλεμον ἢ τεράτων τινῶν καὶ 5
 φαντασμάτων μεγάλων καὶ δυσευρέτων αὐτοῖς φα-
 νέντων, οἷα πολλάκις συνέβη. οὗτοι διέμειναν οἱ
 793 χρησμοὶ μέχρι τοῦ Μαρσικοῦ κληθέντος πολέμου κεί-
 μενοι κατὰ γῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Καπιτωλίνου Διὸς
 ἐν λιθίνῃ λάρνακι, ὑπ' ἀνδρῶν δέκα φυλαττόμενοι. 10
 μετὰ δὲ τὴν τρίτην ἐπὶ ταῖς ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν
 ὀλυμπιάσιν ἐμπρησθέντος τοῦ ναοῦ, εἴτ' ἐξ ἐπιβου-
 λῆς ὡς οἴονταί τινες εἴτ' ἐκ ταῦτομάτου, σὺν τοῖς
 ἄλλοις ἀναθήμασι τοῦ θεοῦ καὶ οὗτοι διεφθάρησαν
 ὑπὸ τοῦ πυρός. οἱ δὲ νῦν ὄντες ἐκ πολλῶν εἰσι 15
 συμφορητοὶ τόπων, οἱ μὲν ἐκ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πόλεων
 κοιμισθέντες, οἱ δ' ἐξ Ἑρυνθῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ, κατὰ
 δόγμα βουλῆς τριῶν ἀποσταλέντων πρεσβευτῶν ἐπὶ
 τὴν ἀντιγραφὴν· οἱ δ' ἐξ ἄλλων πόλεων καὶ παρ'
 ἀνδρῶν ἰδιωτῶν μεταγραφέντες· ἐν οἷς εὐρίσκονται 20
 τινες ἐμπεποιημένοι τοῖς Σιβυλλείοις, ἐλέγχονται δὲ
 ταῖς καλουμέναις ἀκροστιχίσι· λέγω δὲ ἅ Τερέντιος
 Οὐάρορον ἱστόρηκεν ἐν τῇ θεολογικῇ πραγματείᾳ.

LXIII. Ταῦτα διαπραξάμενος ὁ Ταρκύνιος ἐν
 794 εἰρήνῃ τε καὶ κατὰ πολέμους καὶ δύο πόλεις ἀποι- 25
 κίσας, τὴν μὲν καλουμένην Σιγνίαν οὐ κατὰ προ-
 αἰρεσιν, ἀλλ' ἐκ τοῦ αὐτομάτου, χειμασάντων ἐν
 τῷ χωρίῳ τῶν στρατιωτῶν καὶ κατασκευασαμένων τὸ
 στρατόπεδον ὡς μηδὲν διαφέρειν πόλεως· Κιρκαίαν
 δὲ κατὰ λογισμὸν, ὅτι τοῦ Πωμεντίνου πεδίου με- 30
 γίστου τῶν περὶ τῇ Λατίνῃ καὶ τῆς συναπτούσης
 αὐτῷ θαλάττης ἔκειτο ἐν καλῷ· ἔστι δὲ χερσονη-

σοειδῆς σκόπελος ὑψηλὸς ἐπιεικῶς ἐπὶ τοῦ Τυρρη-
 νικοῦ πελάγους κείμενος, ἐνθα λόγος ἔχει Κίρκην τὴν
 Ἥλιου θυγατέρα κατοικῆσαι· καὶ τὰς ἀποικίας ἀμ-
 5 φοτέρας δυσὶ τῶν παίδων οἰκισταῖς ἀναθεῖς, Κιρ-
 καίαν μὲν Ἀρροῦτι, Σιγνίαν δὲ Τίτω, δέος ἄτε οὐδὲν
 ἔτι περὶ τῆς ἀρχῆς ἔχων, διὰ γυναικὸς ὕβριν γαμε-
 τῆς, ἣν ὁ πρεσβύτατος αὐτοῦ τῶν παίδων Σέξτος
 διέφθειρεν, ἐξελαίνεται τῆς τε ἀρχῆς καὶ τῆς πόλεως, 795
 προθεσπίσαντος αὐτῷ τοῦ δαιμονίου τὴν μέλλουσαν
 10 γενήσεσθαι περὶ τὸν οἶκον συμφορὰν πολλοῖς μὲν
 καὶ ἄλλοις οἰωνοῖς, τελευταίῳ δὲ τῷδε. αἰετοὶ συνιόν-
 τες εἰς τὸν παρακείμενον τοῖς βασιλείοις κῆπον ἕαρος
 ὥρα νεοτιανῶν ἔπλαττον ἐπὶ κορυφῇ φοίνικος ὑψη-
 15 λοῦ. τούτων δὲ τῶν αἰετῶν ἀπτήνας ἔτι τοὺς νεοττοὺς
 ἐχόντων, γῦπες ἀθρόοι προσπετασθέντες τὴν τε νεο-
 τιανῶν διεφόρησαν καὶ τοὺς νεοττοὺς ἀπέκτειναν καὶ
 τοὺς αἰετοὺς προσιόντας ἀπὸ τῆς νομῆς ἀμύττοντες τε
 καὶ παύοντες τοῖς ταρσοῖς ἀπὸ τοῦ φοίνικος ἀπήλα-
 20 σαν. τούτους τοὺς οἰωνοὺς ἰδὼν ὁ Ταρκύνιος καὶ
 φυλαττόμενος εἰ πῶς δύναίτο διακρούσασθαι τὴν
 μοῖραν, οὐκ ἴσχυσε νικῆσαι τὸ χρεῶν, ἀλλ' ἐπιθεμέ-
 νων αὐτῷ τῶν πατρικίων καὶ τοῦ δήμου συμφορῆ-
 σαντος ἐξέπεσε τῆς δυναστείας. οἱ τινες δὲ ἦσαν οἱ
 τῆς ἐπαναστάσεως ἄρξαντες, καὶ δι' οἶων τῶν
 25 ἦλθον ἐπὶ τὰ πράγματα, δι' ὀλίγων πειράσομαι
 διελεθεῖν.

LXIII. Τὴν Ἀρδεατῶν πόλιν ὁ Ταρκύνιος ἐπο-
 λέμει πρόφασιν μὲν ποιούμενος, ὅτι τοὺς ἐκ Ῥώμης 796
 φυγάδας ὑπεδέχετο καὶ συνέπραττεν αὐτοῖς περὶ
 30 καθόδου· ὡς δὲ τάληθές εἶχεν ἐπιβουλεύων αὐτῇ
 διὰ τὸν πλοῦτον εὐδαιμονούσῃ μάλιστα τῶν ἐν Ἰτα-
 λίᾳ πόλεων. γενναίως δὲ τῶν Ἀρδεατῶν ἀπομαχο-

μένων, καὶ πολυχρονίου τῆς πολιορκίας γινομένης,
 οἱ τ' ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου κάμνοντες ἐπὶ τῇ τριβῇ
 τοῦ πολέμου, καὶ οἱ κατὰ πόλιν ἀπειρηκότες ταῖς
 εἰσφοραῖς ἔτοιμοι πρὸς ἀπόστασιν ἦσαν, εἰ τις ἀρχὴ
 γένοιτο. ἐν τούτῳ δὲ τῷ καιρῷ Σέξτος ὁ πρεσβύτα- 5
 τος τῶν Ταρκυνίου παίδων ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ πα-
 τρός εἰς πόλιν, ἣ ἐκαλεῖτο Κολλάτεια, χρείας τινὰς
 ὑπηρετήσων στρατιωτικὰς, παρ' ἀνδρὶ κατήχθη συγ-
 γενεῖ Λενκίῳ Ταρκυνίῳ τῷ Κολλατίῳ προσαγορευο-
 μένῳ. τοῦτον τὸν ἄνδρα Φάβιος μὲν υἱὸν εἶναι φησιν 10
 Ἡγερίου, περὶ οὗ δεδήλωκα πρότερον, ὅτι Ταρκυνίῳ
 τῷ προτέρῳ βασιλεύσαντι Ῥωμαίων ἀδελφόπαις ἦν,
 797 καὶ Κολλατείας ἡγεμῶν ἀποδειχθεὶς ἀπὸ τῆς ἐν ἐκείνῃ
 τῇ πόλει διατριβῆς αὐτὸς τε Κολλατίνος ἐκλήθη καὶ
 τοῖς ἑγγόνοις ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν αὐτὴν κατέλιπεν ἐπί- 15
 κλησιν· ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτον υἱῶνόν εἶναι τοῦ Ἡγε-
 ρίου πεῖθομαι, εἰ γε τὴν αὐτὴν εἶχε τοῖς Ταρκυνίου
 παισὶν ἡλικίαν, ὡς Φάβιος τε καὶ οἱ λοιποὶ συγγρα-
 φεῖς παραδεδώκασιν· ὁ γὰρ χρόνος ταύτην μοι τὴν
 ὑπόληψιν βεβαιοῖ. ὁ μὲν οὖν Κολλατίνος ἐπὶ στρα- 20
 τοπέδου τότε ὦν ἐτύγγανεν, ἣ δὲ συνοικοῦσα αὐτῷ
 γυνὴ Ῥωμαία, Λουκρητίου θυγάτηρ ἀνδρὸς ἐπιφα-
 νοῦς, ἐξένιζεν αὐτὸν ὡς συγγενῆ τοῦ ἀνδρὸς πολλῇ
 προθυμίᾳ τε καὶ φιλοφροσύνῃ. ταύτην τὴν γυναῖκα
 25 καλλίστην οὖσαν τῶν ἐν Ῥώμῃ γυναικῶν καὶ σωφρο-
 νεστάτην ἐπεχείρησεν ὁ Σέξτος διαφθεῖραι, παλαι-
 τερον μὲν ἐπειγόμενος ὁπότε κατάγοιτο παρὰ τῷ
 συγγενεῖ, τότε δὲ καιρὸν ἀρμόττοντα οἰόμενος ἔχειν.
 798 ὡς δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον ἀπῆλθε κοιμησόμενος, ἐπι-
 σχῶν τῆς νυκτὸς πολὺ μέρος, ἐπειδὴ καθεύδειν ἄπαν- 30
 τας ἐνόμιζεν, ἀναστὰς ἤκεν ἐπὶ τὸ δωματίον, ἐν ᾧ
 τὴν Λουκρητίαν ἤδει καθεύδουσαν, καὶ λαθῶν τοὺς

παρὰ ταῖς θύραις τοῦ δωματίου κοιμωμένους εἰσέρχεται ξίφος ἔχων.

LXV. Ἐπιστάς δὲ τῇ κλίνῃ διεγερθείσης ἅμα τῷ συνεῖναι τὸν ψόφον τῆς γυναικὸς καὶ πυνθανομένης ὅστις εἶη, φράσας τοῦνομα σιωπᾶν ἐκέλευσε καὶ μένειν ἐν τῷ δωματίῳ, σφάζειν αὐτὴν ἀπειλήσας, εἴαν ἐπιχειρήσῃ φεύγειν ἢ βοᾶν. τούτῳ καταπληξάμενος τῷ τρόπῳ τὴν ἄνθρωπον αἰρέσεις αὐτῇ δύο προὔτεινεν· ὧν ποτέραν αὐτὴ προηρείτο λαβεῖν ἡξίου, θάνατον μετ' αἰσχύνῃς ἢ βίον μετ' εὐδαιμονίας. Εἰ μὲν γὰρ ὑπομενεῖς, ἔφη, χάρισασθαί μοι, γυναικᾶ σε ποιήσομαι καὶ βασιλεύσεις σὺν ἐμοὶ νῦν μὲν ἧς ὁ πατήρ μοι ἔδωκε πόλεως, μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου τελευτήν Ῥωμαίων τε καὶ Λατίνων καὶ Τυρρη-
799
15 νῶν καὶ τῶν ἄλλων ὅσων ἐκεῖνος ἄρχει. ἐγὼ γὰρ οἶδ' ὅτι παραλήψομαι τὴν τοῦ πατρὸς βασιλείαν, ὥσπερ ἐστὶ δίκαιον, τῶν υἱῶν αὐτοῦ πρεσβύτατος ὢν. ὅσα δὲ ὑπάρχει τοῖς βασιλεῦσιν ἀγαθὰ, ὧν ἀπάντων ἔση σὺν ἐμοὶ κυρία, τί δεῖ σε καλῶς ἐπισταμένην
20 διδάσκειν; εἰ δ' ἀντιπράττειν ἐπιχειρήσεις σώζειν βουλομένη τὸ σῶφρον, ἀποκτενῶ σε καὶ τῶν θεραπόντων ἐπικατασφάζας ἕνα θήσω τὰ σώματα ὑμῶν ἅμα, καὶ φήσω κατελιθῶς ἀσχημονοῦσάν σε μετὰ τοῦ δούλου τιμωρηθῆσαι τὴν τοῦ συγγενοῦς ὕβριν
25 μετερχόμενος, ὥστε αἰσχρὰν καὶ ἐπονείδιστόν σου γενέσθαι τὴν τελευτήν, καὶ μηδὲ ταφῆς τὸ σῶμά σου τυχεῖν μηδὲ ἄλλου τῶν νομίμων μηδενός. Ὡς δὲ πολλὸς ἦν ἀπειλῶν τε ἅμα καὶ ἀντιβολῶν καὶ διομνύμενος ἀληθεύειν τῶν λεγομένων ἐκάτερον, εἰς ἀνάγκην ἤλθεν ἡ Λουκρητία φοβηθεῖσα τὴν περὶ τὸν θάνατον ἀσχημοσύνην εἶξαι τε καὶ περιδεῖν αὐτὸν ἢ προηρείτο διαπραξάμενον.

800 LXVI. Ἡμέρας δὲ γενομένης ὁ μὲν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἀπήει πονηρὰν καὶ ὀλέθριον ἐπιθυμίαν ἐκπεπληρωκὸς, ἡ δὲ Λουκρητία δεινῶς φέρουσα τὸ συμβεβηκὸς ὡς εἶχε τάχους ἐπιβᾶσα τῆς ἀπήνης εἰς Ῥώμην ᾤχετο, μέλαιναν ἐσθῆτα περιβαλομένη καὶ 5 ξιφιδίον τι κρύπτουσα ὑπὸ τῇ στολῇ, οὔτε προσαγορεύουσα κατὰ τὰς συναντήσεις οὐδένα τῶν ἀσπαζομένων οὔτε ἀποκρινομένη τοῖς μαθεῖν βουλομένοις ὅ τι πέπονθεν, ἀλλὰ σύννους καὶ κατηφῆς καὶ μεστοὺς ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς δακρύων. ὡς δ' εἰς 10 τὴν οἰκίαν εἰσῆλθε τοῦ πατρὸς· ἔτυχον δὲ συγγενεῖς ὄντες τινὲς παρ' αὐτῷ· τῶν γονάτων αὐτοῦ λαβομένη καὶ περιπεσοῦσα τέως μὲν ἔκλαιε φωνὴν οὐδεμίαν προεμένη, ἔπειτ' ἀνιστάντος αὐτὴν τοῦ πατρὸς καὶ τί πέπονθεν ἀξιούντος λέγειν· Ἰκέτις ἔφη γίνο-
15 μαί σου πάτερ δεινὴν καὶ ἀνήκεστον ὑπομείνασα ὕβριν, τιμωρησάί μοι καὶ μὴ περιδεῖν τὴν σεαυτοῦ
801 θυγατέρα θανάτου χεῖρονα παθοῦσαν. Θαναμάσαντος δὲ αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων καὶ τίς ὕβρικεν αὐτὴν καὶ ποδαπὴν ὕβριν ἀξιούντος λέγειν·
20 Ἀκούσῃ τὰς ἐμὰς, ἔφη, συμφορὰς ὃ πάτερ οὐκ εἰς μακρὰν· χάρισαι δέ μοι ταύτην πρῶτον αἰτουμένη τὴν χάριν· κάλεσον ὅσους δύνασαι πλείστους φίλους τε καὶ συγγενεῖς, ἵνα παρ' ἐμοῦ τῆς τὰ δεινὰ πα-
25 θούσης ἀκούσωσι καὶ μὴ παρ' ἐτέρων. ὕταν δὲ μάθῃς τὰς κατασχούσας αἰσχρὰς καὶ δεινὰς ἀνάγκας βούλευσαι μετ' αὐτῶν ὄντινα τιμωρήσεις ἐμοί τε καὶ σεαυτῷ τρόπον καὶ μὴ πολὺν ποιεῖ χρόνον τὸν διὰ μέσου.

LXVII. Ταχεῖα δὲ καὶ κατεσπουδασμένη πα-
30 ρακλήσει τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν εἰς τὴν οἰκίαν συνελθόντων ὥσπερ ἡξίου, λέγει πρὸς αὐτοὺς ἅπαν

τὸ πρᾶγμα ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβοῦσα. καὶ μετὰ τοῦτ' ἀσπασαμένη τὸν πατέρα καὶ πολλὰς λιτανείας ἐκείνου τε καὶ τῶν σὺν αὐτῷ παρόντων ποιησαμένη 802 θεοῖς τε καὶ δαίμοσιν εὐξαμένη ταχεῖαν αὐτῇ δοῦναι τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου σπᾶται τὸ ξιφίδιον, ὃ κατέκρουπτεν ὑπὸ τοῖς πέπλοις, καὶ μίαν ἐνέγκασα διὰ τῶν στέρνων πληγὴν ἕως τῆς καρδίας ὡθεὶ [τὸ ξίφος.] κραυγῆς δὲ καὶ θρήνου καὶ τυπετοῦ γυναικείου τὴν οἰκίαν ὅλην κατασχόντος, ὃ μὲν πατὴρ περιχυθεὶς 10 τῷ σώματι περιέβαλλε καὶ ἀνεκαλεῖτο καὶ ὡς ἀνοίσουσεν ἐκ τοῦ τραύματος ἐτμηλεῖτο, ἢ δ' ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτοῦ σπαίρουσα καὶ ψυχορραγοῦσα ἀποθνήσκει. τοῖς δὲ παροῦσι Ῥωμαίων οὕτω δεινὸν ἔδοξεν εἶναι καὶ ἔλεινον τὸ πάθος, ὥστε μίαν ἀπάντων 15 γενέσθαι φωνὴν, ὡς μυριάκις αὐτοῖς κρεῖττον εἶη τεθνάναι περὶ τῆς ἐλευθερίας ἢ τοιαύτας ὕβρεις ὑπὸ τῶν τυράννων γενομένας περιορᾶν. ἦν δέ τις ἐν αὐτοῖς Πόπλιος Οὐαλέριος ἐνὸς τῶν ἅμα Τατίῳ παραγενομένων εἰς Ῥώμην Σαβίνων ἀπόγονος, δραστήριος 20 ἀνὴρ καὶ φρόνιμος. οὗτος ἐπὶ στρατόπεδον ὑπ' αὐτῶν πέμπεται τῷ τε ἀνδρὶ τῆς Λουκρητίας τὰ συμβεβηκότα φράσων καὶ σὺν ἐκείνῳ πράξων ἀπόστασιν τοῦ στρατιωτικοῦ πλήθους ἀπὸ τῶν τυράννων. ἄρτι δὲ αὐτῷ τὰς πύλας ἐξεληλυθότι συναντᾷ κατὰ δαί- 25 μονα παραγινόμενος εἰς τὴν πόλιν ὁ Κολλατίνος ἀπὸ στρατοπέδου, τῶν κατεσχηκότων τὴν οἰκίαν αὐτοῦ κακῶν οὐδὲν εἰδὼς καὶ σὺν αὐτῷ Λεύκιος Ἰούνιος, ὃ Βροῦτος ἐπωνύμιον ἦν· εἶη δ' ἂν ἐξεσημενόμενος ὁ Βροῦτος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον ἡλίθιος· 30 ὑπὲρ οὗ μικρὰ προειπεῖν ἀναγκαῖον, ἐπειδὴ τοῦτον ἀποφαίνουσι Ῥωμαῖοι τῆς καταλύσεως τῶν τυράννων αἰτιώτατον γενέσθαι, τίς τε ἦν καὶ ἀπὸ τίνων

καὶ διὰ τί τῆς ἐπωνυμίας ταύτης ἔτυχεν οὐδὲν αὐτῷ προσηκούσης.

LXVIII. Τῷ ἀνδρὶ τούτῳ πατὴρ μὲν ἦν Μάρκος Ἰούνιος ἐνὸς τῶν σὺν Αἰνεΐᾳ τὴν ἀποικίαν στειλάντων ἀπόγονος, ἐν τοῖς ἐπιφανεστάτοις Ῥωμαίων 5 ἀριθμούμενος δι' ἀρετὴν, μήτηρ δὲ Ταρκυνία τοῦ προτέρου βασιλέως Ταρκυνίου θυγάτηρ· αὐτὸς δὲ τροφῆς τε καὶ παιδείας τῆς ἐπιχωρίου πάσης μετέλαβε καὶ φύσιν εἶχε πρὸς οὐδὲν τῶν καλῶν ἀντιπράττουσαν. ἐπεὶ δὲ Τύλλιον ἀποκτείνας Ταρκύνιος 10 σὺν ἄλλοις ἀνδράσι πολλοῖς καὶ ἀγαθοῖς καὶ τὸν ἐκείνου πατέρα διεχρήσατο ἀφανεῖ θανάτῳ δι' οὐδὲν μὲν ἀδίκημα, τοῦ δὲ πλούτου προαχθεὶς εἰς ἐπιθυμίαν, ὃν ἐκ παλαιᾶς τε καὶ προγονικῆς παραλαβῶν εὐτυχίας ἐκέκτητο, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν πρεσβύτερον 15 υἱὸν εὐγενές τι φρόνημα διαφαίνοντα καὶ τὸ μὴ τιμωρῆσαι τῷ θανάτῳ τοῦ πατρὸς οὐκ ἂν ὑπομείναντα, νέος ὢν ὁ Βροῦτος ἔτι καὶ κομιδῇ βοηθείας συγγενικῆς ἔρημος ἔργον ἐπεχείρησε ποιῆσαι πάντων φρονιμώτατον, ἐπίθετον ἑαυτοῦ καταψεύσασθαι 20 μωρίαν· καὶ διέμεινεν ἅπαντα τὸν ἐξ ἐκείνου χρόνον, ἕως οὗ τὸν ἐπιτήδειον ἔδοξε καιρὸν ἔχειν, φυλάττων τὸ προσποίημα τῆς ἀνοίας, ἐξ οὗ ταύτης ἔτυχε τῆς ἐπωνυμίας· τοῦτο δ' αὐτὸν ἐρρούσατο μηδὲν δεινὸν 25 ὑπὸ τοῦ τυράννου παθεῖν πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀπολλυμένων.

LXVIII. Καταφρονήσας γὰρ ὁ Ταρκύνιος τῆς δοκούσης εἶναι περὶ αὐτὸν ἀλλ' οὐ κατ' ἀλήθειαν ὑπαρχούσης μωρίας, ἀφελόμενος ἅπαντα τὰ πατρῷα, μικρὰ δ' εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον ἐπιχορηγῶν, ὡς 30 παῖδα ὀρφανὸν ἐπιτρόπων ἔτι δεόμενον ἐφύλαττεν ὑφ' ἑαυτῷ διαιτᾶσθαι τε μετὰ τῶν ἰδίων παιδῶν

ἐπέτρεπεν, οὐ διὰ τιμὴν ὡς ἐσκῆπτετο πρὸς τοὺς πέ-
 λαις οἷα δὴ συγγενῆ, ἀλλ' ἵνα γέλωτα παρέχη τοῖς
 μειρακίοις λέγων τ' ἀνόητα πολλὰ καὶ πράττων ὅμοια
 τοῖς κατ' ἀληθείαν ἡλιθίοις. καὶ δὴ καὶ ὅτε τῷ Δελ-
 5 φικῷ μαντεῖω χρησομένους ἀπέστειλε τοὺς δύο τῶν
 παίδων Ἄρροντα καὶ Τίτον ὑπὲρ τοῦ λοιμοῦ· κατέ-
 σκηψε γάρ τις ἐπὶ τῆς ἐκείνου βασιλείας οὐκ εἰωθυῖα
 νόσος εἰς παρθένους τε καὶ παῖδας, ὑφ' ἧς πολλὰ
 διεφθάρη σώματα, χαλεπωτάτη δὲ καὶ δυσίατος εἰς
 10 τὰς κνούσας γυναῖκας αὐτοῖς βρέφεσιν ἀποκτείνουσα
 τὰς μητέρας ἐν ταῖς γοναῖς· τὴν τε αἰτίαν τῆς νόσου 806
 γινῶναι παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ τὴν λύσιν βουλόμενος,
 συνεπέμψε κάκεινον ἅμα τοῖς μειρακίοις δεηθεῖσιν,
 ἵνα κατασκώπτειν τε καὶ περιυβρίζειν ἔχοιεν. ὡς δὲ
 15 παρεγενήθησαν ἐπὶ τὸ μαντεῖον οἱ νεανίσκοι καὶ τοὺς
 χρησμούς ἔλαβον ὑπὲρ ὧν ἐπέμψθησαν, ἀναθήμασι
 δωρησάμενοι τὸν θεὸν καὶ τοῦ Βροῦτου πολλὰ κατα-
 γελάσαντες, ὅτι βακτηρίαν ξυλίνην ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλ-
 λωνι· ὁ δὲ διατρέσας αὐτὴν ὄλην ὥσπερ αὐλὸν χρυσῆν
 20 ἡράβδον ἐνέθηκεν οὐδενὸς ἐπισταμένου· μετὰ τοῦτ'
 ἡρώτων τὸν θεὸν τίτι πέπρωται τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν
 παραλαβεῖν· ὁ δὲ θεὸς αὐτοῖς ἀνείλε, τῷ πρώτῳ τὴν
 μητέρα φιλήσουσι. οἱ μὲν οὖν νεανίσκοι τοῦ χρησμοῦ
 τὴν διάνοιαν ἀγνοήσαντες συνέθεντο πρὸς ἀλλήλους 807
 25 ἅμα φιλήσαι τὴν μητέρα βουλόμενοι κοινῇ τὴν βασι-
 λείαν κατασχεῖν, ὁ δὲ Βροῦτος συνεῖς ὃ βούλεται
 δηλοῦν ὁ θεὸς, ἐπειδὴ τάχιστα τῆς Ἰταλίας ἐπέβη,
 προσκύνσας ἐφίλησε τὴν γῆν, ταύτην οἰόμενος ἀπάν-
 των ἀνθρώπων εἶναι μητέρα. τὰ μὲν οὖν προγενό-
 30 μενα τῷ ἀνδρὶ τούτῳ τοιαῦτ' ἦν.

LXX. Τότε δ' ὡς ἤκουσε τοῦ Οὐαλερίου τὰ
 συμβάντα τῇ Λουκρητίᾳ καὶ τὴν ἀναίρεσιν αὐτῆς

διηγούμενον τὰς χεῖρας ἀνατείνας εἰς τὸν οὐρανὸν
 εἶπεν· ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ πάντες ὅσοι τὸν ἀνθρώπινον
 ἐπισκοπεῖτε βίον, ἄρα γέ ὁ καιρὸς ἐκεῖνος ἦκει νῦν,
 ὃν ἐγὼ περιμένων ταύτην τοῦ βίου τὴν προσποίησιν
 ἐφύλαττον; ἄρα πέπρωται Ῥωμαίοις ὑπ' ἐμοῦ καὶ 5
 δι' ἐμὲ τῆς ἀφορήτου τυραννίδος ἀπαλλαγῆναι;
 ταῦτ' εἰπὼν ἐχώρει κατὰ σπουδὴν ἐπὶ τὴν οἰκίαν
 ἅμα τῷ Κολλατίνῳ τε καὶ Οὐαλερίῳ. ὡς δ' εἰσῆλ-
 θον ὁ μὲν Κολλατῖνος ἰδὼν τὴν Λουκρητίαν ἐν τῷ
 μέσῳ κειμένην καὶ τὸν πατέρα περικείμενον αὐτῇ 10
 μέγα ἀνοιμῶξας καὶ περιλαβὼν τὴν νεκρὰν κατε-
 808 φίλει καὶ ἀνεκαλεῖτο καὶ διελέγετο πρὸς αὐτὴν ὥσ-
 περ ζῶσαν ἔξω τοῦ φρονεῖν γεγυνῶς ὑπὸ τοῦ κακοῦ.
 πολλὰ δὲ αὐτοῦ κατολοφυρομένου καὶ τοῦ πατρὸς ἐν
 μέρει καὶ τῆς οἰκίας ὄλης κλανθυμῶ καὶ θρήνοις κατε- 15
 χομένης βλέψας εἰς αὐτοὺς ὁ Βροῦτος λέγει· Μυ-
 ρίους ἔξετε καιροὺς, ὦ Λουκρητίε καὶ Κολλατῖνε καὶ
 ἅπαντες ὑμεῖς οἱ τῇ γυναικὶ προσήγοντες, ἐν οἷς αὐ-
 τὴν κλαύσετε· νυνὶ δὲ ὡς τιμωρήσομεν αὐτῇ σκο-
 πῶμεν· τοῦτο γὰρ ὁ παρῶν καιρὸς ἀπαιτεῖ. Ἐδόκει 20
 τὰ εἰκότα λέγειν, καὶ καθεζόμενοι καθ' ἑαυτοὺς τὸν
 τε οἰκετικὸν καὶ θητικὸν ὄχλον ἐκ ποδῶν μεταστή-
 σαντες ἐβουλεύοντο τί χρὴ πράττειν. πρῶτος δὲ ὁ
 Βροῦτος ἀρξάμενος ὑπὲρ ἑαυτοῦ λέγειν, ὅτι τὴν δο-
 κοῦσαν τοῖς πολλοῖς μωρίαν οὐκ εἶχεν ἀληθινὴν ἀλλ' 25
 ἐπίθετον, καὶ τὰς αἰτίας εἰπὼν, δι' ἃς τὸ προσποίημα
 τοῦτο ὑπέμεινε, καὶ δόξας ἀπάντων ἀνθρώπων εἶναι
 φρονιμώτατος, μετὰ τοῦτ' ἐπειθεν αὐτοὺς τὴν αὐτὴν
 γνώμην ἅπαντας λαβόντας ἐξελάσαι Ταρκύνιον τε
 809 καὶ τοὺς παῖδας ἐκ τῆς πόλεως, πολλὰ καὶ ἐπαγωγὰ 30
 εἰς τοῦτο διαλεχθεῖς. ἐπεὶ δὲ πάντας εἶδεν ἐπὶ τῆς
 αὐτῆς γνώμης ὄντας οὐ λόγων ἔφη δεῖν οὐδ' ὑπο-

σχέσεων, ἀλλ' ἔργων εἴ τι τῶν δεόντων μέλλει γενή-
 σεσθαι· ἄρξειν δὲ τούτων αὐτὸς ἔφη. Ταῦτ' εἰπὼν
 καὶ λαβὼν τὸ ξιφίδιον, ᾧ διεχορήσατο ἑαυτὴν ἢ γυνή,
 καὶ τῷ πτώματι προσελθὼν αὐτῆς· ἔτι γὰρ ἔκειτο
 5 ἐν φανερῷ θέαμα οἰκτιστον· ὤμοσε τὸν τε Ἄρη καὶ
 τοὺς ἄλλους θεοὺς πᾶν ὅσον δύναται πράξειν ἐπὶ
 καταλύσει τῆς Ταρκυνίων δυναστείας, καὶ οὐτ' αὐ-
 τὸς διαλλαγῆσεσθαι πρὸς τοὺς τυράννους οὔτε τοῖς
 διαλλαττομένοις ἐπιτρέψειν, ἀλλ' ἐχθρὸν ἠγήσεσθαι
 10 τὸν μὴ ταῦτα βουλόμενον καὶ μέχρι θανάτου τῆ τυ- 810
 ραννίδι καὶ τοῖς συναγωνιζομένοις αὐτῇ διεχθρεύ-
 σειν. εἰ δὲ παραβαίῃ τὸν ὄρκον τοιαύτην αὐτῷ τε-
 λευτήν ἠράσατο τοῦ βίου γενέσθαι καὶ τοῖς αὐτοῦ
 παισίν, οἷας ἔτυχεν ἢ γυνή.

15 LXXI. Ταῦτ' εἰπὼν ἐκάλει καὶ τοὺς ἄλλους
 ἅπαντας ἐπὶ τὸν αὐτὸν ὄρκον· οἱ δὲ οὐδὲν ἔτι ἐν-
 δοιάσαντες ἀνίσταντο καὶ τὸ ξίφος δεχόμενοι παρ'
 ἀλλήλων ὤμνον. γενομένων δὲ τῶν ὄρκωμοσιῶν
 μετὰ τοῦτ' εὐθύς ἐξήτουν τίς [αὐτοῖς] ὁ τῆς ἐπιχει-
 20 ρήσεως ἔσται τρόπος. καὶ ὁ Βροῦτος αὐτοῖς ὑποτί-
 θεται τοιάδε· Πρῶτον μὲν διὰ φυλακῆς τὰς πύλας
 ἔχωμεν, ἵνα μηδὲν τῶν ἐν τῇ πόλει λεγομένων τε καὶ
 πραττομένων κατὰ τῆς τυραννίδος αἰσθηταὶ Ταρκύ-
 νιος, πρὶν ἢ τὰ παρ' ἡμῶν εὐτρεπῆ γενέσθαι. ἔπειτα
 25 κομίσαντες τὸ σῶμα τῆς γυναικὸς ὡς ἔστιν αἵματι
 πεφυρμένον εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ προθέντες ἐν φα-
 νερῷ συγκαλῶμεν τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν. ὅταν
 δὲ συνέλθῃ καὶ πλήθουσιν ἰδωμεν τὴν ἀγορὰν, προ- 811
 ελθὼν Λουκρητίος τε καὶ Κολλατῖνος ἀποδυοῦσθω-
 30 σαν τὰς ἑαυτῶν τύχας ἅπαντα τὰ γενόμενα φράσαν-
 τες. ἔπειτα τῶν ἄλλων ἕκαστος παριῶν κατηγορεῖται
 τῆς τυραννίδος καὶ τοὺς πολίτας ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν

παρακαλείτω. ἔσται δὲ πᾶσι Ῥωμαίοις κατ' εὐχὴν,
 εἰάν ἰδωσιν ἡμᾶς τοὺς πατρικίους ἄρχοντας τῆς ἐλευ-
 θερίας· πολλὰ γὰρ καὶ δεινὰ πεπόνθασιν ὑπὸ τοῦ
 τυράννου καὶ μικρᾶς ἀφορμῆς δέονται. ὅταν δὲ λά-
 βωμεν τὸ πλῆθος ὠρμημένον καταλύσει τὴν μοναρχίαν,
 5 ψῆφόν τε αὐτοῖς ἀναδῶμεν ὑπὲρ τοῦ μηκέτι
 Ῥωμαίων Ταρκύνιον ἄρξειν καὶ τὸ περὶ τούτων δόγμα
 πρὸς τοὺς ἐπὶ στρατοπέδου διαπεμψόμεθα ἐν τάχει.
 καὶ γὰρ οἱ τὰ ὄπλα ἔχοντες, εἰ μάθοιεν ὅτι τὰ ἐν τῇ
 πόλει πάντα τοῖς τυράννοις ἔστιν ἀλλότρια, πρόθυ- 10
 μοι περὶ τὴν τῆς πατρίδος ἐλευθερίαν γενήσονται
 οὔτε θωραεῖς ἔτι κατεχόμενοι ὡς πρότερον οὔτε τὰς
 812 ὕβρεις τῶν Ταρκυνίου παιδῶν τε καὶ κολάκων φέ-
 ρειν δυνάμενοι. Ταῦτα λέξαντος αὐτοῦ, παραλαβὼν
 τὸν λόγον Οὐαλέριος, τὰ μὲν ἄλλα, ἔφη, ὀρθῶς ἐπι- 15
 λογίζεσθαι μοι δοκεῖς, Ἰούνιε· περὶ δὲ τῆς ἐκκλησίας
 ἔτι βούλομαι μαθεῖν τίς ὁ καλέσων ἔσται αὐτὴν
 κατὰ νόμους καὶ τὴν ψῆφον ἀναδώσω ταῖς φρά-
 τραις. ἄρχοντι γὰρ ἀποδέδοται τοῦτο πράττειν· ἡμῶν
 δὲ οὐδεὶς οὐδεμίαν ἀρχὴν ἔχει. Ὁ δ' ὑπολαβὼν 20
 Ἐγὼ, φησὶν, ὦ Οὐαλέριε. τῶν γὰρ Κελερῶν ἄρ-
 χων εἰμί, καὶ ἀποδέδοται μοι κατὰ νόμους ἐκκλη-
 σίαν ὅτε βουλοίμην συγκαλεῖν. ἔδωκε δὲ μοι τὴν
 ἀρχὴν ταύτην ὁ τύραννος μερίστην οὔσαν ὡς ἠλιθίω
 καὶ οὐτ' εἰδομένῳ τὴν δύναμιν αὐτῆς, οὐτ' εἰ γνοίην 25
 χρησομένῳ· καὶ τὸν κατὰ τοῦ τυράννου λόγον πρῶ-
 τος ἐγὼ διαθήσομαι.

LXXII. Ὡς δὲ τοῦτ' ἤκουσαν ἅπαντες ἐπήνεσαν
 813 τε καὶ ὡς ἀπὸ καλῆς ὑποθέσεως ἀρξάμενον καὶ νο-
 μίμου τὰ λοιπὰ λέγειν αὐτὸν ἠξίου. κάκεινος εἶπεν, 30
 Ἐπειδὴ ταῦτα οὕτω πράττειν ὑμῖν δοκεῖ, σκοπώμεθα
 πάλιν τίς ἢ τὴν πόλιν ἐπιτροπεύουσα ἀρχὴ γενήσε-

ται μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν βασιλείων καὶ ὑπὸ τίνος ἀποδειχθεῖσα ἀνδρὸς, καὶ ἔτι πρότερον ὅστις ἔσται πολιτείας κόσμος, ὃν ἀπαλλαττόμενοι τοῦ τυράννου καταστησόμεθα. βεβουλευσθαι γὰρ ἅπαντα βέλτιον, 5 πρὶν ἐπιχειρεῖν ἔργῳ τηλικῶδε, καὶ μηδὲν ἀνεξέταστον ἀφείσθαι μηδὲ ἀπροβούλευτον. ἀποφαινέσθω δὴ περὶ τούτων ἕκαστος ὑμῶν ἃ φρονεῖ. Μετὰ τοῦτ' ἐλέχθησαν πολλοὶ καὶ παρὰ πολλῶν λόγοι. ἐδόκει δὲ τοῖς μὲν βασιλικὴν ἀνθὶς καταστήσασθαι πολι- 10 τεῖαν ἐξαριθμουμένους ὅσα τὴν πόλιν ἐποίησαν ἀγαθὰ πάντες οἱ πρότεροι βασιλεῖς· τοῖς δὲ μηκέτι ποιεῖν ἐφ' ἐνὶ δυνάσσει τὰ κοινὰ τὰς τυραννικὰς διεξιούσι παρανομίας, αἷς ἄλλοι τε πολλοὶ κατὰ τῶν ἰδίων πολιτῶν ἐχρήσαντο καὶ Ταρκύνιος τελευτῶν, ἀλλὰ τὸ 814 15 συνέδριον τῆς βουλῆς ἀπάντων ἀποδείξει κύριον ὡς ἐν πολλαῖς τῶν Ἑλληνίδων πόλεων· οἱ δὲ τούτων μὲν οὐδετέραν προηροῦντο τῶν πολιτειῶν, δημοκρατίαν δὲ συνεβούλευον ὡσπερ Ἀθήνησι καταστήσασθαι, τὰς ὕβρεις καὶ τὰς πλεονεξίας τῶν ὀλίγων προφερό- 20 μενοι καὶ τὰς στάσεις τὰς γινόμενας τοῖς ταπεινοῖς πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας, ἐλευθέρα τε πόλει τὴν ἰσονομίαν ἀποφαινόντες ἀσφαλεστάτην οὖσαν καὶ πρεπωδεστάτην τῶν πολιτειῶν.

LXXIII. Χαλεπῆς δὲ καὶ δυσκρίτου τῆς αἰρέ- 25 σεως ἅπασι φαινομένης διὰ τὰς παρακολουθούσας ἐκάστη τῶν πολιτειῶν κακίας, τελευταῖος παραλαβὼν τὸν λόγον ὁ Βροῦτος εἶπεν· Ἐγὼ δὲ, ὦ Λουκρήτιε καὶ Κολλατῖνε καὶ πάντες ὑμεῖς οἱ παρόντες ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ ἐξ ἀγαθῶν, καινὴν μὲν οὐδεμίαν οἶομαι 30 δεῖν ἡμᾶς καθίστασθαι πολιτείαν κατὰ τὸ παρὸν· ὃ τε γὰρ καιρὸς εἰς ὃν συνήγγεμεθα ὑπὸ τῶν πραγμά- 816 τῶν βραχὺς, ἐν ᾧ μεθαριθμώσασθαι πόλεως κόσμον οὐ

φάδιον, ἢ τε πείρα τῆς μεταβολῆς, κὰν τὰ κράτιστα τύχωμεν περὶ αὐτῆς βουλευσόμενοι, σφαλερὰ καὶ οὐκ ἀκίνδυνος· ἐξέσται τε ἡμῖν ὕστερον ὅταν ἀπαλα- 5 γαῶμεν τῆς τυραννίδος μετὰ πλείονος ἐξουσίας καὶ κατὰ σχολὴν βουλευομένοις τὴν κρεῖττονα πολιτείαν 5 ἀντὶ τῆς χειρόνος ἐλέσθαι, εἰ δὴ τις ἄρα ἔστι κρεῖττων ἢς Ρωμύλος τε καὶ Πομπήλιος καὶ πάντες οἱ μετ' ἐκείνους βασιλεῖς καταστησόμενοι παρέδοσαν ἡμῖν, ἐξ ἧς μεγάλη καὶ εὐδαίμων καὶ πολλῶν ἀρχουσα ἀνθρώπων ἢ πόλις ἡμῶν διετέλεσεν. ἃ δὲ 10 παρακολουθεῖν εἴωθε ταῖς μοναρχίαις χαλεπὰ, ἐξ ὧν εἰς τυραννικὴν ὁμότητα περιίστανται καὶ δι' ἃ δυσχεραίνουσιν ἅπαντες ἀντὰς, ταῦθ' ὑμῖν ἐπανορθώσασθαι τε καὶ νῦν καὶ ἵνα μηδ' ἐξ ὕστερου γένηται 15 ποτε φυλάξασθαι παραινῶ. τίνα δ' ἔστι ταῦτα; πρῶ- 15 τον μὲν ἐπειδὴ τὰ ὀνόματα τῶν πραγμάτων οἱ πολ- 816 λοι σκοποῦσι καὶ ἀπὸ τούτων ἢ προσίενται τίνα τῶν βλαβερῶν ἢ φεύγουσι τῶν ὠφελίμων, ἐν οἷς καὶ τὴν μοναρχίαν εἶναι συμβέβηκε, μεταδέσθαι τὸννομα τῆς πολιτείας ὑμῖν παραινῶ, καὶ τοὺς μέλλοντας ἔξειν 20 τὴν ἀπάντων ἐξουσίαν μῆτε βασιλεῖς ἔτι μῆτε μονάρχους καλεῖν, ἀλλὰ μετριοτέραν τινὰ καὶ φιλανθρωποτέραν ἐπ' αὐτοῖς θέσθαι προσηγορίαν. ἔπειτα μὴ ποιεῖν μίαν γνώμην ἀπάντων κυρίαν, ἀλλὰ δυσὶν ἐπιτρέπειν ἀνδράσι τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν, ὡς Λακε- 25 δαιμονίους πυνθάνομαι ποιεῖν ἐπὶ πολλὰς ἤδη γενεὰς, καὶ διὰ τοῦτο τὸ σχῆμα τοῦ πολιτεύματος ἀπάντων μάλιστα τῶν Ἑλλήνων εὐνομεῖσθαι τε καὶ εὐδαιμονεῖν· ἦττον γὰρ ὕβρισται καὶ βαρεῖς ἔσονται διαι- 30 ρεθείσης τῆς ἐξουσίας διχῆ καὶ τὴν αὐτὴν ἔχοντος 30 ἰσχὺν ἑκατέρου· αἰδώς τε ἀλλήλων καὶ κώλυσις τοῦ καθ' ἡδονὴν ζῆν φιλοτιμία τε πρὸς ἀρετῆς δόκησιν

ἐκ ταύτης γένοιτ' ἂν ἐκάστῳ τῆς ἰσοτίμου δυναστείας
μάλιστα.

LXXIII. Τῶν τε παρασῆμων ἅ τοις βασιλεῦσιν ⁸¹⁷
ἀποδεδόται πολλῶν ὄντων, εἴ τινα λυπηρὰς ὄψεις
5 καὶ ἐπιφθόνους τοῖς πολλοῖς παρέχεται, τὰ μὲν μειώ-
σαι, τὰ δ' ἀφελεῖν ἡμᾶς οἴομαι δεῖν· τὰ σκῆπτρα ταυτὶ
λέγω καὶ τοὺς χρυσοῦς στεφάνους καὶ τὰς ἀλουργεῖς
καὶ χρυσοσῆμους ἀμπερόνας, πλὴν εἰ μὴ κατὰ και-
ροῦς τινας ἐορταίους καὶ ἐν πομπαῖς θριάμβων, ὅτε
10 αὐτὰ τιμῆς θεῶν ἔνεκα λήφονται· λυπήσει γὰρ οὐ-
δένα ἐὰν γένηται σπάνια· θρόνον δὲ τοῖς ἀνδράσιν
ἐλευφάντινον ἐν ᾧ καθεζόμενοι δικάσουσι καὶ λευ-
κὴν ἐσθῆτα περιπόρφυρον καὶ τοὺς προηγουμένους
ἐν ταῖς ἐξόδοις δώδεκα πελέκεις καταλιπεῖν. ἔτι πρὸς
15 τούτοις, ὃ πάντων οἴομαι τῶν εἰρημένων χρησιμώ-
τατον εἶσεσθαι καὶ τοῦ μὴ πολλὰ ἐξαμαρτάνειν τοὺς
παραληφόμενους τὴν ἀρχὴν αἰτιώτατον, μὴ διὰ βίου
τοὺς αὐτοὺς εἶναι ἄρχειν· χαλεπὴ γὰρ ἅπασιν ἀόρι- ⁸¹⁸
στος ἀρχὴ καὶ μηδεμίαν ἐξέτασιν διδοῦσα τῶν πρᾶ-
20 τομένων, ἐξ ἧς φύεται τυραννίς· ἀλλ' εἰς ἐνιαύσιον
χρόνον ὡς παρ' Ἀθηναίους γίνεται τὸ κράτος τῆς
ἀρχῆς συνάγειν. τὸ γὰρ ἐν μέρει τὸν αὐτὸν ἄρχειν
τε καὶ ἄρχεσθαι καὶ πρὸ τοῦ διαφθαρεῖν τὴν διά-
νοϊαν ἀφίστασθαι τῆς ἐξουσίας συστέλλει τὰς ἀνθά-
25 δεις φύσεις καὶ οὐκ εἴ μεθύσκεσθαι ταῖς ἐξουσίαις
τὰ ἦδη. ταῦθ' ἡμῖν καταστησαμένοις ὑπάρξει τὰ
μὲν ἀγαθὰ καρποῦσθαι τῆς βασιλικῆς πολιτείας, τῶν
δὲ παρακολουθούτων αὐτῇ κακῶν ἀπηλλάχθαι. ἵνα
δὲ καὶ τὸννομα τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας πάτριον ὑπάρ-
30 χον ἡμῖν καὶ σὺν οἰωνοῖς αἰσίοις θεῶν ἐπικυρωσάν-
των παρεληλυθὸς εἰς τὴν πόλιν αὐτῆς ἔνεκα τῆς
δουσίας φυλάττηται, ἱερῶν ἀποδεικνύσθω τις [ἀεὶ] βα-

σιλεὺς, ὃ τὴν τιμὴν ταύτην ἔξω δια βίου, πάσης
ἀπολελυμένος πολεμικῆς καὶ πολιτικῆς ἀσχολίας, ἐν
τοῦτο μόνον ἔχων ἔργον ὡσπερ ὁ βασιλεὺς, τὴν ἡγε-
μονίαν τῶν θυηπολιῶν, ἄλλο δ' οὐδέν.

819 LXXV. Ὅν δὲ τρόπον ἔσται τούτων ἕκαστον ⁵
ἀκούσατέ μου· συνάξω μὲν ἐγὼ τὴν ἐκκλησίαν, ὡσ-
περ ἔφη, ἐπειδὴ συγκεχώρηται μοι κατὰ νόμους,
καὶ γνώμην εἰσηγήσομαι· φεύγειν Ταρκύνιον ἅμα
τοῖς παισὶ καὶ τῇ γυναικὶ πόλεως τε καὶ χώρας τῆς
Ῥωμαίων εἰρηγομένους τὸν αἰεὶ χρόνον καὶ γένος τὸ ¹⁰
ἐξ αὐτῶν· ὅταν δ' ἐπιψηφίσωσι τὴν γνώμην οἱ πο-
λίται, δηλώσας αὐτοῖς ἢν διανοούμεθα καταστή-
σασθαι πολιτείαν μεσοβασιλέα ἐλοῦμαι τὸν ἀποδεί-
ξοντα τοὺς παραληφόμενους τὰ κοινὰ, καὶ αὐτὸς
ἀποθήσομαι τὴν τῶν Κελερῶν ἀρχὴν. ὁ δὲ καταστα- ¹⁵
θεὶς ὑπ' ἐμοῦ μεσοβασιλεὺς συναγαγὼν τὴν λοχίτιν
ἐκκλησίαν ὀνομασάτω τε τοὺς μέλλοντας ἔξειν τὴν
ἐνιαύσιον ἡγεμονίαν καὶ ψῆφον ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς πο-
λίταις δότω· ἐὰν δὲ τοῖς πλείοσι δοξῇ λόγοις κυρίαν
εἶναι τὴν τῶν ἀνδρῶν αἴρεσιν, καὶ τὰ μαντεύματα ²⁰
γένηται περὶ αὐτῶν καλὰ, τοὺς πελέκεις οὗτοι παρα-
820 λαβόντες καὶ τὰ λοιπὰ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας σύμ-
βολα πρᾶττέωσαν ὅπως ἐλευθέραν οἰκήσομεν τὴν
πατρίδα καὶ μηκέτι κἀθοδον ἐξουσίαν εἰς αὐτὴν Ταρ-
κύνιοι· πειράσονται γὰρ εὖ ἴστε καὶ πειθοῖ καὶ βία ²⁵
καὶ δόλῳ καὶ παντὶ ἄλλῳ τρόπῳ παρελθεῖν πάλιν
ἐπὶ τὴν δυναστείαν, ἐὰν μὴ φυλαττώμεθα αὐτοὺς.
Ταυτὶ μὲν οὖν ἔστι τὰ μέγιστα καὶ κυριώτατα ὧν
ὑμῖν ἐν τῷ παρόντι λέγειν ἔχω καὶ παραινεῖν· τὰ δὲ
κατὰ μέρος πολλὰ ὄντα καὶ οὐ ῥάδια νῦν δι' ἀκρι- ³⁰
βείας ἐξετασθῆναι· συνήγημεθα γὰρ εἰς καιρὸν ὅξύν·
ἐπ' αὐτοῖς οἴομαι δεῖν ποιῆσαι τοῖς παραληφόμενοις

τὴν ἀρχήν. σκοπεῖσθαι μέντοι φημι χρῆναι τοὺς ἀνδρας ἅπαντα μετὰ τοῦ συνεδρίου τῆς βουλῆς, ὡσπερ οἱ βασιλεῖς ἐποιοῦν, καὶ μηδὲν πράττειν δίχα ὑμῶν καὶ τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ φέρειν εἰς τὸν δῆμον, ὡς 5 τοῖς προγόνοις ἡμῶν ποιεῖν ἔθος ἦν, μηδενὸς ἀφαιρουμένους αὐτὸν ὢν ἐν τοῖς πρότερον καιροῖς κύριος ἦν. οὕτω γὰρ αὐτοῖς ἀσφαλέστατα καὶ κάλλιστα ἔξει τὰ τῆς ἀρχῆς.

LXXVI. Ταύτην ἀποδειξαμένου τὴν γνώμην 821

10 Ἰουνίου Βρούτου πάντες ἐπήνεσαν, καὶ αὐτίκα περὶ τῶν παραληφόμενων τὰς ἡγεμονίας ἀνδρῶν βουλευόμενοι μεσοβασιλέα μὲν ἔκριναν ἀποδειχθῆναι Σπόριον Λουκρήτιον τὸν πατέρα τῆς διαχρησαμένης ἐαυτῆν ὑπ' ἐκείνου δὲ τοὺς ἔξοντας τὴν τῶν βασιλείων 15 ἐξουσίαν ὀνομασθῆναι Λεύκιον Ἰούνιον Βρούτον καὶ Λεύκιον Ταρκύνιον Κολλατίνον. τοὺς δὲ ἄρχοντας τούτους ἔταξαν καλεῖσθαι κατὰ τὴν ἐαυτῶν διάλεκτον κωνσούλας· τοῦτο μεθερμηνεύμενον εἰς τὴν Ἑλλάδα γλωτταν τούνομα συμβούλους ἢ προβούλους 20 δύναται δηλοῦν, κωνσίλια γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὰς συμβουλάς καλοῦσιν· ὑπάτοι δὲ ὑπ' Ἑλλήνων ἀνά χρόνον ὀνομάσθησαν ἐπὶ τοῦ μεγέθους τῆς ἐξουσίας, ὅτι πάντωντε ἄρχουσι καὶ τὴν ἀνωτάτω χώραν ἔχουσι. τὸ γὰρ ὑπερέχον καὶ ἄκρον ὑπάτον ἐκάλουν οἱ πα- 25 λαιοί. ταῦτα βουλευσάμενοί τε καὶ καταστησάμενοι καὶ τοὺς θεοὺς εὐχαῖς λιτανεύσαντες συλλαβέσθαι σφίσιν ὀσίων καὶ δικαίων ἔργων ἐφιεμένοις, ἐξήεσαν εἰς τὴν ἀγοράν. ἠκολούθουν δὲ αὐτοῖς οἱ θεράποντες ἐπὶ κλίνης μέλασιν ἀμφίοις ἐστρωμένης κομίζου- 822 30 τες ἀθεράπευτόν τε καὶ πεφρυγμένην αἵματι τὴν νεκράν· ἦν πρὸ τοῦ βουλευτηρίου τεθῆναι κελεύσαντες ὑψηλὴν καὶ περιφανῆ συννεκάλουν τὸν δῆμον εἰς ἐκ-

κλησίαν. ὄχλου δὲ συναχθέντος οὐ μόνον τοῦ κατ' ἀγοράν τότε ὄντος, ἀλλὰ καὶ τοῦ κατὰ τὴν πόλιν ὄλην· διεξήεσαν γὰρ οἱ κήρυκες διὰ τῶν στενωπῶν τὸν δῆμον εἰς τὴν ἀγοράν καλοῦντες· ἀναβὰς ὁ Βρούτος ἐνθα τοῖς συνάγουσι τὰς ἐκκλησίας δημηγορεῖν ἔθος 5 ἦν, καὶ τοὺς πατρικίους παραστησάμενος ἔλεξε τοιάδε.

LXXVII. Ὑπὲρ ἀναγκαίων καὶ καλῶν πραγμάτων τοὺς λόγους μέλλων πρὸς ὑμᾶς ποιεῖσθαι, ἀνδρες πολῖται, περὶ ἐμαντοῦ πρώτον ὀλίγα βούλωμαι προειπεῖν· ἴσως γὰρ τισιν ὑμῶν, μᾶλλον δ' ἀκριβῶς 10 οἶδα ὅτι πολλοῖς τεταράχθαι δόξω τὴν διάνοιαν, ἀνῆρ οὐ φρενήρης περὶ τῶν μεγίστων ἐπιχειρῶν λέγειν, ᾧ κηδεμόνων οὐχ ὑγαίοντι δεῖ. ἴστε δὴ τὴν κοινήν ὑπόληψιν, ἣν περὶ ἐμοῦ πάντες εἶχετε ὡς ἡλι- 823 θίου, ψευδῆ γενομένην καὶ οὐχ ὑπ' ἄλλου τινὸς 15 κατασκευασθεῖσαν, ἀλλ' ὑπ' ἐμοῦ. ὁ δὲ ἀναγκάσας με μὴθ' ὡς ἡ φύσις ἠξίου μὴθ' ὡς ἡρομτέ μοι ζῆν, ἀλλ' ὡς Ταρκυνίω τε ἦν βουλομένῳ κάμοι συνίσειν ἔδοξεν, ὁ περὶ τῆς ψυχῆς φόβος ἦν. πατέρα γὰρ μου Ταρκύνιος ἀποκτείνας ἅμα τῷ παραλαβεῖν τὴν ἀρ- 20 χὴν, ἵνα τὴν οὐσίαν αὐτοῦ κατάσχοι πολλὴν σφόδρα οὔσαν, καὶ ἀδελφὸν πρεσβύτερον, ὃς ἔμελλε τιμωρήσειν τῷ θανάτῳ τοῦ πατρὸς εἰ μὴ γένοιτο ἐκ ποδῶν, ἀφανεῖ θανάτῳ διαχρησάμενος, οὐδ' ἐμοῦ δῆλος ἦν φεισόμενος ἐρήμου τῶν ἀναγκαιοτάτων γεγονότος, 25 εἰ μὴ τὴν ἐπίθετον ἐσκηψάμην μωρίαν. τοῦτό με τὸ πλάσμα πιστευθὲν ὑπὸ τοῦ τυράννου μὴ ταῦτα παθεῖν ἐκείνοις ἐρρύσατο καὶ μέχρι τοῦ παρόντος διασέσωκε χρόνον· νῦν δὲ αὐτὸ πρώτον, ἡκεῖ γὰρ ὁ καιρὸς ὃν εὐχόμεν τε καὶ προσεδεχόμεν, πέμπτον ἤδη 30 τοῦτο καὶ εἰκοστὸν ἔτος φυλάξας ἀποτίθεμαι. καὶ τὰ μὲν περὶ ἐμοῦ τοσαῦτα.

LXXVIII. Τὰ δὲ κοινὰ, ὑπὲρ ὧν ὑμᾶς εἰς ἐκ- 824
 κλησίαν συνεκάλεσα, ταῦτ' ἐστὶ. Ταρκύνιον οὔτε
 κατὰ τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐθισμοὺς καὶ νόμους τὴν
 δυναστείαν κατασχόντα, οὔτ' ἐπειδὴ κατέσχευεν ὅπως
 5 δὴ ποτε λαβῶν καλῶς αὐτῇ καὶ βασιλικῶς χρώμενον,
 ἀλλ' ὑπερβεβληκότες πάντας ὕβρι τε καὶ παρανομία
 τοὺς ὅπου δὴ ποτε γενομένους τυράννου, ἀφελῆσθαι
 τὴν ἐξουσίαν βεβουλεύμεθα [νῦν] συνελθόντες οἱ
 πατέρες, πάλαι μὲν δεόν, ἐν καιρῷ δὲ νῦν αὐτὸ
 10 ποιῶντες ἐπιτηδεύω, ὑμᾶς τ', ὧς δημόται, συνεκα-
 λέσαμεν, ἵνα τὴν προαίρεσιν ἀποδειξάμενοι τὴν ἐαν-
 τῶν συναγωνιστὰς ἀξιόσωμεν ἡμῖν γενέσθαι, πράτ-
 τουντας ἐλευθερίαν τῇ πατρίδι, ἧς οὔτε πρότερον ἡμῖν
 ἐξεγένετο μεταλαβεῖν ἐξ οὗ Ταρκύνιος τὴν ἀρχὴν
 15 κατέσχευεν, οὔθ' ὕστερον ἐὰν νῦν μαλακισθῶμεν ἐξέ-
 σται. εἰ μὲν οὖν χρόνον εἶχον ὅσον ἐβουλόμην, ἢ
 πρὸς ἀγνοοῦντας ἐμελλον λέγειν, ἀπάσας διεξῆλθον
 ἂν τὰς τοῦ τυράννου παρανομίας, ἐφ' αἷς οὐκ ἄπαξ,
 ἀλλὰ πολλάκις [εἶη] ἄπασι δίκαιος ἀπολωλέναι· ἐπειδὴ 825
 20 δὲ ὁ τε καιρὸς ὃν τὰ πράγματά μοι δίδωσι βραχύς,
 ἐν ᾧ λέγειν μὲν ὀλίγα δεῖ, πράττειν δὲ πολλὰ, καὶ
 πρὸς εἰδότας οἱ λόγοι, τὰ μέγιστα καὶ φανερώτατα
 τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ ἀπολογίας οὐδεμιᾶς δυνάμενα
 τυχεῖν, ταῦθ' ὑμᾶς ὑπομνήσω.

25 LXXVIII. Οὗτός ἐστιν, ἄνδρες πολῖται, ὁ Ταρ-
 κύνιος ὁ πρὸ τοῦ παραλαβεῖν τὴν ἀρχὴν Ἄρροντα
 τὸν γνήσιον ἀδελφόν, ὅτι πονηρὸς οὐκ ἐβούλετο
 γενέσθαι, φαρμάκοις διαχρησάμενος, συννεργὸν εἰς
 τοῦτο τὸ μῦθος λαβῶν τὴν ἐκείνου γυναῖκα, τῆς δὲ
 30 αὐτῷ συνοικουμένης ἀδελφῆν, ἣν ἐμοίχευεν ὁ θεοὺς
 ἐχθρὸς ἔτι καὶ πάλαι· οὗτος ὁ τὴν γαμετὴν γυναῖκα
 σώφρονα καὶ τέκνων κοινωνὸν γεγονυῖαν, ἐν ταῖς

αὐταῖς ἡμέραις καὶ διὰ τῶν αὐτῶν φαρμάκων ἀπο-
 κτείννας· [ὅς] οὔδ' ἀφοσιώσασθαι τῶν φαρμακείων
 826 ἀμφοτέρων τὰς διαβολὰς, ὡς οὐκ ὑφ' ἑαυτοῦ γενο-
 μένων, ἠξίωσεν ἐλεεινῶς χρησάμενος σχήματι καὶ μι-
 κρῶ προσποιήσει πένθους, ἀλλ' εὐθύς ἅμα τῷ αὐτῷ 5
 διαπραξάσθαι τὰ θαναστὰ ἔργα, πρὶν ἢ μαρανθῆ-
 ναι τὰς ὑποδεξαμένας τὰ δύστηνα σώματα πυρᾶς,
 φίλους εἰστία καὶ γάμους ἐπετέλει καὶ τὴν ἀνδρο-
 φόνον νύμφην ἐπὶ τὸν τῆς ἀδελφῆς θάλαμον ἤγετο
 τὰς ἀπορορήτους ἐμπεδῶν πρὸς αὐτὴν ὁμολογίας· 10
 ἀνόσια καὶ ἐξάγιστα καὶ οὔτε Ἑλλάδος οὔτε βαρβά-
 ρου γῆς οὐδαμῶτι γινόμενα πρῶτος εἰς τὴν Ῥωμαίων
 πόλιν εἰσαγαγὼν καὶ μόνος. οἷα δ' ἐξειργάσατο, ὧς
 δημόται, τὰ περιβόητα καὶ δεινὰ περὶ τοὺς κηδεστὰς
 827 ἀμφοτέρους ἐπιχειρήματα ἐπὶ ταῖς δυσμαῖς ὄντας ἤδη 15
 τοῦ βίου; Σερούιον μὲν Τύλλιον τὸν ἐπεικνέστατον
 τῶν βασιλέων καὶ πλεῖστα ὑμᾶς εὖ ποιήσαντα φα-
 νερῶς ἀποσφάξας, καὶ οὔτ' ἐκκομιδῆς οὔτε ταφῆς
 ἔδωκε νομίμου τὸ σῶμα τυχεῖν· Ταρκύνιαν δὲ τὴν
 ἐκείνου γυναῖκα, ἣν προσῆκεν αὐτῷ τιμῶν ὥσπερ 20
 μητέρα, πατρὸς ἀδελφῆν οὖσαν καὶ σπουδαίαν περὶ
 αὐτὸν γενομένην, πρὶν ἢ πενθῆσαι καὶ τὰ νομιζό-
 μενα τῷ κατὰ γῆς ἀνδρὶ ποιῆσαι τὴν ἀθλίαν ἀγχόνη
 διαχρησάμενος, ὑφ' ὧν ἐσώθη καὶ παρ' οἷς ἐτρόφη
 καὶ οὗς διαδέξασθαι μετὰ τὴν τελευτὴν ἐμελλεν ὀλίγον 25
 ἀναμείνας, ἕως ὃ κατὰ φύσιν αὐτοῖς παραγένηται
 θάνατος.

LXXX. Ἀλλὰ τί τούτοις ἐπιτιμῶ, τοσαύτας ἔχων
 αὐτοῦ παρανομίας κατηγορεῖν ἕξω τῶν εἰς τοὺς συγ-
 γενεῖς καὶ κηδεστὰς γενομένων, τὰς εἰς τὴν πατρίδα 30
 καὶ πάντας ἡμᾶς ἐπιτελεσθεῖσας, εἰ δὴ καὶ παρα-
 828 νομίας δεῖ καλεῖν αὐτὰς, ἀλλ' οὐκ ἀνατροπὰς καὶ

ἀφανισμούς ἀπάντων τῶν τε νομίμων καὶ τῶν ἐθνῶν;
 αὐτίκα τὴν ἡγεμονίαν, ἵν' ἀπὸ ταύτης ἀρξώμαι, πῶς
 παρέλαβεν; ἀρά γε ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ γενόμενοι βα-
 5 σιλεῖς; πόθεν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. ἐκεῖνοι μὲν γε
 ἀπαντες ὑφ' ὑμῶν ἐπὶ τὰς δυναστείας παρήγοντο
 κατὰ τοὺς πατέρας ἐθισμούς καὶ νόμους· πρῶτον
 μὲν ψηφίσματος ὑπὸ τῆς βουλῆς γραφέντος, ἢ περὶ
 πάντων ἀποδέδοται τῶν κοινῶν προβουλεύειν· ἔπειτα
 μεσοβασιλέων αἰρεθέντων, οἷς ἐπιτρέπει τὸ συνέ-
 10 θριον ἐκ τῶν ἀξίων τῆς ἀρχῆς διαγινῶναι τὸν ἐπιτη-
 δεϊότατον· μετὰ ταῦτα ψῆφον ἐπενέγκαντος ἐν ἀρχαι-
 ρεσίας τοῦ δήμου, μέθ' ἧς ἅπαντα ἐπικυροῦσθαι
 βούλεται τὰ μέγιστα ὁ νόμος· ἐφ' ἅπασιν δὲ τούτοις 829
 οἰωνῶν καὶ σφαγίων καὶ τῶν ἄλλων σημείων καλῶν
 15 γενομένων, ὧν χωρὶς οὐδὲν ἂν γένοιτο τῆς ἀνθρω-
 πίνης σπουδῆς καὶ προνοίας ὄφελος. φέρε δὴ τί
 τούτων οἶδέ τις ὑμῶν γενόμενον, ὅτε τὴν ἀρχὴν
 Ταρκύνιος ἐλάβανε; ποῖον προβούλευμα συνεθρίου;
 τίνα μεσοβασιλέων διάγνωσιν; ποῖαν δῆμον ψηφοφο-
 20 ρίαν; ποίους οἰωνοὺς αἰσίους; οὐ λέγω ταῦτα πάντα,
 καίτοι δέον, εἰ γοῦν ἐμελλεν ἔξειν καλῶς, μηδὲν
 τῶν ἐν ἔθει καὶ κατὰ τοὺς νόμους παραλειψέσθαι,
 ἀλλ' ἐάν τις ἐν μόνον ἔχη τούτων ἐπιδείξει γεγονός,
 οὐκ ἀξιῶ τὰ παραλειψθέντα συκοφαντεῖν. πῶς οὖν
 25 παρήλθεν ἐπὶ τὴν δυναστείαν; ὅπλοις καὶ βία καὶ
 πονηρῶν ἀνθρώπων συνωμοσίαις, ὡς τυράννοις ἔθος,
 ἀκόντων ὑμῶν καὶ δυσχεραίνοντων. φέρε, ἀλλ'
 ἐπειδὴ κατέσχε τὴν δυναστείαν ὁπασδήποτε λαβὼν, 830
 ἄρα βασιλικῶς αὐτῇ κέχρηται ζηλῶν τοὺς προτέρους
 30 ἡγέμονας, οἱ λέγοντές τε καὶ πράττοντες τοιαῦτα διε-
 τέλουν, ἐξ ὧν εὐδαιμονεστέραν τε καὶ μείζω τὴν πό-
 λιν τοῖς ἐπιγινομένοις παρέδωσαν ἢς αὐτοὶ παρέλα-

βον; καὶ τίς ἂν ὑγιαίνων ταῦτα φήσειεν, ὄρθων ὡς
 οἰκτρῶς καὶ κακῶς ἅπαντες ὑπ' αὐτοῦ διατεθείμεθα;

LXXXI. Τὰς μὲν οὖν ἡμετέρας τῶν πατρικίων
 συμφορὰς, ἃς καὶ τῶν πολεμίων ἂν τις μαθὼν δα-
 κρύσειε, σιωπῶ, οἷ γε ὀλίγοι μὲν ἐκ πολλῶν λελείμ- 5
 μεθα, ταπεινοὶ δ' ἐκ μεγάλων γεγόναμεν, εἰς πενίαν
 δὲ καὶ δεινὴν ἀπορίαν ἤκομεν ἐκ πολλῶν καὶ μακα-
 ρίων ἐκπεσόντες ἀγαθῶν. οἱ λαμπροὶ δ' ἐκεῖνοι καὶ
 δεινοὶ καὶ μεγάλοι, δι' οὓς ἐπιφανῆς ἢ πόλις ἡμῶν
 ποτε ἦν, οἱ μὲν ἀπολώλασιν, οἱ δὲ φεύγουσι τὴν πα- 10
 τρίδα. ἀλλὰ τὰ ὑμέτερα πράγματα, ὧς δημόται, πῶς
 ἔχει; οὐκ ἀφήρηται μὲν ὑμῶν τοὺς νόμους, ἀφή-
 ρηται δὲ τὰς ἐφ' ἱερὰ καὶ θυσίας συνόδους, πέπαυκε
 831 δὲ τοὺς ἀρχαιρεσιάζοντας καὶ ψηφοφοροῦντας καὶ
 περὶ τῶν κοινῶν ἐκκλησιάζοντας, ἀναγκάζει δὲ ὅσα 15
 δούλους ἀργυρομήτους αἰσχύνῃς ἄξια ταλαιπωρεῖν
 λατομοῦντας ὑλοτομοῦντας ἀχθοφοροῦντας, ἐν ταρτά-
 ροις καὶ βαράθροις δαπανωμένους, ἀνάπανσιν τῶν
 κακῶν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην λαμβάνοντας; τίς οὖν ὄρος
 ἔσται τῶν συμφορῶν, καὶ μέχρι τίνος χρόνου ταῦτα 20
 πάσχοντες ὑπομενοῦμεν, καὶ πότε τὴν πάτριον ἐλευ-
 θερίαν ἀνακτησόμεθα; ὅταν ἀποθάνῃ Ταρκύνιος;
 νῆ Δία. καὶ τί πλέον ἡμῖν ἔσται τότε, τί δ' οὐ χει-
 ρον; τρεῖς γὰρ ἐξ ἐνὸς Ταρκυνίου ἐξομεν πολλῶν μι-
 ρωτέρους τοῦ πατρός. ὅπου γὰρ ὁ γενόμενος ἐξ 25
 ἰδιώτου τύραννος καὶ ὄψι ἀρξάμενος πονηρὸς εἶναι,
 πᾶσαν ἀκριβῶς διεξήλασε τὴν τυραννικὴν κακίαν,
 ποδαπούς χρηὴ νομίζειν ἔσεσθαι τοὺς ἐξ ἐκείνου φύν-
 τας, οἷς πονηρὸν μὲν γένος, πονηραὶ δὲ τροφαί, πο-
 832 λιτικὸν δὲ καὶ μέτριον οὐδὲν οὐτ' ἰδεῖν ἐξεγένετο 30
 πώποτε πραττόμενον οὔτε μαθεῖν; ἵνα δὲ μὴ μαν-
 τεύησθε τὰς καταράτους αὐτῶν φύσεις, ἀλλ' ἀκριβῶς

μάθητε οἷους σκύλακας ὑμῖν ἢ Ταρκυνίου τυραννὶς ὑποτρέφει, θεάσασθε ἔργον ἐνὸς αὐτῶν τοῦ πρεσβυτάτου.

LXXXII. Αὕτη Σπορίου μὲν ἐστὶ Λουκρητίου
5 θυγάτηρ, ὃν ἀπέδειξε τῆς πόλεως ἑπαρχον ὁ τυραν-
νος ἐξῶν ἐπὶ τὸν πόλεμον, Ταρκυνίου δὲ Κολλατί-
νου γυνὴ τοῦ συγγενοῦς τῶν τυράννων καὶ πολλὰ
ὑπὲρ αὐτῶν κακοπαθήσαντος. αὕτη μέντοι σωφρο-
νεῖν βουλομένη καὶ τὸν ἄνδρα τὸν ἐαντῆς φιλοῦσα,
10 ὥσπερ ἀγαθῇ προσήκει γυναικί, ξενιζομένου παρ'
αὐτῇ Σέξτου διὰ τὴν συγγένειαν τῇ παρελθούσῃ
νυκτὶ, Κολλατίνου δὲ τότε ἀποδημοῦντος ἐπὶ στρα-
τοπέδου, τὴν ἀκόλαστον ὕβριν τῆς τυραννίδος οὐκ
ἐδυνήθη διαφυγεῖν, ἀλλ' ὥσπερ αἰχμάλωτος ὑπ'
15 ἀνάγκης κρατηθεῖσα ὑπέμεινεν ὅσα μὴ θέμις ἐλευ-
θέρα γυναικὶ παθεῖν. ἐφ' οἷς ἀγανακτοῦσα καὶ ἀφό-
ρητον ἠγομένη τὴν ὕβριν, ἐπειδὴ πρὸς τὸν πατέρα
καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς τὰς κατασχούσας αὐτὴν
ἀνάγκας διεξῆλθε, πολλὰς ποιησαμένη δεήσεις καὶ
20 ἀράς, ἵνα τιμωροὶ τοῖς κακοῖς αὐτῆς γένοιτο καὶ τὸ
κεκρυμμένον ὑπὸ τοῖς κόλποις ξίφος σπασαμένη τοῦ
πατρὸς ὄρωντος, ὃ δημόται, διὰ τῶν ἐαντῆς σπλάγγ-
νων ἔβαψε τὸν σίδηρον. ὃ θανμαστὴ σὺ καὶ πολ-
λῶν ἐπαίνων ἀξία τῆς εὐγενοῦς προαιρέσεως, οἴχη
25 καὶ ἀπόλασ οὐχ ὑπομείνασα τυραννικὴν ὕβριν,
ἀπάσας ὑπεριδοῦσα τὰς ἐν τῷ ζῆν ἡδονὰς, ἵνα σοι
μηδὲν ἐτι τοιοῦτον συμβῆ παθεῖν. ἔπειτα σὺ μὲν,
ὃ Λουκρητία, γυναικείας τυχοῦσα φύσεως ἀνδρὸς
εὐγενοῦς φρόνημα ἔσχες, ἡμεῖς δὲ ἄνδρες γενόμενοι
30 γυναικῶν χεῖρους ἀρετῇ γενησόμεθα; καὶ σοὶ μὲν,
ὅτι μίαν ἐτυραννήθης νύκτα ἀφαιρεθεῖσα τὴν ἀμίαν-
τον αἰδῶ μετὰ βίας, ἡδίων καὶ μακαριώτερος ἔδοξεν

ὁ θάνατος εἶναι τοῦ βίου, ἡμῖν δὲ ἄρ' οὐ παραστή-
σεται τὸ αὐτὸ τοῦτο ὑπολαβεῖν, ὢν Ταρκύνιος οὐ
μίαν ἡμέραν, ἀλλὰ πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἤδη
τυραννῶν, πάσας ἀφήρηται τὰς ἐν τῷ ζῆν ἡδονὰς
ἐλευθερίαν ἀφελόμενος; οὐκ ἔστιν ἡμῖν, ὃ δημόται, 5
βιωτὸν ἐν τοιοῦτοις κυλινδουμένοις κακοῖς, ἐκείνων
884 τῶν ἀνδρῶν οὐσὶν ἀπογόνους, οἱ τὰ δίκαια τάττειν
ἠξίουν τοῖς ἄλλοις καὶ πολλοὺς ὑπὲρ ἀρχῆς καὶ δόξης
ἤραυτο κινδύνους· ἀλλὰ θυεῖν θάτερον ἄπασιν αἰρε-
τέον, ἢ βίον ἐλεύθερον, ἢ θάνατον ἐνδοξον. ἦκει δὲ 10
καιρὸς οἷον εὐχόμεθα, μεθεστηκότος μὲν ἐκ τῆς πό-
λεως Ταρκυνίου, ἠγομένων δὲ τῆς ἐπιχειρήσεως
τῶν πατριῶν, οὐδενὸς δ' ἡμῖν ἐλλείψοντος, ἐὰν ἐκ
προθυμίας χωρήσωμεν ἐπὶ τὰ ἔργα, οὐ σωματῶν, οὐ
χρημάτων, οὐχ ὄπλων, οὐ στρατηγῶν, οὐ τῆς ἄλλης 15
τῆς εἰς τὰ πολέμια παρασκευῆς· μεστὴ γὰρ ἀπάντων
ἡ πόλις, αἰσχρόν τε Οὐολούσκων καὶ Σαβίνων καὶ
μυρίων ἄλλων ἄρχειν ἀξιοῦν, αὐτοὺς δὲ δουλεύον-
τας ἐτέροις ὑπομένειν, καὶ περὶ μὲν τῆς Ταρκυνίου
πλεονεξίας πολλοὺς ἀναιρεῖσθαι πολέμους, περὶ δὲ 20
τῆς ἐαντῶν ἐλευθερίας μηδένα.

885 LXXXIII. Τίσι μὲν ἀφορμαῖς εἰς τὰ πράγματα
χρησόμεθα καὶ ποταῖς συμμαχίαις; τοῦτο γὰρ λοι-
πὸν εἰπεῖν. πρώταις μὲν ταῖς παρὰ τῶν θεῶν ἐλπί-
σιν, ὢν ἱερὰ καὶ τεμένη καὶ βωμοὺς μιᾶναι Ταρκύ- 25
νιος ταῖς αἰμοφύροισι χερσὶ καὶ παντὸς ἐμφυλίου
γεμούσαις ἄγους θυσιῶν καὶ σπονδῶν καταρχόμε-
νος· ἔπειτα ταῖς ἐξ ἡμῶν αὐτῶν οὔτε ὀλίγων ὄντων
οὔτε ἀπειρῶν πολέμου· πρὸς δὲ τούτοις ταῖς παρὰ
τῶν συμμαχῶν ἐπικουρίαις, οἱ μὴ καλούντων μὲν 30
ἡμῶν οὐδὲν ἀξιώσουσι πολυπραγμονεῖν, ἐὰν δ' ἀρε-
τῆς ὄρωσι μεταποιουμένους ἄσμενοι συναροῦνται τοῦ

πολέμου· τυραννὶς γὰρ ἅπασιν ἐχθρὰ τοῖς βουλομέ-
 νοις ἐλευθέροις εἶναι. εἰ δὲ τινες ὑμῶν τοὺς ἐπὶ
 στρατοπέδου συνόντας ἅμα Ταρκυνίῳ πολίτας δεδοί-
 κασιν, ὡς ἐκείνῳ μὲν συναγωνιουμένους, ἡμῖν δὲ
 5 πολεμήσουσας, οὐκ ὀρθῶς δεδοίκασι. βαρεῖα γὰρ
 κἀκείνοις ἢ τυραννὶς, καὶ ἔμφυτος ἅπασιν ἀνθρώ-
 ποις ὁ τῆς ἐλευθερίας πόθος, καὶ πᾶσα μεταβολῆς
 πρόφασις τοῖς δι' ἀνάγκην ταλαιπωροῦσιν ἰκανή· 836
 οὗς, εἰ ψηφίσεσθε τῇ πατρίδι βοηθεῖν, οὐ φόβος ὁ
 10 καθ' ἑξῆς παρὰ τοῖς τυράννοις, οὐ χάρις, οὐχ
 ἕτερόν τι τῶν βιαζομένων ἢ πειδόντων ἀνθρώπων τὰ
 μὴ δίκαια πράττειν. εἰ δὲ τισὶν αὐτῶν ἄρα διὰ κακὴν
 φύσιν ἢ πονηρὰς τροφὰς τὸ φιλοτύραννον ἐμπέφυκεν
 οὐ πολλοῖς οὖσι μὰ Δία, μεγάλας καὶ τούτους ἀνάγ-
 15 καις ζεύξομεν, ὥστ' ἐκ πονηρῶν γενέσθαι χρηστούς·
 ὄμηρα γὰρ αὐτῶν ἔχομεν ἐν τῇ πόλει τέκνα καὶ γυ-
 ναῖκας καὶ γονεῖς, ἃ τιμιώτερα τῆς ἰδίας ἐστὶν ἐκά-
 στῳ ψυχῆς. ταῦτά τε οὖν αὐτοῖς ἀποδώσειν, ἐὰν
 ἀποστῶσι τῶν τυράννων, ὑπισχνούμενοι καὶ ἄδειαν
 20 ὧν ἡμαρτὸν ψηφίζόμενοι ῥαδίως πείσομεν. ὥστε
 θαρροῦντες, ὦ δημόται, καὶ ἀγαθὰς ἔχοντες ὑπὲρ
 τῶν μελλόντων ἐλπίδας χωρεῖτε πρὸς τὸν ἀγῶνα,
 κάλλιστον ὧν πώποτε ἤρασθε πολέμων τόνδε ὑπο-
 στησόμενοι. ἡμεῖς μὲν οὖν, ὦ θεοὶ πατρῶοι, φύ-
 25 λακες ἀγαθοὶ τῆσδε τῆς γῆς, καὶ δαίμονες, οἱ τοὺς 837
 πατέρας ἡμῶν λελόγγατε, καὶ πόλι θεοφιλεστάτη
 πόλεων, ἐν ἣ γενέσεώς τε καὶ τροφῆς ἐτύχομεν,
 ἀμνηνοῦμεν ὑμῖν καὶ γνώμη καὶ λόγοις καὶ χειρὶ
 καὶ ψυχαῖς, καὶ πάσχειν ἔτοιμοι πᾶν ὅ τι ἂν ὁ δαί-
 30 μων καὶ τὸ χρεῶν φέρῃ. μαντεύομαι δὲ καλοῖς ἐγ-
 χειρήμασιν εὐτυχῆς ἀκολουθήσειν τέλος. εἴη δὲ τού-
 τοις ἅπασιν τὸ αὐτὸ λαβοῦσι θάρσος καὶ μιᾷ γνώμῃ

χρησαμένοις, σώζειν τε ἡμᾶς καὶ σώζεσθαι ὑφ'
 ἡμῶν.

LXXXIII. Τοιαῦτα τοῦ Βροῦτου δημηγοροῦντος
 ἀναβοήσεις τε συνεχεῖς ἐφ' ἐκάστῳ τῶν λεγομένων
 ἐκ τοῦ πλήθους ἐγίνοντο διασημαίνουσαι τὸ βουλό- 5
 μενόν τε καὶ ἐπικελευόμενον, τοῖς δὲ πλείοσιν αὐ-
 τῶν καὶ δάκρυα ὑφ' ἡδονῆς ἔρρει θανμαστῶν καὶ
 ἀπροσδοκῆτων ἀκούουσι λόγων· πάθῃ τε ποικίλῃ
 τὴν ἐκάστου ψυχὴν κατελάμβανεν οὐδὲν ἀλλήλοις
 εὐοικότα· λύπαι τε γὰρ ἡδοναῖς ἐκέκραντο, αἱ μὲν ἐπὶ 10
 838 τοῖς προγεγονόσι δεινοῖς, αἱ δ' ἐπὶ τοῖς προσδοκω-
 μένοις ἀγαθοῖς, καὶ θυμοὶ συνεξέπιπτον φόβοις, οἱ
 μὲν ἐπὶ τῷ κακῶς θράσαι τὰ μισούμενα τῆς ἀσφα-
 λείας ὑπερορᾶν ἐπαίροντες, οἱ δὲ κατὰ λογισμὸν τοῦ
 μὴ ῥαδίαν εἶναι τὴν καθαιρέσειν τῆς τυραννίδος ὄκνον 15
 ταῖς ἐπιβολαῖς ἐπιφέροντες. ἐπεὶ δὲ ἐπαύσατο λέ-
 γων, ὥσπερ ἐξ ἐνὸς στόματος ἅπαντες τὴν αὐτὴν
 φωνὴν ἀνέκραγον ἄγειν σφᾶς ἐπὶ τὰ ὄπλα. καὶ ὁ
 Βροῦτος ἤσθεῖς, Ἐάν γε πρότερον, ἔφη, τὰ δόξαντα
 τῷ συνεδρίῳ μαθόντες, ἐπικυρώσητε τὸ δοχθέν. δέ- 20
 δοκται γὰρ ἡμῖν φεύγειν Ταρκυνίους πόλιν τε τὴν
 Ῥωμαίων καὶ χώραν ὅσης ἄρχουσι Ῥωμαῖοι, καὶ γέ-
 νος τὸ ἐξ αὐτῶν ἅπαν· καὶ μηδενὶ ἐξεῖναι περὶ καθό-
 839 δου Ταρκυνίων μήτε πράττειν μηδὲν μήτε λέγειν,
 ἐὰν δὲ τις παρὰ ταῦτα ποιῶν εὐρίσκηται τεθνήσκει. 25
 ταύτην εἰ βουλομένοις ὑμῖν ἐστὶ τὴν γνώμην εἶναι
 κυρίαν, διαστάντες κατὰ τὰς φράσας ψῆφον ἐπε-
 νέγκατε, καὶ τοῦθ' ὑμῖν πρῶτον ἀρξάτω τὸ δικαίωμα
 τῆς ἐλευθερίας. Ἐγίνετο ταῦτα· καὶ ἐπειδὴ πᾶσαι
 τὴν φωνὴν τῶν τυράννων αἱ φράσαι κατεψηφίσαντο, 30
 παρελθὼν πάλιν ὁ Βροῦτος λέγει· Ἐπειδὴ τὰ πρῶτα
 ἡμῖν κεκρύφωται κατὰ τὸ δέον, ἀκούσατε καὶ τὰ λοιπὰ

ὅσα βεβουλεύμεθα περὶ τῆς πολιτείας. ἡμῖν σκοπο-
 μένοις τίς ἀρχὴ γενήσεται τῶν κοινῶν κυρία, βασι-
 λείαν μὲν οὐκέτι καταστήσασθαι δοκεῖ, ἄρχοντας δὲ
 δύο καθ' ἕναστος ἐναντιὸν ἀποδεικνύει βασιλικὴν
 5 ἔξουσιαν ἔξουσίαν, οὓς ἂν ὑμεῖς ἐν ἀρχαιρεσίαις ἀπο-
 δείξετε ψῆφον ἐπιφέροντες κατὰ λόχους. εἰ δὲ καὶ
 ταῦτα βουλομένοις ὑμῖν ἐστίν, ἐπιψηφίσατε. Ἐπι-
 νει καὶ ταύτην τὴν γνώμην ὁ δῆμος, καὶ ψῆφος οὐδε-
 μία ἐγένετο ἐναντία. μετὰ τοῦτο παρελθὼν ὁ Βροῦ-
 10 τος ἀποδείκνυσι μεσοβασιλείαν τὸν ἐπιμελησόμενον τῶν 840
 ἀρχαιρεσιῶν κατὰ τοὺς πατρίους νόμους Σπόριον
 Λουκρήτιον· κἀκεῖνος ἀπολύσας τὴν ἐκκλησίαν ἐκέ-
 λευσεν ἅπαντας ἦκειν εἰς τὸ πεδίον, ἔνθα σύνηθες
 αὐτοῖς ἦν ἀρχαιρεσιάζειν, ἔχοντας τὰ ὄπλα ἐν τάχει.
 15 ἀφικόμενων δὲ αὐτῶν ἄνδρας αἰρεῖται δύο τοὺς πρῶ-
 ξοντας ὅσα τοῖς βασιλευσῖν ἔξην, Βροῦτόν τε καὶ
 Κολλατίνον· καὶ ὁ δῆμος καλούμενος κατὰ λόχους
 ἐπεκύρωσε τοῖς ἀνδράσι τὴν ἀρχήν. καὶ τὰ μὲν κατὰ
 πόλιν ἐν τῷ τότε χρόνῳ πραχθέντα τοιαῦτα ἦν.
 20 LXXXV. Βασιλεὺς δὲ Ταρκύνιος ὡς ἤκουσε παρὰ
 τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀγγέλων, οἷς ἐξεγένετο πρώτοις
 πρὶν ἢ κλεισθῆναι τὰς πύλας διαδρᾶναι, τοσοῦτο
 μόνον ἀπαγγελλόντων, ὅτι κατέχει τὴν ἐκκλησίαν
 Βροῦτος δημαγωγῶν καὶ τοὺς πολίτας ἐπὶ τὴν ἐλευ-
 25 θερίαν παρακαλῶν, οὐδενὶ τῶν ἄλλων φράσας ἠπει-
 ρετο τοὺς υἱοὺς ἀναλαβῶν καὶ τῶν ἐταίρων τοὺς
 πιστοτάτους, ἐλαύνων τοὺς ἵππους ἀπὸ ῥυτῆρος, ὡς 841
 φθάσων τὴν ἀπόστασιν. εὐρῶν δὲ κεκλεισμένας τὰς
 πύλας καὶ μεστὰς ὄπλων τὰς ἐπάλλξεις, ὄχητο πάλιν
 30 ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ὡς εἶχε τάχους οἰμώζων καὶ δει-
 νοπαθῶν. ἔτυχε δὲ καὶ τὰκεῖ πράγματα ἤδη διε-
 φθαρμένα. οἱ γὰρ ὑπατοὶ ταχεῖαν αὐτοῦ τὴν παρου-

σίαν ἐπὶ τὴν πόλιν προορώμενοι πέμπουσι γράμματα
 καθ' ἑτέρας ὁδοὺς πρὸς τοὺς ἐπὶ στρατοπέδου, παρα-
 καλοῦντες αὐτοὺς ἀποστῆναι τοῦ τυράννου καὶ τὰ
 δόξαντα τοῖς ἐν ἄστει ποιῶντες φανερά. ταῦτα τὰ
 γράμματα λαβόντες οἱ καταλειφθέντες ὑπὸ τοῦ βα- 5
 σιλέως ὑπαρχοὶ, Τίτος Ἐρμίνιος καὶ Μάρκος Ὀρά-
 τιος, ἀνέγνωσαν ἐν ἐκκλησίᾳ· καὶ γνώμας διερωτή-
 842 σαντες κατὰ λόχους ὅ τι χρὴ ποιεῖν, ἐπειδὴ πᾶσιν
 ἐφάνη κύρια ἠγεῖσθαι τὰ κριθέντα ὑπὸ τῆς πόλεως,
 οὐκέτι προσδέχονται παραγεννηθέντα τὸν Ταρκύνιον. 10
 ἀπώσθει δὲ καὶ ταύτης ὁ βασιλεὺς τῆς ἐλπίδος
 φεύγει σὺν ὀλίγοις εἰς Γαβίων πόλιν, ἧς βασιλέα
 τὸν πρεσβύτερον ἀπέδειξε τῶν υἱῶν Σέξτον, ὡς καὶ
 πρότερον ἔφην· ἡλικίαν μὲν ἤδη πολὺς ὦν, ἔτη δὲ
 πέντε καὶ εἴκοσι τὴν βασιλείαν κατασχών. οἱ δὲ περὶ 15
 τὸν Ἐρμίνιον τε καὶ τὸν Ὀράτιον ἀνοχὰς τοῦ πολέ-
 μου καταστησάμενοι πρὸς τοὺς Ἀρδεάτας πεντεκαί-
 δεκαετείς, ἀπήγαγον ἐπ' οἴκου τὰς δυνάμεις. [ἡ μὲν
 δὲ βασιλικὴ πολιτεία διαμείνασα μετὰ τὸν οἰκισμὸν
 τῆς Ῥώμης ἑτῶν τεττάρων καὶ τετταράκοντα καὶ δια- 20
 κοσίων ἀριθμὸν, ἐπὶ δὲ τοῦ τελευταίου βασιλέως
 τυραννὴς γενομένη, διὰ ταύτας τὰς προφάσεις καὶ ὑπὸ
 τούτων κατελύθη τῶν ἀνδρῶν.]

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

843

ΛΑΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

Ἡ μὲν δὴ βασιλικὴ Ῥωμαίων πολιτεία διαμεί-
 νασα μετὰ τὸν οἰκισμὸν τῆς Ῥώμης ἐτῶν τεττάρων
 καὶ τετταράκοντα καὶ διακοσίων ἀριθμὸν, ἐπὶ δὲ τοῦ
 τελευταίου βασιλέως τυραννὶς γενομένη διὰ ταύτας
 5 τὰς προφάσεις καὶ ὑπὸ τούτων κατελύθη τῶν ἀν-
 δρῶν, Ὀλυμπιάδος μὲν ὀγδόης καὶ ἐξηκοστῆς ἐνε-
 στῶσης, ἣν ἐνῆκα στάδιον Ἰσχύμαχος Κροτωνιάτης,
 Ἀθήνησι δὲ τὴν ἐνιαύσιον ἀρχὴν ἔχοντος Ἰσαγόρου. 844
 ἀριστοκρατίας δὲ γενομένης οἱ πρῶτοι τὴν βασιλικὴν
 10 ἀρχὴν παραλαβόντες ὕπατοι τεττάρων μηνῶν εἰς τὸν
 ἐνιαυτὸν ἐκείνον ἐπιλειπομένων Λεύκιος Ἰούνιος
 Βροῦτος καὶ Λεύκιος Ταρκύνιος Κόλλατινος, οὓς
 καλοῦσι Ῥωμαῖοι κατὰ τὴν ἑαυτῶν διάλεκτον ὥσπερ
 ἔφην προβούλους, ἑτέρους παραλαβόντες πολλοὺς
 15 ἑλθόντων εἰς τὴν πόλιν τῶν ἀπὸ στρατοπέδου μετὰ
 τὰς σπονδὰς τὰς γενομένας αὐτοῖς πρὸς Ἀρδεάτας,
 ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις τῆς ἐκβολῆς τοῦ τυράννου
 συγκαλέσαντες τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν καὶ πολλοὺς
 ὑπὲρ ὁμοιοῦς λόγους ποιησάμενοι ψήφισμά τε πάλιν
 20 ἐπεκύρωσαν ἕτερον, περὶ ὧν οἱ κατὰ τὴν πόλιν ὄντες

πρότερον ἐπεψηφίσαντο φυγὴν Ταρκυνίοις ἐπιβαλόν-
 τες αἰδίων, καὶ μετὰ τοῦτο καθαροὺς τῆς πόλεως
 ποιησάμενοι καὶ ὄρνια τεμόντες αὐτοὶ τε πρῶτοι
 845 στάντες ἐπὶ τῶν τομίῶν ὤμοσαν καὶ τοὺς ἄλλους πο-
 λιτας ἔπεισαν ὁμοῦσαι, μὴ κατάξειν ἀπὸ τῆς φυγῆς 5
 βασιλέα Ταρκύνιον μήτε τοὺς παῖδας αὐτοῦ μήτε
 τοὺς ἐξ ἐκείνων γενησομένους, βασιλέα τε τῆς Ῥω-
 μαίων πόλεως μηκέτι καταστήσειν μηθένα, μηδὲ
 τοῖς καθιστάναι βουλομένοις ἐπιτρέψειν. ταῦτα μὲν
 περὶ ἑαυτῶν τε καὶ τῶν τέκνων καὶ τοῦ μεθ' ἑαυ- 10
 τοὺς γένους ὤμοσαν· ἐπειδὴ δὲ καὶ πολλῶν καὶ
 μεγάλων ἀγαθῶν αἴτιοι γενόμενοι τοῖς κοινοῖς πράγ-
 μασιν ἔδοξαν οἱ βασιλεῖς, φυλάττειν τοῦνομα τῆς
 ἀρχῆς ὅσον ἂν ἡ πόλις διαμῆνη χρόνον βουλόμενοι
 τοὺς ἱεροφάντας τε καὶ οἰωνομάντις ἐκέλευσαν ἀπο- 15
 δεῖξαι τὸν ἐπιτηδειότατον τῶν πρεσβυτέρων, ὃς οὐ-
 δενὸς ἠμελλεν ἔξειν ἑτέρον πλὴν τῶν περὶ τὰ θεῖα
 σεβασμῶν τὴν προστασίαν, ἀπάσης λειτουργίας πο-
 λεμικῆς καὶ πολιτικῆς ἀφειμένος, ἱερῶν καλούμενος
 βασιλεὺς. καὶ καθίσταται πρῶτος ἱερῶν βασιλεὺς 20
 Μάνιος Παπίριος ἐκ τῶν πατρικίων ἀνὴρ ἡσυχίας
 φίλος.

846 Π. Ὡς δὲ κατεστήσαντο ταῦτα, δεισαντες ὡς
 ἔμοι δοκεῖ μὴ δόξα τοῖς πολλοῖς ἐγγένηται περὶ τῆς
 καινῆς πολιτείας οὐκ ἀληθῆς, ὅτι δύο βασιλεῖς κν- 25
 ριοὶ γεγόνασι τῆς πόλεως ἀνθ' ἑνὸς, ἑκατέρου τῶν
 ὑπάτων τοὺς δώδεκα πελέκεις ἔχοντος ὥσπερ εἶχον
 οἱ βασιλεῖς, ἔκριναν τό τε δέος ἀφελέσθαι τῶν πο-
 λιτῶν καὶ τῆς ἐξουσίας μειῶσαι τὸν φθόρον, τοῦ
 μὲν ἑτέρου τῶν ὑπάτων τοὺς δώδεκα κατατάξαντες 30
 προηγείσθαι πελέκεις, τοῦ δ' ἑτέρου δώδεκα ὑπηρε-
 τας ῥάβδους ἔχοντας μόνον, ὡς δὲ τινες ἱστοροῦσι

καὶ κορούνας, γίνεσθαι δὲ τῶν πελέκεων τὴν παρά-
ληψιν ἐκ περιτροπῆς ἕνα μῆνα κατέχοντος αὐτοὺς
ἐκατέρου παραλλάξ. τοῦτο δὲ τὸ πολίτευμα καταστη-
σάμενοι πρόθυμον ἐποίησαν εἰς τὴν διαμονὴν τῶν
5 πραγμάτων τὸν δημότην καὶ ταπεινὸν ὄχλον, καὶ 847
ἄλλα τούτοις παραπλήσια οὐκ ὀλίγα. καὶ γὰρ τοὺς
νόμους τοὺς περὶ τῶν συμβολαίων [τοὺς] ὑπὸ Τυλ-
λίου γραφέντας φιλανθρώπους καὶ δημοτικούς εἶναι
δοκοῦντας, οὓς ἅπαντας κατέλυσε Ταρκύνιος, ἀνε-
10 νεώσαντο καὶ τὰς θυσίας τὰς τε κατὰ τὴν πόλιν καὶ
τὰς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν, ἃς ἐποιοῦντο κοινῶς συνιόντες οἱ
δημόται τε καὶ οἱ φυλῆται, πάλιν προσέταξαν ἐπιτε-
λεῖσθαι ὡς ἐπὶ Τυλλίου συνετελοῦντο· ἐκκλησίαν τε
αὐτοῖς ἀπέδωκεν ὑπὲρ τῶν μεγίστων καὶ ψῆφον ἐπι-
15 φέρειν καὶ ἄλλα πράττειν ὅσα κατὰ τοὺς προτέρους
ἔθισμους ἔπραττον. τοῖς μὲν οὖν πολλοῖς καθ' ἡδο-
νὴν τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν ἦν ἐκ πολυχρονίου δου-
λείας εἰς ἀνέλπιστον ἀφιγμένοις ἐλευθερίαν, εὐρέ-
θησαν δὲ τινες ἐξ αὐτῶν ὅμως, οἷς πόθος ἦν τῶν
20 ἐν τυραννίδι κακῶν δι' εὐήθειαν ἢ διὰ πλεονεξίαν,
ἄνδρες οὐκ ἀφανεῖς, οἱ συνώμοσαν ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς 848
πόλεως Ταρκύνιον τε καταδέξασθαι συνθέμενοι καὶ
τοὺς ὑπάτους ἀποκτεῖναι. ἡγεμόνες δὲ αὐτῶν οἵτινες
ἐγένοντο καὶ δι' οἷας ἐξηλέγχθησαν ἀνεπίστου συν-
25 τυχίας, καίτοι πάντας ἀνθρώπους λεληθέναι δοκοῦν-
τες, μικρὰ τῶν ἐμπροσθεν γενομένων ἀναλαβὼν λέξω.

III. Ταρκύνιος ἐπειδὴ τῆς βασιλείας ἐξέπεσε,
χρόνον μὲν τινα οὐ πολὺν ἐν πόλει Γαβίων διέτριβε
τούς τε συνιόντας πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς πόλεως ὑποδε-
30 χόμενος, οἷς ἦν τυραννὶς ἀσπαστότερον χρῆμα ἐλευ-
θερίας, καὶ ταῖς Λατίνων ἐλπίσιν ἐπέχων ὡς δι'
ἐκείνων καταχρησόμενος ἐπὶ τὴν ἀρχήν. ὡς δ' οὐ

προσεῖχον αὐτῷ τὸν νοῦν αἱ πόλεις οὐδ' ἐβούλοντο
πόλεμον ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐκ-
φέρειν, ἀπογνοὺς τὰς παρὰ τούτων ἐπικουρίας, εἰς
Τυρρηνικὴν καταφεύγει πόλιν Ταρκυνίους, ἐξ ἧς τὸ
πρὸς μητρὸς αὐτῷ γένος ἦν. πείσας δὲ τὰ τέλη τῶν 5
849 Ταρκυνιῶν δωρεαῖς καὶ δι' ἐκείνων ἐπὶ τὴν ἐκ-
κλησίαν προαχθεὶς τὴν τε συγγένειαν ἀνενεώσατο
τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ πρὸς τὴν πόλιν καὶ τὰς εὐερ-
γείας διεξῆλθεν, ἃς ὁ πάππος αὐτοῦ πάσαις ἐχαρί-
σατο ταῖς ἐν Τυρρηνίᾳ πόλεσι, καὶ τὰς συνθήκας 10
ὑπεμίμησεν, ἃς ἦσαν πεποιημένοι πρὸς αὐτόν· ἐπὶ
δὲ τούτοις ἅπασιν τὰς κατειληφθείας αὐτὸν ἰδύρετο
τύχας, ὡς ἐκ μεγάλης ἐκπεσῶν εὐδαιμονίας ἐν ἡμέρᾳ
μιαῖ πλάνης καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐνδεῆς σὺν υἱοῖς
τρισὶν ἐπὶ τοὺς ἐφ' ἑαυτῷ ποτε γενομένους ἦναγ- 15
κάσθη καταφυγεῖν. διεξελθὼν δὲ ὡς ταῦτα μετὰ
πολλῶν οἰκτων τε καὶ δακρύων ἔπεισε τὸν δῆμον
πρέσβεις ἀποστελεῖν πρῶτον εἰς Ῥώμην συμβατη-
ρίους φέροντας ὑπὲρ αὐτοῦ λόγους, ὡς δὴ συμπρασ-
σόντων αὐτῷ τῶν δυνατῶν ἐκεῖθεν καὶ συλληψομέ- 20
νων τῆς καθόδου. ἀποδειχθέντων δὲ πρεσβευτῶν
850 οὓς αὐτὸς προείλετο, διδάξας τοὺς ἄνδρας ἂν χρὴ λέ-
γειν τε καὶ πράττειν, καὶ παρὰ τῶν σὺν αὐτῷ φηγά-
δων γράμματα δὸς δεήσεις ἔχοντα πρὸς τοὺς οἰκείους
αὐτῶν καὶ φίλους, ἀπέστειλε φέροντάς τι καὶ χρυ- 25
σίον.

III. Οὗτοι οἱ ἄνδρες εἰς Ῥώμην ἐλθόντες, ἔλε-
γον ἐπὶ τῆς βουλῆς, Ὅτι Ταρκύνιος ἀξιοὶ λαβῶν
ἄδειαν ἐλθεῖν σὺν ὀλίγοις πρῶτον μὲν ἐπὶ τὸ συνέ-
δριον ὡς περ ἐστὶ δίκαιον· ἔπειτα ἂν λάβῃ παρὰ τῆς 30
βουλῆς τὸ συγγώρημα τότε καὶ ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν
ἐλθεῖν λόγον ὑφέξων ὑπὲρ ἀπάντων ὧν ἐπραξεν,

ἀφ' οὗ τὴν ἀρχὴν παρέλαβε, καὶ δικασταῖς χρησόμε-
 νος ἂν τις αὐτοῦ κατηγορήσῃ πᾶσι Ῥωμαίοις. ἀπο-
 λογηθεὶς δὲ καὶ πείσας ἅπαντας ὡς οὐδὲν ἄξιον
 εἰργασταὶ φυγῆς, ἂν μὲν ἀποδῶσιν αὐτῷ τὴν βασι-
 5 λείαν αὐτῶν ἀρχεῖν ἐφ' οἷς ἂν ὀρίσῃσιν οἱ πολῖται
 δικαίως, ἂν δὲ μηκέτι βασιλεύεσθαι προαιρῶνται
 καθάπερ ἔμπροσθεν, ἀλλ' ἑτέραν τινὰ καταστήσασθαι
 πολιτείαν, μένων ἐν τῇ πόλει πατριδίᾳ οὔσῃ καὶ τὸν
 10 ἰδίου οἴκου ἔχων πολιτεύεσθαι μετὰ πάντων ἐξ ἴσου,
 φυγῆς δὲ ἀπηλλάχθαι καὶ πλάνης. ταῦτα διεξιελθόν-
 τες ἐδέοντο τῆς βουλῆς, μάλιστα μὲν διὰ τὸ δίκαιον,
 ὃ πᾶσιν ἀνθρώποις καθέστηκε, μηθένα λόγου καὶ
 κρίσεως ἀποστρεφῖν, συγχωρῆσαι τῷ ἀνδρὶ τὴν ἀπο-
 λογίαν, ἧς αὐτοὶ γενήσονται δικασταί· εἰ δὲ ἐκείνῳ
 15 ταύτην οὐ βούλονται δοῦναι τὴν χάριν, τῆς δεομέ-
 νης ὑπὲρ αὐτοῦ πόλεως ἕνεκα μετριάσαι, δωρεὰν
 αὐτῇ διδόντας, ἐξ ἧς οὐδὲν αὐτοὶ βλαπτόμενοι με-
 γάλην δόξουσι τιμὴν κατατίθεσθαι τῇ λαμβανούσῃ,
 ἀνθρώπους δὲ ὄντας μηδὲν ὑπὲρ τὴν φύσιν τὴν ἀν-
 20 θρωπίνην φρονεῖν μηδὲ ἀθανάτους ἔχειν τὰς ὀργὰς
 ἐν θνητοῖς σώμασιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ γνώμην τι πράτ-
 τειν ἐπιεικῆς ὑπομῆναι τῶν δεομένων χάριν, ἐνθυ-
 μηθέντας ὅτι φρονίμων μὲν ἀνθρώπων ἔργον ἐστὶ
 ταῖς φιλίαις χαρίζεσθαι τὰς ἐχθρας, ἀνοήτων δὲ καὶ
 25 βαρβάρων τοῖς ἐχθροῖς συναναιρεῖν τοὺς φίλους.

V. Τοιαῦτα λεξάντων αὐτῶν ἀναστὰς ὁ Βροῦ-
 85 τος ἔφη Περὶ μὲν εἰσόδου Ταρκυνίων εἰς τὴνδε τὴν
 πόλιν παύσασθε, ἄνδρες Τυρρηνοί, τὰ πλείω λέγον-
 τες. ἐπῆκται γὰρ ἤδη ψῆφος αἰδίον κατ' αὐτῶν
 30 ὀρίζουσα φυγὴν, καὶ θεοὺς ὁμωμόκαμεν ἅπαντες μήτε
 αὐτοὶ κατάξιν τοὺς τυράννους μήτε τοῖς κατάγουσιν
 ἐπιτρέψιν· εἰ δὲ τινος ἄλλου δεῖσθε τῶν μετρίων,

ἢ μὴ νόμοις μηδὲ ὄρκοις κεκωλύμεθα δεῖν, λέγετε.
 μετὰ τοῦτο παρελθόντες οἱ πρόσβεις λέγουσι· Παρὰ
 δόξαν μὲν ἡμῖν ἀπήντηται τὰ πρῶτα· προσβενδάμε-
 νοὶ γὰρ ὑπὲρ ἀνδρὸς ἰκέτου λόγον ὑμῖν ὑποσχέιν
 ἀξιοῦντος καὶ τὸ κοινὸν ἀπάντων δίκαιον εἰς ἰδίαν
 5 αἰτούμενοι χάριν οὐ δεδνημέθα τούτου τυχεῖν· ἐπεὶ
 δ' οὕτως ὑμῖν δοκεῖ, περὶ μὲν εἰσόδου Ταρκυνίων
 οὐδὲν ἔτι λιπαροῦμεν, προκαλούμεθα δ' ὑμᾶς εἰς
 853 ἕτερόν τι δίκαιον, ὑπὲρ οὗ τὰς ἐντολὰς ἡμῖν ἔδωκεν
 ἡ πατρις, καὶ οὔτε νόμος ὁ κωλύσων αὐτὸ ποιεῖν
 10 ὑμᾶς ἐστὶν οὔτε ὄρκος, ἀποδοῦναι τῷ βασιλεῖ τὴν
 οὐσίαν, ἣν ὁ πάππος αὐτοῦ πρότερον ἐκέκτητο οὐθέν
 τῶν ὑμετέρων οὔτε βία κατασχὼν οὔτε λάθρα, παρὰ
 δὲ τοῦ πατρὸς διαδεξάμενος καὶ πρὸς ὑμᾶς μετενέγ-
 κας. ἀπόρη γὰρ αὐτῷ τὰ ἑαυτοῦ κομισαμένῳ ζῆν
 15 ἑτέρωθί που μακαρίως μηδὲν ἐνοχλοῦντι ὑμῖν. τοι-
 αῦτα μὲν οἱ πρόσβεις διαλεχθέντες ἐξῆλθον· τῶν δ'
 ὑπάτων Βροῦτος μὲν κατέχειν τὰ χρήματα συνεβού-
 λευσε τιμωρίας τε χάριν ἀνθ' ὧν οἱ τύραννοι τὸ κοι-
 νὸν ἠδίκησαν πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων, καὶ τοῦ
 20 συμφέροντος ἕνεκεν, ἵνα μὴ γένοιτο αὐτοῖς ἀφορμὴ
 πρὸς τὸν πόλεμον, διδάσκων ὡς οὐκ ἀγαπήσουσι
 Ταρκύνιοι τὰς οὐσίας ἀπολαβόντες οὐδ' ὑπομενοῦ-
 σιν ἰδιώτην βίον ζῆν, ἀλλὰ πόλεμον ἐπάξουσιν Ῥω-
 25 μαίοις ἄλλοεθνή καὶ πειράσσονται βία κατελθεῖν ἐπὶ
 τὴν ἀρχήν. Κολλατῖνος δὲ τάναντία παρήνει λέγων
 ὡς οὐδὲν τὰ χρήματα τῶν τυράννων ἠδίκει τὴν πό-
 λιν, ἀλλὰ τὰ σώματα, φυλάττεσθαι τε αὐτοὺς ἀξίων
 854 ἀμφοτέρω, μὴ δόξης τε πονηρᾶς παρὰ πάντων τύ-
 χωσιν ὡς διὰ τὸν πλοῦτον ἐξεληλακότες ἐκ τῆς ἀρχῆς
 30 Ταρκυνίους, καὶ πρόφασιν πολέμου δικαίαν παρά-
 σχωσιν αὐτοῖς ὡς ἀποστερουμένοις τῶν ἰδίων· ἄδη-

λον μὲν εἶναι φάσκων εἰ κομισάμενοι τὰ χρήματα πολεμῆν ἐπιχειρήσουσιν ἔτι πρὸς αὐτοὺς περὶ τῆς καθόδου, πρόδηλον δὲ θάτερον ὡς οὐκ ἀξιόσουσιν εἰρήνην ἄγειν τὰς οὐσίας ἀφαιρεθέντες.

5 VI. Ταῦτα δὲ τῶν ὑπάτων λεγόντων καὶ πολλῶν συναγορευόντων ἀμφοτέροις, ἀποροῦσα ὅ τι χρὴ πράττειν ἢ βουλὴ καὶ ἐφ' ἡμέρας συγχῆς σκοπούσα, ἐπεὶ συμφορώτερα μὲν ὁ Βρούτος ἐδόκει λέγειν, δι-
 10 καιώτερα δὲ ὁ Κολλατίνος παρήγει, τελευτῶσα διέ-
 γνω τὸν δῆμον ποιῆσαι τοῦ τε συμφέροντος καὶ τοῦ
 δικαίου κριτῆν. πολλῶν δὲ λεχθέντων ὑφ' ἑκατέρου
 τῶν ὑπάτων, ἀναλαβούσαι ψῆφον αἱ φράτραι τριά-
 15 κοντα οὔσαι τὸν ἀριθμὸν οὕτω μικρὰν ἐποίησαντο
 τὴν ἐπὶ θάτερα ῥοπήν, ὥστε μᾶ ψήφῳ πλείους γε-
 15 νέσθαι τῶν κατέχειν τὰ χρήματα βουλομένων τὰς
 ἀποδιδόνα κελευούσας. λαβόντες δὲ παρὰ τῶν ὑπά- 855
 των τὰς ἀποκρίσεις οἱ Τυρρηνοὶ καὶ πολλὰ τὴν πόλιν
 ἐπαινέσαντες, ὅτι τὰ δίκαια πρὸ τῶν συμφερόντων
 εἴλοντο, Ταρκυνίῳ μὲν ἐπέστειλαν τοὺς ἀποληψομέ-
 20 νους τὰ χρήματα πέμπειν, αὐτοὶ δὲ ἐπέμειναν ἐν τῇ
 πόλει συναγωγὴν τε τῶν ἐπίπλων καὶ διάθεσιν τῶν
 μὴ δυναμένων ἄγεσθαι τε καὶ φέρεσθαι σκηπτόμε-
 νοι ὡς δὲ τάληθες εἶχε ταράττοντες καὶ σκευω-
 ρούμενοι τὰ κατὰ τὴν πόλιν ὡς ὁ τύραννος αὐτοῖς
 25 ἐπέστειλε. τὰς τε γὰρ ἐπιστολάς τὰς παρὰ τῶν φυ-
 γάδων τοῖς ἐπιτηδείοις αὐτῶν ἀπεδίδουν καὶ παρ'
 ἐκείνων ἑτέρας πρὸς τοὺς φυγάδας ἐλάμβανον· συν-
 30 ιόντες δὲ πολλοῖς εἰς ὀμιλίαν καὶ διάπειραν αὐτῶν
 τῆς προαιρέσεως λαμβάνοντες, οὓς εὐρίσκειεν εὐα-
 λάτους δι' ἀσθένειαν γνώμης ἢ βίου σπάνιν ἢ πόθον
 τῶν ἐν τῇ τυραννίδι πλεονεξιῶν, ἐλπίδας τε χρηστὰς
 ὑποτείνοντες αὐτοῖς καὶ τὰ χρήματα δίδόντες ἐπέ- 856

χείρουν διαφθεῖρειν. ἐμελλον δὲ ὥσπερ εἰκὸς ἐν πό-
 λει μεγάλη καὶ πολυχλόσῃ φανήσεσθαι τινες οἱ
 τὴν χεῖρῳ πολιτείαν αἰρησόμενοι πρὸ τῆς κρείττονος
 οὐ τῶν ἀσῆμων μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιφανῶν, ἐν
 οἷς ἦσαν Ἰουνιοὶ τε δύο Τίτος καὶ Τιβέριος Βρούτου 5
 παῖδες τοῦ ὑπατεύοντος ἀρτίως ἀρχόμενοι γενεῖαν,
 καὶ σὺν αὐτοῖς Οὐτέλλιόι τε δύο Μάρκος καὶ Μά-
 νιος ἀδελφοὶ τῆς Βρούτου γυναικὸς Ἰκανοὶ τὰ κοινὰ
 πράττειν, καὶ Κολλατίνου θάτερου τῶν ὑπάτων ἀδελ-
 10 φῆς υἱοὶ δύο Λεύκιος καὶ Μάρκος Ἀκύλλιοι τὴν αὐ-
 τὴν ἔχοντες τοῖς Βρούτου παισὶν ἡλικίαν, παρ' οἷς
 αἱ σύνοδοι τὰ πολλὰ ἐγίνοντο πατρὸς οὐκέτι περιόν-
 τος αὐτοῖς καὶ τὰ περὶ τῆς καθόδου τῶν τυράννων
 βουλευόμενα συνετίθεντο.

857 VII. Ἐκ πολλῶν μὲν οὖν καὶ ἄλλων ἔδοξέ μοι 15
 τὰ Ῥωμαίων πράγματα προνοίᾳ θεῶν εἰς τοσαύτην
 προελθεῖν εὐδαιμονίαν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἐκ τῶν
 τότε γενομένων. τοιαύτη γὰρ ἄνοια καὶ θεοβλάβεια
 τοὺς δυστήνους ἐκείνους κατέσχευε, ὥσθ' ὑπέμειναν
 ἐπιστολάς γράψαι πρὸς τὸν τύραννον αὐτογράφους 20
 δηλοῦντες αὐτῷ τὸ πληθὺς τε τῶν μετεχόντων τῆς
 συνωμοσίας καὶ χρόνον ἐν ᾧ τὴν κατὰ τῶν ὑπάτων
 ἐπίθεσιν ἐμελλον ποιήσεσθαι, πεισθέντες ὑπὸ τῶν
 ἀφικομένων ὡς αὐτοὺς παρὰ τοῦ τυράννου γραμμά-
 25 των, ὅτι βούλεται προειδέναι τίνας αὐτῷ προσήκει
 Ῥωμαίων εὖ ποιεῖν κατασχόντι τὴν ἀρχήν. τούτων
 δὲ ἐγένοντο τῶν ἐπιστολῶν ἐγκρατεῖς οἱ ὑπατοὶ κατὰ
 τοιάνδε τινὰ συντυχίαν. παρ' Ἀκυλλίοις τοῖς ἐκ τῆς
 Κολλατίνου γεγονόσιν ἀδελφῆς οἱ κορυφαῖοτατοὶ τῶν
 ἐν τῇ συνωμοσίᾳ κατήγοντο παρακληθέντες ὡς ἐφ' 30
 ἰερά καὶ θυσίαν· μετὰ δὲ τὴν ἐστίασιν ἐξελθεῖν ἐκ
 τοῦ συμποσίου κελεύσαντες τοὺς διακόνοους καὶ πρὸ

τῶν θυρῶν τοῦ ἀνδρῶνος ἀπελθεῖν διεφέροντό τε
 πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ τῆς καταγωγῆς τῶν τυράννων 858
 καὶ τὰ δόξαντα εἰς ἐπιστολὰς κατεχώριζον αὐτογρά-
 φους, ἃς ἔδει τοὺς Ἀκυλλίους λαβόντας ἀποδοῦναι
 5 τοῖς ἐκ Τυρρηνίας πρέσβεσιν, ἐκείνους δὲ Ταρκυνίῳ.
 ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ τῶν θεραπόντων τις οἰνο-
 χόος ἐκ πόλεως Καρινίης ἀρχαίλωτος ὄνομα Οὐνδί-
 κιος ὑποπτέυσας τοὺς ἄνδρας βουλευεῖν πονηρὰ τῇ
 μεταναστάσει τῶν διακόνων ἔμεινε μόνος ἔξω παρὰ
 10 ταῖς θύραις καὶ τοὺς τε λόγους παρ' αὐτῶν ἠκοῦ-
 σατο καὶ τὰς ἐπιστολὰς εἶδεν ὑπὸ πάντων γραφομένης,
 ἄρμῳ τινι τῆς θύρας διαφανεῖ τὴν ὄψιν προσβαλὼν.
 ἐξελθὼν δὲ πολλῆς ἔτι νυκτὸς οὔσης ὡς ἀπεσταλμέ-
 νος ὑπὸ τῶν δεσποτῶν ἐπὶ χρεῖαν τινα, πρὸς μὲν
 15 τοὺς ὑπάτους ἄκησεν ἔλθειν δεδιὼς μὴ συγκρούσαι 859
 τὸ πρᾶγμα βουλόμενοι διὰ τὴν εὐνοίαν τῶν συγγε-
 νῶν τὸν μηνύσαντα τὴν συνωμοσίαν ἀφανίσασιν,
 ἀφικόμενος δὲ ὡς Πόπλιον Οὐαλέριον, ὃς ἐν τοῖς
 πρώτοις τέτταρσιν ἦν τῶν τὴν τυραννίδα καταλυ-
 20 σάντων, δεξιᾶς δόσει καὶ δι' ὄρκων τὸ πιστὸν παρ'
 αὐτοῦ λαβὼν ὑπὲρ ἀσφαλείας τῆς ἑαυτοῦ, μηνυτῆς
 ὧν τε ἠκουσε καὶ ὧν εἶδε γίνεται. ὁ δ' ὡς ἔμαθεν
 οὐδεμίαν ἀναβολὴν ποιησάμενος ἐπὶ τὴν οἰκίαν τῶν
 Ἀκυλλίων σὺν χειρὶ πολλῇ πελατῶν τε καὶ φίλων
 25 παραγίνεται περὶ τὸν ὄρθρον, καὶ παρελθὼν εἰσὼ
 τῶν θυρῶν ὡς ἐπ' ἄλλην τινα χρεῖαν παρῶν ἀκάλυ-
 τος κατ' οἶκον ἔτι τῶν μειρακίων ὄντων ἐγκρατῆς
 γίνεται τῶν ἐπιστολῶν καὶ τοὺς νεανίσκους συλλα-
 βῶν καθίστησιν ἐπὶ τοὺς ὑπάτους.

30 VIII. Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἔργα θατέρου τῶν ὑπά-
 των Βρούτου μεγάλα καὶ θαυμαστὰ λέγειν ἔχων, ἐφ'
 οἷς μέγιστα φρονουῖσι Ῥωμαῖοι, δέδοικα μὴ σκληρὰ

860 καὶ ἄπιστα τοῖς [ἄλλοις] Ἑλλησι δόξω λέγειν· ἐπειδὴ
 πεφύκασιν ἅπαντες ἀπὸ τῶν ἰδίων παθῶν τὰ περὶ
 τῶν ἄλλων λεγόμενα κρίνειν, καὶ τὸ πιστὸν ἄπιστον
 ἐφ' ἑαυτοῖς ποιεῖν· ἐρῶ δ' οὖν ὅμως. ἐπειδὴ γὰρ
 ἡμέρα τάχιστα ἐγένετο, καθίσας ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ τὰς 5
 ἐπιστολὰς τῶν ἐν τῇ συνωμοσίᾳ διασκεπτόμενος, ὡς
 εὔρε τὰς ὑπὸ τῶν υἱῶν γραφείσας ταῖς σφραγῖσιν
 ἑκατέραν γνωρίσας καὶ μετὰ τὸ λύσαι τὰ σημεῖα τοῖς
 χειρογράφοις, ἀναγνωσθῆναι πρῶτον ἐκέλευσεν ἀμ-
 φοτέρως ὑπὸ τοῦ γραμματέως εἰς τὴν ἀπάντων τῶν 10
 παρόντων ἀκοήν· ἔπειτα λέγειν ἐκέλευσε τοῖς παισὶν
 εἴ τι βούλονται. ὡς δ' οὐκ ἐτόλμησεν αὐτῶν οὐδέ-
 τερος πρὸς ἄρησιν ἀναιδῆ τραπέσθαι πάσαι κατε-
 ψηφικότες ἑαυτῶν, ἔκλειον δ' ἀμφοτέρω, ὀλίγον
 ἐπισχὼν χρόνον ἀνίσταται, καὶ σιωπὴν προκηρύξας, 15
 ἐκδεχομένων ἀπάντων τί τέλος ἐξοίσει, θάνατον ἔφη
 καταδικάζειν τῶν τέκνων· ἐφ' ᾧ πάντες ἀνέκραγον
 861 οὐκ ἀξιούντες τοιοῦτον ἄνδρα ζημιωθῆναι τέκνων
 θανάτῳ, καὶ χαρίζεσθαι τὰς ψυχὰς τῶν μειρακίων
 ἐβούλοντο τῷ πατρί. ὁ δ' οὔτε τὰς φωνὰς αὐτῶν 20
 οὔτε τὰς οἰμωγὰς ἀνασχόμενος ἐκέλευσε τοῖς ὑπηρε-
 ταῖς ἀπάγειν τοὺς νεανίσκους ὀλοφυρομένους καὶ
 ἀντιβολοῦντας καὶ ταῖς φιλτάταις αὐτὸν ἀνακαλου-
 μένους προσηγορίας. θαυμαστὸν μὲν καὶ τοῦτο πᾶ-
 σιν ἐφάνη, τὸ μηδὲν ἐνδοῦναι τὸν ἄνδρα μήτε πρὸς 25
 τὰς δεήσεις τῶν πολιτῶν μήτε πρὸς τοὺς οἰκτοῦς
 τῶν τέκνων, πολλῶ δ' ἔτι τούτου θαυμασιώτερον τὸ
 περὶ τὰς τιμωρίας αὐτῶν ἀμείλικτον. οὔτε γὰρ ἄλ-
 λοθί που συνεχώρησεν ἀπαχθέντας τοὺς υἱοὺς ἔξω
 τῆς ἀπάντων ὄψεως ἀποθανεῖν, οὔτε αὐτὸς ἐκ τῆς 30
 ἀγορᾶς ὑπανεχώρησεν ἕως ἐκεῖνοι κολασθῶσι τὴν
 δεινὴν θείαν ἐκτρεπόμενος, οὔτ' ἄνευ προπηλακισμοῦ

ἔφηκεν αὐτοῖς τὴν ἐψηφισμένην ἐκπληρῶσαι μοῖραν· ἀλλὰ πάντα τὰ περὶ τὰς τιμωρίας ἔθη καὶ νόμιμα φυλάττων, ὅσα τοῖς κακούργοις ἀπόκειται παθεῖν, 862 ἐν ἀγορᾷ πάντων ὁρώντων αἰκισθέντας τὰ σώματα 5 πληγαῖς, αὐτὸς ἅπασιν τοῖς γινομένοις παρών, τότε συνεχώρησε τοὺς ἀνέγκας τοῖς πελέκεσιν ἀποκοπῆναι. ὑπὲρ ἅπαντα δὲ τὰ παράδοξα καὶ θαυμαστά τοῦ ἀνδρὸς τὸ ἀτενὲς τῆς ὄψεως καὶ ἀτεγκτον ἦν· ὅς γε τῶν ἄλλων ἀπάντων ὅσοι τῷ πάθει παρεγένοντο 10 κλαιόντων, μόνος οὔτε ἀνακλανθάμενος ὄφθη τὸν μόρον τῶν τέκνων οὔτε ἀποιμώξας ἑαυτὸν τῆς καθεξούσης τὸν οἶκον ἐρημίας οὔτε ἄλλο μαλακὸν οὔθ' ἐν ἐνδοῦς, ἀλλ' ἄδακρὺς τε καὶ ἀστενακτος καὶ ἀτενῆς διαμένων εὐκαρδίως ἤνεγκε τὴν συμφορὰν. οὕτως 15 ἰσχυρὸς ἦν τὴν γνώμην καὶ βέβαιος τὰ κριθέντα διατηρεῖν καὶ τῶν ἐπιταραττόντων τοὺς λογισμοὺς παθῶν καρτερός.

VIII. Ἀποκτείνας δὲ τοὺς υἱοὺς εὐθύς ἐκάλει τοὺς ἀδελφιδοῦς τοῦ συνάρχοντος Ἀκυλλίου, παρ' 20 οἷς αἱ σύνοδοι τῶν κατὰ τῆς πόλεως συννοσησάμενων 863 ἐγένοντο· καὶ τὰς ἐπιστολὰς αὐτῶν ἀναγνῶναι τῷ γραμματεῖ κελεύσας, ὥστε πάντας ἀκούειν τοὺς παρόντας, ἀπολογίαν ἔφησεν αὐτοῖς διδόναι. ὡς δὲ προήχθησαν οἱ νεανίσκοι πρὸς τὸ βῆμα, εἴτε ὑποθεμένου 25 τινὸς τῶν φίλων, εἴτε αὐτοὶ συμφρονήσαντες τοῖς γόνασι τοῦ θεοῦ προσπίπτουσιν, ὡς δι' ἐκείνου σωθησόμενοι. κελεύσαντος δὲ τοῦ Βρούτου τοῖς ῥαβδούχοις ἀποσπᾶν αὐτούς καὶ ἀπάγειν ἐπὶ τὸν θάνατον, εἰ μὴ βούλουτο ἀπολογησάσθαι, μικρὸν ἐπισχεῖν 30 τοῖς ὑπηρέταις ὁ Κολλατῖνος εἰπὼν ἕως τῷ συνάρχοντι διαλεχθῆ, λαβὼν τὸν ἄνδρα καταμόνας πολλὰς ἐξέτεινεν ὑπὲρ τῶν μειρακίων δεήσεις· τὰ μὲν ἀπο-

λογούμενος ὡς διὰ νεότητος ἄγνοιαν καὶ πονηρὰς φίλων ὁμιλίας εἰς ταύτην ἐμπεσόντων τὴν φρενοβλάβειαν, τὰ δὲ παρακαλῶν ἑαυτῷ χαρίσασθαι τὰς ψυχὰς τῶν συγγενῶν μίαν αἰτουμένῳ ταύτην τὴν 864 δωρεὰν καὶ περὶ οὐδενὸς ἔτι ἑτέρου ἐνοχλήσουσι, τὰ δὲ διδάσκων ὅτι συνταραχθῆναι κίνδυνος ὅλην τὴν πόλιν, ἐὰν ἅπαντας ἐπιχειρῶσι θανάτῳ ζημιῶν τοὺς δοξαστάς τι συμπράττειν τοῖς φυγάσιν ὑπὲρ τῆς καθόδου· πολλοὺς γὰρ εἶναι καὶ οὐκ ἀσῆμων οἰκιῶν ἐνίους. ὡς δ' οὐκ ἔπειθε τελευτῶν ἡξίου μὴ θάνα- 10 τον, ἀλλὰ μετρίαν κατ' αὐτῶν ὀρίσαι κόλασιν, ἄτοπον εἶναι λέγων τοὺς μὲν τυράννους φυγαῖς ἐξημιῶσθαι, τοὺς δὲ τῶν τυράννων φίλους θανάτῳ. ἀντιλέγοντος δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐπιείκειαν τῆς κολάσεως τοῦ ἀνδρὸς καὶ οὐδ' εἰς ἑτέροισι ἀναβαλέσθαι χρόνους 15 τὰς κρίσεις τῶν ἐν ταῖς αἰτίας βουλομένου· τελευταία γὰρ αὕτη τοῦ συνάρχοντος δεήσις ἦν· ἀλλ' αὐθημερὸν ἀποκτενεῖν ἅπαντας ἀπειλοῦντος καὶ διομνημένου, ἀδημονῶν ὁ Κολλατῖνος ἐπὶ τῷ μηδενὸς ὦν ἡξίου τυγχάνειν, Τοιγαροῦν, ἔφησεν, ἐπεὶ σκαιὸς 20 εἶ καὶ πικρὸς ἐγὼ τὰ μειράκια ἀφαιροῦμαι τῆς αὐ- 865 τῆς ἐξουσίας ἧς σὺ κύριος ὢν. καὶ ὁ Βρούτος ἐκπικρανθεὶς, Οὐκ ἔμοῦ γ', ἔφη, ζῶντος, ὦ Κολλατῖνε, τοὺς προδότας τῆς πατρίδος ἰσχύσεις ἐξελέσθαι· ἀλλὰ καὶ σὺ δώσεις δίκας ἅς [σοί] προσῆκεν οὐκ εἰς μακράν. 25

X. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ φυλακὴν τοῖς μειρακίοις ἐπιστήσας ἐκάλει τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν. πληρωθείσης δὲ τῆς ἀγορᾶς ὄχλου· περιβόητον γὰρ ἀνὰ τὴν πόλιν ὅλην τὸ περὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ πάθος ἐγγένοι· προελθὼν τε καὶ τοὺς ἐντιμοτάτους τῶν ἐν 30 τῷ συνεδρίῳ παραστησάμενος ἔλεξε τοιάδε· Ἐβουλόμην μὲν [δὴ, ὦ] ἄνδρες πολῖται, Κολλατῖνον τουτονὶ

τὸν [ἄνδρα] συνάροντα [ὄντα] περὶ πάντων μοι τὰ
 αὐτὰ φρονεῖν καὶ μὴ τῷ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς
 ἔργοις μισεῖν τοὺς τυράννους καὶ πολεμεῖν· ἐπεὶ δὲ
 5 τάναντία φρονῶν γέγονέ μοι καταφανής, καὶ ἔστιν
 οὐ μόνον τῇ φύσει Ταρκυνίων συγγενής ἀλλὰ καὶ
 τῇ προαιρέσει, διαλλαγῆς τε πράττων πρὸς αὐτοὺς
 καὶ ἀντὶ τῶν κοινῇ συμφερόντων τὸ ἑαυτοῦ σκοπῶν
 λυσιτελεῖς, αὐτὸς τε κωλύειν αὐτὸν παρεσκεύασμαι 866
 10 ἐπὶ τούτῳ παρεκάλεσα· φράσω δ' ὑμῖν πρῶτον μὲν
 ἐν οἷς ἐγένετο κινδύνους τὰ πράγματα τῆς πόλεως,
 ἔπειτα πῶς αὐτοῖς ἐκείνη ἡμῶν κέρηται. τῶν πο-
 λιτῶν τινες συνελθόντες εἰς τὴν Ἀκυλλίων οἰκίαν
 15 ἦσαν οἱ τ' ἐμοὶ παῖδες ἀμφοτέρω καὶ οἱ τῆς γυναι-
 κὸς ἀδελφοὶ τῆς ἐμῆς καὶ ἄλλοι τινὲς ἅμα τούτοις
 οὐκ ἀφανεῖς, συνθήκας ἐποιήσαντο πρὸς ἀλλήλους
 καὶ συνώμοσαν ἀποκτείναντες ἐμὲ καταγαγεῖν Ταρ-
 κύνιον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν· ἐπιστολάς τε περὶ τούτων
 20 γράψαντες αὐτογράφους καὶ ταῖς ἑαυτῶν σφραγῖσι
 κατασημηγμένοι πέμπειν πρὸς τοὺς φρυγιάδας ἐμε-
 λον. ταῦθ' ἡμῖν θεῶν τινος εὐνοία καταφανῆ γέγο-
 νεν ὑπὸ τοῦδε μηνυθέντα τοῦ ἀνδρός· ἔστι δὲ Ἀκυλ-
 λίων δοῦλος, παρ' οἷς καταγόμενοι τῇ παρελθούσῃ 867
 25 νυκτὶ τὰς ἐπιστολάς ἔγραψαν· καὶ τῶν γραμμάτων
 αὐτῶν γεγόναμεν ἐγκρατεῖς. Τίτον μὲν οὖν ἐγὼ καὶ
 Τιβέριον τοὺς ἐμοὺς παῖδας τετιμώρημαι· καὶ οὐδὲν
 καταλέλυται διὰ τὴν ἐμὴν ἐπιείκειαν οὔτε νόμος
 οὔτε ὄρκος· Ἀκυλλίου δὲ Κολλατίνος ἀφαιρεῖται
 30 μόνον καὶ φησὶν οὐκ ἔασειν ὅμοια τοῖς ἐμοῖς παισὶ
 βουλευσάντας τῶν ὁμοίων ἐκείνοις τυχεῖν. εἰ δ' οὐ-
 τοι μηδεμίαν ὑφ' ἑξουσίης δίκην, οὐδὲ τοὺς ἀδελφοὺς

τῆς ἐμῆς γυναικὸς, οὐδὲ τοὺς ἄλλους προδότας τῆς
 πατρίδος ἐξέσται μοι κολάσαι. τί γὰρ δὴ δίκαιον
 πρὸς αὐτοὺς ἔξω λέγειν, ἂν τούτους ἀφῶ; τίνας οὖν
 ταῦτα μηνύματα πείθεσθε; πότρεα τῆς πρὸς τὴν πό-
 λιν εὐνοίας, ἢ τῶν πρὸς τοὺς τυράννους διαλλαγῶν, 5
 καὶ πότρεα τῆς ἐμπεδώσεως τῶν ὄρκων οὐς ἀφ' ἡμῶν
 ἀρξάμενοι πάντες ὠμόσατε, ἢ τῆς συγχύσεώς τε καὶ
 ἐπιτοκίας; καὶ εἰ μὲν ἔλαθεν ἡμᾶς, ταῖς ἀραιῖς ἐνο-
 χος ἦν ἂν, καὶ θεοῖς ὑπέσχετο, οὐς ἐπιώρηκε, δίκας
 ἐπειδὴ δὲ καταφανῆς γέγονεν, ὑφ' ἡμῶν αὐτὸν προσ- 10
 868 ἦκει κολασθῆναι, ὅς γε ὀλίγαις μὲν ἡμέραις πρότε-
 ρον τὰ χρήματα τοῖς τυράννοις ὑμᾶς ἐπεισεν ἀπο-
 δοῦναι, ἵνα μὴ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἢ πόλις αὐτοῖς ἔχη
 χρῆσθαι πρὸς τὸν πόλεμον, ἀλλὰ κατὰ τῆς πόλεως
 οἱ ἐχθροὶ· νῦν δὲ τοὺς ἐπὶ καθόδῳ τῶν τυράννων 15
 συννοσημένους ἀφείσθαι τῆς τιμωρίας οἶεται δεῖν,
 ἐκείνοις αὐτοὺς δηλονότι χαριζόμενος, ἵν' ἂν ἄρα
 κατέλθωσιν εἴτ' ἐκ προδοσίας εἴτε πολέμῳ, ταύτας
 προφερόμενος τὰς χάριτας ἀπάντων ὡς φίλος ὅσων ἂν
 δέηται [αἰσῆται] παρ' αὐτῶν τυγχάνη. ἔπειτα ἐγὼ τῶν 20
 ἐμῶν οὐ φειδόμενος τέκνων, σοῦ φείσομαι, Κολλα-
 τίνε, ὅς τὸ μὲν σῶμα παρ' ἡμῖν ἔχεις, τὴν δὲ ψυχὴν
 παρὰ τοῖς πολεμίοις, καὶ τοὺς μὲν προδότας τῆς πα-
 τρίδος σώσεις, ἐμὲ δὲ τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζόμενον
 ἀποκτείνεις; πόθεν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀλλ' ἵνα 25
 869 μὴδὲν ἐτι τοιοῦτον ἐξεργάσῃ, τὴν μὲν ἀρχὴν ἀφαι-
 ροῦμαί σε, καὶ πόλιν ἑτέραν κελύω μεταλαβεῖν· ὑμῖν
 δὲ, ὡς πολῖται, ψῆφον ἀναδώσω καλέσας αὐτίκα μά-
 λιστα τοὺς λόγους, ἵνα διαγνώσῃν εἰ χρὴ ταῦτ' εἶναι
 κύρια, εὐ δ' ἴστε ὅτι, δεῖν θάτερον, ἢ Κολλατίνον 30
 ἔξοντες ὑπατον ἢ Βροῦτον.

XI. Τοιαῦτα δὲ λέγοντος αὐτοῦ βοῶν καὶ δει-

νοπαθῶν ὁ Κολλατῖνος, ἐπίβουλον τε καὶ προδότην τῶν φίλων αὐτὸν παρ' ἕκαστα ἀποκαλῶν, καὶ τὰ μὲν ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ διαβολῶν ἀπολογούμενος, τὰ δ' ὑπὲρ τῶν ἀδελφιδῶν δεόμενος, ψῆφόν τε καθ' ἑαυτοῦ τοῖς πολίταις οὐκ ἔων ἀναδοῦναι, χαλεπώτερον ἐποίει τὸν δῆμον καὶ δεινούς ἤγειρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς λεγομένοις θορύβους. ἠγριωμένων δὲ τῶν πολιτῶν πρὸς αὐτὸν καὶ οὔτε ἀπολογία ὑπομενόντων οὔτε δέησιν προσιεμένων, ἀλλὰ τὰς ψήφους ἀναδοθῆναι σφίσι κελευσάντων, δι' εὐλαβείας τὸ πρῶμα ὁ κηδεστὴς αὐτοῦ λαβῶν Σπόριος Λουκρήτιος, ἀνὴρ τῷ δήμῳ τίμιος, μὴ μεθ' ὕβρεως τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς πατρίδος ἐκπέσῃ, λόγον αἰτησάμενος παρ' ἀμφοτέρων τῶν ὑπάτων καὶ τυχῶν τῆς ἐξουσίας ταύτης πρῶτος, ὡς φασιν οἱ Ῥωμαίων συγγραφεῖς, οὐπὼ τότε Ῥωμαίους ὄντος ἐν ἔθει δημηγορεῖν ἰδιώτην ἐν ἐκκλησίᾳ, κοινὴν ἐποίησατο δέησιν ἀμφοτέρων τῶν ὑπάτων, Κολλατῖνῳ μὲν παραινῶν μὴ θυμομαχεῖν μηδὲ ἀκόντων κατέχειν τῶν πολιτῶν τὴν ἀρχήν, ἣν παρ' ἐκόντων ἔλαβεν, ἀλλ' εἰ δοκεῖ τοῖς δοῦσιν αὐτὴν ἀπολαβεῖν ἐκόντα καταδέσθαι, καὶ μὴ τοῖς λόγοις ἀπολύεσθαι τὰς καθ' ἑαυτοῦ διαβολὰς, ἀλλὰ τοῖς πράγμασι, μεταδέσθαι τε τὴν οἴκησιν ἐτέρωθι [γέ] ποί ποτε πάντα τὰ ἑαυτοῦ λαβόντα, ἕως ἐν ἀσφαλει γένηται τὰ κοινὰ, ἐπειδὴ τοῦτο δοκεῖ τῷ δήμῳ συμφέρειν, ἐνθυμούμενον ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις ἀδικήμασι γενομένοις ὀργίζεσθαι πεφύκασιν ἅπαντες, προδοσία δὲ καὶ ὑποπτερομένη, σωφρονέστερον ἠγούμενοι καὶ διὰ κενῆς φοβηθέντες αὐτὴν φυλάξασθαι μᾶλλον, ἢ καταφρονήσει ἐπιτρέψαντες ἀνατραπῆναι Βροῦτον δὲ πείθων μὴ μετ' αἰσχύνῃς καὶ προπηλακισμοῦ τὸν συνάρχοντα τῆς πατρίδος ἐκβαλεῖν, μεθ'

οὐ τὰ κράτιστα ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐβούλευσεν· ἀλλ' ἔαν αὐτὸς ὑπομένη τὴν ἀρχὴν ἀποδέσθαι καὶ παραχωρῆ τῆς πατρίδος ἑκὼν, τὴν τε οὐσίαν αὐτῷ πᾶσαν ἐπιτρέψαι κατὰ σχολὴν ἀνασκευάσασθαι, καὶ ἐκ τοῦ δημοσίου προσθεῖναι τινα δωρεάν, ἵνα παραμύθιον ἔχη τῆς συμφορᾶς τὴν παρὰ τοῦ δήμου χάριν.

872 XII. Ταῦτα τοῦ ἀνδρὸς ἀμφοτέροις παραινοῦντος, καὶ τῶν πολιτῶν ἐπαινεσάντων τὸν λόγον, ὁ μὲν Κολλατῖνος πολλὰ κατολοφυρόμενος ἑαυτὸν, εἰ διὰ συγγενῶν ἔλεον ἐκλιπεῖν ἀναγκασθήσεται τὴν πατρίδα μηδὲν ἀδικῶν, ἀποτίθεται τὴν ἀρχήν. ὁ δὲ Βροῦτος ἐπαινέσας αὐτὸν ὡς τὰ κράτιστα καὶ συμφορώτατα ἑαυτῷ τε καὶ τῇ πόλει βεβουλευμένον, παρεκάλει μῆτε αὐτῷ μῆτε τῇ πατρίδι μνησικακεῖν· ἐτέραν δὲ μεταλαβόντα οἴκησιν τὴν καταλειπομένην πατρίδα ἠγεῖσθαι, μηδενὸς μῆτε ἔργου μῆτε λόγου κοινωνοῦντα τοῖς ἐχθροῖς κατ' αὐτῆς· τὸ δ' ὅλον ἀποδημίαν ὑπολαβόντα τὴν μετανάστασιν, οὐκ ἐξορισμὸν, οὐδὲ φυγὴν, τὸ μὲν σῶμα παρὰ τοῖς ὑποδεξαμένοις ἔχειν, τὴν δὲ ψυχὴν παρὰ τοῖς προπέμπουσι. ταῦτα δὲ ὑποθέμενος τῷ ἀνδρὶ πείθει τὸν δῆμον εἴκοσι τάλαντων δοῦναι αὐτῷ δωρεάν καὶ αὐτὸς πέντε τάλαντα προστίθῃσιν ἐκ τῶν ἰδίων. Ταρκύνιος μὲν δὴ Κολλατῖνος τοιαύτη τύχη περιπεσὼν εἰς Λαουίνιον ὄρητο τὴν μητρόπολιν τοῦ Λατίνων γένους, ἐν ἣ γηραιὸς ἔτελεύτα· ὁ δὲ Βροῦτος οὐκ ἀξιῶν μόνος ἀρχεῖν οὐδ' εἰς ὑπόνοιαν ἔλθειν τοῖς πολίταις, ὅτι μοναρχίας ὑπαχθεῖς πόθῳ τὸν συνύπατον ἐξήλασεν ἐκ τῆς πατρίδος, καλέσας τὸν δῆμον εὐθύς εἰς τὸ πεδίον, ἔνθα ἦν σύνηδες αὐτοῖς τοὺς τε βασιλεῖς καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς καθιστάναι, συνάρχοντα αἰρεῖται Πόπλιον Οὐαλέριον [συννπατεύειν], ἀπόγονον,

ὡς καὶ πρότερον εἶπον, τοῦ Σαβίνου Οὐαλερίου, ἀνδρα πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων ἐπιτηδευμάτων χάριν ἐπαινέσθαι τε καὶ θαυμάζεσθαι ἄξιον, μάλιστα δὲ τῆς ἀνταρκείας τοῦ βίου. φιλοσοφία γὰρ τις αὐτοῦ δίδακτος ἐγένετο περὶ αὐτὸν, ἣν ἐν πολλοῖς ἀπεδείξατο πράγμασιν, ὑπὲρ ὧν ὀλίγον ὕστερον ἐρῶ.

XIII. Μετὰ τοῦτο ἤδη μὲν γνώμη περὶ πάντων χρώμενοι τοὺς μὲν ἐπὶ τῇ καθόδῳ τῶν φυγάδων συννομοσάμενους ἅπαντας ἀπέκτειναν παραχρῆμα, καὶ 874 τὸν μηνύσαντα τὴν συννομοσίαν δοῦλον ἐλευθερίας τε καὶ πολιτείας μεταδόσει, καὶ χρήμασι πολλοῖς ἐτίμησαν. ἔπειτα τρία πολιτεύματα κάλλιστα καὶ συμφροσώτατα τῷ κοινῷ καταστησάμενοι τοὺς τ' ἐν τῇ πόλει πάντας ὁμοιοῦν παρεσκεύασαν καὶ τὰς τῶν 15 ἐχθρῶν ἐταιρίας ἐμείωσαν. ἦν δὲ τὰ πολιτεύματα τῶν ἀνδρῶν τοιάδε· πρῶτον μὲν ἐκ τῶν δημοτικῶν τοὺς κρατίστους ἐπιλέξαντες πατρικίους ἐποίησαν, καὶ συνεπλήρωσαν ἐξ αὐτῶν τῆς βουλῆς τοὺς τριακοσίους· ἔπειτα τὰς οὐσίας τῶν τυράννων εἰς τὸ κοινὸν 20 ἅπασιν τοῖς πολίταις φέροντες ἔδωκαν, συγχωρήσαντες ὅσον [ἂν] λάβοι τις ἐξ αὐτῶν ἔχειν· καὶ τὴν αὐτῶν γῆν ὅσῃν ἐκέκτηντο τοῖς μηδένα κληρὸν ἔχουσι διένειμαν, ἐν μόνον ἐξελόμενοι πεδίου, ὃ κείται μεταξὺ τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ ποταμοῦ. τοῦτο δὲ Ἄρεος 25 ὑπάρχειν ἱερὸν οἱ πρότερον ἐψηφίσαντο, ἵπποις τε λειμῶνα καὶ νέοις ἀσκούσι τὰς ἐνοπλίους μελέτας 875 γυμνάσιον ἐπιτηδειότατον· ὅτι δὲ καὶ πρότερον ἱερὸν ἦν τοῦδε τοῦ θεοῦ, Ταρκύνιος δὲ σφετερισάμενος ἐσπειρεν αὐτὸ μέγιστον ἠγροῦμαι τεκμήριον εἶναι τὸ 30 πραχθῆν ὑπὸ τῶν ὑπάτων τότε περὶ τοὺς ἐν αὐτῷ καρπούς. ἅπαντα γὰρ ἐπιτρέψαντες τῷ δήμῳ τὰ τῶν τυράννων ἄγειν τε καὶ φέρειν, τὸν ἐν τούτῳ

γενόμενον τῷ πεδίῳ σίτον [τὸν μὲν] ἐπὶ ταῖς ἄλωσιν ἐτι κείμενον, τὸν τ' ἐπὶ ταῖς καλάμαις καὶ τὸν ἤδη κατειργασμένον, οὐκ ἐπέτρεψαν οὐδενὶ φέρειν, ἀλλ' ὡς ἐξάριστόν τε καὶ οὐδαμῶς ἐπιτήδειον εἰς οἰκίας εἰσενεχθῆναι, εἰς τὸν ποταμὸν καταβαλεῖν ἐψηφί- 5 σαντο. καὶ ἔστι νῦν μνημεῖον ἐμφανὲς τοῦ τότε ἔργου νῆσος εὐμεγέθης Ἀσκληπιοῦ ἱερά, περικλυστος ἐκ τοῦ ποταμοῦ, ἣν φασιν ἐκ τοῦ σωροῦ τῆς καλάμης σαπίσεως καὶ τι καὶ τοῦ ποταμοῦ προσλιπαίνοντος 876 αὐτῇ ἴλην γενέσθαι. καὶ τοῖς μετὰ τοῦ τυράννου 10 πεφευγόσι Ῥωμαίων καθόδον εἰς τὴν πόλιν ἐπ' ἀδεία τε καὶ ἀμνηστία παντὸς ἁμαρτήματος ἔδωκαν, χρόνον ὀρίσαντες ἡμερῶν εἴκοσιν· εἰ δὲ μὴ κατέλθοιεν ἐν ταύτῃ τῇ προθεσμίᾳ, τιμωρίας αὐτοῖς ὄρισαν αἰδίους φυγὰς καὶ κτημάτων ὧν ἐκέκτηντο δημεύ- 15 σεις. ταῦτα τῶν ἀνδρῶν τὰ πολιτεύματα τοὺς μὲν ἀπολαύσαντας ἐκ τῆς οὐσίας τῶν τυράννων ὅτου δῆ τιμος, ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀφαιρεθῆναι πάλιν ἄς ἔσχον ὠφελείας πάντα κίνδυνον ἐποίησεν ὑπομένειν· τοὺς δὲ κατὰ θεὸς ὧν παρηνόμησαν ἐπὶ τῆς τυραννίδος 20 μὴ δίκην ἀναγκασθεῖεν ὑπέχειν φυγῆς ἑαυτοῖς τιμησαμένους, ἀπαλλαγέντας τοῦ φόβου μηκέτι τὰ τῶν τυράννων, ἀλλὰ τὰ τῆς πόλεως φρονεῖν.

877 XIII. Διαπραξάμενοι δὲ ταῦτα καὶ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἐντροπισάμενοι τέως μὲν ὑπὸ τῇ πόλει τὰς 25 δυνάμεις συνείχον ἐν τοῖς πεδίοις ὑπὸ σημείοις τε καὶ ἠγεμόσι τεταγμέναις καὶ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἀσκούσας, πυνθανόμενοι τοὺς φυγάδας ἐξ ἁπασῶν τῶν ἐν Τυρρηνίᾳ πόλεων ἀγείρειν ἐπὶ σφῶν στρατὸν, καὶ δύο μὲν πόλεις ἐκ τοῦ φανεροῦ συλλαμβά- 30 νειν αὐτοῖς τῆς καθόδου, Ταρκυνιήτας τε καὶ Οὐιεντανούς, ἀξιοχρόους δυνάμεσιν ἀμφοτέρως, ἐκ δὲ τῶν

ἄλλων ἐθελοντάς τινας, οὓς μὲν ὑπὸ φίλων παρα-
σκευασθέντας, οὓς δὲ μισθοφόρους· ἐπεὶ δ' ἔμαθον
ἐξεληλυθότας ἤδη τοὺς πολεμίους, ἅπαντ' αὐτοῖς
ἔγνωσαν, καὶ πρὶν ἐκείνους διαβῆναι τὸν ποταμὸν
5 αὐτοὶ τὰς δυνάμεις διαβιβάσαντες ἐχώρουν πρόσω,
καὶ κατεστρατοπέδευσαν πλησίον Τυρροηνῶν ἐν λει-
μῶνι καλουμένῳ Ναιβίῳ παρὰ δρυμὸν ἱερὸν ἤρωος 878
Ἵρατίου. ἐτύγχανον δὲ πλήθει τε ἀγχώμαλοι μά-
λιστα αἱ δυνάμεις αὐτῶν οὔσαι καὶ προθυμία ὁμοία
10 χωροῦσαι πρὸς τὸν ἀγῶνα ἀμφοτέρω. πρώτη μὲν
οὖν ἐγένετο τῶν ἱππέων μάχη βραχεῖά τις εὐθύς ἅμα
τῷ συνιδεῖν ἀλλήλους πρὶν ἢ τοὺς πεζοὺς καταστρα-
τοπεδεύεσθαι, ἐν ἣ διαπίρραν ἀλλήλων λαβόντες καὶ
οὔτε νικήσαντες οὔτε λειψθέντες πρὸς τοὺς ἑαυτῶν
15 ἐκότεροι χάρακας ἀπηλλάγησαν· ἔπειτα οἱ τε ὀπλι-
ται καὶ οἱ ἱππεῖς ἀφ' ἐκατέρων συνήσαν ταξάμενοι
τὸν αὐτὸν ἀλλήλοις τρόπον, μέσσην μὲν τὴν φάλαγγα
τῶν πεζῶν ποιήσαντες, ἐπὶ δὲ τῶν κεράτων ἀμφοτέ-
ρων τὴν ἵππον στήσαντες. ἠγεῖτο δὲ τοῦ μὲν δεξιοῦ
20 τῶν Ῥωμαίων κέρατος Οὐαλέριος ὁ προσαιρεθεὶς
ὑπάτος ἐναντίαν στάσιν ἔχων Οὐιεντανοῖς, τοῦ δ'
εὐωνύμου Βροῦτος, καθ' ὃ μέρος ἢ Ταρκυννητῶν 879
δύναμις ἦν· ἠγεμόνες δ' αὐτὴν ἐκόσμουσι οἱ Ταρκυ-
νίου τοῦ βασιλέως παῖδες.
25 XV. Μελλόντων δ' αὐτῶν εἰς χεῖρας ἵεναι, προ-
ελθὼν ἐκ τῆς τάξεως τῶν Τυρροηνῶν εἰς τῶν Ταρκυ-
νίου παίδων, Ἄρρους ὄνομα, ῥωμὴν τε κράτιστος καὶ
φυγὴν λαμπρότατος τῶν ἀδελφῶν, ἐγγὺς τῶν Ῥω-
μαίων ἐλάσας τὸν ἵππον, ὅθεν μορφὴν τε καὶ φωνὴν
30 ἅπαντες ἔμελλον αὐτοῦ συνήσειν, λόγους ὑβριστὰς
εἰς τὸν ἠγεμόνα τῶν Ῥωμαίων Βροῦτον ἀπεροίπτει,
θηρίον ἄγριον ἀποκαλῶν καὶ τέκνων αἵματι μιαρὸν,

ἀνανδρίαν τε ἐν ταῦτ' αὐτῶ καὶ δειλίαν ὀνειδίζων, καὶ
880 τελευτῶν εἰς τὸν ὑπὲρ ἀπάντων ἀγῶνα προυκαλεῖτο
μόνον αὐτῷ συνοισόμενον. κακείνος οὐκ ἀξιοῦν τοὺς
ὀνειδισμοὺς ὑπομένειν ἤλαυνε τὸν ἵππον ἐκ τῆς τά-
ξεως, ὑπεριδὼν τῶν ἀποτρεπόντων φίλων καὶ ἐπὶ 5
τὸν κατεψηφισμένον ὑπὸ τῆς μοίρας θάνατον ἐπει-
ρόμενος. ὁμοίω δὲ ἀμφοτέρω θυμῷ φερόμενοι καὶ
λογισμὸν οὐχ ὧν πείσονται λαβόντες, ἀλλ' ὧν ἐβού-
λοντο θρᾶσαι, συναράττουσι τοὺς ἵππους ἐξ ἐναν-
τίας ἐλαύνοντες καὶ φέρουσι ταῖς σαρίσαις ἀφύ- 10
κτους κατ' ἀλλήλων πληγὰς ἀμφοτέρω δι' ἀσπίδων
τε καὶ θωράκων, ὁ μὲν εἰς τὰ πλευρὰ βάψας τὴν
αἰχμὴν, ὁ δ' εἰς τὰς λαγόνους· καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν
ἐμπλέξαντες τὰ στήθη τῇ ὀύμῃ τῆς φορᾶς, ἐπὶ τοῖς
ὀπισθίοις ἀνίστανται ποσὶ καὶ τοὺς ἐπιβάτας ἀνα- 15
χαιτίσαντες ἀποσείονται. οὔτοι μὲν δὴ πεσόντες
ἔκειντο πολὺν διὰ τῶν τραυμάτων ἐκβάλλοντες αἷμα
καὶ ψυχορραγοῦντες, αἱ δ' ἄλλαι δυνάμεις ὡς τοὺς
881 ἠγεμόνας εἶδον συμπεσόντας, ὠθοῦνται σὺν ἀλα-
λαγμῷ καὶ πατάγῳ, καὶ γίνεται μέγιστος ἀπάντων 20
ἀγὼν πεζῶν τε καὶ ἱππέων καὶ τύχη περὶ ἀμφοτέ-
ρους ὁμοία. Ῥωμαίων τε γὰρ οἱ τὸ δεξιὸν κέρατος
ἔχοντες, ἐφ' οὗ τεταγμένος ἦν ὁ ἕτερος τῶν ὑπᾶτων
Οὐαλέριος, ἐνέκων τοὺς Οὐιεντανούς καὶ μέχρι τοῦ
στρατοπέδου διώξαντες ἐπλήρωσαν νεκρῶν τὸ πε- 25
δίον, Τυρροηνῶν τε οἱ τὴν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος
ἔχοντες στάσιν, ὧν ἠγοῦντο Τίτος καὶ Σέξτος οἱ Ταρ-
κυνίου τοῦ βασιλέως παῖδες, ἐτρέψαντο τοὺς ἐπὶ τοῦ
λαιοῦ ὄντας Ῥωμαίων κέρατος, καὶ πλησίον τοῦ χά-
ρακος αὐτῶν γενόμενοι πείρας μὲν οὐκ ἀπέστησαν εἰ 30
δύναιτο ἐλεῖν τὸ ἔρμα ἐξ ἐφόδου, πολλὰς δὲ πλη-
γὰς λαβόντες ὑποστάντων αὐτοῦς τῶν ἐνδον ἀπε-

τράποντο. ἦσαν δὲ αὐτοῦ φύλακες οἱ τριάριοι λεγόμενοι, παλαιοὶ τε καὶ πολλῶν ἔμπειροι πολέμων, οἷς ἐσχάτοις ὅταν ἀπογνωσθῇ πᾶσα ἐλπίς εἰς τοὺς περὶ τῶν μεγίστων ἀγῶνας καταχρῶνται.

5 XVI. Ἦδη δὲ περὶ καταφορὰν ὄντος ἡλίου πρὸς 882
τοὺς ἑαυτῶν ἀνέστρεψαν ἐκότεροι χάρακας, οὐ τοσοῦτον ἐπὶ τῇ νίκῃ χαίροντες, ὅσον ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν ἀπολωλότων ἀχθόμενοι, καὶ εἰ δεήσειεν αὐτοῖς ἐτέρας μάχης οὐχ ἱκανοὺς ἠγνούμενοι τὸν ἀγῶνα ἄρασθαι
10 τοὺς περιλειπομένους σφῶν τραυματίας τοὺς πολλοὺς ὄντας. πλείων δ' ἦν περὶ τοὺς Ῥωμαίους ἀθυμία καὶ ἀπόγνωσις τῶν πραγμάτων διὰ τὸν τοῦ ἠγεμόνος θάνατον· καὶ λογισμὸς εἰσῆει πολλοῖς, ὡς ἄμεινον εἶη σφίσι ἐκλιπεῖν τὸν χάρακα πρὶν ἡμέραν
15 γενέσθαι. τοιαῦτα δὲ αὐτῶν διανοουμένων καὶ διαλεγόμενων πρὸς ἀλλήλους περὶ τὴν πρώτην που μάλιστα φυλακὴν ἐκ τοῦ θορυβοῦ παρ' ὃν ἐστρατοπεδεύσαντο φωνή τις ἠκούσθη ταῖς δυνάμεσιν ἀφοτέραις ρεγωνούσα, ὡσθ' ἅπαντας αὐτῆς ἀκούειν, εἴτε
20 τοῦ κατέχοντος τὸ τέμενος ἦρωος, εἴτε τοῦ καλουμένου Φαίνου. τοῦτω γὰρ ἀνατιθέασι τῷ δαίμονι Ῥωμαῖοι τὰ πανικὰ, καὶ ὅσα φάσματα μορφᾶς ἄλλοτε ἀλλοίας ἴσχοντα εἰς ὅψιν ἀνθρώπων ἔρχεται δαίματα 883
φέροντα, ἢ φωναὶ δαιμόνιοι ταραττοῦσι τὰς ἀκοὰς
25 τούτου φασὶν εἶναι τοῦ θεοῦ τὸ ἔργον. ἢ δὲ τοῦ δαιμονίου φωνὴ θαρσεῖν παρεκελεύετο τοῖς Ῥωμαίοις ὡς νενικηκόσιν, ἐνὶ πλείους εἶναι τοὺς τῶν πολεμίων ἀποφαίνουσα νεκροὺς. ταύτη λέγουσι τῇ φωνῇ τὸν Οὐαλέριον ἐπαρθέντα νυκτὸς ἔτι πολλῆς ἐπὶ τὸν
30 χάρακα τῶν Τυρρηνῶν ὠσασθαι, καὶ πολλοὺς μὲν ἀποκτείναντα ἐξ αὐτῶν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐμβαλόντα κρατῆσαι τοῦ στρατοπέδου.

XVII. Τοιοῦτο μὲν ἡ μάχη τέλος ἔλαβεν· τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ συνλεύσαντες οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς τῶν πο-
884 λεμίων νεκροὺς καὶ τοὺς ἑαυτῶν θύψαντες ἀπήσαν· τὸ δὲ Βρούτου σῶμα ἀράμενοι μετὰ πολλῶν ἐπαίνων τε καὶ θαυρῶν εἰς τὴν Ῥώμην ἀπεκρίνον οἱ κράτε- 5
στοι τῶν ἰππέων στεφάνοις κεκοσμημένον ἀρισταίοις. ὑπήντα δ' αὐτοῖς ἢ τε βουλή θριάμβου καταγωγῆ, ψηφισαμένη κοσμηῆσαι τὸν ἠγεμόνα, καὶ ὁ δῆμος ἅπας κρατῆσι καὶ τραπέζαις ὑποδεχόμενος τὴν στρα-
τιάν. ὡς δὲ εἰς τὴν πόλιν ἀφίκοιτο, πομπεύσας ὁ 10
ὑπάτος ὡς τοῖς βασιλεύσιν ἔθος ἦν, ὅτε τὰς τροπαιοφόρους πομπὰς τε καὶ θυσίας ἐπιτελοῖεν, καὶ τὰ σκῦλα τοῖς θεοῖς ἀναθεῖς, ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν ἱερὰν ἀνῆκε καὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν πολιτῶν ἐστίασει [προθεῖς] ὑπεδέχετο· τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ φαιάν 15
ἐσθῆτα λαβὼν καὶ τὸ Βρούτου σῶμα προθεῖς ἐν ἀγορᾷ κεκοσμημένον ἐπὶ στραμνῆς ἐκπρεποῦς συνεκάλει τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν, καὶ προελθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα τὸν ἐπιτάφιον ἔλεξεν ἐπ' αὐτῷ λόγον. εἰ μὲν οὖν Οὐαλέριος πρῶτος κατεστήσατο τὸν νόμον τόνδε 20
Ῥωμαίοις ἢ κείμενον ὑπὸ τῶν βασιλέων παρέλαβεν
885 οὐκ ἔχω τὸ σαφὲς εἰπεῖν· ὅτι δὲ Ῥωμαίων ἐστὶν ἀρχαῖον εὔρεμα τὸ παρὰ τὰς ταφὰς τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν ἐπαίνους τῆς ἀρετῆς αὐτῶν λέγεσθαι, καὶ οὐχ Ἕλληνας αὐτὸ κατεστήσαντο πρῶτοι, παρὰ τῆς κοι- 25
νῆς ἱστορίας οἶδα μαθῶν, ἢν ποιητῶν τε οἱ παλαιότατοι καὶ συγγραφέων οἱ λογιώτατοι παραδεδώκασιν. ἀγῶνας μὲν γὰρ ἐπιταφίους τιθεμένους ἐπὶ τοῖς ἐνδοξοῖς ἀνδράσι γυμνικοὺς τε καὶ ἰππικοὺς ὑπὸ τῶν προσηκόντων ἱστορήκασιν, ὡς ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως ἐπὶ 30
Πατρόκλῳ καὶ ἔτι πρότερον ὑφ' Ἡρακλέους ἐπὶ Πέλοπι· ἐπαίνους δὲ λεγομένους ἐπ' αὐτοῖς οὐ γρά-

φουσιον ἔξω τῶν Ἀθήνησι τραγωδοποιῶν, οἱ κολα-
 κεύοντες τὴν πόλιν ἐπὶ τοῖς ὑπὸ Θησεῶς θαπτομέ-
 νοις καὶ τοῦτο ἐμύθευσαν. ὁψὲ γὰρ ποτε Ἀθηναῖοι
 προσέδεσαν τὸν ἐπιτάφιον ἔπαινον τῷ νόμῳ, εἴτ'
 5 ἀπὸ τῶν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ καὶ περὶ Σαλαμίνα καὶ ἐν 886
 Πλαταιαῖς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθανόντων ἀρχά-
 μενοι, εἴτ' ἀπὸ τῶν περὶ Μαραθῶνα ἔργων. ὕστερεῖ
 δὲ καὶ τὰ Μαραθῶνια τῆς Βρούτου ταφῆς, εἰ δὴ
 ἀπὸ τούτων πρώτων ἤρξαντο οἱ ἔπαινοι λέγεσθαι
 10 τοῖς ἀπογενομένοις, ἐκκαίδεκα ἔτεσιν. εἰ δέ τις ἐά-
 σασ σκοπεῖν οἱ τινες ἦσαν οἱ πρῶτοι τοὺς ἐπιτα-
 φίους ἐπαινοὺς καταστησάμενοι, τὸν νόμον αὐτὸν
 ἐφ' ἑαυτοῦ βουλευθεῖη καταμαθεῖν παρ' ὁποτέρους
 ἄμεινον ἔχει, τοσοῦτῳ φρονιμώτερον εὐρήσει παρὰ 887
 15 τοῖσδε κείμενον αὐτὸν ἢ παρ' ἐκείνοις, ὅσα γε Ἀθη-
 ναῖοι μὲν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις μόνους
 καταστήσασθαι τοὺς ἐπιταφίους ἀγορεύεσθαι λόγους
 δοκοῦσιν, ἐκ μιᾶς τῆς περὶ τὸν θάνατον ἀρετῆς καὶ
 τᾶλλα φαῦλος γένηται τις ἐξετάζειν οἰόμενοι δεῖν
 20 τοὺς ἀγαθοὺς. Ῥωμαῖοι δὲ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις ἀν-
 δράσι, ἐάν τε πολέμων ἡγεμονίας λαβόντες ἐάν τε
 πολιτικῶν ἔργων προστασίας συνετὰ βουλευμάτα καὶ
 πράξεις ἀποδείξωνται καλὰς, ταύτην ἔταξαν εἶναι
 τὴν τιμὴν, οὐ μόνον τοῖς κατὰ πόλεμον ἀποθανού-
 25 σιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὁποιαδήποτε χρησαμένοις τοῦ βίου
 τελευτῆ, ἐξ ἀπάσης τῆς περὶ τὸν βίον ἀρετῆς οἰόμε-
 νοι δεῖν ἐπαινείσθαι τοὺς ἀγαθοὺς, οὐκ ἐκ μιᾶς τῆς
 περὶ τὸν θάνατον εὐκλείας.

XVIII. Ἰούνιος μὲν δὴ Βρούτος ὁ τὴν βασιλείαν
 30 ἐκβαλὼν καὶ πρῶτος ἀποδειχθεὶς ὕπατος, ὁψὲ μὲν
 εἰς ἐπιφάνειαν προελθὼν, ἀκαρῆ δὲ χρόνον ἀνθήσας
 ἐν αὐτῇ Ῥωμαίων ἀπάντων κράτιστος φανεῖς τοιαύ- 888

τῆς τελευτῆς ἔτυχε, γενεὰν οὔτε ἄρρενα καταλιπὼν
 οὔτε θήλειαν, ὡς οἱ τὰ Ῥωμαίων σαφέστατα ἐξητα-
 κότες γράφουσι, τεκμήρια πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τούτου
 φέροντες, ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ὁ δυσαντίλεκτόν ἐστιν,
 ὅτι τοῦ πατρικίων γένους ἐκεῖνος ἦν, οἱ δὲ ἀπ' ἐκεί- 5
 νης αὐτοὺς λέγοντες εἶναι τῆς οἰκίας Ἰούνιοι τε καὶ
 Βρούτοι πάντες ἦσαν πλήθειοι καὶ τὰς ἀρχὰς μετή-
 σαν, ἄς τοῖς δημοτικοῖς μετιέναι νόμος, ἀγορανομίας
 τε καὶ δημαρχίας, ὑπατείαν δ' οὐδεὶς, ἥς τοῖς πα-
 10 τρικίοις μετῆν. ὁψὲ δὲ ποτε καὶ ταύτης ἔτυχον τῆς 10
 889 ἀρχῆς, ὅτε συνεχωρήθη καὶ τοῖς δημοτικοῖς αὐτὴν
 λαβεῖν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων οἷς μέλει τε καὶ δια-
 φέρει τὸ σαφὲς εἰδέναι παρήμι σκοπεῖν.

XVIII. Μετὰ δὲ τὴν Βρούτου τελευτὴν ὁ συνύ-
 πατος αὐτοῦ Οὐαλέριος ὕποπτος γίνεται τοῖς δημο- 15
 τικοῖς ὡς βασιλείαν κατασκευαζόμενος· πρῶτον μὲν
 ὅτι μόνος κατέσχε τὴν ἀρχὴν δέου, εὐθύς ἐλέσθαι
 τὸν συνύπατον, ὥσπερ ὁ Βρούτος ἐποίησε Κολλατί-
 νον ἐκβαλὼν· ἐπειθ' ὅτι τὴν οἰκίαν ἐν ἐπιφθόνῳ
 τόπῳ κατασκευάσατο λόφον ὑπερκείμενον τῆς ἀγο- 20
 ρᾶς ὑψηλὸν ἐπιεικῶς καὶ περιτόμον ὃν καλοῦσι Ῥω-
 μαῖοι Οὐέλιαν ἐκλεξάμενος. πυνθόμενος δὲ παρὰ τῶν
 ἐπιτηδείων ὅτι ταῦτα λυπεῖ τὸν δῆμον, ἀρχαιρεσιῶν
 προθεὶς ἡμέραν ὕπατον αἰρεῖται Σπόριον Λουκρή-
 25 τιον, ὃς οὐ πολλὰς ἡμέρας τὴν ἀρχὴν κατασχὼν 25
 ἀποδνήσκει. εἰς δὲ τὸν ἐκείνου τόπον καθίστησι
 Μάρκον Ὀράτιον, καὶ τὴν οἰκίαν ἀπὸ τοῦ λόφου
 890 μετατίθεται κάτω, ἵν' ἐξείη Ῥωμαίοις, ὡς αὐτὸς
 ἐκκλησιάζων ἔφη, βάλλειν αὐτὸν ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ
 μετεώρου τοῖς λίθοις, ἐάν τι λάβωσιν ἀδικοῦντα. 30
 βεβαίαν τε πίστιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοὺς δημο-
 τικοὺς λαβεῖν βουλόμενος ἀφείλεν ἀπὸ τῶν ῥάβδων

τοὺς πελέκεις, καὶ κατεστῆσατο τοῖς μεθ' ἑαυτὸν ὑπά-
 τοις ἔθος, ὃ καὶ μέχρι τῆς ἐμῆς διέμεινεν ἡλικίας,
 ὅταν ἐξώθεν τῆς πόλεως γένωνται χρῆσθαι τοῖς πε-
 λέκεσιν, ἔνδον δὲ ταῖς ῥάβδοις κοσμεῖσθαι μόναις·
 5 νόμους τε φιλανθρωποτάτους ἔθετο βοηθείας ἔχου-
 τας τοῖς δημοτικοῖς· ἓνα μὲν ἐν ᾧ διαρρήδην ἀπεί-
 πεν ἄρχοντα μηδένα εἶναι Ῥωμαίων, ὃς ἂν μὴ παρὰ
 τοῦ δήμου λάβῃ τὴν ἀρχὴν, θάνατον ἐπιθίξει ζημίαν
 εἴαν τις παρὰ ταῦτα ποιῇ, καὶ τὸν ἀποκτείναντα τού-
 10 των τιμὰ ποιῶν ἀθῶον· ἕτερον δὲ ἐν ᾧ γέγραπται,
 Ἐάν τις ἀρχῶν Ῥωμαίων τιμὰ ἀποκτείνειν ἢ μαστι-
 γοῦν ἢ ζημιῶν εἰς χρήματα θέλῃ, ἐξεῖναι τῷ ἰδιώτῃ 891
 προκαλεῖσθαι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τὴν τοῦ δήμου κρίσιν,
 πάσχειν δὲ ἐν τῷ μεταξύ χρόνῳ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἀρ-
 15 χῆς, ἕως ἂν ὁ δῆμος ὑπὲρ αὐτοῦ ψηφίσῃται. ἐκ τού-
 των γίνεται τῶν πολιτευμάτων τίμιος τοῖς δημοτι-
 κοῖς, καὶ τίθενται αὐτῷ ἐπωνύμιον Ποπλικόλαν·
 τοῦτο κατὰ τὴν Ἑλλήνων διάλεκτον βούλεται δηλοῦν
 δημοκρῆ. καὶ τὰ μὲν ἐν ἐκείνῳ τῷ ἐνιαυτῷ συν-
 20 τελεσθέντα ὑπὸ τῶν ὑπάτων τοιαῦτα ἦν·

XX. Τῷ δ' ἐξῆς αὐτὸς τε πάλιν ἀποδείκνυται
 Οὐαλερίος τὸ δεύτερον ὑπάτος καὶ σὺν αὐτῷ Λου-
 κρήτιος, ἐφ' ᾧ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἄξιον λόγου ἐπράχθη,
 τιμήσεις δὲ ἐγένοντο τῶν βίων καὶ τάξεις τῶν εἰς
 25 τοὺς πολέμους εἰσφορῶν, ὡς Τύλλιος ὁ βασιλεὺς ἐνο-
 μοθέτησε, πάντα τὸν ἐπὶ τῆς Ταρκυνίου δυναστείας
 χρόνον ἀφεμῆναι, τότε δὲ πρῶτον ὑπὸ τούτων ἀνα- 892
 νεωθεῖσαι· ἐξ ᾧν εὐρέθη τῶν ἐν ἡβῇ Ῥωμαίων περὶ
 τρισκαίδεκα μυριάδας. καὶ εἰς χωρὶον τι Ἰσιονύριον
 30 καλούμενον Ῥωμαίων ἀπεστάλη στρατιὰ, διὰ φυλακῆς
 ἔξουσα τὸ φρονύριον ἐπὶ ταῖς Λατίνων τε καὶ Ἐρνίκων
 πόλεσι κείμενον, ὅθεν τὸν πόλεμον προσεδέχοντο.

XXI. Ποπλίου δὲ Οὐαλερίου τοῦ προσαγορευ-
 θέντος Ποπλικόλα τὸ τρίτον ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἀπο-
 δειχθέντος ἀρχὴν, καὶ σὺν αὐτῷ Μάρκον Ὀρατίου
 Πολβίλλου τὸ δεύτερον, βασιλεὺς Κλουσινῶν τῶν ἐν
 Τυρρηνίᾳ Λάρος ὄνομα, Πορσίνας ἐπέκλησιν, κατα- 5
 φυγόντων ἐπ' αὐτὸν Ταρκυνίων, ὑποσχόμενος αὐτοῖς
 δυεῖν θάτερον ἢ διαλλάξιν αὐτοὺς πρὸς τοὺς πολί-
 τας ἐπὶ καθόδῳ καὶ ἀναλήψει τῆς ἀρχῆς, ἢ τὰς οὐ-
 σίας ἀνακομισάμενος ἄς ἀφῆρέθησαν ἀποδώσειν,
 ἐπειδὴ πρόσβεις ἀποστείλας εἰς τὴν Ῥώμην ἐν τῷ 10
 παρελθόντι ἐνιαυτῷ μεμιγμένας ἀπειλαῖς ἐπικλήσεις
 893 κομίζοντας οὔτε διαλλαγὰς εὔρετο τοῖς ἀνδράσι καὶ
 καθόδον, αἰτιωμένης τῆς βουλῆς τὰς ἀρὰς καὶ τοὺς
 ὄρκους τοὺς γενομένους κατ' αὐτῶν, οὔτε τὰς οὐσίας
 ἀνεπράξατο αὐτοῖς, τῶν διανεμαμένων καὶ κατακλη- 15
 ρουρησάντων αὐτὰς οὐκ ἀξιούντων ἀποδιδόναι· ὑβρί-
 ζεσθαι φήσας ὑπὸ Ῥωμαίων καὶ δεινὰ πάσχειν, ὅτι
 τῶν ἀξιουμένων οὐδετέρου παρ' αὐτῶν ἔτυχεν, ἀνήρ
 αὐθάδης καὶ διεφθαρμένος τὴν γνώμην ὑπὸ τε πλού-
 του καὶ χρημάτων καὶ ἀρχῆς μεγέθους, ἀφορμὰς 20
 ὑπέλαβεν ἔχειν καλὰς καταλύσαι τὴν Ῥωμαίων ἀρ-
 χὴν παλαιότερον ἔτι τοῦτο βουλόμενος, καὶ προεῖπεν
 αὐτοῖς τὸν πόλεμον. συνήρητο δ' αὐτῷ τοῦ πολέ-
 μου πᾶσαν προθυμίαν ἀποδείξει βουλόμενος ὁ Ταρ-
 25 κυνίου γαμβρὸς Ὀκταούσιος Μαμίλιος, ἐκ πόλεως ὄρ-
 μώμενος Τύσκλον, Καμερίνους μὲν καὶ Αντεμνάτας,
 οἳ τοῦ Λατίνων μετείχον γένους, ἅπαντας ἐπαγόμενος
 894 ἀφῆσθηκότας ἤδη Ῥωμαίων ἐκ τοῦ φανεροῦ· παρὰ
 δὲ τῶν ἄλλων ὁμοεθνῶν, οἷς οὐκ ἦν βουλομένοις
 πολεμεῖν ἀναφανδὸν ἐνσπόνδῳ τε καὶ μεγάλῃ ἰσχύϊ 30
 ἐχούσῃ πόλει διὰ προφάσεις οὐκ ἀναγκάσας, ἐθελον-
 τὰς συχνοὺς ἰδίᾳ πεπεικῶς χάριτι.

XXII. Ταῦτα μαθόντες οἱ τῶν Ῥωμαίων ὑπατοὶ
 πρῶτον μὲν τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν χρήματά τε καὶ βοσκή-
 ματα καὶ ἀνδράποδα μετάγειν τοῖς γεωργοῖς ἐκέλευ-
 σαν εἰς τὰ πλησίον ὄρη, φρούρια κατασκευάσαντες
 5 ἐπὶ τοῖς ἐρυμνοῖς ἱκανὰ σώζειν τοὺς εἰς αὐτὰ κατα-
 φυγόντας· ἔπειτα τὸν καλούμενον Ἰανίκολον ὄχθον·
 ἔστι δὲ τοῦτο ὄρος ὑψηλὸν ἀγροῦ τῆς Ῥώμης πέραν
 τοῦ Τεβέριος ποταμοῦ κείμενον· ὀχυρωτέραις ἐκρα-
 τύναντο κατασκευαῖς τε καὶ φυλακαῖς, περὶ παντός
 10 ποιούμενοι μὴ γενέσθαι τοῖς πολεμίοις ἐπίκαιρον
 χωρίον ἐπιτείχισμα κατὰ τῆς πόλεως, καὶ τὰς εἰς τὸν
 πόλεμον παρασκευὰς ἐνταῦθα ἀπέθεντο· τὰ τε ἐντός
 τείχους ἐπὶ τὸ δημοτικώτερον καθίσταντο πολλὰ πο-
 λιτευόμενοι φιλάνθρωπα πρὸς τοὺς πένητας, ἵνα μὴ
 15 μεταβάλουντο πρὸς τοὺς τυράννους ἐπὶ τοῖς ἰδίους
 κέρδεσι πεισθέντες προδοῦναι τὸ κοινόν· καὶ γὰρ
 ἀτελεῖς αὐτοὺς ἀπάντων ἐψηφίσαντο εἶναι τῶν κοι-
 νῶν τελῶν, ὅσα βασιλευομένης τῆς πόλεως ἐτέλουν,
 καὶ ἀνεισφόρους τῶν εἰς τὰ στρατιωτικά καὶ τοὺς
 20 πολέμους ἀναλισκομένων ἐποίησαν, μέγα κέρδος
 ἠγούμενοι τοῖς κοινοῖς εἰ τὰ σώματα μόνον αὐτῶν
 ἔξουσι προκινδυνεύοντα τῆς πατρίδος· τὴν τε δύνα-
 μιν ἠσκημένην ἐκ πολλοῦ καὶ παρεσκευασμένην ἔχον-
 τες ἐν τῷ προκειμένῳ τῆς πόλεως ἐστρατοπεδεύοντο
 25 πεδίῳ. βασιλεὺς δὲ Πορσίνας ἄγων τὴν στρατιάν τὸ
 μὲν Ἰανίκολον ἐξ ἐφόδου καταλαμβάνεται καταπλη-
 ξάμενος τοὺς φυλάττουσας αὐτὸ, καὶ φρουρὰν Τυρ-
 ρηῶν ἐν αὐτῷ καθίστησιν· ἐπὶ δὲ τὴν πόλιν ἐλαύ-
 νων ὡς καὶ αὐτὴν δίχα πόνου παραστησόμενος,
 30 ἐπειδὴ πλησίον τῆς γεφύρας ἐγένετο καὶ τοὺς Ῥω-
 μαίους ἐθεάσατο προκαθημένους τοῦ ποταμοῦ, παρε-
 σκευάζετό τε πρὸς μάχην ὡς ἀναρπασόμενος αὐτοὺς 896

πλήθει καὶ ἐπήγε σὺν πολλῇ καταφρονήσει τὴν δύ-
 ναμιν. εἶχον δὲ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ μὲν ἀριστεροῦ
 κέρας οἱ Ταρκυνίου παῖδες, Σέξτος καὶ Τίτος, Ῥω-
 μαίων τε αὐτῶν τοὺς φυγάδας ἄγοντες καὶ ἐκ τῆς
 Γαβίων πόλεως τὸ ἀκμαιότατον ξένων τε καὶ μισθο- 5
 φόρων χεῖρα οὐκ ὀλίγην· τοῦ δὲ δεξιῦ Μαμίλιος
 ὁ Ταρκυνίου κηδεστῆς, ἐφ' οὗ Λατίνων οἱ ἀποστάν-
 τες ἀπὸ Ῥωμαίων ἐτάξαντο· βασιλεὺς δὲ Πορσίνας
 κατὰ μέσσην τὴν φάλαγγα ἐτέτακτο. Ῥωμαίων δὲ τὸ
 μὲν δεξιὸν κέρας Σπόριος Λάρκιος καὶ Τίτος Ἐρμί- 10
 νιος κατεῖχον ἐναντίοι Ταρκυνίοις· τὸ δὲ ἀριστερὸν
 Μάρκος Οὐαλέριος ἀδελφὸς θατέρου τῶν ὑπάτων
 Ποπλικόλα καὶ Τίτος Λουκρήτιος ὁ τῷ πρόσθεν ὑπα-
 τεύσας ἔτει Μαμίλιῳ καὶ Λατίνοις συννοισόμενοι· τὰ
 δὲ μέσα τῶν κέρατων οἱ ὑπατοὶ κατεῖχον ἀμφοτέροι. 15
 897 XXIII. Ὡς δὲ συνῆλθον εἰς χεῖρας ἐμάχοντο
 γενναίως, καὶ πολὺν ἀντεῖχον ἀμφοτέροι χρόνον· ἐμ-
 πειρία μὲν καὶ καρτερία κρείττους ὄντες οἱ Ῥωμαῖοι
 τῶν ἐναντίων, πλήθει δὲ κρατοῦντες τῶν Ῥωμαίων οἱ
 Τυρρηνοὶ τε καὶ Λατίνοι μακροῦ. πολλῶν δὲ πεσόντων 20
 ἀφ' ἑκατέρων δέος εἰσέροχεται Ῥωμαίους, πρῶτον μὲν
 τοὺς κατέχοντας τὸ ἀριστερὸν κέρας, ἐπειδὴ τοὺς
 ἠγεμόνας ἐθεάσαντο Οὐαλέριόν τε καὶ Λουκρήτιον
 τραυματίας ἀποκομισθέντας ἐκ τῆς μάχης· ἔπειτα καὶ
 τοὺς ἐπὶ τοῦ δεξιῦ κέρατος τεταγμένους νικῶντας 25
 ἤδη τὴν σὺν Ταρκυνίοις δύναμιν τὸ αὐτὸ καταλαμ-
 βάνει πάθος, ὁρῶντας τὴν τροπὴν τῶν ἐτέρων.
 φευγόντων δ' εἰς τὴν πόλιν ἀπάντων καὶ διὰ μιᾶς
 γεφύρας βιαζομένων ἀθρόων, ὁρμὴ γίνεται τῶν πο-
 λεμίων ἐπ' αὐτοὺς μεγάλη· ὀλίγου τε πάνυ ἢ πόλις 30
 ἐδέησεν ἁλῶναι κατὰ κράτος ἀτείχιστος οὕσα ἐκ τῶν
 παρὰ τὸν ποταμὸν μερῶν, εἰ συνεισέπεσον εἰς αὐτὴν

ἅμα τοῖς φεύγουσιν οἱ διώκοντες. οἱ δὲ τὴν ὁρμὴν 898
 τῶν πολεμίων ἐπισχόντες καὶ διασώσαντες ὅλην τὴν
 στρατιὰν τρεῖς ἄνδρες ἐγένοντο, Σπόριος μὲν Λάρ-
 κιος καὶ Τίτος Ἐρμίνιος οἱ τὸ δεξιὸν ἔχοντες κέρας
 5 ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, Πόπλιος δὲ Ὀρατίος ὁ καλού-
 μενος Κόκλης ἐκ τοῦ κατὰ τὴν ὄψιν ἐλαττώματος
 ἐκκοπεῖς ἐν μάχῃ τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν ἐκ τῶν νεω-
 τέρων, μορφῇ τε κάλλιστος ἀνθρώπων καὶ ψυχῇ
 ἄριστος. οὗτος ἀδελφιδὸς μὲν ἦν Ὀρατίου Μάρκου
 10 θατέρου τῶν ὑπάτων, τὸ δ' εὐγενὲς κατήγευ ἀφ'
 ἑνὸς τῶν τριδύμων Ὀρατίου Μάρκου τοῦ νικησαντος
 τοὺς Ἀλβανούς τριδύμους, ὅτε περὶ τῆς ἡγεμονίας αἰ-
 πόλεις εἰς πόλεμον καταστᾶσαι συνέβησαν μὴ πάσαις
 ἀποκινδυνεύσαι ταῖς δυνάμεσιν, ἀλλὰ τρισὶν ἀνδρά-
 15 σιν ἀφ' ἑκατέρας, ὡς ἐν τοῖς προτέροις δεδήλωκα
 λόγοις. οὗτοι δὲ μόνοι κατὰ νότου λαβόντες τὴν
 γέφυραν εἶργον τῆς διαβάσεως τοὺς πολεμίους μέχρι
 πολλοῦ καὶ διέμενον ἐπὶ τῆς αὐτῆς στάσεως βαλλό-
 μενοι τε ὑπὸ πολλῶν παντοδαποῦς βέλεσι καὶ ἐκ χει-
 20 ρὸς παιόμενοι τοῖς ξίφεσιν, ἕως ἅπαντα ἡ στρατιὰ
 διήλθε τὸν ποταμὸν.

XXIII. Ὡς δ' ἐν ἀσφαλεῖ τοὺς σφετέρους ἐδο- 899
 ξαν γεγονέναι, δύο μὲν ἐξ αὐτῶν Ἐρμίνιος τε καὶ
 Λάρκιος, διεφθαρμένων αὐτοῖς ἤδη τῶν σκεπαστη-
 25 ρίων διὰ τὰς συνεχεῖς πληγὰς, ἐχώρουν ἐπὶ πόδα.
 Ὀρατίος δὲ μόνος ἀνακαλουμένων αὐτὸν ἀπὸ τῆς
 πόλεως τῶν τε ὑπάτων καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν καὶ
 περὶ παντὸς ποιουμένων σωθῆναι τοιοῦτον ἄνδρα τῆ
 πατρίδι καὶ τοῖς γειναμένοις, οὐκ ἐπέσθη, ἀλλ' ἔμε-
 30 νεν ἔνθα τὸ πρῶτον ἔσθη κελύσας τοῖς περὶ τὸν
 Ἐρμίνιον λέγειν πρὸς τοὺς ὑπάτους, ὡς αὐτοῦ φρά-
 σαντος, ἀποκόπτειν τὴν γέφυραν ἀπὸ τῆς πόλεως ἐν

τάχει ἦν δὲ μία κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ξυλό-
 φρακτος ἄνευ σιδήρου δεδεμένη ταῖς σανίδων αὐταῖς,
 ἦν καὶ μέχρις ἐμοῦ τοιαύτην φυλάττουσι Ῥωμαῖοι
 ἐπιστεῖλαι δὲ τοῖς ἀνδράσιν, ὅταν τὰ πλείω τῆς γε-
 5 φύρας λυθῆ καὶ βραχὺ τὸ λειπόμενον ἢ μέρος, φρά-
 σαι πρὸς αὐτὸν σημεῖοις τιδὶν ἢ φωνῇ γεγωνοτέρῃ·
 τὰ λοιπὰ λέγων ἑαυτῷ μελήσειν. ταῦτ' ἐπικελευσά-
 μενος τοῖς δυσὶν ἐπ' αὐτῆς ἴσταται τῆς γεφύρας καὶ
 τῶν ὁμοσε χωρούντων οὓς μὲν τῷ ξίφει παίων, οὓς
 900 δὲ τῷ θυρεῷ περιτρέπων, πάντας ἀνέστειλε τοὺς ὄρ-
 μήσαντας ἐπὶ τὴν γέφυραν· οὐκέτι γὰρ εἰς χεῖρας
 αὐτῷ χωρεῖν ἐτόλμων οἱ διώκοντες ὡς μεμηνότι καὶ
 θανατῶντι, καὶ ἅμα οὐδὲ ῥάδιον αὐτῷ προσελθεῖν
 ὑπάρχον ἐξ εὐωνύμων μὲν καὶ δεξιῶν ἔχοντι πρό-
 βλημα τὸν ποταμὸν, ἐκ δὲ τοῦ κατὰ πρόσωπον ὀπλων 15
 τε καὶ νεκρῶν σωρὸν· ἀλλ' ἄπωθεν ἐστῶτες ἀθρόοι
 λόγχαις τε καὶ σαννίοις καὶ λίθοις χειροπληθεῖσιν
 ἔβαλλον, οἷς δὲ μὴ παρείη ταῦτα τοῖς ξίφεσι καὶ
 ταῖς ἀσπίσι τῶν νεκρῶν. ὁ δ' ἠμύνετο τοῖς ἐκείνων
 χρώμενος ὀπλοῖς κατ' αὐτῶν καὶ ἔμελλεν ὡσπερ εἰ- 20
 κὸς εἰς ἀθρόους βάλλων αἰετὸς τεύξεσθαι σκοποῦ.
 ἤδη δὲ καταβελῆς ὢν καὶ τραυμάτων πλήθος ἐν πολ-
 λοῖς μέρεσι τοῦ σώματος ἔχων, μίαν δὲ πληγὴν
 λόγχης, ἣ διὰ θατέρου τῶν γλουτῶν ὑπὲρ τῆς κεφα-
 25 λῆς τοῦ μηροῦ ἀντία ἐνεχθεῖσα ἐκάκωσεν αὐτὸν ὀδυ-
 ναις καὶ τὴν βάσιν ἐβλαπτεν, ἐπειδὴ τῶν κατόπιν
 901 ἤκουσεν ἐμβοησάντων λελύσθαι τῆς γεφύρας τὸ πλείον
 μέρος, καθάλλεται σὺν τοῖς ὀπλοῖς εἰς τὸν ποταμὸν,
 καὶ διανηξάμενος τὸ ρεῦμα χαλεπῶς πάνυ· περὶ γὰρ
 τοῖς ὑπερείσμασι τῶν σανίδων σχιζόμενος ὁ ῥοῦς 30
 ὄξυς ἦν καὶ δίνας ἐποίει μεγάλας· ἐξεκολύμβησεν εἰς
 τὴν γῆν οὐδὲν τῶν ὀπλων ἐν τῷ νεῖν ἀποβαλὼν.

XXV. Τοῦτο τὸ ἔργον ἀθάνατον αὐτῷ δοξάν
εἰργάσατο. παραχορήμά τε γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι στεφανώ-
σαντες αὐτὸν ἀπέφερον εἰς τὴν πόλιν ὑμνοῦντες ὡς
τῶν ἠρώων ἓνα, καὶ πᾶς ὁ κατοικίδιος ὄχλος ἐξεχεῖτο
5 ποδῶν αὐτὸν ἕως ἔτι περιῆν θεάσασθαι τὴν τελευ-
ταίαν πρόσωπον· ἐδόκει γὰρ ὑπὸ τῶν τραυμάτων
οὐκ εἰς μακρὰν διαφθορήσεσθαι· καὶ ἐπειδὴ διέ-
φυγε τὸν θάνατον, εἰκόνα χαλκῆν ἐνοπλον ὁ δῆμος
ἔστησεν αὐτοῦ τῆς ἀγορᾶς ἐν τῷ κρατίστῳ, καὶ χώ-
10 ραν ἐκ τῆς δημοσίας ἔδωκεν ὅσῃν αὐτὸς ἐν ἡμέρα
μιά ζεύγει βοῶν περιαρῶσει· χωρὶς δὲ τῶν δημοσίων
δοθέντων κατὰ κεφαλὴν ἕκαστος ἀνδρῶν τε καὶ
γυναικῶν, ὅτε μάλιστα δεινὴ σπάνις τῶν ἀναγκαίων
[ἐπιτηδείων] ἅπαντας κατεῖχε, μίᾳς ἡμέρας τροφὴν
15 ἐχαρίσαντο μυριάδες ἀνθρώπων αἱ σύμπασαι πλεί-
ους ἢ τριάκοντα. Ὁράτιος μὲν δὴ τοιαύτην ἀπο-
δειξάμενος ἀρετὴν ἐν τῷ τότε χρόνῳ ζηλωτὸς μὲν εἶ-
καὶ τις ἄλλος Ῥωμαίων ἐγένετο, ἀχρηστος δὲ εἰς τὰ
λοιπὰ πράγματα τῆς πόλεως διὰ τὴν πῆρσιν τῆς
20 βλέψεως· καὶ διὰ τὴν συμφορὰν ταύτην οὔτε ὑπα-
τείας οὔτε ἄλλης ἡγεμονίας στρατιωτικῆς οὐδεμιᾶς
ἔτυχεν. οὗτός τε δὴ θανμαστὸν ἔργον ἀποδειξάμε-
νος ἐν τῷ τότε ἀγῶνι Ῥωμαίοις ἄξιός εἶπερ τις καὶ
ἄλλος τῶν ἐπ' ἀνδρεία διονομασθέντων ἐπαινεί-
25 σθαι, καὶ ἔτι πρὸς τούτῳ Γάιος Μούκιος, ὃς Κόρδος
ἐπωνύμιον ἦν, ἀνὴρ ἐξ ἐπιφανῶν πατέρων καὶ αὐτὸς
ἐγχειρήματι ἐπιβαλόμενος μεγάλῳ, περὶ οὗ μικρὸν
ὑστερον ἐρῶ διηγησάμενος πρῶτον ἐν οἷσιν ἢ πόλις
ἦν τότε συμφοραῖς.

30 XXVI. Μετὰ γὰρ τὴν μάχην ἐκείνην ὁ μὲν
Τυρρηῶν βασιλεὺς ἐν τῷ πλησίον ὄρει καταστρα-
τοπεδευσάμενος, ὅθεν τὴν Ῥωμαίων φρουρὰν ἐξέ-

βαλε, τῆς ἐπέκεινα τοῦ Τεβέριος ποταμοῦ χώρας
ἀπάσης ἐκράτει. οἱ δὲ Ταρκυνίου παῖδες καὶ ὁ κη-
δεστής αὐτοῦ Μαμίλιος σχεδίαις τε καὶ σκάφαις
διαβιβάσαντες τὰς ἐαντῶν δυνάμεις ἐπὶ θάτερα μέρη
τοῦ ποταμοῦ τὰ πρὸς τὴν Ῥώμην φέροντα ἐν ἔχρῳ 5
τίθενται χωρὶς τὸν χάρακα· ὅθεν ὁρμώμενοι τῶν τε
Ῥωμαίων ἐδήουν τὴν γῆν καὶ τὰς ἀύλας κατέσκα-
πτον καὶ τοῖς ἐπὶ νομάς ἐξιούσιν ἐκ τῶν ἐρμμάτων
βοσκήμασιν ἐπετίθεντο. κρατουμένης δὲ τῆς ὑπαί-
θρου πάσης ὑπὸ τῶν πολεμίων, καὶ οὔτ' ἐκ γῆς 10
εἰσκομιζομένων εἰς τὴν πόλιν τῶν ἀγορῶν, οὔτε μὴν
διὰ τοῦ ποταμοῦ καταγομένων ὅτι μὴ σπανίων, τα-
904 χεῖα τῶν ἀναγκαίων σπάνις ἐγένετο μυριάσι πολλαῖς
τὰ παρασκευασθέντα οὐ πολλὰ ὄντα δαπανώσας.
καὶ μετὰ τοῦθ' οἱ θεράποντες πολλοὶ καταλιπόντες 15
τοὺς δεσπότης ἠντομόλουν ὁσημέραι, καὶ ἐκ τοῦ δη-
μοτικῷ πλήθους οἱ πονηρότατοι πρὸς τοὺς Τυρρη-
νοὺς ἀφίσταντο· ταῦθ' ὁρῶσι τοῖς ὑπάτοις ἔδοξε
Λατίνων μὲν δεῖσθαι τῶν ἔτι αἰδομένων τὸ συγγε-
νὲς καὶ μένειν δοκούντων ἐν τῇ φιλίᾳ συμμαχίας 20
σφίσι πέμψαι διὰ ταχέων, εἰς δὲ τὴν Καμπανίδα
Κύμην καὶ τὰς ἐν τῷ Πωμεντίνῳ πεδίῳ πόλεις ἀπο-
στεῖλαι πρέσβεις ἀξιόσοντας αὐτὰς σίτου σφίσιν
ἐξαγωγὴν ἐπιτρέψαι. Λατίνοι μὲν οὖν διεκρούσαντο
τὴν ἐπικουρίαν, ὡς οὐχ ὅσιον αὐτοῖς ὄν οὔτε Ταρ- 25
κυνίοις πολεμεῖν οὔτε Ῥωμαίοις, ἐπειδὴ κοινῇ συνέ-
θεντο πρὸς ἀμφοτέρους τὰ περὶ τῆς φιλίας ὄρκια· ἐκ
δὲ τοῦ Πωμεντίνου πεδίου Λάρκιός τε καὶ Ἐρμίλιος
οἱ πεμφθέντες ἐπὶ τὴν παρακομιδὴν τοῦ σίτου πρέ-
σβεις πολλὰς γεμίσαντες σκάφας παντοίας τροφῆς 30
ἀπὸ θαλάττης ἀνὰ τὸν ποταμὸν ἐν νυκτὶ ἀσελήνῳ λα-
905 θόντες τοὺς πολεμίους διεκόμισαν. ταχὺ δὲ καὶ ταύτης

ἔξαναλωθείσης τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κατασχού-
σης τοὺς ἀνθρώπους ἀπορίας, μαθὼν παρὰ τῶν αὐ-
τομόλων ὁ Τυρρηγὸς ὅτι κάμνουσιν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ
οἱ ἔνδον ἐπεκηρυκένεσθαι πρὸς αὐτοὺς ἐπιπάτων δέ-
5 χεσθαι Ταρκύνιον εἰ βούλονται πολέμου τε καὶ λιμοῦ
ἀπηλλάχθαι.

XXVII. Οὐκ ἀνασχομένων δὲ τῶν Ῥωμαίων τὰς
ἐπιταγὰς, ἀλλὰ πάντα τὰ δεινὰ ὑπομένειν βουλομέ-
νων, καταμαθὼν ὁ Μούκιος ὅτι θυεῖν αὐτοῖς συμβή-
10 σεται θάτερον ἢ μὴ διαμεῖναι πολὺν ἐν τοῖς λελο-
γισμένοις χρόνον ὑπὸ τῆς ἀπορίας τῶν ἀναγκαίων
ἐμβιασθεῖσιν, ἢ φυλάττουσι βεβαίας τὰς κρίσεις τὸν
οἰκτιστὸν ἀπολέσθαι τῶν μόρων, δεηθεῖς τῶν ὑπά-
των τὴν βουλήν αὐτῷ συναγαγεῖν, ὡς μέγα τι καὶ
15 ἀναγκαῖον ἐξοίσων πρὸς αὐτήν, ἐπειδὴ συνήχθη λέγει
τοιαύδε· Ἄνδρες πατέρες, ἐγγείρημα τολμᾶν διανοού-
μενος, ὑφ' οὗ τῶν παρόντων ἀπαλλαγῆσεται κακῶν
ἢ πόλις, τῷ μὲν ἔργῳ πάνυ θαρρῶ καὶ ῥαδίως ἀ- 906
τοῦ κρατήσειν οἴομαι· περὶ δὲ τῆς ἑμαυτοῦ ψυχῆς,
20 εἰ περιέσται μοι μετὰ τὸ ἔργον, οὐ πολλὰς ἐλπίδας
ἔχω, μᾶλλον δὲ εἰ χρηὶ τάληθες λέγειν οὐδεμίαν. εἰς
τοσοῦτον δὴ κίνδυνον ἑμαυτὸν καθιέναι μέλλων οὐκ
ἀξιώ λαθεῖν ἅπαντας αἰωρηθεῖς ὑπὲρ μεγάλων, ἐὰν
ἄρα συμβῆ μοι διαμαρτεῖν τῆς πείρας, ἀλλ' ἐπὶ κα-
25 λοῖς ἔργοις μεγάλων ἐπαίνων τυγχάνειν, ἐξ ὧν ἀντὶ
τοῦ θνητοῦ σώματος ἀθάνατον ὑπάρξει μοι κλέος.
δήμῳ μὲν οὖν φράζειν ἢ διανοοῦμαι πράττειν οὐκ
ἀσφαλές, μὴ τις ἴδια κέρδη περιβαλλόμενος πρὸς
τοὺς πολεμίους αὐτὰ ἐξενέγκῃ, δεόν αὐτοῖς ὥσπερ
30 μυστηρίου ἀπορρήτου φυλακῆς· ὑμῖν δὲ οὓς καθέ-
ξαι αὐτὰ πεπίστευκα ἐγκρατῶς πρώτοις τε καὶ μό-
νοις ἐκφέρω· παρ' ὑμῶν δὲ οἱ ἄλλοι πολῖται ἐν τῷ

907 προσήκοντι καιρῷ μαθήσονται. τὸ δὲ ἐγγείρημά μου
τοιούδε ἐστίν. αὐτομόλου σχῆμα μέλλω λαβὼν ἐπὶ
τὸν χάρακα τῶν Τυρρηγῶν πορεύεσθαι. ἐὰν μὲν οὖν
ἀπιστηθεῖς πρὸς αὐτῶν ἀποθάνω, ἐνὶ πόλιτι μόνον
ἐλάττους οἱ λοιποὶ γενήσεσθε· ἐὰν δὲ παρελθεῖν 5
εἶσω τοῦ χάρακος ἐκγένηται μοι, τὸν βασιλέα τῶν
πολεμίων ἀποκτείνειν ὑμῖν ὑποδέχομαι· ἀποθανόν-
τος δὲ Πορσίνου καταλυθήσεται μὲν [ἡμῖν] ὁ πόλε-
μος, ἐγὼ δὲ εἰ ὅ τι ἐν τῷ δαιμονίῳ δόξῃ [τοῦτο]
πείσομαι, τούτων συνίστορας ὑμᾶς ἔξω καὶ μάρτυ- 10
ρας πρὸς τὸν δῆμον ἄπειμι τὴν κρείττονα τύχην τῆς
πατρίδος ἡγεμόνα τῆς ὁδοῦ ποιησάμενος.

XXVIII. Ἐπαινεθεῖς δὲ ὑπὸ τῶν ἐν τῷ συνε-
δρίῳ καὶ λαβὼν οἰωνοὺς αἰσίους τῆς πράξεως, δια-
βαίνει τὸν ποταμόν. καὶ παραγενόμενος ἐπὶ τὸν 15
χάρακα τῶν Τυρρηγῶν εἰσέρχεται, παρακρουσάμε-
νος τοὺς φυλάττουτας τὰς πύλας, ὡς τῶν ὁμοειδυῶν
908 τις, ὄπλον τε οὐθέν φανερόν ἔχων καὶ γλώττη Τυρ-
ρηρικῇ διαλεγόμενος, ἦν ἐξέμαθεν ἔτι παῖς ὢν ὑπὸ
τροφοῦ Τυρρηνίδος τὸ γένος ἐκδιδαχθεῖς. ὡς δ' ἐπὶ 20
τὴν ἀγορὰν καὶ τὸ στρατήριον ἀφίκετο, ἄνδρα ὄρα
μεγέθει τε καὶ ῥώμῃ σώματος διαφέροντα, ἐσθῆτα
πορφυρᾶν ἐνδεδυκότα, καθήμενον ἐπὶ τοῦ στρατη-
γικοῦ βήματος, καὶ περὶ αὐτὸν ἐστῶτας ἐνόπλους
συνχρῶς. διαμαρτῶν δὲ τῆς δόξης, οἷα δὴ μηδέποτε 25
τὸν βασιλέα τῶν Τυρρηγῶν θεασάμενος, τοῦτον τὸν
ἄνδρα ὑπέλαβε Πορσίαν εἶναι· ὁ δ' ἦν ἄρα γραμ-
ματεὺς τοῦ βασιλέως, ἐκάθητο δ' ἐπὶ τοῦ βήματος
διαριθμῶν τοὺς στρατιώτας καὶ διαγράφων αὐτοῖς
τοὺς ὄψωνιασμούς. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν γραμματέα 30
χωρήσας διὰ τοῦ περιεστηκότος ὄχλου, καὶ ἀναβὰς
ὡς ἄνοπλος ὑπ' οὐθενὸς κωλυόμενος ἐπὶ τὸ βῆμα,

σπάται τὸ ξιφίδιον, ὃ ἐντὸς τῆς περιβολῆς ἐκρυπτε, καὶ παῖει τὸν ἄνδρα κατὰ τῆς σφαγῆς. ἀποθανόντος δὲ τοῦ γραμματέως πληγῇ μιᾷ, συλληφθεὶς εὐθύς ὑπὸ τῶν περὶ τὸ βῆμα πρὸς τὸν βασιλέα πεπυσμέ-
 5 νον ἤδη παρ' ἐτέρων τὴν τοῦ γραμματέως ἀναίρεσιν ἀπάγεται. ὁ δ' ὡς εἶδεν αὐτὸν, Ὡ μαρωτάτε πάν-
 των, εἶπεν, ἀνθρώπων, καὶ δίκας ὑφέξων οὐκ εἰς 90
 μακρὰν ὦν ἄξιός εἰ, λέγε τίς εἶ, καὶ πόθεν ἀφιγμέ-
 νος καὶ τίνι βοήθειά πεποιθὼς ἐπεχείρησας ἔργῳ
 10 τηλικῶδε· καὶ πότερον τὸν γραμματέα τὸν ἐμὸν ἀπο-
 κτεῖναι σοὶ προῦκειτο μόνον ἢ καμέ· καὶ τίνας ἔχεις
 κοινωνοὺς τῆς ἐπιβουλῆς ἢ συνίστορας; ἀπόκρυψαι
 δὲ μηδὲν τῶν ἀληθῶν, ἵνα μὴ βασανιζόμενος ἀναγ-
 κασθῆς λέγειν.

15 XXVIII. Καὶ ὁ Μούκιος οὔτε μεταβολῇ χρώμα-
 τος οὔτε συννοίᾳ προσώπου τὸν ὀρωδοῦντα διαση-
 μήνας οὔτε ἄλλο παθῶν οὐδὲν, ὦν φιλοῦσι πάσχειν
 οἱ μέλλοντες ἀποθνήσκειν, λέγει πρὸς αὐτόν· Ἐγὼ
 Ῥωμαῖος μὲν εἰμι, καὶ οὐ τῶν ἐπιτυχόντων ἕνεκα γέ-
 20 νους, ἐλευθερωθεὶς δὲ τὴν πατρίδα τοῦ πολέμου βου-
 ληθεὶς, ἤλθον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ὑμῶν ὡς τῶν αὐ-
 τομόλων τις, ἀποκτεῖναι σε βουλόμενος· οὐκ ἄγνοῶν
 μὲν ὅτι καὶ κατορθώσαντι καὶ διαμαρτόντι τῆς ἐλ- 91
 πίδος ἀποθανεῖν ὑπάρχει μοι, χαρίσασθαι δὲ τῇ
 25 γειναμένη τὴν ἔμμαντοῦ ψυχὴν προαιρούμενος καὶ
 ἀντὶ τοῦ θνητοῦ σώματος ἀθάνατον δόξαν καταλι-
 πεῖν· ψευθεὶς δὲ τῆς ἐλπίδος ἀντὶ σοῦ τὸν γραμ-
 ματέα, ὃν οὐδὲν ἐδέομην, ἀνήρηκα τῇ τε πορφύρᾳ
 καὶ τῷ δίφρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις τῆς ἐξουσίας συμβό-
 30 λοις πλανηθεὶς· τὸν μὲν οὖν θάνατον, ὃν αὐτὸς
 ἔμμαντοῦ κατεψηφισάμην ὅτ' ἐπὶ τὴν πράξιν ἔμελλον
 ὀρμᾶν, οὐ παραιτοῦμαι· βασάνους δὲ καὶ τὰς ἄλλας

ὑβρεις εἰ μοι παρείης, πίστεις δοῦς ἐπὶ θεῶν ὑπι-
 σχροῦμαι σοὶ μέγα πρᾶγμα δηλώσειν καὶ πρὸς τὴν
 σωτηρίαν ἀνήκόν σοι. Ὁ μὲν δὴ ταῦτ' ἔλεγε στρα-
 911 τηγῆσαι τὸν ἄνδρα διανοούμενος· ὁ δὲ ἔξω τοῦ φρο-
 νεῖν γεγονῶς καὶ ἅμα κινδύνους ἐκ πολλῶν μαν- 5
 τευόμενος ἀνθρώπων οὐκ ἀληθεῖς, δίδωσιν αὐτῷ δι'
 ὄρκων τὸ πιστόν. μετὰ δὲ τοῦτο ὁ Μούκιος καινό-
 τατον ἐνθυμηθεὶς ἀπάτης τρόπον, ὃς ἐν ἀφανεί τὸν
 ἔλεγχον εἶχε, λέγει πρὸς αὐτόν· Ὡ βασιλεῦ, Ῥω-
 μαίων ἄνδρες τριακόσιοι τὴν αὐτὴν ἔχοντες ἡλικίαν 10
 ἐκ τοῦ γένους τῶν πατρικίων ἅπαντες ἐβουλευσά-
 μεθα συνελθόντες ἀποκτεῖναι σε καὶ τὸ πιστόν ὄρκους
 παρ' ἀλλήλων ἐλάβομεν. ἔδοξε δ' ἡμῖν βουλευομέ-
 νοις ὅστις ὁ τῆς ἐπιβουλῆς ἦν τρόπος, μήτε ἅπαντας
 ἅμα χωρεῖν ἐπὶ τὸ ἔργον, ἀλλὰ καθ' ἕνα, μήτε φρά- 15
 ζεῖν ἕτερον ἕτερον πότε καὶ πῶς καὶ ποῦ καὶ τίσιν
 ἀφορμαῖς χρησάμενος ἐπιθήσεται σοι, ἵνα ὄρον ἡμῖν
 ὑπάρχη τὸ λαθεῖν. ταῦτα διανοηθέντες ἐκληρωσά-
 μεθα, καὶ πρῶτος ἄρξαι τῆς πείρας ἔλαχον ἐγώ.
 προειδῶς οὖν ὅτι πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ τὴν αὐτὴν μοι 20
 τόλμαν ἔξουσιν ἐπιθυμία δόξης, ὦν εἰ καὶ τις μὴ
 912 ἀμείνουι τύχη χρήσεται τῆς ἐμῆς, σκόπει τίς ἔσται
 σοὶ πρὸς ἅπαντας ἀρκούσα φυλακή.

XXX. Ὡς δὲ ταῦτ' ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς, ἐκείνου
 μὲν ἀπαγαρόντας τοὺς δορυφόρους ἐκέλευσε δῆσαι 25
 καὶ φυλάττειν ἐπιμελῶς· αὐτὸς δὲ τοὺς πιστοτάτους
 τῶν φίλων παραλαβὼν καὶ τὸν υἱὸν Ἀρροῦτα παρα-
 καθιστάμενος, μετ' ἐκείνων ἐσκόπει τί ποιῶν τὰς
 ἐπιβουλὰς αὐτῶν διακρούσεται· τῶν μὲν οὖν ἄλλων
 ἕκαστος εὐήθεις ἀσφαλείας λέγων ἐδόκει τῶν θεόν- 30
 των φρονεῖν οὐδέν· ὁ δ' υἱὸς αὐτοῦ τελευταίαν ἀπε-
 φήματο γνώμην πρεσβυτέραν τῆς ἡλικίας, ἀξιῶν

αὐτὸν μὴ σκοπεῖν τίσι φυλακαῖς χρώμενος οὐδὲν
 πείσεται δεινόν, ἀλλὰ τί ποιῶν οὐ δεήσει φυλα-
 κῆς· θαυμασάντων δὲ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ πάντων
 καὶ πῶς ἂν τοῦτο γένοιτο μαθεῖν βουλομένων, Εἰ
 5 φίλους ἀντιπολεμίων, ἔφη, ποιήσαιο τοὺς ἄνδρας, 91
 τιμιωτέραν ἡγησάμενος τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν τῆς καθ-
 ὁδοῦ τῶν σὺν Ταρκυνίῳ φυγάδων. Καὶ ὁ βασιλεὺς
 τὰ κράτιστα μὲν ἔφησεν αὐτὸν λέγειν, βουλῆς δὲ
 εἶναι ἄξιον τὸ πρᾶγμα, πῶς εὐπρεπεῖς γενήσονται
 10 πρὸς αὐτοὺς αἱ διαλλαγαί· μεγάλην αἰσχύνην φά-
 σκων εἶναι, εἰ κρατήσας αὐτῶν μάχῃ καὶ τειχῆρεις
 ἔχων ἀπελεύσεται, μηδὲν ὦν Ταρκυνίοις ὑπέσχετο
 διαπραξάμενος, ὥσπερ ἠττημένος ὑπὸ τῶν νευικημέ-
 15 νων καὶ πεφευγῶς τοὺς μηδ' ἐκ τῶν πύλων ὑπομέ-
 νοντας ἔτι προελθεῖν· μίαν δὲ μόνην ἔσεσθαι ἀπο-
 φαίνων καλὴν τῆς ἐχθρας λύσιν, εἰ παρὰ τῶν
 πολεμίων παραγένοιτό τις πρὸς αὐτὸν περὶ φιλίας
 διαλεγόμενοι.

XXXI. Ταῦτα μὲν τότε πρὸς τὸν υἱὸν καὶ τοὺς
 20 παρόντας εἶπεν· ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις αὐτὸς
 ἠναγκάσθη πρότερος ἄρχειν λόγων διαλλακτικῶν
 διὰ τοιαύτην αἰτίαν· ἐσκεδασμένων ἀνὰ τὴν χώραν 91
 τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰς ἀγομένας εἰς τὴν πόλιν
 ἀγορὰς ἀφαιρουμένων καὶ τοῦτο ποιούντων συνεχῶς,
 25 οἱ τῶν Ῥωμαίων ὕπατοι λογήσαντες αὐτοὺς ἐν καλῷ
 χωρίῳ διαφθείρουσί τε συχνοὺς καὶ ἔτι πλείους τῶν
 ἀναιρεθέντων αἰχμαλώτους λαμβάνουσιν. ἐφ' ᾧ χα-
 λεπαίνοντες οἱ Τυρρηνοὶ διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους
 κατὰ συστροφάς, δι' αἰτίας τὸν τε βασιλέα καὶ τοὺς
 30 ἄλλους ἡγεμόνας ἔχοντες ἐπὶ τῇ τριβῇ τοῦ πολέμου
 καὶ ἀπαλλάττεσθαι ποθοῦντες ἐπὶ τὰ οἰκεία. δόξας
 μὲν οὖν ἅπασι κεχαρισμένας φανήσεσθαι τὰς δια-

λαγὰς, ἀποστέλλει πρεσβευτὰς ἐκ τῶν ἰδίων φίλων
 τοὺς ἀναγκαιοτάτους. τινὲς μὲν οὖν φασὶ καὶ τὸν
 Μούνιον ἅμα τοῦτοις ἀποσταλῆναι δόντα τὴν πίστιν
 τῷ βασιλεῖ δι' ὄρκων ὑπὲρ τοῦ πάλιν ἐλεύσεσθαι·
 ἕτεροι δὲ λέγουσιν ὄμηρον, ἕως αἱ διαλλαγαὶ γένων- 5
 ται, τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐν τῷ στρατοπέδῳ φυλάττε-
 σθαι· καὶ τάχ' ἂν εἴη τοῦτ' ἀληθέστερον. ἐντολαὶ
 915 δ' ἦσαν ἃς ἔδωκε τοῖς πρεσβευταῖς ὁ βασιλεὺς
 τοιαύτῃ· Περὶ μὲν εἰσόδου Ταρκυνίων μηδένα ποι-
 εῖσθαι λόγον, τὰ δὲ χρήματα αὐτοῖς ἄξιον ἀποδο- 10
 θῆναι, μάλιστα μὲν ἅπαντα ὅσα Ταρκυνίος τε ὁ
 πρεσβύτατος κατέλιπε καὶ αὐτοὶ σὺν τῷ δικαίῳ κτη-
 σάμενοι κατέσχον· εἰ δὲ μὴ γε ὅσα δυνατὰ ἀγρῶν τε
 καὶ οἰκιῶν καὶ βοσκημάτων καὶ ὦν ἐκ γῆς ἀνήρη-
 15 ται καρπῶν τὰς ἀξίας, ὅποτέρως ἂν αὐτοῖς δόξη 15
 συμφέρειν, ἔάν τε τοὺς κατέχοντας αὐτὰ καὶ καρ-
 πουμένους εἰσφέρειν, ἔάν τ' ἐκ τοῦ δημοσίου δια-
 λύειν. ταῦτα μὲν ὑπὲρ ἐκείνων, ἑαυτῷ δὲ αἰτεῖσθαι
 διαλυομένῳ τὴν ἐχθραν τοὺς καλουμένους Ἐπιτὰ
 πάγουσ· αὕτη Τυρρηνῶν ἡ χώρα τὸ ἀρχαῖον ἦν, Ῥω- 20
 μαῖοι δὲ αὐτὴν κατέσχον πολέμῳ τοὺς ἔχοντας ἀφε-
 λόμενοι· καὶ ἵνα μένωσι Ῥωμαῖοι Τυρρηνοῖς βεβαίως
 φίλοι, παῖδας ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων οἰκιῶν τοὺς
 ὀμηρεύοντας ὑπὲρ τῆς πόλεως αἰτεῖν παρ' αὐτῶν.

XXXII. Ἀφικομένης δὲ τῆς πρεσβείας εἰς Ῥώ- 25
 μην ἡ βουλή μὲν ἐψηφίσατο Ποπλικόλα θατέρω τῶν
 916 ὑπάτων πεισθεῖσα πάντα συγχωρεῖν, ὅσα ὁ Τυρρη-
 νὸς ἤξιον, κάμνειν τὸν δημότην καὶ ἄπορον ὄχλον
 οἰομένη τῇ σπάνει τῶν ἐπιτηδείων, καὶ ἀγαπητῶς
 δέξεσθαι τὴν τοῦ πολέμου λύσιν, ἐφ' οἷς ἂν γένηται 30
 δικαίως. ὁ δὲ δῆμος τὰ μὲν ἄλλα τοῦ προβουλεύ-
 ματος ἐψηφίσατο κύρια εἶναι, τὴν δ' ἀπόδοσιν τῶν

χρημάτων οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλὰ τάναντία ἔγνω, μήτ' ἐκ τῶν ἰδίων μήτ' ἐκ τῶν κοινῶν τοῖς τυράννοις μηδὲν ἀποδιδόναι, πρεσβευτὰς δὲ περὶ τούτων πρὸς βασιλέα Πορσίαν ἀποστεῖλαι, οἵτινες ἀξιόσουσιν 5 αὐτὸν τὰ μὲν ὄμηρα καὶ τὴν χώραν παραλαβεῖν, περὶ δὲ τῶν χρημάτων αὐτὸν δικαστὴν γενόμενον Ταρκυνίοις τε καὶ Ῥωμαίοις, ὅταν ἀμφοτέρων ἀκούσῃ κρῖναι τὰ δίκαια [δοκοῦντα,] μήτε χάριτι μήτ' ἔχθρα παραχθέντα. ἀπήεσαν οἱ Τυρρηνοὶ τὰς ἀποκρίσεις 10 ταύτας πρὸς βασιλέα κομίζοντες καὶ σὺν αὐτοῖς οἱ κατασταθέντες ὑπὸ τοῦ δήμου πρέσβεις ἄγοντες ἐκ τῶν πρώτων οἰκιῶν εἴκοσι παῖδας, οὓς ἔδει περὶ τῆς πατρίδος ὀμηρεῦσαι, τῶν ὑπάτων πρώτων τὰ τέκνα ἐπιδόντων, Μάρκον μὲν Ὀρατίου τὸν υἱόν, Ποπλίον 917

15 δὲ Οὐαλερίου τὴν θυγατέρα γάμων ἔχουσιν ὦραν. ἀφικομένων δὲ τούτων ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἦσθη τε ὁ βασιλεὺς καὶ πολλὰ τοὺς Ῥωμαίους ἐπαινέσας ἀνοχὰς σπένδεται πρὸς αὐτοὺς εἰς ὠρισμένον τινὰ ἡμερῶν ἀριθμὸν καὶ τὴν δίκην αὐτὸς ἀναδέχεται δι- 20 κάζειν. Ταρκύνιοι δὲ ἦχθοντο μὲν ἀπὸ μειζόνων ἐκπεσόντες ἐλπίδων, ἃς εἶχον ἐπὶ τῷ βασιλεῖ, καταχθῆναι δόξαντες ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ὑπ' ἐκείνου, στέργειν δὲ τὰ παρόντα ἠναγκάζοντο καὶ τὰ δεδομένα δέχεσθαι. ἀφικομένων δὲ εἰς τὸν ὀρισθέντα χρόνον 25 ἐκ τῆς πόλεως τῶν ἀπολογησομένων τὴν δίκην [καὶ] ἀπὸ τῆς βουλῆς τῶν πρεσβυτάτων, καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν φίλων καὶ τὸν υἱὸν συνδικάζειν κελεύσας ἀπέδωκεν αὐτοῖς λόγον.

XXXIII. Ἔτι δὲ τῆς δικαιολογίας γινομένης ἤκέ 918 30 τις ἀπαγγέλλων τὴν φυγὴν τῶν ὀμηρευσῶν παρθένων, δεηθεῖσαι γὰρ τῶν φυλαττόντων, ἵνα συγχωρήσωσιν αὐταῖς λούσασθαι παραγενομέναις εἰς τὸν

ποταμὸν, ἐπειδὴ τὸ συγχώρημα ἔλαβον ἀποστῆναι μικρὸν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῖς ἀνδράσιν εἰποῦσαι, ἕως ἂν ἀπολούσωνται τε καὶ τὰς ἐσθῆτας ἀπολάβωσιν, ἵνα μὴ γυμνὰς ὀρθῶσιν αὐτάς· ποιησάντων καὶ τοῦτο τῶν ἀνδρῶν, παρακελευσαμένης αὐταῖς τῆς Κλοι- 5 λίας καὶ πρώτης καταρχούσης, διανηξάμεναι τὸν ποταμὸν εἰς τὴν πόλιν ἀπῆλθον. ἔνθα δὴ πολὺς ὁ Ταρκύνιος ἦν ἐπιορκίαν τε καὶ ἀπιστίαν τοῖς Ῥωμαίοις ἐγκαλῶν, καὶ τὸν βασιλέα παροξύνων ὡς ἐξαπατώμενον ὑπ' ἀνθρώπων δολίων μηθεὶν προσέχειν 10 αὐτοῖς. ἀπολογουμένου δὲ τοῦ ὑπάτου καὶ τὸ ἔργον ἐξ αὐτῶν λέγοντος εἶναι τῶν παρθένων δίχα τῆς 919 ἐπιταγῆς τῶν πατέρων, καὶ τὸ πιστὸν οὐκ εἰς μακρὰν παρεξέσθαι λέγοντος ὑπὲρ τοῦ μηθεὶν ἐξ ἐπιβουλῆς ὑφ' ἑαυτῶν πεποῦσθαι, πεισθεὶς ὁ βασιλεὺς συνεχώ- 15 ρησεν αὐτῷ πορευθέντι τὰς παρθένους ἀγαγεῖν, ὡς ὑπισχνεῖτο. Οὐαλέριος μὲν δὴ τὰς παρθένους ἄξων ὦχετο· Ταρκύνιος δὲ καὶ ὁ κηδεστὴς αὐτοῦ τῶν δικαίων ὑπεριδόντες πράγματι ἐπεβούλευσαν ἀνοσίῳ, λόγον ὑποπέψαντες εἰς τὴν ὁδὸν ἰππέων, τὰς τε 20 παρθένους ἀρπάσαι τὰς ἀγομένας καὶ τὸν ὑπάτον καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐρχομένους συλλαβεῖν, ὡς ὁύσια καθέξοντες ἀνθ' ὧν Ταρκύνιον ἀφείλοντο Ῥωμαῖοι χρημάτων τὰ σώματα ταῦτα, καὶ τῆς δίκης τὸ τέλος οὐκέτι περιμενοῦντες. οὐκ εἶσαε 25 δ' αὐτοῖς κατὰ νοῦν χωρῆσαι τὴν ἐπιβουλήν τὸ δαιμόνιον. ἐν ὅσῳ γὰρ ἐκ τοῦ Λατίνων χάρακος ἐξήεσαν οἱ μέλλοντες τοῖς παραγενομένοις ἐπιθέσθαι, φθάσας 920 ὁ τῶν Ῥωμαίων ὑπάτος ἤγε τὰς κόρας· καὶ πρὸς αὐταῖς ἤδη ταῖς πύλαις τοῦ Τυρρηνικοῦ χάρακος ὧν 30 ὑπὸ τῶν ἐπιδιωξάντων ἐκ τῆς ἐτέρας στρατοπεδείας καταλαμβάνεται. ἔνθα τῆς συμπλοκῆς αὐτῶν γενο-

μένης ταχεῖα τοῖς Τυρρηνοῖς αἰσθησις ἐγένετο, καὶ κατὰ σπουδὴν ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς Ἴλην ἱππέων ἐπαγόμενος ἐβόηθει, καὶ ἐκ τῶν πεζῶν οἱ προκαθήμενοι τοῦ χάρακος συνέδραμον.

5 XXXIII. Ἐφ' οἷς ἀγανακτῶν ὁ Πορσίνας εἰς ἐκκλησίαν τοὺς Τυρρηνοὺς συνεκάλει· καὶ διεξῆλθεν ὡς ἐπιτροφάντων αὐτῷ [δικας] Ῥωμαίων δικάσαι περὶ ὧν ἐνεκαλοῦντο ὑπὸ Ταρκυνίου, πρὶν ἐπιτε-
 10 λεσθῆναι τὴν δίκην εἰς ἱερὰ σώματα πρέσβεων τε καὶ ὀμῶν παρανομεῖν ἐν σπονδαῖς ἐπεχείρησαν οἱ δικαίως ὑπ' αὐτῶν ἐξελασθέντες· ὅθεν Τυρρηνοὶ Ῥωμαίους μὲν ἀπολύουσι τῶν ἐγκλημάτων, Ταρκυνίῳ δὲ καὶ Μαμλίῳ διαλύονται τὴν ξενίαν καὶ προεῖπον ἀνθημερὸν ἐκ τοῦ χάρακος ἀπιέναι. Ταρκύνιοι μὲν
 15 οὖν ἐν ἐλπίσι χρησταῖς γενόμενοι κατ' ἀρχάς, ὡς ἢ τυραννήσοντες αὐτῆς τῆς πόλεως Τυρρηνῶν σφίσι βοηθοῦντων ἢ τὰ χρήματα κομιούμενοι, διὰ τὴν εἰς τοὺς πρέσβεις καὶ τὰ ὄμηρα παρανομίαν ἀμφοτέρων διαμαρτόντες ἀπῆλθον ἐκ τοῦ στρατοπέδου σὺν αἰ-
 20 σχύνη τε καὶ μίσει. ὁ δὲ τῶν Τυρρηνῶν βασιλεὺς τὰ ὄμηρα τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ τὸ βῆμα προαχθῆναι κελεύσας ἀποδίδωσι τῷ ὑπάτῳ, εἰπὼν ὅτι πάσης ὀμηρείας κρείττονα ἡγεῖται τὴν πίστιν τῆς πόλεως. μίαν δὲ παρθένον ἐκ τῶν ὀμῶν, ὑφ' ἧς ἐπέισθησαν αἱ λοι-
 25 παὶ διανήξασθαι τὸν ποταμὸν, ἐπαινέσας ὡς κρείττονον ἔχουσαν φρόνημα τῆς τε φύσεως καὶ τῆς ἡλικίας, καὶ τὴν πόλιν μακαρίσας ἐπὶ τῷ μὴ μόνον ἀνδρας ἀγαθοὺς ἐκτρέφειν ἀλλὰ καὶ παρθένους ἀνδράσιν ὁμοίας, δωρεῖται τὴν κόρην ἱππῶν πολεμιστῆ φαλά-
 30 ροῖς κεκοσμημένῳ διαπρεπέσι. μετὰ δὲ τὴν ἐκκλησίαν τὰ περὶ τῆς εἰρήνης καὶ φιλίας ὅρκια πρὸς τοὺς πρέσβεις τῶν Ῥωμαίων ποιησάμενος, καὶ ξενίσας

αὐτοὺς δῶρα τῇ πόλει φέρεσθαι δίδωσι τοὺς αἰχμαλώτους ἅπαντας ἄνευ λύτρων συγχοὺς πάνυ ὄντας, καὶ τὸ χωρίον ἐν ᾧ κατεστρατοπεδευκὼς ἦν, κατεσκευασμένον οὐχ ὡς στρατόπεδον ἐν ξένη γῆ πρὸς ὀλίγον καιρὸν, ἀλλ' ὡς πόλιν ἰδίαις τε καὶ δημο-
 5 σίαις οἰκοδομαῖς ἀποχωρῶντος [κοσμήσας], οὐκ ὄντος τοῖς Τυρρηνοῖς ἔθους, ὅποτε ἀναστρατοπεδεύοιεν ἐκ πολεμίας, ὀρθὰς καταλιπεῖν τὰς κατασκευὰς, ἀλλὰ κατακαίειν, [οὐ κατέκαυσεν, ἀλλ' ἀφήκεν οὕτω μένειν] οὐ μικρὰν τῇ πόλει χαρισάμενος εἰς χρημάτων
 10 λόγον δωρεάν. ἐδήλωσε δὲ ἡ πράσις, ἣν ἐποιήσαντο μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βασιλέως οἱ ταμίαι. ὁ μὲν δὲ πόλεμος ὁ συστάς Ῥωμαίοις πρὸς τοὺς τυράννους τε καὶ βασιλέα Κλουσίνων Λάρον Πορσίναν, εἰς κινδύνους μεγάλους ἀγαγὼν τὴν πόλιν τοιοῦτου τέλους ἔτυχεν.
 15

XXXV. Ἡ δὲ τῶν Ῥωμαίων βουλή μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν Τυρρηνῶν [συνελθούσα,] ἐψηφίσατο Πορσίνα μὲν πέμψαι δῶρα θρόνον ἐλεφάντινον καὶ σκήπτρον καὶ στέφανον χρύσειον καὶ θριαμβικὴν ἐσθῆτα ὑφ' ἧς οἱ βασιλεῖς ἐκοσμοῦντο· Μουκίῳ δὲ
 20 τῷ προελομένῳ περὶ τῆς πατρίδος ἀποθανεῖν αἰτιωτάτῳ δοξάντι γεγονέναι τῆς καταλύσεως τοῦ πολέμου χαρίσασθαι χώραν ἐκ τῆς δημοσίας πέραν τοῦ Τεβέριος ποταμοῦ, τὸν αὐτὸν τρόπον ὄνπερ Ὀρατίῳ τῷ πρὸ τῆς γεφύρας ἀγωνισαμένῳ πρότερον,
 25 ὅσῃν ἂν ἀρότρῳ περιλαβεῖν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ δύνηται. οὗτος ὁ χώρος ἕως τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, Μούκιοι
 924 λειμῶνες καλοῦνται. ταῦτα μὲν τοῖς ἀνδράσι· Κλοιλία δὲ τῇ παρθένῳ στάσιν εἰκόνοσ χαλκῆς ἔδοσαν, ἣν ἀνέθεσαν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ τῆς εἰς τὴν ἀγορὰν
 30 φερούσης οἱ τῶν παρθένων πατέρες. ταύτην ἡμεῖς μὲν οὐκέτι κειμένην εὔρομεν, ἐλέγετο δὲ ἐμπρήσεως

περὶ τὰς πλησίον οἰκίας γενομένης ἠφανίσθαι. Κατὰ
 τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν ὁ νεὸς τοῦ Καπιτωλίου Διὸς
 εἰς συντέλειαν ἐξεργάσθη, περὶ οὗ τὰ κατὰ μέρος
 ἐν τῷ πρό τούτου δεδήλωκα λόγῳ. τὴν δ' ἀνιέρω-
 5 σιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἔλαβε Μάρκος Ὀράτιος
 ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων φθάσας τὴν παρουσίαν τοῦ
 συνάρχοντος. ἐτύγχανε δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον
 Οὐαλέριος [τῆς πόλεως] προεξεληλυθὼς μετὰ δυνά-
 μεως ἐπὶ τὴν βοήθειαν τῆς χώρας. ἄρτι γὰρ τῶν
 10 ἀνθρώπων καταλιπόντων τὰ ἐρύματα καὶ συνιόντων
 εἰς τοὺς ἀγροὺς, ληστήρια πέμπων Μαμίλιος μεγάλα
 τοὺς γεωργοὺς ἐβλαπτεν. ταῦτα ἐπὶ τῆς τρίτης ὑπα-
 τείας ἐπράχθη.

XXXVI. Οἱ δὲ τὸν τέταρτον ἐνιαυτὸν ἀρχάντες 925
 15 ὑπατοὶ Σπόριος Λάριος καὶ Τίτος Ἐρμίνιος ἄνευ
 πολέμου τὴν ἀρχὴν διετέλεσαν. ἐπὶ τούτων Ἄρρος
 ὁ Πορσίνου τοῦ Τυρρηνῶν βασιλέως υἱὸς τὴν Ἀρι-
 κηνῶν πόλιν δευτέρον ἔτος ἤδη πολεμῶν ἐτελεύτη-
 σεν. εὐθύς γὰρ ἅμα τῷ γενέσθαι τὰς Ῥωμαίων
 20 σπονδὰς, τὴν ἡμίσειαν τῆς στρατιᾶς μοῖραν παρὰ
 τοῦ πατρὸς λαβὼν ἐστράτευσεν ἐπὶ τοὺς Ἀρικηνοὺς
 ἰδίαν κατασκευαζόμενος ἀρχὴν, καὶ μικροῦ δεήσας
 τὴν πόλιν ἐλεῖν, ἐλθούσης τοῖς Ἀρικηνοῖς ἐπικου-
 ρίας ἐκ τε Ἀντίου καὶ Τύσκλου καὶ τῆς Καμπανί-
 25 δος Κύμης, παραταξάμενος ἐλάττονι δυνάμει πρὸς
 μείζονα τοὺς μὲν ἄλλους ἐτρέψατο καὶ μέχρι τῆς πό-
 λεως ἤλασεν, ὑπὸ δὲ Κυμαίων οὓς ἤγευ Ἀριστόδημος
 ὁ Μαλακὸς ἐπικαλούμενος νικηθεὶς ἀποθνήσκει, καὶ
 ἡ στρατιὰ τῶν Τυρρηνῶν μετὰ τὴν ἐκείνου τελευ- 926
 30 τὴν οὐκέτι ὑπομείνασα τρέπεται πρὸς φυγὴν. πολ-
 λοι μὲν δὲ αὐτῶν διωκόμενοι ὑπὸ τῶν Κυμαίων
 διεφθάρησαν, ἄλλοι δὲ πλείους σκεδασθέντες ἀνά

τὴν χώραν εἰς τοὺς ἀγροὺς τῶν Ῥωμαίων οὐ πολὺ
 ἀπέχοντας κατέφυγον ὅπλα τε ἀπολωλεκότες καὶ ὑπὸ
 τραυμάτων ἀδύνατοι ὄντες ἔτι [τὰ] προσωτέρω χω-
 ρεῖν. οὓς ἐκ τῶν ἀγρῶν οἱ Ῥωμαῖοι κατακομίζοντες
 εἰς τὴν πόλιν ἀμάξαις τε καὶ ἀπήναις καὶ τοῖς ἄλ- 5
 λοῖς ὑπόζυγιοις ἠμιδνῆτας ἐνίους, καὶ φέροντες εἰς
 τὰς ἑαυτῶν οἰκίας τροφαῖς τε καὶ θεραπαίαις καὶ
 ταῖς ἄλλαις φιλανθρωπίαις πολὺ τὸ συμπαθὲς ἐχού-
 σαις ἀνελάμβανον· ὥστε πολλοὺς αὐτῶν ταῖς χάρισι
 ταύταις ὑπαχθέντας μηκέτι τῆς οἰκαδὲ ἀφίξεως πό- 10
 θον ἔχειν, ἀλλὰ παρὰ τοῖς εὐεργέταις σφῶν βού-
 λεσθαι καταμένειν· οἷς ἔδωκεν ἡ βουλή χώραν τῆς
 πόλεως ἐνθα οἰκήσεις ἔμελλον κατασκευάσασθαι,
 927 τὸν μεταξὺ τοῦ τε Παλατίου καὶ τοῦ Καπιτωλίου
 τέτταρσι μάλιστα μνηνόμενον σταδίοις αὐλῶνα, ἐξ 15
 οὗ καὶ μέχρις ἐμοῦ Τυρρηνῶν οἰκησις ὑπὸ Ῥωμαίων
 καλεῖται κατὰ τὴν ἐπιχώριον διάλεκτον ἢ φέρουσα
 δίοδος ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἐπὶ τὸν μέγαν ἰππόδρομον.
 ἄνθ' ὧν εὗροντο παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν δωρεάν
 οὐ τὴν ἐλάχιστον ἀξίαν, ἀλλ' ἐφ' ἣ μάλιστα ἦσθη- 20
 σαν, τὴν πέραν τοῦ ποταμοῦ χώραν, ἣς ἀπέστησαν
 ὅτε διελύοντο τὸν πόλεμον· καὶ θυσίας ἀπέδοσαν
 τοῖς θεοῖς ἀπὸ χρημάτων πολλῶν, ἃς εὗξαντο γενό-
 μενοι πάλιν τῶν Ἑπτὰ πάγων κύριοι συντελέσειν.

XXXVII. Ἐνιαυτῷ δὲ πέμπτῳ μετὰ τὴν ἐκβο- 25
 λὴν τοῦ βασιλέως, Ὀλυμπιάς μὲν ἦν ἐνάτη καὶ ἐξη-
 κοστὴ ἦν ἐνίκᾳ στάδιον Ἰσχόμαχος Κροτωνιάτης τὸ
 δευτέρον, ἄρχων δὲ Ἀθηνησιν Ἀκεστορίδης, ὑπατοὶ
 δὲ Ῥωμαίων Μάρκος Οὐαλέριος ἀδελφὸς Οὐαλερίου
 928 Ποπλικόλα, καὶ Πόπλιος Ποστόμιος Τούβεργτος ἐπι- 30
 καλούμενος. ἐπὶ τούτων ἕτερος ἐξεδέξατο Ῥωμαίους
 πόλεμος ἐκ τῶν ἐγγιστα οἰκούντων, ὃς ἤρξατο μὲν

ἀπὸ λησθηρίων, προὔβη δ' εἰς πολλοὺς καὶ μεγάλους
 ἀγῶνας, ἐχώρησε μέντοι τελευτῶν εἰς διαλλαγὰς εὐ-
 πρεπεῖς ἐπὶ τῆς τετάρτης μετὰ τούσδε τοὺς ἄνδρας
 ὑπατείας πάντα τὸν μεταξὺ χρόνον πολεμηθεῖς. Σα-
 5 βίνων γὰρ τινες καταγρόντες ἀσθένειαν τῆς πόλεως
 ἐκ τοῦ Τυρρημικοῦ πταίσματος, ὡς οὐκέτι τὴν ἀρ-
 χαίαν ἀξίωσιν ἀναληφσομένης, ἐπετίθεντο τοῖς εἰς τὴν
 χώραν κατιούσιν ἐκ τῶν ἐρυμάτων λησθηρία κατα-
 στησάμενοι, καὶ πολλὰ τοὺς γεωργοὺς ἐβλαπτον.
 10 ὑπὲρ ὧν ἀποστείλαντες οἱ Ῥωμαῖοι πρεσβείαν πρὶν
 ἐπὶ τὰ ὄπλα χωρῆσαι, δίκας ἤτουν καὶ τὸ λοιπὸν
 ἠξίου μὴδὲν εἰς τοὺς ἐργαζομένους τὴν γῆν παρα-
 νομεῖν· αὐθάδεις δὲ λαβόντες ἀποκρίσεις προεῖπον
 αὐτοῖς τὸν πόλεμον. καὶ γίνεται ἡ μὲν πρώτη ἐξοδος
 15 ἐνὸς τῶν ὑπάτων Οὐαλερίου σὺν ἱππεῦσι καὶ φιλαῶν
 τοῖς ἀκραιωτάτοις αἰφνίδιος ἐπὶ τοὺς ληιζομένους τὴν
 χώραν καὶ φόνοσ τῶν καταληφθέντων ἐν ταῖς προ- 920
 νομαῖς συγγῶν ὄντων πολὺς, οἷα εἰκὸς ἀνθρώπων
 ἀσυντάκτων τε καὶ οὐ προησθημένων τὴν ἐφοδον.
 20 ἔπειτα τῶν Σαβίνων πολλὴν ἀποστείλάντων ἐπ' αὐ-
 τοὺς στρατιάν ὑφ' ἡγεμόνι τεταγμένην ἐμπείρω πο-
 λέμον, Ῥωμαίων ἕτερα γίνεται ἐπ' αὐτοὺς ἐξοδος
 ἀπάσαις ταῖς δυνάμεσιν ἀγόντων ἀμφοτέρων τῶν
 ὑπάτων. Ποστόμιος μὲν οὖν πλησίον τῆς Ῥώμης ἐν
 25 ὄρεινοῖς τόποις κατεστρατοπέδευσε, δεδιὼς μὴ τις
 ἐφοδος ἐκ τῶν φυγάδων ἐπ' αὐτὴν γένηται αἰφνί-
 διος· Οὐαλέριος δ' ἐγγὺς τῶν πολεμίων παρὰ ποτα-
 μὸν Ἀνίητα, ὃς ἐκ πόλεως μὲν Τιβύρων καθ' ὑψηλοῦ
 πολὺς ἐκχεῖται σκοπέλου, φέρεται δὲ διὰ τῆς Σαβί-
 30 νων τε καὶ Ῥωμαίων πεδιάδος ὀρίζων τὴν ἐκατέρωθεν
 χώραν· συνάπτει δὲ τὸ ρεῦμα τῷ Τεβέρει ποταμῷ
 καλὸς μὲν ὀφθῆναι, γλυκὺς δὲ πίνεσθαι.

XXXVIII. Ἐκ δὲ τῶν ἑτέρων τοῦ ποταμοῦ με-
 930 ρῶν ἢ τῶν Σαβίνων ἐκεῖτο παρεμβολή, τοῦ ρεύματος
 οὐδ' αὐτὴ πολὺν ἀπέχουσα τόπον ἐπὶ γεωλόφου τι-
 νὸς ἡρέμα κατακλινοῦς οὐ σφόδρα ἐχυροῦ. κατ' ἀρ-
 χὰς μὲν οὖν δι' εὐλαβείας εἶχον ἀλλήλους ἐκάτεροι, 5
 καὶ μάχης ἄρχειν διαβάντες τὸν ποταμὸν ὄκνον·
 χρόνον δ' ὕστερον οὐ κατὰ λογισμὸν καὶ πρόνοιαν
 τοῦ συμφέροντος, ἀλλ' ὑπ' ὀργῆς τε καὶ φιλονει-
 κίας ἐξαρθέντες συνάπτουσι μάχην. ὑδρευόμενοι
 τε γὰρ καὶ τοὺς ἵππους ἄγοντες ἐπὶ τὸν πότον, ἐν- 10
 έβαινον ἐπὶ πολὺ τοῦ ποταμοῦ· βραχὺς δὲ ἔρρει
 τηρικαῦτα οὐπω τοῖς χειμερινοῖς ὕδασι πληθύων,
 ὥστε ὀλίγον ὑπὲρ τοῦ γόνατος ἔχοντες αὐτὸν ἐπεραι-
 οῦντο. συμπλοκῆς δὴ τινος πρώτον ὀλίγοις πρὸς οὐ
 πολλοὺς γινομένης ἐξέδραμόν τινες ἐπικουροῦντες τοῖς 15
 σφετέροις ἐξ ἐκατέρου χάρακος· ἔπειθ' ἕτεροι πάλιν
 ἀμυνοῦντες τοῖς κατισχυομένοις ἐκ θατέρου· καὶ τοτὲ
 μὲν οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς Σαβίνους ἀνέστελλον ἀπὸ τοῦ
 931 νάματος, τοτὲ δὲ οἱ Σαβίνοι τοὺς Ῥωμαίους ἐξεῖργον
 τοῦ ποταμοῦ. πολλῶν δὲ φόνων καὶ τραυμάτων γε- 20
 νομένων καὶ φιλονεικίας ἅπασιν ἐμπεσοῦσης, οἷα
 περὶ τὰς ἀψιμαχίας τὰς ἐκ καιροῦ συμπεσοῦσας γί-
 νεσθαι φιλεῖ, προθυμία τοῖς ἡγεμόσι τῶν στρατοπέ-
 δων ὁμοία παρέστη διαβαίνειν τὸν ποταμὸν. ἔφθασε
 δὲ πρώτος ὁ τῶν Ῥωμαίων ὑπάτος, καὶ διαβιβάσας 25
 τὸν στρατὸν, ἔτι τῶν Σαβίνων ὀπλιζομένων τε καὶ
 εἰς τάξιν καθισταμένων, ἐν χερσὶν ἦν. οὐ μὴν ἐμέλ-
 λησάν γε οὐδ' ἐκεῖνοι θέσθαι μάχην, καταφρονήσει
 πολλῇ ἐπαρθέντες, ὅτι οὔτε πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς
 ὑπάτους οὔτε πρὸς ἅπασαν τὴν Ῥωμαίων δύναμιν 30
 ἐμελλον ἀγωνιεῖσθαι, καὶ συρράξαντες ἐμάχοντο πᾶ-
 σαν εὐτολμίαν καὶ προθυμίαν ἀποδεικνύμενοι.

XXXVIII. Ἀγῶνος δὲ καρτεροῦ γενομένου καὶ τοῦ δεξιῦ τῶν Ῥωμαίων κέρατος ἔνθα ἦν ὁ ὕπατος [Ποστούμιος,] ἐπιβαίνοντος τοῖς ἐναντίοις καὶ προσωτέρω χωροῦντος, τοῦ δ' εὐωνύμου κάμνοντος ἤδη καὶ πρὸς τῶν πολεμίων ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐξω-
 5 θουμένον, μαθὼν τὸ γινόμενον ὁ τὴν ἑτέραν τῶν Ῥωμαίων παρεμβολὴν κατέχων ὕπατος ἐξῆγε τὴν στρατιάν. αὐτὸς μὲν οὖν τὴν φάλαγγα τῶν πεζῶν ἐπαγόμενος βάδην ἠκολούθει· τὸν δὲ πρεσβευτὴν
 10 Σπόριον Λάρκιον τὸν ὕπατεύσαντα τῷ παρελθόντι ἐναντιῶ τούς ἵππεῖς ἄγοντα πέμπει κατὰ σπουδὴν ὅς ἀπὸ ῥυτῆρος τοὺς ἵππους ἐλαύνων τὸν τε ποταμὸν διαπεραιούται κωλύοντος οὐδενὸς εὐπετῶς καὶ κατὰ τὸ δεξιὸν τῶν πολεμίων κέρας παριπνέυσας,
 15 ἐνσεῖει πλαγίως τοῖς ἵππεῦσι τῶν Σαβίνων· καὶ γίνεται μέγας αὐτόθι τῶν ἵππεῶν ἀμφοτέρων συστάδην μαχομένων ἐπὶ χρόνον πολὺν ἄγων. ἐν δὲ τούτῳ καὶ ὁ Ποστούμιος τοὺς πεζοὺς ἄγων πλησίον αὐτῶν ἐγένετο· καὶ συρράξας τοῖς πεζοῖς ἀποκτείνει τε πολ-
 20 λούς μαχόμενος καὶ τοὺς λοιποὺς ἐξωθεῖ τῆς τάξεως. εἰ δὲ μὴ νύξ ἐπέλαβεν ἅπαντες ἂν οἱ Σαβίνοι κωλυθέντες ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἵπποκρατούντων ἤδη πανσυδὶ διεφθάρησαν. νῦν δὲ τὸ σκότος τοὺς διαφυγόντας ἐκ τῆς μάχης ὄντας ἀνόπλους καὶ οὐ πολ-
 25 λούς ἐρρύσατο καὶ διέσωσεν ἐπὶ τὰ οἴκεια. τῆς δὲ παρεμβολῆς αὐτῶν οἱ ὕπατοι χωρὶς ἀγῶνος ἐκράτησαν ἐκλειφθείσης ὑπὸ τῶν ἔνδον ἅμα τῷ θεάσασθαι τὴν τροπὴν τῶν σφετέρων· ἐξ ἧς πολλὰς ὠφελείας λαβόντες, ἃς τοῖς στρατιώταις ἄγειν τε καὶ φέρειν
 30 ἐπέτρεψαν, ἀπήγον ἐπ' οἴκου τὰς δυνάμεις. τότε πρῶτον ἡ πόλις ἀναλαβοῦσα ἑαυτὴν ἐκ τοῦ Τυρρηνικοῦ πταίσματος εἰς τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀποκατέστη φρο-

νημα, καὶ τῆς ἡγεμονίας τῶν περιοίκων ὡς πρότερον ἐθάρορσεν ἀντιποιεῖσθαι, καὶ ψηφίζεται κοινῇ μὲν ἀμφοτέροις τοῖς ὑπάτοις θριάμβον καταγωγὴν, ἰδίᾳ δὲ θατέρῳ τῶν ἀνδρῶν Οὐαλερίῳ δωρεὰν τόπον εἰς οἴκησιν ἐν τῷ κρατίστῳ τοῦ Παλατίου [τόπῳ] δο-
 5 θῆναι, καὶ τὰς εἰς τὴν κατασκευὴν δαπάνας ἐκ τοῦ δημοσίου χορηγεῖσθαι. ταύτης τῆς οἰκίας, παρ' ἣν ὁ χαλκοῦς ἔστηκε ταῦρος, αἱ κλισιάδες θύραι μόναι τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ δημοσίων τε καὶ ἰδιωτικῶν οἰκῶν εἰς τὸ ἐξω μέρος ἀνοίγονται. 10

XXXIX. Παρὰ δὲ τούτων ἐκδέχονται τῶν ἀνδρῶν τὴν ὕπατον ἀρχὴν Πόπλιος Οὐαλέριος ὁ κληθεὶς Ποπλικόλας, τὸ τέταρτον ἄρχειν αἰρεθεὶς, καὶ Τίτος Λουκρήτιος τὸ δεύτερον τῷ Οὐαλερίῳ συνάρχων. ἐφ' ὧν ἅπαντες οἱ Σαβίνοι κοινὴν ποιησάμενοι τῶν
 15 πόλεων ἀγορὰν ἐψηφίσαντο Ῥωμαίοις πολεμεῖν, ὡς λελυμένων σφίσι τῶν σπονδῶν, ἐπειδὴ βασιλεὺς Ταρκύνιος ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς, πρὸς ὃν ἐποίησαντο
 935 τοὺς ὄρκους· πεισθέντες ὑπὸ Σέξτου θατέρου τῶν Ταρκυνίου παιδῶν, ὅς αὐτοὺς ἰδίᾳ θεραπεύων καὶ
 20 λιπαρῶν τοὺς δυνατοὺς ἐξ ἐκάστης πόλεως ἐξεπολέμωσε κοινῇ [πρὸς] πάντας καὶ προσηγάγετο δύο πόλεις, Φιδήνην καὶ Καμερίαν, Ῥωμαίων μὲν ἀποστήσας, ἐκείνοις δὲ συμμαχεῖν πείσας· ἀνθ' ὧν αὐτὸν αἰροῦνται στρατηγὸν αὐτοκράτορα καὶ δυνάμεις ἐπι-
 25 τρέπουσιν ἐξ ἀπάσης πόλεως καταγράφειν, ὡς ἐν τῇ προτέρᾳ μάχῃ δι' ἀσθένειαν δυνάμεως καὶ στρατηγού μωρῶν σφαλέντες. οἱ μὲν δὲ περὶ ταῦτα ἦσαν· τύχη δὲ τις ἐξισῶσαι βουλομένη ταῖς βλάβαις τῶν Ῥωμαίων τὰς ὠφελείας ἀντὶ τῶν καταλιπόντων ἀν-
 30 936 τοὺς συμμαχῶν ἑτέραν οὐκ ἠλπισμένην ἐκ τῶν πολεμίων βοήθειαν προσέδθηκε τοιάνδε. ἀνὴρ τις ἐκ

τοῦ Σαβίνων ἔθνος πόλιν οἰκῶν Ῥήγιλλον εὐγενῆς
καὶ χρήμασι δυνατὸς Τίτος Κλαύδιος, αὐτομολεῖ πρὸς
αὐτοὺς συγγενεῖάν τε μεγάλην ἐπαγόμενος καὶ φί-
λους καὶ πελάτας συχνούς αὐτοῖς μεταναστάντας
5 ἐφεστίους, οὐκ ἐλάττους πεντακισχιλίων τοὺς ὄπλα
φέρειν δυναμένους. ἡ δὲ καταλαβοῦσα αὐτὸν ἀνάγκη
μετενέγκασθαι τὴν οἰκῆσιν εἰς Ῥώμην τοιαύτη λέγε-
ται γενέσθαι. οἱ δυναστεύοντες ἐν ταῖς ἐπιφανεστά-
ταις πόλεσιν ἀλλοτρίως ἔχοντες πρὸς τὸν ἄνδρα τῆς
10 εἰς τὰ κοινὰ φιλοτιμίας, εἰς δίκην αὐτὸν ἀπήγον
αἰτιασάμενοι προδοσίαν, ὅτι τὸν κατὰ Ῥωμαίων πό-
λεμον ἐκφέρειν οὐκ ἦν πρόθυμος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ
κοινῷ μόνος ἀντέλεγε τοῖς ἀξιούσι τὰς σπονδὰς λε-
λύσθαι, καὶ τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας οὐκ εἶα κύρια εἶναι
15 τὰ δόξαντα τοῖς ἄλλοις ἠγεῖσθαι. ταύτην ὀρθωδῶν
τὴν δίκην· ἔδει γὰρ αὐτὴν ὑπὸ τῶν ἄλλων δικασθῆ-
ναι πόλεων· ἀναλαβὼν τὰ χρήματα καὶ τοὺς φίλους
τοῖς Ῥωμαίοις προστίθεται [πολίταις,] ὅσην τε οὐ
μικρὰν εἰς τὰ πράγματα παρέσχε καὶ τοῦ κατορθω-
20 θῆναι τόνδε τὸν πόλεμον ἀπάντων ἔδοξεν αἰτιώτα-
τος γενέσθαι· ἀνθ' ὧν ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος εἰς τε
τοὺς πατρικίους αὐτὸν ἐνέγραψε καὶ τῆς πόλεως μοί-
ραν εἶασεν ὅσην ἐβούλετο λαβεῖν εἰς κατασκευὴν
οἰκιῶν χώραν τε αὐτῷ προσέθηκεν ἐκ τῆς δημοσίας
25 τὴν μεταξὺ Φιδήνης καὶ Πικετίας, ὡς ἔχει διανεῖμαι
κλήρους ἅπασιν τοῖς περὶ αὐτὸν, ἀφ' ὧν καὶ φυλή
τις ἐγένετο σὺν χρόνῳ Κλανδία καλουμένη καὶ μέ-
χρις ἐμοῦ διέμεινε τὸ αὐτὸ φυλάττουσα ὄνομα.

XXXXI. Ἐπεὶ δὲ παρεσκευάστο ἅπαντα ἀμφο-
30 τέροις, πρῶτον μὲν ἐξήγον οἱ Σαβῖνοι τὰς δυνά-
μεις, καὶ ποιοῦνται δύο παρεμβολὰς μίαν μὲν ὑπαι-
θρον οὐ πρόσω Φιδήνης, ἑτέραν δ' ἐν αὐτῇ Φιδήνη

φυλακῆς τε τῶν ἔνδον ἕνεκα καὶ καταφυγῆς τῶν ἔξω
στρατοπεδεύοντων, ἂν τι γένηται πταῖσμα περὶ αὐ-
τούς. ἔπειτα οἱ τῶν Ῥωμαίων ὑπατοὶ μαθόντες τὴν
τῶν Σαβίνων ἐπὶ σφῶς ἔλασιν καὶ αὐτοὶ πάντας
ἄγοντες τοὺς ἐν ἀκμῇ στρατοπεδεύονται χωρὶς ἀλ- 5
λήλων, Οὐαλέριος μὲν ἀγχοῦ τῆς ὑπαίθρου τῶν Σα-
βίνων παρεμβολῆς, Λουκρήτιος δὲ ὀλίγον ἄπωθεν
ἐπ' ὄχθου τινός, ὅθεν ἦν ὁ ἕτερος χάραξ καταφανής.
ἡ μὲν οὖν τῶν Ῥωμαίων ὑπόληψις ἦν, ὡς ἐν ἀγῶνι
φανερῶ τοῦ πολέμου ταχίαν ἔξουτος τὴν κρίσιν, 10
[συμβαλεῖν τοῖς πολεμίοις αὐτίκα] ὁ δὲ τῶν Σαβί-
νων στρατηγὸς ὀρθωδῶν ἐκ τοῦ φανεροῦ συμφέρε-
σθαι πρὸς εὐτολμίαν τε καὶ καρτερίαν ἀνθρώπων
ἅπαντα τὰ δεινὰ ὑπομένειν ἐτοίμων νύκτωρ ἐπιχει-
939 ρεῖν αὐτοῖς ἔγνω· καὶ παρασκευασάμενος τάφρου τε 15
χώσει καὶ χάρακος ἐπιβάσει ἢ πρόσφορα εἶναι ἐμελ-
λεν, ἐπειδὴ πάντα ἐγένετο τὰ πρὸς τὸν ἀγῶνα εὐ-
τρεπῆ, μετὰ τὸν πρῶτον ὑπνον ἀναστήσας τὸ κρά-
τιστον τοῦ στρατοῦ μέρος ἄξειν ἐπὶ τὸ τῶν Ῥωμαίων
ἐμελλεν ἔρρημα, τοῖς τε ἐν Φιδήνῃ κατεστρατοπεδευ- 20
κόσι παρήγγειλεν, ἐπειδὴν ἐξεληλυθότας αἰσθωνται
τοὺς σφετέρους ἐξίεναι καὶ αὐτοὺς ἐκ τῆς πόλεως
κούφῃ ἐσταλμένους ὀπλίσει· ἔπειτα λοχῆσαντας ἐν
χωρίοις ἐπιτηδεύοις ἐκέλευσεν, εἴ τινες ἐπίκουροι τοῖς
περὶ τὸν Οὐαλέριον ἐκ τῆς ἑτέρας στρατιᾶς ἐπίοιεν, 25
ἀναστάντας καὶ κατὰ νότον γενομένους σὺν βοῇ τε
καὶ πατάγῳ πολλῷ χωρεῖν ἐπ' αὐτούς. ὁ μὲν δὴ
Σέξτος ταῦτα βουλευσάμενος καὶ τοῖς λοχαγοῖς φρά-
σας, ἐπειδὴ κάκείοις ἦν βουλομένοις, περιέμεινε τὸν
καιρόν· αὐτόμολος δὲ τις ἐλθὼν εἰς τὸν χάρακα τῶν 30
940 Ῥωμαίων μηνύει τὴν διάνοιαν αὐτοῦ πρὸς τὸν ὑπα-
τον, καὶ μετ' οὐ πολὺ τῶν ἰπέων τινὲς ἦγον ἀγον-

τες αἰχμαλώτους τῶν Σαβίνων, οὓς ἐπὶ ξυλισμὸν
 ἐξεληλυθότας συνέλαβον. οὗτοι χωρὶς ἀλλήλων ἀνα-
 κρινόμενοι, τί παρασκευάζεται πρᾶττειν σφῶν [αὐ-
 τῶν] ὁ στρατηγός, λέγουσιν ὅτι κλιμακας τεκταίνεται
 5 καὶ διαβάθρας· ὅπου δὲ αὐταῖς καὶ ὅποτε μέλλοι
 χρῆσθαι οὐκ ἔφασαν εἰδέναί. ταῦτα μαθὼν ὁ Οὐά-
 λέριος ἀποστέλλει τὸν προεβευτήν Λάρκιον εἰς τὸν
 ἕτερον χάρακα τὴν τε διάνοιαν τῶν πολεμίων ἀπαγ-
 ρελοῦντα τῷ κατέχοντι τὴν παρεμβολὴν ἐκείνην Λου-
 10 κρητίῳ, καὶ τίνα χρῆ τρόπον ἐπιχειρεῖν τοῖς πολε-
 μίοις ὑποθησόμενον· αὐτὸς δὲ τοὺς ταξίαρχους καὶ
 λοχαγούς καλέσας καὶ φράσας ὅσα τοῦ τε αὐτομόλου
 καὶ τῶν αἰχμαλώτων ἤκουσε καὶ παρακαλέσας ἄν-
 δρας ἀγαθούς εἶναι καιρὸν ελληφέναι νομίσαντας
 15 εὐχῆς ἄξιον, ἐν ᾧ δίκας λήφονται παρὰ τῶν ἐχθρῶν
 καλὰς, ἃ τε δέοι πρᾶττειν ἐκάστοις ὑποθέμενος καὶ
 τὸ σύνθημα δοῦς, ἀπέλυσεν ἐπὶ τὰς τάξεις.

XXXXII. Οὐπω μέσαι νύκτες ἦσαν, καὶ ὁ τῶν 941
 Σαβίνων ἡγεμῶν ἀναστήσας τοῦ στρατοῦ τὸ κράτι-
 20 στον μέρος ἤγεν ἐπὶ τὸν χάρακα, σιωπᾶν ἅπασι παρ-
 αγγελίας καὶ μὴ ποιεῖν ψόφον τῶν ὄπλων, ἵνα μὴ
 γνοῖεν ἤκουτας αὐτοὺς οἱ πολέμιοι, πρὶν ἐπὶ τῷ ἐρύ-
 ματι γένωνται. ὡς δὲ πλησίον ἐγένοντο τοῦ χάρακος
 οἱ πρῶτοι πορευόμενοι καὶ οὔτε φέγγη λαμπτήρων
 25 ἐώρων οὔτε φωνὰς φυλάκων κατήκουον, πολλὴν μω-
 ρίαν τῶν Ῥωμαίων καταγρόντες ὡς ἀφεικότων ἐρή-
 μους τὰς φυλακὰς καὶ ἐντὸς [τοῦ] χάρακος καθευ-
 δόντων, ἐνεπίμπλασαν ὕλης τὰς τάφρους κατὰ πολλὰ
 μέρη καὶ διέβαινον οὐδενὸς σφίσι ἐμποδῶν γινόμε-
 30 νου. παρεκάθητο δὲ μεταξὺ τῶν τάφρων καὶ τῶν
 περισταυρωμάτων οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ σπείρας ἀφανείς
 διὰ τὸ σκότος, καὶ τοὺς διαβαίνοντας αὐτῶν, ὅτε 942

γένοντο ἐν χερσὶν [αὐτῶν,] ἐφόνεον. μέχρι μὲν οὖν
 τινος ἐλάνθανε τοὺς ὑστέρους προσιόντας ὁ τῶν προ-
 ηγρουμένων ὄλεθρος· ἐπεὶ δὲ φῶς ἐγένετο σελήνης
 ἀνασκούσης οἱ πλησιάζοντες τῇ τάφρῳ σωρούς τε
 ὄρωντες [τῶν] οἰκείων νεκρῶν παρ' αὐτῇ καὶ στίφη 5
 πολεμίων καρτερὰ ὁμόσε χωροῦντα, θίψαντες τὰ
 ὄπλα τρέπονται πρὸς φυγὴν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι μέγα
 ἀναβόησαντες· ἦν δὲ τοῦτο τὸ σύνθημα τοῖς ἐπὶ τῆς
 ἐτέρας παρεμβολῆς· ἐκτρέχουσιν ἐπ' αὐτοὺς ἅπαντες
 ἀθρόοι. καὶ ὁ Λουκρητίος ὡς ἤκουσε τῆς κραυγῆς, 10
 τοὺς ἵππους προαποστείλας διερευνησομένους μὴ τις
 ἐγκάθηται πολεμίων λόχος ὀλίγον ὕστερον ἠκολούθει
 τοὺς ἀκμαιοτάτους τῶν πεζῶν ἐπαγόμενος. καὶ κατὰ
 τὸν αὐτὸν χρόνον οἱ τε ἵππεις τοῖς ἐκ τῆς Φιδήνης
 λοχῶσι περιτυχόντες τρέπουσιν εἰς φυγὴν, καὶ οἱ 15
 πεζοὶ τοὺς ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν σφῶν ἀφικομένους
 κτείνοντες ἐδίωκον οὔτε ὄπλα οὔτε κόσμον σώζον-
 943 τας. ἐν ταύταις ταῖς μάχαις Σαβίνων τε καὶ τῶν
 συμμάχων ἀπέθανον μὲν ἀμφὶ τοὺς μυρίους καὶ
 τρισχιλίους καὶ πεντακοσίους, αἰχμαλώτοι δὲ ἐλήφθη- 20
 σαν τετρακισχίλιοι καὶ διακόσιοι· καὶ ὁ μὲν χάραξ
 αὐθημερὸν ἔειλε.

XXXXIII. Ἡ δὲ Φιδήνη πολιορκηθεῖσα οὐ πολ-
 λαῖς ἡμέραις, καθ' ὃ μάλιστα δυσάλωτος εἶναι μέρος
 ἐδόκει καὶ ὑπὸ ὀλίγων ἐφυλάσσετο, κατὰ τοῦτο 25
 ἐλήφθη. οὐ μὴν ἀνδραποδισμοῦ γε ἢ κατασκαφῆς
 ἐπειράθη, φόνος τε ἀνθρώπων οὐ πολὺς ἐγένετο
 μετὰ τὴν ἄλωσιν· ἀποχρῶσα γὰρ ἐφάνη ζημίᾳ τοῖς
 ὑπάτοις πόλεως ὁμοεθνοῦς ἀμαρτούσης ἀρπαγὴ χρη-
 μάτων τε καὶ ἀνδραπόδων καὶ ὁ τῶν κατὰ τὴν μά- 30
 χην ἀπολομένων ὄλεθρος· τοῦ δὲ μὴ προχείρως ἐτι-
 τοὺς ἐαλωκότας ἐπὶ τὰ ὄπλα χωρῆσαι φυλακὴ γενή-

σεσθαι μετρία καὶ συνήθης Ῥωμαίοις, ἢ τῶν αἰτίων
 τῆς ἀποστάσεως κόλασις. συγκαλέσαντες δὴ Φιδη-
 ναίων τοὺς ἀλόντας εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ πολλὰ τῆς
 ἀνοίας αὐτῶν κατηγορήσαντες ἀξίους τε εἶναι φή- 94
 5 σαντες ἅπαντας ἠβηδὸν ἀπολωλέναι μήτε ταῖς εὐερ-
 γεσίαις χάριν εἰδότας μήτε τοῖς κακοῖς σωφρονίζο-
 μένους, ῥάβδοις αἰκισάμενοι τοὺς ἐπιφανεστάτους
 ἀπάντων ὁρώντων ἀπέκτειναν· τοὺς δὲ λοιποὺς εἶα-
 σαν οἰκεῖν ὡς πρότερον ὥκουν φρουροὺς συγκα-
 10 οικίσαντες αὐτοῖς ὅσους ἔκριεν ἡ βουλή, καὶ τῆς
 χώρας ἀφελόμενοι [τινα] μοῖραν τοῖς φρουροῖς ἔδω-
 καν. ταῦτα διαπραξάμενοι τὴν δύναμιν ἀπήγον ἐκ
 τῶν πολεμίων καὶ τὸν ὑπὸ τῆς βουλῆς ψηφισθέντα
 θρίαμβον κατήγαγον. ταῦτα μὲν ἐπὶ τῆς τούτων
 15 ὑπατείας ἐπράχθη.

XXXXIII. Ποπλίου δὲ Ποστομίου τοῦ καλου-
 μένου Τουβέρτου τὸ δεύτερον ἄρχειν αἰρεθέντος, καὶ
 Ἀργίππα Μενηρίου τοῦ καλουμένου Λαυάτου, τρίτη
 γίνεται Σαβίνων εἰσβολὴ μείζονι στρατιᾷ, πρὶν αἰ- 94
 20 σθέσθαι Ῥωμαίους αὐτῶν τὴν ἐξοδον, καὶ μέχρι τοῦ
 τείχους τῆς Ῥώμης ἔλασις· ἐν ἣ πολλὸς ἐγένετο Ῥω-
 μαίων φόνος οὐ μόνον τῶν γεωργῶν, οἷς οὐδὲν προσ-
 δεχομένοις αἰφνιδίως ἐπέστη τὸ θεινὸν, πρὶν εἰς τὰ
 φρούρια τὰ πλησίον ἐκάστους καταφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ
 25 τῶν κατὰ τὴν πόλιν τηρικαῦτα διατριβόντων. ὁ γὰρ
 ἕτερος τῶν ὑπάτων Ποστόμιος οὐκ ἀνεκτὴν εἶναι τὴν
 ὕβριν τῶν πολεμίων ἠγησάμενος ἐξεβόηθει κατὰ
 σπουδὴν, τοὺς ἐπιτυχάνοντας ἄγων προχειρότερον
 μᾶλλον ἢ φρονιμώτερον. οὗς ἰδόντες οἱ Σαβίνοι σὺν
 30 πολλῇ καταφρονήσει χωροῦντας ἐπὶ σφᾶς ἀσυντά-
 κτους τε καὶ διεσπασμένους ἀπ' ἀλλήλων, ἔτι μᾶλ-
 λον ἀυξῆσαι τὸ καταφρονοῦν αὐτῶν βουλόμενοι θάτ-

τον ἢ βιάδην ἀνεχώρουν ὡς δὴ φεύγοντες ὀπίσω,
 τῶς εἰς δρυμοὺς ἀφίκοντο βαθεῖς, ἐνθα ὁ λοιπὸς
 αὐτῶν στρατὸς ὑπεκάρθητο· ἐπειθ' ὑποστρέψαντες
 ἐχώρουν τοῖς διώκουσιν ὁμόσε, καὶ οἱ ἐκ τοῦ δρυμοῦ
 946 μέγα ἀλαλάζαντες ἔενται ἐπ' αὐτούς. ἀσυντάκτοις δὲ 5
 ἀνθρώποις καὶ τετραγαμένοις καὶ ὑπὸ τοῦ δρόμου
 συγκεκομμένοις τὰ πνεύματα πολλοὶ καὶ [πολλῶ]
 σὺν κόσμῳ ἐπελθόντες, καταβάλλουσι τε τοὺς ὁμόσε
 χωροῦντας καὶ τοὺς λοιποὺς εἰς φυγὴν ὁρμήσαντας
 ὑποτεμόμενοι τὰς εἰς τὴν πόλιν φερούσας ὁδοὺς εἰς 10
 ὄρεινὴν τινα κατακλείουσι ῥάχιν ἔρημον. θέμενοι δὲ
 πλησίον αὐτῶν τὰ ὄπλα· νύξ γὰρ ἦδη κατελάμβανε·
 φυλακὰς ἐποιούντο δι' ὅλης νυκτός, ἵνα μὴ λάθοιεν
 σφᾶς ἀποδράντες. ὡς δὲ εἰς τὴν Ῥώμην τὸ πάθος
 ἀπηγγέλθη ταραχὴ τε ἦν πολλὴ καὶ δρόμος ἐπὶ τὰ 15
 τείχη καὶ δέος ἀπάντων, μὴ διὰ νυκτός εἰς τὴν πό-
 λιν ἔλθοιεν οἱ πολέμιοι τῷ κατορθώματι ἐπαρθέν-
 τες, τῶν τε ἀπολωλότων οἴκος καὶ τῶν περιλειπο-
 μένων ἔλκος, ὡς ἀναρπασθησομένων αὐτίκα μάλα δι'
 ἀπορίαν τῶν ἀναγκαίων, εἰ μὴ τις αὐτοῖς ἐπικουρία 20
 ἔλθοι ταχεῖα. ἐκείνην μὲν οὖν τὴν νύκτα πονηρὰς
 ἔχοντες τὰς ψυχὰς ἄρρηπτοι διήγον· τῇ δ' ἐξῆς
 947 ἡμέρᾳ πάντας τοὺς ἐν ἀκμῇ καθοπλίσας ὁ ἕτερος
 τῶν ὑπάτων Μενήμιος ἤγειν ἐπικούρους τοῖς ἐν τῷ
 ὄρει κόσμον καὶ τάξιν φυλάττοντας. ἰδόντες δ' αὐ- 25
 τοὺς οἱ Σαβίνοι προσιόντας οὐκέτι παρέμειναν, ἀλλ'
 ἀναστήσαντες τὸν αὐτῶν στρατὸν ἤγον ἀπὸ τοῦ ὄρους
 [ἀπήγον] ἀποχωρῆν οἰόμενοι σφίσι τὴν παρούσαν εὐ-
 τυχίαν· καὶ οὐ πολὺν ἔτι διατρίψαντες χρόνον ἀπήγε-
 σαν ἐπὶ τὰ σφέτερα σὺν ἀνχήματι μεγάλῳ βοσκημά- 30
 των τε καὶ ἀνδραπόδων καὶ χρημάτων ἀφθόνοους
 ἄγοντες ὠφελείας.

XXXV. Ῥωμαῖοι δὲ ἀγανακτοῦντες ἐπὶ τῇ συμ-
 φορᾷ, καὶ τὸν ἕτερον τῶν ὑπᾶτων Ποστόμιον ἐν
 αἰτίας ἔχοντες, ἐγνωσαν ἀπάσαις δυνάμεσι στρα-
 τεύειν κατὰ τάχος ἐπὶ τὴν Σαβίνων γῆν, τὴν τε ἤτ-
 5 ταν αἰσχρὰν καὶ ἀνέλπιστον γενομένην ἐπανορθῶσαι
 προθυμούμενοι, καὶ ἐπὶ τῇ νεωστὶ ἀφικομένη παρὰ
 τῶν πολεμίων πρεσβείᾳ πολλὴν ὕβριν ἐχούσῃ καὶ
 αὐθάδειαν ἀχθόμενοι. ὥς γὰρ δὴ κρατοῦντες [αὐ- 948
 τῶν] ἤδη καὶ δίχα πόνου τὴν Ῥώμην αἰρήσουσας μὴ
 10 βουλομένων τὰ κελευόμενα ποιεῖν, Ταρκυνίοις τε
 διδόναι τὴν κάθοδον ἐκέλευον καὶ τῆς ἡγεμονίας
 σφίσι παραχωρεῖν πολιτείαν τε καταστήσασθαι καὶ νό-
 μους οὓς ἂν οἱ κερρατηκότες τάξωσιν. ἀποκρινάμε-
 νοι δὲ τοῖς πρεσβευταῖς ἀπαγγέλλειν πρὸς τὸ κοινόν,
 15 ὅτι Ῥωμαῖοι κελεύουσι Σαβίνους ὄπλα τε ἀποθέσθαι
 καὶ παραδοῦναι σφίσι τὰς πόλεις ὑπηκόους τε εἶναι
 πάλιν ὥσπερ πρότερον ἦσαν, ταῦτα δὲ ποιήσαντας
 [αὐτοῦς] ἤκειν τότε περὶ ὧν ἠδίκησαν ἢ κατέβλαψαν
 αὐτοῦς ἐν ταῖς πρότερον εἰσβολαῖς δεησομένους, εἰ
 20 βούλονται τυχεῖν εἰρήνης καὶ φιλίας· ἐὰν δὲ μὴ
 ποιῶσι τὰ κελευόμενα προσδέχεσθαι τὸν πόλεμον
 ἤξοντα ἐπὶ τὰς πόλεις αὐτῶν οὐκ εἰς μακρὰν. τοι-
 αῦτα ἐπιταχθέντες τε καὶ ἐπιτάξαντες ἀλλήλοις,
 ἐπειδὴ πᾶσιν ἐξηρτύσαντο τοῖς εἰς τὸν ἀγῶνα ἐπι-
 25 τηδεῖοις ἐξῆγον τὰς δυνάμεις, Σαβίνοι τε τὴν κρα- 949
 τίστην ἐξ ἀπάσης πόλεως νεότητα ὄπλοις ἐκπρεπέσι
 κεκοσμημένην ἐπαγόμενοι, Ῥωμαῖοί τε πᾶσαν τὴν
 δύναμιν τὴν τε κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐν τοῖς
 φρουρίοις ἀναλαβόντες, ἱκανοὺς οἰόμενοι τοὺς ὑπὲρ
 30 τὴν στρατεύσιμον ἡλικίαν γεγονότας καὶ τὸν οἰκετι-
 κὸν ὄχλον τὴν τε πόλιν καὶ τὰ ἐπὶ τῆς χώρας ἐρύ-
 ματα φυλάττειν. καὶ συνελθόντες ὁμόσε τίθενται

τοὺς χάρακας ἀμφοτέρω μικρὸν ἀπέχοντας ἀλλήλων
 Ἡρήτου πόλεως, ἣ τοῦ Σαβίνων ἐστὶν ἔθνος, οὐ
 πρόσω.

XXXVI. Ὡς δὲ συνείδον ἀμφοτέρω τὰ τῶν
 πολεμίων πράγματα, τῷ τε μεγέθει τῶν στρατοπέ- 5
 δων εἰκάσαντες καὶ παρ' αἰχμαλώτων ἀκούσαντες,
 τοῖς μὲν Σαβίνοις θάρσος παρέσθη καὶ καταφρόνη-
 σις τῆς τῶν πολεμίων ὀλιγότητος, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις
 δέος πρὸς τὸ τῶν ἀντιπολεμούντων πλῆθος· ἐθάρ-
 ρησαν δὲ καὶ οὐ μικρὰς ἐλπίδας ὑπὲρ τῆς νίκης ἔλα- 10
 βον, ἄλλων τε σημείων γενομένων σφίσι θεοπέμπτων
 καὶ δὴ καὶ τελευταίου φάσματος, ὅτε παρατάττεσθαι
 950 ἔμελλον, τοιοῦδε. ἐκ τῶν καταπεπηγμένων παρὰ ταῖς
 σκηναῖς ὑσῶν· ἐστὶ δὲ ταῦτα βέλη Ῥωμαίων, ἃ
 συνιόντες εἰς χεῖρας ἐξακοντίζουσι, ξύλα προμήκη τε 15
 καὶ χειροπλήθη τριῶν οὐχ ἦττον ποδῶν σιδηροῦς
 ὀβελίσκους ἔχοντα προῦχοντας κατ' εὐθείαν ἐκ θα-
 τέρου τῶν ἄκρων, μετροῖς ἀκοντίοις ἴσα σὺν τῷ
 σιδήρῳ· ἐκ τούτων δὴ τῶν ὑσῶν περὶ τοῖς ἄκροις
 τῶν ὀβελίσκων φλόγες ἀνήπτοντο, καὶ δι' ὅλου τοῦ 20
 στρατοπέδου τὸ σέλας ἦν, ὥσπερ ἀπὸ λαμπάδων, καὶ
 κατέσχε τῆς νυκτὸς ἐπὶ πολὺ. ἐκ τούτου κατέλαβον
 τοῦ φάσματος, ὥσπερ οἱ τερατοσκοποὶ ἀπέφαινον καὶ
 πᾶσιν ἀνθρώποις συμβαλεῖν οὐ χαλεπὸν ἦν, ὅτι
 νίκην αὐτοῖς ταχεῖαν καὶ λαμπρὰν σημαίνει τὸ δαι- 25
 μόνιον, ἐπειδὴ περ ἄπαν εἰκὴ τῷ πυρὶ καὶ οὐδὲν ὅ-
 τι οὐχ ὑπὸ τοῦ πυρὸς διαφθείρεται. τοῦτο δὲ ὅτι ἐκ
 τῶν ἀμυντηρίων αὐτοῖς ὄπλων ἀνήφθη, μετὰ πολλοῦ
 θάρσους προήεσαν ἐκ τοῦ χάρακος καὶ συρράξαντες
 951 τοῖς Σαβίνοις ἐμάχοντο πολλῶ πλείοσιν ἐλάττους, 30
 ἐν τῷ θαρρεῖν τὸ πιστὸν ἔχοντες· καὶ ἡ ἐμπειρία δὲ
 σὺν τῷ φιλοπόνῳ πολλὴ αὐτοῖς περιούσα παντὸς

ἐπήγετο δεινοῦ καταφρονεῖν. πρῶτος μὲν οὖν ὁ Πο-
 στόμιος τὸ εὐώνυμον ἔχων κέρας ἀναρρῦσασθαι τὴν
 προτέραν ἦταν προθυμούμενος τὸ δεξιὸν τῶν πολε-
 μίων ἐξωθεῖ κέρας, πρόνοιαν οὐδεμίαν τῆς ἑαυτοῦ
 5 ψυχῆς παρὰ τὸ νικᾶν ποιούμενος, ἀλλ' ὥσπερ οἱ με-
 μηνότες καὶ θανατῶντες εἰς μέσους τοὺς πολεμίους
 ῥιπτῶν ἑαυτὸν· ἔπειτα καὶ οἱ σὺν τῷ Μενητιάθι
 τερον ἔχοντες κέρας κάμνοντες ἤδη καὶ ἐξωθούμενοι
 τῆς στάσεως, ὡς ἔμαθον ὅτι νικᾷσι τοὺς κατὰ σφᾶς
 10 οἱ τοῦ Ποστομίου, θαρρήσαντες εἰς ἀντίπαλα χω-
 ροῦσι· καὶ γίνεται τῶν κερᾶτων ἀμφοτέρων τοῖς Σα-
 βίνοις ἐκκλινάντων τροπῇ παντελής. οὐδὲ γὰρ οἱ ἐν
 μέσῃ τῇ φάλαγγι ταχθέντες ἐψλωμένων ἔτι τῶν
 ἄκρων παρέμειναν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἵππου τῆς Ῥωμαϊ-
 15 κῆς ἐξελαυνούσης κατὰ τέλη βιασθέντες ἀνεστάλη-
 σαν. φηγῆς δὲ πάντων γενομένης ἐπὶ τοὺς χάρακας
 ἀκολουθήσαντες οἱ Ῥωμαῖοι καὶ συνεισπεδόντες ἀ- 952
 φότερα λαμβάνουσιν αὐτῶν τὰ ἐρύματα. τοῦ δὲ μὴ
 πανσυδὲ τὸν τῶν πολεμίων διαφθαρῆναι στρατὸν ἢ
 20 τε νῦν αἰτία ἐγένετο καὶ τὸ ἐν οἰκείᾳ γῆ τὸ πάθος
 αὐτοῖς συμβῆναι· ῥᾶον γὰρ οἱ φεύγοντες ἐπὶ τὰ σφέ-
 τερα ἐσώζοντο δι' ἐμπειρίαν τῶν τόπων. [ἢ οἱ διώ-
 κοντες κατελάμβανον δι' ἀπειρίαν τῶν διεξόδων.]

XXXXVII. Τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ κἀσαντες τοὺς
 25 ἑαυτῶν νεκροὺς οἱ ὕπατοι καὶ τὰ σκῦλα συλλέξαν-
 τες· ἔαλω δὲ τινα καὶ ἀπὸ τῶν ζώντων ῥιπτούντων
 ἐν τῇ φηγῇ τὰ ὅπλα· ἄνδρας τε αἰχμαλώτους ἄγοντες
 οὓς ἔλαβον οὐκ ὀλίγους καὶ χρήματα, χωρὶς ὧν οἱ
 στρατιῶται διήρπασαν· τούτων δὲ διαπραθέντων δη-
 30 μοσίᾳ τὰς κατ' ἄνδρα γενομένας εἰσφορὰς, αἷς ἐστει-
 λαν τοὺς στρατιώτας, ἅπαντες ἐκομίσαντο· [καὶ]
 ἀπήεσαν ἐπ' οἴκου λαμπροτάτην ἀνηρημένοι νίκην.

καὶ θριάμβους ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐκοσμοῦντο ἀμφοτέροι,
 Μενήμιος μὲν τῷ μείζονι καὶ τιμιωτέρῳ, παρεμβε-
 953 βηκῶς ἐφ' ἄρματιοῦ δίφρου βασιλικοῦ, Ποστόμιος
 δὲ τῷ ἐλάσσονι καὶ ὑποδεεστέρῳ, ὃν καλοῦσιν οὐ-
 αστήν, παρεγκλίναντες τοῦνομα Ἑλληνικὸν ὑπάρχον 5
 εἰς τὸ ἀσαφές. τὸ γὰρ πρῶτον εὐαστῆς [οὕτως] ἀπὸ
 τοῦ συμβεβηκότος ἐλέγετο, ὡς αὐτὸς τε εἰκάξω καὶ ἐν
 πολλαῖς εὐρίσκω γραφαῖς ἐπιχωρίοις φερόμενον. τότε
 δὲ πρῶτον, ὡς Δικίννιος ἰστορεῖ, τοῦτον ἐξευρούσης
 954 τὸν θριάμβον τῆς βουλῆς. διαφέρει δὲ θατέρον, πρῶ- 10
 τον μὲν ὅτι πεζὸς εἰσέρχεται μετὰ τῆς στρατιᾶς προη-
 γούμενος ὁ τὸν οὐαστήν κατὰγων θριάμβον, ἀλλ' οὐκ
 ἐφ' ἄρματος ὥσπερ ἐκεῖνος· ἔπειθ' ὅτι οὐ τὴν ποικί-
 λην καὶ χρυσοσήμιον ἀμφιέννυται στολὴν, ἢ κοσμεῖται
 ὁ ἕτερος, οὐδὲ τὸν χρύσειον ἔχει στέφανον, ἀλλὰ περι- 15
 πόρφυρον λευκὴν περιβέβληται τήβενναν, τὸ ἐπιχώ-
 ριον τῶν ὑπάτων τε καὶ στρατηγῶν φόρημα, στέφανον
 δ' ἐπίκειται δάφνης, μεμείωται δὲ καὶ τοῦ σκήπτρου
 τῇ φορῆσει παρὰ τὸν ἕτερον, τὰ δ' ἄλλα πάντα ταῦτα
 955 ἔχει. αἰτίον δὲ τῷ ἀνδρὶ [Ποστομίῳ] τῆς ἐλάττονος 20
 τιμῆς ἐγένετο, καίτοι λαμπροτάτῳ πάντων γενομένῳ
 κατὰ τὴν μάχην, τὸ πρότερον παιῖσμα ἐν τῇ ἐπιδρομῇ
 μέγα καὶ σὺν αἰσχύνῃ γενόμενον, ἐξ οὗ τῆς τε δυνά-
 μεως πολλοὺς ἀπώλεσε καὶ αὐτὸς ὀλίγου ἐδέησε σὺν
 τοῖς περιλειφθεῖσιν ἐκ τῆς τροπῆς αἰχμαλώτος γε- 25
 νέσθαι.

XXXXVIII. Ἐπὶ δὲ τῆς τούτων ἀρχῆς Πόπλιος
 Οὐαλέριος ὁ Ποπλικόλας ἐπικαλούμενος νοσήσας
 ἐτελεύτα, κράτιστος τῶν τότε Ῥωμαίων κατὰ πάσαν
 ἀρετὴν νομισθεῖς. τὰ μὲν οὖν ἄλλα τοῦ ἀνδρὸς ἔργα 30
 δι' ἃ θαυμάζεσθαι τε καὶ μνήμης τυγχάνειν ἄξιός
 ἐστίν οὐδὲν δέομαι λέγειν· ἐν ἀρχῇ γὰρ τοῦ λόγου

τοῦδε τὰ πολλὰ εἰρηται· ὁ δὲ ἀπάντων ἐστὶ τῶν τοῦ
 ἀνδρὸς ἐγκωμίων θαυμασιώτατον καὶ οὐπω τέτευχε
 λόγον, τοῦτ' οἶομαι δεῖν μὴ παρελθεῖν, παντὸς μάλ-
 λιστα νομίζων τοῦτο προσήκειν τοῖς γραφουσὶν ἰστο-
 5 ρίας, μὴ μόνον τὰς πολεμικὰς πράξεις τῶν ἐπισήμων
 ἡγεμόνων διεξιέναι, μηδ' εἴ τι πολίτευμα καλὸν καὶ
 σωτήριον ταῖς πόλεσιν ἀπεδείξαντο ἐξευρόντες, ἀλλὰ
 καὶ τοὺς βίους αὐτῶν, εἰ μέτροι καὶ σώφρονες καὶ
 μένοντες ἐπὶ τοῖς πατρίοις ἐπιτηδύμασι διετέλεσαν,
 10 ἐπιδείκνυσθαι. ἐκεῖνος τοίνυν ὁ ἀνὴρ συγκαταλύσας
 μὲν τοὺς βασιλεῖς ἐν τοῖς πρώτοις τέτταρσι πατρι-
 κίοις καὶ δημεύσας αὐτῶν τὰς ὑπάρξεις, τετράκις δὲ
 τῆς ὑπατικῆς ἐξουσίας γενόμενος κύριος, μεγίστους
 δὲ δύο νικῆσας πολέμους καὶ θριάμβους καταγαγὼν
 15 ἀπ' ἀμφοτέρων, τὸν μὲν πρῶτον ἀπὸ τοῦ Τυρρηνῶν
 ἔθνους, τὸν δὲ δεύτερον ἀπὸ Σαβίνων, τοιαύτας
 ἀφορμὰς χρηματισμοῦ λαβὼν, ἃς οὐδεὶς ἂν ὡς αἰ-
 σχρὰς καὶ ἀδίκους διέβαλεν, οὐχ ἑάλω τῇ πάντας
 ἀνθρώπους καταδουλουμένη καὶ ἀσχημονεῖν ἀναγκα-
 20 ζούσῃ φιλοχρηματία· ἀλλ' ἐπὶ τῇ μικρᾷ καὶ πατρο-
 παραδότῳ διέμεινεν οὐσία σώφρονα καὶ ἀντάρκη καὶ
 πάσης ἐπιθυμίας κρείττονα βίον ζῶν, καὶ παιδὰς ἐπὶ
 τοῖς ὀλίγοις χρήμασιν ἐθρέψατο τοῦ γένους ἀξίους,
 καὶ δῆλον ἐποίησεν ἅπασιν, ὅτι πλούσιός ἐστιν οὐχ
 25 ὁ πολλὰ κερτημένος, ἀλλ' ὁ μικρῶν δεηδόμενος.
 πίστις δὲ ἀκριβῆς καὶ ἀναμφίλεκτος τῆς ἀνταρκείας
 τοῦ ἀνδρὸς, ἣν ἀπεδείξατο παρὰ πάντα τὸν τοῦ βίου
 χρόνον, ἢ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ φανεῖσα ἀπορία.
 οὐδὲ γὰρ αὐτὰ τὰ εἰς τὴν ἐκκομιδὴν τοῦ σώματος καὶ
 30 ταφὴν, ὡς ἀνδρὶ προσήκει τηλικούτῳ τυχεῖν, ἀρ-
 κοῦντα ἐν τοῖς ὑπάρχουσι κατέλιπεν· ἀλλ' ἐμέλλησαν
 αὐτὸν οἱ συγγενεῖς φάυλας πῶς καὶ ὡς ἓνα τῶν

ἐπιτυχόντων ἐκκομίσαντες ἐκ τῆς πόλεως καλεῖν τε καὶ
 θάπτειν· ἢ μέντοι βουλή μαθοῦσα ὡς εἶχεν αὐτοῖς
 τὰ πράγματα ἀπόρως, ἐκ τῶν δημοσίων ἐψηφίσατο
 958 χρημάτων ἐπιχορηγηθῆναι τὰς εἰς τὴν ταφὴν δαπά-
 νας, καὶ χωρίον ἐνθα ἐκαύθη καὶ ἐτάφη μόνῳ τῷ 5
 μέγιστῳ ἐμοῦ γενομένων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἐν τῇ πόλει
 σύγγενος τῆς ἀγορᾶς ἀπέδειξεν ὑπ' Οὐελίας· καὶ
 ἔστιν ὥσπερ ἱερὸν τοῦτο τοῖς ἐξ ἐκείνου τοῦ γένους
 ἐνθάπτεσθαι ἀνειμένον, παντὸς πλοῦτου καὶ πάσης
 βασιλείας κρείττον ἀγαθόν, εἰ τις μὴ ταῖς ἐπονειδί- 10
 στοις ἡδοναῖς μετρεῖ τὴν εὐδαιμονίαν ἀλλὰ τῷ καλῷ.
 Οὐαλέριος μὲν δὴ Ποπλικόλας οὐθέν ἔξω τῆς εἰς
 τὰναγκαῖα δαπάνης κτήσασθαι προελόμενος, ὡς τῶν
 πολυχρημάτων τις βασιλέων λαμπραῖς ὑπὸ τῆς πόλεως
 ἔκοσμήθη ταφαῖς· καὶ αὐτὸν Ῥωμαίων αἱ γυναῖκες 15
 ἅπασαι συνειπάμεναι τὸν αὐτὸν τρόπον ὥσπερ Ἰού-
 νιον Βροῦτον ἀποθέσει χρυσοῦ τε καὶ πορφύρας ἐνιαύ-
 959 σιον ἐπέυθησαν χρόνον, ὡς ἔθος αὐταῖς ἐστὶ πενθεῖν
 ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις τῶν συγγενῶν κήδεσι.

XXXXVIII. Μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον 20
 ὕπατοι καθίστανται Σπόριος Κάσσιος Οὐκελλῖνος
 ἐπικαλούμενος καὶ Ὀπίτωρ Οὐεργίνιος Τρικιστός.
 ἐφ' ὧν ὁ πρὸς Σαβίνους πόλεμος ὑπὸ θατέρου τῶν
 ὑπάτων Σπορίου κατελύθη, μάχης ἰσχυρᾶς γενομένης
 οὐ μακρὰν τῆς Κυριτῶν πόλεως· ἐξ ἧς ἀπέθανον 25
 μὲν ἀμφὶ τοὺς μυρίους καὶ τριακοσίους Σαβίνων,
 αἰχμάλωτοι δὲ ἐλήφθησαν ὀλίγον ἀποδέοντες τετρα-
 κισχιλίων. ταύτῃ τῇ συμφορᾷ τελευταία πληγέντες
 οἱ Σαβῖνοι πρέσβεις ἀπέστειλαν ὡς τὸν ὕπατον δια-
 λεξομένους περὶ φιλίας. ἀναβαλλομένου δὲ αὐτοὺς 30
 ἐπὶ τὴν βουλήν τοῦ Κάσσιου, παραγεννηθέντες εἰς
 Ῥώμην σὺν πολλῇ δεήσει μόλις εὐρίσκονται διαλλα-

γὰς καὶ κατάλυσιν τοῦ πολέμου, σίτον τε τῆ στρα-
 τικῆ δόντες ὅσον ἐπέταξε Κάσσιος καὶ ἀργυρίον τι
 τακτὸν κατ' ἄνδρα καὶ γῆς πεφυτευμένης πλέθρα 960
 μύρια. Σπόριος μὲν δὴ Κάσσιος θρόμβρον ἐκ τοῦ
 5 πολέμου τοῦδε κατήγαγεν· ὁ δ' ἕτερος τῶν ὑπῆτων
 Οὐεργίνιος ἐπὶ τὴν Καμαριναίων πόλιν ἐστράτευσεν
 ἀφεστῶσαν [μὲν] ἀπὸ τῆς [τῶν] Ῥωμαίων συμμα-
 χίας κατὰ τόνδε τὸν πόλεμον, ἄγων τὴν ἡμίσειαν τῆς
 ἑτέρας στρατιᾶς, φράσας δὲ οὐδενὶ ποῦ μέλλει πο-
 10 ρεύεσθαι καὶ διὰ νυκτὸς ἀνύσας τὴν ὁδὸν, ἵνα ἀπα-
 ρασκευάστοις καὶ μὴ προειδόσι τὴν ἐφοδὸν τοῖς ἔνδον
 ἐπιθῆται· ὅπερ καὶ συνέβη. γενόμενος γὰρ πλησίον
 τοῦ τείχους ἅπαντας ἔλαθεν ἄρτι τῆς ἡμέρας διαυ-
 γούσης, καὶ πρὶν ἢ καταστρατοπεδεύεσθαι κριοὺς
 15 προσέφερε καὶ κλίμακας [προσηῆγε] καὶ πάση πολιορ-
 κίας ἐχρήτη ἰδέα. τῶν δὲ Καμαριναίων καταπλαγέν-
 των τὸ αἰφνίδιον τῆς παρουσίας αὐτοῦ, καὶ τῶν μὲν
 ἀνοίγειν τὰς πύλας καὶ δέχεσθαι τὸν ὑπατοῦ ἀξιούν-
 των, τῶν δὲ ἀμύνεσθαι πάση δυνάμει καὶ μὴ παριέ-
 20 ναι τοὺς πολεμίους εἶσω, ἐν ᾧ τὸ ταραττόμενόν τε
 καὶ στασιάζον αὐτῶν ἐπεκράτει, τὰς πύλας ἐκκόψας 961
 καὶ τὰ βραχύτατα τῶν ἐρμημάτων κλίμαξι καταλαβό-
 μενος κατὰ κράτος εἰλήφει τὴν πόλιν. ἐκεῖνην μὲν
 οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἐπιούσαν νύκτα φέρειν τε
 25 καὶ ἄγειν τὰ χρήματα τοῖς σφετέροις ἐφῆκε· τῇ δ'
 ἐξῆς συναχθῆναι τοὺς αἰχμαλώτους εἰς ἓν χωρίον κε-
 λεύσας τοὺς μὲν βουλευσάντας τὴν ἀπόστασιν ἅπαν-
 τας ἀπέκτεινε, τὸν δὲ ἄλλον ὄχλον ἀπέδοτο, τὴν δὲ
 πόλιν κατέσκαψεν.

30 L. Ἐπὶ δὲ τῆς ἑβδομηκοστῆς Ὀλυμπιάδος, ἣν
 ἐνίκα στάδιον Νικέας Λοκρὸς ἐξ Ὀπούντος, ἄρχον-
 τος Ἀθήνησι Σμύρον, παραλαμβάνουσι τὴν ὑπατοῦ

ἀρχὴν Πόστομος Κομίνιος καὶ Τίτος Λάρμιος· ἐφ'
 ᾧν ἀπέστησαν αἱ Λατίνων πόλεις ἀπὸ τῆς Ῥωμαίων
 φιλίας, Ὀκταουῖου Μαιμίου τοῦ κηδεύσαντος Ταρ-
 κυνίω τοὺς ἐπιφανεστάτους ἐξ ἑκάστης πόλεως, τοὺς
 962 μὲν ὑποσχέσεσι δῶρων, τοὺς δὲ δεήσεσι πείσαντος ὁ
 συμπράξει τοῖς φυγάσι τὴν κἀθοδὸν. καὶ γίνεται
 κοινὴ τῶν συναγομένων εἰς Φερεντίνον ἀγορὰ, πλήν
 μιᾶς τῆς Ῥωμαίων πόλεως· ταύτη γὰρ οὐκ ἐπήγγει-
 λαν μόνη παρῆναι, καθάπερ εἰώθεσαν· ἐν ἣ ψῆφον
 ἐνεργεῖν ἔδει τὰς πόλεις περὶ τοῦ πολέμου καὶ στρα- 10
 τηγούς ἀποδείξει καὶ περὶ τῶν ἄλλων βουλευσασθαι
 παρασκευῶν. ἐτύγγανε δὲ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτου
 ἀπεσταλμένος ὑπὸ Ῥωμαίων πρεσβευτῆς Μάρκος
 Οὐαλέριος ἀνὴρ ὑπατικὸς εἰς τὰς ὁμόρους πόλεις,
 δεησόμενος αὐτῶν μηδὲν νεωτερίζειν· ἐλήστερον γὰρ 15
 ἐξ αὐτῶν τινες τοὺς ὁμοτέρονας ἀγροὺς ὑπὸ τῶν
 δυνατῶν ἀποστελλόμενοι, καὶ πολλὰ τοὺς γεωργούς
 τῶν Ῥωμαίων ἐβλαπτον· ὅς ἐπειδὴ τὴν κοινὴν σύνο-
 δον ἐγνώ τῶν πόλεων γιγνομένην ἐπὶ τῷ διενεργεῖν
 ἀπάσας τὴν περὶ τοῦ πολέμου ψῆφον, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν 20
 σύλλογον καὶ λόγον αἰτησάμενος παρὰ τῶν προέδρων
 ἔλεξεν, ὅτι πεμφθείη μὲν ὑπὸ τῆς πόλεως πρεσβευτῆς
 πρὸς τὰς ἀποστελλούσας τὰ ληστήρια πόλεις, δεησό-
 963 μενος αὐτῶν τοὺς ἐνόχους τοῖς ἀδικήμασιν ἐξευρού-
 σας ἐκδοῦναι σφίσι τιμωρίας ὑφέξοντας κατὰ τὸν νό- 25
 μον, ὃν ἐν ταῖς συνθήκαις ὥρισαν ὅτε συνετίθεντο
 τὴν φιλίαν, καὶ τὸ λοιπὸν ἀξιώσων φυλάττειν, ἵνα
 μηδὲν ἀμάχημα γένηται καινόν, ὃ διαστήσει τὴν τε
 φιλίαν αὐτῶν καὶ τὴν συγγένειαν. ὁρῶν δὲ ἀπάσας
 συνελθουσίας τὰς πόλεις ἐπὶ τῷ κατὰ Ῥωμαίων πο- 30
 λέμῳ, καὶ τοῦτ' ἐκ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων καταλαμ-
 βανόμενος, μάλιστα δ' ὅτι Ῥωμαίοις μόνοις οὐ παρήγ-

γειλαν ἐπὶ τὴν ἀγορὰν παρῆναι, γεγραμμένον ἐν ταῖς συνθήκαις ἀπάσας παρῆναι τὰς πόλεις ταῖς κοιναῖς ἀγοραῖς ὅσαι τοῦ Λατίνων εἰσὶ γένους παραγειλάντων αὐταῖς τῶν προέδρων, θαναμάξιν τί δήποτε 5 παθόντες ἢ τί κατηγορεῖν ἔχοντες τῆς πόλεως οἱ σύεδροι μόνην οὐ παρέλαβον ἐκείνην ἐπὶ τὸν σύλλογον, ἣν πρώτην τε πασῶν ἔδει παρῆναι καὶ πρώτην ἐρωτᾶσθαι γνώμην ἡγεμονίαν ἔχουσιν τοῦ ἔθνους, 964 ἣς ἔτυχε παρ' αὐτῶν ἐκόντων ἀντὶ πολλῶν καὶ μεγάλων εὐεργεσιῶν.

LI. Μετὰ τοῦτον Ἀρικηνοὶ τε λόγον αἰτησάμενοι κατηγοροῦν τῶν Ῥωμαίων, ὅτι τὸν Τυρρηρικὸν πόλεμον ἐπήγαγον σφίσι οἷοντες συγγενεῖς καὶ παρῆσχον ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς ἀπάσας τὰς Λατίνων πόλεις ὑπὸ 15 Τυρρηγῶν τὴν ἐλευθερίαν ἀφαιρεθῆναι· καὶ Ταρκύνιος ὁ βασιλεὺς ἀνανεούμενος τὰς γενομένας αὐτῷ πρὸς τὸ κοινὸν τῶν πόλεων συνθήκας περὶ φιλίας τε καὶ συμμαχίας, ἡξίου τὰς πόλεις ἐμπεδοῦν τοὺς ὄρκους, κατάργειν δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀρχήν· Καμαριναίων 20 τε καὶ Φιδηναίων φυγάδες, οἱ μὲν τὴν ἄλωσιν καὶ τὴν φυγὴν τῆς πατρίδος, οἱ δὲ τὸν ἀνδραποδισμόν καὶ τὴν κατασκαφὴν ὀδυρόμενοι, παρεκάλουν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον. τελευταῖος δὲ πάντων ὁ Ταρκυνίου κηδεστῆς Μαιμίλιος μέγιστος ἐν τοῖς τότε χρόνοις 25 παρὰ τοῖς Λατίνοις δυνάμενος ἀναστὰς μακρὰν κατὰ τῆς πόλεως διεξῆλθε δημηγορίαν. ἀπολογουμένου δὲ πρὸς ἅπαντα τοῦ Οὐαλερίου καὶ δοκοῦντος περιεῖναι τοῖς δικαίοις, ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν εἰς τὰ 965 κατηγορήματα καὶ τὰς ἀπολογίας ἀναλώσαντες οὐδὲν 30 ἐπέθηκον τῇ βουλῇ τέλος· τῇ δὲ κατόπιν οὐκέτι τοὺς πρεσβευτὰς τῶν Ῥωμαίων οἱ πρόεδροι προαγαγόντες ἐπὶ τὸν σύλλογον, ἀλλὰ Ταρκυνίῳ τε καὶ Μαιμίλιῳ

καὶ Ἀρικηνοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς βουλομένοις τῆς πόλεως κατηγορεῖν ἀποδόντες λόγον, ἐπειδὴ πάντων διήκουσαν ψηφίζονται λελύσθαι τὰς σπονδὰς ὑπὸ Ῥωμαίων, καὶ τοῖς περὶ Οὐαλερίου πρεσβεσιν ἀποκρισιν ἔδωκαν, ὅτι τὸ συγγενὲς ἐκείνων τοῖς ἀδική- 5 μασι λελυκότων βουλευσονται κατὰ σχολὴν ὅτινα τρόπον αὐτοὺς ἀμύνεσθαι χρή. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐπράττετο χρόνῳ, συνωμοσία κατὰ τῆς πόλεως ἐγένετο δούλων συγγῶν συνειπαμένων τὰς τε ἄκρας καταλαβέσθαι καὶ κατὰ πολλοὺς ἐμπροῆσαι τόπους 10 τὴν πόλιν. μηνύσεως δὲ γενομένης ὑπὸ τῶν συνειδότων αἱ πύλαι τε ὑπὸ τῶν ὑπάτων εὐθύς ἐκλείοντο, καὶ πάντα τὰ ἐρύματα τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν ἱππέων κατείληπτο· καὶ αὐτίκα οἱ μὲν ἐκ τῶν οἰκιῶν συλ- 966 ληφθέντες, οἱ δ' ἐκ τῶν ἀγρῶν ἀπαχθέντες, ὅσους 15 ἀπέβαινον οἱ μηνυταὶ μετασχεῖν τῆς συνωμοσίας, μάλιστα καὶ βασάνοις αἰκισθέντες ἀνεσκολοπίσθησαν ἅπαντες. ταῦτα ἐπὶ τούτων ἐπράχθη τῶν ὑπάτων.

LII. Σερονιλίου δὲ Σολπικίου Καμερινοῦ καὶ Μανίου Τυλλίου Λόγγου τὴν ἀρχὴν παραλαβόντων, 20 Φιδηναίων τινὲς παρὰ Ταρκυνίων στρατιώτας μεταπεμφάμενοι τὴν ἄκραν καταλαμβάνονται, καὶ τῶν μὴ τὰ αὐτὰ προαιρουμένων οὓς μὲν διαφθείραντες, οὓς δ' ἐξελάσαντες, ἀφιστάσιν αὐθις ἀπὸ Ῥωμαίων τὴν πόλιν· πρεσβείας τε Ῥωμαϊκῆς ἀφικομένης ὄρμησαν 25 μὲν ὡς πολεμίους χρήσασθαι τοῖς ἀνδράσι, κωλυθέντες δὲ ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πόλεως, οὔτε δοῦναι λόγον ἀξιώσαντες οὔτε λαβεῖν. ταῦτα ἢ βουλὴ τῶν Ῥωμαίων μαθοῦσα πρὸς 967 μὲν τὸ κοινὸν τῶν Λατίνων οὕτω τὸν πόλεμον ἐκφέ- 30 ρειν πρόθυμος ἦν, πυνθανομένη μὴ πᾶσιν εἶναι τὰ ψηφισθέντα ὑπὸ τῶν προβούλων κατὰ νοῦν, ἀλλ' ἐν

ἐκάστη πόλει τοὺς δημοτικούς ἀναδύεσθαι τὸν πόλε-
 μον, καὶ πλείους εἶναι τοὺς ἀξιοῦντας μένειν τὰς
 σπονδὰς τῶν διαλελύσθαι λεγόντων· ἐπὶ δὲ τοὺς ἐν
 Φιδήνῃ τὸν ἔτερον ἐψηφίσαντο τῶν ὑπᾶτων Μάνιον
 5 Τύλλιον ἀποστείλαι στρατιὰν ἄγοντα πολλήν· ὃς
 ἐπειδὴ τὴν χώραν αὐτῶν ἐδήλωσε κατὰ πολλὴν ἄδειαν,
 οὐδενὸς ὑπὲρ αὐτῆς ἀμυνομένου, πλησίον τοῦ τείχους
 καταστρατοπεδευσάμενος, ἐφύλαττε μὴτ' ἀγορὰς εἰσά-
 γεσθαι τοῖς ἔνδον μῆτε ὄπλα μῆτε ἄλλην βοήθειαν
 10 μηδεμίαν. Φιδηναῖοι μὲν δὴ τειχῆρεις ἐγένοντο, καὶ
 πρὸς τὰς Λατίνων ἐπροσβέοντο πόλεις δεόμενοι
 ταχείας σύμμαχίας· οἱ δὲ προσεστηκότες τῶν Λατίνων,
 ἀγορὰν ποιησάμενοι τῶν πόλεων, Ταρκυνίοις τε αὐ-
 θις ἀποδόντες λόγον καὶ τοῖς παρὰ τῶν πολιορκου-
 15 μένων ἤκουσιν, ἐκάλουν τοὺς συνέδρους εἰς ἀπόφα-
 σιν γνώμης, τίνα χρὴ πολεμεῖν Ῥωμαίοις τρόπον, ἀπὸ
 τῶν προεσβυτάτων τε καὶ ἐπιφανεστάτων ἀρξάμενοι.
 πολλῶν δὲ ῥηθέντων λόγων καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ πολέ- 908
 μου πρῶτον, εἰ δεοὶ αὐτὸν ἐπικυρῶσαι, οἱ μὲν ταρα-
 20 χωδέστεροι τῶν συνέδρων τὸν βασιλέα κατὰγειν ἐπὶ
 τὴν ἀρχὴν ἤξιον καὶ Φιδηναίους βοηθεῖν παρήνουν·
 ἐν ἡγεμονίαις μὲν βουλόμενοι γενέσθαι στρατιωτικαῖς
 [κύριοι,] καὶ πραγμάτων ἐφάπασθαι μεγάλων, μά-
 λιστα δ' οἱ δυναστείας καὶ τυραννίδος ἐν ταῖς ἑαυ-
 25 τῶν πατρίδι ἐρῶντες, ἦν συγκατασκευάσειν αὐτοῖς
 Ταρκυνίους ἐπέιδοντο τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἀνακτη-
 σαμένους. οἱ δὲ εὐπορώτατοί τε καὶ ἐπιεικέστατοι
 μένειν ἐν ταῖς σπονδαῖς ἤξιον τὰς πόλεις καὶ μὴ
 προχείρως ἐπὶ τὰ ὄπλα χωρεῖν· καὶ ἦσαν οὗτοι τῶ
 30 πλήθει πιθανώτατοι. ἔξωθούμενοι δὲ πρὸς τῶν παρ-
 αινούντων τὴν εἰρήνην ἄγειν οἱ τὸν πόλεμον ἐπι-
 σπεύδοντες, τοῦτό γε πείθουσι ποιῆσαι τὴν ἐκκλησίαν

τελευτῶντες, πρεσβευτὰς εἰς Ῥώμην ἀποστείλαι τοὺς
 παρακαλέοντας ἅμα καὶ συμβουλευόντας τῇ πόλει
 δέχεσθαι Ταρκυνίους καὶ τοὺς ἄλλους φυγάδας ἐπ'
 ἀδεία καὶ ἀμνηστία, καὶ περὶ τούτων ὄρκια τεμόντας
 969 τῇ πατρίδι κοσμεῖσθαι πολιτεία καὶ τῆς Φιδηναίων 5
 πόλεως ἀπανιστάναί τὸν στρατὸν, ὡς σφῶν γε οὐχ
 ὑπεροφωμένων συγγενεῖς καὶ φίλους ἀφαιρεθέντας
 τὴν πατρίδα· ἐὰν δὲ μηδέτερον τούτων ὑπομείνωσι
 πράττειν, τότε βουλευέσθαι περὶ τοῦ πολέμου· οὐκ
 ἀγνοοῦντες μὲν, ὅτι τούτων οὐδέτερον ὑπομενοῦσι 10
 Ῥωμαῖοι [πράττειν], προφάσεις δὲ τῆς ἐχθρας βουλό-
 μενοι λαβεῖν εὐπρεπεῖς, καὶ τοὺς ἐναντιουμένους
 σφίσι θεραπείαις ἐν τῷ μεταξύ χρόνῳ καὶ χάρισιν
 ὑπάξεσθαι νομίζοντες. ταῦτα ψηφισάμενοι καὶ χρό-
 νον ὀρίσαντες ἐνιαύσιον Ῥωμαίοις μὲν βουλής, ἑαυ- 15
 τοῖς δὲ παρασκευῆς, καὶ πρεσβευτὰς ἀποδείξαντες
 οὓς Ταρκύνιος ἐβούλετο διέλυσαν τὸν σύλλογον.

LIII. Διασκεδασθέντων δὲ τῶν Λατίνων κατὰ
 πόλεις, ὁρῶντες οἱ περὶ Μαμίλιόν τε καὶ Ταρκύνιον
 ὅτι ταῖς σπονδαῖς ἀναπεπτῶκασιν οἱ πολλοί, τὰς μὲν 20
 ὑπερορίους ἐλπίδας ὡς οὐ πάννυ βεβαίας ἀφίεσαν·
 μεταθέμενοι δὲ τὰς γνώμας τὸν πολιτικὸν καὶ ἀφύ-
 λακτον ἐμηχανῶντο πόλεμον ἐξ αὐτῆς ἀναστῆσαι τῆς
 Ῥώμης, στάσειν εἰσάγοντες τοῖς πένησι πρὸς τοὺς εὐ-
 970 πόρους. ἤδη δὲ ὑπεκινεῖτο [τὸ] πολὺ τοῦ δημοτικοῦ 25
 μέρος καὶ ἐνόσει, μάλιστα δὲ τὸ ἄπορον καὶ ὑπὸ δα-
 νείων ἠναγκασμένον μηκέτι τὰ κράτιστα τῶ κοινῷ
 φρονεῖν· οὐ γὰρ ἐμετρίαζον ἐν ταῖς ἐξουσίαις οἱ δα-
 νείζοντες, ἀλλ' εἰς δεσμούς τὰ τῶν ὑποχρέων ἀπήγον
 σώματα καὶ ὥσπερ ἀργυρωνήτοις αὐτοῖς ἐχρῶντο. 30
 ταῦτα δὴ μαθὼν ἐπεμψεν ὁ Ταρκύνιος εἰς τὴν πόλιν
 ἅμα τοῖς πρέσβεσι τῶν Λατίνων ἀνυπόπτους τινὰς

ἄνδρας φέροντας χροσίον, οἱ συνιόντες εἰς λόγους τοῖς ἀπόροις καὶ θρασυτάτοις, καὶ τὰ μὲν ἤδη διδόντες αὐτοῖς, τὰ δ' εἰ κατέλθοιεν οἱ βασιλεῖς ἐπαγγελλόμενοι, πολλοὺς πάνυ τῶν πολιτῶν διέφθειραν· καὶ
 5 γίνεται συνωμοσία κατὰ τῆς ἀριστοκρατίας οὐ μόνου ἐλευθέρων ἀπόρων, ἀλλὰ καὶ δούλων πονηρῶν ἐλευθερίας ἐλπῖσιν ὑπαχθέντων, οἱ διὰ τοὺς κολασθέντας ὁμοδούλους ἐν τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ δυσμενῶς καὶ ἐπιβουλίας διακείμενοι πρὸς τοὺς δεσπότης, ἀπιστοῦ- 971
 10 μενοὶ τε ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἐν ὑποψίαις ὄντες ὡς καὶ αὐτοὶ σφίσι ἐπιθησόμενοι ποτε εἰ καιρὸν λάβοιεν, ἄσμενοι τοῖς παρακαλοῦσι πρὸς τὴν ἐπίθεσιν ὑπήκουσαν. ὁ δὲ τῆς συνωμοσίας αὐτῶν τοιόσδε ἦν λογισμός. τοὺς μὲν ἠγεμόνας τῆς ἐπιχειρήσεως ἔδει
 15 φυλάξαντας νύκτα ἀσέλῃνον τὰς ἄκρας καὶ τοὺς ἐρμυνοὺς τῆς πόλεως τόπους καταλαβέσθαι· τοὺς δὲ θεράποντας, ὅταν αἰσθῶνται κρατοῦντας ἐκείνους τῶν ἐπικαίρων χωρίων· ἀλαλαγμῷ δὲ τοῦτ' ἐμελλεν αὐτοῖς γενήσεσθαι φανερόν· ἀποκτεῖναι τοὺς δεσπότης
 20 καθεύδοντας, τὰντα δὲ διαπραξαμένους τὰς τε οἰκίας διαρπάσαι τῶν εὐπόρων καὶ τὰς πύλας τοῖς τυράννοις ἀνοῖξαι.

LIII. Ἡ δ' ἐν παντὶ καιρῷ σώξουσα τὴν πόλιν καὶ μέχρι τῶν κατ' ἐμὲ χρόνων παραμένουσα θεία
 25 πρόνοια διεκάλυψεν αὐτῶν τὰ βουλευόμενα, μηνύσεως διατέρω τῶν ὑπάτων γενομένης Σολπικίᾳ, ἣν ἐποίησαντο ἀδελφοὶ δύο Ταρκύνιοι, Πόπλιος καὶ Μάρκος, 972
 ἐν Λαυρέντου πόλεως, κορυφαῖότατοι τῶν μετασχόντων τῆς συνωμοσίας, ὑπὸ θείας ἀνάγκης βιαζόμενοι.
 30 ἐφίσταντο γὰρ αὐτοῖς ὅτε κοιμηθεῖεν ὕψις ὄνειρων φοβερῶν τιμωρίας ἐναπειλοῦσαι μεγάλας, εἰ μὴ παύσαιντο καὶ ἀποσταίεν τῆς ἐπιθέσεως, διώκεσθαι τε

ὑπὸ δαιμόνων τινῶν καὶ παῖεσθαι καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττεσθαι καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ σθένια πάσχειν τελευτῶντες ἐδόκουν· ὑφ' ὧν περίφοβοι καὶ τρόμφ παλλόμενοι διηγείροντο καὶ οὐδὲ καθεύδειν διὰ τὰ δειμάτα τὰντα ἐδύνατο. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν 5
 ἀποτροπαίους τισὶ καὶ ἐξακεστηροῖς θυσίαις ἐπειρῶντο παρατεῖσθαι τοὺς ἐνισταμένους σφίσι δαίμονας· ὡς δ' οὐδὲν ἐπέβαινον ἐπὶ μαντείας ἐτρέποντο, τὴν μὲν διάνοιαν τῆς ἐπιχειρήσεως ἀπόρητον φυλάττοντες, τοῦτο δὲ μόνον ἀξιοῦντες μαθεῖν, εἰ καιρὸς ἤδη 10
 973 πράττειν ἂ βούλονται. ἀποκριναμένου δὲ τοῦ μάντεως, ὅτι πονηρῶν καὶ ὀλέθριον βαδίζουσιν ὁδόν, καὶ εἰ μὴ μεταθήσονται τὰ βουλευόμενα τὸν αἰσχιστον ἀπολοῦνται τρόπον, δεῖσαντες μὴ φθάσωσιν αὐτοὺς ἕτεροι τὰ κρυπτά εἰς φῶς ἐξενεγκόντες, αὐτοὶ μηνυ- 15
 τὰί γίνονται πρὸς τὸν ἐνδημοῦντα τῶν ὑπάτων. ὁ δὲ ὑπάτος ἐπαινέσας αὐτοὺς καὶ πολλὰ ὑποσχόμενος εὖ ποιήσειν, ἐὰν καὶ τὰ ἔργα ὅμοια τοῖς λόγοις ἐπιδείξωνται, τούτους μὲν ἔνδον παρ' ἑαυτῷ κατεῖχεν οὐδενὶ φράσας· τοὺς δὲ τῶν Λατίνων πρόσβεις ἀνα- 20
 βαλόμενος τέως καὶ παρέλκων τὴν ἀπόκρισιν τότε εἰσαγαγὼν εἰς τὸ βουλευτήριον, [κατὰ] τὰ δόξαντα τοῖς συνέδοις ἀποκρίνεται πρὸς αὐτούς· "Ἄνδρες φίλοι τε καὶ συγγενεῖς ἀπαγγέλλετε ἀπίοντες πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Λατίνων, ὅτι Ῥωμαίων ὁ δῆμος οὔτε 25
 πρότερον Ταρκυνικήταις ἀξιοῦσιν ἐχαρίσατο τὴν τῶν τυράννων ἀδοδόν, οὐδ' ὕστερον ἅπασι Τυρρηνοῖς,
 974 οὓς ἦγε βασιλεὺς Πορσίνας, ὑπὲρ τῶν αὐτῶν δεομένοισι καὶ πόλεμον ἐπάγουσιν ἀπάντων [πολέμων] βαρύτερον ἐνέκλινεν, ἀλλ' ἠνέσχετο γῆν τε κειρομένην 30
 νην ὄρων καὶ αὐλὰς ἐμπιπραμένας, τειχέως γενόμενος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ μηθὲν ἂν μὴ

βούλεται πράττειν κελυσθεῖς· ὑμῶν τε, ὧ Λατῖνοι, τεθαύμακον, εἰ ταῦτα εἰδότες οὐδὲν ἤτιον δέχεσθαι τοὺς τυράννους καὶ τὴν Φιδήνης πολιορκίαν λύειν ἐπιπάττοντες ἦκατε, καὶ μὴ πειδομένοις πόλεμον ἀπειλεῖτε. παύσασθε δὴ ψυχρὰς καὶ ἀπιθάνους τῆς ἐχθρας παραβαλλόμενοι προφάσεις, καὶ εἰ διὰ ταῦτα μέλλετε διαλύειν τὸ συγγενὲς καὶ τὸν πόλεμον ἐπικυροῦν, μηδὲν ἔτι ἀναβάλλεσθε.

LV. Ταῦτα τοῖς πρέσβεσιν ἀποκρινάμενος καὶ 10 προπέμφας ἐκ τῆς πόλεως, μετὰ τοῦτο φράζει τῇ βουλῇ περὶ τῆς ἀπορρήτου συνωμοσίας ἢ παρὰ τῶν μηνυτῶν ἔμαθε· καὶ λαβὼν ἐξουσίαν παρ' αὐτῶν αὐτογράτορα τοῦ διερευνήσασθαι τοὺς μετασχόντας τῶν ἀπορρήτων βουλευμάτων καὶ τοῦ κολάσαι τοὺς 15 ἐξευρεθέντας, οὐ τὴν αὐθάδη καὶ τυραννικὴν ἦλθεν ὁδὸν, ὡς ἕτερος ἂν τις ἐποίησεν εἰς τοσαύτην κατακλεισθεῖς ἀνάγκην· ἀλλ' ἐπὶ τὴν εὐλόγιστόν τε καὶ ἀσφαλῆ καὶ τῷ σχήματι τῆς καθεστῶσης τότε πολιτείας ἀκόλουθον ἐτόραπετο. οὔτε γὰρ ἐκ τῶν οἰκιῶν 20 συλλαμβανομένους ἄγεσθαι τοὺς πολίτας ἐπὶ τὸν θάνατον ἀποσπωμένους ἀπὸ γυναικῶν τε καὶ τέκνων καὶ πατέρων ἐβουλήθη, τὸν τε οἶκτον ἐνθυμούμενος οἷος ἔσται τῶν προσηκόντων ἐκάστοις παρὰ τὸν ἀποσπασμὸν τῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ δεδοικῶς μὴ τινες 25 ἀπονοηθέντες ἐπὶ τὰ ὄπλα τὴν ὁρμὴν λάβωσι, καὶ δι' αἵματος ἐμφυλίου χωρήσῃ τὸ ἀναγκασθὲν παρανομεῖν· οὔτε δικαστήρια καθίζειν αὐτοῖς ᾤετο δεῖν, λογιζόμενος ὅτι πάντες ἀρνήσονται καὶ οὐθὲν ἔσται βέβαιον τοῖς δικασταῖς τεκμήριον οὐδ' ἀναμφίλεκτον 30 ἔξω τῆς μηνύσεως, ὧ πιστεύσαντες θάνατον τῶν πολιτῶν καταψηφιοῦνται· καινὸν δὲ τινα τρόπον ἀπάτης ἐξεῦρε τῶν νεωτεριζόντων, δι' οὗ πρῶτον μὲν

αὐτοὶ μηδενὸς ἀναγκάζοντος εἰς ἕν χωρίον ἤξουσιν οἱ τῶν ἀπορρήτων βουλευμάτων ἠγεμόνες, ἔπειτα ἀναμφιλέκτους ἀλώσονται τεκμηρίοις, ὥστε μηδὲ ἀπολογία ἀντοῖς καταλείπεσθαι μηδεμίαν, πρὸς δὲ τοῖς οὐκ εἰς ἔρημον συναχθέντες τόπον οὐδ' ἐν ὀλί- 5 γοις μάρτυσιν ἐξελεγχθέντες, ἀλλ' ἐν ἀγορᾷ πάντων ὁρώντων γενόμενοι καταφανεῖς ἢ προσήκει πείσου- 977 ται, ταραχὴ τε οὐδεμία γενήσεται κατὰ τὴν πόλιν οὐδ' ἐπανάστασις ἑτέρων, οἷα συμβαίνειν φιλεῖ περὶ τὰς κολάσεις τῶν νεωτεριζόντων, καὶ ταῦτα ἐν ἐπι- 10 σφαλέσει καιροῖς.

LVI. Ἄλλος μὲν οὖν ἂν τις ἀποχορῆν ὑπέλαβεν αὐτὸ τὸ κεφάλαιον εἰπεῖν, ὅτι συλλαβὼν τοὺς μετα- 978 σχόντας τῶν ἀπορρήτων βουλευμάτων ἀπέκτεινεν, ὡς ὀλίγης τοῖς πράγμασι δηλώσεως δεῖν· ἐγὼ δὲ 15 καὶ τὸν τρόπον τῆς συλλήψεως τῶν ἀνδρῶν ἱστορίας ἀξιὸν εἶναι νομίσας ἔκρινα μὴ παρελθεῖν, ἐνθυμούμενος ὅτι τοῖς ἀναγινώσκουσι τὰς ἱστορίας οὐχ ἰκανόν ἐστιν εἰς ὠφέλειαν τὸ τέλος αὐτὸ τῶν πραχθέντων ἀκοῦσαι, ἀπαιτεῖ δ' ἕκαστος καὶ τὰς αἰτίας ἱστο- 20 ρῆσαι τῶν γενομένων καὶ τοὺς τρόπους τῶν πράξεων καὶ τὰς διανοίας τῶν πραξάντων καὶ τὰ παρὰ τοῦ δαιμονίου συγκυρήσαντα, καὶ μηδενὸς ἀνήκοος γενέσθαι τῶν πεφυκότων τοῖς πράγμασι παρακολουθεῖν· τοῖς δὲ πολιτικοῖς καὶ πάνν ἀναγκαίαν ὑπάρ- 25 χουσαν ὁρῶν τὴν τούτων μάθησιν, ἵνα παραδείγμα- 979 σιν ἔχοιεν πρὸς τὰ συμβαίνοντα χρῆσθαι. ἦν δ' ὁ τρόπος τῆς συλλήψεως τῶν συνωμοτῶν, ὃν ἐξεῦρεν ὁ ὑπάτος, τοιόσδε. τῶν μετεχόντων τοῦ βουλευτικῆς συνεδρίου τοὺς ἀκμαιοτάτους ἐπιλεξάμενος, ἐκέλευ- 30 σεν αὐτοῖς ὅταν λάβωσι τὸ σύνθημα μετὰ τῶν πιστοτάτων φίλων τε καὶ συγγενῶν τοὺς ἐρυμνοὺς τῆς

πόλεως καταλαβέσθαι τόπους, ἐν οἷς ἐτύγγανον ἕκα-
στοι τὰς οἰκήσεις ἔχοντες· τοῖς δ' ἰππεῦσι προεί-
πεν ἐν ταῖς ἐπιτηδειοτάταις τῶν περὶ τὴν ἀγορὰν οἰ-
κιῶν περιμένειν ἔχουσι ξίφη καὶ ποιεῖν ὅ τι ἂν
5 αὐτοῖς κελεύῃ. ἵνα δὲ μηθὲν ἐν τῇ συλλήψει τῶν
πολιτῶν νεωτερίσασιν οἱ προσήκοντες αὐτοῖς ἢ τῶν
ἄλλων τινὲς πολιτῶν, μηδ' ἐμφύλιοι διὰ τὴν ταραχὴν
ταύτην γένωνται φόνοι, γράμματα πέμψας πρὸς τὸν
ἐπὶ τῆς πολιορκίας τῆς Φιδηναίων τεταγμένον ὑπα-
10 τον, ἐκέλευσεν ἀρχομένης τῆς νυκτὸς ἄγοντα τὸ κρά-
τιστον τῆς στρατιᾶς, ἦκειν ἐπὶ τὴν πόλιν καὶ πλησίον
τοῦ τείχους ἐν ὄρεινῳ τόπῳ θέσθαι τὰ ὄπλα.

LVII. Παρασκευασάμενος δὲ ταῦτα τοῖς μηνύ-
σασι τὴν πρᾶξιν εἶπε, πρὸς τοὺς ἡγεμόνας 980
15 τῶν συνωμοτῶν ἦκειν εἰς τὴν ἀγορὰν περὶ μέσας
νύκτας, ἄγοντας οἷς μάλιστα πιστεύουσι τῶν ἑταίρων,
ὡς ἐκεῖ τάξιν τε καὶ χώραν καὶ σύνθημα ληφόμενους,
καὶ ἂ δεῖ πράττειν ἕκαστους ἀκούσοντας. ἐγίνετο
ταῦτα· καὶ ἐπειδὴ συνήχθησαν οἱ προεσθηκότες τῶν
20 ἑταιριῶν ἅπαντες εἰς τὴν ἀγορὰν, διὰ συνθημάτων
ἀδήλων ἐκείνοις εὐθὺς αἶ τε ἄκραι πλήρεις ἐγίνοντο
τῶν ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀνειληφόντων τὰ ὄπλα, καὶ τὰ
περὶ τὴν ἀγορὰν ὑπὸ τῶν ἰππέων ἐφρουρεῖτο κύκλῳ,
οὐδεμία τε κατελείπετο τοῖς ἀπιέναι βουλομένοις ἔξο-
25 δος. καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ ἕτερος τῶν ὑπά-
των Μάνιος, ἀπὸ τῆς Φιδήνης ἀναστὰς, παρῆν εἰς
τὸ πεδίου ἀγων τὴν δύναμιν. ὡς δ' ἡμέρα τάχιστα
διέλαμψεν, ὀπίσθας περὶ ἑαυτοὺς ἔχοντες οἱ ὑπατοὶ
προῆλθον ἐπὶ τὸ βῆμα· καὶ διὰ πάντων τῶν στενωπῶν 981
30 τοῖς κήρυξι περιαγγεῖλαι κελεύσαντες ἦκειν τὸν δῆμον
εἰς ἐκκλησίαν, παντὸς τοῦ κατὰ τὴν πόλιν ὄχλου συν-
δραμόντος, δηλοῦσί τε αὐτοῖς τὴν γενομένην ἐπὶ τῇ

καθόδῳ τοῦ τυράννου συνωμοσίαν καὶ τοὺς μηνυτὰς
ἀναβιβάζονται. καὶ μετὰ τοῦτο ἀπολογεῖσθαι συγγω-
ρήσαντες, ἂν τινες ἀμφισβητῶσι πρὸς τὴν μήνυσιν,
ἐπειδὴ πρὸς ἄρρησιν οὐδεὶς ἐπεχείρησε τραπέσθαι,
μεταστάντες ἐκ τῆς ἀγορᾶς εἰς τὸ βουλευτήριον γνώ- 5
μας ὑπὲρ αὐτῶν διηρώτησαν τοὺς συνέδρους, καὶ
γραψάμενοι τὰ δόξαντα αὐτοῖς ἦκον αὐθις ἐπὶ τὴν
ἐκκλησίαν καὶ τὸ προβούλευμα ἀνέγνωσαν. ἦν δὲ
τοιούδε· Ταρκυνίοις μὲν τοῖς μηνύσασι τὴν ἐπίθε-
σιν πολιτείαν δεδόσθαι καὶ ἀργυρίου μυρίας ἑκατέρῳ 10
δραμῶν καὶ πλέθρα γῆς δημοσίας εἴκοσι· τοὺς δὲ
982 μετασχόντας τῆς συνωμοσίας συλληφθέντας ἀποθα-
νεῖν, ἂν καὶ τῷ δήμῳ ταῦτα δοκῇ. τοῦ δὲ συνελ-
λυθότος ὄχλου κύρια ποιήσαντος τὰ δόξαντα τῇ
βουλῇ, μεταστῆναι κελεύσαντες ἐκ τῆς ἀγορᾶς τοὺς 15
ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν συνελλυθότας, ἔπειτ' ἐκέλευσαν
τοὺς ὑπηρέτας ἔχοντας ξίφη, οἱ πάντας τοὺς ἐνόχους
ταῖς αἰτίαις ἐν ᾧ συνεκλείσθησαν χωρῶν περιστάντες
κατεφόνευσαν. διαχωρησάμενοι δὲ τούτους οὐκέτι παρ-
εδέξαντο μήνυσιν οὐδεμίαν κατ' οὐθενὸς τῶν ταῦτα 20
βουλευσαμένων, ἀλλὰ πάντας ἀφῆκαν τῶν ἐγκλημά-
των τοὺς διαφυγόντας τὴν ἐκ χειρὸς κόλασιν, ἵνα
πᾶν ἔξαιρεθῇ τὸ ταραχῶδες ἐκ τῆς πόλεως. οἱ μὲν
δὲ συστήσαντες τὴν συνωμοσίαν τοιούτῳ τρόπῳ διε-
983 φθάρησαν· ἡ δὲ βουλὴ καθαρθῆναι ψηφισαμένη 25
τοὺς πολίτας ἅπαντας, ὅτι πολιτικοῦ φόνου γνώμας
ἠναγκάσθησαν ἀποδείξασθαι, ὡς οὐ θεμιτὸν αὐτοῖς
ἐφ' ἱερὰ παρῆναι καὶ θυσῶν κατάρχεσθαι, πρὶν
ἀφοσιώσασθαι τὸ μίasma καὶ τὴν συμφορὰν λύσαι
τοῖς εἰωθόσι καθαροῖς· ἐπειδὴ πᾶν ὅσον ἦν ὅσιον 30
ὑπὸ τῶν ἐξηγουμένων τὰ θεῖα κατὰ τὸν ἐπιχώριον
νόμον ἐπράχθη, θυσίας μετὰ τοῦτο χαριστηρίους καὶ

ἀγῶνας ἐκρινεν ἐπιτελεσθῆναι, καὶ τρεῖς ἡμέρας
ἔδημεν εἰς ταῦτα ἱεράς. Μανίου δὲ Τυλλίου θατέ-
ρου τῶν ὑπάτων ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ ἐπανύμοις τῆς
πόλεως ἀγῶσι κατὰ τὴν πομπὴν ἐκ τοῦ ἱεροῦ πεδόν-
5 τος ἄρματος κατ' αὐτὸν τὸν ἰππόδρομον, καὶ τρίτῃ
μετὰ τὴν πομπὴν ταύτην ἡμέρᾳ τελευτήσαντος, τὸν
λειπόμενον χρόνον βραχὺν ὄντα τὴν ἀρχὴν μόνος ὁ
Σολπίκιος κατέσχευ.

LVIII. Ὑπατοὶ δὲ εἰς τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτὸν ἀπε-
10 δείχθησαν Πόπλιος Οὐτετούριος Γεμῖνος καὶ Πόπλιος
Αἰβούτιος Ἐλβας. τούτων ὁ μὲν Αἰβούτιος ἐπὶ 984
τῶν πολιτικῶν ἐτάχθη πραγμάτων φυλακῆς οὐ μι-
κρῆς δεῖσθαι δοκούντων, μὴ τις ἐτέρα νεωτερισθῆ
πραΐξις ἐκ τῶν πενήτων. Οὐτετούριος δὲ τὴν ἡμίσειαν
15 τῆς στρατιᾶς ἐπαγόμενος τὴν Φιδηναίων γῆν ἐδήγου
κωλύοντος οὐδενός, καὶ προσκαθεζόμενος τῇ πόλει
προσβολὰς ἐποιεῖτο συνεχεῖς. οὐ δυνάμενος δὲ πο-
λιορκίᾳ τὸ τεῖχος ἐλεῖν ἀπεχαρακὸν τὰ πέριξ καὶ
ἀπετάφρευεν, ὡς λιμῶ τοὺς ἀνθρώπους παραστησό-
20 μενος. ἤδη δὲ κάμνουσι τοῖς Φιδηναίοις ἦκεν ἐπι-
κουρία Λατίνων, ἣν ἀπέστειλε Σέξτος Ταρκύνιος,
καὶ σῖτος καὶ ὄπλα καὶ τᾶλλα τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἐπι-
τήδεια. οἷς πιστεύσαντες ἐθάρρησαν προελθεῖν ἐκ τῆς
πόλεως, δυνάμις οὐ μικρὰ, καὶ ποιοῦνται στρατόπεδον
25 ἐν ὑπαίθρῳ. ὁ μὲν δὴ περικτεισμός οὐκέτι τοῖς Ῥω-
μαίοις χρήσιμος ἦν, ἐδόκει δὲ ἀγῶνος δεῖν· καὶ γί-
νεται πλησίον τῆς πόλεως μάχη μέχρι τινὸς ἀγχώμα- 985
λος· ἔπειτα ὑπὸ τοῦ τάλαιπώρου τῶν Ῥωμαίων, ὁ
διὰ τὴν πολλὴν ἄσκησιν αὐτοῖς περιῆν, ἐκβιασθέντες
30 οἱ Φιδηναῖοι πλείους ὄντες ὑπὸ ἐλαττόνων εἰς φυγὴν
κατέστησαν. φόνος δὲ οὐ πολὺς αὐτῶν ἐγένετο, τῆς
ὑποχωρήσεως εἰς τὴν πόλιν οὐ διὰ μακροῦ γενομένης

καὶ τῶν ἐπὶ τοῖς τεύχεσι τοὺς διώξαντας ἀποκρουσα-
μένων. μετὰ τοῦτο τὸ ἔργον οἱ μὲν ἐπίκουροι δια-
σκεδασθέντες ἀπήεσαν οὐδὲν τοὺς ἐνδον ὠφελήσαν-
τες· ἡ δὲ πόλις ἐν ταῖς αὐταῖς πάλιν ἐγεγόνει συμ-
φοραῖς καὶ τῇ σπάνει τῶν ἀναγκαίων ἐπόνει. κατὰ 5
δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Σέξτος Ταρκύνιος ἄγων
στρατιὰν Λατίνων ἐπὶ Σιγνίαν κατεχομένην ὑπὸ Ῥω-
μαίων ἐστράτευσεν, ὡς ἔξ ἐφόδου τὸ φρούριον παρα-
ληψόμενος. γενναίως δὲ τῶν ἐνδον ἀπομαχεσαμένων,
986 παρεσκευάστο μὲν ὡς λιμῶ τοὺς ἀνθρώπους τὸ χω- 10
ρίον ἐκλιπεῖν ἀναγκάσων, καὶ πολὺν αὐτόθι χρόνον
οὐδὲν ἀξιόλογον πράττων διετέλει· ἀποτυχῶν δὲ καὶ
ταύτης τῆς ἐλπίδος ἀφικομένης τοῖς φρουροῖς ἀγορᾶς
τε καὶ βοηθείας ἀπὸ τῶν ὑπάτων, λύσας τὴν πολιορκί-
αν ἀπῆγε τὰς δυνάμεις. 15

LVIII. Τῷ δ' ἐξῆς ἐνιαυτῷ Ῥωμαῖοι καθιστᾶσιν
ὑπάτους Τίτον Λάρκιον Φλάβιον καὶ Κόιντον Κλοί-
λιον Σικελόν. τούτων ὁ μὲν Κλοίλιος τὰ πολιτικὰ
πράττειν ἐτάχθη ὑπὸ τῆς βουλῆς τὴν ἡμίσειαν τῆς
στρατιᾶς ἔχων φυλακῆς ἕνεκα τῶν νεωτεριζόντων, 20
ἐπιεικῆς τὴν φύσιν εἶναι δοκῶν καὶ δημοτικός. ὁ δὲ
Λάρκιος ἐπὶ τὸν κατὰ Φιδηναίων πόλεμον ἐξηρτυ-
μένην στρατιὰν ἄγων καὶ τὰ εἰς πολιορκίαν ἐπιτήδεια
παρασκευασάμενος ὤχετο. πονουμένοις τε τῷ μήκει
τοῦ πολέμου τοῖς Φιδηναίοις καὶ πάντων σπανίζουσι 25
τῶν ἀναγκαίων χαλεπὸς ἦν, ὑπορύττων τε τοὺς θε-
987 μελίους τῶν τειχῶν καὶ χώματα ἐγείρων καὶ μηχανὰς
προσφέρων καὶ οὐθ' ἡμέρας οὔτε νυκτὸς τῆς πολιορκί-
ας ἀφιστάμενος ὀλίγον τε χρόνον κατὰ κράτος αἰ-
ρήσειν τὴν πόλιν ὑπολαμβάνων. οὐδὲ γὰρ αἱ Λατί- 30
νων πόλεις, αἷς οἱ Φιδηναῖοι μόναις πιστεύοντες
ἀνείλοντο τὸν πόλεμον, ἱκαναὶ σῶζειν αὐτοὺς ἔτι

τότ' ἦσαν. ἰδίᾳ μὲν γὰρ οὐδεμία πόλις ἀξιοχρεως ἦν
 ἀπαλλάξαι τῆς πολιορκίας αὐτούς, κοινῇ δ' ἐξ ὅλου
 τοῦ ἔθνους οὕτω συνειστήκει δύναις, ἀλλὰ πολλά-
 κισ πρεσβενομένοις αὐτοῖς τὰς αὐτὰς ἐδίδοσαν οἱ
 5 προεστηκότες τῶν πόλεων ἀποκρίσεις, ὡς ἀφιζομένης
 σφίσιν ἐπικουρίας ἐν τάχει· ἔργον δὲ οὐδὲν ἐγίνετο
 ταῖς ὑποσχέσεσιν ὅμοιον, ἀλλὰ μέχρι λόγων αἱ περὶ
 τῆς συμμαχίας ἐλπίδες ἐχώρουν. οὐ μὴν παντάπασί
 γε τὰ παρὰ τῶν Λατίνων ἀπεγνώκεσαν οἱ Φιδηναῖοι,
 10 ἀλλὰ διεκατέρουον ἐπὶ ταῖς ἐκείθεν ἐλπίσι πάντα τὰ
 δεινὰ ὑπομένοντες. ἦν δὲ ὑπὲρ πάντα ὁ λιμὸς ἀμα-
 χον προῦγμα, καὶ πολὺν οὗτος ἐποίησεν ἀνθρώπων 988
 φθόρον. ὡς δὲ ἀπειρήκεσαν ἤδη τοῖς κακοῖς, πρε-
 σβευτὰς ἀπέστειλαν ὡς τὸν ὑπατον ἀνοχὰς αἰτούντες
 15 εἰς τεταγμένον τινα ἡμερῶν ἄριθμον, ὡς ἐν τούτῳ
 βουλευσόμενοι τῷ χρόνῳ περὶ τῆς πρὸς Ῥωμαίους φι-
 λίας, ἐφ' οἷς αὐτὴν ποιήσονται δικαίους. ἦν δὲ οὐ
 βουλῆς χάρις αἰτούμενος ὑπ' αὐτῶν ὁ χρόνος, ἀλλὰ
 παρασκευῆς τῶν συμμαχῶν, ὡς ἐδήλωσαν τῶν αὐτο-
 20 μόλιων τινὲς ἐναγχοῦς ἀφιγμένοι. τῇ γὰρ ἔμπροσθεν
 νυκτὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν πολιτῶν καὶ πλείστον
 ἐν ταῖς Λατίνων πόλεσι δυναμένους ἀπεστάλκεσαν
 πρέσβεις πρὸς τὸ κοινὸν ἰακτηρίας φέροντας.

LX. Ταῦτα δὴ προεγνωκῶς ὁ Λάρκιος, τοῖς
 25 μὲν αἰτοῦσι τὰς ἀνοχὰς ἐκέλευσε τὰ ὄπλα ἀποθεμέ-
 νοις καὶ τὰς πύλας ἀνοίξαι, τότε διαλέγεσθαι πρὸς
 αὐτόν· ἄλλως δὲ οὔτε διαλλαγὰς οὔτε ἀνοχὰς οὔτε
 ἄλλο φιλάνθρωπον ἢ μέτριον οὐδὲν αὐτοῖς ὑπάρξειν
 ἔφη παρὰ τῆς Ῥωμαίων πόλεως· τοὺς δὲ ἀποστα-
 30 λέντας ἐπὶ τὸ Λατίνων ἔθνος πρεσβευτὰς ἐφύλαττε
 μηκέτι παρελθεῖν ἐντὸς τείχους, ἀπάσας τὰς εἰς τὴν
 πόλιν ἀγούσας ὁδοὺς φρουραῖς ἐπιμελεστέρας διαλα-

989 βῶν, ὥστε ἠναγκάσθησαν οἱ πολιορκούμενοι τὰς
 συμμαχικὰς ἀπογνόντες ἐλπίδας ἐπὶ τὰς τῶν πολε-
 μίων δεήσεις καταφυγεῖν. καὶ συνελθόντες εἰς ἐκ-
 κλησίαν ἐκριναν ὑπομένειν τὰς διαλλαγὰς ἐφ' οἷς ὁ
 κρατῶν ἦξιον. οὕτως δὲ ἄρα πολιτικὰ ἦν τὰ τῶν τότε 5
 ἡγεμόνων ἦθη καὶ πλείστον ἀπέχοντα τυραννικῆς
 αὐθαδείας, ἦν σπάνιοι τινες τῶν καθ' ἡμᾶς ἡγεμό-
 νων ἰσχυσαν ἐξουσίας ἐπαρθέντες μεγέθει διαφυγεῖν,
 ὥστε παραλαβὼν τὴν πόλιν ὁ ὑπατος οὐδὲν ἀπὸ τῆς
 ἑαυτοῦ γνώμης ἐπραξεν, ἀλλ' ἀποθέσθαι τοὺς ἀν- 10
 θρώπους κελεύσας τὰ ὄπλα καὶ φρουρὰν ἐπὶ τὴν
 ἄκραν καταλιπὼν, αὐτὸς εἰς τὴν Ῥώμην ἀπῆει, καὶ
 συναγαγὼν τὸ συνέδριον ἀπέδωκεν αὐτοῖς σκοπεῖν,
 [πῶς ἢ] τίνα χρηστέον τοῖς παραδοῦσιν ἑαυτοὺς τρό-
 πον. ἐφ' οἷς ἀγασθέντες τὸν ἄνδρα τῆς πρὸς αὐτοὺς 15
 τιμῆς οἱ σύεδροι, τοὺς μὲν ἐπιφανεστάτους Φιδη-
 ναίων καὶ τῆς ἀποστάσεως ἄρξαντας ἐδικαίωσαν οὓς
 990 ἂν ὁ ὑπατος ἀποφύνηται ῥάβδοις μαστιγωθέντας
 ἀποκοπῆναι τὰς κεφαλὰς· περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἐπ'
 ἐκείνῳ τὴν ἐξουσίαν ἐποίησαν ἅπαντα πράττειν ὅσα 20
 προηρεῖτο. γενόμενος δὲ ὁ Λάρκιος ἀπάντων κύριος
 ὀλίγους μὲν τινὰς τῶν Φιδηναίων κατηγορηθέντας
 ὑπὸ τῶν τὰ ἐναντία φρονούντων ἐν τοῖς ἀπάντων
 ὀφθαλμοῖς ἀπέκτεινε, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν ἐδήμευσε,
 τοῖς δὲ ἄλλοις ἅπασιν ἀπέδωκε τὴν τε πόλιν ἔχειν 25
 καὶ τὰ χρήματα, γῆν τε αὐτῶν ἀπετέμετο τὴν ἡμί-
 σειαν, ἦν ἐκληρούχησαν οἱ καταλειφθέντες ἐν τῇ πό-
 λει Ῥωμαίων φρουροὶ τῆς ἄκρας. ταῦτα διαπραξά-
 μενος ἀπῆγεν ἐπ' οἴκου τὴν στρατιάν.

LXI. Ὡς δὲ ἀπηγγέλθη τοῖς Λατίνοις ἢ τῆς Φι- 30
 δήνης ἄλωσις, ὀρθὴ καὶ περίφοβος πᾶσα πόλις ἦν,
 καὶ τοῖς προεστηκόσι τῶν κοινῶν ἅπαντες ἐχαλέπαι-

νον ὡς προδεδωκόσι τοὺς συμμάχους. συναχθείσης δὲ ἀγορᾶς ἐν Φερεντίνῳ πολλὴν ἐποιοῦντο τῶν ἀποσπενδόντων τὸν πόλεμον κατηγορίαν οἱ τὰ ὅπλα πεύθοντες αὐτοὺς ἀναλαβεῖν, μάλιστα δὲ Ταρκυνίῳ τε 5 καὶ ὁ κηδεστὴς αὐτοῦ Μαιμίλιος καὶ οἱ προεσθηκότες τῆς Ἀρικηνῶν πόλεως. ὑφ' ὧν ἐκδημαγωγηθέντες ὅσοι τοῦ Λατίνων μετείχον γένους κοινῇ τὸν κατὰ Ῥωμαίων ἀναιροῦνται πόλεμον· καὶ ἵνα πόλις μηδεμία μῆτε προδῶ τὸ κοινὸν μῆτε προκαταλύσῃται τὴν 10 ἐχθρῶν ἄνευ τῆς ἀπάντων γνώμης ὅρκους ἔδωσαν ἀλλήλοις, καὶ τοὺς μὴ φυλάζοντας τὰς ὁμολογίας ἐκσπόνδους εἶναι καὶ καταράτους ἐψηφίσαντο καὶ πολεμίους ἀπάντων. οἱ δὲ ἐγγραψάμενοι ταῖς συνθήκαις ταῦτα πρόβουλοι καὶ τοὺς ὅρκους ὁμόσαντες 15 ἀπὸ τούτων τῶν πόλεων ἦσαν ἄνδρες, Ἀρδεατῶν, Ἀρικηνῶν, Βοϊλλανῶν, Βουβεντανῶν, Κόρνων, Καρνευτανῶν, Κιρκαιητῶν, Κοριολανῶν, Κορβιντῶν, Καβανῶν, Φορτινείων, Γαβίων, Λαυρεντίνων, Λα- 992 νουίνων, Λαβινατῶν, Λαβικανῶν, Νομεντανῶν, Νωρβανῶν, Πραινεστίνων, Πεδανῶν, Κορκοτουλα- 20 νῶν, Σατρικανῶν, Σκαπτηνίων, Σητίνων, Τιβουρτίνων, Τυσκλανῶν, Τελληρίων, Τοληρίων, Οὐελιτρανῶν· ἐκ τούτων πασῶν τῶν πόλεων τοὺς ἐν ἀκμῇ συστρατεύειν ὅσων ἂν δέη τοῖς ἡγεμόσιν Ὀκταουτῶ 25 Μαιμίλῳ καὶ Σέξτῳ Ταρκυνίῳ· τούτους γὰρ ἀπέδειξαν στρατηγούς αὐτοκράτορας. ἵνα δὲ εὐπρεπεῖς δόξωσι ποιεῖσθαι τὰς τοῦ πολέμου προφάσεις, προ- 993 σβευτὰς ἐξ ἑκάστης πόλεως τοὺς ἐπιφανεστάτους εἰς Ῥώμην ἀπέστειλαν, οἱ καταστάντες ἐπὶ τὴν βουλήν 30 ἔλεγον κατηγορεῖσθαι τὴν πόλιν αὐτῶν ὑπὸ τῆς πόλεως τῶν Ἀρικηνῶν, ὅτι πόλεμον ἐπιφερόντων Τυρρηνῶν Ἀρικηνοῖς οὐ μόνον ἀσφαλεῖς παρέσχον αὐτοῖς

διὰ τῆς ἑαυτῶν χώρας τὰς διόδους, ἀλλὰ καὶ συνέπραξαν ὅσων αὐτοῖς εἰς τὸν πόλεμον ἔδει, καὶ τοὺς φυγόντας ἐκ τῆς τροπῆς ὑποδεξάμενοι τραυματίας καὶ ἀνόπλους ἅπαντας ὄντας ἔσωσαν, οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι κοινὸν ἐπήγον ἅπασιν τοῖς ὁμοεθνέσι πόλεμον, 5 καὶ εἰ τὴν Ἀρικηνῶν πόλιν ὑποχείριον ἔλαβον, οὐδὲν ἂν ἦν τὸ κωλύσον αὐτοὺς καὶ τὰς ἄλλας καταδολώσασθαι πόλεις ἀπάσας. εἰ μὲν οὖν βουλήσονται δίκας Ἀρικηνοῖς ὑπέχειν ἐπὶ τὸ κοινὸν τῶν Λατίνων ἀφικόμενοι δικαστήριον καὶ εἴξουσι τοῖς ὑπὸ πάντων 10 δικασθησομένοις, οὐδὲν αὐτοῖς ἔφασαν δεήσειν πολέμου· εἰ δὲ τὴν συνήθη φυλάξαντες ἀνθάδειαν, οὐδὲν ἀξιώσουσι συγχωρεῖν τοῖς συγγενέσι τῶν δικαίων 994 καὶ μετρίων, ἠπέιλουν πολεμήσειν αὐτοῖς Λατίνους ἅπαντας ἀνὰ κράτος. 15

LXII. Ταῦτα προκαλουμένων τῶν πρεσβευτῶν, οὐκ ἀξιοῦσα δίκην ὑποσχεῖν Ἀρικηνοῖς ἡ βουλή, περὶ ὧν οἱ κατηγοροῦντες ἐμελλον γίνεσθαι κριταί, καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων κριτὰς ἔσεσθαι ὑπολαμβάνουσα τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ προσθήσειν ἔτι βαρύτερα τούτων 20 ἐπιτάγματα, δέχεσθαι τὸν πόλεμον ἐψηφίσατο. τῆς μὲν οὖν ἀρετῆς ἔνεκα καὶ τῆς ἐμπειρίας τῶν ἀγῶνων οὐδεμίαν ὑπελάμβανε καταλήψεσθαι τὴν πόλιν συμφορᾶν, τὸ δὲ πλῆθος ὠρῶδει τῶν πολεμίων· καὶ πολλὰ διαπέμπουσα πρέσβεις παρεκάλει τὰς πλη- 25 σιοχώρους πόλεις ἐπὶ συμμαχίαν, ἀντιπρεσβευομένων εἰς τὰς αὐτὰς [πόλεις] καὶ τῶν Λατίνων καὶ πολλὰ τῆς Ῥώμης κατηγοροῦντων. Ἐρρικες μὲν οὖν κοινῇ 995 συνελθόντες ὑποπτα καὶ οὐδὲν ὑγιᾶς ἀμφοτέραις ταῖς πρεσβείαις ἀπεκρίναντο, συμμαχήσειν μὲν οὐδετέροις 30 λέγοντες κατὰ τὸ παρὸν, βουλευέσεσθαι δὲ ὁπότεροι δικαιοτέρα ἀξιοῦσι κατὰ σχολήν, τῇ δὲ βουλῇ χρό-

νον ἐνιαύσιον ἀποδώσειν. Ῥότολοι δὲ Λατίνοι μὲν
ἐπικουρίαν πέμψειν ἄντικρυς ὑπέσχοντο, Ῥωμαίοις
δ' ἂν βουλευθῶσι καταλύσασθαι τὴν ἐχθρὰν, διὰ
σφῶν μετριωτέρους παρέξειν Λατίνους ἔφασαν καὶ
5 τὰς συμβάσεις αὐτοῖς διαιτήσειν. Οὐλοῦσχοι δὲ
καὶ θαναμάζειν ἔλεγον τῆς Ῥωμαίων ἀναισχυντίας,
ὅτι συνειδότες ἑαυτοῖς ὅτι τὰ τε ἄλλα ἡδίκηότες
ἦσαν αὐτοῖς, καὶ τὰ τελευταῖα [ὡς] τῆς χώρας τὴν
κρατίστην αὐτοῖς ἀφελόμενοι κατεῖχον, οὐδὲν ἤσδον
10 ἐτόλμησαν ἐπὶ συμμαχίαν ἐχθροῦς ὄντας σφῶς παρα-
καλεῖν, συνεβούλευόν τε αὐτοῖς ἀποδοῦσι τὴν χώραν,
τότε παρὰ τῶν φίλων ἀπαιτεῖν τὰ δίκαια. Τυρρηνοὶ
δὲ ἀμφοτέροις ἐμποδῶν ἐγίνοντο, Ῥωμαίοις μὲν σπον-
δάς γεγενῆσθαι λέγοντες οὐ πρὸ πολλοῦ, πρὸς δὲ Ταρ-
15 κυνίους συγγένειαν εἶναι σφίσι καὶ φιλίαν. τοιαῦτα 996
τούτων ἀποκριναμένων οὐδὲν οἱ Ῥωμαῖοι ταπεινω-
θέντες, ὃ παθεῖν εἰκὸς ἦν τοῖς μέγαν τε πόλεμον
αἰρουμένοις καὶ πάσας ἀπεργνωκότας τὰς συμμαχικὰς
ἐλπίδας, ἀλλὰ ταῖς οἰκείαις δυνάμεσι πιστεύοντες
20 μόναίς πολλῶ προθυμότεροι πρὸς τὸν ἀγῶνα ἐγίνοντο,
ὡς διὰ τὴν ἀνάγκην ἄνδρες ἀγαθοὶ παρὰ τοῖς κιν-
δύνοις ἐσόμενοι, καὶ ἂν κατὰ νοῦν πράξωσι ταῖς
ιδίαις ἀρεταῖς κατορθώσαντες τὸν πόλεμον οὐδενὶ
κοινωσόμενοι τῆς δόξης. τοσοῦτον αὐτοῖς φρονήματος
25 καὶ τόλμης ἐκ τῶν πολλῶν ἀγῶνων περιῆν.

LXIII. Παρασκευαζόμενοι δὲ τὰ εἰς τὸν πόλεμον
ἐπιτήδεια καὶ τὰς δυνάμεις ἀρξάμενοι καταγράφειν,
εἰς πολλὴν ἐνέπιπτον ἀμηχανίαν, οὐ τὴν αὐτὴν ἀπάν-
των προθυμίαν εἰς τὰ ἔργα παρεχομένων. οἱ γὰρ
30 ἐνδεεῖς βίον καὶ μάλιστα οἱ τὰ χρεῖα τοῖς συμβαλοῦσι
διαλύσαι οὐ δυνάμενοι πολλοὶ σφόδρα ὄντες οὐχ
ὑπήκουον ἐπὶ τὰ ὄπλα καλούμενοι οὐδ' ἐβούλοντο 997

κοινωνεῖν οὐδενὸς ἔργου τοῖς πατρικίοις, εἰ μὴ ψη-
φίσαιντο αὐτοῖς χρεῶν ἄφεσιν· ἀλλὰ καὶ καταλεί-
ψειν τινὲς αὐτῶν τὴν πόλιν ἔλεγον καὶ παρεκελεύ-
οντο ἀλλήλοις μὴ φιλοχωρεῖν πόλει μηδενὸς αὐτοῖς
ἀγαθοῦ μεταδιδούση. τέως μὲν οὖν παρακαλεῖν αὐ- 5
τοὺς οἱ πατρικιοὶ καὶ μεταπείδειν ἐπειρῶντο, ἐπεὶ δὲ
οὐθὲν ἐγίνοντο μετριώτεροι πρὸς τὰς παρακλήσεις,
οὕτω δὲ συνελθόντες εἰς τὸ βουλευτήριο ἐσκόπουν
τίς εὐπροεπεστέρα λύσις ἔσται τῆς κατεχούσης τὴν
πόλιν ταραχῆς. ὅσοι μὲν οὖν ἐπεικειῖς τὴν φύσιν καὶ 10
μέτριοι τοῖς τιμήμασι τῶν βίων ἦσαν, παρήρουν
ἀφεῖναι τὰ χρεῖα τοῖς πένησι καὶ προῖσθαι πολιτικὴν
εὐνοίαν ὀλίγου διαφόρου, μεγάλα μέλλοντας ἐξ αὐτῆς
κερδανεῖν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ.

LXIII. Ἦν δὲ ὁ ταύτης ἡγούμενος τῆς γνώμης 15
Μάρκος Οὐαλέριος, υἱὸς Ποπλίου Οὐαλερίου, ἐνὸς
998 τῶν καταλυσάντων τὴν τυραννίδα, [Ποπλίου,] τοῦ
κληθέντος διὰ τὴν εἰς τὸ δημοτικὸν εὐνοίαν Ποπλι-
κόλα, [ἀδελφός,] διδάσκων αὐτοῖς, ὅτι τοῖς μὲν ὑπὲρ
τῶν ἴσων ἀγωνιζομένοις ἴσαι φιλοῦσιν ἐμφύεσθαι 20
πρὸς τὰ ἔργα φιλοτιμίαι, τοῖς δὲ μηδενὸς ἀπολαύειν
μέλλουσιν ἀγαθοῦ οὐδὲν ἐπέσχηται φρονεῖν γενναίου·
ἡρεθίσθαι τε λέγων ἅπαντας τοὺς ἀπόρους καὶ περι-
ιόντας κατὰ τὴν ἀγορὰν λέγειν· Τί δ' ἡμῖν ἔσται
πλέον ἂν νικήσωμεν τοὺς ἔξωθεν πολεμίους, εἰ τοῖς 25
δανεισταῖς ἀγῶγμοι πρὸς τὰ χρεῖα γενησόμεθα, καὶ
τῇ πόλει τὴν ἡγεμονίαν κατασκευάσαντες, αὐτοὶ μηδὲ
τὴν ἐλευθερίαν τοῖς σώμασι φυλάξαι δυνησόμεθα;
κίνδυνόν τε οὐ τοῦτου μόνου ἐπαχθῆναι σφίσι ἀπο-
φαίνων, ἂν ἐκπολεμωθῇ πρὸς τὴν βουλὴν ὁ δῆμος, 30
μὴ καταλίπη τὴν πόλιν ἐν τοῖς κινδύνοις, ὃ πάντα
ὀρρωδεῖν χρὴ τοῖς τὰ κοινὰ σώζεσθαι βουλομένοις,

ἀλλὰ κάκεινον τὸν ἔτι τούτου χαλεπώτερον, μὴ ταῖς 999
 παρὰ τῶν τυράννων φιλανθρωπίας ἐξαπατηθεὶς κατὰ
 τῶν πατρικίων ἄρη τὰ ὄπλα καὶ συγκαταγάγη Ταρ-
 κύνιον ἐπὶ τὴν ἀρχήν. ἕως οὖν ἔτι λόγους καὶ ἀπει-
 5 λὰς εἶναι, πονηρὸν δὲ ἔργον μηδὲν ὑπὸ τοῦ δήμου
 γεγυμέναι, φθάσαι τῇ βοήθειᾳ ταύτῃ τὸν δῆμον εἰς
 τὰ πράγματα προοικειωσαμένους παρήγει, οὔτε πρώ-
 τους τὸ πολίτευμα τοῦτο καθισταμένους οὔτε αἰσχύ-
 νην τινα δι' αὐτὸ μεγάλην ὀφλήσοντας, ἀλλὰ πολλούς
 10 ἔχοντας ἐπιδείξει καὶ τοῦτο ὑπομείναντας καὶ ἄλλα
 πολλῶ τούτου χαλεπώτερα, ὅταν μηδὲν ἐξῆ πρόαττειν
 ἕτερον· τὰς γὰρ ἀνάγκας κρείττους εἶναι τῆς ἀν-
 θρωπίνης φύσεως, καὶ τὸ εὐπρεπὲς τότε ἀξιοῦν ἅπαν-
 τας σκοπεῖν, ὅταν ἔχωσιν ἤδη τὸ ἀσφαλές.

15 LXV. Ἐξαριθμησάμενος δὲ πολλὰ καὶ ἐκ πολλῶν
 παραδείγματα πόλεων τελευταίαν παρέσχετο τὴν
 Ἀθηναίων πόλιν μεγίστου τότε τυγχάνουσαν ὀνόμα- 1000
 τος ἐπὶ σοφία, οὐ πρὸ πολλῶν χρόνων ἀλλὰ κατὰ
 τοὺς πατέρας αὐτῶν ἄφεσιν χρεῶν ψηφισαμένην τοῖς
 20 ἀπόροις Σόλωνος καθηγησαμένου, καὶ οὐθέναι τῇ
 πόλει τοῦ πολιτεύματος τοῦδ' ἐπιτιμᾶν, οὐδὲ τὸν εἰσ-
 ηγησάμενον αὐτὸ δημοκόπον καὶ πονηρὸν ἀποκαλεῖν,
 ἀλλὰ καὶ τοῖς πεισθεῖσι πολλὴν φρόνησιν ἅπαντας
 μαρτυρεῖν, καὶ τῷ πείσαντι μεγάλην σοφίαν. Ῥωμαί-
 25 οῖς δὲ, οἷς οὐ περὶ μικρῶν τὸν κίνδυνον εἶναι διαφο-
 ρῶν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ μὴ παραδοθῆναι πάλιν ὠμῶ καὶ
 παντὸς χεῖρου θηρίου τυράννου, τίς τῶν νοῦν ἔχόν-
 των ἐπιτιμήσειεν ἂν, ἐὰν τῇ φιλανθρωπία ταύτῃ
 συμμάχους ἀντὶ πολεμίων τοὺς πένητας κατασκευ-
 30 ἄσονται τῇ πόλει γενέσθαι; διεξελθὼν δὲ τὰ ξενικά 1001
 παραδείγματα τελευταίου τὸν ἐκ τῶν ἐπιχωρίων ἔρ-
 γων προσελάμβανε λόγον, ὑπομιμνήσκων τὰς ἑναγχοῦς

κατασχούσας αὐτοὺς ἀνάγκας, ὅτι κρατουμένης σφῶν
 τῆς χώρας ὑπὸ Τυρρηνῶν τειχίφεις γενόμενοι καὶ
 εἰς πολλὴν τῶν ἀναγκαίων καταστάντες ἀπορίαν,
 οὐκ ἔσχον ἀνθρώπων μεμνηνῶν καὶ θανατῶντων
 ἀνοήτους λογισμούς, ἀλλ' εἷξαντες τοῖς κατέχουσι 5
 καιροῖς καὶ τὴν ἀνάγκην διδάσκαλον τῶν συμφερόν-
 των λαβόντες, ὄμωρα τε δοῦναι βασιλεῖ Πορσίνα τοὺς
 ἐπιφανεστάτους παῖδας ὑπέμειναν, οὐκ ἄλλο πρότερον
 τοῦτο ὑπομείναντες, καὶ μέρος τῆς χώρας ζημιωθῆναι,
 τῶν Ἐπὶ πάγων Τυρρηνοῖς ἀποστάντες, καὶ δικα- 10
 στή χρήσασθαι τῷ πολεμίῳ περὶ ὧν αὐτοῖς ὁ τύραν-
 νος ἐνεκάλει, [διδόντες] καὶ ἀγορὰν καὶ ὄπλα καὶ τὰλλα
 ὅσων ἐδέοντο Τυρρηνοὶ παρασχεῖν ἐπὶ τῇ καταλύσει
 τοῦ πολέμου. τούτοις δὲ τοῖς παραδείγμασι χρησά-
 15 μενος οὐ τῆς αὐτῆς φρονήσεως ἔργον ἀπέφαινε
 να, τοῖς μὲν πολεμίοις περὶ μηθενὸς ὧν ἠξίωσαν
 1002 ἀντειπεῖν, τοῖς δ' ἑαυτῶν πολίταις περὶ μικροῦ πολε-
 μεῖν διαφόρου, οἱ πολέμους μὲν ἠγωνίσαντο καλοῦς
 καὶ πολλοὺς περὶ τῆς ἡγεμονίας, ὅτε κατεῖχον οἱ βα-
 σιλεῖς τὰ κοινὰ, μεγάλην δὲ προθυμίαν εἰς τὸ συνε- 20
 λευθερωῦσαι τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν τυράννων παρέ-
 σχοντο, ἔτι δὲ πλείονα παρεξέσθαι σπουδὴν ἐμελλον
 εἰς τὰ λοιπὰ ἔργα παρακληθέντες, βίῳ μὲν σπανί-
 ζοντες, τὰ δὲ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς ἅ μόνον περιῆν
 αὐτοῖς ἀφειδῶς εἰς τοὺς περὶ αὐτῆς κινδύνους ἐπι- 25
 διδόντες. τελευταῖον δ' ἔφη ὡς εἰ καὶ μηδὲν ἐπεχειροῦν
 ἐκεῖνοι τοιοῦτον ὑπ' αἰσχύνης κρατούμενοι λέγειν,
 μὴδὲ ἀπαγγέλλειν, τοὺς πατρικίους ἔχρη τὸν προσ-
 ἤκοντα λογισμὸν περὶ αὐτῶν λαβόντας, ὧν ἤδεσαν
 δεομένους καὶ κοινῇ καὶ καθ' ἕνα ἕκαστον, ταῦτα ἐξ 30
 ἐτοίμου χαρίζεσθαι, ἐνθυμουμένους ὅτι πράγμα ὑπερ-
 ἤφρανον ποιούσιν, αἰτοῦντες μὲν παρ' ἐκείνων τὰ σώ-

ματα, μὴ χαριζόμενοι δὲ αὐτοῖς τὰ χρήματα, καὶ λέγοντες μὲν πρὸς ἅπαντας ὅτι τῆς κοινῆς ἐλευθερίας ἕνεκα πολεμοῦσι, τῶν δὲ συγκατακτησάμενων αὐτὴν ἀφαιρούμενοι, οὐ πονηρίαν ἔχοντες αὐτοῖς ὀνειδίζουσιν, 1003
5 ἀλλ' ἀπορίαν ἢ οὐκ εὐδοκίαν μᾶλλον ἢ μισεῖσθαι προσήκει.

LXVI. Τοιαῦτα τοῦ Οὐαλερίου λέγοντος καὶ πολλῶν τὴν γνώμην ἐπαινοῦντων, Ἄππιος Κλαύδιος Σαβίνος ἐν τῷ προσήκοντι κληθεὶς τόπῳ τὰναντία 10 παρήκει, διδάσκων ὅτι τὸ στασιάζον οὐκ ἐξαιρεθῆσεται τῆς πόλεως, ἐὰν ψηφίσωνται χρεῶν ἀποκοπὰς, ἀλλ' ἔτι πονηρότερον ἔσται μεταχθὲν ἀπὸ τῶν πενήτων εἰς τοὺς εὐπόρους. δῆλον γὰρ δὴ πᾶσιν ὑπάρχειν, ὅτι χαλεπῶς οἴδουσιν οἱ μέλλοντες ἀποστερεῖσθαι 15 τῶν χρημάτων πολιταὶ τε ὄντες καὶ ἐπίτιμοι καὶ πάσας ἐστρατευμένοι τὰς ἐπιβαλούσας ὑπὲρ τῆς πόλεως στρατείας, οὐδ' ἀξιοῦντες ἂ κατέλιπον αὐτοῖς οἱ πατέρες καὶ αὐτοὶ φιλεροῦντες καὶ σωφρόνως ζῶντες ἐκτίσαντο δημεύεσθαι τοῖς πονηροτάτοις καὶ 20 ἀργοτάτοις τῶν πολιτῶν. πολλῆς δ' εἶναι μωρίας ἔργον τῷ χεῖρονι μέρει τοῦ πολιτεύματος χαρίζεσθαι βουλομένους τοῦ κρείττονος ὑπεροχῶν, καὶ τοῖς ἀδικατάτοις τῶν πολιτῶν τὰς ἀλλοτριὰς δημεύοντας οὐσίας τῶν δικαίως αὐτὰς κτησάμενων ἀφαιρεῖσθαι. 25 ἐνθυμεῖσθαι τε αὐτοὺς ἠξίου, ὅτι οὐχ ὑπὸ τῶν πενήτων καὶ οὐδεμίαν ἰσχὺν ἔχοντων αἱ πόλεις ἀπόλλυνται τὰ δίκαια ποιεῖν ἀναγκαζομένων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν εὐπόρων καὶ τὰ πολιτικά πράττειν δυναμένων, ὅταν ὑπὸ τῶν χειρόνων ὑβρίζωνται καὶ τῶν δικαίων μὴ 30 τυγχάνωσιν. εἰ δὲ μηδὲν ἀναγκάσειεν μέλλοιεν οἱ τῶν συμβολαίων ἀποστερούμενοι, πρῶτος δὲ πῶς καὶ ῥαθύμως οἴσειν τὰς βλάβας, οὐδ' οὕτως ἔφη καλῶς

ἔξειν σφίσι οὐδ' ἀσφαλῶς δωρεὰν τοῖς πένησι χαρίζεσθαι τοιαύτην, δι' ἣν ἀσυνάλλακτος ὁ κοινὸς ἔσται βίος καὶ μισάλληλος καὶ τῶν ἀναγκαίων χρεῶν, ὧν χωρὶς οὐκ ἔνεστιν οἰκεῖσθαι τὰς πόλεις, ἐνδεής, οὔτε τὴν χώραν σπειρόντων ἔτι καὶ φυτεῦντων τῶν 5 γεωργῶν, οὔτε τὴν θάλατταν πλεόντων καὶ διαμειβομένων τὰς διαποντίους ἀγορὰς τῶν ἐμπόρων, οὔτε ἄλλην ἐργασίαν οὐδεμίαν δικαίαν ποιουμένων τῶν 1005 πενήτων. εἰς ἅπαντα γὰρ ταῦτα τοῖς δεομένοις ἀφορμῆς οὐδένα τῶν εὐπόρων τὰ ἑαυτοῦ χρήματα προήσασθαι. ἓκ δὲ τούτων φθονήσεσθαι μὲν εὐπορίαν, καταλυθῆσεσθαι δὲ φιλεργίαν, κρείττω δὲ μοῖραν 10 ἔξειν τοὺς ἀκολάστους τῶν σωφρόνων, τοὺς δὲ ἀδίκους τῶν δικαίων καὶ τοὺς σφετεριζομένους τὰλλότρια τῶν φυλαττόντων τὰ ἴδια. ταῦτα δ' εἶναι τὰ ποι- 15 οῦντα διχοστασίας ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ἀλληλοφθονίας ἀπαύστους καὶ πᾶσαν ἄλλην κακῶν ἰδέαν, ὑφ' ἧν αἱ μὲν ἐντυχέστατα πράξασαι τὴν ἐλευθερίαν ἀφῆρέθησαν, αἱ δὲ τῆς χείρονος μοίρας τυχοῦσαι 20 πανώλεθροι διεφθάρησαν.

LXVII. Παντὸς δὲ μάλιστα σκοπεῖν αὐτοὺς ἠξίου καινὴν καθισταμένους πολιτείαν, ὅπως μηδὲν εἰς αὐτὴν παρελεύσεται πονηρὸν ἔθος, πολλὴν ἀνάγκην εἶ- 1006 ναι λέγων ὅποι' ἂν ἦ τὰ κοινὰ τῶν πόλεων ἐπιτηδεύματα, τοιούτους γίνεσθαι τοὺς τῶν ἰδιωτῶν 25 βίους. ἔθος δὲ εἶναι οὐδὲν κάκιον οὔτε πόλεσιν οὔτε οἴκοις τοῦ καθ' ἡδονὰς αἰετῆρ ἕκαστον καὶ τοῦ πάντα συγχωρεῖσθαι τοῖς ἥττοσιν ὑπὸ τῶν κρείττωνων, εἴτε πρὸς χεῖρον, εἴτε πρὸς ἀνάγκην· οὐ γὰρ ἀποπληροῦσθαι τὰς ἐπιθυμίας τῶν ἀφρόνων τυγχανούσας ὧν 30 ἂν δεηθῶσιν, ἀλλ' ἐτέρων εὐθὺς ὀρέγεσθαι μειζόνων καὶ εἰς ἀπειρον προβαίνειν· μάλιστα δὲ τοῦτο πά-

σχειν τοὺς ὄχλους· ἃ γὰρ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος αἰσχύνεται πράττειν ἢ δέδιεν ὑπὸ τοῦ κρείττονος κατειργόμενος, ταῦτα ἐν κοινῷ γενομένους ἐτοιμότερον παρανομεῖν προσειληφότας ἰσχύν ταῖς ἑαυτῶν γνώμας ἐκ τῶν τὰ ὅμοια βουλομένων. ἀπληρώτους δὲ καὶ ἀορίστους ὑπαρχούσας τὰς τῶν ἀνοήτων ὄχλων ἐπιθυμίας ἀρχομένας ἔφη δεῖν κωλύειν, ἕως εἰδὼν ἀσθενεῖς, οὐχ ὅταν ἰσχυραὶ καὶ μεγάλαι γένωνται καθαιρεῖν. χαλεπωτέραν γὰρ ὀργὴν ἅπαντας ἔχειν¹⁰⁰⁷

10 τῶν συγχωρηθέντων στερουμένων, ἢ τῶν ἐλπίζομένων μὴ τυγχάνοντας. παραδείγμασί τε πολλοῖς εἰς τοῦτο ἐχρήσατο πόλεων Ἑλληνίδων ἔργα διεξιῶν, ὅσαι μαλακισθεῖσαι διὰ καιροῦς τινας, καὶ πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων ἀρχὰς ἐφείσαι παρελθεῖν, οὐκ ἐτι

15 παῦσαι καὶ ἀνελεῖν αὐτὰ δύνανται ἔσχον· ἐξ ὧν εἰς αἰσχρὰς καὶ ἀνηκέστους ἠναγκάσθησαν προελθεῖν συμφορὰς. εἰκέναι τε τῷ καθ' ἕνα τὸ κοινὸν ἔφη, ψυχῇ μὲν ἀνδρὸς ἀνάλογον ἐχούσης τι τῆς βουλῆς, σώματι δὲ τοῦ δήμου. εἴαν μὲν οὖν τῆς βουλῆς τὸν

20 ἄφρονα δῆμον ἄρχειν ἕωσιν, ὅμοια πείσεσθαι αὐτοὺς ἔφη τοῖς ὑποτάττουσι τὴν ψυχὴν τῷ σώματι καὶ μὴ κατὰ τὸν λογισμὸν, ἀλλὰ κατὰ τὰ πάθη ζῶσιν. εἴαν δ' ἄρχεσθαι τε καὶ ἄγεσθαι τὸν δῆμον συννεθίζωσιν ὑπὸ τῆς βουλῆς, ταῦτ' οὕτως ποιήσουσι τοῖς ὑποτάττουσι¹⁰⁰⁸

25 τῇ ψυχῇ τὸ σῶμα καὶ πρὸς τὸ βέλτιστον, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ ἥδιστον τοὺς βίους ἄγουσι. βλάβην δὲ μεγάλην οὐδεμίαν ἀπέφαινε συμβῆσεσθαι τῇ πόλει, εἴαν οἱ πένητες ἀνανακτοῦντες ἐπὶ τῷ μὴ συγχωρηθῆναι σφίσι τὴν χρεοκοπίαν μὴ θελήσωσιν ὑπὲρ αὐ-

30 τῆς τὰ ὅπλα ἀναλαβεῖν, ὀλίγους τινὰς εἶναι λέγων παντάπασι τοὺς μηδὲν ὑπολειπομένους ἑαυτοῖς ἔξω τοῦ σώματος, οὓς οὐτ' ὠφέλειάν τινα παρεξέσθαι τῷ

κοινῷ θαναστικὴν ὄσσην, παρόντας ταῖς στρατείαις, οὔτε βλάβην, ἀπόντας· ὑπομιμνήσκων αὐτοὺς, ὅτι τὴν ἐσχάτην ἀπελάμβανον ἐν τοῖς πολέμοις χώραν οἱ τὸ ἐλάχιστον ἔχοντες τοῦ βίου τίμημα, καὶ ὅτι προσθήκης μοῖραν ἐπέειχον οὗτοι τοῖς ἐν φάλαγγι τεταγμένοις, καταπλήξεως ἕνεκα τῶν πολέμων συνόντες, οἷα δὲ μηδὲν φέροντες ὄπλον ὅτι μὴ σφενδόνας, ὧν ἐλάχιστον ἐν ταῖς μάχαις ἦν ὄφελος.

LXVIII. Τοὺς τε οἰκτεῖρειν τὴν πενίαν τῶν πολιτῶν ἀξιοῦντας καὶ βοηθεῖν τοῖς μὴ δυναμένοις δια-¹⁰

1009 λῦσαι τὰ χρεῖα παραινοῦντας ἔφη δεῖν ἐξετάζειν, τί ποτε τὸ πεποιηκὸς ἦν αὐτοὺς ἀπόρους κλήρους τε παραλαβόντας οὓς οἱ πατέρες αὐτῶν κατέλιπον, καὶ ἀπὸ τῶν στρατειῶν πολλὰ ὠφελήθεντας, καὶ τελευταῖα ἐκ τῆς δημευθείσης τῶν τυράννων οὐσίας τὴν¹⁵ ἐπιβαλοῦσαν μοῖραν λαβόντας· ἐπειθ' οὓς μὲν ἂν ὀργῶσι τῇ γαστρὶ καὶ ταῖς αἰσχίσταις ἐξηκότας ἠδοναῖς καὶ διὰ ταῦτα ἐκπεπτακότας ἐκ τῶν βίων, αἰσχύνας τῆς πόλεως νομίζειν καὶ βλάβας, καὶ μέγα τῷ κοινῷ κέρδος ὑπολαμβάνειν, εἴαν ἐκόντες ἀπὸ τῆς²⁰ πόλεως ἀποφθαρεῶσιν· οὓς δ' ἂν αἰσθάνωνται διὰ πονηρὰν τύχην ἀπολωλεκότας τοὺς βίους, ἐκ τῶν ἰδίων τούτους εὖ ποιεῖν. ἄριστα δὲ τοῦτο καὶ γινώσκειν καὶ ποιῆσειν ἔφησε τοὺς συμβεβληκότας αὐτοῖς, καὶ βοηθήσειν αὐτῶν ταῖς τύχαις αὐτοὺς ἐκείνους²⁵ οὐκ ἀναγκασθέντας ὑφ' ἑτέρων, ἀλλ' ἐκόντας, ἵν' αὐτοῖς ἢ χάρις ἀντὶ τῶν χρημάτων καλὸν ὀφείλημα

1010 περιῆ. κοινήν δὲ ποιεῖν τὴν βοήθειαν ἅπασιν, ἧς ἔξ ἴσου μεθεξουσιν οἱ πονηροὶ τοῖς χρηστοῖς, καὶ μὴ ἐκ τῶν ἰδίων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀλλοτριῶν τινὰς εὖ ποιεῖν,³⁰ καὶ ὧν τὰ χρήματα ἀφαιροῦνται, τούτοις μηδὲ τὰς ὑπὲρ τῶν εὐεργεσιῶν καταλιπεῖν χάριτας, ἥμιστά τῃ

Ῥωμαίων ἀρετῇ προσήκειν. ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα
καὶ τὰ ἄλλα, δεινόν τε καὶ οὐκ ἀνεκτόν εἶναι Ῥω-
μαίοις τῆς ἡγεμονίας ἀντιπιοιούμενοις, ἣν διὰ πολλῶν
πόνων οἱ πατέρες αὐτῶν κησάμενοι τοῖς ἐγγόνιοις
5 κατέλιπον, μὴ κατὰ προαίρεσιν μηδὲ πεισθέντας μηδ'
ἐν ᾧ προσῆκε καιρῷ τὰ βέλτεστα καὶ τῷ κοινῷ συμ-
φέροντα πράττειν, ἀλλ' ὥσπερ ἐλασκυίας τῆς πόλεως
ἢ προσδοκῶσης τοῦτο πείσεσθαι παρὰ τὸ δοκοῦν ἑαυ-
τοῖς πράττειν, ἐξ ὧν ὠφέλειαν μὲν οὐδεμίαν ἢ μι-
10 κρᾶν τινα κομιδῇ λήφονται, κακῶν δὲ κινδυνεύουσι
τὰ αἰσχίστα παθεῖν. μακροῦ γὰρ αὐτοῖς εἶναι κρεῖτ-1011
τον ἢ κελύουσι Λατίνοι πράττειν ὡς μετριώτερα
ὄντα, καὶ μηδ' εἰς πείραν ἐλθεῖν πολέμου, ἢ τοῖς
μηδαμῇ μηδὲν χρησίμοις συγχωρήσαντας ἢ παρακα-
15 λούσιν ἀνελεῖν τὴν πίστιν ἐκ τῆς πόλεως, ἣν ἱεροῦ
κατασκευῆ καὶ θυσίας διετησίους οἱ πατέρες αὐτῶν
ἔταξαν γεραίρεσθαι, μέλλοντας σφενδονητῶν συμμα-
χίαν ἐπὶ τὸν πόλεμον προσλαμβάνειν. κεφάλαιον δὲ
τῆς γνώμης ἦν αὐτῷ τόδε· τοὺς μὲν θέλοντας τῶν
20 πολιτῶν κοινωνεῖν τῆς ἐκ τοῦ πολέμου τύχης, ἐπὶ
τοῖς αὐτοῖς δικαίοις, οἷς καὶ τῶν ἄλλων ἐκάστους,
παραλαμβάνειν ἐπὶ τὰ πράγματα· τοὺς δὲ κατὰ συν-
θήκας ὁποιασδήποτε ἀξιούντας ἀναλαμβάνειν τὰ ὄπλα
περὶ τῆς πατρίδος, ὡς οὐδὲν εἰ λάβοιεν ὠφελήσοντας,
25 χαίρειν ἔαν. εἰ γὰρ τοῦτο μάθοιεν, εἴξειν αὐτοὺς
ἔφη, καὶ παρέξειν σφᾶς αὐτοὺς τοῖς τὰ κράτιστα περὶ
τοῦ κοινῷ βουλευούσιν εὐπειθεῖς. εἰσθῆναι γὰρ αἰεὶ 1012
πῶς τὸ ἀνόητον ἅπαν, ὅταν μὲν τις αὐτὸ κολακεύῃ
μεγάλα φρονεῖν, ὅταν δὲ δεδίττηται σωφρονεῖν.

30 LXVIII. Αὐταὶ μὲν αἱ πλείστον ἀλλήλων δια-
φέρουσαι γνώμαι ἐλέχθησαν, ἕτεροι δὲ τινες αἱ τὴν
μεταξὺ τούτων ἔχουσαι χώραν συχναί. οἱ μὲν γὰρ

αὐτοὺς μόνον ἀφείσθαι τῶν χρεῶν τοὺς μηδὲν κεκτη-
μένους ἡξίουν, τὰ χρήματα ποιούντες ἀγώγιμα τοῖς
δανεισταῖς, οὐ τὰ σώματα· οἱ δὲ τὸ δημόσιον ὑπὲρ
τῶν ἀδυνάτων διαλύσαι τὰ συμβόλαια συνεβούλευον,
ἵνα ἦτε πίστις τῶν πενήτων ὑπὸ τῆς δημοσίας φν- 5
λαχθῇ χάριτος, καὶ οἱ συμβεβληκότες αὐτοῖς μηδὲν
ἀδικηθῶσιν. ἐδόκει δὲ τισὶ καὶ τῶν ἤδη κατεχομένων
πρὸς τὰ χρεῖα καὶ τῶν μελλόντων ἀφαιρεθήσεσθαι
τὴν ἐλευθερίαν ῥύσασθαι τὰ σώματα, ἐκ τῶν αἰγμα-
λώτων ἕτερα τοῖς δανεισταῖς διαμειψαμένους ὑπὲρ 10
αὐτῶν σώματα. τοιούτων δὲ τινῶν λεχθέντων ἢ νι-
κῶσα ἦν γνώμη, μηδὲν ἐν τῷ παρόντι γενέσθαι περὶ
1013 αὐτῶν προβούλευμα· ὅταν δὲ τὸ κράτιστον τέλος οἱ
πόλεμοι λάβωσι, τότε προθεῖναι τοὺς ὑπάτους λόγον
καὶ ψῆφον ἀποδοῦναι τοῖς συνέδροις· τῶς δὲ μηδε- 15
μίαν εἰσπραξίαν εἶναι μήτε συμβολαίου μηθενός, μήτε
καταδίκης μηδεμιᾶς, ἀφείσθαι δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀμ-
φισβητήσεις πάσας, καὶ μήτε τὰ δικαστήρια καθίζειν
μήτε τὰς ἀρχὰς διαγινώσκειν περὶ μηθενός, ἔξω τῶν
εἰς τὸν πόλεμον ἀνηκόντων. τοῦτο τὸ προβούλευμα 20
εἰς τὸν δῆμον ἐξενεχθέν ἐμείωσε μὲν τι τῆς πολιτι-
κῆς ταραχῆς, οὐ μὴν ἅπαν γε τὸ στασιάζον ἐξείλεν
ἐκ τῆς πόλεως. ἦσαν γὰρ τινες ἐκ τοῦ θητικῷ πλή-
θους, οἷς οὐκ ἐφαίνετο ἀποχωρῶσα εἶναι βοήθεια ἢ
παρὰ τῆς βουλῆς ἐλπίς φανερόν οὐδὲ βέβαιον ἔχουσα 25
οὐδέν· ἀλλὰ δεῖν θάτερον αὐτὴν ἡξίουν ποιεῖν, ἢ
διδόναι σφίσι ἤδη τὴν ἄφεσιν τῶν χρεῶν, εἰ βούλε-
ται κοινωνοὺς τῶν κινδύνων ἔχειν, ἢ μὴ φενακίζειν
1014 εἰς ἑτέρους ἀναβαλλομένην χρόνους· οὐ γὰρ ὁμοίας
εἶναι τὰς διανοίας τῶν ἀνθρώπων δεομένων τε καὶ 30
ἀποπληρωθέντων ὅτου ἂν δεηθῶσιν.

LXX. Ἐν τοιαύτῃ δὴ καταστάσει τῶν κοινῶν

ὑπαρχόντων, σκοποῦσα ἢ βουλή δι' οὗ μάλιστα δια-
 πράξεται τρόπου μηδὲν ἔτι νεωτερίσαι τοὺς δημοτι-
 κούς, ἔκρινε τὴν μὲν ὑπατικὴν ἐξουσίαν ἀνελεῖν κατὰ
 τὸ παρὸν, ἑτέραν δὲ τινα ἀρχὴν ἀποδείξει πολέμου
 5 τε καὶ εἰρήνης καὶ παντὸς ἄλλου πράγματος κυρίαν,
 αὐτοκράτορα καὶ ἀνυπεύθυνον ὧν αὖ βουλευθήσεται
 καὶ πράξει. χρόνου δὲ εἶναι μέτρον τῇ νέᾳ ἀρχῇ μῆ-
 νας ἕξ, μετὰ δὲ τὴν ἑξάμηνον αὐθις ἄρχειν τοὺς
 ὑπάτους. τὰ δὲ ἀναγκάσαντα αὐτὴν ἐπὶ τῷ καταλῦ-
 10 σαι τὸν τυραννικὸν πόλεμον ἀνθαίρετον ὑπομείναι
 τυραννίδα, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἦν, ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ὁ
 κρωθεῖς ὑφ' ἐνὸς τῶν ὑπάτων Ποπλίου Οὐαλερίου τοῦ
 κληθέντος Ποπλικόλα νόμος, ὑπὲρ οὗ κατ' ἀρχαῖς ἔφη,
 ὅτι τὰς τῶν ὑπάτων γνώμας ἀκύρους ἐποίησε, μὴ τι-
 15 μωρεῖσθαι Ῥωμαίων τινα πρὸ δίκης, ἐπιτρέψας τοῖς
 ἀγρομένοις ἐπὶ τὰς κολάσεις ὑπ' αὐτῶν προκαλεῖ- 1015
 σθαι τὴν διάγνωσιν ἐπὶ τὸν δῆμον, καὶ ἕως ἂν ἢ
 πληθὺς ἐνέγκῃ ψῆφον ὑπὲρ αὐτῶν σώμασί τε καὶ
 βίους τὸ ἀσφαλὲς ἔχειν· τὸν δὲ παρὰ ταῦτά τι ποιεῖν
 20 ἐπιχειροῦντά νηποινὴ τεθνήσκειν κελεύων. ἐλογίζετο
 δὴ μένοντος μὲν κυρίου τοῦ νόμου τοῦδε μηδὲν ὑπη-
 ρετήσειν ἀναγκαζομένους ταῖς ἀρχαῖς τοὺς πένητας
 καταφρονοῦντας ὡς εἰκὸς τῶν τιμωριῶν, ἃς οὐ παρα-
 χρημα ὑπέξειν ἔμελλον, ἀλλ' ὅταν ὁ δῆμος αὐτῶν
 25 καταψηφίσηται, ἀναιρεθέντος δὲ αὐτοῦ κατὰ πολ-
 λὴν ἀνάγκην τὰ κελευόμενα ποιήσειν ἅπαντας. ἵνα
 δὲ μηδὲν ἐναντιωθῆειν οἱ πένητες, εἴ τις αὐτὸν κα-
 ταλύοι τὸν νόμον ἐκ τοῦ φανεροῦ, τὴν ἰσοτύραννον
 ἀρχὴν ἔκρινε ἐπὶ τὰ πράγματα παραγαγεῖν, ἢ πάν-
 30 τας ἔμελλεν ἔξειν ὑφ' ἑαυτῇ τοὺς νόμους. καὶ γρά- 1016
 φει προβούλευμα, δι' οὗ παρακρουσαμένη τοὺς πένη-
 τας καὶ τὸν βεβαιοῦντα τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς νόμον

ἀνελοῦσα ἔλαθεν. ἦν δὲ τὸ προβούλευμα τοιούδε·
 Λάρκιον μὲν καὶ Κλοίλιον τοὺς τότε ὑπατεύοντας
 ἀποθέσθαι τὴν ἐξουσίαν, καὶ εἴ τις ἄλλος ἀρχὴν τινα
 εἶχεν ἢ πραγμάτων τινῶν κοινῶν ἐπιμέλειαν· ἕνα δὲ
 ἄνδρα ὃν ἂν ἢ τε βουλή προέλθῃ καὶ ὁ δῆμος ἐπι- 5
 ψηφίσῃ τὴν ἀπάντων ἐξουσίαν παραλαβόντα ἄρχειν
 μὴ πλείονα χρόνον ἑξαμήνου, κρείττονα ἐξουσίαν
 ἔχοντα τῶν ὑπάτων. τοῦτ' ἀγνοήσαντες ἦν ἔχει δύνα-
 μιν οἱ δημοτικοὶ ψηφίζονται κύρια εἶναι τὰ δόξαντα
 τῇ βουλῇ· ἦν δὲ ἄρα ἢ κρείττων ἀρχὴ τῆς κατὰ νό- 10
 μους τυραννίς· τὴν τε αἴρεσιν τοῦ μέλλοντος ἄρχειν
 τοῖς ἐκ τοῦ συνεδρίου συνεχώρησαν αὐτοῖς ἐφ' ἑαυ-
 τῶν βουλευομένοις ποιήσασθαι.

LXXI. Μετὰ τοῦτο πολλὴ ζήτησις ἐνέπιπτε τοῖς
 προεστηκόσι τῆς βουλῆς καὶ πρόνοια περὶ τοῦ παρα- 15
 ληφόμενου τὴν ἡγεμονίαν. ἐδόκει γὰρ αὐτοῖς δρα-
 στηρίου τε ἀνδρὸς εἰς τὰ πράγματα δεῖν καὶ πολλὴν
 1017 τῶν πολεμικῶν ἀγώνων ἐμπειρίαν ἔχοντος, πρὸς δὲ
 τούτοις φρονίμου τε καὶ σώφρονος καὶ μηδὲν ὑπὸ τοῦ
 μεγέθους τῆς ἐξουσίας ἐπὶ τὸ ἀνόητον παραχθῆσο- 20
 μένου· ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα καὶ τὰλλα ὅσα δεῖ
 προσεῖναι στρατηλάταις ἀγαθοῖς ἄρχειν ἐγκρατῶς εἰ-
 δότος καὶ μηδὲν μαλακὸν ἐνδῶσοντος τοῖς ἀπειθοῦ-
 σιν, οὗ μάλιστα ἐν τῷ παρόντι ἐδέοντο. ἅπαντα δὲ
 ὀρωῶντες ὅσα ἤξιον περὶ τὸν ἕτερον ὑπάρχοντα τῶν 25
 ὑπάτων Τίτον Λάρκιον· ὁ γὰρ Κλοίλιος ἐν ταῖς πο-
 λιτικαῖς ἀρεταῖς διάφορος ὦν τὸ δραστήριον καὶ φι-
 λοπόλεμον οὐκ εἶχεν, οὐδέ γε τὸ ἀρχικὸν καὶ φοβε-
 ρὸν, ἀλλ' ἐπιεικῆς τιμωρὸς ἦν τῶν ἀπειθούντων· [ἢ
 δὲ βουλῇ] δι' αἰσχύνης ἐλάμβανον τοῦ μὲν ἀφελέσθαι 30
 τὴν ἀρχὴν, ἦν κατὰ τοὺς νόμους εἶχε, τῷ δὲ χαρίσα-
 σθαι τὴν ἀμφοτέρων ἐξουσίαν, μείζονα βασιλικῷ

σχήματος γινομένην· καί τι καὶ δέος αὐτοὺς ὑπῆει,
 μὴ βαρεῖαν ὁ Κλοίλιος ἠγησάμενος τὴν ἀπαξίωσιν
 τῆς ἀρχῆς ὡς ἠτιμασμένος ὑπὸ τῆς βουλῆς, ἔπειτα
 μεταδῆται τὴν προαίρεσιν τοῦ βίου τοῦ δήμου γενό-
 5 μενος προστάτης, καὶ πάντα ἀνατρέψῃ τὰ κοινὰ. αἰ-
 δουμένων δὲ ἀπάντων ἃ φρονούντες ἐτύγχανον εἰς
 μέσον ἐκφέρειν, καὶ μέχρι πολλοῦ τοῦτο ποιούντων,
 ὁ πρεσβυτάτος τε καὶ τιμιώτατος τῶν ὑπατικῶν γνώ-
 μην ἀπεδείξατο, δι' ἧς ἀμφοτέροισ ἐν ἴσῃ τιμῇ τοὺς
 10 ὑπάτους φυλάξας, παρ' αὐτῶν ἐκείνων τὸν ἐπιτη-
 δειώτερον ἄρχειν εὔρετο· ἔφη γὰρ αὐτῷ δοκεῖν,
 ἐπειδὴ τὸ μὲν τῆς ἀρχῆς κράτος ἢ τε βουλή διέγνωνε
 καὶ ὁ δῆμος ἐπεψήφισεν ἐπὶ δοθῆναι, δύο δὲ κατα-
 λείπεται βουλῆς καὶ φροντίδος οὐ μικρὰς δεόμενα,
 15 τίς ὁ παραληψόμενος τὴν ἰσοτύραννον ἀρχὴν ἔσται
 καὶ ὑπὸ τίνος ἀποδείχθεις ἐξουσίας νομίμου, ἐκ τῶν
 τότε ὄντων ὑπᾶτων τὸν ἕτερον, εἴτε παραχωρήσαν-
 τος τοῦ συνάρχοντος, εἴτε κλήρω λαχόντα, ἐλέσθαι
 Ῥωμαίων ὃν ὑπολαμβάνει κράτιστα καὶ συμφορώτατα
 20 τὰ τῆς πόλεως ἐπιτροπεύσειν. μεσοβασιλέων δὲ αὐ-
 τοῖς μηδὲν ἐν τῷ παρόντι δεῖν, οὓς ἐν ταῖς μοναρχί-
 αῖς ἀποδείκνυσθαι μονογνώμονας τῶν μελλόντων ἄρ-
 χειν ἔθος ἦν, ἐχούσης τῆς πόλεως τὴν ὄσιον ἀρχήν.

LXXII. Ἐπαινεσάντων δὲ τὴν γνώμην ἀπάντων,
 25 μετὰ τοῦτον ἀναστὰς ἕτερος, εἶπεν· Ἐμοὶ δὲ, ὦ βουλή,
 δοκεῖ καὶ τοῦτο ἔτι προστεθῆναι τῇ γνώμῃ, δνεῖν
 ἀνδρῶν κρατίστων εἰς τόδε χρόνον τὰ κοινὰ διοι-
 κούντων, ὧν οὐκ ἂν εὔροιτε ἀμείνους· τὸν μὲν ἕτε-
 ρον αὐτῶν κύριον ἀποδειχθῆναι τῆς ἀναρρήσεως,
 30 τὸν δὲ ἕτερον ὑπὸ τοῦ συνάρχοντος αἰρεθῆναι δια-
 γνόντων αὐτῶν ἐν ἀλλήλοις τὸν ἐπιτηδειώτερον· ἵνα
 αὐτοῖς περιγένηται σὺν τῷ τιμίῳ καὶ τὸ χαῖρον ἴσον,

τῷ μὲν ὅτι τὸν συνάρχοντα κράτιστον ἀπέφηνε, τῷ
 δ' ὅτι πρὸς τοῦ συνάρχοντος ἄριστος ἐκρίθη· ἠδὲν
 γὰρ καὶ καλὸν ἑκάτερον. οἶδα μὲν οὖν ὅτι καὶ μὴ
 προστεθέντος τῇ γνώμῃ τοῦδε τοῦ μέρους, αὐτοῖς ἂν
 ἐφάνη τοῖς ἀνδράσι οὕτως ποιεῖν· κρεῖττον δὲ τὸ
 5 μὴδ' ὑμῶν ἕτερον τι βουλομένων. ἐδόκει καὶ τοῦτο
 1020 κατὰ νοῦν ἅπασιν εἰρησθαι· καὶ οὐθενὸς ἔτι τῇ
 γνώμῃ προστεθέντος ἐπικυροῦται τὸ δόγμα. ὡς δὲ
 παρέλαβον τὴν ἐξουσίαν οἱ ὑπατοὶ τοῦ διαγνώσαι
 πότερος ἐξ αὐτῶν ἄρχειν ἔστιν ἐπιτηδειώτερος, θαν-
 10 μαστόν τι καὶ παρὰ πάσας τὰς ἀνθρωπίνας ὑπολή-
 ψεις πράγμα ἐποίουν. οὐ γὰρ ἑαυτὸν ἑκάτερος ἄξιον
 ἀπέφαινε τῆς ἡγεμονίας, ἀλλὰ τὸν ἕτερον· καὶ κατ-
 ἔτριψαν ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰς ἀλλήλων ἀρε-
 τὰς ἐξαριθμούμενοι, καὶ λιπαροῦντες μὴ λαβεῖν αὐ-
 15 τοὶ τὴν ἀρχήν, ὥστε ἐν πολλῇ γενέσθαι τοὺς ἐν τῷ
 συνεδρίῳ παρόντας ἀμηχανία. διαλυθείσης δὲ τῆς
 βουλῆς οἱ προσήκοντες κατὰ γένος ἑκατέρῳ, καὶ τῶν
 ἄλλων βουλευτῶν οἱ ἐντιμώτατοι πρὸς τὸν Λάρκιον
 ἀφικόμενοι, πολλὰς ἐποίουντο τοῦ ἀνδρὸς ἄχρι πολ-
 20 λῆς νυκτὸς δεήσεις, διδάσκοντες ὡς ἐν ἐκείνῳ τὰς
 ἐλπίδας ἢ βουλή τέθειται πάσας, καὶ τὸ ἀσπουδαστον
 αὐτοῦ περὶ τὴν ἀρχὴν πονηρὸν εἶναι τῷ κοινῷ λέ-
 γοντες. ὁ δ' ἦν ἀτενῆς καὶ πολλὰ ἐν μέρει θεόμε-
 νός τε καὶ ἀντιβολῶν ἕκαστον διετέλει. τῇ δ' ἑξῆς
 25 ἡμέρᾳ πάλιν τοῦ συνεδρίου συναχθέντος, ἐπειδὴ καὶ
 1021 τότε διεμάχετο καὶ πειθόμενος ὑπὸ πάντων οὐκ ἀφί-
 στατο τῆς γνώμης, ἀναστὰς ὁ Κλοίλιος ἀναγορεύει
 τε αὐτὸν, ὥσπερ εἰώθεσαν ποιεῖν οἱ μεσοβασιλεῖς,
 καὶ τὴν ὑπατείαν αὐτὸς ἐξόμνεται. 30

LXXIII. Οὗτος πρῶτος ἐν Ῥώμῃ μόναρχος ἀπε-
 δείχθη, πολέμου τε καὶ εἰρήνης καὶ παντὸς ἄλλου

πράγματος ἀντοκράτωρ. ὄνομα δ' αὐτῶ τίθενται δικτάτορα, εἴτε διὰ τὴν ἐξουσίαν τοῦ κελύειν ὅτι θέλοι, καὶ τάττειν τὰ δίκαια τε καὶ τὰ καλὰ τοῖς ἄλλοις ὡς ἂν αὐτῶ δοκῇ· τὰ γὰρ ἐπιτάγματα καὶ τὰς δια-
 5 γραφὰς τῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων, ἠδίκτα οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν· εἴτε ὡς τινες γράφουσι διὰ τὴν τότε γενομένην ἀνάγκην, ἐπειδὴ οὐ παρὰ τοῦ δήμου τὴν ἀρχὴν εὐρόμενος κατὰ τοὺς πατρίους ἐθισμοὺς ἔξιν ἐμελλεν, ἀλλ' ὑπ' ἀνδρὸς ἀποδειχθεὶς ἑνός. οὐ γὰρ
 10 ᾤοντο δεῖν ἐπίφθονον ὄνομα καὶ βαρὺ θέσθαι τινὶ ἀρχῇ πόλιν ἐλευθέραν ἐπιτροπενούσῃ, τῶν τε ἀρχομένων ἕνεκα, ἵνα μὴδὲν ἐπὶ ταῖς μισουμέναις προση-
 15 γορίαις ἐκταράττωνται, καὶ τῶν παραλαμβάνόντων τὰς ἀρχὰς προνοία, μὴ τι λάθωσιν ἢ παθόντες ὑφ' ἐτέρων πλημμελῆς ἢ δράσαντες αὐτοὶ τοὺς πέλας, ἃν φέρουσιν αἱ τοιαῦται δυναστεῖαι· ἐπεὶ τό γε τῆς ἐξουσίας μέγεθος, ἧς ὁ δικτάτωρ ἔχει, ἥμισυ δηλοῦται ὑπὸ τοῦ ὀνόματος· ἔστι γὰρ αἰρετὴ τυραννὶς ἢ δικτατορία. δοκοῦσι δέ μοι καὶ τοῦτο παρ' Ἑλλήνων
 20 οἱ Ῥωμαῖοι τὸ πολίτευμα λαβεῖν. οἱ γὰρ Αἰσχυρῆται καλοῦμενοι παρ' Ἑλλήσι τὸ ἀρχαῖον, ὡς ἐν τοῖς περὶ βασιλείας ἱστορεῖ Θεόφραστος, αἰρετοὶ τινες ἦσαν τύραννοι· ἤρουντο δὲ αὐτοὺς αἱ πόλεις οὐτ' εἰς ἀόριστον χρόνον οὔτε συνεχῶς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς και-
 25 ροὺς, ὅποτε δόξειε συμφέρειν καὶ εἰς ὅποσον χρόνον· ὥσπερ καὶ Μιτυληναῖοί ποθ' εἴλοντο Πιπτακὸν πρὸς τοὺς φυγάδας τοὺς περὶ Ἀλκαῖον τὸν ποιητὴν.

LXXIII. Ἦλθον δὲ ἐπὶ τοῦτο οἱ πρῶτοι διδασκόμενοι τῇ πείρᾳ τὸ χρήσιμον. κατ' ἀρχὰς μὲν γὰρ
 30 ἅπαντα πόλεις Ἑλλάδος ἐβασιλεύετο, πλὴν οὐχ ὥσπερ τὰ βάρβαρα ἔθνη δεσποτικῶς, ἀλλὰ κατὰ νόμους τινὰς καὶ ἐθισμοὺς πατρίους· καὶ κράτιστος ἦν βασιλεὺς ὁ

δικαιότατός τε καὶ νομιμώτατος, καὶ μὴδὲν ἐκδικαι-
 τώμενος τῶν πατρίων. ὅμοιοι δὲ καὶ Ὀμηρος δικασ-
 πόλους τε καλῶν τοὺς βασιλεῖς καὶ θεμιστοπόλους. καὶ μέχρι πολλοῦ διέμενον ἐπὶ ῥητοῖς τισιν αἱ βασι-
 5 λείαι διοικούμεναι, καθάπερ ἢ Λακεδαιμονίων· ἀρ-
 ξαμένων δὲ τινῶν ἐν ταῖς ἐξουσίαις πλημμελεῖν, καὶ νόμοις μὲν ὀλίγα χρωμένων, ταῖς δ' ἑαυτῶν γνώμαις τὰ πολλὰ διοικούντων, δυσχερᾶντες ὅλον τὸ πρᾶγμα οἱ πολλοὶ κατέλυσαν μὲν τὰ βασιλικά πολιτεύματα,
 10 νόμους δὲ καταστησάμενοι καὶ ἀρχὰς ἀποδείξαντες, 10
 ταύταις ἐχώρῳ τῶν πόλεων φυλακαῖς. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀντάρκεις ἦσαν οὔτε οἱ τεθέντες ὑπ' αὐτῶν νόμοι βεβαιοῦν τὸ δίκαιον, οὔτε οἱ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐπι-
 15 μελείας αὐτῶν λαμβάνοντες βοηθεῖν τοῖς νόμοις, οἷ τε καιροὶ πολλὰ νεοχμονῶντες οὐ τὰ κράτιστα τῶν πο-
 λιτευμάτων, ἀλλὰ τὰ προεπιδέστατα ταῖς καταλαμ-
 βανούσαις αὐτοὺς συντυχίαις ἠνάγκαζον αἰρεῖσθαι, οὐ μόνον ἐν ταῖς ἀβουλήτοις συμφοραῖς, ἀλλὰ καὶ ταῖς ὑπερβαλλούσαις τὸ μέτριον εὐτυχίαις, διαφθει-
 20 ρομένων δι' αὐτὰς τῶν πολιτικῶν κόσμων, οἷς ἐπαν-
 ορθώσεως ταχείας καὶ αὐτογνώμονος ἔδει, ἠνάγκαζοντο παράγειν πάλιν τὰς βασιλικὰς καὶ τυραννικὰς ἐξουσίας εἰς μέσον, ὀνόμασι περικαλύπτοντες αὐτὰς
 1026 εὐπροεπιδέστοις, Θετταλοὶ μὲν ἀρχοὺς, Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀρμοστὰς καλοῦντες, φοβούμενοι τυράννοισ ἢ βα-
 25 σιλεῖς αὐτοὺς καλεῖν, ὡς οὐδ' ὄσιον σφίσι ὑπάρχον, ἃς κατέλυσαν ἐξουσίας ὄρκους καὶ ἀραῖς ἐπιθεσπι-
 σάντων θεῶν, ταύτας πάλιν ἐμπεδοῦν. ἐμοὶ μὲν δὴ παρὰ τῶν Ἑλλήνων δοκοῦσι Ῥωμαῖοι τὸ παράδειγμα λαβεῖν, ὥσπερ ἔφην, Αἰκίνοιο δὲ παρ' Ἀλβανῶν
 30 οἶεται τὸν δικτάτορα Ῥωμαίους εἰληφέναι, τούτους λέγων πρῶτους μετὰ τὸν Ἀμολίου καὶ Νεμέτορος

θάνατον ἐπιλοπούσης τῆς βασιλικῆς συγγενείας ἐν-
 ανσίους ἄρχοντας ἀποδείξαι τὴν αὐτὴν ἔχοντας ἐξου-
 σίαν τοῖς βασιλεῦσι, καλεῖν δὲ αὐτοὺς δικτάτορας· ἐγὼ
 δὲ οὐ τοῦνομα ζητεῖν ἤξιον, πόθεν ἢ Ῥωμαίων πόλις
 5 ἔλαβεν, ἀλλὰ τὸ τῆς ἐξουσίας τῆς περιλαμβανομένης
 τῷ ὀνόματι παράδειγμα. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων οὐδὲν ¹⁰²⁷
 ἂν εἴη τάχα προὔργου τὰ πλείω γράφειν.

LXXV. Ὃν δὲ τρόπον ὁ Λάρκιος ἐχρήσατο τοῖς
 πράγμασι δικτάτωρ πρῶτος ἀποδειχθεὶς, καὶ κόσμον
 10 οἷον περιέθηκε τῇ ἀρχῇ, συντόμως πειράσομαι δι-
 ἐξελθεῖν, ταῦτα ἠγούμενος εἶναι χρησιμώτατα τοῖς
 ἀναγνωσομένοις, ἃ πολλὴν εὐπορίαν παρέξει καλῶν
 καὶ συμφερόντων παραδειγμάτων νομοθέταις τε καὶ
 15 δημαγωγοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς πολιτεύεσθαι
 τε καὶ τὰ κοινὰ πράττειν βουλομένοις. οὐ γὰρ ἀξή-
 λου καὶ ταπεινῆς πόλεως πολιτεύματα καὶ βίους, οὐδὲ
 ἀνωνύμων καὶ ἀπερομιμένων ἀνθρώπων βουλευματα
 καὶ πράξεις μέλλω διηγείσθαι, ὥστε ὄχλον ἂν τινι
 καὶ φλυαρίαν φανῆναι τὴν περὶ τὰ μικρὰ καὶ φαῦλα ¹⁰²⁸
 20 ἡμῶν σπουδῆν· ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἅπασι τὰ καλὰ καὶ
 δίκαια ὀριζούσης πόλεως, καὶ περὶ τῶν εἰς τοῦτο κα-
 ταστησαμένων αὐτὴν τὸ ἀξίωμα ἠγεμόνων, ἃ τίς οὐκ
 ἂν σπουδάσειε μὴ ἀγνοεῖν φιλόσοφος καὶ πολιτικός
 ἀνὴρ συγγράφω. εὐθύς μὲν οὖν ἅμα τῷ παρα-
 25 λαβεῖν τὴν ἐξουσίαν, ἰπάρχην ἀποδείκνυσι Σπόριον
 Κάσσιον, τὸν ὑπατεύσαντα κατὰ τὴν ἑβδομηκοστὴν
 ὀλυμπιάδα. τοῦτο τὸ ἔθος ἕως τῆς κατ' ἐμὲ γενεᾶς
 ἐφυλάττετο ὑπὸ Ῥωμαίων, καὶ οὐθεὶς εἰς τὸδε χρόνου
 δικτάτωρ αἰρεθεὶς χωρὶς ἰπάρχου τὴν ἀρχὴν διετέ-
 30 λεσεν. ἔπειτα τῆς ἐξουσίας τὸ κράτος ἐπιδείξει ¹⁰²⁹
 βουλευθεὶς ὅσον ἐστὶ, καταπληξέως μᾶλλον ἢ χρη-
 σεως ἕνεκα τοῖς ῥαβδούχοις ἐκέλευσεν ἅμα ταῖς

δεσμαῖς τῶν ῥάβδων τοὺς πελέκεις διὰ τῆς πό-
 λεως φέρειν· ἔθος ἐπιχώριον μὲν τοῖς βασιλεῦσιν,
 ἐκλειφθὲν δὲ ὑπὸ τῶν ὑπάτων, ἐξ οὗ Οὐαλέριος
 Ποπλικόλας ὁ πρῶτος ὑπατεύσας ἐμείωσε τὸν φθό-
 νον τῆς ἀρχῆς, αὐτὸς ἀνανεωσάμενος. καταπληξά- ⁵
 μενος δὲ τούτῳ τε καὶ τοῖς ἄλλοις συμβόλοις τῆς
 βασιλικῆς ἠγεμονίας τοὺς ταρακτικούς καὶ νεωτερι-
 στάς, τὸ κράτιστον τῶν ὑπὸ Σερουῖου Τυλλίου τοῦ
 δημοτικωτάτου βασιλέως κατασταθέντων νομίμων,
 πρῶτον ἐπέταξε ποιῆσαι Ῥωμαίοις ἅπασι, τιμήσεις ¹⁰
 κατὰ φυλάς τῶν βίων ἐνεργεῖν, προσγράφοντας γυ-
 ναικῶν τε καὶ παιδῶν ὀνόματα καὶ ἡλικίας ἑαυτῶν
 τε καὶ τέκνων. ἐν ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ πάντων τιμησα-
 μένων διὰ τὸ μέγεθος τῆς τιμωρίας· τὴν τε γὰρ οὐ-
 σίαν ἀπολέσαι τοὺς ἀπειθήσαντας ἔδει καὶ τὴν πολι- ¹⁵
 τεῖαν· ἑπτακοσίοις πλείους εὐρέθησαν οἱ ἐν ἡβῇ Ῥω-
 1030 μαῖοι πεντεκαίδεκα μυριάδων. μετὰ τοῦτο διακρίνας
 τοὺς ἔχοντας τὴν στρατεύσιμον ἡλικίαν ἀπὸ τῶν
 πρεσβυτέρων καὶ καταχωρίσας εἰς λόχους, διένειμε
 πεζοὺς τε καὶ ἰππεῖς εἰς τέτταρας μοῖρας· ὧν μίαν ²⁰
 μὲν τὴν κρατίστην περὶ αὐτὸν εἶχεν, ἐκ δὲ τῶν ὑπο-
 λειπομένων Κλοίλιον ἐκέλευσε τὸν συνύπατον ἦν
 αὐτὸς ἐβούλετο λαβεῖν, τὴν δὲ τρίτην Σπόριον
 Κάσσιον τὸν ἰπάρχην, τὴν δὲ καταλειπομένην τὸν
 ἀδελφὸν Σπόριον Λάρκιον· αὕτη φρουρεῖν τὴν πόλιν ²⁵
 ἐτάχθη σὺν τοῖς πρεσβυτέροις ἐντὸς τείχους μένουσα.

LXXVI. Ὡς δ' ἦν αὐτῷ πάντα τὰ εἰς τὸν
 πόλεμον ἐπιτήδεια εὐτρεπῆ, προήγαγε τὰς δυνά-
 μεις εἰς ὑπαιθρον, καὶ τίθεται στρατόπεδα τρία
 καθ' οὓς μάλιστα ὑπελάμβανε τόπους ποιῆσεσθαι ³⁰
 τοὺς Λατίνοὺς τὴν ἐφοδον. ἐνθυμούμενος δὲ ὅτι
 φρονίμων στρατηγῶν ἐστίν, οὐ μόνον τὰ ἑαυτῶν

πράγματα ποιεῖν ἰσχυρὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν πολε-
 μίων ἀσθενῆ, καὶ μάλιστα μὲν ἄνευ μάχης καὶ
 πόνου καταλύεσθαι τοὺς πολέμους, εἰ δὲ μὴ γε,
 σὺν ἐλαχίστῃ τοῦ στρατιωτικοῦ πλήθους δαπάνῃ,
 5 πολέμων τε ἀπάντων κακίστους ἠγοούμενος καὶ πλεῖ-
 1031 στα τὰ λυπηρὰ ἔχοντας, οὓς πρὸς συγγενεῖς καὶ φί-
 λους ἀναγκαζόμενοι τινες ἀναιροῦνται, ἐπεικεστέ-
 ρων μᾶλλον ἢ δικαιότερων ᾤετο δεῖν αὐτοῖς διαλύ-
 σεων. κρύφα τε δὴ πέμπων πρὸς τοὺς ἐπιφανεστά-
 10 τους τῶν Λατίνων ἀνυπόπτους τινὰς ἐπειθε φίλιαν
 πράττειν ταῖς πόλεσι, καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ πρεσβευό-
 μενος κατὰ πόλεις τε καὶ πρὸς τὸ κοινὸν οὐ χαλεπῶς
 ἐξειργάσατο μηκέτι τὴν αὐτὴν ἅπαντας ὀρμὴν ἔχειν
 πρὸς τὸν πόλεμον· μάλιστα δ' αὐτοὺς ἐξεθεράπευσε
 15 καὶ διαστήναι πρὸς τοὺς ἠγεμόνας ἐποίησε διὰ τοι-
 αύτης εὐεργεσίας. οἱ τὴν αὐτοκράτορα παρελι-
 φότες τῶν Λατίνων στρατηγίαν, Μαμίλιός τε καὶ
 Σέξτος ἐν Τύσκλῳ πόλει τὰς δυνάμεις συνέχοντες,
 παρεσκευάζοντο μὲν ὡς ἐλάσσοντες ἐπὶ τὴν Ῥώμην,
 20 ἔδαπάνων δὲ πολὺν εἰς τὸ μέλλειν χρόνον, εἴτε τὰς
 ὑστεριζούσας ἀναμένοντες πόλεις, εἴτε τῶν ἱερῶν
 αὐτοῖς οὐ γινομένων καλῶν. ἐν τούτῳ δὴ τῷ χρόνῳ
 τινὲς ἀποσιδνόμενοι τοῦ στρατοπέδου τὴν χώραν τῶν
 Ῥωμαίων ἐπόρθουν. τοῦτο μαθὼν ὁ Λάρκιος ἀποστέλ-
 25 λει τὸν Κλοίλιον ἐπ' αὐτοὺς ἄγοντα τῶν ἰππέων τε καὶ
 ψιλῶν τοὺς ἀνδρειοτάτους. ὃς ἐπιφανεῖς αὐτοῖς ἀπροσ-
 δόκητος ὀλίγους μὲν τινὰς ἀποκτείνει μαχόμενος, τοὺς
 δὲ λοιποὺς αἰχμαλώτους λαμβάνει. τούτους ὁ Λάρκιος
 ἐκ τῶν τραυμάτων ἀναλαβὼν καὶ ταῖς ἄλλαις ἐκθερα-
 30 πεύσας φιλανθρωπίαις ἀπέστειλεν εἰς Τύσκλον
 ἀθρόους ἄνευ λύτρων, πρεσβευτὰς σὺν αὐτοῖς πέμ-
 ψας Ῥωμαίων τοὺς ἐπιφανεστάτους. οὗτοι διεπρά-

ξαντο διαλυθῆναι τὸ στράτευμα τῶν Λατίνων καὶ
 γενέσθαι ταῖς πόλεσιν ἐνιαυσίους ἀνοχὰς.

LXXVII. Ταῦτα διαπραξάμενος ὁ ἀνὴρ ἀπήγε
 τὰς δυνάμεις ἐκ τῆς ὑπαίθρου, καὶ πρὶν ἢ πάντα
 τὸν τῆς ἐξουσίας ἐκπληρῶσαι χρόνον ὑπάτους ἀπο- 5
 δείξας ἀπέθετο τὴν ἀρχὴν, οὔτε ἀποκτείνας οὐ-
 θένα Ῥωμαίων οὔτε ἐξελάσας τῆς πατρίδος οὔτε
 ἄλλη συμφορὰ βαρεία περιβαλὼν οὐδεμίᾳ. οὗτος
 1033 ὁ ζῆλος ἀπ' ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς ἀρξάμενος ἅπασι
 παρέμεινε τοῖς λαμβάνουσι τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν, 10
 ἄχρι τῆς τρίτης πρὸ ἡμῶν γενεᾶς. οὐθένα γοῦν
 ἐκ τῆς ἱστορίας παρελήφαμεν ὃς οὐ μετρίως αὐ-
 τῇ καὶ πολιτικῶς ἐχρήσατο, πολλάκις ἀναγκασθεί-
 σης τῆς πόλεως καταλύσαι τὰς νομίμους ἀρχὰς καὶ
 πάντα ποιῆσαι τὰ πράγματα ὑφ' ἐνὶ. καὶ εἰ μὲν 15
 ἐν τοῖς ὀθνείοις πολέμοις μόνον ἦσαν οἱ λαμβά-
 νοντες τὴν δικτατορίαν ἀγαθοὶ προστάται τῆς πα-
 τρίδος μηδὲν ὑπὸ τοῦ μεγέθους τῆς ἀρχῆς διαφθει-
 ρόμενοι ἦττον ἂν θαναμαστὸν ἦν· νῦν δὲ καὶ ἐν ταῖς
 ἐμφυλίοις διχοστασίαις πολλαῖς καὶ μεγάλαις γενο- 20
 μέναις, καὶ ἐπὶ καταλύσει βασιλειῶν καὶ τυραννί-
 δων ὑποπευομένων καὶ ἐπ' ἄλλων συμφορῶν κω-
 λύσει μυριάων ὅσων οἱ τηλικαύτης τυχόντες ἐξουσίας
 ἅπαντες ἀνεπιλήπτους καὶ τῷ πρώτῳ λαβόντι τὴν
 ἀρχὴν ὁμοίους ἑαυτοὺς παρέσχοντο· ὥσθ' ἅπασι 25
 παραστήναι τὴν αὐτὴν δόξαν, ὅτι μία βοήθεια παν-
 τὸς ἔστιν ἀνιάτου κακοῦ καὶ τελευταία σωτηρίας
 ἐλπὶς, ὅταν ἀπορραγῶσιν ἅπασαι διὰ καιροῦς τινὰς,
 1034 ἢ τοῦ δικτάτορος ἀρχῆ. ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ τοὺς πατέ-
 ρας ἡμῶν ἡλικίας ὁμοῦ τι τετρακοσίων διαγενομέ- 30
 νων ἐτῶν ἀπὸ τῆς Τίτου Λαρκίου δικτατορίας, διε-
 βλήθη καὶ μισητὸν ἅπασιν ἀνθρώποις ἐφάνη τὸ

πράγμα Δευκίου Κορινθίου Σύλλα πρώτον καὶ μό-
 νου πικρῶς αὐτῇ καὶ ὡμῶς χρησαμένου· ὥστε τότε
 πρώτον αἰσθῆσθαι Ῥωμαίους, ὃ τὸν ἄλλον ἄπαιτα
 χρόνον ἠγνούουν, ὅτι τυραννίς ἐστὶν ἢ τοῦ δικτά-
 5 τορος ἀρχή. βουλήν τε γὰρ ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων
 ἀνθρώπων συνέστησε καὶ τὸ τῆς δημοκρατίας κράτος
 εἰς ἐλάχιστον συνέστειλε καὶ πόλεις ὅλας ἐξώκισε
 καὶ βασιλείας τὰς μὲν ἀνείλε, τὰς δὲ αὐτὸς ἀπέ-
 δειξε, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἀνθάδη διεπράξατο, περὶ
 10 ὧν πολὺ ἂν ἔργον εἶη λέγειν· πολίτας τε χωρὶς
 τῶν ἐν ταῖς μάχαις ἀπολομένων τοὺς παραδόντας
 αὐτῷ σφᾶς αὐτοὺς οὐκ ἐλάττους τετρακισμυρῶν
 ἀπέκτεινε, ὧν τινες καὶ βασιάνοις πρώτον αἰκισά-
 15 μενος. εἰ μὲν οὖν ἀναγκαιῶς ἢ συμφερόντως τῷ κοινῷ
 πάντα ταῦτ' ἐπραξεν, οὐχ ὃ παρῶν καιρὸς ἐξετάζειν·
 ὅτι δὲ διὰ ταῦτ' ἐμισήθη καὶ δεινὸν ἐφάνη τὸ τοῦ
 δικτάτορος ὄνομα, τοῦτό μοι προὔκειτο ἐπιδείξαι.
 πέφυκε δὲ οὐ ταῖς δυναστείαις τοῦτο μόναις, ἀλλὰ
 καὶ τοῖς ἄλλοις συμβαίνειν τοῖς περιμαχῆτοις καὶ
 20 θανατοζομένοις ὑπὸ τοῦ κοινῷ βίου πράγμασι. καλὰ
 μὲν γὰρ ἅπαντα φαίνεται καὶ συμφέροντα τοῖς χρω-
 μένοις, ὅταν τις αὐτοῖς χρῆται καλῶς, αἰσχρὰ δὲ
 καὶ ἀσύμφορα, ὅταν πονηροὺς λάβῃ προστάτας. τού-
 του δ' ἡ φύσις αἰτία προσθεῖσα τοῖς ἀγαθοῖς ἅπασι
 25 καὶ κῆρὰς τινες συμφύτους. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων
 ἕτερος ἂν εἶη τοῖς λόγοις καιρὸς ἐπιτηδειότερος.
 [οἱ δ' ἐν τῷ κατόπιν ἐνιαυτῷ τὴν ὑπάτου ἀρχὴν πα-
 ραλαβόντες Ἀύλος Σεμπρόνιος Ἀτρατίνος καὶ Μάρ-
 κος Μηνύκιος, ἐπὶ τῆς ἑβδομηκοστῆς καὶ πρώτης
 30 ὀλυμπιάδος, ἦν ἐνίκα στάδιον Τισικράτης Κροτωνιά-
 τῆς, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἰππάρχου.]

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

ΛΔΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΕΚΤΟΣ.

Οἱ δ' ἐν τῷ κατόπιν ἐνιαυτῷ τὴν ὑπάτου ἀρχὴν
 παραλαβόντες, Ἀύλος Σεμπρόνιος Ἀτρατίνος καὶ
 Μάρκος Μηνύκιος, ἐπὶ τῆς ἑβδομηκοστῆς καὶ πρώ-
 τῆς ὀλυμπιάδος, ἦν ἐνίκα στάδιον Τισικράτης Κρο-
 τωνιάτης ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἰππάρχου, ἄλλο μὲν 5
 οὐδὲν οὔτε πολεμικὸν οὔτε πολιτικὸν ἱστορίας ἄξιον
 ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν ἀρχῆς ἐπραξεν· αἱ τε γὰρ πρὸς Λα-
 τίνους ἀνοχαὶ πολλὴν αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἐξωθεν πολέ-
 1037 μων παρέσχον εἰρήνην, ἢ τε τῆς ἀναπράξεως τῶν
 θανείων κώλυσις, ἢ ἐψηφίσατο ἢ βουλή, ἕως ἂν 10
 ὁ προσδοκώμενος πόλεμος εἰς ἀσφαλὲς ἔλθῃ τέλος,
 ἐπανσε τοὺς ἐντὸς τείχους νεωτερισμοὺς, οὓς ἐποι-
 οὔντο οἱ πένητες ἀφείσθαι τῶν χρεῶν ἀξιούντες δη-
 μοσίᾳ· δόγμα δὲ βουλῆς ἐκύρωσαν ἐπεικίστατον,
 Λατίνοις ἀνδράσιν εἰ τινες ἔτυχον ἐκ τοῦ Ῥωμαίων 15
 ἔθνους συνοικοῦσαι γυναῖκες, ἢ Ῥωμαίους Λατῖνοι
 ἑαυτῶν εἶναι κυρίας, εἴαν τε μένιν θέλωσι παρὰ τοῖς
 γεγαμηκόσιν, εἴαν τε [μὴ,] εἰς τὰς πατρίδας ἀναστρέ-
 φειν· τῶν δ' ἐκγόνων τὰ μὲν ἄρρενα παρὰ τοῖς πα-
 τράσι μένιν, τὰς δὲ θηλείας καὶ ἔτι ἀγάμους ταῖς 20

μητροάσιν ἔπεσθαι· ἐτύγγανον δὲ πολλὰ πάνυ γυναικες εἰς τὰς ἀλλήλων πόλεις ἐκδεδομένοι καὶ διὰ τὸ συγγενὲς καὶ διὰ φιλίαν, αἶ τυχούσαι τῆς ἐκ τοῦ ψηφίσματος ἀδείας ἐδήλωσαν ὅσῃν εἶχον ἐπιθυμίαν 5 τῆς ἐν Ῥώμῃ διαίτης. αἶ τε γὰρ ἐν ταῖς Λατίνων πόλεσι Ῥωμαῖαι μικροῦ δεῖν πᾶσαι καταλιπούσαι τοὺς ἄνδρας ὡς τοὺς πατέρας ἀνέστρεψαν, αἶ τε Ῥωμαίοις ἐκδεδομένοι Λατίνων πλήν δυεῖν, αἶ λοι- 1038 παὶ τῶν πατρίδων ὑπεριδοῦσαι παρὰ τοῖς γεγαμηκόσιν ἔμειναν· οἰωνὸς εὐτυχῆς τῆς μελλούσης πόλεως ἐπικρατήσῃ τῷ πολέμῳ. Ἐπὶ τούτων φασὶ τῶν ὑπάτων τὸν νεῶν καθιερωθῆναι τῷ Κρόνῳ κατὰ τὴν ἄνοδον τὴν εἰς τὸ Καπετώλιον φέρουσαν ἐκ τῆς ἀγορᾶς, καὶ δημοτελεῖς ἀναδειχθῆναι τῷ θεῷ καθ' ἕκαστον 15 ἐνιαυτὸν ἑορτᾶς τε καὶ θυσίας. τὰ δὲ πρὸ τούτων τὸν βωμὸν αὐτόθι καθιδρῶσθαι λέγουσι τὸν ὑφ' Ἡρακλέους κατασκευασμένον, ἐφ' οὗ τὰς ἐμπύρους ἀπαρχὰς ἔθνον Ἑλληνικοῖς ἔθεσιν οἱ τὰ ἱερά παρ' ἐκείνου παραλαβόντες· τὴν δὲ ἐπιγραφὴν τῆς ἰδρύσεως τοῦ 20 ναοῦ τινὲς μὲν ἱστοροῦσι λαβεῖν Τίτον Λάρκιον τὸν ὑπατεύσαντα τῷ πρόσθεν ἐνιαυτῷ, οἱ δὲ καὶ βασιλέα Ταρκύνιον τὸν ἐκπεσόντα τῆς ἀρχῆς· τὴν δὲ 1039 καθιέρωσιν τοῦ ναοῦ λαβεῖν Πόστομον Κομίνιον κατὰ ψήφισμα βουλῆς. τούτοις μὲν δὴ τοῖς ὑπάτοις 25 εἰρήνης ὥσπερ ἔφην βαθείας ἐξεγένετο ἀπολαῦσαι.

II. Μετὰ δὲ τούτους παραλαμβάνουσι τὴν ἀρχὴν Αὐλὸς Ποστόμιος καὶ Τίτος Οὐεργίνιος, ἐφ' ὧν αἶ μὲν ἐνιαύσιοι ἀνοχαὶ πρὸς Λατίνους διελέλυτο, παρασκευαὶ δὲ πρὸς τὸν πόλεμον ὑφ' ἑκατέρων ἐγίνοντο μεγάλαι. ἦν δὲ τὸ μὲν Ῥωμαίων πλῆθος ἅπαν 30 ἐκούσιον καὶ σὺν πολλῇ προθυμίᾳ χωροῦν ἐπὶ τὸν ἀγῶνα· τοῦ δὲ Λατίνων τὸ πλεόν ἀπροθύμον καὶ

ὑπ' ἀνάγκης κατειργόμενον, τῶν μὲν δυναστευόντων ἐν ταῖς πόλεσιν ὀλίγου δεῖν πάντων δωρεαῖς τε καὶ ὑποσχέσεσιν ὑπὸ Ταρκυνίου τε καὶ Μαιμιλίου διεφθαμένων, τῶν δὲ δημοτικῶν ὅσοις οὐκ ἦν βουλομένοις ὁ πόλεμος ἀπελαννομένων ὑπὸ τῆς περὶ τῶν 5 κοινῶν φροντίδος· οὐδὲ γὰρ λόγος ἔτι τοῖς βουλομένοις ἀπεδίδοτο. ἠναγκάζοντο δὲ χαλεπαίνοντες ἐπὶ 1040 τούτῳ συγχροὶ καταλιπεῖν τὰς πόλεις καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους αὐτομολεῖν· κωλύειν γὰρ οὐκ ἤξιον οἱ δι' ἐαυτῶν πεποιημένοι τὰς πόλεις, ἀλλὰ πολλὴν 10 τοῖς διαφοροῖς τῆς ἐκουσίου φυγῆς χάριν ἤδεσαν. ὑποδεχόμενοι δὲ αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι, τοὺς μὲν ἄμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀφικνουμένους εἰς τὰς ἐντὸς τείχους κατέταττον στρατιάς τοῖς πολιτικοῖς ἐγκαταμ- 15 γνύντες λόχοις· τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς τὰ περὶ τὴν 15 πόλιν ἀποστέλλοντες φρούρια καὶ ταῖς ἀποικίαις ἀπομερίζοντες, ἵνα μὴ τι νεωτερίσειαν, εἶχον ἐν φυλακῇ. ἀπάντων δὲ τὴν αὐτὴν γνώμην λαβόντων, ὅτι μιᾶς δεῖ πάλιν τοῖς πράγμασιν ἀφειμένης ἅπαντα 20 διοικεῖν κατὰ τὸν αὐτῆς λογισμὸν ἀνυπευδύνου ἀρχῆς, δικτάτωρ ἀποδείκνυται τῶν ὑπάτων ὁ νεώτερος Αὐλὸς Ποστόμιος ὑπὸ τοῦ συνάρχοντος Οὐεργινίου· ἰππάρχην δὲ αὐτὸς ἐαυτῷ προσείλετο κατὰ τὸν αὐτὸν 25 τρόπον τῷ προτέρῳ δικτάτορι Τίτον Αἰβούτιον Ἐλβαν· καὶ καταγράφας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τοὺς ἐν ἤβῃ 25 Ῥωμαίους ἅπαντας καὶ διελὼν εἰς τέτταρα μέρη τὴν 1041 δύναμιν, μιᾶς μὲν αὐτὸς ἠγείτο μοίρας, ἑτέρας δὲ τὸν συννόπατον Οὐεργίνιον ἔταξεν ἄρχειν, τῆς δὲ τρίτης Αἰβούτιον τὸν ἰππάρχην, ἐπὶ δὲ τῆς τετάρτης κατέλιπεν ἑπαρχὸν Αὐλὸν Σεμπρώνιον, ὃ τὴν 30 πόλιν φυλάττειν ἐπέτρεψεν.

III. Παρεσκευασμένῳ δὲ αὐτῷ πάντα τάπιτῆδεια

πρὸς τὸν πόλεμον ἦγον ἀγγέλλοντες οἱ σκοποὶ παν-
 στρατιᾶ Λατίνους ἐξεληλυθότας· καὶ αὐτοὶ ἕτεροι
 δηλοῦντες ἐξ ἐφόδου τι καταληφθῆναι πρὸς αὐτῶν
 χωρίον ἐχυρὸν Κορβιῶνα καλούμενον, ἐν ᾧ φρουρά
 5 τις ἦν Ῥωμαίων ἐνοικουρούσα ὀλίγη· ἦν ἅπασαν
 διαφθείραντες καὶ τὸ χωρίον αὐτὸ κατασχόντες ὁρ-
 μητήριον ἐποιούντο τοῦ πολέμου· ἀνδράποδα δὲ καὶ
 βοσκήματα οὐ κατελάμβανον ἐν τοῖς ἀγροῖς, χωρὶς
 τῶν ἐν τῷ Κορβιῶνι ἐγκαταληφθέντων, προανε-
 10 σκευασμένων πρὸ πολλοῦ τῶν γεωργῶν εἰς τὰ προσ-
 εχέστατα τῶν ἐρμημάτων ὅσα δυνάμεις ἦν ἐκάστοις¹⁰⁴²
 φέρειν τε καὶ ἄγειν· οἰκίας δὲ αὐτῶν ἐνεπίμπρασαν
 ἐρήμους ἀφειμένας καὶ γῆν ἐδήρουν. ἀφίκετο δ' αὐ-
 τοῖς ἐξεστρατευμένοις ἤδη ἐξ Ἀντίου πόλεως ἐπιφα-
 15 νεστάτης τοῦ Οὐλοούσκων ἔθνους στρατιά τε ἱκανή
 καὶ ὄπλα καὶ σίτος καὶ ὄσων ἄλλων εἰς τὸν πόλεμον
 ἐδέοντο. ἐφ' οἷς πάνυ θαρρήσαντες ἐν ἐλπίσι χρη-
 σταῖς ἦσαν, ὡς καὶ τῶν ἄλλων Οὐλοούσκων συνα-
 ρουμένων σφίσι τοῦ πολέμου τῆς Ἀντιατῶν πόλεως
 20 ἀρξάμενης. ταῦτα μαθὼν ὁ Ποστόμιος ἐξεβοήθει
 διὰ ταχέων πρὶν ἢ συνελθεῖν τοὺς πολεμίους ἅπαν-
 τας· ἀγαγὼν δ' ἐν νυκτὶ τὴν σὺν αὐτῷ στρατιάν
 πορεία συντόνω, πλησίον γίνεται τῶν Λατίνων
 ἐστρατοπεδευκότων παρὰ λίμνην Ῥηγίλλη καλουμένη
 25 ἐν ἐχυρῷ χωρίῳ, καὶ τίθεται τὸν χάρακα κατὰ κε-¹⁰⁴³
 φαλῆς τῶν πολεμίων ἐν ὑψηλῷ λόφῳ καὶ δυσβάτῳ,
 ἐνθ' ὑπομένων πολλὰ πλεονεκτῆσειν ἐμελλεν.

III. Οἱ δὲ τῶν Λατίνων ἡγεμόνες, Ὀκταούσιος
 τε ὁ Τυσκλανὸς ὁ Ταρκυνίου τοῦ βασιλέως γαμβρὸς,
 30 ὡς δὲ τινες γράφουσιν υἱὸς τοῦ γαμβροῦ, καὶ Σέξτος
 Ταρκύνιος· ἐτύγγανον γὰρ δὴ τήνικαῦτα χωρὶς ἄλ-
 λήλων ἐστρατοπεδευκότες· εἰς ἐν συνάγουσι τὰς

δυνάμεις χωρίον, καὶ παραλαβόντες τοὺς χιλιάρχους
 τε καὶ λοχαγούς ἐσκόπουν ὅστις ἔσται τρόπος τοῦ
 πολέμου· καὶ πολλὰ γινώμαι ἐλέχθησαν. οἱ μὲν
 γὰρ ἐξ ἐφόδου χωρεῖν ἠξίου ἐπὶ τοὺς ἅμα τῷ δι-
 κτάτορι καταλαβομένους τὸ ὄρος ἕως ἔτι ἦσαν αὐτοῖς 5
 φοβεροί, οὐκ ἀσφαλείας σημεῖον εἶναι νομίζοντες
 τὴν τῶν ἐχυρῶν κατάληψιν ἀλλὰ δειλίας· οἱ δὲ
 τοὺς μὲν ἀποταφρευσάντας ὀλίγη τι κατεῖργειν
 φυλακῆ, τὴν δὲ ἄλλην δύναμιν ἀναλαμβάνοντας ἐπὶ τὴν
 Ῥώμην ἄγειν ὡς ῥαδίαν ἀλῶναι τῆς κρατίστης νεό- 10
 τητος ἐξεληλυθίας· οἱ δὲ τὰς Οὐλοούσκων τε καὶ
 τῶν ἄλλων συμμάχων βοήθειας ἀναμένειν συνεβού-
 λευον τὰ ἀσφαλέστερα πρὸ τῶν θρασυτέρων αἰρου-
 1044 μένους· Ῥωμαίους μὲν γὰρ οὐθέν ἀπολαύσειν ἐν
 τῆς τριβῆς τοῦ χρόνου, ἑαυτοῖς δὲ βραδυνόμενα 15
 κρείττω γενήσεσθαι τὰ πράγματα. ἔτι δ' αὐτῶν
 βουλευομένων ἦκεν ἐκ Ῥώμης ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων
 Τίτος Οὐεργίνιος ἔχων τὴν σὺν ἑαυτῷ δύναμιν αἰ-
 φνίδιος ἐν τῇ κατοπίῳ νυκτὶ τὴν ὁδὸν διανύσας, καὶ
 στρατοπεδεύεται δίχα τοῦ δικτάτορος ἐφ' ἑτέρας 20
 ῥάχεως ὄρεινῆς πάνυ καὶ ἐχυρᾶς· ὥστε ἀμφοτέρων
 ἀποκεκλεισθαι τοὺς Λατίνους τῶν ἐπὶ τὴν πολεμίαν
 ἐξόδων, τοῦ μὲν ὑπάτου τῶν ἀριστερῶν προκαθημέ-
 νου μερῶν, τοῦ δὲ δικτάτορος τῶν δεξιῶν. ἔτι δὲ
 πλείονος ταραχῆς κατασχούσης τοὺς οὐδὲν πλείον τῶν 25
 ἀσφαλῶν προελομένους ἡγεμόνας καὶ δέους, μὴ τὰ
 οἰκεία οὐ πολλὰ ὄντα δαπανᾶν ἀναγκάζονται βρα-
 δύνοντες, μαθὼν ὁ Ποστόμιος ὅσον ἦν ἐν αὐτοῖς
 τὸ ἄπειρον στρατηγίας πέμπει τὸν ἱππάρχην Τίτον
 Αἰβούτιον ἄγοντα τοὺς ἀκμαιοτάτους ἱππεῖς τε καὶ 30
 ψιλοὺς, καταλαβέσθαι κελύσας ὄρος τι καλῶς ἐν
 1045 παρόδῳ κείμενον ταῖς παρακομιζομέναις Λατίνοις

ἀγοραῖς οἰκοθεν· καὶ φθάνει πρὶν αἰσθῆσθαι τοὺς πολεμίους ἢ σὺν τῷ ἰππάρχη πεμφθεῖσα δύναμις νύκτωρ παρενεχθεῖσα καὶ δι' ὕλης ἀτρίβοῦς διελθούσα καὶ γενομένη ἐγκρατῆς τοῦ λόφου.

5 V. Μαθόντες δὲ οἱ στρατηγοὶ τῶν πολεμίων καταλαμβάνόμενα καὶ τὰ κατὰ νότου σφῶν ἐρυμνά, καὶ οὐδὲ περὶ τῆς οἰκοθεν ἀγορᾶς χρηστὰς ἐτι ἐλπίδας ἔχοντες, ὡς ἀσφαλῶς σφίσι παρακομισθησομένης, ἀπορράξαι τοὺς Ῥωμαίους ἔγνωσαν ἀπὸ τοῦ
10 λόφου, πρὶν ἢ χάρακι καὶ τάφρῳ κρατύνασθαι. ἀναλαβῶν δὲ τὴν ἵππον ἄτερος αὐτῶν Σέξτος ἤλαυνεν¹⁰⁴ ἀνὰ κράτος [αὐτήν,] ὡς οὐ δεξομένης αὐτὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἵππου. γενναίως δὲ τῶν Ῥωμαίων ἰππέων τοὺς ἐπιόντας ὑπομεινάντων, μέχοι μὲν τινος ἀντι-
15 χεν ὑποστρέφων τε καὶ αὐθις ἐπάγων· ἐπεὶ δὲ ἢ τε φύσις τοῦ χωρίου τοῖς μὲν ἤδη κρατούσι τῶν ἄκρων μεγάλα πλεονεκτήματα παρείχε, τοῖς δὲ κάτωθεν ἐπιούσιν οὐδὲν ὅ τι μὴ πολλὰς πάνυ πληγὰς καὶ πόνους ἀνηνύτους ἔφερε, καὶ αὐθις ἕτερα παρῆν
20 δύναμις τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιλέκτων ἀνδρῶν ἐκ τῆς πεζικῆς φάλαγγος ἐπίκουρος, ἣν ὁ Ποστόμιος κατὰ πόδας ἀπέστειλεν, οὐδὲν ἐτι πράττειν δυνάμενος ἀπῆγε τὴν ἵππον ἐπὶ τὸν χάρακα· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι βεβαίως κρατοῦντες τὸ χωρίον, προφανῶς κρατύ-
25 νονται τὴν φυλακὴν. μετὰ τοῦτο τὸ ἔργον τοῖς περὶ Μαιμίλιον καὶ Σέξτον ἐδόκει μὴ πολὺν διὰ μέσου ποιεῖν χρόνον, ἀλλ' ὄξεια κρῖναι τὰ πράγματα μάχη. τῷ δὲ δικτάτορι τῶν Ῥωμαίων καταρχὰς οὕτως ἔχοντι προαιρέσεως, ὡς ἀμαχητὶ καταλύσασθαι τὸν
30 πόλεμον, καὶ παντὸς μάλιστα διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν¹⁰⁴⁷ ἀντιστρατῆρων τοῦτο ποιήσκειν ἐλπίσαντι, τότε ἐφάνη χωρεῖν ἐπὶ τὸν ἀγῶνα. ἐάλωσαν γάρ τινες ὑπὸ τῶν

φρουρούντων τὰς ὁδοὺς ἰππέων ἄγγελοι γράμματα φέροντες παρὰ Οὐλούσκων πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Λατίνων δηλοῦντα, ὅτι πολλαὶ δυνάμεις αὐτοῖς ἐπὶ συμμαχίαν ἤξουσιν εἰς ἡμέραν τρίτην μάλιστα καὶ αὐθις ἕτεροι παρὰ Ἑρνίκων. τὰ μὲν δὴ παρα-
5 σχόντα τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν ταχείαν παρατάξεως ἀνάγκην τέως οὐ προαιρουμένοις ταῦτ' ἦν. ἐπειδὴ δὲ τὰ σημεῖα ἤρθη παρ' ἑκατέρων τῆς μάχης, προήεσαν εἰς τὸ μεταξὺ χωρίον ἀμφοτέροι καὶ ἐξέτασθον τὰς δυνάμεις κατὰ τάδε· Σέξτος μὲν Ταρκύνιος ἐπὶ
10 τοῦ λαιοῦ τῶν Λατίνων ἐτάχθη κέρατος, Ὀκταούιος δὲ Μαιμίλιος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ, τὴν δὲ κατὰ μέσοι στάσιν εἶχεν ὁ ἕτερος τῶν Ταρκυνίου παίδων Τίτος, ἔνθα καὶ Ῥωμαίων οἱ τε αὐτόμολοι καὶ οἱ φνγάδες ἐτάχθησαν. ἢ δὲ ἵππος ἅπανα τριχῆ διαιρεθεῖσα
15 τοῖς κέρασιν ἀμφοτέροις προσενεμήθη καὶ τοῖς κατὰ μέσῃν τεταγμένοις τὴν φάλαγγα. τῆς δὲ Ῥωμαίων στρατιᾶς τὸ μὲν ἀριστερὸν κέρας εἶχεν ὁ ἰππάρχης Τίτος Αἰβούτιος ἐναντίος Ὀκταούϊω Μαιμίλιω, τὸ δὲ δεξιὸν Τίτος Οὐεργίνιος ὁ ὕπατος Σέξτῳ Ταρ-
20 κυνίῳ στάσιν ἐναντίαν ἐπέχων· τὰ δὲ μέσα τῆς φάλαγγος αὐτὸς ὁ δικτάτωρ Ποστόμιος ἐξεπλήρου Τίτῳ Ταρκυνίῳ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν φνγάσι χωρήσων ὁμόσε· πλήθος δὲ τῆς συνελθούσης δυνάμεως εἰς τὴν παράταξιν ἀφ' ἑκατέρου στρατεύματος ἦν, Ῥω-
25 μαίων μὲν ἐπὶ δισμυρίοις [τε καὶ] τετρακισχίλιον πεζοὶ τριακοσίων δέοντες, χίλιοι δὲ ἰππεῖς· Λατίνων δὲ σὺν τοῖς συμμαχοῖς τετρακισμύριοι μάλιστα πεζοὶ καὶ τρισχίλιοι ἰππεῖς.

1049 VI. Ὡς δὲ εἰς χεῖρας ἤξειν ἔμελλον, οἱ τε τῶν³⁰ Λατίνων στρατηγοὶ συγκαλέσαντες τοὺς σφετέρους πολλὰ εἰς τὸ ἀνδρεῖον ἐπαγωγὰ καὶ δεήσεις τῶν

στρατιωτῶν μακρὰς διεξῆλθον, ὅ τε Ῥωμαῖοι ὀρθω-
 δοῦντας ὁρῶν τοὺς σφετέρους, ὅτι πλήθει συνοίσου-
 ται μακρῶ προὔχοντι τοῦ σφετέρου, ἐξελέσθαι τὸ
 δέος αὐτῶν ἐκ τῆς διανοίας βουλόμενος συνεκάλεσεν
 5 εἰς ἐκκλησίαν· καὶ παραστησάμενος τοὺς πρεσβυτά-
 τους τῶν ἐκ τοῦ βουλευτικῆς συνεδρίου καὶ τιμιω-
 τάτους ἐλέξε τοιάδε· Θεοὶ μὲν ἡμῖν ὑπισχνούνται
 δι' οἰωνῶν τε καὶ σφαγίων καὶ τῆς ἄλλης μαντικῆς
 ἐλευθερίαν τῇ πόλει παρέξειν καὶ νίκην εὐτυχή,
 10 ἀμοιβὰς τε ἡμῖν ἀποδιδόντες ἀγαθὰς ἀνθ' ὧν αὐ-
 τοὺς σέβοντες καὶ τὰ δίκαια ἀσχοῦντες ἐν παντὶ τῷ
 βίῳ [ἡμῶν] διετελέσαμεν, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν νε-
 μεσῶντες κατὰ τὸ εἶκος, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα πε-
 πουνηθότες ὑφ' ἡμῶν ἀγαθὰ συγγενεῖς τε ὄντες καὶ
 15 φίλοι καὶ τοὺς αὐτοὺς ὁμομοκότες ἔξω ἐχθροὺς καὶ
 φίλους, ἀπάντων ὑπεριδόντες τούτων πόλεμον ἐπι-
 φέρουσιν ἡμῖν ἄδικον, οὐχ ὑπὲρ ἀρχῆς καὶ δυνα-
 στείας, ὅποτέρους ἡμῶν μᾶλλον αὐτὴν ἔχειν προσῆ-
 κεν· ἦττον γὰρ ἂν ἦν δεινόν· ἀλλ' ὑπὲρ τῆς Ταρ- 1050
 20 κνυῶν τυραννίδος, ἵνα δούλην ἀντ' ἐλευθέρως τὴν
 πόλιν αὐθις ποιήσωσι. χρὴ δὲ καὶ ὑμᾶς, ἄνδρες
 λοχαγοὶ τε καὶ στρατιῶται, μαθόντας ὅτι συμμαχοὺς
 ἔχετε τοὺς θεοὺς, οἵπερ αἰεὶ τὴν πόλιν σώζουσιν,
 ἄνδρας ἀγαθοὺς γενέσθαι περὶ τόνδε τὸν ἀγῶνα·
 25 ἐπισταμένους ὅτι τῆς παρὰ θεῶν βοηθείας ὑπάρχει
 τυγχάνειν τοῖς γενναίως ἀγωνιζομένοις καὶ πάντα τὰ
 παρ' ἑαυτῶν εἰς τὸ νικᾶν πρόθυμα παρεχομένοις,
 οὐ τοῖς φεύγουσιν ἐκ τῶν κινδύνων, ἀλλὰ τοῖς
 βουλομένοις ὑπὲρ ἑαυτῶν ταλαιπωρεῖν. ὑπάρχει δὲ
 30 ὑμῖν πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα πλεονεκτήματα πρὸς τὸ
 νικᾶν ὑπὸ τῆς τύχης παρεσκευασμένα, τρία δὲ πάν-
 των κάλλιστα καὶ φανερώτατα.

VII. Πρῶτον μὲν τὸ παρ' ἀλλήλων πιστόν, οὐ
 μάλιστα δεῖ τοῖς μέλλουσι τῶν ἐχθρῶν κρατῆσειν.
 οὐ γὰρ ἀρξάμενους ὑμᾶς τήμερον ἀλλήλοις εἶναι
 βεβαίους φίλους δεῖ καὶ πιστοὺς συμμαχοὺς, ἀλλ'
 1051 ἢ πατρὶς ἐκ πολλοῦ τοῦθ' ἅπασιν παρεσκευάσθε τάγα- 5
 θόν. καὶ γὰρ ἐτρόφητε ὁμοῦ καὶ παιδείας ἐτύχετε
 κοινῆς καὶ θεοῖς ἐπὶ τῶν αὐτῶν βωμῶν ἐθύσατε καὶ
 πολλῶν μὲν ἀγαθῶν ἀπολελεύκατε, πολλῶν δὲ κα-
 κῶν πεπειρασθε κοινῆ, ἐξ ὧν ἰσχυροὶ καὶ ἀδιάλυτοι
 πεφύκασι συγκεράνυσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις φιλίαι· 10
 ἔπειτα ὅτι περὶ τῶν μεγίστων κοινὸς ἅπασιν ὑπάρχει
 ἀγῶν. εἰ γὰρ ὑποχείριοι γενήσεσθε τοῖς ἐχθροῖς,
 οὐχὶ τοῖς μὲν ὑμῶν ὑπάρξει μηδενὸς πειραθῆναι
 δεινοῦ, τοῖς δὲ τὰ ἔσχατα παθεῖν, ἀλλὰ τὸ μὲν
 ἀξίωμα καὶ τὴν ἡγεμονίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἅπα- 15
 σιν ὁμοίως ἀπολωλέκαται, καὶ μήτε γυναικῶν μήτε
 παίδων μήτε οὐσίας μήτε ἄλλου τινὸς ὧν ἔχετε ἀπο-
 λαύσειν ἀγαθῶν, τοῖς δὲ ἡγουμένοις τῆς πόλεως
 καὶ τὰ κοινὰ διοικοῦσι τὸν οἰκτιστον μόνον ἀποθα-
 νεῖν σὺν αἰκίαις καὶ βασάνοις. ὅπου γὰρ οὐδὲν 20
 πεπουνηθότες ὑφ' ὑμῶν κακὸν οὔτε μείζον οὔτ' ἔλατ-
 1052 του πολλὰ καὶ παντοδαπὰ ἐξύβρισαν εἰς ὑμᾶς ἅπαν-
 τας, τί χρὴ προσδοκᾶν ποιήσειν αὐτοὺς, ἂν νῦν κρα-
 τήσωσι τοῖς ὅπλοις, μνησικακοῦντας ὅτι τῆς πόλεως
 μὲν αὐτοὺς ἀπηλάσασθε καὶ τὰς οὐσίας ἀφέλεσθε 25
 καὶ οὐδ' ἐπιβῆναι τῆς πατρώας γῆς ἔατε; τελευταῖον
 δὲ τῶν εἰρημένων οὐδενὸς ἐτέρου φῆσαι ἂν εἶναι
 πλεονεκτημάτων ἔλασσον, εἰν ὀρθῶς σκοπήτε, τὸ μὴ
 τοιαῦτα ἡμῖν ἀπηντῆσθαι τὰ τῶν πολεμίων οἷα ὑπε-
 λάβομεν, ἀλλὰ πολλῶ τῆς δόξης ἐνδεέστερα. ἔξω γὰρ 30
 τῆς Ἀντιατῶν ἐπικουρίας οὐδένας ἄλλους ὁρᾶτε κοι-
 νωνοὺς παρόντας αὐτοῖς τοῦ πολέμου· ἡμεῖς δὲ

ἅπαντας Οὐολούσκους ἤξειν αὐτοῖς ὑπελαμβάνομεν
 συμμάχους καὶ Σαβίνων τε καὶ Ερυνίκων συγχοῖς,
 καὶ μυρίους ἄλλους διὰ κενῆς ἀνεπλάττομεν ἡμῖν
 αὐτοῖς φόβους. πάντα δ' ἦν ἄρα ταῦτα Λατίνων
 5 ὀνειράτα, ὑποσχέσεις ἔχοντα κενῆς καὶ ἐλπίδας ἀτε-
 λείς. οἱ μὲν γε ἐγκαταλελοίπασιν αὐτῶν τὴν ἐπικου-
 ρίαν καταφρονήσαντες τῶν στρατηγῶν τῆς ἀστρατη-
 10 γησίας, οἱ δὲ μελλήσουσι μᾶλλον ἢ βοηθήσουσι τρέ-
 βοντες ἐν ταῖς ἐλπίσι τὸν χρόνον, οἱ δὲ νῦν ὄντες ἐν
 10 παρασκευαῖς ὑστερήσαντες τῆς μάχης οὐδὲν ἔτι αὐ-
 τοῖς χρήσιμοι γενήσονται.

VIII. Εἰ δέ τινες ὑμῶν ταῦτα μὲν ὀρθῶς εἰρη-
 σθαι νομίζουσιν, ὀρθωδοῦσι δὲ τὸ τῶν ἀντιπολεμίων
 πλήθος, βραχεία διδαχῇ μαθήτωσαν τὰ μὴ δεινὰ δε-
 15 διότες, μᾶλλον δὲ ἀναμνήσει· πρῶτον μὲν ἐνθυμη-
 θέντες ὅτι πλείον ἐστὶν ἐν αὐτοῖς τὸ ἠναγκασμένον
 τὰ ὄπλα καθ' ἡμῶν ἀναλαβεῖν, ὡς ἐκ πολλῶν ἡμῖν
 ἔργων τε καὶ λόγων ἐδήλωσε, τὸ δὲ ἐκούσιόν τε
 καὶ ἐκ προθυμίας ὑπὲρ τῶν τυράννων ἀγωνιζόμενον
 20 πᾶν ὀλίγον, μᾶλλον δὲ πολλοστὸν μέρος τι τοῦ
 ἡμετέρου· ἐπειδ' ὅτι τοὺς πολέμους ἅπαντας οὐχ οἱ
 πλείους τοῖς ἀριθμοῖς κατορθοῦσιν, ἀλλ' οἱ κρείτ-
 τους ἀρετῇ. πολὺ ἂν ἔργον εἴη παραδείγματα φέ-
 ρειν, ὅσα βαρβάρων τε καὶ Ἑλλήνων στρατεύματα 1054
 25 ὑπερβαλόντα πλήθει μικρὰ πᾶν καταγωνίσαντο
 δυνάμεις, οὕτως ὥστε μηδὲ πιστοὺς εἶναι τοῖς πολ-
 λοῖς τοὺς περὶ αὐτῶν λόγους. ἐὼ τᾶλλα· ἀλλ' ὑμεῖς
 αὐτοὶ πόσους κατορθώκατε πολέμους μετ' ἐλάττονος
 ἢ ὅσης νῦν ἔχετε δυνάμειος μείζοσιν ἢ τοσαύταις
 30 παρασκευαῖς πολεμίων ἀντιταχθέντες; φέρε, ἀλλὰ
 τοῖς μὲν ἄλλοις φοβεροὶ διατελεῖτε ὄντες ὡν ἐκρα-
 τεῖτε μαχόμενοι, Λατίνους δὲ ἄρα τούτοις καὶ τοῖς

συμμάχοις αὐτῶν Οὐολούσκοις εὐκαταφρόνητοι, διὰ
 τὸ μὴ πειραθῆναι ποτε αὐτοὺς τῆς ὑμετέρας μάχης;
 ἀλλὰ πάντες ἴστε ὅτι ταῦτα ἀμφοτέρω τὰ ἔθνη πολ-
 λαῖς ἐνίκων μάχαις οἱ πατέρες ἡμῶν. ἄρ' οὖν λόγον
 ἔχει, τὰ μὲν τῶν κρατηθέντων πράγματα ἐπὶ ταῖς 5
 τοιαύταις συμφοραῖς κρείττονα εἶναι, τὰ δὲ τῶν κε-
 κρατηγῶν ἐπὶ ταῖς τηλικαύταις εὐπραγίαις χείρονα;
 καὶ τίς ἂν τοῦτο φήσειε νοῦν ἔχων; θαυμάσαιμι δ'
 1055 ἂν εἰ τις ὑμῶν τὸ μὲν τῶν πολεμίων πλήθος ἐν ᾧ
 βραχὺ τὸ γενναῖόν ἐστιν ὀρθωδεῖ, τῆς δ' οἰκείας δυ-
 10 νάμειος οὕτω πολλῆς καὶ ἀγαθῆς οὔσης καταφρονεῖ,
 ἢς οὔτε ἀρετῇ κρείττων οὔτε ἀριθμῷ πλείων συνε-
 λέχθη ποτὲ ἡμῖν ἐν οὐδενὶ τῶν πρὸ τούτου πολέμων
 δυνάμεις.

VIII. Καὶ τότε, ὦ πολῖται, τοῦ μῆτε ὀρθωδεῖν 15
 μῆτε ἐκτρέπεσθαι τὰ δεινὰ μέγιστον παρακάλεισμα,
 ὅτι πάντες οἱ πρωτεύοντες τοῦ βουλευτικῆς συνεδρίου
 πάρεσιν, ὡς περ ὄρατε, κοινὰς ὑμῖν ποιησόμενοι τὰς
 τοῦ πολέμου τύχας, οἷς ἀφείσθαι στρατείας ὅ τε χρό-
 νος ὁ τῆς ἡλικίας ἀποδέδωκε καὶ ὁ νόμος. οὐκοῦν 20
 αἰσχρὸν ὑμᾶς μὲν τοὺς ἐν ἀκμῇ φεύγειν τὰ δεινὰ,
 τούτους δὲ τοὺς ὑπὲρ ἡλικίαν διώκειν· καὶ τὸ μὲν
 τῶν γερόντων πρόθυμον, ἐπεὶ οὐκ ἀποκτεῖναι τινα
 δύναται τῶν πολεμίων, ἀποθνήσκειν γε ὑπὲρ τῆς
 πατρίδος ἐθέλειν, τὸ δ' ὑμέτερον ἀκμάζον, οἷς ἔξε- 25
 1056 στιν ἀμφοτέρω εὐτυχῆσαι μὲν σῶσαι καὶ νικᾶν
 ἀσφαλῶς, εἰ δὲ καὶ μετὰ τοῦ θρασυῖαι τι γενναῖον καὶ
 παθεῖν, μῆτε τῆς τύχης πείραν λαβεῖν, μῆτε τὴν τῆς
 ἀρετῆς δόξαν καταλιπεῖν; οὐ πρὸς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες
 Ῥωμαῖοι, τὰ μὲν πολλὰ ὑπάρχειν καὶ θαυμαστά ἔργα 30
 παρ' ἐτέρων, οὓς οὐδεὶς ὑμνήσει λόγος ἀξίως· ***
 πολλὰς δὲ καὶ περιβοήτους πράξεις οἰκείας τὸ ἐξ

ὑμῶν καρπώσεται γένος, ἢν τοῦτον ἔτι κατορθώσητε
 τὸν πόλεμον. ἵνα δὲ καὶ τοῖς τὰ κράτιστα ὑμῶν ἐγνω-
 κόσι τὸ γενναῖον μὴ ἀκερδῆς γένηται, καὶ τοῖς πέρα
 τοῦ δέοντος τὰ δεινὰ πεφοβημένοις μὴ ἀξήμιον ἢ,
 5 πρὶν εἰς ταῦτα ἐλθεῖν, οἷων ἑκατέροις συμβήσεται
 τυχεῖν ἀκούσατέ μου. ᾧ μὲν ἂν τι καλὸν ἢ γενναῖον
 ἐν τῇ μάχῃ διαπραξαμένῳ μαρτυρήσωσιν οἱ τὰ ἔργα
 συνειδότες τὰς τε ἄλλας ἀποδώσω παραχορήματα τιμὰς,
 ἃς ἐκ τῶν πατρίων ἐκάστοις ἐθισμῶν ὑπάρχει φέρε- 1057
 10 σθαι, καὶ γῆς ἔτι προσθήσω κληθόν, ἕξ ἧς κέκτηται
 τὸ δημόσιον, ἱκανὸν ποιῆσαι ὡς μηδενὸς τῶν ἀναγ-
 καίων δεηθῆναι· ᾧ δ' ἂν ἡ κακὴ καὶ θεοβλαβῆς
 διάνοια φυχῆς ἀσχήμονος ἐπιθυμίαν ἐμβάλλῃ, τούτῳ
 τὸν φευνρόμενον ἀγγυῶ παραστήσω θάνατον· κρείτ-
 15 των γὰρ ἂν ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις γένοιτο ὁ τοι-
 οῦτος πολίτης ἀποθανών· καὶ περιέσται τοῖς οὕτως
 ἀποθανούσι μήτε ταφῆς μήτε τῶν ἄλλων νομίμων
 μεταλαβεῖν, ἀλλ' ἀξήλοις ἀκλαύστοις ὑπ' οἰωνῶν τε
 καὶ θηρίων διαφορηθῆναι. ταῦτα δὴ προεγνωκότες
 20 ἴτε προθύμως ἅπαντες ἐπὶ τὸν ἀγῶνα, λαβόντες κα-
 λὰς ἐλπίδας ἔργων καλῶν ἠγεμόνας, ὡς ἐν ἐνὶ τῷδε
 κινδύνῳ τὸ κράτιστον καὶ κατ' εὐχὴν ἅπασιν τέλος
 λαβόντι τὰ μέγιστα ἔξουτες ἀγαθὰ, φόβου τυράννων
 ὑμᾶς αὐτοὺς ἐλευθερώσουσες, πόλει τῇ γειναμένη
 25 τροφείων δικαίας ἀπαιτούσῃ χάριτας ἀποδώσουσες,
 παῖδας ὅσοις εἰδὼν ὑμῶν ἔτι νήπιοι καὶ γαμετὰς γυ- 1058
 ναῖκας οὐ περιοψόμενοι παθεῖν πρὸς ἐχθρῶν ἀνήκε-
 στα, γηραιούς τε πατέρας τὸν ὀλίγον ἔτι χρόνον ἢ δι-
 στον βιώνα παρασκευάσουσες. ᾧ μακάριοι μὲν οἷς
 30 ἂν ἐκγένηται τὸν ἐκ τοῦδε τοῦ πολέμου θρίαμβον
 καταγαγεῖν, ὑποδεχομένων ὑμᾶς τέκνων καὶ γυναι-
 κῶν καὶ πατέρων· εὐκλεεῖς δὲ καὶ ζηλωτοὶ τῆς ἀρε-

τῆς οἱ τὰ σώματα χαριούμενοι τῇ πατρίδι. ἀποθα-
 νεῖν μὲν γὰρ ἅπασιν ἀνθρώποις ὀφείλεται, κακοῖς τε
 καὶ ἀγαθοῖς· καλῶς δὲ καὶ ἐνδόξως μόνους τοῖς
 ἀγαθοῖς.

X. Ἐτι δ' αὐτοῦ λέγοντος τὰ εἰς τὸ γενναῖον 5
 ἐπαγωγὰ θάρσος τι δαιμόνιον ἐμπίπτει τῇ στρατιᾷ,
 καὶ ὡσπερ ἐκ μιᾶς ψυχῆς ἅπαντες ἀνεβόησαν ἅμα·
 Θάρσει τε καὶ ἄγε. καὶ ὁ Ποστόμιος ἐπαινέσας τὸ
 πρόθυμον αὐτῶν καὶ τοῖς θεοῖς εὐξάμενος, ἐὰν εὐ-
 τυχεῖς καὶ καλὸν τέλος ἀκολουθήσῃ τῇ μάχῃ, θυσίας 10
 τε μεγάλας ἀπὸ πολλῶν ἐπιτελέσειεν χρημάτων καὶ
 ἀγῶνας καταστήσεσθαι πολυτελεῖς, οὓς ἄξει ὁ Ῥω-
 μαίων δῆμος ἀνὰ πᾶν ἔτος, ἀπέλυσεν ἐπὶ τὰς τάξεις.
 1059 ὡς δὲ τὸ σύνθημα τὸ παρὰ τῶν ἠγεμόνων παρέλα-
 βον, καὶ τὰ παρακλητικὰ τῆς μάχης αἱ σάλπιγγες 15
 ἐνεκελεύσαντο, ἐχώρουν ἀλαλάξαντες ὁμόσῃ, πρῶτον
 μὲν οἱ ψιλοὶ τε καὶ ἵππεις ἀφ' ἑκατέρων, ἔπειτα αἱ
 πεζαὶ φάλαγγες ὀπλισμούς τε καὶ τάξεις ὁμοίας ἔχου-
 σαι· καὶ γίνεται πάντων ἀναμιξ μαχομένων καρτερός
 ἀγῶν καὶ ἐν χειρὶ πᾶσα ἡ μάχη. ὡς δὲ πολὺ τὸ πα- 20
 ράλογον ἀμφοτέροις τῆς δόξης· οὐδέτεροι γὰρ ἐλπί-
 σαντες μάχης δεήσειν σφίσι, ἀλλὰ τῇ πρώτῃ ἐφόδῳ
 τοὺς πολεμίους ὑπολαβόντες φοβήσειν, Λατῖνοι μὲν
 τῷ πλήθει τῆς σφετέρας ἵππου πιστεύσαντες, ἧς
 οὐδὲ τὸ ῥόδιον ᾤοντο τοὺς Ῥωμαίους ἵππεις ἀνέξε- 25
 σθαι, Ῥωμαῖοι δὲ τῷ τολμηρῶς καὶ ἀπερισκέπτως ἐπὶ
 τὰ δεινὰ χωροῦντι καταπλήξεσθαι τοὺς πολεμίους·
 ταῦτα ὑπὲρ ἀλλήλων καταδοξάσαντες ἐν ἀρχαῖς τὰ
 ἐναντία ἐώρων γινόμενα. οὐκέτι δὲ τὸ τῶν ἀντιπο-
 1060 λεμίων δέος, ἀλλὰ τὸ ἴδιον θάρσος ἐκάτεροι τοῦ τε 30
 σωθήσεσθαι καὶ τοῦ νικήσειν αἴτιον σφίσι νομίσαν-
 τες, ἀγαθοὶ μαχηταὶ καὶ ὑπὲρ δύνανιν ἐφάνησαν.

ἐρίγγοντο δὲ ποικίλαι καὶ ἀγγίστροφοι περὶ αὐτοὺς αἱ τοῦ ἀγῶνος τύχαι.

XI. Πρῶτον μὲν οὖν οἱ κατὰ μέσῃν τὴν φάλαγγα τεταγμένοι Ῥωμαίων, ἐνθα ὁ δικτάτωρ [Ποστούμιος] ἦν λογάδας ἔχων περὶ αὐτὸν ἵππεῖς, καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς πρώτοις μαχόμενος, τὸ καθ' αὐτοὺς ἐξωθοῦσι μέρος, τραπέντος ὑσῶ τὸν δεξιὸν ὤμον θατέρου τῶν Ταρκυνίου παιδῶν Τίτου καὶ μηκέτι δυναμένου τῇ χειρὶ χρῆσθαι. Δικίνμιος μὲν γὰρ καὶ οἱ περὶ Γέλλιον οὐδὲν ἐξητακότες οὔτε τῶν εἰκότων οὔτε τῶν δυνατῶν αὐτὸν εἰσάγουσι τὸν βασιλέα Ταρκύνιον ἀγωνιζόμενον ἐφ' ἵππου καὶ τιτωσκόμενον, ἄνδρα ἐνενήκοντα ἔτεσι προσάγοντα. πεσότος δὲ Τίτου μικρὸν ἀγωνισάμενοι χρόνον οἱ περὶ αὐτὸν καὶ τὸ σῶμα ἐμψυχον ἀράμενοι γενναῖον οὐδὲν ἐτι ἐπραξαν, ἀλλ' ἀνεχώρουν ἐπιούσι τοῖς Ῥωμαίοις ἐπὶ πόδα· ἐπειτ' αὐθις ἔστησαν τε καὶ εἰς ἀντίπαλα ἐχώρουν, θατέρου τῶν Ταρκυνίου παιδῶν Σέξτου μετὰ τῶν ἐκ Ῥώμης φυγάδων τε καὶ τῶν ἄλλων ἐπιλέκτων ἵππέων ἐπιβοηθήσαντος αὐτοῖς. οὗτοι μὲν οὖν πάλιν ἀναλαβόντες αὐτοὺς ἐμάχοντο, οἱ δὲ τῆς φάλαγγος ἡγεμόνες ἐκατέρως Τίτος Αἰβούτιος καὶ Μαμίλιος Ὀκταούσιος λαμπρότατα πάντων ἀγωνιζόμενοι, καὶ τρέποντες μὲν τοὺς ὑφισταμένους καθ' ὃ χωρήσειαν μέρος, ἀντικαθιστάντες δὲ τῶν σφετέρων τοὺς θορυβηθέντας, χωροῦσιν ἐκ προκλήσεως ὁμόσε, καὶ συρράξαντες πληγὰς κατ' ἀλλήλων φέρουσιν ἰσχυρὰς, οὐ μὴν καιρίους, ὁ μὲν ἱππάρχης εἰς τὰ στέρα τοῦ Μαμίλιου διὰ θώρακος ἐλάσας τὴν αἰχμὴν, ὁ δὲ Μαμίλιος μέσον περονήσας τὸν δεξιὸν ἐκείνου βραχίονα· καὶ πίπτουσιν ἀπὸ τῶν ἵππων.

XII. Ἀποκομισθέντων δ' ἀμφοτέρων ἐκ τῆς μάχης, ὁ τεταγμένος αὐθις πρεσβευτῆς Μάρκος Οὐαλέ-

ριος τὴν τοῦ ἱππάρχου παρειληφῶς ἡγεμονίαν, ἐπίστας τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἵππεῦσιν ἐπὶ τοὺς κατὰ πρόσωπον, καὶ μικρὸν ἀντισχόντας χρόνον ἐξωθεῖ ταχέως τῆς τάξεως ἐπιπολύ· ἦκε δὲ καὶ τούτοις ἐκ τῶν φυγάδων τῶν ἐκ Ῥώμης ἵππέων τε καὶ ψιλῶν βοήθεια, καὶ ὁ Μαμίλιος ἀνειληφῶς ἐκ τῆς πληγῆς αὐτὸν ἦδη παρῆν αὐθις, ἄγων πλήθος ἵππέων τε καὶ πεζῶν καρτερόν· ἐν τούτῳ τῷ ἀγῶνι ὁ τε πρεσβευτῆς Μάρκος Οὐαλέριος, ὁ τὸν κατὰ Σαβίνων πρῶτος εἰσαγαγὼν θρίαμβον καὶ τὸ φρόνημα τῆς πόλεως ταπεινωμένον ἐκ τοῦ Τυρρηνικοῦ παιδίσματος ἀναστήσας, δόρατι πληγῆς πίπτει, καὶ περὶ αὐτὸν ἄλλοι Ῥωμαίων πολλοὶ καὶ ἀγαθοί. περὶ δὲ τῷ πτώματι αὐτοῦ γίνεται καρτερός ἀγῶν, Ποπλίου καὶ Μάρκου τῶν Ποπλικόλα παιδῶν τὸν θεῖον ὑπερασπισάντων. ἐκείνον μὲν οὖν ἀσχύλευτόν τε καὶ μικρὸν ἐτι ἐμπνέοντα τοῖς ὑπασπισταῖς ἀναθέντες ἀπέστειλαν ἐπὶ τὸν χάρακα, ἑαυτοὺς δὲ εἰς μέσους τοὺς πολεμίους ὑπὸ λήματός τε καὶ προθυμίας ὠσάμενοι καὶ πολλὰ τραύματα λαβόντες, ἀθρόων περιχυθέντων σφίσι τῶν φυγάδων, ἀποθνήσκουσιν ἅμα. ἐξωθεῖται δὲ μετὰ τοῦτο τὸ πάθος ἡ Ῥωμαίων φάλαγξ ἀπὸ τῶν ἀριστέρων ἐπιπολὺ καὶ μέχρι τῶν μέσων παρερρήγγνυτο. ἔπειτα μαθὼν ὁ δικτάτωρ τὴν φυγὴν τῶν σφετέρων, ἐβοήθει κατὰ τάχος ἄγων τοὺς περὶ αὐτὸν ἵππεῖς. κελύσας δὲ τὸν ἕτερον πρεσβευτὴν, Τίτον Ἐρμήμιον, ἴλην ἵππέων ἄγοντα κατὰ νότου χωρεῖν τῆς σφετέρας φάλαγγος καὶ τοὺς φεύγοντας ἐπιστρέφειν, εἰ δὲ μὴ πείθοντο ἀποκτεῖναι, αὐτὸς ἅμα τοῖς κρατίστοις ἐπὶ τὸ στίφος ὠθεῖται, κάπειδ' ἡ πλησίον τῶν πολεμίων ἐγένετο πρῶτος εἰσελαύνει τὸν ἵππον ἀφειμένων τῶν χαλινῶν. ἀθρόας δὲ γενομένης καὶ καταπληκτικῆς

τῆς ἐλάσεως, οὐ δεξάμενοι τὸ μανικὸν αὐτῶν καὶ τε-
θηρωμένον οἱ πολέμιοι τρέπονται καὶ πίπτουσι
συχνοί. ἐν δὲ τούτῳ καὶ ὁ πρεσβευτὴς Ἑρμῆγιος
ἀνειληφῶς τοὺς φοβηθέντας ἐκ τῆς τροπῆς τῶν σφε-
5 τέρων, ἤγεν ἐπὶ τοὺς περὶ τὸν Μαιμίλιον συνεστῶτας
καὶ συμπεσῶν αὐτῷ μεγίστῳ τε ὄντι καὶ ῥώμῃ ἀρίστῳ
τῶν καθ' αὐτὸν [τότε] ἀνθρώπων, ἐκεῖνόν τε ἀποκτεί-
νει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ σκυλεύειν τὸν νεκρὸν πληγῆς
ὑπὸ τινος ξίφει διὰ τῆς λαγόνος ἀποθνήσκει. Σέξτος
10 δὲ Ταρκύνιος τοῦ λαιοῦ τῶν Λατίνων κέρατος ἡγού-
μενος ἀντεῖχεν ἔτι τοῖς δεινοῖς καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦ δεξιῷ
τῶν Ῥωμαίων κέρατος ἐξώθει τῆς στάσεως· ὡς δὲ τὸν
Ποστόμιον ἐθεάσατο σὺν τοῖς ἐπιλέκτοις ἱππεῦσιν
ἐπιφαινόμενον, ἀπογνοὺς ἀπάσης ἐλπίδος εἰς μέσους
15 αὐτοὺς ἵεται· ἐνθα δὴ κυκλωθεὶς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων
ἱππέων τε καὶ πεζῶν καὶ βαλλόμενος πανταχόθεν
ὡσπερ θηρίον, οὐκ ἄνευ τοῦ πολλοὺς ἀποκτεῖναι τῶν 1068
ὁμόσε χωρησάντων ἀποθνήσκει. πεσόντων δὲ τῶν
ἡγεμόνων, ἀθρόα γίνεται πάντων ἀντίκα τῶν Λατι-
20 νων φυγὴ καὶ τοῦ χάρακος αὐτῶν ἐρήμου καταλει-
φθέντος ὑπὸ τῶν φυλάκων ἄλωσις, ὅθεν οἱ Ῥωμαῖοι
πολλὰς καὶ καλὰς ἔλαβον ὠφελείας. συμφορὰ τε
αὕτη μεγίστη Λατίνοις ἐγένετο δι' ἣν ἐπὶ πλείστον
ἐκακώθησαν, καὶ φθόρος σωμάτων ὅσος οὐπω πρό-
25 τερον· ἀπὸ γὰρ τετρακισμυρῶν πεζῶν καὶ τρισχι-
λῶν ἱππέων, ὡσπερ ἔφη, οἱ λειφθέντες ἐλάττους
μυριάων ἐσώθησαν ἐπὶ τὰ σφέτερα.

XIII. Ἐν ταύτῃ λέγονται τῇ μάχῃ Ποστόμιον
τε τῷ δικτάτορι καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν τεταγμένοις
30 ἱππεῖς δύο φανῆναι, κάλλι τε καὶ μεγέθει μακροῦ
κρείττους ὢν ἢ καθ' ἡμᾶς φύσις ἐκφέρει, ἐναρχόμε-
νοι γενεῖαν, ἡγούμενοί τε τῆς Ῥωμαικῆς ἵππου καὶ

τοὺς ὁμόσε χωροῦντας τῶν Λατίνων παίοντες τοῖς
1067 δόρασι καὶ προτροπάδην ἐλαύνοντες. καὶ μετὰ τὴν
τροπὴν τῶν Λατίνων καὶ τὴν ἄλωσιν τοῦ χάρακος
αὐτῶν, περὶ δαίλην ὄψιαν τὸ τέλος λαβούσης τῆς μά-
χης, ἐν τῇ Ῥωμαίων ἀγορᾷ τὸν αὐτὸν τρόπον ὀφθῆναι 5
δύο νεανίσκοι λέγονται, πολεμικὰς ἐνδεδυκότες στο-
λὰς μήκιστοί τε καὶ κάλλιστοι καὶ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν
ἔχοντες, αὐτοὶ τε φυλάττοντες ἐπὶ τῶν προσώπων ὡς
ἐκ μάχης ἠκόντων τὸ ἐναγώνιον σχῆμα, καὶ τοὺς ἵπ-
πους ἰδρῶτι διαβρόχους ἐπαγόμενοι. ἄραντες δὲ τῶν 10
ἵππων ἐκάτεροι καὶ ἀπονύσαντες ἀπὸ τῆς λιβάδος,
ἢ παρὰ τὸ ἱερὸν τῆς Ἑστίας ἀναδίδωσι λίμνην ποι-
οῦσα ἐμβύθιον ὀλίγην, πολλῶν αὐτοῖς περιστάντων
καὶ εἴ τι φέρουσιν [ἔτι] καινὸν ἀπὸ στρατοπέδου μα-
θεῖν ἀξιούντων, τὴν τε μάχην αὐτοῖς φράζουσιν ὡς 15
ἐγένετο καὶ ὅτι νικῶσιν· οὗς μεταχωρήσαντας ἐκ τῆς
1068 ἀγορᾶς ὑπ' οὐδενὸς ἔτι λέγουσιν ὀφθῆναι, πολλὴν
ζήτησιν αὐτῶν ποιουμένου τοῦ καταλειφθέντος τῆς
πόλεως ἡγεμόνος. ὡς δὲ τῇ κατόπιν ἡμέρᾳ τὰς παρὰ
τοῦ δικτάτορος ἐπιστολὰς ἔλαβον οἱ τῶν κοινῶν προ- 20
εστῶτες, καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν τοῖς ἐν τῇ μάχῃ
γενομένοις καὶ τὰ περὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν δαιμόνων
ἔμαθον, νομίσαντες τῶν αὐτῶν θεῶν εἶναι ἄμφω τὰ
φάσματα ὡσπερ εἰκὸς, Διοσκούρων ἐπέισθησαν εἶναι
τὰ εἰδῶλα. ταύτης ἐστὶ τῆς παραδόξου καὶ θαυμα- 25
στῆς τῶν δαιμόνων ἐπιφανείας ἐν Ῥώμῃ πολλὰ ση-
μεῖα, ὃ τε νεῶς ὁ τῶν Διοσκούρων, ὃν ἐπὶ τῆς ἀγο-
ρᾶς κατεσκεύασεν ἡ πόλις, ἐνθα ὤφθη τὰ εἰδῶλα,
καὶ ἡ παρ' αὐτῷ κρήνη καλουμένη τε τῶν θεῶν τού-
των καὶ ἱερὰ εἰς τὸδε χρόνον νομιζομένη, θυσίαι τε 30
πολυτελεῖς, ἃς καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὁ δῆμος ἐπι-
τελεῖ διὰ τῶν μεγίστων ἱππέων ἐν μηνὶ Κυντιλίῳ.

λεγομένω ταῖς καλουμέναις εἰδοῖς, ἐν ἣ κατώρθωσαν
 ἡμέρα τόνδε τὸν πόλεμον· ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα ἢ
 μετὰ τὴν θυσίαν ἐπιτελουμένη πομπὴ τῶν ἐχόντων 1069
 τὸν δημόσιον ἵππον, οἱ κατὰ φυλάς τε καὶ λόχους
 5 κεκοσμημένοι, στοιχηθὸν ἐπὶ τῶν ἵππων ὀχούμενοι
 πορεύονται πάντες, ὡς ἐκ μάχης ἦκοντες ἐστεφανω-
 μένοι θαλλοῖς ἐλαίας, καὶ πορφυραῖς φοινικοπαρύφους
 ἀμπεχόμενοι τηβέννας, τὰς καλουμένας τραβέας, ἀρ-
 ξάμενοι μὲν ἀπὸ ἱεροῦ τινος Ἄρεος ἔξω τῆς πόλεως
 10 ἰδρυμένου, διεξιόντες δὲ τὴν τε ἄλλην πόλιν καὶ διὰ
 τῆς ἀγορᾶς παρὰ τὸ τῶν Διοσκούρων ἱερὸν παρερ-
 χόμενοι, ἄνδρες ἔστιν ὅτε καὶ πεντακισχίλιοι, φέρου-
 τες ὅσα παρὰ τῶν ἡγεμόνων ἀριστεία ἔλαβον ἐν ταῖς
 μάχαις, καλὴ καὶ ἀξία τοῦ μεγέθους τῆς ἡγεμονίας
 15 ὄψις. ταῦτα μὲν ὑπὲρ τῆς τότε γενομένης ἐπιφανείας
 τῶν Διοσκούρων λεγόμενά τε καὶ πραττόμενα ὑπὸ Ῥω-
 μαίων ἔμαθον· ἔξ ὧν τεκμήραιτ' ἂν τις, ὡς θεοφι- 1070
 λεῖς ἦσαν οἱ τότε ἄνθρωποι, σὺν ἄλλοις πολλοῖς καὶ
 μεγάλοις.

20 XIII. Ὁ δὲ Ποστόμιος ἐκείνην μὲν τὴν νύκτα
 κατεστρατοπέδευσεν ἐν τῷ πεδίῳ, τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρα
 στεφανώσας τοὺς ἀριστεύσαντας ἐν τῇ μάχῃ, καὶ
 τοὺς αἰχμαλώτους φυλάττεσθαι διαδούς, ἔθνε τὰ νι-
 κητήρια τοῖς θεοῖς. ἔτι δ' αὐτῷ τὸν στέφανον ἐπι-
 25 κειμένῳ καὶ τὰς ὑπερπύρους ἀπαρχὰς τοῖς βωμοῖς
 ἐπιτιθέντι, σκοποὶ τινες ἀπὸ τῶν μετεώρων καταδρα-
 μόντες ἀγγέλλουσι πολέμιον ἐπὶ σφᾶς ἐλαύνειν στρα-
 τόν. ἦν δὲ ἐκ τοῦ Οὐολούσκων ἔθρους ἐπίλεκτος
 ἀκμὴ σύμμαχος ἀπεσταλμένη Λατίνοις, πρὶν ἢ τὴν
 30 μάχην αὐτῶν ἐπιτελεσθῆναι. ὡς δὲ δὴ ταῦτα ἔγνω,
 χωρεῖν ἅπαντας ἐκέλευσεν ἐπὶ τὰ ὄπλα καὶ μένειν
 ἐν τῷ χάρακι παρὰ ταῖς ἰδίαις ἑκαστον σημαίαις,

σιγὴν καὶ κόσμον φυλάττοντας, ἕως ἂν αὐτὸς ἄ-
 χρῆ πρᾶττειν παραγγείλῃ. οἱ δὲ τῶν Οὐολούσκων
 1071 ἡγεμόνες ἔξ ἀπόπτου τῶν Ῥωμαίων παρεμβalόντες,
 ὡς εἶδον μεστὸν μὲν τὸ πεδίον νεκρῶν, ὀρθοὺς δὲ
 τοὺς χάρακας ἀμφοτέρους, προϊόντα δ' ἐκ τῶν ἐρυ- 5
 μάτων οὔτε πολέμιον οὔτε φίλον οὐδένα, τέως μὲν
 ἐθαύμαζον καὶ τίς ἢ κατειληφύα τύχη τὰ πράγματα
 ἀπόρως εἶχον συμβάλλειν. ἐπεὶ δὲ παρὰ τῶν ἀνασω-
 ζομένων ἐκ τῆς τροπῆς ἅπαντα τὰ περὶ τὸν ἀγῶνα
 ἔμαθον, ἐσκόπουν μετὰ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων τί χρῆ 10
 πρᾶττειν. τοῖς μὲν οὖν θραυστάτοις αὐτῶν ἐδόκει
 κράτιστον εἶναι, χωρεῖν ἐπὶ τὸν χάρακα τῶν Ῥωμαίων
 ἔξ ἐφόδου, ἕως πολλοὶ μὲν ἕκαμον ὑπὸ τραυμάτων,
 ἀπειρηκέσαν τε ἅπαντες ὑπὸ κόπου, ὄπλα τε ἄχρηστα
 τοῖς πλείστοις ἦν, τὰ μὲν ἀπεστομωμένα τὰς ἀκμᾶς, 15
 τὰ δὲ κατεαγότα, καὶ βοήθεια παρὰ τῶν οἰκοθεν
 ἀκραιφνῆς οὐπω παρῆν οὐδεμία αὐτοῖς, ἢ δὲ σφῶν
 αὐτῶν δύναμις πολλή τε οὖσα καὶ ἀγαθὴ καὶ ὠπλι-
 σμένη καλῶς ἐμπειροπόλεμός τε καὶ οὐ προσδεχομένοις
 20 ἔξαπιναιῶς παροῦσα, φοβερὰ καὶ τοῖς εὐτολμοτάτοις 20
 φανήσεσθαι ἔμελλε.

1072 XV. Τοῖς δὲ σωφρονεστάτοις οὐκ ἀσφαλῆς τὸ
 κινδύνευμα εἶναι ἐφαίνετο, ἀνδράσιν ἀγαθοῖς τὰ πο-
 λέμιά τε καὶ νεωστὶ τὴν Λατίνων τοσαύτην δύναμιν
 ἀραμένοις ἄνευ συμμάχων ὁμῶσε χωρεῖν μέλλοντας 25
 τὸν ὑπὲρ τῶν μεγίστων κίνδυνον ἐν ἀλλοτρίᾳ ποιεί-
 σθαι γῆ, ἐνθα εἴ τι συμβαίῃ πταῖσμα οὐδεμίαν ἔξουσι
 καταφυγῆν ἀσφαλῆ· τῆς δὲ οἴκαδε σωτηρίας προνο-
 εῖσθαι μᾶλλον ἠξίουον οὗτοι διὰ ταχέων καὶ μέγα
 κέρδος ὑπολαμβάνειν, εἰ μηδὲν ἀπολαύσουσιν ἐκ τῆς 30
 στρατείας κακόν. ἑτέροις δὲ τούτων μὲν οὐδέτερον
 ἐδόκει χρῆναι ποιεῖν, νεανικὸν μὲν ἀποφαίνουσι τὸ

πρόχειρον τῆς ἐπὶ τὸν ἀγῶνα ὁρμῆς, αἰσχρὸν δὲ τὸ
 παράλογον τῆς ἐπὶ τὰ οἰκεία φυγῆς, ὡς κατ' εὐχρῆν
 ληφόμενων τῶν πολεμίων ὁπότερον ἂν αὐτῶν ποι-
 ῆσθε. γνώμη δὲ τούτων ἦν ἐν μὲν τῷ παρόντι κρα-
 5 τύνασθαι τὸν χάρακα καὶ τὰ πρὸς τὸν ἀγῶνα εὐτρε-
 πίζεσθαι, πέμποντας δὲ πρὸς τοὺς ἄλλους Οὐολού-
 σκους δεῦν θάτερον ἀξιούν, ἢ δυνάμιν ἐτέραν
 πέμπειν ἀξιόχρεων ἐπὶ Ῥωμαίους, ἢ καὶ τὴν ἀπεσταλ-
 10 μένην μετακαλεῖν. ἢ δὲ πιθανωτάτη τοῖς πλείστοις
 φανείσα καὶ ὑπὸ τῶν ἐν τέλει κερωθεῖσα γνώμη
 ταῦτα παρήρει, πέμψαι τινὰς εἰς τὸν χάρακα τῶν
 Ῥωμαίων κατασκοπούς ὀνόματι πρεσβευτῶν ἔξοντας
 τὸ ἀσφαλές, οἳ δεξιῶσονται τὸν ἡγεμόνα καὶ φρά-
 15 σουσιν, ὅτι σύμμαχοι Ῥωμαίων ἦκοντες ἀπὸ τοῦ κοι-
 νοῦ τῶν Οὐολούσκων ἄχθονται μὲν ὑστερήσαντες
 τῆς μάχης, ὡς οὐδεμίαν ἢ μικράν τινα τῆς προθυ-
 μίας χάριν οἰσόμενοι, τῇ δ' [ἐξ] ἐκείνων τύχῃ μέγαν
 ἀγῶνα δίχα συμμάχων κατωρθωκότων συνήδονται·
 ἔξαπατήσαντες δὲ αὐτοὺς τῇ φιλανθρωπία τῶν λό-
 20 γων καὶ πιστεύειν ὡς φίλοις σφίσι κατασκευάσαντες,
 ἅπαντα κατασκέψονται καὶ δηλώσουσιν ἀφικόμενοι
 πλήθος τε αὐτῶν καὶ ὀπλισμούς καὶ παρασκευὰς καὶ
 εἴ τι κατὰ νοῦν ἔχουσι πράττειν. ὅταν δὲ ταῦτα ἀκρι-
 βῶς σφίσι γένηται φανερά, τότε προθεῖναι βουλὴν, 1074
 25 εἴτ' ἐπιχειρεῖν αὐτοῖς ἄμεινον εἴη προσμεταπεμ-
 ψαμένοις δυνάμιν ἐτέραν, εἴτε καὶ τὴν παροῦσαν
 ἀπάγειν.

XVI. Ὡς δὲ ταύτῃ προσέθεντο τῇ γνώμῃ, καὶ
 οἱ προχειρισθέντες ὑπ' αὐτῶν πρέσβεις ἀφικόμενοι
 30 πρὸς τὸν δικτάτορα καὶ παραχθέντες ἐπὶ τὴν ἐκκλη-
 σίαν διηγοῦντο τοὺς ἔξαπατήσαντας λόγους, ὀλίγον
 ἐπισχῶν ὁ Ποστόμιος χρόνον πρὸς αὐτοὺς εἶπε·

Πονηρὰ βουλευμάτα, ὧ Οὐολούσκοι, χρηστοῖς λόγοις
 ἀμφιέσαντες ἦκατε· καὶ πολεμίων ἔργα πράττοντες,
 φίλων ἐξενέγκασθαι βούλεσθε δόξαν. ὑμεῖς γὰρ
 ἀπέσταλθε ὑπὸ τοῦ κοινοῦ Λατίνοις συμμαχῆσοντας
 κατ' ἡμῶν· ἐπεὶ δὲ ὕστεροι τῆς μάχης ἦκατε καὶ 5
 κρατούμενος αὐτοὺς ὁρᾶτε, παρακρούσασθαι βού-
 1075 λεσθε ἡμᾶς τάναντία ὧν ἐμέλλετε πράττειν λέγον-
 τες. καὶ οὐδὲ ἢ φιλανθρωπία τῶν λόγων, ἦν πλάτ-
 τεσθε πρὸς τὸν παρόντα καιρὸν, οὐδὲ τὸ προσποιήμα
 ὑμῶν τῆς δεῦρο ἀφίξεως ὑγιές ἐστιν, ἀλλὰ μεστὸν 10
 δόλου καὶ ἀπάτης. οὐ γὰρ συνησθησόμενοι τοῖς
 ἀγαθοῖς τοῖς ἡμετέροις ἔξαπέσταλθε, ἀλλὰ κατασκε-
 ψόμενοι πῶς ἡμῖν ἀσθενείας ἢ δυνάμεως τὰ πράγ-
 ματα ἔχει· καὶ ἔστε πρεσβευταὶ μὲν λόγῳ, κατὰ-
 15 σκοποὶ δὲ ἔργῳ. ἀρνούμενων δὲ πρὸς ἅπαντα τῶν 15
 ἀνδρῶν, οὐ διὰ μακροῦ τὴν πίστιν ἔφησεν αὐτοῖς
 παρεῖξασθαι· καὶ αὐτίκα τὰς ἐπιστολὰς αὐτῶν, ἃς
 ἔλαβε πρὸ τῆς μάχης τοῖς ἡγεμόσι τῶν Λατίνων φε-
 ρομένας, ἐν αἷς ὑπισχνοῦντο αὐτοῖς πέμπειν ἐπικου-
 ρίαν, προήνεγκε, καὶ τοὺς φέροντας αὐτὰς προή- 20
 γαγεν. ἀναγνωσθέντων δὲ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν
 αἰχμαλώτων ἃς ἔλαβον ἐντολὰς διηγησαμένων, τὸ
 μὲν πλήθος ὤρμησε βαλεῖν τοὺς Οὐολούσκους, ὡς
 ἐαλωκότας ἐπ' αὐτοφώρῳ κατασκόπους, ὁ δὲ Πο-
 1076 στόμιος οὐκ ᾔετο δεῖν ὁμοίους γενέσθαι τοῖς κακοῖς 25
 τοὺς ἀγαθοῦς, κρείττον εἶναι λέγων καὶ μεγαλοψυ-
 χότερον εἰς τοὺς ἀποσταλέντας φυλάττειν τὴν ὁρ-
 γὴν ἢ εἰς τοὺς ἀποσταλέντας, καὶ διὰ τὸ φανερόν
 ὄνομα τῆς πρεσβείας ἀφεῖναι τοὺς ἄνδρας μᾶλλον,
 ἢ διὰ τὸ ἀφανές τῆς κατασκοπῆς ἔργον ἀπολέσαι· 30
 ἵνα μήτε Οὐολούσκοις ἀφορμὴν παράσχωσιν εὐπρεπῆ
 τοῦ πολέμου πρεσβευτῶν ἀνηρῆσθαι σώματα σκηπτο-

μένους παρὰ τὸν ἀπάντων νόμον, μήτε τοῖς ἄλλοις ἐχθροῖς πρόφασιν αἰτίας εἰ καὶ ψευδοῦς, ἀλλ' οὐκ ἀλόγου γε οὐδὲ ἀπίστου.

XVII. Ἐπίσχων δὲ τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους 5 ἀπιέναι τοὺς ἄνδρας ἐκέλευσεν ἀμεταστρεπτι, φυλακῆ παραδοῦς ἰππέων, οἱ προέπεμψαν αὐτοὺς ἐπὶ τὸν Οὐλούσκων χάρακα. ἐβαλὼν δὲ τοὺς κατασκόπους εὐτρεπίξασθαι τὰ εἰς μάχην παρήγγειλε τοῖς 1077 στρατιώταις, ὡς ἐν τῇ κατόπιν ἡμέρᾳ παραταξόμενος. ἐδέησε δὲ οὐδενὸς αὐτῷ ἀγῶνος· οἱ γὰρ ἡγεμόνες τῶν Οὐολούσκων πολλῆς ἔτι νυκτὸς οὔσης ἀναστήσαντες τὴν στρατιάν ὄχοντο ἐπὶ τὰ σφέτερα. ἀπάντων δὲ χωρησάντων αὐτῷ κατ' εὐχὴν, θάψας 15 τοὺς οἰκείους νεκροὺς καὶ τὴν στρατιάν καθήρας ἀνέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν ἐκπρεπεῖ θριάμβῳ κοσμούμενος, ὄπλων τε σωρὸν ἐφ' ἀμάξαις πολλαῖς κομίζων, καὶ χρημάτων στρατιωτικῶν παρασκευὰς ἀφθόνοους εἰσφέρον, καὶ τοὺς ἀλόντας ἐν τῇ μάχῃ πεντακοσίων ἀποδέοντας ἑξακισχιλίους ἐπαγόμενος. ἀπὸ δὲ τῶν 20 λαφύρων ἐξελόμενος τὰς δεκάτας ἀγῶνάς τε καὶ θυσίας τοῖς θεοῖς ἀπὸ τετταράκοντα ταλάντων ἐποίει, καὶ ναῶν κατασκευὰς ἐξεμίσθωσε Διήμητρι καὶ Διονύσῳ καὶ Κόρη κατ' εὐχὴν. ἐσπάνισαν γὰρ αἱ τροφαὶ τοῦ πολέμου κατ' ἀρχάς, καὶ πολὺν αὐτοῖς παρ- 25 ἔσχον φόβον ὡς ἐπιλείψουσαι, τῆς τε γῆς ἀκάροπου 1078 γενομένης καὶ τῆς ἐξωθεν ἀγορᾶς οὐκέτι παρακομιζομένης διὰ τὸν πόλεμον. διὰ τοῦτο τὸ δέος ἀνασκέψασθαι τὰ Σιβύλλεια τοὺς φύλακας αὐτῶν κελεύσας, ὡς ἔμαθεν ὅτι τούτους ἐξιλιάσασθαι τοὺς θεοὺς 30 οἱ χρησμοὶ κελεύουσιν, εὐχὰς αὐτοῖς ἐποίησατο μέλλων ἐξάγειν τὸν στρατὸν, ἂν εὐετηρία γένηται κατὰ τὴν πόλιν ἐπὶ τῆς ἰδίας ἀρχῆς οἷα πρότερον ἦν, ναοὺς τε

αὐτοῖς καθιδρῦσασθαι καὶ θυσίας καταστήσασθαι κατ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν· οἱ δὲ ὑπακούσαντες τὴν τε γῆν παρεσκευάσαν ἀνεῖναι πλουσίους καρποῦς, οὐ μόνον τὴν σπόριμον, ἀλλὰ καὶ τὴν δενδροφόρον, καὶ τὰς ἐπειδάκτους ἀγορὰς ἀπάσας ἐπικλύσαι μᾶλλον ἢ 5 πρότερον· ἄπερ ὁρῶν αὐτὸς ὁ Ποστόμιος ἐψηφίσαστο τὰς τῶν ναῶν τότε κατασκευὰς. Ῥωμαῖοι μὲν δὲ τὸν τυραννικὸν ἀπασάμενοι πόλεμον εὐνοία θεῶν ἐν ἑορταῖς τε καὶ θυσίαις ἦσαν.

XVIII. Ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις πρέσβεις 10 ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν Λατίνων ἦγον ὡς αὐτοὺς, ἐξ ἀπασῶν τῶν πόλεων ἐπιλεγθέντες οἱ τὴν ἐναντίαν 1079 ἔχοντες περὶ τοῦ πολέμου γνώμην, ἱκετηρίας καὶ στέμματα προεχόμενοι. οὗτοι παραχθέντες ἐπὶ τὴν βουλήν, τῆς μὲν ἀρχῆς τοῦ πολέμου τοὺς δυναστεύ- 15 οντας ἐν ταῖς πόλεσιν ἀπέφαινον αἰτίους· τὸ δὲ πλῆθος ἐν μόνον τοῦτο ἀμαρτεῖν ἔλεγον, ὅτι πονηροῖς ἐπέισθη δημαγωγοῖς ἴδια κέρδη παρεσκευασμένοις. ταύτης δὲ τῆς ἀπάτης, ἐν ἣ τὸ πλεῖον ἀνάγκης μέρος ἦν, οὐ μεμπτὰς τετικέναι δίκας ἐκάστην πόλιν 20 ἔλεγον, τῆς κρατίστης νεότητος ἀναιρεθείσης, ὥστε μὴ ῥάδιον εἶναι πένθους καθαράν εὐρεῖν οἰκίαν, ἠξίου τε αὐτοὺς παραλαβεῖν σφᾶς ἦκοντας, οὔτε περὶ τῆς ἀρχῆς ἔτι διαφορομένους, οὔτε περὶ τῶν ἴσων φιλονεικοῦντας, συμμάχους δὲ καὶ ὑπηκόους 25 ἅπαντα τὸν λοιπὸν χρόνον ἐσομένους, καὶ πᾶν ὅσον ὁ δαίμων ἀφείλετο τοῦ Λατίνων ἀξιώματος, τοῦτο τῇ Ῥωμαίων προσθήσοντας εὐποτμία. τελευτῶντες δὲ τοῦ λόγου συγγένειαν ἐπεκαλοῦντο, καὶ συμμα- 1080 χιῶν ἀπροφασίστων ποτὲ γενομένων ἀνεμίμησκον, 30 καὶ συμφορὰς ἀνέκλειον τὰς καταληψομένας τοὺς μηδὲν ἡμαρτηκότας, οἱ μακροῦ πλείους ἦσαν τῶν

ἡμαρτηκότων, ὀδυρόμενοι παρ' ἕκαστα καὶ τῶν γο-
νάτων ἀπτόμενοι πάσης τῆς γερουσίας καὶ τὰς ἰκε-
τηρίας παρὰ τοῖς ποσὶ τοῦ Ποστομίου τιθέντες·
ὥστε παθεῖν τι πρὸς τὰ δάκρυα καὶ τὰς δεήσεις
5 αὐτῶν τὸ συνέδριον ἅπαν.

XVIII. Ὡς δὲ μετέστησαν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου
καὶ λόγος ἀπεδόθη τοῖς εἰωθόσιν ἀποφαίνεσθαι
γνώμας, Τίτος μὲν Λάρκιος ὁ πρῶτος ἀποδειχθεὶς
δικιάτωρ ἐν τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ, τεταμιεύσθαι
10 τὴν τύχην αὐτοῖς συνεβούλευε, μέγιστον εἶναι λέ-
γων ἐγκώμιον ὥσπερ ἑνὸς ἀνδρὸς οὕτω καὶ πόλεως
ὅλης, εἰ μὴ διαφθαρήσεται ταῖς εὐπραγίαις, ἀλλ'
εὐμενῶς καὶ μετρίως φέρει τὰ γαθά. πάσας μὲν γὰρ ¹⁰⁸¹
τὰς εὐτυχίας φθονεῖσθαι, μάλιστα δ' ὅσαις πρόσε-
15 στιν εἰς τοὺς ταπεινωθέντας καὶ ὑπὸ χεῖρα γενομέ-
νους ὕβρις καὶ βαρύτης· τῇ τύχῃ δὲ οὐκ ἔων
πιστεύειν πολλάκις αὐτῆς πείραν εἰληφότας ἐπ'
οἰκείους κακοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς, ὡς ἀβέβαιός ἐστι καὶ
ἀρχίστροφος· οὐδ' ἀνάγκην προσάγειν τοῖς διαφό-
20 ροῖς τὴν περὶ τῶν ἐσχάτων κινδύνων, δι' ἣν καὶ
παρὰ γνώμην τολμητὰ γίνονται τινες καὶ ὑπὲρ δύ-
ναμιν μαχηταί· δέος δὲ σφίσι εἶναι λέγων, μὴ
κοινὸν μῖσος ἐπισπάσονται παρὰ πάντων ὅσων ἀξι-
οῦσιν ἄρχειν, ἐὰν πικρὰς καὶ ἀπαραιτήτους ἀπὸ τῶν
25 ἡμαρτηκῶν ἀναπράττωνται δίκας, ὡς ἐκβεβηκότες
ἐκ τῶν συνήθων ἐπιτηδευμάτων, ἀφ' ὧν εἰς ἐπιφά-
νειαν προῆλθον [ἐπιλαθόμενοι,] καὶ πεποιηκότες τυ-¹⁰⁸²
ραννίδα τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' οὐχ ἡγεμονίαν ὡς πρότε-
ρον ἦν καὶ προστασίαν· τὰ τε ἡμαρτήματα μέτρια
30 καὶ οὐ νεμεσητὰ λέγων εἶναι, εἰ τινες ἐλευθερίας
περιεχόμεναι πόλεις καὶ ἄρχειν ποτὲ μαθοῦσαι τῆς
παλαιᾶς ἀξιώσεως οὐ μεθίενται. εἰ δὲ ἀνιάτως οἱ

τῶν κρατίστων ὀρεχθέντες, ἐὰν διαμάρτωσι τῆς ἐλ-
πίδος, ζημιωθήσονται, οὐδὲν ἔσεσθαι τὸ καλὸν
ἅπαντας ἀνθρώπους ὑπ' ἀλλήλων ἀπολωλέναι· πᾶσι
γὰρ εἶναι τὸν τῆς ἐλευθερίας πόθον ἔμφυτον. πολλῶ
τε κρείττονα καὶ βεβαιότερα ἀποφαίνων ἀρχὴν, ἣτις 5
εὐεργεσίας ἀλλὰ μὴ τιμωρίας κρατεῖν βούλεται τῶν
ὑπηκόων· τῇ μὲν γὰρ εὖνοιαν ἀκολουθεῖν, τῇ δὲ
φόβον, ἀνάγκην δὲ εἶναι φύσεως παντὸς μάλιστα
μισεῖσθαι τὰ φοβερά· τελευτῶν δὲ τοῦ λόγου παρα-
δείγμασιν αὐτοὺς ἠξίου χρῆσθαι τοῖς κρατίστοις τῶν 10
προγόνων ἔργοις, ἐφ' οἷς ἐπαίνων ἐτύγχανον ἐκεῖνοι,
ἐπιλεγόμενος ὅσας ἀλούσας κατὰ κράτος πόλεις οὐ
¹⁰⁸³ κατασκάπτουτες, οὐδὲ ἠβηδὸν ἀναιροῦντες, οὐδ' ἐξαν-
δραποδιζόμενοι, ἀλλ' ἀποικίας τῆς Ῥώμης ποιοῦντες,
καὶ τοῖς βουλομένοις τῶν κρατηθέντων παρὰ σφίσι 15
κατοικεῖν πολιτείας μεταδόντες, μεγάλην ἐκ μικρᾶς
ἐποίουν τὴν πόλιν. κεφάλαιον δὲ αὐτοῦ τῆς γνώμης
ἦν, ἀνανεώσασθαι τὰς σπονδὰς πρὸς τὸ κοινὸν τῶν
Λατίνων, ἃς ἦσαν πεποιημένοι πρότερον, καὶ μηδε-
νὸς τῶν ἡμαρτημάτων μηδεμιᾶ πόλει μνησικακεῖν. 20
XX. Σερονίλιος δὲ Σουλπίκιος περὶ μὲν τῆς εἰ-
ρήνης καὶ τῆς ἀνανεώσεως τῶν σπονδῶν οὐδὲν ἀντέ-
λεγεν· ἐπειδὴ δὲ πρότεροι τὰς σπονδὰς ἔλυσαν Λα-
τῖνοι, καὶ οὐχὶ τότε πρῶτον, ὥστε συγγνώμης τινὸς
αὐτοῖς δεῖν ἀνάγκην καὶ ἀπάτην προβαλλομένοις, 25
ἀλλὰ πολλάκις ἤδη καὶ πρότερον, ὥστε καὶ διορθώ-
σεως σφίσι δεῖν, τὴν μὲν ἄδειαν ἅπασιν συγκεχωρή-
σθαι καὶ τὴν ἐλευθερίαν διὰ τὸ συγγενὲς, τῆς δὲ γῆς
τὴν ἡμίσειαν αὐτοῖς ἀφαιρεθῆναι, καὶ κληρούχους
ἀποσταλῆναι Ῥωμαίων εἰς αὐτὴν, οἳ τινες ἐκείνην 30
καρπώσονται καὶ τοὺς ἀνδρας μὴδὲν ἔτι νεωτερίσαι
σπουδάσουσι. Σπόριος δὲ Κάσιος ἀνελεῖν τὰς πόλεις

αὐτῶν συνεβούλευε, θαυμάζειν λέγων ἐπὶ ταῖς εὐη-
 θείαις τῶν παραινούντων ἀφεῖναι τὰς ἁμαρτίας αὐ-
 τοῖς ἀζημίους, εἰ μὴ δύνανται καταμαθεῖν, ὅτι διὰ
 τὸν φθόνον τὸν ἔμφυτον τε καὶ ἀναφαίρετον, ὃν
 5 ἔχουσι πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν ἀξιομένην, ἄλλους ἐπὶ
 ἄλλοις ἐπιτεχνῶνται πολέμους καὶ οὐδέποτε παύσου-
 νται τῆς ἐπιβούλου προαιρέσεως ἐκόντες, ἕως αὐτῶν
 τοῦτ' ἐν ταῖς ψυχαῖς τὸ δύστηνον ἐνοικεῖ πάθος· οἱ
 10 γε τελευτῶντες ὑπὸ τυράννῳ ποιήσασθαι, θηρίων
 ἀπάντων ἀγριωτάτῳ, συγγενῇ σφῶν πόλιν ἐπεχείρη-
 σαν ἀπάσας ἀνατρέψαντες τὰς ἐπὶ θεῶν ὁμολογίας,
 οὐκ ἄλλαις τισὶν ἐλπίσιν ἐπαρθέντες, ἀλλ' ὅτι ἂν
 μὴ αὐτοῖς κατὰ γνώμην χωρήσῃ τὰ τοῦ πολέμου δι-
 κην οὐδεμίαν ὑφ' ἑξουσιν ἢ τινα μικρὰν κομιδῇ. πα-
 15 ραδείγμασί τε καὶ αὐτὸς ἠξίου χρῆσθαι τοῖς τῶν
 προγόνων ἔργοις, οἱ τὴν Ἀλβανῶν πόλιν, ἐξ ἧς αὐ-
 τοῖ τ' ἀπωκίσθησαν καὶ Λατίνων ἅπασαι πόλεις,
 ἐπειδὴ φθονοῦσαν ἔγνωσαν τοῖς αὐτῶν ἀγαθοῖς καὶ
 τὴν ἀδειαν, ἣν ἐπὶ τοῖς πρώτοις ἁμαρτήμασιν εὔρετο,
 20 μείζονος ἐπιβουλῆς ἀφορμὴν ποιησαμένην, ἐν ἡμέρᾳ
 καθελεῖν ἔγνωσαν μιᾷ· ἐν ἴσῳ δόξαντες εἶναι τῷ
 μηδένα οἰκτεῖρειν τῶν τὰ μέτρια ἁμαρτανόντων τὸ
 μηδένα τιμωρεῖσθαι τῶν τὰ μέγιστα καὶ ἀδιόρθωτα
 ἀδικούντων. μωρίας δὲ πολλῆς εἶναι καὶ ἀναληγσίας
 25 ἔργον· οὐ γὰρ δὴ φιλανθρωπίας οὐδὲ μετριότητος
 τὸν τῶν ἀποικισάντων σφῶς φθόνον, ἐπεὶ πέρα τοῦ
 δέοντος ἔδοξεν εἶναι βαρὺς καὶ ἀφόρητος, οὐκ ἀνα-
 σχομένους τὸν τῶν ὁμογενῶν ὑπομένειν· καὶ τοὺς
 ἐν ἐλάττωσι πείραις ἐλεγχθέντας πολεμίους ἀφαιρέσει
 30 πόλεως ζημιώσαντας, παρὰ τῶν πολλάκις τὸ μῖσος
 ἀδιάλλακτον ἀποδειξαμένων μηδεμίαν εἰσπραξάσθαι
 δίκην. ταῦτ' εἰπὼν, καὶ τὰς ἀποστάσεις τῶν Λατί-

νων ἀπάσας ἐξαριθμησάμενος, τῶν τε ἀπολομένων
 ἐν τοῖς πρὸς αὐτοὺς πολέμοις Ῥωμαίων τὸ πλήθος
 1086 ὅσον ἦν ἀναμνήσας, ἠξίου τὸν αὐτὸν τρόπον χρῆσα-
 σθαι, ὃν ἐχρήσαντο Ἀλβανοὶς πρότερον· τὰς μὲν οὖν
 πόλεις αὐτῶν ἀνελεῖν, καὶ τὴν χώραν αὐτῶν τῇ Ῥω- 5
 μαίων προσθεῖναι, τῶν δὲ ἀνθρώπων τοὺς μὲν εὐ-
 νοϊάν τινα πρὸς αὐτοὺς ἀποδειξαμένους ἔχοντας τὰ
 σφέτερα πολίτας ποιήσασθαι· τοὺς δ' αἰτίους τῆς
 ἀποστάσεως, ὑφ' ὧν αἱ σπονδαὶ διελύθησαν, ὡς
 προδότας ἀποκτεῖναι· ὅσον δὲ τοῦ δήμου πτωχὸν 10
 καὶ ἀργὸν καὶ ἄχρηστον, ἐν ἀνδραπόδων ποιήσασθαι
 λόγῳ.

XXI. Ταῦτα μὲν ἦν τὰ λεχθέντα ὑπὸ τῶν
 προεστηκότων τῆς βουλῆς· τοῦ δὲ δικτάτορος τὴν
 Λαρκίου γνώμην προελομένου καὶ οὐδενὸς ἔτι λέ- 15
 ξαντος τὰ ἐναντία, παρήσαν εἰσκληθέντες εἰς τὸ συν-
 ἔδριον οἱ πρέσβεις τὰς ἀποκρίσεις ληψόμενοι· καὶ
 ὁ Ποστόμιος ὄνειδίσας αὐτοῖς τὴν οὐδέποτε σωφρο-
 1087 νισθῆναι δυναμένην κακίαν· Δίκαιον μὲν ἦν, ἔφη,
 τὰ ἔσχατα παθεῖν, ἅτε δὴ καὶ αὐτοὶ πρῶττειν ἐμέλ- 20
 λετε, εἰ καταρωθῶσατε ἄς πολλάκις ἐβαδίσατε ἐπιβου-
 λους ὁδοῦς· οὐ μέντοι Ῥωμαῖους τὰ δίκαια πρὸ τῶν
 ἐπιεικῶν προελέσθαι, λογιζομένους ὅτι συγγενεῖς εἶσι
 καὶ ἐπὶ τὸν ἔλεον τῶν ἀδικουμένων καταπεφεύγασιν,
 ἀλλὰ καὶ ταύτας τὰς ἁμαρτίας αὐτοῖς ἀζημίους ἀφι- 25
 εῖναι θεῶν τε ὁμογνίων ἔνεκα καὶ τύχης ἀτεκμάρτου,
 παρ' ἧς τὸ κράτος ἔσχον. νῦν μὲν οὖν, ἔφη, παντὸς
 ἡλευθερωμένοι δέους πορεύεσθε· εἰ δὲ τοὺς αἰχμα-
 λώτους ἀπολύσῃτε καὶ τοὺς αὐτομόλους παραδῶτε ἡμῖν
 καὶ τοὺς φυγάδας ἐξελάσῃτε, τότε τοὺς περὶ φιλίας τε 30
 καὶ συμμαχίας διαλεξομένους πρέσβεις πέμπετε πρὸς
 1088 ἡμᾶς, ὡς οὐδενὸς ἀτυχήσοντες τῶν μετρίων. ἀπήεσαν

οὐκ ἀποκρίσεις λαβόντες, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἦγον τοὺς τε αἰχμαλώτους ἀφεικότες καὶ τοὺς ἀλόντας τῶν αὐτομόλων δεσμίους ἄγοντες καὶ τοὺς ἅμα Ταρκυνίῳ φρυγάδας ἐξεληλακότες ἐκ τῶν πόλεων. ἀνθ' ὧν εὗροντο παρὰ τῆς βουλῆς τὴν ἀρχαίαν φιλίαν καὶ συμμαχίαν καὶ τοὺς ὄρκους τοὺς ὑπὲρ τούτων ποτὲ γενομένους διὰ τῶν εἰρηνοδικῶν ἀνενεώσαντο. ὁ μὲν δὴ πρὸς τοὺς τυράννους ἐνστάς πόλεμος τετρακαίδεκέτης ἀπὸ τῆς ἐκπτώσεως αὐτῶν γενόμενος τοιαύτης ἔτυχε τελευτῆς. Ταρκύνιος δὲ ὁ βασιλεὺς, οὗτος γὰρ ἔτι λοιπὸς ἐκ τοῦ γένους ἦν, ὁμοῦ τι γενοῦσ' ἐνενηκοντέτης κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, ἀπολωλεκῶς τὰ τέκνα καὶ τὸν τῶν κηδεστῶν οἶκον καὶ γῆρας ἐλεινὸν καὶ παρ' ἐχθροῖς διαντλῶν, οὔτε Λατίνων ὑποδεχομένων αὐτὸν ἔτι ταῖς πόλεσιν, οὔτε Τυρρητῶν οὔτε Σαβίνων οὔτ' ἄλλης πλησιο-1088 χώρου πόλεως ἐλευθέρας οὐδεμιᾶς, εἰς τὴν Καμπα- νίδα Κύμην ὄχετο πρὸς Ἀριστόδημον τὸν ἐπικλη- θέντα Μαλακὸν τυραννοῦντα τότε Κυμαίων· παρ' ἧ βραχύν τινα ἡμερῶν ἀριθμὸν ἐπιβιούς ἀποθνήσκει, καὶ θάπτεται ὑπ' αὐτοῦ. τῶν δὲ σὺν ἐκείνῳ φρυγά- δων οἱ μὲν ἐν τῇ Κύμῃ κατέμειναν, οἱ δὲ εἰς ἄλλας τινὰς πόλεις σκεδασθέντες ἐπὶ ξένης τὸν βίον κατέστρεψαν.

25 XXII. Ῥωμαῖοις δὲ καταλυσαμένοις τοὺς ὑπαί- θρους πολέμους ἢ πολιτικὴν στάσιν ἀνθις ἐπανίστατο, τῆς μὲν βουλῆς ψηφισαμένης καθίζειν τὰ δικαστήρια, καὶ τὰς ἀμφισβητήσεις, ἃς διὰ τὸν πόλεμον ἀνεβάλ- λοντο, κρίνεσθαι κατὰ τοὺς νόμους· τῶν δὲ περὶ τὰς 30 συναλλαγὰς ἀμφισβητημάτων εἰς μεγάλους κλύδωνας καὶ δεινὰς προβεβηκότων ἀτοπίας τε καὶ ἀναισχυν- τίας, τῶν μὲν δημοτικῶν ἀδυνάτως ἔχειν σκηπτομέ-

1090 νων διαλύειν τὰ χρέα, χῶρας τε αὐτοῖς κεκομμένης ἐν τῷ πολυετῇ πολέμῳ καὶ βοσκημάτων διεφθαρμέ- νων καὶ ἀνδραπόδων αὐτομολίας καὶ καταδρομαῖς σπανισθέντων τῆς τε κατὰ πόλιν κτήσεως ἐξανηλω- μένης ταῖς εἰς τὴν στρατείαν δαπάναις· τῶν δὲ δα- 5 νειστῶν ταύτας μὲν τὰς συμφορὰς ὁμοίας ἅπασι γε- γονέναι λεγόντων καὶ οὐ μόνον τοῖς χρεωφειλέταις, οὐκ ἀνεκτὸν δὲ ἠγούμενων σφίσι μὴ μόνον, ἀλλὰ διὰ τὸν πόλεμον ἀφρηθέθησαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ καὶ ἂν δεομένοις τισὶ τῶν πολιτῶν ἐν εἰρήνῃ συνήλλαξαν, 10 ἀπολωλεκέναι. ἀξιούντων δὲ οὔτε τῶν δανειστῶν οὐδὲν μέτρον ὑπομένειν, οὔτε τῶν χρεωφειλετῶν ποιεῖν οὐδὲν δίκαιον, ἀλλὰ τῶν μὲν οὐδὲ τοὺς τόκους ἀφιέναι, τῶν δὲ μηδὲ αὐτὰ τὰ συναλλάγματα διαλύ- ειν· ἐξ ὧν σύνοδοι μὲν ἤδη κατὰ συστροφὰς τῶν ἐν 15 ταῖς ὁμοίαις ὄντων τύχαις ἐγένοντο, καὶ ἀντιπαράτά- ζεις κατὰ τὴν ἀγορὰν, ἔστι δὲ ὅτε καὶ χειρῶν ἀψιμα- χίαι, καὶ συνετετάρακτο πᾶς ὁ πολιτικὸς κόσμος· ταῦθ' ὄρωσιν ὁ Ποστόμιος, ἕως ἔτι τὸ τιμώμενον εἶχε 20 παρὰ πάντων ὁμοίον πολέμῳ βαρεῖ καλὸν τέλος ἐπι- θείς ὑπεκδύναι τοὺς πολιτικοὺς χειμῶνας ἔγνω· καὶ πρὶν ἐκκληρῶσαι τὸν ἔσχατον τῆς αὐτοκράτορος ἀρ- χῆς χρόνον, τὴν τε δικτατορίαν ἐξωμόσατο, καὶ προ- θείς ἀρχαιρεσιῶν ἡμέραν μετὰ τοῦ συνυπάτου τὰς 25 πατρίους κατέστησεν ἀρχάς.

XXIII. Παραλαμβάνουσι δὲ ὑπατοὶ πάλιν τὴν ἐνιαυσίον τε καὶ νόμιμον ἀρχὴν Ἀππίος Κλαύδιος Σαβῖνος καὶ Πόπλιος Σερονίλιος Πρίσκος· οὗ τὸ 1092 μὲν ἀνωτάτω συμφέρον εἶδον ὀρθῶς, ὅτι δεῖ περι- σπᾶν τὸν ἐντὸς τείχους θόρυβον ἐπὶ τοὺς ἔξω πολέ- 30 μους· καὶ παρεσκευάζοντο κατὰ τοῦ Οὐολούσκων ἔθνους τὸν ἕτερον σφῶν ἐξάγειν στρατίαν, τιμωρή-

βασθαί τε αὐτοὺς προαιρούμενοι τῆς ἀποσταλείσης
 κατὰ Ῥωμαίων Λατίνοις συμμαχίας καὶ προκαταλα-
 βεῖν τὰς παρασκευὰς αὐτῶν ἔτι συνεσταλμένας.
 ἠγγέλλοντο γὰρ κἀκεῖνοι δυνάμεις ἤδη καταγράφειν
 5 ἀπάσῃ σπουδῇ καὶ εἰς τὰ πλησίον ἔθνη προσβευέ-
 σθαι παρακαλοῦντες ἐπὶ τὴν συμμαχίαν, πυνθανό-
 μενοι τοὺς δημοτικοὺς ἀφεστηκέναι τῶν πατρικίων
 καὶ νομίζαντες οὐ χαλεπὸν εἶναι πόλιν οἰκείῳ πολέ-
 μῳ νοσοῦσαν ἄρασθαι. ἐπὶ τούτους δὴ στρατιᾶν
 10 ἐξίγειν βουλευσάμενοι καὶ δόξαντες ἅπασι τοῖς συν-
 ἔδροις ὀρθῶς βεβουλεύσθαι, προεῖπον ἦκειν ἅπασι
 τοῖς ἐν ἀκμῇ χρόνον ὀρίσαντες, ἐν ᾧ τὴν καταγρα-
 φὴν τῶν στρατιωτῶν ἔμελλον ποιεῖσθαι. ὡς δὲ οὐχ
 ὑπήκουον αὐτοῖς οἱ δημοτικοὶ καλούμενοι πολλὰκις
 15 ἐπὶ τὸν στρατιωτικὸν ὄρκον, οὐκέτι τὴν αὐτὴν ἐκά-
 τερος εἶχε γνώμην, ἀλλ' ἐνθεν ἀρξάμενοι διεστήκε-
 1093 σάν τε καὶ τὰ ἐναντία πράττοντες ἀλλήλοις παρὰ
 πάντα τὸν τῆς ἀρχῆς χρόνον διετέλεσαν. Σερουιλίῳ
 μὲν γὰρ ἐδόκει τὴν ἐπιεικεστέραν τῶν ὁδῶν πορεύε-
 20 σθαι τῇ Μανίου Οὐαλερίου γνώμῃ τοῦ δημοτικωτά-
 του προσθεμένῳ, ὃς ἤξιόν τὴν ἀρχὴν ἰάσασθαι τῆς
 στάσεως μάλιστα μὲν ἄφεςιν ἢ μείωσιν τῶν χρεῶν
 ψηφισαμένους, εἰ δὲ μήγε κώλυσιν τῆς ἀπαγωγῆς
 τῶν ὑπερημέρων κατὰ τὸ παρὸν, παρακλήσει τε μάλ-
 25 λον ἢ ἀνάγκη τοὺς πένητας ἐπὶ τὸν στρατιωτικὸν
 ὄρκον ἄγειν καὶ τὰς τιμωρίας κατὰ τῶν ἀπειθούν-
 των μὴ χαλεπὰς ποιεῖσθαι καὶ ἀπαραιτήτους, ὡς ἐν
 ὁμονοοῦσῃ πόλει, μετριάς δὲ τινὰς καὶ ἐπιεικεῖς
 κίνδυνον γὰρ ἂν εἶναι μὴ πρὸς ἀπόνοιαν τράπωνται
 30 συνελθόντες εἰς ταῦτόν· ἄνθρωποι τῶν καθ' ἡμέραν
 ἐνδεεῖς ἀναγκαζόμενοι στρατεύεσθαι τέλεσιν οἰ-
 κείοις.

XXIII. Ἀπίου δ' ἦν γνώμη τοῦ κορυφαιοτά-
 του τῶν προεστηκότων τῆς ἀριστοκρατίας αὐστηρὰ
 καὶ ἀνθάδης, μηδὲν ἐνδιδόναι τῷ δήμῳ μαλακὸν,
 1094 ἀλλὰ καὶ τῶν συναλλαγμάτων τὰς ἀναπράξεις ἐπι-
 τρέπειν τοῖς δεδανεικόσιν ἐφ' οἷς συνέβαλον δικαί- 5
 οῖς ποιεῖσθαι καὶ τὰ δικαστήρια καθίξειν, καὶ τὸν ἐν
 τῇ πόλει μένοντα τῶν ὑπάτων κατὰ τοὺς πατρίους
 ἐθισμοὺς [καὶ] τὰς τιμωρίας, ἃς κατὰ τῶν ἐκλιπόν-
 των οἱ περὶ αὐτῶν νόμοι δεδώκασιν, ἀναπράττεσθαι,
 εἶκειν δὲ τοῖς δημοτικοῖς μηδὲν ὅ τι μὴ δίκαιον, μηδὲ 10
 δύναιμι αὐτοῖς συγκатаσκευάζειν πονηράν. Καὶ γὰρ
 νῦν, ἔφη, πέρα τοῦ μετρίου τροφῶσι τελῶν ἀφειμέ-
 νοι ἂν ἐτέλουν τοῖς βασιλεῦσι πρότερον, καὶ τῶν εἰς
 τὸ σῶμα τιμωριῶν, αἷς ἐκολάζοντο ὑπ' αὐτῶν ὅποτε
 μὴ ταχέως ὑπηρετήσειάν τι τῶν ἐπιταττομένων, ἐλεύ- 15
 θεροι γεγονότες. ἔαν δὲ τι παρακινεῖν ἢ νεωτερίζειν
 προενεχθέντες ἐπιβάλλωνται, κατείρωμεν αὐτοὺς τῷ
 σωφρονοῦντι μέρει τῆς πόλεως καὶ ὑγαίνοντι πλεί-
 ονι τοῦ νοσοῦντος φανησομένῳ. ὑπάρχει μὲν γε ἡμῖν
 1095 οὐ μικρὰ ἰσχὺς πρὸς τὰ πράγματα, καὶ ἡ τῶν πατρι- 20
 κίων νεότης ἔτοιμος τὰ κελευόμενα ποιεῖν· μέγιστον
 δὲ πάντων ὄπλον καὶ δυσκαταγώνιστον, ᾧ χρώμενοι
 ῥαδίως ἐπικρατήσομεν τῶν δημοτικῶν, τὸ τῆς βουλῆς
 κράτος, ᾧ δεδιττόμεθα αὐτοὺς μετὰ τῶν νόμων ἰστά-
 25 μενοι. ἔαν δ' ὑποκατακλινώμεθα αὐτοῖς τῆς ἀξιώ-
 σεως, πρῶτον αἰσχύνῃν ὀφλήσομεν, εἰ παρὸν ἐν ἀρι-
 στοκρατία πολιτεύεσθαι δήμῳ τὰ κοινὰ ἐπιτρέψομεν·
 ἔπειτα δ' εἰς κίνδυνον οὐ τὸν ἐλάχιστον ἤξομεν, εἰ
 τις ἐκθεραπέυσας αὐτὸν ἐξουσίαν κρείττονα τῶν νό-
 μων κατασκευάσαιο τυραννικὸς ἀνὴρ, τὴν ἐλευθε- 30
 ρίαν αὐτίς ἀφαιρεθῆναι. Τοιαῦτα διαφερομένων
 τῶν ὑπάτων κατὰ σφᾶς αὐτοὺς καὶ ὅποτε συναχθείη

συνέδριον, καὶ συλλαμβανόντων πολλῶν ἐκατέρω, ἢ μὲν βουλὴ φιλονεικίας καὶ θυροῦβους καὶ λόγους ἀκόσμους, οἷς ἀλλήλους προεπηλάκιζον, ἀκούσασα, σωτήριον δὲ βούλευμα οὐδὲν καθισταμένη, διελύετο.

5 XXV. Διατριβομένου δὲ εἰς ταῦτα πολλοῦ χρό-¹⁰⁹⁶νου ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων Σερονίλιος ἦν γὰρ ἡ στρατεία κατὰ κλήρον ἐκείνῳ προσήκουσα· πολλῇ δεήσει καὶ θεραπείᾳ παρασκευασάμενος τὸ δημοτικὸν συνάρασθαι τοῦ πολέμου, δυνάμιν ἔχων οὐκ ἐκ κα-
10 ταλόγου προσηναγκασμένην, ἀλλ' ἐκούσιον, ὡς οἱ καιροὶ παρεκάλουν, ἐξῆλθεν ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐπὶ τῶν Οὐολούσκων παρασκευαζομένων καὶ Ῥωμαίους μὲν οὔτε προσδεχομένων μετὰ δυνάμεως ἤξειν ἐπὶ σφᾶς, οὔτως στασιαστικῶς πολιτευσμένους καὶ ἐχθρῶς ἔχου-
15 τας πρὸς ἀλλήλους, οὔτε εἰς χεῖρας ἤξειν τοῖς ἐπι- οὔσιν οἰομένων· σφίσι δὲ πολλὴν ἐξουσίαν ὑπάρχειν ὁπότε βούλοιντο τοῦ πολέμου ἄρχειν. ἐπειδὴ δὲ ἤσθοντο πολεμεῖν δέον αὐτοὶ πολεμούμενοι, τότε δὴ καταπεπληγότες τὸ τῶν Ῥωμαίων τάχος, ἰκετηρίας¹⁰⁹⁷
20 ἀναλαμβάνοντες ἐκ τῶν πόλεων οἱ γεραίτατοι προήεσαν ἐπιτρέποντες τῷ Σερονίλιῳ χρῆσθαι σφίσιν ὡς ἡμαρτηκόσιν ὃ τι βούλοιο. ὁ δὲ τροφᾶς τῷ στρατεύματι παρ' αὐτῶν λαβῶν ἐσθῆτάς τε καὶ τριακοσίους εἰς ὀμηρείαν ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων οἰκῶν ἐπιλεξάμενος
25 ἄχετο, λελύσθαι τὸν πόλεμον ὑπολαβῶν. ἦν δ' ἄρα τοῦτο οὐ λύσις, ἀναβολὴ δὲ τις καὶ παρασκευῆς ἀφορμὴ τοῖς φθασθεῖσι τῷ παρ' ἐλπίδα τῆς ἐφόδου, ἀπελθόντος τε τοῦ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματος ἐξήπτοντο πάλιν οἱ Οὐολούσκοι τοῦ πολέμου, τὰς τε πόλεις
30 φραξάμενοι, καὶ εἰ τι ἄλλο χωρίον ἐπιτήδειον ἦν ἀσφάλειαν σφίσι παρασχεῖν διὰ φυλακῆς κρείττονος ἔχοντες· συνήπτοντο δὲ αὐτοῖς τοῦ κινδύνου φάνε-

ρῶς μὲν Ἑρμικες καὶ Σαβῖνοι, κρούφα δὲ καὶ ἄλλων συχνοί. Λατῖνοι δὲ πρεσβείας πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ συμμαχίας αἰτήσιν ἀφικομένης δῆσαντες τοὺς ἄνδρας εἰς
1098 Ῥώμην ἤγαγον. οἷς ἡ βουλὴ τῆς βεβαίου πίστεως χάριν ἀποδιδούσα καὶ ἐτι μᾶλλον τῆς εἰς τὸν ἀγῶνα
5 προθυμίας· ἔτοιμοι γὰρ ἦσαν ἐκούσιοι συμπολεμεῖν· ὃ μάλιστα μὲν βούλεσθαι αὐτοὺς ᾤετο, δι' αἰσχύνης δὲ ἔχειν αἰτήσασθαι, τοῦτ' αὐτοῖς ἐχαρίσατο, τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ἀλόντας αὐτῶν ἐξακισχυλίων ὀλίγον ἀποδέοντας προῖκα δωρησαμένη καὶ ὡς ἂν μάλιστα
10 κόσμον ἢ δωρεὰ προσήκοντα τῇ συγγενείᾳ λάβοι πάντας αὐτοὺς ἐσθῆσιν ἀμφιδάσα ἐλευθέρους σώμασι πρεπούσας. τῆς δὲ συμμαχίας οὐδὲν αὐτῇ ἔφη δεῖν τῆς Λατίνων, ἱκανὰς λέγουσα εἶναι τὰς οἰκειὰς τῇ Ῥώμῃ δυνάμεις ἀμύνασθαι τοὺς ἀφισταμένους. ταῦτ'
15 ἐκείνοις ἀποκριναμένη ψηφίζεται τὸν κατὰ Οὐολούσκων πόλεμον.

XXVI. Ἐτι δ' αὐτῆς ἐν τῷ βουλευτηρίῳ καθ-
1099 εξομένης, καὶ τίνας εἶναι δυνάμεις τὰς ἐξελευσομέ-
νας σκοπούσης, εἰς τὴν ἀγορὰν ἀνὴρ πρεσβύτερος
20 ἐφάνη, ῥάκος ἡμφιεσμένος, πώγωνα βαθὺν καθεικῶς καὶ κόμην, βοῶν καὶ ἐπικαλούμενος τὴν ἐξ ἀνθρώπων ἐπικουρίαν. συνδραμόντος δὲ τοῦ πλησίον ὄχλου στὰς ὅθεν ἔμελλε πολλοῖς καταφανῆς ἐσεσθαι
ἔφη, Γεννηθεὶς ἐλεύθερος, ἐστρατευμένος τὰς ἐν ἡλι-
25 κία στρατείας ἀπάσας, καὶ δεῖν δεούσας τριάκοντα μάχας ἀγωνισάμενος, καὶ ἀριστεία πολλάκις εἰληφῶς ἐκ τῶν πολέμων, ἐπειδὴ κατέσχον οἱ τὴν πόλιν εἰς τὰς ἐσχάτας ἄγοντες στενοχωρίας καιροὶ, χρέος ἦναγ-
κάσθην λαβεῖν ἔνεκα τοῦ διαλυθῆναι τὰς εἰσφοράς, ὡς
30 τὸ μὲν χωρίον οἱ πολέμοι κατέδραμον, τὰ δὲ κατὰ πόλιν αἱ σιτοδείαι κατανώσαν· ὅθεν διαλυθῆναι μου

τὸ χρέος οὐκ ἔχων, ἀπήχθη δούλος ὑπὸ τοῦ δανει-
στοῦ σὺν τοῖς υἱοῖς δυσὶν ἐπιτάκτοντος δὲ τοῦ δε-
σπότητος τῶν οὐράδιων ἔργων τι, ἀντειπὼν αὐτῷ πλη-
γὰς ἔλαβον μάστιγι πάνυ πολλάς. ταῦτ' εἰπὼν ἐρ-
5 ρίπτει τὸ ῥάκιον καὶ ἐδείκνυ τὸ στήθος μεστὸν τραυ-
μάτων, τὰ δὲ νῶτα αἵματος ἐκ τῶν πληγῶν ἀνάπλεω.
κραυγῆς δὲ καὶ οἰμωγῆς ἐκ τῶν παρόντων γινουμένης,
ἣ τε βουλή διελύθη, καὶ κατὰ τὴν πόλιν ὅλην δρόμος
ἦν τῶν ἀπόρων ἰδίαν τύχην ἀνακλαιομένων καὶ βοη-
10 θεῖν τοὺς πέλας ἀξιούντων· ἐκ τε τῶν οἰκιῶν ἐξέφυγον
οἱ πρὸς τὰ χρέα δουλωθέντες, κομῶντες, ἀλύσεις ἔχον-
τες οἱ πλείστοι καὶ πέδας, οὐδενὸς ἀντιλαμβάνεσθαι
τολμῶντος αὐτῶν, εἰ δ' ἄψαιτο μόνον, ἐν χειρὸς νό-
μῳ διασπαραττομένου. τοσαύτη λύττα τὸν δῆμον ἐν
15 τῷ τότε καιρῷ κατεῖχε, καὶ οὐ μετὰ πολὺ μεστὴ τῶν
ἐκφυγόντων τὰς ἀνάγκας ἦν ἡ ἀγορά. ὁ μὲν οὖν
Ἄππιος δεῖσας τὴν ἐφ' ἑαυτὸν ὀρμὴν τοῦ πλήθους,
ἐπειδὴ τῶν κακῶν ἦν αἴτιος, καὶ δι' ἐκείνους ἐδόκει
ταῦτα γεγονέναι, φεύγων ἐκ τῆς ἀγορᾶς ὄχρητο. ὁ δὲ
20 Σερουῖλιος ῥίψας τὴν περιπόρφυρον ἐσθῆτα, καὶ
προκλυόμενος τῶν δημοτικῶν ἐκάστου μετὰ δακρύων,
μόλις αὐτοὺς ἐπεισεν ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν ἐπι-
σχεῖν, εἰς δὲ τὴν ἐπιούσαν ἦκειν, ὡς τῆς βουλῆς ἐπι-
μέλειάν τινα περὶ αὐτῶν ποιησομένης. ταῦτα εἰπὼν
25 καὶ τὸν κήρυκα ἀνειπεῖν κελεύσας, μηδένα τῶν δα-
νειστῶν ἐξεῖναι σῶμα πολιτικὸν πρὸς ἴδιον χρέος
ἄγειν, ἕως ἂν ἡ βουλή περὶ αὐτῶν διαγνοῖη, τοὺς δὲ
παρόντας ὅποι βούλονται ἀδεῶς ἀπιέναι, διέλυσε τὸν
θόρουβον.

30 XXVII. Τότε μὲν οὖν ὄχρητο ἐκ τῆς ἀγορᾶς·
τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ παρῆν οὐ μόνον ὁ κατὰ πόλιν ὄχλος,
ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν σύγγενος ἀγρῶν τὸ δημοτικὸν πλή-

θος, καὶ ἦν ἐξ ἑωθινοῦ πλήρης ἡ ἀγορά. τῆς δὲ βου-
λῆς συναχθείσης, ἵνα περὶ τούτων βουλευσείεν ὅ τι
1102 χορῆ πράττειν, ὁ μὲν Ἄππιος δημοκόπον ἐκάλεε τὸν
συνάροντα καὶ τῆς ἀπονοίας τῶν ἀπόρων ἡγεμόνα,
ὁ δὲ Σερουῖλιος ἐκείνους ἀνστηρὸν καὶ ἀνθάδη καὶ 5
τῶν παρόντων τῇ πόλει κακῶν αἴτιον· τέλος δὲ οὐ-
δὲν ἐγένετο τῶν λόγων. ἐν δὲ τούτῳ Λατίνων ἱπ-
πεῖς κατὰ σπουδὴν ἐλαύνοντες τοὺς ἵππους παρῆσαν
εἰς τὴν ἀγορὰν, ἐξεληλυθότας ἀγγέλλοντες τοὺς πο-
λεμίους μεγάλῃ στρατιᾷ καὶ ὄντας ἐπὶ τοῖς ἑαυτῶν 10
ὄροισι ἤδη. καὶ οἱ μὲν ταῦτα· οἱ δὲ πατριῖοι καὶ
τὸ τῶν ἱππέων πλήθος τῶν τε ἄλλων ὅσοι πλούτους
ἢ δόξας προγονικὰς εἶχον, οἷα δὴ περὶ μεγάλων κιν-
δυνεύοντες ὠπλίζοντο διὰ τάχους· ὅσοι δ' ἦσαν αὐ-
τῶν ἀποροι, μάλιστα δ' οἱ τοῖς δανείοις πιεζόμενοι, 15
οὐδ' ὄπλων ἤπτοντο, οὐτ' ἄλλως παρείχοντο τοῖς κοι-
νοῖς πράγμασι ἐπικουρίαν οὐδεμίαν, ἠδόμενοι δὲ
καὶ κατ' ἐνχρὴν δεχόμενοι τὸν ἕξωθεν πόλεμον, ὡς
τῶν παρόντων σφᾶς κακῶν ἐλευθερώσοντα, τοῖς δὲ
1103 δεομένοις ἀμύνειν ἐπιδεικνύντες τὰς ἀλύσεις καὶ τὰς 20
πέδας, ἐπικερτομοῦντες ἡρώτων εἰ τούτων φυλακῆς
ἔνεκα τῶν ἀγαθῶν ἄξιον εἶη σφίσι πολεμεῖν· πολλοὶ
δὲ καὶ λέγειν ἐτόλμων, ὡς ἄμεινον εἶη Οὐολούσκοις
δουλεύειν μᾶλλον ἢ τὰς ὕβρεις τῶν πατρικίων ὑπο-
μένειν· ἣ τε πόλις οἰμωγῆς καὶ θορύβου καὶ παν- 25
τοίων γυναικείων ὀδυρμῶν ἐπίμπλατο.

XXVIII. Ταῦτα ὁρῶντες οἱ βουλευταὶ τὸν ἕτε-
ρον τῶν ὑπάτων Σερουῖλιον, ὃς ἐν τῷ παρόντι πι-
θανώτερος εἶναι τοῖς πολλοῖς ἐδόκει, βοηθεῖν ἐδέοντο
τῇ πατρίδι. ὁ δὲ συγκάλεσας εἰς τὴν ἀγορὰν, τοῦ 30
παρόντος καιροῦ τὴν ἀνάγκην ἐπεδείκνυεν οὐκέτι
προσδεχομένην πολιτικὰς φιλονεικίας, καὶ ἡξίου νῦν

μὲν ὁμοίως τοῖς πολεμίοις χωρεῖν κοινῇ γνώμῃ χρη-
 σαμένους, καὶ μὴ περιθεῖν ἀνάστατον τὴν πατρίδα
 γενομένην, ἐν ἣ θεοὶ πατρῶοι καὶ θῆκαι προγόνων
 ἐκάστοις ἦσαν, ἃ τιμιώτατά ἐστιν ἅπασιν ἀνθρώποις·
 5 γονέων τε αἰδῶ λαβεῖν οὐχ ἱκανῶν ἔσομένων ἑαυτοῖς
 διὰ γῆρας ἀμύνειν, καὶ γυναικῶν ἔλεον [ἄς] ἀντίκα
 μάλα δεινὰς καὶ ἀπορρήτους ὕβρεις ἀναγκασθησομέ-
 νων ὑπομένειν, μάλιστα δὲ παιδῶν ἐτι νηπίων οὐκ
 ἐπὶ τοιαύταις ἐλπίσιν ἀνατραφέντων οἰκτεῖραι λώβας
 10 καὶ προπηλακισμοὺς ἀνηλεεῖς· ὅταν δὲ τὸν παρόντα
 κίνδυνον ἅπαντες ὁμοίαις προθυμίαις χρησάμενοι
 παραλύσονται, τότε δὴ σκοπεῖν τίνα τρόπον ἴσθην
 καὶ κοινὴν καὶ σωτήριον ἅπασι τὴν πολιτείαν κατα-
 στήσονται, μήτε τῶν πενήτων ἐπιβουλευόντων ταῖς
 15 τῶν πλουσίων οὐσίαις μήτ' ἐκείνων προπηλακίζόν-
 των τοὺς ταῖς τύχαις ταπεινοτέρους· ἥμιστά γάρ εἶ-
 ναι ταῦτα πολιτικά· ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπόροις ἐπικου-
 ρία τις ἔσται πολιτικῆ, καὶ τοῖς συμβάλλουσι τὰ χρέα
 βοήθεια μετρία τοῖς γούν ἀδικουμένοις, καὶ τὸ κρά-
 20 τιστον τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν καὶ πάσας φυλάτ-
 τον ἐν ὁμοιοῖα τὰς πόλεις, πίστις ἐπὶ συναλλαγαῖς,
 οὐχ ἅπασα καὶ διὰ παντός ἐκ μόνης ἀναιρεθήσεται
 τῆς Ῥωμαίων πόλεως. Ταῦτα καὶ ὅσα ἄλλα ἐν τοιού-
 τῳ καιρῷ λεχθῆναι προσῆκε διεξελθῶν, τελευτῶν
 25 ὑπὲρ τῆς ἰδίας εὐνοίας ἢ ἔχων διετέλει πρὸς τὸν δῆ-
 μον ἀπελογεῖτο, καὶ ἠξίου συνάρασθαι τῆς στρατείας
 αὐτῷ ταύτης ἀνθ' ὧν πρόθυμος εἰς αὐτοὺς ἦν, τῆς
 μὲν κατὰ πόλιν ἐπιμελείας τῷ συνάρχοντι προσή-
 κούσης, ἑαυτῷ δὲ τῆς ἡγεμονίας τῶν πολέμων ἀπο-
 30 δεδομένης· ταύτας γὰρ τὰς τύχας αὐτοῖς βραβεῦσαι
 τὸν κληρὸν. ὑπεσχῆσθαι δ' αὐτῷ ἔφη τὴν βουλήν
 ἐμπεδώσειν ὅτι ἂν διομολογήσῃται τῷ πλήθει, αὐ-

τὸν δ' ἐκείνοις, πείσειν τοὺς δημότας μὴ προδώσειν
 τοῖς πολεμίοις τὴν πατρίδα.

XXVIII. Ταῦτ' εἰπὼν ἐκέλευσε τὸν κήρυκα
 ἀνειπεῖν, ὅσοι ἂν Ῥωμαίων ἐπὶ τὸν κατὰ Οὐλοῦ-
 σκων πόλεμον [κατ' αὐτῶν] ἐκστρατεύσωσι, τὰς τού- 5
 των οἰκίας μηδένα ἐξεῖναι μήτε κατέχειν μήτε πω-
 1106 λεῖν μήτ' ἐνεχυράζειν μήτε γένος αὐτῶν ἀπάγειν
 πρὸς μηδὲν συμβόλαιον μήτε κωλύειν τὸν βουλούμε-
 νον τῆς στρατείας κοινωνεῖν. ὅσοι δ' ἂν ἀπολειφθῶσι
 τῆς στρατείας, τὰς κατὰ τούτων πράξεις ὑπάρχειν 10
 τοῖς δανεισταῖς, ἐφ' οἷς ἐκάστοις συνέβαλον. ὡς δὲ
 ταῦτα ἤκουσαν οἱ πένητες, ἀντίκα συνέγνωσαν τε
 καὶ πολλῇ προθυμίᾳ πάντες εἰς τὸν πόλεμον ὤρμηστο,
 οἱ μὲν ἐλπίσιν ὠφελειῶν ὑπαχθέντες, οἱ δὲ τοῦ στρα-
 τηλάτου χάριτι, οἱ δὲ πλεῖστοι τὸν Ἄππιον καὶ τοὺς 15
 ἐν τῇ πόλει κατὰ τῶν ὑπομεινάντων προπηλακισμοὺς
 φεύγοντες. παραλαβὼν δὲ ὁ Σερουίλιος τὸ στρατεύ-
 μα σὺν πολλῇ σπουδῇ ἐλαύνει διαλιπῶν οὐδένα χρό-
 νον, ἵνα συμμίξῃ τοῖς πολεμίοις, πρὶν εἰς Ῥωμαίων
 χώραν αὐτοὺς εἰσβαλεῖν· καὶ καταλαβὼν περὶ τὸ 20
 Πωμεντίνου χωρίον ἐστρατοπεδευκότας καὶ τὴν Λα-
 τίνων χώραν προνομεύοντας, ὅτι παρακαλοῦσιν αὐ-
 τοῖς οὐ συνήσαντο τοῦ πολέμου, περὶ δειλὴν ὄψιν
 παρὰ λόφον τινὰ ὡς εἴκοσι στάδια τῆς στρατοπεδείας
 αὐτῶν ἀφεστῶτα τίθεται τὸν χάρακα· καὶ αὐτοῖς 25
 1107 νυκτὸς ἐπιτίθενται Οὐλοῦσχοι, ὀλίγους τε δοξάντες
 εἶναι καὶ ὡς ἐξ ὁδοῦ μακρῶς κατακόπους προθυμίας
 τε ἐνδεῶς ἔχοντας διὰ τοὺς ἐκ τῶν πενήτων περὶ τὰ
 χρέα νεωτερισμοὺς ἐν ἀκμῇ μάλιστα δοκοῦντας εἶναι.
 ὁ δὲ Σερουίλιος ἐτι νυκτὸς ἀπὸ τοῦ χάρακος ἀγωνι- 30
 σάμενος, ἐπεὶ δὲ φῶς τε ἤδη ἐγένετο καὶ τοὺς πολε-
 μίους ἔμαθεν ἀτάκτως προνομεύοντας, ἀνοῖξει κελεύ-

σας πυλίδας ἐκ τοῦ χάρακος ἀδήλως συχνὰς, ἀφ'
 ἑνὸς παραγγέλματος ἐφῆκεν ἐπ' αὐτοὺς τὸ στρατεύμα.
 ἔξαπναιῖον δὲ τοῦ δεινοῦ καὶ παρὰ δόξαν τοῖς Οὐ-
 λούσκοις προσπεσόντος, ὀλίγοι μὲν τινες ὑποστάντες
 5 πρὸς τῷ χάρακι μαχόμενοι κατεκόπησαν· οἱ δ' ἄλλοι
 φεύγοντες προτροπάδην καὶ πολλοὺς τῶν σφετέρων
 ἀπολέσαντες τραυματῖαι τε οἱ πλείστοι καὶ τὰ ὅπλα
 ἀπολωλέκότες εἰς τὸν χάρακα διεσώζοντο. ἐπομένων
 δὲ αὐτοῖς τῶν Ῥωμαίων ἐκ ποδὸς καὶ περισχόντων
 10 τὸ στρατόπεδον, βραχύν τινα χρόνον ἀμυνάμενοι
 παρέδοσαν τὸν χάρακα πολλῶν ἀνδραπόδων τε καὶ
 βοσκημάτων καὶ ὀπλων καὶ τῆς εἰς τὸν πόλεμον πα-
 ρασκευῆς γέμοντα. ἔαλω δὲ σώματα ἐλεύθερα συχνὰ,
 τὰ μὲν αὐτῶν Οὐλούσκων, τὰ δὲ τῶν αὐτοῖς συνα- 1108
 15 γωνισαμένων ἔθνων· χρήματα δὲ καὶ ὅσα χρυσὸς
 καὶ ἄργυρος καὶ ἐσθῆς, ὡσπερὰν πόλεως τῆς κρα-
 τίστης ἀλούσης πάνυ πολλὰ, τοῖς στρατιώταις πάντ'
 ἐφείς ὁ Σεροντίλιος ὡς ἕκαστος ὠφεληθεῖη διανείμα-
 σθαι καὶ μηδὲν εἰς τὸ δημόσιον ἀναφέρειν κελεύσας,
 20 καὶ τὸν χάρακα πρὸς δούς, ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις
 ἤγεν ἐπὶ τὴν ἀγχοτάτω Σουέσσαν Πωμεντιανήν. με-
 γέθει τε γὰρ περιβόλου καὶ πλήθεσιν οἰκητόρων, ἐτι
 δὲ δόξη καὶ πλούτῳ πολὺ τῶν ταύτη ὑπερέχειν ἐδόκει, 1109
 καὶ ἦν ὡσπερ ἠγεμὼν τοῦ ἔθνους. περιστρατοπεδεύ-
 25 σας δὲ αὐτήν, καὶ οὐθ' ἡμέρας οὔτε νυκτὸς ἀνακα-
 λῶν τὸν στρατὸν, ἵνα μηδένα χρόνον οἱ πολέμιοι δια-
 ναπαύσαιντο μήθ' ὕπνον αἰρούμενοι μήτε πολέμου
 παύσαν δεχόμενοι, λιμῶ καὶ ἀμηχανία καὶ σπάνει
 συμμάχων παρατείνας εἶλεν αὐτοὺς ἐν οὐ πολλῷ
 30 χρόνῳ, καὶ τοὺς ἐν ἧβῃ πάντας κατέσφαξεν. ἐπιτρέ-
 ψας δὲ καὶ ὅσα ἦν ἐνταῦθα χρήματα τοῖς στρατιώταις
 φέρειν τε καὶ ἄγειν, ἐπὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἀπῆγε τὴν

δυνάμιν οὐδενὸς οὐκέτι τῶν Οὐλούσκων ἀμύνειν τι
 δυναμένου.

XXX. Ὡς δὲ τοῖς Ῥωμαίοις τεταπεινωμένα ἦν
 τὰ τῶν Οὐλούσκων πράγματα, προαγαγὼν τοὺς ὀμή-
 ρους αὐτῶν εἰς τὴν ἀγορὰν ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων 5
 Ἄππιος Κλαύδιος ἄνδρας τριακοσίους, ἵνα δι' εὐλα-
 βείας ἔχοιεν οἱ προσθέμενοι σφίσι πίστις ὀμηρειῶν
 μὴ παρασπονδεῖν, μάλιστα τε ἠκίστατο πάντων ὀρών-
 των καὶ τοὺς ἀρχένας αὐτῶν ἐκέλευσεν ἀποκόψαι.
 1110 ἀφικομένου τε ἀπὸ τῆς στρατείας οὐ πολλαῖς ὕστερον 10
 ἡμέραις τοῦ συννυκτίου καὶ τὸν εἰωθότα δίδοσθαι
 θριάμβον ἀπὸ τῆς βουλῆς τοῖς ἀγῶνα λαμπρὸν ἀγω-
 νισαμένοις στρατηγοῖς ἀξιούντος λαβεῖν, ἐμποδῶν
 ἐγένετο στασιαστὴν ἀποκαλῶν καὶ πολιτείας πονηρᾶς
 ἐραστὴν, μάλιστα δ' αὐτοῦ κατηγορῶν, ὅτι ἐκ τῶν 15
 τοῦ πολέμου λαφύρων οὐδεμίαν μοῖραν εἰς τὸ δημό-
 σιον ἀνήγαγεν, ἀλλ' οἷς αὐτὸς ἐβούλετο κατεχαρί-
 σατο· καὶ ἐπεισε τὴν βουλὴν μὴ δοῦναι τῷ ἀνδρὶ
 τὸν θριάμβον. ὁ δὲ Σεροντίλιος ὑβρίσθαι δοκῶν ὑπὸ
 τοῦ συνεδρίου εἰς ἀνθάδειαν οὐκ εἰωθυῖαν Ῥωμαίοις 20
 ἐτράπετο· καλέσας γὰρ εἰς ἐκκλησίαν τὸν δῆμον ἐν
 τῷ πρὸ τῆς πόλεως πεδίῳ καὶ διεξεληθῶν τὰ πρα-
 χθέντα κατὰ τὸν πόλεμον καὶ τοῦ συνάρχοντος τὸν
 φθόνον καὶ τῆς βουλῆς τὸν προπηλακισμὸν διηγησά-
 25 μενος, ἔφη παρὰ τῶν ἑαυτοῦ πράξεων καὶ τοῦ συνα- 25
 γωνισαμένου στρατεύματος ἔχειν τὴν τοῦ πομπεύειν
 ἐπὶ καλοῖς τε καὶ εὐτυχέσιν ἔργοις ἐξουσίαν. ταῦτα
 1111 εἰπὼν στεφανῶσαι τὰς θάβδους ἐκέλευσε καὶ αὐτὸς
 στεφανωσάμενος ἔχων τὴν θριαμβικὴν ἐσθῆτα προ-
 ἤγεν εἰς τὴν πόλιν ὑπὸ τοῦ δήμου παντὸς προ- 30
 πεμπόμενος, ἕως εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀνέβη καὶ τὰς
 εὐχὰς ἀπέδωκε καὶ τὰ σκύλα ἀνέθηκεν. ἐκ δὲ τού-

του φθόνου μὲν ἔτι μείζονα παρὰ τῶν πατρικίων ἐπεσπάσατο, οἰκείον δ' ἑαυτῷ παρεσκευάσατο τὸ δημοτικόν.

XXXI. Ἐν τοιαύταις δὲ ἀκαταστασίαις τῆς πό-
 5 λεως οὔσης ἐκεχειρία τις ἐν τῷ διὰ μέσου γενομένη
 θυσιῶν πατριῶν ἕνεκα καὶ πανηγύρεις ἐπιλαβοῦσαι
 λαμπραὶ ταῖς δαπάναις ἐπέσχον τὴν ἐν τῷ παρόντι
 τοῦ πλήθους διχοστασίαν. ἐορτάζουσι δ' αὐτοῖς
 ἐπιτίθενται πολλῇ δυνάμει Σαβίνοι τοῦτον ἐκ πολ-
 10 λῶν φυλάξαντες τὸν χρόνον, ἀρχομένης ἔτι νυκτὸς
 ποιησάμενοι τὴν ἐπίθεσιν, ἵνα πρὶν ἢ προαισθῆσθαι
 τοὺς ἔνδον ἐπὶ τῇ πόλει γένωνται· καὶ ῥᾶστα ἂν ἐκρά- 1112
 τησαν αὐτῶν, εἰ μὴ τῶν ψιλῶν τινες ἀποσχισθέντες
 τῆς φάλαγγος, ἀνλαῖς ἐπιβάλλοντες ἀπαγῆς ἕνεκα
 15 θόρουβον εἰργάσαντο. βοή τε γὰρ εὐθύς ἐγένετο καὶ
 δρόμος τῶν γεωργῶν εἰς τὸ τεῖχος, πρὶν ἢ ταῖς πύ-
 λαις τοὺς πολεμίους προσελθεῖν. ὡς δ' ἔγνωσαν αὐ-
 τῶν τὴν ἔφοδον οἱ κατὰ τὴν πόλιν θεωροῦντες μεταξὺ
 καὶ τοὺς στεφάνους ἐπικείμενοι καταλιπόντες τοὺς
 20 ἀγῶνας ἐπὶ τὰ ὄπλα ὤρμησαν· καὶ φθάνει τῷ Σε-
 ρουιλίῳ συναχθεῖσα δύναμις αὐτοκέλευστος ἱκανή,
 ἣν ἐκεῖνος ἔχων συντεταγμένην, προσπίπτει τοῖς πο-
 λεμίῳις ὑπὸ τε ἀγρυπνίας καὶ κόπου τεταλαιπωρησῶσι
 καὶ οὐ προσδεχομένοις τὴν τῶν Ῥωμαίων ἔφοδον.
 25 ὡς δὲ συνέμιζαν εἰς χεῖρας, ἐγένετο μάχη τὸ μὲν ἐν
 τάξει καὶ κόσμῳ διὰ τὴν σπουδὴν ἐκατέρων ἀφρη- 1113
 μένη, οἱ δὲ ὡς ἀπὸ τύχης τινὸς ἢ φάλαγγος φάλαγγι
 ἢ λόχος λόχῳ ἢ ἀνὴρ ἀνδρὶ συνεπλέκοντο, ἵππεις τε
 καὶ πεζοὶ ἀναπεφυρμένοι ἐμάχοντο. ἀρωγοὶ δ' αὐ-
 30 τοῖς ἐκατέρωθεν ἐπήεσαν οὐ διὰ μακροῦ τῶν πόλεων
 οὐσῶν, οἱ τὸ κάμνον ἀναθαρρύνοντες ἐπὶ πολὺν χρό-
 νον ἀντέχειν ταῖς ταλαιπωρίαις ἐποίουν. ἔπειτα οἱ

Ῥωμαῖοι προσγενομένης σφίσι τῆς ἵππου πάλιν νι-
 κῶσι τοὺς Σαβίνους, καὶ πολλοὺς ἀποκτείναντες
 ἀνέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν ἄγοντες αἰχμαλώτους πάνυ
 συχνούς· τοὺς τε κατὰ τὴν πόλιν ὄντας Σαβίνων,
 οἱ κατὰ θείας πρόφασιν ἀφιγμένοι προκαταλήψεσθαι 5
 τοῖς ἐπιούσι τὰ ἐρύματα τῆς πόλεως ἐμελλον, ὥσπερ
 αὐτοῖς συνετέτακτο, ἀναζητοῦντες εἰς τὰ δεσμοτήρια
 κατετίθεντο. τὰς δὲ θυσίας, αἷς ὁ πόλεμος ἐμποδῶν
 ἐγένετο, διπλασίας τῶν προτέρων ψηφισάμενοι αὐτίς
 ἐν εὐπαθείαις ἦσαν. 10

1114 XXXII. Ἐτι δὲ πανηγυρίζουσιν αὐτοῖς προσβευ-
 ται παρήσαν ἐξ ἔθνους Ἀρούγκων, οἱ τῆς Καμπανῶν
 χώρας τὰ κάλλιστα πεδία κατεῖχον. οὔτοι καταστάν-
 τες ἐπὶ τὴν βουλὴν ἤξιλον τὴν Οὐολούσκων τῶν κα-
 λουμένων Ἐχτρανῶν χώραν, ἣν ἀφελόμενοι τοὺς 15
 Ἐχτρανοὺς Ῥωμαῖοι κληρούχοις εἰς φυλακὴν τοῦ
 ἔθνους ἐκπεμφθεῖσι διένειμαν, ἀποδιδόναι σφίσι καὶ
 τὴν φρουρὰν ἀπαγαγεῖν ἐξ αὐτῆς· ἐὰν δὲ μὴ ποι-
 ῆσωσιν, Ἀρούγκους ἤξοντας ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων ὀλίγου
 χρόνου καὶ δίκας ληψομένους ὅσων διέδηκαν τοὺς ὁμό- 20
 ρους κακῶν ἐνδέχεσθαι. Ῥωμαῖοι δὲ αὐτοῖς τάδε ἀπε-
 κρίναντο· Ἀπαγγέλλετε, ὦ πρόεσβεις, Ἀρούγκοις, ὅτι
 ἡμεῖς οἱ Ῥωμαῖοι δικαιοῦμεν ὅσα κτᾶται τις ἀρετῇ πολε-
 μίους ἀφελόμενος, ταῦτα τοῖς ἐγγόνις ὡς οἰκεία παρα-
 δίδοναι. πόλεμον δὲ οὐ δέδιμεν τὸν Ἀρούγκων, οὔτε 25
 πρῶτον οὔτε δεινότατον ἐσόμενον· ἀλλ' ἐν ἔθει
 ἡμῶν ὑπάρχει πᾶσι μάχεσθαι περὶ τῆς ἡγεμονίας καὶ
 1115 ἀρετῆς ἢ ἐν ἀγωνισμῷ τε ἐσόμενον ὁρῶντες αὐτὸν,
 ἀκαταπλήκτως δεξόμεθα. μετὰ ταῦτα Ἀρούγκοι τε
 πολλῇ στρατιᾷ ὀρμηθέντες ἐκ τῆς ἑαυτῶν, καὶ Ῥω- 30
 μαῖοι τὰς οἰκείας δυνάμεις ἔχοντες ἡγουμένου Σερου-
 ἰλίου, συντυγχάνουσιν ἀλλήλοις ἀγχοῦ πόλεως Ἀρι-

κείας, ἣ διέχει σταδίους ἑκατὸν εἰκοσι τῆς Ῥώμης· καὶ στρατοπεδεύονται ἐκάτεροι ἐν ὄρεσιν ὄχυροῖς ὀλίγον ἀλλήλων διεστῶτες. ἐπεὶ δὲ τοὺς χάρακας ἐκρατύναντο, προῆλθον εἰς τὸ πεδίον ἀγωνιούμενοι, 5 καὶ συμπεσόντες ἐξ ἑωθινοῦ μέχρις ἡμέρας μεσουῆς ἀντείχον, ὥστε πολλὴν ἐξ ἀμφοτέρων γενέσθαι φόνον. φιλοπόλεμον γὰρ δὴ τὸ τῶν Ἀρούγκων ἔθνος ἦν, καὶ τῷ μεγέθει τε καὶ ὁρμῇ καὶ ὄψεως δεινότητι πολὺ τὸ θηριῶδες ἐχούση φοβεριώτατον.

10 XXXIII. Ἐν τούτῳ λέγεται τῷ πολέμῳ τοὺς ἱππεῖς τῶν Ῥωμαίων κρατίστους γενέσθαι, καὶ τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Αὐλὸν Ποστόμιον Ἄλβον, ὃς ἔσχε τὴν δικτάτορος ἀρχὴν ἐν τῷ πρόσθεν ἐνιαυτῷ. τὸ 1116 μὲν γὰρ χωρίον, ἐν ᾧ ἡ μάχη ἐγένετο, ἦμισθ' ἱππασίμων ἦν κολωνούς τε πετρώδεις καὶ φάραγγας βαθείας ἔχον, ὥστε μηδὲν ἐκατέροις τὴν ἵππον οἶαν τ' εἶναι προσωφελεῖν. ὁ δὲ Ποστόμιος παρακελευσάμενος τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἵππων καταβῆναι, καὶ ποιήσας στίφος ἀνδρῶν ἑξακοσίων, ἐν οἷς μάλιστα ἔκαμνε τοῖς Ῥωμαίοις κατὰ πρᾶνοῦς ὠθουμένους 20 χωρίον ἢ φάλαγξ, ἐν τούτοις συνάπτει τοῖς πολεμίοις, καὶ ἀντίκα συνίστησιν αὐτῶν τὰς τάξεις. ὡς δ' ἅπαξ ἀνεκόπησαν οἱ βάρβαροι, θάρσος ἐπέπεσε τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ φιλονεικία τοῖς πεζοῖς πρὸς τοὺς ἱππεῖς· καὶ καθ' ἐν ἀμφοτέροις πυργηδὸν ἐξωθοῦσι τὸ δεξιὸν κέρας τῶν πολεμίων ἕως τοῦ λόφου· καὶ οἱ μὲν τοῖς πρὸς τὸν χάρακα φεύγουσιν ἐπόμενοι πολλοὺς ἀπέκτειναν, οἱ δὲ τοῖς ἔτι μαχομένοις κατὰ 25 νώτου ἐπῆγον. τρεψάμενοι δὲ κἀκείνους εἰς φυγὴν, ἐπίπονον τε καὶ βραδείαν τὴν ἀποχώρησιν ποιού- 1117 μένους, πρὸς ὀχθῶδη χωρία ἐδίωκον, τένοντάς τε ὑποκόπτοντες ποδῶν καὶ τὰς ἰγνῦς πλαγίοις τοῖς

ξίφεσι διαιροῦντες, ἕως ἐπὶ τὸν χάρακα αὐτῶν ἀφίκοντο. βιασάμενοι δὲ καὶ τούτου τοὺς φύλακας οὐ πολλοὺς ὄντας, ἐκράτησαν τοῦ στρατοπέδου καὶ διήρπασαν· ἀφελείας μέντοι οὐ πολλὰς εὔρον, ὅτι μὴ ὄπλα καὶ ἵππους, καὶ εἴ τι ἄλλο πολεμιστήριον 5 χρῆμα ἦν. ταῦτα οἱ περὶ Σερουίλιον καὶ Ἀππιον ὑπάτοι ἐπραξάν.

XXXIII. Μετὰ ταῦτα παραλαμβάνουσι τὴν ὑπατικὴν ἀρχὴν Αὐλὸς Οὐεργίνιος Καίλιμοντανὸς καὶ Τίτος Οὐετούριος Γέμιος, ἀρχοντας Ἀθήνησι 10 Θεμιστοκλέους, ἐξηκοστῷ καὶ διακοσιοστῷ μετὰ τὴν κτίσιν ἔτει, μελλούσης εἰς τούπιον τῆς ἑβδομηκοστῆς καὶ δευτέρας Ὀλυμπιάδος, ἣν ἐνίκα δεύτερον Τιδικράτης Κροτωνιάτης. ἐπὶ τούτων Σαβῖνοι πάλιν ἐπὶ Ῥωμαίους στρατιὰν ἐξάγειν μείζονα παρεσκευάζοντο, 15 καὶ Μεδυλλῖνοι Ῥωμαίων ἀποστάντες πρὸς τὸ Σαβῖνων ἔθνος ὄρκους ἐποιήσαντο περὶ συμμαχίας. πυνθανόμενοι δὲ τὴν διάνοιαν αὐτῶν οἱ πατριῖοι παρεσκευάζοντο διαταχέων ἐξιέναι πανστρατιᾶ· τὸ δὲ δημοτικὸν οὐχ ὑπήκουεν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμνησικακούν 20 τῆς ψευθείσης αὐτοῖς πολλάκις ὑποσχέσεως περὶ τῶν ἐπικουρίας δεομένων ἀπόρων, † ἀντιδιεπαρόντων τῶν ὑπ' ἐκείνοις ψηφισμένων. κατ' ὀλίγους δὲ συλλεγόμενοι ὄρκους ἀλλήλους κατελάμβανον ὑπὲρ τοῦ μηκέτι συνάρασθαι τοῖς πατριῖοις πολέμου μηδενός, 25 καὶ ἐκάστῳ τῶν ἀπόρων κατισχυμένῳ κοινῇ καὶ πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας βοηθῆσαι. καὶ ἐγένετο πολλαγῆ μὲν καὶ ἄλλη τὸ συνώμοτον ἐν ἀψιμαχίαις λόγων τε καὶ ἔργων ἐμφανές, μάλιστα δ' ἐδήλωσε τοῖς ὑπάτοις, ἐπειδὴ οὐ προσήεσαν οἱ καλούμενοι πρὸς 30 τὴν στρατολογίαν. συναρπάσαι γὰρ τινὰ τῶν ἐκ τοῦ δήμου κελευσάντων, οἱ πένητες ἀθροοὶ συστραφέντες

τόν τε φερόμενον ἀφροῦντο καὶ τοὺς ὑπηρέτας τῶν
 ὑπάτων οὐ μεθιεμένους αὐτοὶ παίοντες ἀπῆλυνον,
 καὶ οὔτε ἰπέων οὔτε πατρικίων, ὅσοι παρόντες τὰ
 γινόμενα κωλύειν ἤξιον, ἀπέχοντο μὴ οὐ παίειν·
 5 καὶ δι' ὀλίγου πᾶσα ἡ πόλις ἦν ἀκοσμίας πλήρης καὶ
 θορύβου. ἅμα δὲ τῇ στάσει τῇ κατὰ τὴν πόλιν αὐξο- 1120
 μένη, καὶ τὰ τῶν πολεμίων πρὸς κατασκευὴν παρα-
 σκευαζόμενα μείζω τὴν ἐπίδοσιν ἐλάμβανεν, Οὐολού-
 σκων τε πάλιν ἀπόστασιν βουλευσαμένων καὶ τῶν
 10 καλουμένων Αἰκανῶν . . . πρεσβεία τε ἀπὸ πάντων
 τῶν Ῥωμαίοις ὑπηκόων παρῆν, ἀξιούντων σφίσι συμ-
 μαχεῖν ἐν τριβῶ τοῦ πολέμου κειμένοις. Λατῖνοι μὲν
 γὰρ ἔφασκον Αἰκανοὺς ἐμβαλόντας εἰς τὴν χώραν
 αὐτῶν λεηλατεῖν τοὺς ἀγροὺς [αὐτῶν,] καὶ πόλεις
 15 τινὰς ἤδη διηρπακέναι· οἱ δ' ἐν Κρουστομερείᾳ φρου-
 ροὶ πλησίον εἶναι Σαβίνους ἀποφαίνοντες καὶ πολλῇ
 χρωμένους προθυμίᾳ τὸ φρούριον πολεμεῖν· ἄλλοι
 δὲ τι ἄλλο κακὸν ἀπαγγέλλοντες γεγονός, ἢ γενησό-
 μενον, καὶ βοήθειαν διαταχέων αἰτησόμενοι. παρε-
 20 γένοντο δ' ἐπὶ τὸ συνέδριον καὶ παρὰ Οὐολούσκων 1121
 πρεσβεις, ἀξιούντες ἀπολαβεῖν ἢ ἀφρηθήσαν ὑπ'
 αὐτῶν χώραν, πρὶν ἄρξασθαι πολέμου.

XXXV. Συναχθείσης δὲ περὶ τούτου βουλῆς,
 κληθεὶς πρῶτος ὑπὸ τῶν ὑπάτων Τίτος Λάρκιος,
 25 ἀξιώσει τε προὔχειν δοκῶν καὶ φρονῆσαι τὰ δέοντα
 ἰκανώτατος, προελθὼν ἔλεξεν· Ἐμοὶ, ὦ βουλή, ἂ
 μὲν οἱ ἄλλοι δοκοῦσιν εἶναι φοβερὰ καὶ ταχέας δεό-
 μενα βοήθειας, οὔτε φοβερὰ εἶναι δοκεῖ οὔτε πᾶν
 κατεπεύγοντα, πῶς χρὴ τοῖς συμμαχοῖς ἐπικουρῆσαι
 30 ἢ καθ' ὅν τινα τρόπον τοὺς πολεμίους ἀμύνασθαι·
 ἂ δὲ οὔτε μέγιστα τῶν κακῶν νομίζουσιν οὔτε ἀναγ-
 καῖα ἐπὶ τῷ παρόντι, ἀμελεία τε αὐτὰ ὡς οὐδὲν ἡμᾶς

βλάψοντα παραδόντες ἔχουσι, ταῦτα φοβερώτατά μοι
 φαίνεται, καὶ εἰ μὴ ταχέως αὐτὰ ἐπιστήσομεν, ἐσχά-
 τῆς ἀνατροπῆς καὶ συγχύσεως τῶν κοινῶν αἴτια, ἢ
 τε τῶν δημοτῶν ἀπειθεία τῶν οὐκ ἀξιούντων τὰ ἐπι-
 ταττόμενα ὑπὸ τῶν ὑπάτων πράττειν, καὶ ἡμῶν αὐ- 5
 τῶν ἢ πρὸς τὸ ἀνήκοον αὐτῶν καὶ τὸ ἐλευθεριάζον
 1122 χαλεπότης. οἶμαι δὲ μηδὲν ἡμᾶς δεῖν ἐν τῷ παρόντι
 σκοπεῖν, εἰ μὴ ὅπως ἐξαιρεθήσεται ταῦτα ἐκ τῆς πό-
 λεως, καὶ μιᾷ πάντες γνώμῃ τὰ κοινὰ πρὸ τῶν ἰδίων
 αἰρούμενοι πολιτευσόμεθα. ὁμοιοῦσα μὲν γὰρ ἢ 10
 τῆς πόλεως δύναμις ἰκανὴ ἔσται καὶ φίλοις ἀσφάλειαν
 παρασχέειν καὶ ἐχθροῖς δέος, στασιάζουσα δὲ ὡσπερ
 νῦν τούτων οὐδέτερον ἂν δύναιτο διαπράξασθαι.
 θαυμάσαιμι δ' ἂν εἰ μὴ καὶ ἑαυτὴν διεργάσαιτο
 καὶ παράσχοι τοῖς ἐχθροῖς δίχα πόνον τὸ κράτος· ὃ, 15
 μὰ τὸν Δία καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς, οὐκ εἰς μακρὰν
 οἶμαι τοιαῦτα πολιτευομένων ὑμῶν γενήσεσθαι.

XXXVI. Διωκόμεθα γὰρ ὡς ὁρᾶτε καὶ δύο
 πόλεις ἔχομεν, τὴν μὲν μίαν ὑπὸ πενίας τε καὶ ἀνάγ-
 κῆς ἀρχομένην, τὴν δ' ὑπὸ κόρου καὶ ὑβρεως· αἰδῶς 20
 δὲ καὶ κόσμος καὶ δίκη, ὑφ' ὧν ἅπαντα πολιτικὴ κοι-
 νωνία σώζεται, παρ' οὐδετέρᾳ μένει τῶν πόλεων.
 1123 τοιγάρτοι χειρὶ τὸ δίκαιον ἤδη παρ' ἀλλήλων λαμβά-
 νομεν καὶ τῷ βιαιοτέρῳ τίθεμεν τὸ δικαιότατον,
 ὡσπερ τὰ θηρία, τὸ ἀντίπαλον ἐξολέσαι μετὰ τοῦ 25
 σφετέρου κακοῦ βουληθέντες, ἢ τὸ ἑαυτοῖς ἀσφαλῆς
 φυλάττοντες μετὰ τοῦ διαφόρου κοινῇ σεσῶσθαι. ὦν
 ἐγὼ ὑμᾶς ἀξιῶ πολλὴν πρόνοιαν ποιήσασθαι βουλὴν
 ὑπὲρ αὐτῶν τούτων καθίσαντας, ἐπειδὴν ἀπολύσῃτε
 τὰς πρεσβείας. ἂ δὲ ταῖς πρεσβείαις ἀποκρίνασθαι 30
 ἐν τῷ παρόντι παραινέειν ἔχω, ταῦτ' ἔστιν· ἐπειδὴ
 Οὐολούσκοι μὲν ἀπαιτοῦσιν ἡμᾶς ἂ ὄπλοις κρατήσαν-

τες ἔχομεν καὶ πόλεμον ἀπειλοῦσι μὴ πειθόμενοις, τὰδε λέγωμεν, ὅτι Ῥωμαῖοι καλλίστας ὑπολαμβάνομεν κτήσεις εἶναι καὶ δικαιοτάτας ἢ ἂν κατασχῶμεν πολέμῳ λαβόντες καὶ νόμῳ, καὶ οὐκ ἂν ὑπομείναιμεν 5 μωρία τὴν ἀρετὴν ἀφανίσαι, παραδόντες αὐτὰ τοῖς ἀπολωλεκόσι † κοινωνητέον τε πᾶσι καὶ τοῖς ἐκ τούτων 1124 γενομένοις καταλιπεῖν ἀγωνιούμεθα τε νῦν δὲ ὑπαρχόντων ἤδη στερησόμεθα, καὶ ἑαυτοὺς ὅσα πολεμίους βλάψομεν. Λατίνων δὲ τὸ εὖνον ἐπαινεσάντες ἀνα- 10 θαρσύνωμεν τὸ δεδιός, ὡς οὐκ ἐγκαταλείψοντες αὐτούς, ἕως ἂν τὸ πιστὸν φυλάσσωσιν ἐν οὐδενὶ δεινῷ γενομένους δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ δύναμιν ἱκανὴν ἀμύνειν αὐτοῖς πέμψοντες οὐ διὰ μακροῦ. ταύτας ἠγοῦμαι κρατίστας τε καὶ δικαιοτάτας ἔσεσθαι τὰς ἀποκρίσεις. 15 ἀπαλλαγεισῶν δὲ τῶν πρεσβειῶν πρώτην φησὶ χρῆναι βουλήν τοῖς κατὰ τὴν πόλιν θορύβοις ἡμᾶς ἀποδοῦναι, καὶ ταύτην οὐκ εἰς μακρὰν, ἀλλὰ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ.

XXXVII. Ταύτην ἀποφνηαμένου τὴν γνώμην 1125 20 Λαρκίου καὶ πάντων ἐπαινεσάντων, τότε μὲν αἱ πρεσβείαι λαβοῦσαι τὰς εἰρημένους ἀποκρίσεις, ἀπηλλάγησαν· τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ συναγαρόντες τὴν βουλὴν οἱ ὑπάτοι περὶ τῆς ἐπανορθώσεως τῶν πολιτικῶν θορύβων προὔθεσαν σκοπεῖν. πρῶτος οὖν ἐρωτη- 25 θεὶς γνώμην Πόπλιος Οὐεργίνιος, ἀνὴρ δημοτικός, τὴν διὰ μέσου πορευόμενος ὁδὸν, ἔλεξεν· Ἐπειδὴ τὸ δημοτικὸν πλῆθος ἐν τῷ παρελθόντι ἐναντῶ προθυμίαν πλείστην εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀγῶνας ἐπεδείξατο, Οὐολούσκοις καὶ Ἀρούγκοις πολλὴ στρα- 30 τιᾷ ἐπιούσιν ἀντιταξάμενον μεθ' ἡμῶν, οἶομαι δεῖν τοὺς συναραμένους ἡμῖν τότε καὶ τῶνδε τῶν πολέμων μετασχόντας ἀφείσθαι, καὶ μηδενὸς αὐτῶν μήτε

τὸ σῶμα μήτε τὴν οὐσίαν ὑπὸ τῶν δανειστῶν κρα- 5 τεῖσθαι· τὸ δ' αὐτὸ δίκαιον εἶναι καὶ γονεῦσι τοῖς τούτων ἄχρι καὶ πάππων, καὶ παισὶν ἕως ἐγγόνων· τοὺς δὲ ἄλλους ἀγωγίμους εἶναι τοῖς δεδανεικόσιν, 1126 ὡς ἑκάστοις συνέβαλον. Μετὰ δὲ ταῦτα Τίτος Λαρκί- 5 ος εἶπεν· Ἐμοὶ δ', ὦ βουλὴ, δοκεῖ κρατίστον μὴ μόνον τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ἀγαθούς γενομένους, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον ἅπαντα δῆμον ἐλεύθερον τῶν συμβολαίων ἀφείσθαι. μόνως γὰρ ἂν οὕτως ὅλην τὴν πόλιν ὁμοιοῦσαν ἀπεργασαίμεθα. Τρίτος δὲ 10 παρελθὼν Ἀππίος Κλαύδιος ὁ τὴν ὑπατον ἀρχὴν τῷ παρελθόντι ἔτει σχῶν ἔλεξεν·

XXXVIII. Ἄει μὲν, ὦ βουλὴ, ὁσάκις ὑπὲρ τού- 15 των προυτέθη λόγος, ἐπὶ τῆς αὐτῆς εἰμὶ γνώμης, μὴ ἐπιτρέπειν τῷ δήμῳ μηδὲν τῶν ἀξιουμένων ὅ τι μὴ νόμιμον μηδὲ καλόν, μήτε τὸ φρόνημα τῆς πόλεως ἐλαττοῦν, καὶ οὐδὲ νῦν μεταγινώσκω τῶν ἐξ ἀρχῆς μοι φανέντων οὐδέν· ἢ πάντων ἂν εἴην ἀνθρώπων ἀφρονέστατος, εἰ πέρυσσι μὲν ὑπατος ὦν ἀντιπρά- 20 τοιτός μοι τοῦ συνυπάτου καὶ τὸν δῆμον ἐπισείοντος ἀντέσχον καὶ διέμεινα ἐπὶ τῶν ἐγνωσμένων, οὔτε φόβῳ ἀποτραπείς οὔτε δεήσει οὔτε χάρισιν εἶξας, νῦν δ' ἰδιώτης ὦν ῥίψαιμι ἑμαυτὸν καὶ τὴν παρη- 25 σίαν καταπροδοίην· εἴτε μου τὸ ἐλεύθερον τῆς ψυχῆς ὑμῶν ἕκαστος βούλεται ἀποκαλεῖν εὐγενές, εἴτε 1127 ἀνθάδες, ὅσον ἂν ζῶ χρόνον [οὐκ ἀποστήσομαι τοῦ ἤδη καλῶς δεδογμένου, καὶ] οὐδέποτε εἰσάξω χαριζόμενος τοῖς κακοῖς χρεῶν ἀποκοπὰς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς εἰσάγοντας αὐτὰς ἀπάσῃ προθυμίᾳ χρώμενος ὁμόσε χωρήσω· λογιζόμενος ὅτι πᾶσα κακία καὶ 30 διαφθορὰ καὶ συλλήβδην ἀνατροπὴ πόλεως ἀπὸ χρεοκοπίας ἄρχεται. καὶ εἴτε τις ἀπὸ τοῦ φρονίμου εἴτε

διὰ μανίας τινός, ἐπειδὴ οὐ τὸ ἴδιον ἀσφαλές
ἀλλὰ τὸ τῆς πόλεως ἀξιώ σκοπεῖν, εἴτε ὅπωςδῆποτε
οἴσεται τάδε λέγεσθαι, συγχωρῶ αὐτῷ νομίζειν ὅπως
βούλεται, μέχρι δὲ παντὸς ἐναντιώσομαι τοῖς μὴ τὰ
5 πάτρια πολιτεύματα εἰσηγησαμένοις. ἐπειδὴ δ' οὐ
τὰ χρεῖα ἀπαιτοῦσιν οἱ καιροί, μεγάλην δὲ βοήθειαν,
ὃ μόνον ἔσται τῆς διχοστασίας φάρμακον ἐν τῷ παρ-
όντι φράσω· δικτάτορα ἔλεσθε κατὰ τάχος, ὅς ἀν-
ευθύνω χρώμενος ἐξουσία καὶ βουλήν καὶ δῆμον¹¹²⁸
10 ἀναγκάσει τὰ κράτιστα τῷ κοινῷ φρονεῖν· ἄλλη γὰρ
οὐκ ἔσται τηλικούτου κακοῦ λύσις.

XXXVIII. Ταῦτ' εἰπόντος Ἀππίου καὶ τῶν
νέων ἐπιθορυβησάντων ὡς τὰ θέοντα εἰσηγομένους,
Σερούϊλιός τε ἀντιλέξων ἀνέστη καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν
15 πρεσβυτέρων· ἠτῶντο δὲ ὑπὸ τῶν νεωτέρων, ἐκ
παρασκευῆς τε ἀφικνουμένων καὶ βία πολλῇ χρωμέ-
νων, καὶ πέρας ἐνίκησεν ἡ Ἀππίου γνώμη. καὶ
μετὰ ταῦτα οἱ ὑπατοὶ κοινῇ γνώμῃ χρησάμενοι, τῶν
πλείστων οἰομένων τὸν Ἀππίον ἀποδειχθήσεσθαι
20 δικτάτορα, ὡς μόνον ἐπικρατῆσαι τῆς διχοστασίας
δυνησόμενον, ἐκείνον μὲν ἀπήλασαν, Μάνιον δὲ
Οὐαλέριον ἀδελφὸν Ποπλίου Οὐαλερίου τοῦ πρώτου
ὑπατεύσαντος καὶ δημοτικώτατον δοκοῦντα ἔσεσθαι
καὶ ἄνδρα γηραιὸν ἀπέδειξαν, αὐτὸ τὸ φοβερόν¹¹²⁹
25 οἰόμενοι τῆς ἐξουσίας ἀποχορῆσαι, ἀνδρὸς δὲ τὰ
πάντα ἐπεικούς τοῖς πράγμασι δεῖν, ἵνα μηδὲν ἐξερ-
γάσῃται νεώτερον.

XXXX. Παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχὴν Οὐαλέριος,
καὶ προσελόμενος ἰππάρχην Κόιντον Σερούϊλιον,
30 ἀδελφὸν τοῦ συνυπατεύσαντος Ἀππίου Σερούϊλιου,
παρήγγειλε τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν παρῆναι. συν-
ελθόντος δὲ ὄχλου συγχοῦ τότε πρώτον ἐξ οὗ τὴν

ἀρχὴν ὁ Σερούϊλιος ἀπέθετο καὶ ὁ δῆμος ἀγόμενος
ἐπὶ τὰς στρατείας εἰς φανεράν ἀπόνοιαν ἐτρέπετο,
προελθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα ἔλεξεν· ὦ πολῖται, εὖ ἴσμεν
ὅτι βουλομένοις ὑμῖν ἔστιν αἰεὶ τινὰς ἐκ τοῦ Οὐαλε-
ρίων γένους ἀρχεῖν ὑμῶν, ὑφ' ὧν ἐλεύθεροι τυραν- 5
νίδος χαλεπῆς γέροντες καὶ οὐδενὸς τῶν μετρίων
1130 ἀτυχήσειν, † ἢ τάχα μίαν ἄτε, ὑμᾶς αὐτοὺς ἐπιτρέψαν-
τες τοῖς ἀπάντων δημοτικώτατοις δοκοῦσι καὶ οὖσιν.
ᾧστ' οὐ διδαχῆς ἡμῖν δεόμενοι ὅτι βεβαιώσομεν τῷ
δῆμῳ τὸ ἐλεύθερον, οἵπερ καὶ ἐξ ἀρχῆς αὐτὸ ἐδάκα- 10
μεν, οἱ λόγοι ἔσονται, ἀλλὰ παρακλήσεως μετρίας,
ἵνα πιστεύητε ἡμῖν ὅτι ἂν ὑποσχώμεθα ἐμπεδώσειν.
ἡλικίας γὰρ, ἢ τὸ φενακίζειν ἥμισυ ἐπιδέχεται, ἐπὶ
τὸ τέλειον ἦκομεν, καὶ ἀξιώσεως, ἢ τοῦ ῥαδιουργεῖν
ἐλάχιστον φέρεται μέρος, ἀρκούντως ἔχομεν, χρόνον 15
τε οὐχ ἐτέρωθι πον τὸν λειπόμενον βιοτεύειν μέλ-
λομεν, ἀλλ' ἐν ὑμῖν δίκας ὧν ἂν ἐξαπατῆσαι δοκῶ-
μεν ὑφ' ἑξόντες. ταῦτα μὲν οὖν, ὥσπερ ἔφην, ὡς οὐ
μακρῶν δεόμενος λόγων πρὸς εἰδότας, ἔασω. ὃ δὲ
μοι δοκεῖτε παθόντες ὑφ' ἐτέρων εἰκότως ἐπὶ πάν- 20
των ὑποπτέειν, ὁρῶντες αἰεὶ τινὰ τῶν παρακαλούν-
των ὑμᾶς ἐπὶ τοὺς πολέμους ὑπάτων ὑπισχνούμενον
1131 ὧν ἂν δέησθε παρὰ τῆς βουλῆς διαπραξέσθαι, μηδὲν
δ' ἐπὶ τέλος ἄγοντα τῶν ὁμολογηθέντων· τοῦτο ὡς
οὐ δικαίως ἂν ὑποπτέουτε καὶ περὶ ἐμοῦ, δυσὶν ἂν 25
τοῖσδε μάλιστα πιστωσαίμην, τῷ τε μὴ ἂν ἐμοὶ τὴν
βουλήν εἰς τοῦτο τὸ λειτούργημα, ἐτέρων ὄντων τῶν
ἐπιτηδειοτέρων, τῷ φιλοδημοτάτῳ δοκοῦντι εἶναι
καταχρησασθαι· καὶ τῷ μὴ ἂν αὐτοκράτορι κοσμη-
σαι ἀρχῆ, δι' ἣν τὰ δόξαντά μοι κράτιστα εἶναι καὶ 30
δίχα ἐκείνης ἐπικυροῦν δυνήσομαι.

XXXXI. Οὐ γὰρ δήπου συνεξαπατᾶν ὑμᾶς ἐπι-

στάμενον τὴν ἀπάτην, καὶ βουλευσάμενον μετὰ ταύ-
της συγκακουργεῖν ὑπολαμβάνετε. εἰ γὰρ ταῦτα
ὑμῖν εἰσέρχεται περὶ ἐμοῦ, ὡς ἀπάντων ἀνθρώπων
κακουργοτάτω, ὃ τι βούλεσθε χρώμενοί μοι . . . ταύ-
5 τῆς μὲν τῆς ὑποψίας ἐμοὶ πειθόμενοι τὰς ψυχὰς ἐλευ-
θερώσατε, ἐπὶ δὲ τοὺς πολεμίους τὴν ὀργὴν μετέθετε
ἀπὸ τῶν φίλων, οἱ πόλιν τε ὑμᾶς ἀφελόμενοι ἤκουσι 1132
καὶ ἀντ' ἐλευθέρων δούλους ποιήσοντες, καὶ τὰλλα
ὅσα δεινὰ ἐν ἀνθρώποις νενόμισται διαθεῖναι σπεύ-
10 δοντες οὐ πόρρω τῆς χώρας εἶναι ἀγγέλλονται. προ-
θύμως οὖν ἀποδύσασθε, καὶ δείξατε αὐτοῖς ὅτι καὶ
στασιάζουσα ἢ Ῥωμαίων δύναμις κρείττων ἐτέρας
ἐστὶν ὁμοουσίης· ἢ γὰρ οὐχ ὑπομενοῦσιν ὑμᾶς ἐπι-
όντας ὁμοθυμαδόν, ἢ δίκας ὑφέξουσι τῆς τόλμης
15 ἀξίας· ἐνθυμήθητε γὰρ, ὅτι Οὐολούσκοι καὶ Σαβί-
νοι εἰσιν, ὧν πολλάκις ἐκρατήσατε μαχομένων, οἱ τὸν
πόλεμον ἐπάγοντες ὑμῖν, οὔτε σώματα νῦν μελίονα
λαβόντες οὔτε ψυχὰς τῶν προτέρων ἀλκιμωτέρας
κτησάμενοι, ἀλλ' ὡς ἀλλοτριῶς πρὸς ἀλλήλους ἐχόν-
20 των καταφρονήσαντες ὑμῶν. ὅταν δὲ τοὺς πολεμίους
τιμωρήσῃθε, ἐγγυῶμαι ὑμῖν τὴν βουλὴν ἐγὼ τὰς τε
ὑπὲρ τῶν χρεῶν φιλονεικίας καὶ ὃ τι ἂν ἄλλο παρ'
αὐτῆς αἰτήσῃτε μέτριον, ἀξίως τῆς ἀρετῆς, ἢν ἂν πα-
ράσχησθε ἐν τῷ πολέμῳ, βραβεύσειν. τέως δ' ἀφείσθω
25 πᾶσα μὲν οὐσία, πᾶν δὲ σῶμα, πᾶσα δ' ἐπιτιμία πο- 1133
λίτου Ῥωμαίου ἀρρουσίαστος ἀπὸ τε δανείου καὶ ἄλλου
παντὸς συμβολαίου. τοῖς δὲ προθύμως ἀγωνισαμέ-
νοις κάλλιστος μὲν στέφανος πόλις ἦδε ἢ γειναμένη
στᾶσα ὀρθή, καλὸς δὲ καὶ ὁ παρὰ τῶν συνόντων
30 ἔπαινος ὑπάρξει· καὶ ὁ παρ' ἡμῶν κόσμος ἱκανὸς
οἰκόν τ' ἐπανορθῶσαι χρήμασι, καὶ γένος ἐπιλαμπρῦ-
ναι τιμαῖς. παράδειγμά τε ὑμῖν ἀξιῶ γενέσθαι τὸ

ἐμὸν εἰς τοὺς κινδύνους πρόθυμον· ὑπεραγωνιοῦμαι
γὰρ ὡς ὁ κρείτιστα ἐρωμένος ὑμῶν.

XXXXII. Ταῦτ' εἰπόντος αὐτοῦ πᾶς ὁ δῆμος
ἄσμενος ἀκούσας, ὡς οὐδὲν ἔτι φευκισθησόμενος,
ὑπέσχετο συνάρασθαι τοῦ πολέμου, καὶ γίνεται δέκα 5
στρατιωτικὰ τάγματα, ἐξ ἀνδρῶν τετρακισχιλίων ἑκα-
στον. τούτων τρία μὲν ἕκαστος τῶν ὑπάτων ἔλαβε
1134 καὶ τῶν ἰππέων ὅσον ἕκαστῷ προσεμερίσθη· τὰ δὲ
τέτταρα καὶ τοὺς λοιποὺς ἰππεῖς ὁ δικτάτωρ. καὶ
αὐτίκα παρασκευασάμενοι ὄχοντο διὰ τάχους ἐπὶ 10
μὲν Αἰκανοὺς Τίτος Οὐετούριος, ἐπὶ δὲ Οὐολού-
σκους Ἀῦλος Οὐεργίνιος, αὐτὸς δὲ ὁ δικτάτωρ
[Οὐαλέριος] ἐπὶ Σαβίνους, τὴν δὲ πόλιν ἅμα τοῖς
γεραιτέροις καὶ ὀλίγῳ τινὶ στρατεύματι ἀκμαίῳ Τίτος
Λάρκιος ἐφύλατταν. ὁ μὲν οὖν Οὐολούσκων πόλεμος 15
ταχεῖαν τὴν κρίσιν ἔλαβε· πλήθει γὰρ ὑπεραίρειν πολὺ
νομίσαντες καὶ τῶν προτέρων κακῶν ἀναμνησθέν-
τες, ἀγωνιστὰι ταχίους ἢ φρονιμώτεροι [ἀναγκασθέν-
τες] γενόμενοι θάπτον πρώτοι ὄρησαν ἐπὶ τοὺς Ῥω-
μαίους, ἠνίκα ὄφθησαν ἐν συνόψει στρατοπεδεύσαν- 20
τες. γενομένης δὲ μάχης καρτερᾶς πολλὰ μὲν
θράσαντες γενναῖα, πλείω δὲ τὰ δεινὰ ὑπομείναντες,
εἰς φυγὴν τρέπονται, καὶ ὃ τε χάραξ αὐτῶν ἔαλω
καὶ πόλις ἐπιφανῆς ἐν πολιορκίας παρέστη· Οὐέλι-
τραὶ δὲ ὄνομα αὐτῇ. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ Σαβίνων 25
φρόνημα ἐν ὀλίγῳ πάνυ ἐταπεινώθη χρόνῳ, μᾶ πα-
1135 ρατάξει ἀμφοτέρων νουθηθέντων. ἔπειτα ἢ τε χώρα
προενομεύθη, καὶ πολίχνην τινὲς ἔαλωσαν, ἐξ ὧν
πολλὰ καὶ σώματα καὶ χρήματα οἱ στρατιῶται ἔλα-
βον. Αἰκανοὶ δὲ τὰ τῆς ἀσθενείας ἑαυτῶν ὑφορῶν- 30
τες, ἐπεὶ τὰ τῶν συμμάχων τέλος ἔχοντα ἐπύθοντο,
χωρῖος τε ἐχουοῖς ἐπεκάρητο καὶ εἰς μάχας οὐ προ-

ήεσαν, τὰς τε ἀποχωρήσεις ὅπῃ ἐδύναντο δι' ὄρων ἢ δρυμῶν κρυφαίως ἐποιοῦντο, καὶ διέτριψαν μὲν ἄχρι τινὸς διαφέροντες τὸν πόλεμον· οὐ μόντοιγε διασώσασθαι ἀθῶων τὴν στρατιάν ἐδυνήθησαν ἐπι-
5 θεμένων αὐτοῖς τῶν Ῥωμαίων ἐν χωρίοις κρημνώδεσι τολημηῶς καὶ λαβόντων τὸ στρατόπεδον κατὰ κράτος. ἔπειτα φυγή τε αὐτῶν ἐκ τῆς Λατίων γῆς ἐγένετο καὶ παραδόσεις τῶν πόλεων, ἃς ἔτυχον αὐτῶν τῇ
10 πρώτη ἐφόδῳ καταλαβόμενοι, εἰσὶ δὲ ὧν καὶ ἐκ φι-
10 λουεικίας οὐκ ἐκλιπόντων τὰς ἄκρας ἀλώσεις.

XXXXIII. Οὐαλέριος δὲ κατὰ νοῦν χωρήσαντος 1136
αὐτῷ τοῦ πολέμου, τὸν εἰσθότα θρίαμβον ἀπὸ τῆς νίκης καταγαγὼν ἀπέλυσε τὸν δῆμον ἀπὸ τῆς στρα-
τείας, οὐκ ἔτι βουλῆς καιρὸν εἶναι νομιζούσης, ἵνα
15 μὴ τὰς ὑποσχέσεις ἀπαιτοῖεν οἱ ἄποροι· εἰς δὲ τὴν δορίκτητον, ἣν Οὐολούσκους ἀφείλοντο, κληρούχους ἀπέστειλεν ἐπιλέξας ἄνδρας ἐκ τῶν ἀπόρων, οἳ τὴν
τε πολεμίαν φρουρήσειν ἔμελλον καὶ τὸ ἐν τῇ πόλει στασιάξον ἔλαττον ἀποδείξειν. ταῦτα διοικησάμενος
20 ἡξίου τὴν βουλὴν τὰς ὑποσχέσεις αὐτῷ βεβαιῶσαι κεκομισμένην τὸ παρὰ τοῦ πλήθους πρόθυμον ἐν τοῖς ἀγῶσιν. ὡς δ' οὐ προσεῖχεν αὐτῷ τὸν νοῦν, ἀλλ' οἵπερ πρότερον ἠναντιοῦντο τῇ γνώμῃ συστρέ-
ψαντες ἑαυτοὺς νέοι καὶ βίαιοι καὶ πλήθει τῶν ἐτέ-
25 ρων ἐπικρατοῦντες, καὶ τότε ἀντέπραττον καὶ πολλῇ 1137
καταβοῇ ἐχρῶντο, τὴν οἰκίαν αὐτῶν δημοκόλακα ἀποφαίνοντες καὶ νόμων πονηρῶν ἀρχηγόν, ᾧ δὲ μάλιστα ἠγάλλοντο οἱ ἄνδρες περὶ τῆς προκλήσεως
τῶν δικαστηρίων πολιτευμάτι, τούτῳ πᾶσαν ἠφαν-
30 κέναι τὴν τῶν πατρικίων δυναστείαν αἰτιώμενοι· σχετλιάσας ὁ Οὐαλέριος πολλὰ, καὶ ὡς οὐ δίκαια πάσχοι διαβεβλημένος ὑπ' αὐτῶν πρὸς τὸν δῆμον

ὄνειδίσας, τὴν τε μέλλονσαν καταλήψεσθαι σφᾶς τύ-
χην τοιαῦτα βουλευσαμένους ἀνακλαυδάμενος, καὶ οἷα εἰκὸς ἐν τοιούτῳ κακῷ, τὰ μὲν ἐκ πάθους, τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ πλείον τι τῶν πολλῶν νοεῖν, ἀποθεσπίσας, ὄχθητο ἀπιῶν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου· καὶ συγκαλέσας 5
τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν, ἔλεξε. Πολλὴν χάριν ὑμῖν εἰδὼς, ὦ πολῖται, τῆς τε προθυμίας, ἣν παρέσχεσθέ μοι ἐκούσιοι συναράμενοι τοῦ πολέμου, καὶ ἔτι μᾶλλον τῆς ἀρετῆς, ἣν ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἐπεδείξασθε, με-
γάλην μὲν ἐποιούμην σπουδὴν ἀμείψασθαι ὑμᾶς τοῖς 10
1138 τε ἄλλοις καὶ τῷ μὴ ψεύσασθαι τὰς ὑποσχέσεις, ἃς ὑπὲρ τῆς βουλῆς ἐποιούμην πρὸς ὑμᾶς, καὶ εἰς ὁμό-
νοιαν ἤδη ποτὲ καταστῆσαι τὴν στάσιν ὑμῶν σύμβουλος καὶ διαιτητῆς ἀμφοῖν γενόμενος· κωλύομαι δὲ πράττειν αὐτὰ διὰ τοὺς οὐ τὰ βέλτιστα τῷ κοινῷ 15
τὰ δὲ σφίσι αὐτοῖς ἐν τῷ παρόντι κεχαρισμένα προαιρουμένους, οἳ πλήθει τ' ἐπικρατοῦντες τῶν ἐτέρων καὶ δυνάμει, ἣν τὸ νέον αὐτοῖς παρέχεται μᾶλλον ἢ τὰ πράγματα, ἔρρωσται. ἐγὼ δὲ γέρον τε
20 δὴ, ὡς ὄρατε, καὶ ἐτέρους τοιούτους ἔχω συμμάχους, 20
ὧν ἢ ἐν τῇ γνώμῃ οὐσα ἰσχυρὸς ἀδύνατός ἐστιν ἔργῳ
1139 ἐπεξελεθεῖν, καὶ περιέστηκεν ἡ δοκοῦσα ἡμῶν τοῦ κοινου πρόνοια, ἰδία πρὸς ἑκάτερον μέρος ἀπέχθεια φαινομένη. τῇ τε γὰρ βουλῇ δι' αἰτίας εἰμὶ ὡς τὸ ὑμέτερον πλήθος θεραπεύων, καὶ πρὸς ὑμᾶς δια- 25
βέβλημαι ὡς ἐκείνη μᾶλλον τὴν εὐνοίαν ἀποδεικνύ-
μενος.

XXXXIII. Εἰ μὲν οὖν ὁ δῆμος εὖ προπαθῶν
ἐξέλιπε τὰς δι' ἐμοῦ τῇ βουλῇ γενομένας ὑποσχέσεις, ἐκείνη μοι ἀπολογητέα ἦν ὅτι ἐψεύσασθε ὑμεῖς, ἐν 30
ἐμοὶ δὲ οὐδὲν κακούργημα ἦν· ἐπεὶ δὲ τὰ παρὰ τῆς βουλῆς ὁμολογηθέντα οὐ γέγονεν ὑμῖν ἐπιτελῆ, πρὸς

τὸν δῆμον ὁ λόγος ἤδη ἀναγκαῖος γίγνεται μοι, ὅτι οὐκ ἔμοι συνδοκοῦντα πεπόνθατε, ἀλλ' ὁμοίως πεφρακίσμεθα καὶ παραλελογίσμεθα ἀμφοτέροι, καὶ μᾶλλον ὑμῶν ἐγὼ, ὅς γε οὐχ ἂ κοινῇ ἠπάτημαι μετὰ 1140
 5 πάντων μόνον ἀδικοῦμαι, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἰδία κακῶς ἀκήκοα, ὡς δὴ τὰ τε παρὰ τῶν πολεμίων ἀλόντα οὐ μετὰ κοινῆς γνώμης τοῦ συνεδρίου τοῖς ἀπόροις ὑμῶν βουλόμενος ἰδίαν ὠφέλειαν περιποιήσασθαι παρασχῶν, καὶ τὰς τῶν πολιτῶν οὐσίας δημεύειν ἀξιοῦν τῆς
 10 βουλῆς γε κωλυούσης [ἢ] μὴ παρανομεῖν, στρατίας τε ἐναντιουμένων τῶν βουλευτῶν ἀφεικῶς, δέον ὑπὸ ταῖς ἀγραυλίαις καὶ πλάναις ἐν τῇ πολεμίᾳ κατέχειν ὑμᾶς. ὠνείδισται δέ μοι καὶ ἡ τῶν κληροῦχων εἰς Οὐλοῦσους ἐκπομπή, ὅτι γῆν πολλὴν καὶ ἀγαθὴν
 15 οὐ τοῖς πατρικίοις οὐδὲ τοῖς ἱππεῦσιν ἐχαρισάμην, ἀλλὰ τοῖς ἀπόροις ὑμῶν διένειμα· καὶ ὁ μάλιστα μοι τὴν πλείστην ἀγανάκτησιν παρέσχεν, ὅτι πλείους ἢ τετρακόσιοι ἄνδρες ἐκ τοῦ δήμου τοῖς ἱππεῦσι προσκατελέγησαν ἐπὶ τῆς στρατολογίας βίῶν εὐπορή-
 20 σαντες. εἰ μὲν οὖν ἀκμάζοντί μοι τὸ σῶμα ταῦτα 1141 προσέπεσε, δῆλον ἂν ἔργῳ ἐποίησα τοῖς ἐχθροῖς οἷον ὄντα με ἄνδρα προὔπηλάκισαν· ἐπειδὴ δὲ ὑπὲρ ἐβδομήκοντα ἔτη γέγονα καὶ οὐ δυνατὸς ἔτι ἀμύνειν ἑαυτῷ εἰμι, ὄρων τε ὅτι οὐκ ἂν ἔτι ὑπ' ἐμοῦ παύ-
 25 σαιτο ἡ στάσις ὑμῶν, ἀποτίθεμαι τὴν ἀρχὴν καὶ ἐπὶ τοῖς βουλομένοις τὸ σῶμα ἑμαντοῦ ποιῶ, εἴ τι οἴονται ὑπ' ἐμοῦ ἐξηπατησθαι, χρήσασθαι μοι ὅτι ἂν δικαιῶσι.

XXXXV. Ταῦτ' εἰπὼν, τὸ μὲν δημοτικὸν ἅπαν εἰς συμπάθειαν ὑπηγάγετο, καὶ προὔπεμψαν αὐτὸν
 30 ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀπιόντα· τὴν δὲ βουλὴν ἔτι χαλεπωτέραν αὐτῷ γενέσθαι παρεσκευάσεν. εὐθύς δὲ μετὰ τοῦτο τάδε ἐγίνετο· οἱ μὲν πένητες οὐκέτι κρύφα

οὐδὲ νύκτωρ ὡς πρότερον, ἀλλ' ἀναφανδὸν ἤδη συνιόντες ἐβούλευον ἀπόστασιν ἐκ τῶν πατρικίων· ἡ δὲ βουλή κωλύειν διανοουμένη τοῖς ὑπάτοις ἐπέταξε 1142 μῆπω λύειν τὰ στρατεύματα. τῶν γὰρ ἱερῶν ταγμα-
 5 τῶν ἔτι κύριος ἦν τοῖς στρατιωτικοῖς ὄρκοις κατειρ-
 6 γομένων, καὶ οὐδεὶς ἀπολείπεσθαι τῶν σημείων ἤξιον· τοσοῦτον ἰσχυρὸν ὁ τῶν ὄρκων ἐν ἐκάστῳ φόβος. πρόφασις δὲ κατεσκευάσθη τῆς στρατείας, ὡς Αἰκανῶν καὶ Σαβίνων συνεληλυθότων εἰς ἐν ἐπὶ τῷ κατὰ Ῥωμαίων πολέμῳ. ὡς δὲ προῆλθον ἔξω τῆς 10 πόλεως οἱ ὑπάτοι τὰς δυνάμεις ἔχοντες καὶ τὰς παρεμβολὰς οὐ πρόσω ἀπ' ἀλλήλων ἔθεντο, συνελθόντες οἱ στρατιῶται εἰς ἐν ἅπαντες, ὄπλων τε καὶ σημείων ὄντες κύριοι, Σικινίου τινὸς Βελλούτου παροξύναντος αὐτοὺς ἀφίστανται τῶν ὑπάτων ἀρπάσαντες 15 τὰ σημεία· τιμιώτατα γὰρ Ῥωμαίοις ταῦτα ἐπὶ στρατείας, καὶ ὥσπερ ἰδρύματα θεῶν ἱερὰ νομίζεται· λοχαγούς τε ἐτέρους καὶ περὶ ἀπάντων ἄρχοντα τὸν Σικινίον ἀποδείξαντες, ὄρος τι καταλαμβάνονται πλησίον Ἀνίητος ποταμοῦ κείμενον, οὐ πρόσω τῆς 20 Ῥώμης, ὃ νῦν ἐξ ἐκείνου Ἰερὸν ὄρος καλεῖται. τῶν δὲ ὑπάτων καὶ λοχαγῶν μετακαλούντων αὐτοὺς ἅμα 1143 δεήσει καὶ οἰωγῇ καὶ πολλὰ ὑπισχνουμένων ἀπεκρίνατο ὁ Σικίνιος· Τίνα γνώμην ἔχοντες, ὧ πατρικίοι, οὓς ἀπηλάσατε ἐκ τῆς πατρίδος καὶ ἀντ' 25 ἐλευθέρων δούλους ἐποιήσατε, νῦν μετακαλεῖτε; ποία δὲ πίστις τὰς ὑποσχέσεις ἡμῖν ἐμπεδώσετε, ἄς πολλάκις ἤδη ψευδάμενοι ἐλέγγεσθε; ἀλλ' ἐπειδὴ μόνοι τὴν πόλιν ἀξιοῦτε κατέχειν, ἅπιτε μηδὲν ὑπὸ τῶν πενήτων καὶ ταπεινῶν ἐνοχλούμενοι· ἡμῖν δ' ἀρκέ- 30 σει πᾶσα γῆ, ἐν ἣ ἂν τὸ ἐλεύθερον ἔχωμεν, ὅποια ποτ' ἂν ἦ, νομίζεσθαι πατρίς.

XXXXVI. Ὡς δ' ἠγγέλθη ταῦτα τοῖς ἐν τῇ πόλει, πολὺς θόρυβος καὶ οἰμωγὴ ἦν καὶ διὰ τῶν στενωπῶν δρόμος, τοῦ μὲν δήμου καταλιπεῖν τὴν πόλιν παρασκευαζομένον, τῶν δὲ πατρικίων ἀποτρέπειν 5 ἀξιούντων καὶ βίαν τοῖς μὴ βουλομένοις προσφέρειν· βοή τε περὶ τὰς πύλας καὶ πολὺς ἀνακλαυσμός ἦν λόγοι τε κατ' ἀλλήλων ἐχθροὶ καὶ ἔργα πολεμίων ἐγίνοντο, οὐκέτι διακρίνοντος οὐδενὸς οὔτε ἡλικίαν οὔτε ἑταιρίαν οὔτε ἀξίωσιν ἀρετῆς. ἐπειδὴ δ' οἱ 10 ταχθέντες ὑπὸ τῆς βουλῆς φρουρεῖν τὰς ἐξόδους 1144 ἦσαν γὰρ δὴ ὀλίγοι καὶ οὐχ ἱκανοὶ ἔτι ἀντέχειν· ἐκβιασθέντες ὑπὸ τοῦ δήμου κατέλιπον τὴν φυλακὴν, τότε ἤδη τὸ δημοτικὸν πολὺ ἐξεχείτο, καὶ τὸ πάθος ἦν ἀλώσει πόλεως ἐμφερές, οἰμωγὴ τε τῶν ὑπομενόν- 15 τῶν καὶ κατάμεμψις ἀλλήλων ἐγένετο ἐρημουμένην τὴν πόλιν ὁρώντων. μετὰ τοῦτο βουλαὶ τε συχναὶ καὶ κατηγορίαι τῶν αἰτίων τῆς ἀποστάσεως ἐγίνοντο. ἐν δὲ τῷ αὐτῷ καιρῷ καὶ τὰ πολέμια ἔθνη ἐπετίθετο αὐτοῖς προνομεύοντα τὴν γῆν ἄχοι τῆς πόλεως. οἱ 20 μέντοι ἀποστᾶται τὸν ἀναγκαῖον ἐπισιτισμὸν ἐκ τῶν πλησίον ἀγρῶν λαμβάνοντες, ἄλλο δ' οὐδὲν τὴν χώραν κακουροῦντες, ἔμενον ὑπαίθριοι καὶ τοὺς προσ- ἰόντας ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῶν πέριξ φρουριῶν ὑπελάμβανον συχνοὺς ἢδη γινομένους. οὐ γὰρ μόνον οἱ 25 τὰ χρῆα καὶ τὰς καταδίκας καὶ τὰς προσδοκώμενας ἀνάγκας διαφυγεῖν προαιρούμενοι συνέρρεον ὡς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ὅσοις ὁ βίος ἦν ἀργός ἢ 1145 ῥάθυμος ἢ ταῖς ἐπιθυμίαις χορηγεῖν οὐχ ἱκανὸς ἢ πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων ζηλωτῆς ἢ φθονερός ταῖς 30 ἑτέρον ἐντυχίαις ἢ δι' ἄλλην τινὰ συμφορὰν ἢ αἰτίαν ἀλλοτρίως διακείμενος τῇ καθεστῶσῃ πολιτείᾳ.

XXXXVII. Τοῖς δὲ πατρικίοις ἐν μὲν τῷ παρ- αὐτίκα ταραχῇ ἐνέπεσε πολλὴ καὶ ἐκπληξίς, καὶ ὡς αὐτίκα δὴ μάλα τῶν ἀποστατῶν ἅμα τοῖς ἀλλοεθνέσι πολεμίοις ἐπὶ τὴν πόλιν ἠξόντων δέος. ἐπειδ' ὡς ἐξ 5 ἐνὸς παρακελεύσματος ἀρπάσαντες τὰ ὄπλα σὺν τοῖς 5 οἰκείοις ἕκαστοι πελάταις, οἱ μὲν ἐπὶ τὰς ὁδοὺς ἄς ἦξιν ἐνόμιζον τοὺς πολεμίους παρεβοῆθουν, οἱ δ' ἐπὶ τὰ φρουρία φυλακῆς ἔνεκα τῶν ἐρυμάτων ἐξή- σαν, οἱ δ' ἐν τοῖς προκειμένοις τῆς πόλεως πεδίοις 10 ἐστρατοπεδεύοντο· ὅσοι δὲ διὰ γῆρας ἀδύνατοι τού- 10 των τι δοῦν ἦσαν ἐπὶ τοῖς τείχεσιν ἐτάξαντο. ἐπεὶ 1146 δὲ τοὺς ἀποστάτας κατέμαθον οὔτε τοῖς πολεμίοις προστιθεμένους οὔτε τὴν χώραν δηοῦντας οὔτε ἄλλο βλάπτοντας οὐδὲν ὅ τι καὶ λόγου ἄξιον, τοῦ δέους ἐπαύσαντο· καὶ μεταθέμενοι τὰς γνώμας ἐφ' οἷστε 15 διαλλαγῆσονται πρὸς αὐτοὺς ἐσκόπουν· καὶ ἐλέχθη- σαν ὑπὸ τῶν ἠγουμένων τοῦ συνεδρίου λόγοι παντο- δαποὶ καὶ πλείστον ἀλλήλων διάφοροι, μετριώτατοι δὲ καὶ προεωδέστατοι ταῖς παρούσαις τύχαις, οὓς οἱ 20 προεβύτατοι αὐτῶν ἔλεξαν, διδάσκοντες ὡς οὐδεμία 20 κακία πεποιήται τὴν ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῶν ὁ δῆμος, ἀλλὰ τὰ μὲν ὑπὸ τῶν ἀναγκαίων συμφορῶν βιασθεῖς, τὰ δ' ὑπὸ τῶν συμβούλων ἐξηπατημένος, ὀργῇ δὲ μᾶλλον ἢ λογισμῷ τὰ συμφέροντα κρίνων, οἷα ἐν 25 ἀμαθεῖ γίνεσθαι φιλεῖ· ἐπειδ' ὅτι συνοῖδασιν αὐ- 25 τοῖς κακῶς βεβουλευμένοις οἱ πλείους, καὶ ζητοῦσιν ἀναλύσασθαι τὰς ἀμαρτίας εὐσχήμονας ἀφορμὰς λαμ- 1147 βάνοντες· τὰ γοῦν ἔργα δοῦσιν ἤδη μετεγνωκότων, καὶ εἰ λάβοιεν ἐλπίδα χρηστὴν περὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου, ψηφισαμένης αὐτοῖς ἄδειαν τῆς βουλῆς καὶ 30 διαλλαγᾶς ποιησαμένης εὐπρεπεῖς, ἀγαπητῶς τὰ σφέ- τερα δέξονται. ἠξίου τε ταῦτα παραινοῦντες μὴ

χειρους ὀργὴν εἶναι τῶν κακίωνων τοὺς κρείττονας, μηδ' εἰς ἐκεῖνον ἀναβάλλεσθαι τὸν χρόνον τὰς διαλλαγὰς, ὅτε ἢ νοῦν ἔχειν ἀναγκασθήσεται τὸ ἀνόητον, ἢ τῷ μείζονι κακῷ τοῦλαττον ἴσθαι ὄπλων παρα-
 5 δόσει καὶ σωμάτων ἐπιτροπῇ τὴν ἐλευθερίαν ἀφαι-
 ρεθὲν αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ· ταῦτα γὰρ ἐγγὺς εἶναι τοῦ ἀδυνάτου· μετρίως δὲ χρῆσάμενους, ἀρχηγούς τῶν
 συμφερόντων βουλευμάτων γενέσθαι καὶ προτέρους ἐκείνων ἐπὶ τὰς διαλλαγὰς χωρεῖν, ἐνθυμουμένους
 10 ὅτι τὸ μὲν ἀρχεῖν καὶ ἐπιτροπεύειν τοῖς πατρικίοις ὑπάρχει, φιλόητος δὲ καὶ εἰρήνης τοῖς ἀγαθοῖς. τὸ δὲ ἀξίωμα τῆς βουλῆς οὐκ ἐν τῷδε μάλιστα ἐλαττώ-
 σεσθαι ἀπέφαινον, ἐν ᾧ [μάλιστα] τὰς ἀναγκάιας συμφορὰς γενναίως φέροντες ἀσφαλῶς πολιτεύσουσιν,
 15 ἀλλ' ἐν ᾧ δυσοργήτως ταῖς τύχαις ὁμιλοῦντες ἀνα-
 τρέψουσι τὸ κοινόν. ἀνοίας δ' ἔργον εἶναι τῆς εὐ-
 πρεπείας ὀρεγομένους τῆς ἀσφαλείας ὑπεροχῶν· 1148
 ἀγαπήτων μὲν γὰρ ἀμφοῖν τυγχάνειν, εἰ δ' ἐξείρ-
 γοιτό τις θατέρον, τὰ σωτήρια τῶν εὐπρεπεστέρων
 20 νομιστέα ἀναγκαιότερα. τέλος δ' ἦν τῶν ταῦτα παρ-
 αινούντων, πρόεσβεις ἀποστέλλειν τοὺς διαλεξομένους
 τοῖς ἀφεστηκόσι περὶ φιλίας, ὡς οὐδὲν αὐτοῖς ἡμάρ-
 τηται ἀνήκεστον.

XXXXVIII. Ἐδόκει ταῦτα τῇ βουλῇ· καὶ μετὰ
 25 ταῦτα προχειρισάμενη τοὺς ἐπιτηδειοτάτους, διεπέμ-
 ψατο πρὸς τοὺς ἐπὶ τοῦ χάρακος, ἐντειλαμένη πυν-
 θάνεσθαι παρ' αὐτῶν τίνος δέονται καὶ ἐπὶ τίσι δι-
 καίοις ἀξιούσιν εἰς τὴν πόλιν ἀναστρέφειν· εἰ γὰρ
 εἴη τι μέτριον καὶ δυνατὸν τῶν αἰτημάτων, οὐκ
 30 ἐναντιώσεσθαι σφίσι τὴν βουλήν. νῦν μὲν οὖν αὐ-
 τοῖς ἀποθεμένοις τὰ ὄπλα καὶ κατιούσιν εἰς τὴν πό-
 λιν ἄδειαν ὑπάρξειν τῶν ἡμαρτημένων, καὶ εἰς τὸν

ἀπὸ τοῦδε χρόνον ἀμνηστίαν· ἐὰν δὲ τὰ κράτιστα
 βουλεύωσι τῷ κοινῷ καὶ προθύμως κινδυνεύωσι περὶ
 1149 τῆς πατρίδος, ἀμοιβὰς καλὰς καὶ λυσιτελεῖς. ταύτας
 οἱ πρόεσβεις τὰς ἐντολὰς κομισάμενοι, ἀπέδοσαν τοῖς
 ἐπὶ στρατοπέδον καὶ τὰ ἀκόλουθα διελέχθησαν. οὐ 5
 δεξαμένων δὲ τῶν ἀποστατῶν τὰς προκλήσεις, ἀλλ'
 ὑπεροψίαν καὶ βαρύτητα καὶ πολλὴν εἰρωνείαν τοῖς
 πατρικίοις ὀνειδισάντων, εἰ προσποιοῦνται μὲν ἀγνο-
 εῖν ὧν ὁ δῆμος δεῖται καὶ δι' αἷς ἀνάγκας ἀπ' αὐτῶν
 ἀπέστη, χαρίζονται δὲ αὐτῷ τὴν ἄδειαν τοῦ μηδε- 10
 μίαν ὑποσχεῖν τῆς ἀποστάσεως δίκην, ὥσπερ ἔτι κύ-
 ριοι, τῆς βοηθείας γε αὐτοὶ δεόμενοι τῆς πολιτικῆς
 ἐπὶ τοὺς ὀθνεῖους πολέμους οὐκ εἰς μακρὰν ἐλευθο-
 μένους πανστρατιᾷ, πρὸς οὓς οὐδ' ἀντάραι δυνήσου-
 νται, [οἱ] οὐ σφέτερον ἡγοῦνται τὸ σωθῆναι ἀγαθόν, 15
 ἀλλὰ τῶν συναγωνιουμένων εὐτύχημα· τέλος δὲ τοῦ-
 τον προσθέντων τὸν λόγον, ὡς ἄμεινον ἤδη αὐτοὶ
 μαθόντες τὰς κατεχούσας τὴν πόλιν ἀπορίας, γνώ-
 σονται πρὸς οἷους ἀντιπάλους αὐτοῖς ἔσται ὁ ἀγών,
 1150 καὶ πολλὰς καὶ χαλεπὰς ἀπειλὰς ἐπανατειναμένων· 20
 οἱ μὲν πρόεσβεις οὐδὲν ἔτι πρὸς ταῦτα ἀντειπόντες
 ἀπηλλάττοντο καὶ τὰ παρὰ τῶν ἀποστατῶν τοῖς πα-
 τρικίοις ἐδήλωσαν, ἢ δὲ πόλις, ἐπειδὴ τὰς ἀποκρί-
 σεις ταύτας ἔλαβεν, ἐν ταραχαῖς καὶ δείμασι πολλοῖς
 χαλεπώτερον ἢ πρόσθεν ἐγένετο, καὶ οὔτε ἡ βουλή 25
 πόρον εὑρεῖν οἷα τε ἦν οὔτ' ἀναβολὰς, δυσφημιῶν
 δὲ καὶ κατηγοριῶν, αἷς οἱ προεστηκότες αὐτῆς ἐποι-
 οῦντο κατ' ἀλλήλων, ἐπὶ πολλὰς ἀκούουσα ἡμέρας
 διελύετο· οὔτε τὸ δημοτικὸν πλῆθος, ὅσον ἔτι παρῆ-
 μενεν ἐννοία τῶν πατρικίων ἢ πόθῳ τῆς πατρίδος 30
 ἠναγκασμένον, ὅμοιον ἦν, ἀλλὰ καὶ τούτου φανερώς
 τε καὶ κρύφα πολὺ μέρος διέρρει, βέβαιον δὲ οὐδὲν

τῶν καταλειπομένων ἐδόκει εἶναι. τούτων δὲ γενομένων οἱ μὲν ὑπατοὶ καὶ γὰρ ἦν βραχὺς ὁ λειπόμενος αὐτοῖς ἔτι τῆς ἀρχῆς χρόνος· ἡμέραν ἔστησαν ἀρχαιρεσιῶν.

5 XXXXVIII. Ὁ δὲ δῆμος, ἐπειδὴ παρῆν ὁ χρόνος ἐν ᾧ τὰς ἀρχὰς ἐπικυροῦν ἔδει συνελθόντας εἰς τὸ πεδίον, οὐδενὸς οὔτε μετιόντος τὴν ὑπατείαν οὔτε διδομένην ὑπομένουτος λαβεῖν, αὐτὸς ἀποδείκνυσιν 1151 ὑπάτους ἐκ τῶν εἰληφότων ἤδη τὴν ἀρχὴν ταύτην, 10 δῆμῳ τε κεχαρισμένους ἄνδρας καὶ ἀριστοκρατία, Πόστομον Κομίνιον καὶ Σπόριον Κάσσιον, ὑφ' οὗ Σαβῖνοι καταπολεμηθέντες τῆς ἡγεμονίας ἀπέστησαν, ἐπὶ τῆς ἑβδομηκοστῆς καὶ δευτέρας Ὀλυμπιάδος, ἦν ἐνίκα στάδιον Τισικράτης Κροτωνιάτης, ἀρχοντας 15 Ἀθήνησι Διογνήτου. οὗτοι παραλαβόντες τὴν ἀρχὴν καλάνδαις Σεπτεμβρίαις θάπτον ἢ τοῖς προτέροις ἔθος ἦν, πρὶν ἢ τῶν ἄλλων τι διαπραξασθαι βουλήν συγκαλέσαντες περὶ τῆς καθόδου τῶν δημοτικῶν λέγειν ἠξίουν ἦν τινα διάνοιαν ἔχει, πρῶτον ἀποφύ- 20 νασθαι παρακαλοῦντες ἄνδρα ἡλικίας ἐν τῇ κρατίστῃ τότε ὄντα καὶ συνέσει δοκοῦντα τῶν ἄλλων διαφέρειν, μάλιστα δ' ἐπὶ τῇ προαιρέσει τῶν πολιτευμάτων ἐπαινούμενον, ὅτι τῆς μέσης τάξεως ἦν, 1152 οὔτε τὴν ἀνθάδειαν τῶν ἀριστοκρατικῶν αὐξῶν οὔτε 25 τῷ δῆμῳ ὅσα βουλευθεῖη πράττειν ἐπιτρέπων, Ἀγρίππαν Μενήμιον· ὃς ἐπὶ τὰς διαλλαγὰς τὴν βουλήν παρεκάλει τάδε λέγων· Εἰ μὲν ἅπασιν, ᾧ βουλῇ, τοῖς παροῦσι τὴν αὐτὴν γνώμην συνέβαινεν ἔχειν, καὶ μηδεὶς ἔμελλε ταῖς πρὸς τὸν δῆμον διαλλαγαῖς 30 ἐμποδῶν ἔσεσθαι, ἐφ' οἷς δὲ διαλυσόμεθα πρὸς αὐτούς, εἴτε δικαίοις οὖσιν, εἴτε μὴ, † ὁμῶς ἦν ταῦτα προῦκειτο μόνον σκοπεῖν, δι' ὀλίγων ἂν ὑμῖν ἐδή-

λωσα λόγων ἂ φρονῶ. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτό τινες οἴονται βουλῆς ἔτι δεῖν, πότερον ἡμῖν ἀμεινόν ἐστι συμβῆναι πρὸς τοὺς ἀφεστηκότας ἢ πολεμεῖν, οὐχ ἠγοῦμαι ῥάδιον εἶναι μοι δι' ὀλίγης δηλώσεως ὅτι 5 χρὴ πράττειν παραινέσαι, ἀλλ' ἀνάγκη διὰ πλειόνων δὲ διδάξαι λόγων τοὺς πρὸς τὰς διαλλαγὰς ἀλλοτρίως ἔχοντας ὑμῶν, ὅτι τὰναντία συμπείδουσιν, [ἢ] καὶ δε- 1153 δίπτεσθαι μέλλοντες ὑμᾶς τὰ φανλότατα τῶν χαλεπῶν καὶ ῥαδίας ἔχοντα τὰς ἐπανορθώσεις ὀρθοῦν- 10 τας, τῶν μεγίστων τε καὶ ἀνιάτων κακῶν ἀπερισκέπτως ἔχουσι. καὶ τοῦτο πεπόνθασι παρ' οὐδὲν ἕτερον ἢ ὥστε λογισμῷ μὴ κρίνειν τὸ συμφέρον, ἀλλὰ θυμῷ καὶ μανίᾳ. πῶς γὰρ ἂν οὗτοι λέγοιντο προορασθαι 15 τι τῇ διανοίᾳ τῶν χρησίμων ἢ δυνατῶν, οἳ τινες ὑπολαμβάνουσι τηλικαύτην πόλιν καὶ τοσούτων πραγ- μάτων κυρία, ἤδη ἐπίφθονόν τε καὶ λυπηρὰν τοῖς 20 περιοίκοις γενομένην, ἢ δίχα τοῦ δημοτικοῦ δυνήσεσθαι κατέχειν τε καὶ σώζειν τὰ ἔθνη ῥαδίως, ἢ ἕτερον ἐπάξεσθαι δῆμον ἀντὶ τοῦ πονηροτέρου κρείττονα, ὃς αὐτοῖς προπολεμήσει τε τῆς ἀρχῆς καὶ κατὰ 25 πολλὴν ἡσυχίαν συμπολιτεύσεται, παρέχων καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμοις ἑαυτὸν μέτριον; οὐδὲν γὰρ ἂν ἕτερον ἔχοιεν εἰπεῖν, ᾧ πιστεύοντες ἀξιώσουσιν ὑμᾶς μὴ δέχεσθαι τὰς διαλλαγὰς.

1154 L. Ὡν ἐκάτερον ὅσης ἐστὶ μέστον εὐηθείας, ἐξ 25 αὐτῶν ὑμᾶς ἀξιώσαιμ' ἂν ἔγωγε τῶν ἔργων σκοπεῖν, ἐνθυμηθέντας, ὅτι διαστασιασάντων πρὸς ὑμᾶς τῶν ταπεινοτέρων διὰ τοὺς οὔτε πολιτικῶς οὔτε μετρίως 30 ταῖς ἀτοχίαις χρησαμένους, καὶ ὑπαναχωρησάντων μὲν ἐκ τῆς πόλεως, ἄλλο δὲ μηδὲν ὑμᾶς δεῖν ἢ μῆτε ἐργαζομένων μῆτε διανοομένων, ἀλλ' ὡς διαλλαγῶν 30 σονται χωρὶς αἰσχύνης σκοπούντων, ἀγαπητῶς δε-

ξάμενοι τὸ συμβᾶν ἀπὸ τῆς τύχης πολλοὶ τῶν οὐκ εὖ
 διανοουμένων πρὸς ὑμᾶς, ἀνεπτέρωνται ταῖς γνώ-
 μαις, καὶ τοῦτον οἴονται σφίσι παρεῖναι τὸν εὐκατῶν
 καιρὸν, ἐν ᾧ καταλύσουσιν ὑμῶν τὴν ἀρχήν. Αἰκα-
 5 νοὶ μὲν γε καὶ Οὐλοῦσκοι, Σαβίνοι τε καὶ τὸ Ἑρρί-
 κων ἔθνος, πρὸς τῷ μηδένα χρόνον ἐξείρετον πεποι-
 σθαι τοῦ πρὸς ἡμᾶς πολέμου, καὶ τοῖς ἐναγχοῦς κακοῖς
 δυσανασχετοῦντες ληστεύουσιν ἡμῶν τοὺς ἀγρούς.
 Καμπανίας δὲ καὶ Τυρρηγίας ὅσα ἐνδοιαστῶς ἡμῖν 1155
 10 διακείμενα διατελεῖ, τὰ μὲν ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀφίσταται,
 τὰ δ' ἀφανῶς παρασκευάζεται. δοκεῖ τε οὐδὲ τὸ Λα-
 τίνων συγγενὲς ἔτι βεβαίως ἡμῖν διαμενεῖν φίλιον
 εἰς πύστιν ἔλθον, ἀλλὰ καὶ τούτου πολὺ μέρος διαγ-
 γέλλεται νοσεῖν ἔρωτι κρατούμενον ἢς ἅπαντες γλί-
 15 χονται μεταβολῆς· οἱ δὲ τέως ἐπιστρατοπεδεύοντες
 ἑτέροις, νῦν αὐτοὶ τειχῆρεις γενόμενοι καθήμεθα, γῆν
 τε ἄσπορον ἀφεικότες καὶ αὐτὰς διαρπαζομένας ὄρων-
 τες λείαν τε ἀπελαννομένην καὶ θεράποντας ἀντομο-
 λούντας καὶ οὐκ ἔχοντες ὅ τι χρῆσόμεθα τοῖς κακοῖς.
 20 καὶ ταῦτα πάσχοντες ἔτι διαλλαγῆσεσθαι πρὸς ἡμᾶς
 ἐλπίζομεν τὸ δημοτικόν, [καὶ] ἐφ' ἡμῖν ὑπάρχον εἰ-
 δότες ἐνὶ καταλύσεσθαι ψηφίσματι τὴν στάσιν;

LI. Οὕτω δὲ κακῶς ἐχόντων ἡμῖν τῶν ὑπαι-
 θριῶν, οὐδὲ τὰ ἐντὸς τείχους δεινὰ ἤττον ἐστὶ φο-
 25 βερά. οὔτε γὰρ ὡς πολιορκησόμενοι παρεσκευάσμεθα 1156
 ἐκ πολλοῦ τὰ συμμαχικά, οὔτε πλήθει αὐτοὶ ἀποχωρῶν-
 τες ἐσμὲν ὡς πρὸς τοσαῦτα πολεμίων ἔθνη, τοῦ δ'
 ὀλίγου καὶ οὐκ ἀξιωμαχοῦ πληρώματος τὸ πλείον ἐστὶ
 δημοτικόν, θῆτες καὶ πελάται καὶ χειρῶνακτες, οὐ
 30 πάνυ βέβαιοι τεταραγμένης ἀριστοκρατίας φύλακες.
 αἱ τε νῦν ἀντομολίαι συνεχεῖς αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀφε-
 στηκότας γινόμεναι, τὸ σὺμπαν ὑποπτον εἶναι παρε-

σκευάσιν. ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα ἢ τῶν ἐπιτη-
 δεῶν συγκομιδὴ κρατουμένης ὑπὸ τῶν πολεμίων τῆς
 1157 γῆς ἀδύνατος οὕσα φοβεῖ τε ἤδη [λιμόν], ἐπειδάν τε
 ἐν τῷ ἀπόρω γενόμεθα ἔτι μᾶλλον φοβήσεται, χωρὶς
 δὲ τούτων ὁ μηδένα χρόνον ἡμᾶς εὐσταθεῖν ταῖς δια- 5
 νοίαις ἐὼν πόλεμος. ἅπαντα δ' ὑπερβάλλει τὰ δεινὰ
 γύναια τῶν ἀποστατῶν καὶ παιδία νήπια καὶ γηραιοὶ
 γονεῖς, ἐν ἐσθῆσιν ἐλεειναῖς καὶ σχήμασι πενθίμοις
 περιφερόμενοι κατὰ τὴν ἀγορὰν καὶ τοὺς στενωποὺς
 κλαίοντες, ἰκετεύοντες, ἀπτόμενοι δεξιᾶς ἐκάστου καὶ 10
 γονάτων, ἀπολοφρυόμενοι τὴν κατέχουσαν αὐτοὺς καὶ
 ἔτι μᾶλλον καθέξουσιν ἐρημίαν, δεινὴ καὶ ἀνυπο-
 μόνητος ὄψις. οὐδεὶς γοῦν ἐστὶν οὕτως ὠμὸς τὸν
 τρόπον, ὃς οὐκ ἀνατρέπεται τὴν ψυχὴν ὄρων ταῦτα,
 καὶ πάσχει τι πρὸς τὰς ἀνθρώπων τύχας. ὥστ' εἰ 15
 μέλλοιμεν ἀσπελίστως πρὸς τὸ δημοτικόν ἔχειν, ἀπαλ-
 λακτέον ἡμῖν καὶ ταῦτα τὰ σώματα ἐκποδῶν, τὰ μὲν
 ὡς ἀχρηστα εἰς πολιορκίαν ἐσόμενα, τὰ δ' ὡς οὐ
 διαμενουῦντα βεβαίως φίλα. ἀπελαννομένων δὲ καὶ
 τούτων τίς ἢ φυλάξουσα τὴν πόλιν ἔτι λειψθήσεται 20
 1158 δύναμις; ἢ τίνοι πιστεύσαντες ἐπικουρίᾳ τὰ δεινὰ
 τοληήσομεν ὑπομένειν; ἢ μέντοι οἰκεία ἡμῶν κατα-
 φνυγὴ καὶ μόνη βέβαιος ἐλπὶς, ἢ τῶν πατρικίων ἀ-
 κμή, βραχεῖά ἐστιν, ὥσπερ ὄρατε, καὶ οὐκ ἄξιον ἐπὶ
 ταύτῃ μέγα φρονεῖν. τί οὖν οἱ τὸν πόλεμον ὑπο- 25
 μένειν εἰσηγούμενοι ληροῦσι καὶ φενακίζουσιν ἡμᾶς,
 ἀλλ' οὐχὶ φανερῶς παραινοῦσιν ἀναιμωτὶ καὶ δίχα
 πόνου παραδιδόναι τοῖς ἐχθροῖς ἤδη τὴν πόλιν;

LII. Ἄλλ' ἴσως ἔγωγε τετύφωμαι ταῦτα λέγων,
 καὶ τὰ μὴ δεινὰ ἀξιῶ δεδιέναι· τῇ πόλει δ' οὐδὲν 30
 ἕτερον ἤδη που κινδυνεύεται ἢ μεταβολή, πρᾶγμα οὐ
 χαλεπὸν, κατὰ πολλήν τε ἂν ἡμῖν εὐπέτειαν ἐκ παν-

τὸς ἔθνοὺς καὶ τόπου θητά τε καὶ πελάτην ὄχλον
 εἰσδέξασθαι γένοιτο. τοῦτ' ἄρα ἐστὶν ὃ πολλοὶ θρυ-
 λοῦσι τῶν ἐναντιουμένων τῷ δημοτικῷ, καὶ μὰ Δί'
 οὐχ οἱ φανυλότατοι. εἰς τοῦτο γὰρ ἤδη τινὲς ἤκουσιν
 5 εὐηθείας, ὥστε μὴ γνώμας εἰσηγεῖσθαι σωτηρίους,
 ἀλλ' εὐχὰς λέγειν ἀδυνάτους, οὓς ἠδέως ἂν ἐροίμην, 1159
 ποία μὲν ἡμῖν χρόνου δοθήσεται περιουσία περὶ
 ταῦτα τὰ πράγματα γινομένοις, οὕτως ἐγγὺς ὄντων
 τῇ πόλει τῶν ἐχθρῶν; ποία δὲ συγγνώμη τῷ χρόνῳ
 10 σμῶ καὶ τῇ μελλήσει τῶν ἐλευσομένων συμμάχων, ἐν
 οὐ χρονίζουσιν οὐδὲ μέλλουσι δεινοῖς; τίς δ' ὁ παρέ-
 ξων τὸ ἀσφαλὲς ἀνὴρ ἢ θεὸς καὶ κατὰ πολλὴν ἡσυ-
 χίαν συνάξων ἐν παντὸς τόπου καὶ παραπέμφων
 δεῦρο τὴν ἐπικουρίαν; ἔτι δὲ δὴ, οἱ τὰς ἑαυτῶν πα-
 15 τριδῶν ἐκλείψοντες καὶ πρὸς ἡμᾶς μεταναστησόμενοι
 τίνες ἔσονται; πότερα οἱ οἰκήσεις τε καὶ ἐφέστια καὶ
 βίους καὶ τὸ τιμᾶσθαι παρὰ τοῖς πολίταις διὰ πατέ-
 ρων ἐπιφάνειαν ἢ δόξαν οἰκείας ἀρετῆς ἔχοντες; καὶ
 τίς ἂν ὑπομείνειε τὰ οἰκεία παραλιπῶν ἀγαθὰ τῶν
 20 ἀλλοτριῶν γλίσχρως μεταλαβεῖν κακῶν; οὐ γὰρ εἰ-
 ρήνης καὶ τρυφῆς μεταληφόμενοι δεῦρο ἤξουσιν,
 ἀλλὰ κινδύνων καὶ πολέμου, ἐξ ὧν ἀδηλον εἰ κατορ-
 θωθήσεται τὸ τέλος. ἢ τὸ δημοτικὸν καὶ ἀνέστιον 1160
 ἐπαξίμεθα πλήθος, οἷον καὶ τὸ ἐνθένδε ἀπελαθὲν ἦν,
 25 δηλονότι καὶ χρῆα καὶ καταδίκας καὶ τὰς ὁμοιοτρόπους
 ταύταις συμφορὰς ἀγαπητῶς ὅπου τύχη μεθιδρουσόμε-
 νον; ὃ κἂν τᾶλλα χρηστὸν ἢ καὶ μέτριον, ἵνα [καὶ]
 τοῦτ' αὐτοῖς χαρισώμεθα, διὰ τοῦτο γέ τοι τὸ μῆτε
 οἰκείον εἶναι μῆτε ὁμοδίαιτον, μῆτε ἐθισμῶν καὶ νό-
 30 μων καὶ παιδείας γενέσθαι τῆς παρ' ἡμῖν ἐμπειρον,
 μακρῷ δὴ πον καὶ τῷ παντὶ κάκιον ἂν εἴη τοῦ παρ'
 ἡμῖν.

LIII. Τῷ μὲν γ' ἐπιχωρίῳ καὶ τέκνων καὶ γυναι-
 κῶν καὶ γονέων καὶ πολλῶν ἄλλων σωμάτων οἰκείων
 ὁμηρὰ ἐστὶν ἐνθάδε, καὶ αὐτοῦ νῆ Δία τοῦ θρέψαν-
 τος αὐτοῦς ἐδάφους ὁ πόθος, ἀναγκαῖος ὢν ἅπασιν
 καὶ οὐκ ἐξαιρετός· ὃ δ' ἐπίκλητός γε οὐτοσί καὶ ἐπί- 5
 1161 σκηνος ὄχλος, εἰ γένοιτο ἡμῖν σύνοικος, οὐδενὸς αὐ-
 τῷ τούτων ἐνθάδε ὄντος, ὑπὲρ τίνος ἀξιώσειε κινδύ-
 νεῦειν ἀγαθοῦ, εἰ μὴ τις αὐτῷ γῆς τε ὑπόσχοιτο μέρη
 δώσειν καὶ πόλεως μοῖραν ὅσῃν δὴ τινα τοὺς νῦν
 κυρίους αὐτῶν ἀφελόμενος, ὧν οὐκ ἀξιούμεν τοῖς 10
 πολλάκις ἀγωνισαμένοις ὑπὲρ αὐτῶν πολίταις μετα-
 δίδοναι; καὶ ἴσως ἂν οὐδὲ τούτοις ἀρκεσθεῖη δοθεῖσι
 μόνοις, ἀλλὰ καὶ τιμῶν καὶ ἀρχῶν καὶ τῶν ἄλλων
 ἀγαθῶν ἐξ ἴσου τοῖς πατρικίοις ἀξιώσειε μεταλαμ-
 βάνειν. οὐκοῦν εἰ μὲν οὐκ ἐπιτρέψομεν ἕκαστα τῶν 15
 αἰτουμένων, ἐχθροῖς τοῖς μὴ τυγγάνουσι χρησόμεθα;
 εἰ δὲ συγχωρήσομεν, ἢ πατρὶς ἡμῖν οἰκήσεται καὶ ἡ
 πολιτεία πρὸς ἡμῶν αὐτῶν καταλυομένη. καὶ οὐ
 προστίθημι ἐνταῦθα, ὅτι πολεμεῖν ἐπιτηδείων σω-
 μάτων ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι δεῖ, οὐ γεωργῶν οὐδὲ 20
 θητῶν οὐδὲ ἐμπορῶν οὐδὲ τῶν περὶ τὰς βαναύσους
 τέχνας ἀσχολουμένων, οὓς ἅμα δεήσει μανθάνειν τὰ
 πολεμικὰ καὶ πείραν αὐτῶν δίδοναι· χαλεπὴ δὲ πείρα
 τῶν μὴ ἐν ἔθει· ἀνάγκη δὲ τοιούτους εἶναι τοὺς
 1162 σύγκλυδας καὶ ἐκ παντὸς ἔθνοὺς μετανισταμένους. 25
 στρατιωτικὴν γὰρ οὔτε ὁρῶ συμμαχίαν ἡμῖν οὐδε-
 μίαν συνεστῶσαν οὐτ', εἰ φανεῖη τις ἐκ τοῦ ἀδοκῆ-
 του, παραινέσαιμ' ἂν ὑμῖν παραδέξασθαι αὐτήν τοῖς
 τείχεσι προχείρως, πολλὰς ἤδη ἐπιστάμενος πόλεις
 ταῖς εἰσαχθείσασιν ἐπὶ φυλακῇ στρατιαῖς δεδουλω- 30
 μένας.

LIII. Ἐνθυμούμενοί τε δὴ ταῦτα καὶ ὅσα δὴ

ἕτερα ἡμῖν εἰρηται πρότερον, ἔτι δὲ τῶν παρακαλούν-
των ἐπὶ τὰς διαλλαγὰς ἀναμιμνησκόμενοι, ὅτι οὐ
παρ' ἡμῖν μόνοις ἢ πρώτοις πένια πρὸς πλοῦτον
ἑστασίασε καὶ ταπεινότης πρὸς ἐπιφάνειαν, ἀλλ' ἐν
5 ἀπάσαις ὡς εἰπεῖν καὶ μικραῖς καὶ μεγάλαις πόλεσι
πολέμιον ὡς τὰ πολλὰ τοῦ πλείονος τοῦλαττον καθί-
σταται· ἐν αἷς οἱ προεστηκότες τοῦ κοινοῦ μετριά-
σαντες μὲν ἔσωσαν τὰς πατρίδας, ἀνθαδεία δὲ χρη-
σάμενοι μετὰ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν καὶ σφᾶς αὐτοὺς
10 διώλεσαν· καὶ ὅτι πᾶν χρῆμα ὃ ἂν ἐκ πολλῶν σύν-
θετον ἢ νοσεῖν πέφυκε κατὰ τι τῶν ἑαυτοῦ μορίων,
καὶ ἔτι πρὸς τούτοις ὡς οὔτε ἀνθρωπέου σώματος 1163
αἰεὶ τὸ κάμνον ἀποτεμεῖν χρῆ μέρος· αἰσχρὰ τε γὰρ
ἢ ὄψις ἂν γίνοιτο τοῦ λειπομένου καὶ ἢ φύσις οὐκ
15 ἐπιπολὴν διαρκῆς· οὔτε πολιτικῆς κοινωνίας τὴν νο-
σοῦσαν ἐξελαύνειν μοῖραν· οὐ γὰρ ἂν φθάνοι διὰ
τῶν ἰδίων μερῶν τὸ σύμπαν ἀπολόμενον σὺν χρόνῳ·
τῆς τε ἀνάγκης ἐνθυμηθέντες ὅσον τὸ κράτος, ἢ καὶ
θεοὶ εἰκουσι μόνῃ, μὴ χαλεπαίνετε πρὸς τὰς τύχας,
20 μηδ' ὡς ἀπάντων ἡμῖν κατ' εὐχὴν ἔσομένων ἀνθα-
δείας ἐμπίμπλασθε καὶ ἀμαθίας, ἀλλ' ἐπικλᾶσθητε
καὶ εἴξατε παραδείγμασι χρησάμενοι τῆς εὐβουλίας
μὴ τοῖς ὀθνείοις, ἀλλὰ τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν ἔργοις.

LV. Καὶ γὰρ ἄνδρα ἓνα καὶ πόλιν ὅλην ἐπὶ ταῖς
25 καλλίσταις τῶν ἰδίων πράξεων φιλοτιμείσθαι χρῆ,
καὶ τὰς λοιπὰς ὅπως ὁμολογούμεναι ταύταις ἔσονται
σκοπεῖν. ὑμεῖς τοίνυν ἤδη πολλοὺς πολεμίους, ὑφ' 1164
ᾧ τὰ μέγιστα ἠδικήθητε, ὑποχειρίους λαβόντες, οὔτε
ἀνελεῖν οὔτ' ἐκβαλεῖν ἐκ τῶν ἰδίων ἐβουλήθητε, ἀλλὰ
30 καὶ οἶκους καὶ κλήρους αὐτοῖς ἀπέδοτε, καὶ πατρίδας
οἰκεῖν ἐξ ᾧ ἐφυσαν εἰάσατε, ἰσοψήφοις τε εἶναι καὶ
πολίταις ὑμετέροις ἤδη τισὶν ἐξ αὐτῶν ἐχαρίσασθε.

τούτου δ' ἔτι θαυμασιώτερον ἔργον ὑμῶν ἔχω λέγειν,
ὅτι καὶ τῶν ὑμετέρων πολιτῶν πολλοὺς μεγάλα εἰς
ὑμᾶς ἐξαμαρτόντας ἀφήκατε τῶν τιμωριῶν, εἰς αὐ-
τοὺς μόνους ἀποσκῆψαντες τοὺς αἰτίους τὴν ὀργὴν,
ᾧ ἦσαν οἱ τε Ἀντέμνας κληρουχήσαντες καὶ Κρου- 5
στομέρειαν καὶ Μεθύλλειαν καὶ Φιδήνην καὶ ἄλλοι
συχνοί. τί γὰρ δεῖ πάντας ἐξαριθμείσθαι νυνὶ, οὐδ'
ὑμεῖς ἐκ πολιορκίας κρατηθέντας μετρίως ἐνουθετή-
σατε καὶ πολιτικῶς; καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως ἢ κινδυνός
τις διὰ ταῦτα κατέλαβε τὴν πόλιν ἢ φόγος, ἀλλ' 10
ἐπαινεῖται τε ὑμῶν τὸ ἐπιεικὲς, καὶ οὐδὲν ἡλάττωται
τοῦ ἀσφαλοῦς. ἔπειτα οἱ τῶν πολεμίων φειδόμενοι
1165 τοῖς φίλοις πολεμήσετε, καὶ οἱ τὰ ὑποχείρια γενό-
μενα μεδιέντες ἀξήμια τοὺς συγκατακτησαμένους
ὑμῖν τὴν ἀρχὴν ζημιώσετε, πόλιν τε τὴν αὐτῶν 15
ὑμῶν παρέχοντες ἅπασιν τοῖς δεομένοις ἀσφαλῆ κατα-
φυγὴν, ταύτης ἀπελαύνειν ὑπομενεῖτε τοὺς ἀνθυγε-
νεῖς, οἷς καὶ συνετρόφητε καὶ συνεπαιδευθήτε καὶ
πολλῶν ἐκκοινωνήσατε κακῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἐν εἰρήνῃ
τε καὶ κατὰ πολέμους; οὐκ, ἔαν τὰ γε δίκαια καὶ τὰ 20
προσέηκοντα τοῖς ὑμετέροις ἔθρεσι βούλησθε πράττειν
καὶ χωρὶς ὀργῆς κρίνητε τὸ συμφέρον.

LVI. Ἄλλ' ὅτι μὲν δεῖ καταλύσασθαι τὴν στά-
σιν, εἴποι τις ἂν, οὐχ ἦττον ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ
πολλὴν παρεσχήμεθα προθυμίαν· πῶς δ' ἂν κατα- 25
λυσαίμεθα αὐτήν, τοῦτο πειρῶ λέγειν. ὄργας γὰρ ὅση
περὶ τὸν δῆμόν ἐστιν ἀνθάδεια, ὅς οὔτε πέμπει πρὸς
ἡμᾶς περὶ διαλύσεων αὐτὸς ἀδικῶν, οὔτε τοῖς ὑφ'
1166 ἡμῶν ἀποσταλείσιν ἀποκρίνεται πολιτικῶς καὶ φιλαν-
θρώπους ἀποκρίσεις, ἀλλ' ὑπερηφανεῖ καὶ ἀπειλεῖ, 30
καὶ εἰκάσαι ῥάδιον οὐκ ἔστιν ὅτι βούλεται. πρὸς δὲ
ταῦτα τί παραινῶ ὑμῖν πράττειν ἀκούσατέ μου. ἐγὼ

τὸν δῆμον οὐτ' ἀδιαλλάκτως οἶομαι πρὸς ἡμᾶς ἔχειν οὐτε δράσειν τι ὧν ἀπειλεῖ, τεκμαιρόμενος ὅτι οὐκ ἔστιν ὅμοια τοῖς λόγοις αὐτοῦ τὰ ἔργα, πολὺ δὲ μᾶλλον ἡμῶν ἐσπουδακέναι περὶ τὰς διαλύσεις οἶομαι. 5 ἡμεῖς μὲν γὰρ καὶ πατρίδα τὴν τιμιωτάτην κατοικοῦμεν καὶ βίους καὶ οἴκους καὶ γουέας καὶ πάντα τὰ πλείστου ἄξια ἐν ταῖς ἰδίαις ἐξουσίαις ἔχομεν· ὁ δὲ ἄπολις καὶ ἀνέστιός ἐστι καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων αὐτῷ στέρεται σωματίων βίου τε τοῦ καθ' ἡμέραν οὐκ 10 εὐπορεῖ. τίνος οὖν χάριν, εἴ τις ἔροιστό με, τὰς προκλήσεις οὐ δέχεται τὰς ἡμετέρας ὁ δῆμος κακοπαθῶν αὐτός τε οὐδὲν ἐπιπροσβέβηται πρὸς ἡμᾶς, ὅτι νῆ Δία, φαίην ἂν, ἄχοι τοῦδε λόγων ἀκούει παρὰ τῆς 1167 βουλῆς, ἔργον δὲ οὐδὲν ὄρα γινόμενον ἐξ αὐτῶν οὐτε 15 φιλάνθρωπον οὐτε μέτριον, ἐξηπατῆσθαι τε οἰεται πολλάκις ὑφ' ἡμῶν ὑπισχνουμένων ἀεὶ τινα πρόνοιαν αὐτοῦ ποιήσεσθαι, μηδὲν δὲ προνοουμένων. πρεσβείας δὲ πέμπειν οὐχ ὑπομένει διὰ τοὺς ἐνθάδε κατηγορεῖν εἰσθότας αὐτοῦ δεδοικώς τε μὴ τινος ὧν 20 ἄξιοι διαμάρτη. τάχα δ' ἂν τι καὶ φιλοτιμίας ἀνοήτου περὶ αὐτὸν εἴη πάθος· καὶ οὐδὲν γε θαυμαστόν, ἐπεὶ καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς εἰσὶ τινες, οἷς τὸ δύσερι τοῦτο καὶ φιλόνηκον ἐνοικεῖ, καὶ κοινῇ οὐκ ἀξιοῦσιν ἠτῆσθαι τοῦ ἀντιπάλου, ἀλλ' ἐκ παντὸς ἀεὶ ζητοῦσι 25 περιεῖναι τρόπον καὶ μὴ πρότερον χαρίζεσθαι τι, ἢ λαβεῖν τὸ μέλλον εὖ πάσχειν ὑποχείριον. ἐννοούμενος δὴ ταῦτα οἶομαι δεῖν πρεσβείαν ἀποσταλῆναι πρὸς τοὺς δημοτικούς ἐκ τῶν μάλιστα πιστευομένων· τοὺς δὲ ἀποσταλησομένους ἄνδρας αὐτοκράτορας εἶναι 30 παραινῶ, διαλυσομένους αὐτοῖς τὴν στάσιν ἐφ' οἷς 1168 ἂν αὐτοὶ δικαιοῦσι καὶ μηδὲν ἔτι τῇ βουλῇ προσαναφέροντας. [αὐτοὶ] εἰ γὰρ εἴσονται τοῦτο οἱ νῦν ὑπερ-

οπτικοὶ δοκοῦντες εἶναι καὶ βαρεῖς, μαθόντες ὅτι ἀληθῶς σπουδάζετε περὶ τὴν ὁμόνοιαν, [καὶ] εἰς ἐπεικεστέρας συγκαθήσουσιν αἰρέσεις, οὐδὲν ἀξιοῦντες οὐτε τί ν' αἰσχροῶν οὐτε τῶν ἀδυνάτων. τὸ γὰρ ἠρεθισμένον ἅπαν, ἄλλως τε καὶ ταπεινὸν ἢ, πρὸς 5 μὲν τοὺς ὑπερηφανοῦντας ἀγριαίνεσθαι φιλεῖ, πρὸς δὲ τοὺς θεραπεύοντας ἡμεροῦσθαι.

LVII. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Μενηγίου θροῦς πολὺς ἐνέπεσε τῇ βουλῇ, καὶ διελάλουν ἕκαστοι κατὰ 10 συμμορίας, οἱ μὲν οἰκείως διακείμενοι πρὸς τοὺς δημοτικούς παρακαλοῦντες ἀλλήλους πᾶσαν εἰσφέρεισθαι προθυμίαν, ὅπως κατὰξουσι τὸν δῆμον εἰς τὴν πατρίδα, ἐπειδὴ προσειλήφεσαν ἠγεμόνα τῆς τότε γνώμης ἀνδρῶν ἀριστοκρατικῶν τὸν ἐπιφανέστατον· οἱ 15 δὲ ἀριστοκρατικοὶ καὶ περὶ παντὸς θέλοντες μὴ κινεῖσθαι ἐκ τοῦ πατρίου κόσμου τὴν πολιτείαν ἀποροῦντες ὅτι χροῦσονται τοῖς παροῦσι, μεταθέσθαι μὲν οὐκ 1169 ἀξιοῦντες τὰς προαιρέσεις, μένειν δ' ἐπὶ τῶν ἐγνωσμένων οὐ δυνάμενοι· οἱ δ' ἀκέραιοί τε καὶ τῶν στάσεων οὐδετέρω συμφιλονεικοῦντες εἰρήνην ἄγειν 20 βουλόμενοι καὶ ὅπως μὴ τειγῆρεις ἔσονται σκοπεῖν ἀξιοῦντες. σιωπῆς δὲ γενομένης ὁ πρεσβύτερος τῶν ὑπᾶτων ἐπαινέσας τὸν Μενήμιον τῆς γενναιότητος, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀξιῶσας ὁμοίους ἐκείνῳ γενέσθαι κηδεμόνας λέγοντάς τε ὅσα φρονοῦσι μετὰ παρρησίας 25 καὶ πρᾶττοντας δίχα ὄκνου τὰ δόξαντα, δεύτερον ἐκάλει τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξ ὀνόματος, ἀξίων γνώμην ἀποφῆρασθαι, Μάνιον Οὐαλέριον ἀδελφὸν τοῦ συνελευσθέντος ἀπὸ τῶν βασιλέων τὴν πόλιν, ἄνδρα παρ' ὄντιναοῦν τῶν ἀριστοκρατικῶν τῷ δήμῳ κα- 30 χαρισμένον.

LVIII. Ὅς ἀναστὰς πρῶτον ὑπεμίμησε τὴν

βουλὴν τῶν ἰδίων πολιτευμάτων, καὶ ὅτι πολλάκις αὐτοῦ προλέγοντος τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι δεινὰ δι' ὀλιγωρίας ἐποίησαντο τοὺς λόγους· ἔπειτα ἤξιον 1170 τοὺς ἐναντιουμένους ταῖς διαλλαγαῖς μὴ περὶ τοῦ 5 μετροῦ νῦν ζητεῖν, ἀλλ' ἐπεὶ τὴν στάσιν οὐκ εἴασαν ἐξαιρεθῆναι ἠνίκα μικρὰ ἦν ἔτι τῇ πόλει τὰ διαφέρο- ροντα, νῦν γέ τοι σκοπεῖν ὅπως διὰ ταχέων παύσεται καὶ μὴ προελθοῦσα ἔτι πορρωτέρω λήσει τάχα μὲν ἀνίατος, εἰ δὲ μὴ δυσίατος καὶ πολλῶν αἰτία σφίσι 10 γενομένη κακῶν· τὴν τε ἀξίωσιν τῶν δημοτικῶν οὐκέτι τὴν αὐτὴν ἀπέφαινεν ἐσομένην τῇ προτέρᾳ, οὐδ' ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς εἰκάξε συμβήσεσθαι τὸν δῆμον ἀπαλλαγὴν μόνον τῶν χρεῶν αἰτούμενον, ἀλλὰ καὶ βοηθείας δεήσεσθαι τινος ἴσως, ἀφ' ἧς εἰς τὸν λοι- 15 πὸν χρόνον ἀσφαλῆς διατελέσει· καταλελύσθαι μὲν γὰρ ἀφ' οὗ παρῆλθεν ἢ τοῦ δικτάτορος ἀρχὴ τὸν φύλακα τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ νόμον, ὃς οὔτε ἀποκτείνειν πολίτην ἀκριτον οὐδένα συνεχώρει τοῖς ὑπάτοις, οὐδέ γε τοὺς παρὰ τὰς κρίσεις ἐλαττουμένους ὑπὸ 20 τῶν πατρικίων δημοτικῶν παραδίδοσθαι τοῖς κατα- 1171 δικασαμένοις, ἔφεσιν δὲ τοῖς βουλομένοις ἐδίδον με- ταφέρειν τὰς κρίσεις ἐπὶ τὸν δῆμον ἀπὸ τῶν πατρι- κίων καὶ ὅ τι ἂν ὁ δῆμος γνώῃ, τοῦτ' εἶναι κύριον· ἀφρηθῆναι δὲ καὶ τὴν ἄλλην ἐξουσίαν τῶν δημοτι- 25 κῶν ὀλίγου δεῖν πάσαν, ἧς ἐν τοῖς προτέροις χρόνοις ἦσαν κύριοι, ὅπου γε καὶ τὸν ἐκ τῶν πολέμων θρόναμ- βον οὐκ ἐξεγένετο αὐτοῖς εὐρέσθαι παρὰ τῆς βουλῆς ἀνδρὶ παρ' ὄντιναοῦν ἄλλον ἐπιτηδεῖω ταύτης τυχεῖν τῆς τιμῆς, Ποπλίω Σερουίλιω Πρίσκω. ἐφ' οἷς εἰ- 30 κός τι πάσχοντας τοὺς πολλοὺς ἀθυμεῖν καὶ πονηρὰς ἔχειν ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας ἐλπίδας, ἐπειδὴ οὔτε ὑπά- 1172 τω οὔτε δικτάτορι κήδεσθαι αὐτῶν βουλομένοις ἐξε-

γένετο, ἀλλὰ καὶ προσapéλανσέ τις αὐτῶν ὕβρεως καὶ ἀτιμίας διὰ τὴν ὑπὲρ τῶν πολλῶν σπουδὴν καὶ πρόνοιαν. ταῦτα δ' ἀπειργάσθαι συγκύψαντας οὐ τοὺς χαριεστάτους τῶν πατρικίων, ὕβριστὰς δέ τινας καὶ πλεονέκτας περὶ χρηματισμὸν ἄδικον δεινῶς 5 ἐσπουδακότας, οἱ πρὸς πολὺ διάφορον καὶ ἐπὶ μεγά- λοις δανεισθὲν τόκοις πολλὰ καταδουλωσάμενοι πολι- τῶν σώματα, τούτοις τε ὠμὰς καὶ ὑπερηφάνους ἀνάγ- κας προσφέροντες, ἄλλότριον ἐποίησαν γενέσθαι τῆς ἀριστοκρατίας ἅπαν τὸ δημοτικόν, ἑταιρίαν τε συστη- 10 σάμενοι καὶ ταύτης ἀναδείξαντες Ἀππιον Κλαύδιον ἠγεμόνα, μισόδημον ἄνδρα καὶ ὀλιγαρχικόν, δι' ἐκεί- νου πάντα φύρουσι τὰ πράγματα τῆς πόλεως. οἷς εἰ μὴ τὸ σωφρονεῖν μέρος τῆς βουλῆς ἐμποδῶν στήσε- 15 ται, κινδυνεύειν ὑπὲρ ἀνδραποδισμοῦ τινος καὶ κα- 1173 τασκαφῆς τὴν πόλιν. τελευτῶν δ' ἀπεφῆνατο συν- δοκεῖν τῇ Μενηρίου χρῆσθαι γνώμῃ, καὶ τὴν πρε- σβείαν ἤξιον πέμπειν διὰ ταχέων· τοὺς δὲ ἄνδρας ἀφικομένους πειράσθαι μὲν ὡς βούλονται καταλύ- σασθαι τὴν στάσιν, εἰ δὲ μὴ διδοίη τις αὐτοῖς ἢ 20 βούλονται, δέχεσθαι τὰ διδόμενα.

LVIII. Μετὰ τοῦτον ἀνέστη κληθεὶς Ἀππιος Κλαύδιος ὁ τῆς ἐναντιουμένης τῷ δήμῳ στάσεως ἠγεμὼν, ἀνὴρ μέγα φρονῶν ἐφ' ἑαυτῷ καὶ τοῦτο οὐκ ἄνευ δικαίας πάσχων αἰτίας· ὃ τε γὰρ ἴδιος αὐτοῦ 25 βίος ὁ καθ' ἡμέραν σώφρων καὶ σεμνὸς ἦν, ἢ τε προαίρεσις τῶν πολιτευμάτων εὐγενῆς καὶ τὸ ἀξίωμα σώζουσα τῆς ἀριστοκρατίας· ὃς ἀφορμὴν λαβὼν τὴν Οὐαλερίου δημηγορίαν τοιούτοις ἐχρήσατο λόγοις· Ἐν ἐλάττοι μὲν αἰτία Οὐαλέριος ἦν, εἰ τὴν αὐτοῦ 30 γνώμην ἀπεφῆνατο μόνην, τῶν δὲ τάναντία ἐγνωκό- των μὴ κατηγορεῖ· περιῆν γὰρ ἂν αὐτῷ μηδὲν ἀκού-

σαι τῶν προσόντων αὐτῷ κακῶν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀπέ-
 χρησεν αὐτῷ τοιαῦτα συμβουλευεῖν, ἐξ ὧν οὐδὲν ἄλλ'
 ἢ τοῖς κακίστοις τῶν πολιτῶν δουλεύσομεν, ἀλλὰ καὶ 1174
 τῶν ἐναντιουμένων αὐτῷ καθήψατο κάμου ἀψιμάχως
 5 ἐμνήσθη, πολλὴν ἀνάγκην ὀρῶ κάμοι περὶ τούτων
 εἰπεῖν καὶ πρῶτον ἀπολύσασθαι τὰς κατ' ἔμαντοῦ
 διαβολάς. ἄνειδίσται γάρ μοι πρὸς αὐτοῦ ἐπιτήδευμα
 οὔτε πολιτικὸν οὔτ' εὐπρεπές, ὡς ἀπὸ παντὸς χρημα-
 τίζεσθαι προήρημαι τρόπου καὶ πολλοὺς τῶν πενή-
 10 τῶν ἀφήρημαι τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ὡς ἡ ἀπόστασις
 τοῦ δήμου καὶ δι' ἐμὲ οὐχ ἥκιστα γέγονεν· ὧν οὐδὲν
 ὅτι ἀληθές ἐστιν οὐδ' ὑγιές ῥάδιον ὑμῖν μαθεῖν. ἴθι
 γάρ, εἰπέ ὦ Οὐαλέριε, τίνας εἰσὶν οὓς κατεδουλω-
 σάμην ἐγὼ πρὸς τὰ χρέα; τίνας ἐν δεσμοῖς πολίτας
 15 ἔσχον ἢ νῦν ἔχω; τίς τῶν ἀφροσύμων διὰ τὴν
 ἐμὴν ὀμότητα ἢ φιλοχρηματίαν στέρεται τῆς ἑαυτοῦ
 πατρίδος; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν. τοσούτου γάρ
 δέω τινὰ πολιτῶν καταδεδουλωσθαι διὰ χρέος, ὥστε
 πολλοῖς πάνυ τὰ ἔμαντοῦ προέμενος οὐδένα τῶν ἀπο-
 20 στερησάντων μὲ πρόσθετον ἐποίησάμην οὐδὲ ἄτιμον,
 ἀλλὰ πάντες εἰσὶν ἐλεύθεροι καὶ πάντες οἶδασί μοι 1175
 χάριν φίλων τε καὶ πελατῶν ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις
 ἐξετάζονται. καὶ οὐ λέγω ταῦτα κατηγορῶν ἐγὼ τῶν
 μὴ τὰ παραπλήσια ἐμοὶ πεποιηκότων, οὐδ' εἰ τινες
 25 νόμῳ συγχωρούμενόν τι ἔδρασαν ἀδικεῖν αὐτοὺς
 οἴομαι, ἀλλὰ τὰς ἔμαντοῦ διαβολὰς ἀπολύομαι.

LX. "Α δ' εἰς χαλεπῶν τε καὶ πονηρῶν ἀνθρώ-
 πων προστασίαν ἄνειδισέ μοι, μισόδημόν τε καὶ ὀλι-
 γαρχικὸν ἀποκαλῶν, ὅτι τῆς ἀριστοκρατίας περιέχο-
 30 μαι, κοινὰ πάντων ὑμῶν ἐστὶ κατηγορήματα ὅσοι οὐκ
 ἀξιούτε κρείττονες ὄντες ὑπὸ χειρόνων ἄρχεσθαι,
 οὐδ' ἦν παρελάβετε ὑπὸ τῶν προγόνων πολιτείαν

ὑπὸ τῆς κακίστης τῶν ἐν ἀνθρώποις πολιτειῶν δη-
 μοκρατίας ἀφαιρεθῆναι. οὐ γὰρ ἂν οὗτος ὀλιγαρχίας
 ὄνομα θῆται τῇ τῶν κρατίστων ἡγεμονίᾳ, καὶ δὴ τὸ
 1176 πρῶγμα ὑπὸ τοῦ ὀνόματος διαβληθὲν ἀφανισθήσεται·
 ἡμεῖς δὲ πολλῶ ἂν δικαιοτέρον ἐπενέγκαιμεν ὄνειδος 5
 καὶ ἀληθέστερον, δημοκοπίαν καὶ τυραννικῶν ἔργων
 ἐπιθυμίαν. οὐδεὶς γὰρ δὴ ἄδηλον ὅτι πᾶς τύραννος
 ἐκ δημοκόλακος φύεται, καὶ ταχεῖα ὁδὸς ἐστὶ τοῖς κα-
 ταδουλοῦσθαι τὰς πόλεις βουλομένοις ἢ διὰ τῶν
 κακίστων ἄγρουσα πολιτῶν ἐπὶ τὰς δυναστείας, οὓς 10
 θεραπεύων οὗτος διατετέλεκε καὶ οὐδὲ μέχρι τοῦ παρ-
 ὄντος παύεται. εὖ γὰρ ἴσπε, ὅτι οὐκ ἂν ἐτόλμησαν
 οἱ φραῦλοι καὶ ταπεινοὶ τηλικαῦτα ἐξαμαρτεῖν, εἰ μὴ
 ὑπὸ τοῦ σεμνοῦ καὶ φιλοπόλιδος τούτου ἐξηγέρθησαν,
 ὡς δὴ ἀκίνδυνον αὐτοῖς τὸ ἔργον ἐσόμενον, καὶ πρὸς 15
 τῷ μηδεμίαν ὑποσχεῖν δίκην κρείττονα μοῖραν τῆς
 προτέρας ἔξοντας. μάθοιτε δ' ἂν ὡς ἀληθῆ ταῦτα ἐγὼ
 λέγω μνησθέντες, ὅτι δεδιττόμενος ὑμᾶς ὑπὲρ πολέ-
 μου καὶ διαλλαγῆς ἀναγκαίας ἀποφαίνων, ἅμα ἔφη
 καὶ ὡς οὐκ ἀγαπήσουσιν οἱ πένητες ἀφροσύνης τῶν 20
 1177 χρεῶν, ἀλλὰ καὶ βοηθείας δεήσονται τινος καὶ οὐκ
 ἀνέξονται ἔτι ὑφ' ὑμῶν ὡς καὶ πρότερον ἀρχόμενοι·
 τελευτῶν δ' ὑμᾶς ἡξίου στέργειν τὰ παρόντα καὶ
 συγχωρεῖν ὅ τι ἂν ὁ δῆμος ἐπὶ τῇ καθόδῳ δικαιοσύνη
 λαβεῖν, μὴ διακρίναντας μήτε ἀπὸ καλῶν αἰσχροῦ, 25
 μήτε ἀπὸ δικαίων ἄδικα. τοσαύτης ἄρα ἀνθαδείας
 τὸ ἀνόητον οὗτος ἐμπέπληκε τῆς πόλεως ἀνὴρ προ-
 σβύτερος καὶ πάσας κεκαρπωμένος τὰς παρ' ὑμῶν τι-
 μάς. ἄρ' ἦν σοι ἄξιον, Οὐαλέριε, καθ' ἑτέρων τὰ
 μὴ προσόντα ὄνειδη λέγειν, τοιαύταις ὄντι κατηγο- 30
 ρίας ἐνόχῳ;

LXI. Καὶ πρὸς μὲν τὰς ὑπὸ τούτου ρηθείσας

διαβολὰς ἀρκεῖ τὰ εἰρημένα, ὑπὲρ δὲ ὧν βουλευσόμενοι
 συνελήλυθατε δοκεῖ μοι δίκαιά τε εἶναι καὶ τῆς πόλεως ἄξια
 καὶ συμφέροντα ὑμῖν, οὐ μόνον ἂν ἐν ἀρχαῖς ἀπεφηνάμην,
 ἀλλὰ καὶ νῦν ἐπὶ τῆς αὐτῆς γνώμης ἔτι μένων ἀποφαίνομαι,
 μὴ συγγεῖν τὸν κόσμον τῆς πολιτείας, μηδὲ κινεῖν ἔθνη πατέρων ἀκίνητά,
 μηδ' ἀναιρεῖν ἐξ ἀνθρώπων πίστιν ἱερὸν χρῆμα μεθ' ἧς
 ἅπαντα πόλις οἰκεῖται ἀσφαλῶς, δῆμῳ τε μὴ εἰκεῖν
 ἀγνώμονι ἀδίκων ἔργων καὶ ἀθεμίτων χρήζοντι· καὶ
 οὐχ ὅπως ὑποκατακλίνομαι τι τῆς γνώμης φόβῳ τῶν
 διαφόρων, οἳ τὸ ἐν τῇ πόλει δημοτικὸν ἐπ' ἐμοὶ συν-
 στάντες δεδίττονται με, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἢ πρότερον
 ἔρρωμαι τὴν ὀργὴν καὶ ἀγανακτῶ τοῖς αἰτήμασι τοῦ
 δήμου διπλασίως· ὑμῶν τε, ὦ βουλῆ, τὸ παράλογον
 τῆς γνώμης τεθαύμακα, ὅτι οὐκ ἐπιτρέψαντες αὐτῷ
 ὅτε οὐπω φανερός ἦν πολέμιος χρεῶν ἀποκοπᾶς καὶ
 κατακριμάτων ἀφέσεις αἰτουμένῳ, νῦν ἐπεὶ ἐν τοῖς
 ὅπλοις ἐστὶ καὶ τὰ πολεμίων δρᾶ, ταῦτα εἰ συγγω-
 ρήσετε βουλευέσθε, καὶ ὅ τι ἂν ἄλλο αὐτῷ δοῖ. δόξει
 δὲ δήπου, καὶ πρῶτον ποιήσεται τῶν ἀξιουμένων ἰσότημον
 εἶναι καὶ τῶν αὐτῶν ἡμῖν μετέχειν. οὐκοῦν εἰς δημοκρατίαν
 περιστήσεται ἡ πόλις τὴν ἀμαθεστάτην, ὥσπερ ἔφην,
 τῶν ἐν ἀνθρώποις πολιτειῶν καὶ ὑμῖν ἀσύμφορον τοῖς
 ἀξιούσιν ἄρχειν ἑτέροις; οὐκ, ἐάν γε σωφρονῆτε ὑμεῖς.
 ἢ πάντων ἂν εἴητε ἀφρονέστατοι, εἰ πρὸς ἐνὸς ἄρχεσθαι
 τυραννικοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἀνασχετὸν ἠγησάμενοι, δῆμῳ
 τυραννίδι πολυκεφάλῳ νῦν ὑμᾶς αὐτοὺς παραδώσετε,
 καὶ ταῦτα οὐ μετὰ χαρίτων αὐτῷ πείθονται συγγωρή-
 σετε ὑπὸ τε ἀνάγκης κρατηθέντες καὶ ὡς οὐκ ἔξόν
 ἄλλο τι δρᾶν νῦν ὑμῖν παρὰ γνώμην εἰζαντες. ὅταν
 δὲ τὸ ἀνόητον ἀντὶ τοῦ κολάζεσθαι ἐφ' οἷς ἂν πλημ-

1180 μελήσῃ καὶ τὸ τιμᾶσθαι δι' αὐτὰ προσλάβῃ, πῶς
 δοκεῖτε αὐθαδὲς ἔσται καὶ ὑπερήφανον; μὴ γὰρ δὴ
 ἐκείνη τῇ ἐλπίδι ἐπαίρεσθε, ὡς μετριάσει περὶ τὰς
 ἀξιώσεις ὁ δῆμος, ἐὰν φανερὸν αὐτῷ γένηται, ὅτι
 ὑμεῖς ἅπαντες ἐψηφίσασθε οὕτως. 5

LXII. Ἀλλὰ πλείστον δὴ ἐν τούτῳ Μενήμιος
 ἐψεύσθη τῆς δόξης, ἀνὴρ σώφρων, ὃς ἐκ τῶν ἑαυτοῦ
 τρόπων τεκμαίρεται χρηστὰ ὑπὲρ ἑτέρων. ἐγκρίσεται
 γὰρ ὑμῖν πέρα τοῦ δέοντος βαρὺς ὑπὸ τε αὐθαδείας,
 ἢ φιλεῖ περὶ τὸ κρατοῦν αἰεὶ γίνεσθαι, καὶ ἀφροσύ-
 νης, ἧς πλείστον ὄχλος μετέχει μέρος· καὶ εἰ μὴ ἐν
 ἀρχαῖς, χρόνῳ γοῦν ὕστερον καὶ ἐφ' ἐκάστῳ χρόνῳ,
 ὧν ἂν δεηθεῖς μὴ τύχη, τὰ ὅπλα λαβὼν τὸν αὐτὸν
 τρόπον ὑμῖν σοβαρῶς ἐπιθήσεται. ὥστε εἰ τὰ πρῶτα
 συγγωρήσετε συμφέροντα εἶναι νομίσαντες, ἕτερόν
 τι χεῖρον εὐθύς ἐπιταχθήσεσθε καὶ αὐτίς ἄλλο τού-
 του χαλεπώτερον, ὡς φόβῳ καὶ τὰ πρῶτα ὑπακούσαν-
 1181 τες, ἕως ἐκβάλωσιν ὑμᾶς τελευτώντες τῆς πόλεως,
 ὡς ἐν πολλαῖς ἄλλαις καὶ τὰ τελευταῖα ἐν Συρακούσαις
 οἱ γεωμόροι πρὸς τῶν πελατῶν ἐξηλάθησαν. εἰ δ'
 ἐπ' ἐκείνων ἀγανακτήσαντες ἐναντιώσεσθε τοῖς αἰτή-
 μασι, τί δή ποτε οὐκ ἀντόθεν ἄρχεσθε ἐλεύθερα φρο-
 νήματα ἔχειν; κρεῖττον γὰρ ἀπ' ἐλάττονος αἰτίας ὀρ-
 μηθέντας πρὶν ἢ βλαβῆναι τι ἀποδείξασθαι τὸ γεν-
 ναῖον, ἢ πολλὰ ὑπομείναντας τότε ἀγανακτεῖν περὶ
 τῶν γεγονότων καὶ μὴ ἐπιτρέπειν τὰ λοιπὰ καὶ ὀψὲ
 ἄρξασθαι νόον ἔχειν. φοβείτω δὲ ὑμῶν μηδένα μήτε
 ὁ τῶν ἀποστατῶν ἀνασεισμός μήτε ὁ τῶν ἀλλοφύλων
 1182 πόλεμος· μήτε καταγινώσκετε τῆς οἰκείας δυνάμεως
 ὡς οὐχ ἱκανῆς οὔσης διασῶσαι τὴν πόλιν. ἢ μὲν γὰρ
 τῶν φυγάδων βραχεῖά ἐστιν ἰσχὺς καὶ οὔτε πολὺν
 ἀντιέξει χρόνον διαμένουσα, ὥσπερ νῦν, ὑπαίθριος

[μένει] ὑπὸ καλύβαις ὥρα ἔτους χειμερίῳ, πορίζεσθαι
 δὲ τὰ ἐπιτήδεια οὐχ ὅπως δι' ἀρπαγῆς ἔτι δυνασο-
 μένη ἐπειδὴν τὰ ὄντα ἀναλώσει, ἀλλ' οὐδ' ἂν ἄλλο-
 θεν ἄνητὰ ἐπιδάσθαι διὰ πενίαν, οἷς οὔτε ἰδίᾳ
 5 οὔτ' ἐν κοινῷ χρήματά ἐστιν· οἱ δὲ πόλεμοι ταῖς πε-
 ριουσίαις τῶν χρημάτων ὡς τὰ πολλὰ ἀντέχουσιν·
 ἀναρχία τε αὐτοῖς ὡς εἰκὸς καὶ στάσις ἐκ τῆς ἀναρ-
 χίας ἐμπεσοῦσα ταχὺ διαχέει καὶ διαλύσει τὰ βουλευ-
 ματα. οὐ γὰρ δὴ ἀξιόσους οὔτε Σαβίνοις οὔτε
 10 Τυρρηνοῖς οὔτ' ἄλλοις τισὶ τῶν ἄλλοφύλων παρα-
 δόντες σφᾶς αὐτοὺς, ἐκείνοις δουλεύειν ὧν καὶ αὐτοὶ
 ποτ' ἀφείλοντο τὴν ἐλευθερίαν σὺν ὑμῖν, καὶ μά-
 λιστα οὐδὲ πιστευθήσονται πρὸς αὐτῶν οἱ κακῶς αὐ-
 τῶν τὴν πατρίδα καὶ αἰσχρῶς ἀπολέσαι προθυμη-
 15 θέντες, μὴ οὐχὶ ὅμοια δράσειν τὴν ὑποδεξαμένην.
 ἀριστοκρατεῖται δὲ καὶ τὰ ἔθνη τὰ πέριξ ἡμῶν ἅπαντα,
 καὶ τὸ δημοτικὸν ἐν οὐδεμίᾳ πόλει μεταποιεῖται τῶν
 ἰσῶν, ὥστε οὐ δῆπου οἱ προὔχοντες ἐν ἐκάστη πόλει
 τὸν οἰκείον οὐκ ἑῶντες παρακινεῖν ὄχλον, τοῦτου
 20 εἰσδέχονται τὸν ἐπηλυν καὶ στασιαστὴν εἰς τὴν ἑαυ-
 τῶν πατρίδα, μὴ μεταδόντες αὐτοὶ τῶν ὁμοίων σὺν
 χρόνῳ στερήσονται τῶν ἰσῶν. εἰ δ' ἄρα γε γνώμης
 ἀμάροισι καὶ παραδέξαιτό τις αὐτοὺς πόλις, ἐνταῦθα
 δὴ διαγινώσκουσιν ὡς ἂν πολέμοι τε ὄντες καὶ τὰ πο-
 25 λεμίων πεισόμενοι. ἔχομεν δ' αὐτῶν ὄμηρα καὶ πατέ-
 ρας καὶ γαμετάς καὶ τὴν ἄλλην συγγένειαν, ὧν οὐδ'
 ἂν εὐχόμενοι κρείττονα παρὰ θεῶν αἰτησάμεθα· οὐς ἐν
 ὄψει τῶν συγγενῶν στήσαντες ἀπειλώμεν, εἰ τολμήσαιεν
 ὁμόσε χωρεῖν, ὡς ταῖς ἐσχάταις λώβαις διαχρησόμενοι. 1185
 30 καὶ αὐτοὺς, εἰ τοῦτο μάθοιεν, εὖ ἴστε ὅτι λήψεσθε ἀν-
 τιβολοῦντας, ὀλοφυρομένους, παραδιδόντας σφᾶς αὐ-
 τοὺς ὑμῖν δίχα τῶν ὀπλων, ἅπαντα ὑπομένοντας.

δειναὶ γὰρ αἱ τοιαῖδε ἀνάγκαι καὶ πάντας τοὺς ἀνθά-
 δεις λογισμοὺς κλάσαι καὶ καταβαλεῖν εἰς τὸ μηδέν.

LXIII. Ὡν μὲν δὴ χάριν τὸν ἐκ τῶν φηγάδων
 πόλεμον οὐκ ἀξιῶ δεδιέναι ταῦτ' ἐστὶ· τὰ δ' ἐκ τῶν
 ἄλλοεθνῶν φοβερὰ οὐ νῦν πρῶτον ἐξετασθήσεται 5
 μέχρι λόγου τοιαῦτα ὄντα, ἀλλὰ καὶ πρότερον, ὅσας
 ἡμῖν πείραν ἑαυτῶν ἔδωκαν, ἐλάττω τῆς δόξης διε-
 φάνη. ὅσοι δ' οὐχ ἱκανῆν οἴονται εἶναι τὴν οἰκείαν
 δύναμιν τῆς πόλεως, καὶ τῆδε μάλιστα ὀρρωδοῦσι
 τὸν πόλεμον, μαθέτωσαν οὐχ ἱκανῶς αὐτῆς ἡσθημέ- 10
 νοι. πρὸς μὲν γε τοὺς ἀφεστηκότας τῶν πολιτῶν
 ἀντίπαλον χεῖρα ἔχομεν, εἰ βουλοίμεθα τῶν θερα-
 πόντων ἐπιλεξάμενοι τοὺς ἀκμαιοτάτους ἐλευθερῶσαι.
 1185 κρείττον γὰρ τὴν ἐλευθερίαν χαρίσασθαι τούτοις, ἢ
 τὴν ἡγεμονίαν ὑπ' ἐκείνων ἀφαιρεθῆναι. ἔχουσι δὲ 15
 τῶν πολεμικῶν ἐμπειρίαν ἱκανῆν πολλάκις ἡμῖν πα-
 ραγεγόμενοι κατὰ τὰς στρατείας. πρὸς δὲ τοὺς ἔξωθεν
 πολεμίους αὐτοὶ τε χωρῶμεν ἀπάσῃ προθυμίᾳ, καὶ
 τοὺς πελάτας ἅπαντας ἐπαγώμεθα καὶ τοῦ δημοτικῶ
 τὸ περιόν. ἵνα δὲ πρόθυμον ἢ πρὸς τοὺς ἀγῶνας, 20
 ἄφεςιν αὐτῶν χαρισώμεθα τῶν χρεῶν, μὴ κοινήν, ἀλλὰ
 κατ' ἄνδρα. εἰ γὰρ τι δεῖ τοῖς καιροῖς εἰζαντας με-
 τριάσαι, μὴ πρὸς τοὺς πολεμίους τῶν πολιτῶν τοῦτ'
 ἔστω τὸ μέτριον, ἀλλὰ πρὸς τοὺς φίλους, οἷς οὐκ ἀναγ-
 καζόμενοι τὰς χάριτας διδόναι δόξομεν, ἀλλὰ πειθόμε- 25
 νοι. εἰ δὲ καὶ ἄλλης ἐπιδέῃ βοηθείας, ὡς ταύτης οὐκ
 οὔσης ἱκανῆς, τοὺς τε ἐκ τῶν φρουρίων μεταπεμπώμεθα,
 1186 καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἀποικίαις ἀνακαλῶμεν. τοῦτο δὲ ὅσον
 ἐστὶ πλῆθος ἐκ τῆς ἐγγιστα γενομένης τιμῆσεως μα-
 θεῖν ῥάδιον ἂν εἴη. τρισκαίδεκα μυριάδες εἰσὶ Ῥω- 30
 μαίων τῶν ἐν ἠβῆ τετιμημένων, ὧν οὐκ ἂν εἴη μέ-
 ρος ἕβδομον τὸ φυγαδικόν. οὐ λέγω δὲ τὰς Λατίνων

τριάκοντα πόλεις, αἱ μετὰ πολλῆς εὐχῆς δέξαιντ' ἂν τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν ἀγῶνας διὰ τὸ συγγενῆς, εἴαν ψηφίσθητε αὐταῖς ἰσοπολιτείαν μόνον, ἧς αἰεὶ διατελοῦσι δεόμεναι.

5 LXIII. Ὁ δὲ πάντων ἐστὶ κράτιστον ἐν τοῖς πολέμοις, καὶ οὔτε ὑμεῖς αὐτοὶ ἐνεθυμήθητέ πω, οὔτε τῶν συμβούλων οὐδεὶς ἔλεγεν, τοῦτο προσθεῖς παύσομαι. οὐδενὸς οὕτω δεῖ τοῖς μέλλουσιν εὐτυχῆς ἔξειν τὸ τῶν ἀγῶνων τέλος, ὡς στρατηγῶν ἀγαθῶν. τού-
10 των ἢ μὲν ἡμετέρα πλουτεῖ πόλις, αἱ δὲ τῶν ἀντιπάλων σπανίζουσιν. αἱ μὲν οὖν πολυπολοῦσαι δυνάμεις, ὅταν λάβωσιν ἡγεμόνας οὐκ εἰδότας ἄρχειν, ἀσχημονοῦσι καὶ περὶ αὐταῖς σφάλλονται τὰ πλείιστα, καὶ τοσοῦτω μᾶλλον κακοπαθοῦσιν, ὅσῳ περ ἂν με-
15 ζονα ἔχωσι πόρον. οἱ δ' ἀγαθοὶ στρατηλάται, καὶ μικρὰς λάβωσι δυνάμεις, ταχέως ποιοῦσιν αὐτὰς μεγάλας. ὥστε ἄχρισ ἂν ἡγείσθαι δυναμένους ἄνδρας ἔχωμεν, οὐκ ἀπορήσομεν τῶν ἄρχεσθαι βουλομένων. ἐνθυμούμενοι δὲ ταῦτα καὶ τῶν ἔργων τῆς πόλεως
20 μεμνημένοι, μηδὲν ταπεινὸν μηδ' ἀγεννῆς μηδ' ἀνάξιον ὑμῶν αὐτῶν ψηφίσθητε. τί οὖν, εἴ τις ἔροικό με, [τι] πράττειν ὑμῖν παραινῶ; τουτί γὰρ ἴσως πάλαι γινῶναι σπεύδετε. μηδένα μῆτε πρεσβείαν πέμπειν πρὸς τοὺς ἀφεστηκότας, μῆτε ἄφεσιν ψηφίσα-
25 σθαι τῶν χρεῶν, μῆτ' ἄλλο ποιεῖν μηδὲν ὅ τι δόξειεν ἂν φόβου τεκμηρίου εἶναι καὶ ἀμηχανίας· εἴαν δὲ καταθέμενοι τὰ ὅπλα κατέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ παράσχωσιν ὑμῖν βουλευσασθαι περὶ σφῶν αὐτῶν, καθ' ἡσυχίαν ἐξετάσαντας τότε χρῆσθαι μετριότητι
30 πρὸς αὐτούς, εἰδότας ὅτι πᾶν τὸ ἀνόητον, ἄλλως τε καὶ ὄχλος ἢ, πρὸς μὲν τοὺς ταπεινοὺς αὐθάδεις γίνεσθαι φιλεῖ, πρὸς δὲ τοὺς αὐθάδεις ταπεινοῦσθαι.

LXV. Πανσαμένον δὲ τοῦ Κλαυδίου μεγάλη φωνὴ καὶ θόρυβος ἐξαίσιος ἄχρι πολλοῦ χρόνου κατεῖχε τὸ συνέδριον. οἱ μὲν γὰρ ἀριστοκρατικοὶ δοκοῦντες εἶναι καὶ τὰ δικαιότερα πρὸ τῶν ἀδίκων οἰόμενοι δεῖν σκοπεῖν τῇ Κλαυδίου γνώμῃ προσε-
5 τίθεντο, καὶ τοὺς ὑπάτους ἤξιον μάλιστα μὲν τῇ κρείττονι προσχωρῆσαι μερίδι διαλογομένους, ὅτι βασιλικὸν ἔχουσι τὸ τῆς ἀρχῆς κράτος, οὐ δημοτικόν· εἰ δὲ μὴ γε, φυλάττειν αὐτοὺς ἴσους καὶ μὴ κατισχύειν μηδετέραν τῶν στάσεων, διαριθμησαμένους δὲ
10 τὰς γνώμας τῶν συνέδρων ταῖς πλείοσι γνώμας στοιχεῖν. εἰ δὲ τούτων ἀμφοτέρων ὑπεριδόντες αὐτοκράτορας αὐτοὺς ποιήσουσι τῶν διαλύσεων, οὐκ ἐπιτρέψειν αὐτοῖς ἔλεγον, ἀλλ' ἐναντιώσεσθαι πάσῃ προθυμίᾳ, λόγοις τε ἄχρισ ἂν ἐξῆ χρῶμενοι καὶ ὄπλοις
15 ὅταν ἀναγκαῖον γένηται· ἦν δὲ τοῦτο στίφος καρτερὸν, καὶ σχεδὸν ἅπαντα τῶν πατρικίων ἢ νεότης ταύτης εἶχετο τῆς προαιρέσεως. οἱ δὲ τῆς εἰρήνης ἐπιθυμοῦντες τῇ Μενηρίου τε καὶ Οὐαλερίου γνώμῃ προσέκειντο, καὶ μάλιστα οἱ προβεβηκότες ταῖς ἡλι-
20 κίαις, ἐνθυμούμενοι τὰς συμφορὰς ὅσαι καταλαμβάνουσι τὰς πόλεις ἐκ τῶν ἐμφυλίων πολέμων. ἐξητῶμενοι δὲ τῆς κραυγῆς τῶν νέων καὶ τῆς ἀκοσμίας, τό τε φιλότιμον αὐτῶν ὑφορώμενοι καὶ τὸν ἐπιπολα-
1190 σμὸν ὃν ἐποιοῦντο κατὰ τῶν ὑπάτων, δεδιότες ὡς οὐ
25 πρόσω χειροκρασίας ἐλευσόμενον, εἰ μὴ τις αὐτοῖς εἴξειεν, εἰς δάκρυα καὶ δεήσεις τῶν ἐναντιουμένων τελευτῶντες ἐτράποντο.

LXVI. Αωφήσαντος δὲ τοῦ θορύβου καὶ σιωπῆς γενομένης σὺν χρόνῳ, διαλεχθέντες τι πρὸς αὐτούς
30 οἱ ὑπάτοι, τέλος ἐξήνεγκαν τῆς ἑαυτῶν γνώμης τοιόνδε· Ἡμεῖς, ὦ βουλῆ, μάλιστα μὲν ἤξιοῦμεν ἅπαν-

τας ὑμᾶς ὁμογνωμονεῖν, ἄλλως τε καὶ ταῦτα περὶ
 κοινῆς σωτηρίας βουλευομένους· εἰ δὲ μὴ, τοῖς πρεσ-
 βυτέροις ὑμῶν εἰκεῖν τοὺς νεωτέρους καὶ μὴ φιλο-
 νεικεῖν, ἐνθυμουμένους ὅτι κακείνοις εἰς ταύτην ἐλ-
 5 θούσι τὴν ἡλικίαν τῆς ἰσῆς ὑπάρξει τυγχάνειν τιμῆς
 παρὰ τῶν ἐγγόνων. ἐπεὶ δὲ ὀρώμεν εἰς ἔριν ὑμᾶς
 ἐμπεπτωκότας ὀλεθριωτάτην τῶν ἀνθρωπίνων νόσων,
 καὶ πολλὴν τὴν ἀνθάδειαν ὀμιλοῦσαν ὑμῶν τοῖς νέοις,
 νῦν μὲν ἐπεὶ βραχὺ τὸ λειπούμενόν ἐστὶ τῆς ἡμέρας 1191
 10 καὶ οὐκ ἂν δύναίτο τέλος ἐν τούτῳ λαβεῖν τὰ δόξαντα
 ὑμῖν ἅπιτ' ἐκ τοῦ συνεδρίου· εἰς δὲ τὸν ἐπιόντα
 σύλλογον ἤξετε μετριώτεροι γενόμενοι καὶ γνώμας
 ἔχοντες ἀμείνους. εἰ δὲ παραμένει τὸ φιλονεικῶν
 ὑμῖν, νέοις μὲν οὔτε δικασταῖς οὔτε συμβούλοις ἐτι
 15 τῶν συμφερόντων χρησόμεθα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ λοιπὸν
 ἀνεύρομεν αὐτῶν τὴν ἀκοσμίαν νόμῳ, τάξαντες ἀριθ-
 μὸν ἐτῶν ὃν δεήσει τοὺς βουλευσοντας ἔχειν· τοῖς
 δὲ πρεσβυτέροις ἀποδόντες λόγον ἀνδρῶν, ἐὰν μηδὲν
 συμφέρωνται ταῖς γνώμας, ταχεῖα τὴν φιλονεικίαν
 20 αὐτῶν λύσομεν ὁδῶ, ἢν ἀμεινόν ἐστὶν ὑμᾶς προα-
 κοῦσαι καὶ μαθεῖν. ἴστε δήπου νόμον ἡμῖν ὑπάρ-
 χοντα ἐξ οὗ τήνδε οἰκοῦμεν τὴν πόλιν, πάντων εἶναι
 κυρίαν τὴν βουλήν, πλὴν ἀρχᾶς ἀποδείξαι καὶ νόμους
 ψηφίσαι καὶ πόλεμον ἐξενεγκεῖν ἢ τὸν συνεστῶτα
 25 καταλύσασθαι· τούτων δὲ τῶν τριῶν τὸν δῆμον
 ἔχειν τὴν ἐξουσίαν ψῆφον ἐπιφέροντα. ἐν δὲ τῷ πα- 1192
 ρόντι οὐχ ὑπὲρ ἑτέρου τινὸς ἢ πολέμου καὶ εἰρήνης
 βουλευόμεθα, ὥστε πολλὴ ἀνάγκη τὸν δῆμον ἐπικυ-
 ρῶσαι τὰς ἡμετέρας γνώμας ψήφου γενόμενον κύ-
 30 ριον. παραγγείλαντες δὴ τῷ πλήθει παρεῖναι κατὰ
 τόνδε τὸν νόμον εἰς τὴν ἀγορὰν, ἐπειδὴν ὑμεῖς ἀπο-
 δείξησθε τὰς γνώμας, ἀποδώσομεν αὐτῷ τὴν ψῆφον,

οὕτως ἂν μάλιστα νομίζαντες ἀρθῆναι τὴν ἔριν ὑμῶν·
 ὅτι δ' ἂν οἱ πλείους ψηφίσωνται, τοῦθ' ἡγησόμεθα
 κύριον. ἄξιοι δὲ δήπου ταύτης εἰσὶ τῆς τιμῆς τυγ-
 χάνειν οἱ διαμένοντες εὖνοι τῇ πόλει καὶ μέλλοντες
 ἰσομοιρεῖν ἡμῖν κακῶν τε καὶ ἀγαθῶν. 5

LXVII. Ταῦτα εἰπόντες διέλυσαν τὸν σύλλογον·
 ταῖς δ' ἐξῆς ἡμέραις παραγγεῖλαι κελεύσαντες ἅπασιν
 τοῖς κατὰ τοὺς ἀγρούς καὶ τὰ φρούρια παρεῖναι, καὶ
 τῇ βουλῇ προαγορεύσαντες ἦκειν εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέ-
 ραν, ἐπειδὴ κατέμαθον ὄχλον μεστὴν οὖσαν τὴν πό- 10
 λιν καὶ τὰς γνώμας τῶν πατρικίων ἐξηττωμένας τῶν
 δεήσεων, ἃς ἐποιούντο σὺν οἰμωγῇ καὶ ὀδυρμῷ πα-
 τέρες τε καὶ παιδία νήπια τῶν ἀποστατῶν, τῇ κυρίᾳ
 1193 τῶν ἡμερῶν ἐξήεσαν ἐπὶ τὴν ἀγορὰν στεροχωρομέ-
 νην ἐκ πολλῆς ἐτι νυκτὸς ἅπασαν ὄχλῳ παντοδαπῷ. 15
 καὶ προελθόντες ἐπὶ τὸ ἱερόν τοῦ Ἡφαίστου, ἐνθα ἦν
 ἕθρος αὐτοῖς τὰς ἐκκλησίας ἐπιτελεῖν, πρῶτον μὲν
 ἐπήνεσαν τὸν δῆμον ἐπὶ τῇ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ
 τῆς κατὰ πλῆθος ἀφίξεως· ἔπειτα παρεκάλεσαν ἐκ-
 20 δέχεσθαι μεθ' ἡσυχίας, ἕως ἂν γένηται τὸ προβού-
 λευμα τῆς βουλῆς· τοῖς δὲ οἰκείους τῶν ἀποστατῶν
 ἀγαθὰς παρήκουν ἐλπίδας ἔχειν, ὥς οὐ διὰ μακροῦ
 κομιονμένοις τὰ φίλτατα, καὶ μετὰ τοῦτο παρελθόντες
 εἰς τὸ συνέδριον αὐτοὶ τε διελέχθησαν ἐπιεικεῖς καὶ
 μετρίους λόγους, καὶ τοὺς ἄλλους ἠξίουσαν χρηστὰς καὶ 25
 φιλανθρωπικούς ἀποδείκνυσθαι γνώμας. πρῶτον δὲ
 τῶν ἄλλων ἐκάλουν τὸν Μενήμιον· ὃς ἀναστὰς τοῖς
 αὐτοῖς ἐχρήσατο λόγοις οἷς καὶ πρότερον ἐπὶ τὰς δια-
 λαγὰς τὴν βουλήν παρακαλῶν, καὶ γνώμην ἀπεφῆνατο
 1194 τὴν αὐτὴν ἀξίων πρεσβείαν ἀποστέλλειν πρὸς τοὺς 30
 ἀφεστηγῶτας διὰ ταχέων ἀντοκράτορα τῶν διαλλαγῶν.

LXVIII. Μετὰ τοῦτον ἀνίσταντο καλούμενοι καθ'

ἡλικίαν οἱ τὴν ὑπατικὴν ἐσχηρότες ἀρχὴν, οἷς ἅπα-
 σιν ἐδόκει τῇ Μενηρίου χρῆσθαι γνώμῃ, ἕως καθῆ-
 κεν ὁ λόγος εἰς τὸν Ἀππιον. ὁ δὲ ἀναστὰς, Ὄρω μὲν,
 ἔφησεν, ὅτι καὶ τοῖς ὑπάτοις ἐστὶ κεχαρισμένον, ὡ
 5 βουλή, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑμῖν ὀλίγου δεῖν πᾶσι, κατὰ-
 γειν τὸν δῆμον ἐφ' οἷς ἂν αὐτὸς ἀξιοῖ· καὶ μόνος ἐξ
 ἀπάντων ἐγὼ λείπομαι τῶν ἐναντιωθέντων πρὸς τὰς
 διαλύσεις ἐκείνοις τε ἀπεχθῆς διαμένων καὶ ὑμῖν
 οὐδὲν ἔτι χρήσιμος ὢν. οὐ μὴν διὰ ταῦτά γε ἀπο-
 10 στήσομαι τῶν ἐξ ἀρχῆς ἐγνωσμένων, οὐδὲ καταλείψω
 τὴν τάξιν τῆς πολιτείας ἐκόν. ὅσῳ δ' ἂν ἐρημότερος
 γένωμαι τῶν τὰ αὐτὰ μοι προελομένων, τοσοῦτῳ τι-
 μιώτερος ὑμῖν ἔσομαι ποτε ἐν χρόνῳ, καὶ περιέσται
 μοι ζῶντι μὲν ἔπαινος, τελευτήσαντι δὲ ἢ παρὰ τῶν
 15 ἐπιγενομένων μνήμη. εἴη μὲν οὖν, ὦ Καπετώλιε Ζεῦ
 καὶ θεοὶ πόλεως ἐπίσκοποι τῆς ἡμετέρας ἡρώες τε
 καὶ δαίμονες ὅσοι γῆν τὴν Ῥωμαίων ἐφορεῖτε, καλῆ 1196
 καὶ συμφέρουσα πᾶσιν ἢ τῶν φρυγᾶδων κἀθοδος, καὶ
 ψευσθείην ἐγὼ τῶν ἐλπίδων, ἃς ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος
 20 ἔχω χρόνον. ἐὰν δέ τι δεινὸν ἐκ τούτων καταλάβῃ
 τῶν βουλευμάτων τὴν πόλιν· ἔσται δὲ τοῦτο φανε-
 ρὸν οὐκ εἰς μακρὸν· τούτοις μὲν ταχεῖαν ἐπανόρθωσιν
 αὐτοὶ δοίητε καὶ σωτηρίαν τοῖς πράγμασιν ἀσφαλῆ,
 ἐμοὶ δὲ, ὅς οὐτ' ἐν ἄλλῳ καιρῷ πώποτε τὰ ἦδιστα
 25 εἰλόμην λέγειν ἀντὶ τῶν ὠφελιμωτάτων οὔτε νῦν
 προδίδωμι τὸ κοινὸν ἰδίαν καταπραπτόμενος ἀσφά-
 λειαν, εὐμενεῖς εἴητε καὶ μειλίχοι. θεοῖς μὲν δὴ
 ταῦτα εὐχόμεαι, λόγων γὰρ οὐδὲν ἔτι δεῖ· γνώμην δὲ
 ἦν καὶ πρότερον ἀποφαίνομαι, τοὺς μὲν ἐν τῇ πόλει
 30 διαμένοντας τῶν δημοτικῶν ἀφίεσθαι χρεῶν, τοῖς
 δὲ ἀποστάταις πολεμεῖν ἀπάσῃ προθυμία, ἕως ἂν ἔτι
 διαμένωσιν ἐν τοῖς ὅπλοις.

LXVIII. Ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο. ἐπεὶ δὲ αἱ
 τῶν πρεσβυτέρων γνώμαι τῇ Μενηρίου προσέθεντο,
 1196 καὶ καθῆκεν ὁ λόγος ἐπὶ τοὺς νεωτέρους, ὀρθῆς οὐ-
 σης ἀπάσης τῆς βουλῆς ἀνίσταται Σπόριος Ναύτιος,
 οἰκίας ἐν τοῖς πᾶν λαμπροτάτης διάδοχος· ὁ γὰρ 5
 ἡγεμῶν αὐτῶν τοῦ γένους Ναύτιος ἀπὸ τῶν σὺν Αἰ-
 νεῖα στειλάντων τὴν ἀποικίαν εἰς ἦν, Ἀθηναῖς ἱερεὺς
 Πολιάδος, καὶ τὸ ξόανον ἀπηνέγκατο τῆς θεᾶς με-
 τανιστάμενος, ὃ διεφύλαττον ἄλλοι παρ' ἄλλων με-
 10 ταλαμβάνοντες οἱ τοῦ γένους ὄντες τοῦ Ναυτίων·
 ὃς ἐδόκει καὶ διὰ τὴν οἰκίαν ἀρετὴν λαμπρότατος
 εἶναι τῶν νέων, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν τῆς ὑπατικῆς
 ἐξουσίας τεύξεσθαι. ἀρξάμενος δὲ ἀπολογεῖσθαι κοι-
 νὴν ἀπολογίαν ὑπὲρ ἀπάντων τῶν νέων, ὡς οὔτε φι-
 15 λονεικία τῇ πρὸς τοὺς πατέρας οὔτε ἀνθαδεία χρη-
 σαμένων, ὅτε τὴν ἐναντίαν ἔσχον ἐν τῇ προτέρᾳ βουλῇ
 προαίρεσιν, ἀλλ' εἶπερ ἄρα ἡμάρτανον διὰ τὴν ἡλι-
 κίαν γνώμην σφαλέντων, τελευτῶν ἔφη τὸ πιστὸν
 τούτου παρεῖξασθαι τὴν μεταβολὴν. συγχαρεῖν γοῦν
 αὐτοῖς ὡς ἄμεινον φρονουῦσιν ἐπιψηφίζεσθαι πᾶν ὃ 20
 τι ἂν ἡγῶνται τῷ κοινῷ συμφέρειν, ὡς οὐδὲν σφῶν
 1197 γε πρὸς ταῦτα ἐναντιωσομένων, ἀλλὰ πεισομένων
 τοῖς πρεσβυτέροις. ὅμοια δὲ τούτῳ καὶ τῶν ἄλλων
 νέων ἀποφηνάμενων ἐκτὸς ὀλίγων τινῶν πᾶν τῶν
 Ἀππίου συγγενῶν, ἐπαινέσαντες τὴν εὐκοσμίαν αὐ- 25
 τῶν οἱ ὑπατοὶ καὶ παρακαλέσαντες εἰς πάντα τὰ
 κοινὰ τοιοῦτους ἑαυτοὺς παρέχειν πρεσβευτὰς εἴλοντο
 δέκα τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν πρεσβυτέρων, ἐκτὸς
 ἐνὸς ἅπαντας ὑπατικούς. οἱ δὲ ἀποδειχθέντες ἦσαν
 οἶδε· Ἀγοίππας Μενήμιος Γαῖου υἱὸς Λαινάτης, Μά- 30
 νιος Οὐαλέριος Οὐολούσσου υἱὸς Πόπλιος
 1198 Σερονίλιος Ποπλίου υἱὸς Πόπλιος Ποστουμίος

Κοῦντου υἱὸς Τούβερος, Τίτος Αἰβούτιος Τίτου υἱὸς Φλαούιος, Σέρβιος Σολπίκιος Ποπλίου υἱὸς Καμερόνος, Αὔλος Ποστούμιος Ποπλίου υἱὸς Βάλβος, Αὔλος Οὐεργίνιος Αὔλου υἱὸς Καλλιμοντανός. μετὰ
5 ταῦτα τῆς βουλῆς διαλυθείσης, οἱ μὲν ὑπάτοι προελ-
θόντες εἰς ἐκκλησίαν τὸ δόγμα τῆς βουλῆς ἀνέγνω-
σαν καὶ τοὺς πρεσβευτὰς προήγαγον· ἀπάντων δὲ
ἀξιούντων τὰς ἐντολὰς ἃς ἔδωκαν αὐτοῖς μαθεῖν, εἶ-
πον ἐν τῷ φανερωῷ, πράττειν ὅτῳ ἂν τρόπῳ δύνωνται
10 φιλίαν τῷ δήμῳ συνδέσθαι πρὸς τοὺς πατρικίους
ἄτερ δόλου καὶ ἀπάτης καὶ καταγαγεῖν τοὺς φεύγον-
τας ἐπὶ τὰ σφέτερα ἐν τάχει.

LXX. Ταύτας οἱ πρέσβεις παρ' αὐτῶν λαβόντες
τὰς ἐντολὰς αὐθημερόν ἐξήεσαν. φθάσασα δὲ τὴν
15 παρουσίαν αὐτῶν ἡ φήμη διήγγειλε τοῖς ἐπὶ στρα-
τοπέδου πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει γενόμενα, καὶ αὐτίκα
πάντες ἐκλιπόντες τὸ ἔρημα ὑπήντων ἐτι καθ' ὁδὸν
οὔσι τοῖς πρεσβευταῖς. ἦν δὲ τις ἐν τῷ στρατοπέδῳ
πάνυ ταραχώδης καὶ στασιαστῆς ἀνὴρ, ὄξυς τῇ γνώ-
20 μη προιδεῖν τι τῶν ἐσομένων ἐκ πολλοῦ, καὶ εἰπεῖν
ὅτι νοήσειεν ὡς λάλος καὶ κατίλος οὐκ ἀδύνατος, ὃς
ἐκαλεῖτο μὲν Λεύκιος Ἰούνιος, ὁμώνυμος τῷ καταλύ-
σαντι τοὺς βασιλεῖς, ἐκκληρώσασθαι δὲ τὴν ὁμωνυμίαν
βουλούμενος ἠέλιον καὶ Βροῦτος ἐπικαλεῖσθαι. τοῖς δὲ
25 ἄρα πολλοῖς γέλωσ ἐπὶ τῇ κενοσπουδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου
εἰσήρχετο, καὶ ὅτε βουληθεῖεν ἐπισκώπτειν αὐτὸν
Βροῦτον ἐπεκάλουν. οὗτος ὁ ἀνὴρ τὸν ἡγεμόνα τοῦ
στρατοπέδου Σικίννιον διδάξας, ὡς οὐκ ἄμεινον εἴη
τῷ δήμῳ ῥαδίως ἑαυτὸν ἐπιτρέπειν τοῖς προτεινομέ-
30 νοις, ἵνα μὴ ἀπ' ἐλάττονος ἀξιώσεως ἀτιμοτέραν εὐ-
ρηται τὴν κάθοδον, ἀλλ' ἐναντιοῦσθαι μέχρι πολλοῦ
καὶ τραγωδίαν τινὰ ἐπιθεῖναι τοῖς πράγμασι προσ-

1200 ποιητὴν, ὑποσχόμενός τε αὐτὸς ἀναλήψεσθαι τὸν
ὑπὲρ τοῦ δήμου λόγον τὰ τε ἄλλα ὑποθέμενος, ἃ χρὴ
πράττειν ἢ λέγειν, ἔπεισε τὸν Σικίννιον. καὶ μετὰ
τοῦτο ὁ μὲν Σικίννιος συγκαλέσας εἰς ἐκκλησίαν τὸν
δῆμον ἐκέλευσε τοὺς πρεσβευτὰς ὑπὲρ ὧν ἤκουσι 5
λέγειν.

LXXI. Παρελθὼν δὲ Μάμιος Οὐαλέριος, ὅσπερ
ἦν αὐτῶν πρεσβύτατός τε καὶ δημοτικώτατος, ἐπι-
μαρτυρήσαντος αὐτῷ τὴν προθυμίαν τοῦ πλήθους
εὐμένεστάταις φωναῖς καὶ προσηγοραῖς, ἐπειδὴ σιω- 10
πῆς ἔτυχε τοιούτοις ἐχρήσατο λόγοις· Οὐδὲν ὑμᾶς
ἔτι τὸ κωλύον ἐστίν, ὧ δημοταί, κατιέναι πάλιν ἐπὶ
τὰ ὑμέτερα καὶ διηλλάχθαι πρὸς τοὺς πατέρας. ἐψη-
φισται γὰρ ἡ βουλή καλὴν καὶ συμφέρουσαν ὑμῖν
κάθοδον, καὶ γνώμην πεποιήται μηδενὸς τῶν γεγο- 15
νότων μνησικακεῖν· ἡμᾶς τε οὕς ἐγίγνωσκε φιλοδη-
μοτάτους ὄντας καὶ πρὸς ὑμῶν τὰ δίκαια τιμωμένους
πρεσβευτὰς ἀπέσταλκεν αὐτοκράτορας ἀποδείξασα
τῶν διαλύσεων, ἵνα μὴ δόξαις μηδὲ εἰκασμοῖς χρω-
μενοι περὶ τῆς ὑμετέρας γνώμης, ἀλλὰ παρ' αὐτῶν 20
ὑμῶν ἀκούσαντες ἐφ' οἷς ἀξιούτε καταλύσασθαι τὴν
1201 διχοστασίαν, ἂν ἢ μέτριόν τι τῶν αἰτημάτων καὶ
μῆτε τῷ ἀδυνάτῳ μῆτε ὑπ' ἄλλης αἰσχύνης ἀνηκέ-
στου κωλύηται, συγχωρῶμεν ὑμῖν μηκέτι τὴν τοῦ
συνεδρίου γνώμην ἐκδεχόμενοι, μηδ' εἰς χρόνους 25
μακροὺς καὶ φθόνους ἀντιπάλων ἀναβάλλοντες τὰ
πράγματα. ταῦτα δὲ τῆς βουλῆς ἐψηφισμένης δέ-
χεσθε ἄσμενοι τὰς χάριτας αὐτῶν, ὧ δημοταί, μετὰ
πάσης προθυμίας καὶ σπουδῆς, ἐν μεγάλῳ τιθέμενοι
τὴν τοσαύτην εὐτυχίαν καὶ πολλὴν τοῖς θεοῖς χάριν 30
εἰδότες αὐτῆς, εἰ πόλις ἢ Ῥωμαίων ἢ τσοσούτων ἄρ-
χουσα ἀνθρώπων, καὶ συνέδριον, ὃ τὴν ἡγεμονίαν

ἔχει πάντων τῶν ἐν ταύτῃ καλῶν, οὐκ ὄν αὐτοῖς
 πάτριον οὐδενὶ τῶν ἀντιπάλων εἶκειν, ὑμῖν μόνοις
 ὑποκατακλίνονται τῆς ἀξιώσεως ἐκόντες, καὶ οὔτε 1202
 ἀκριβολογεῖσθαι περὶ τῶν καθηκόντων ἑκατέρωθεν
 5 ἤξιωσαν ὡς ὑποδεστέροις κρείττονες, ἀλλ' αὐτοὶ
 πρότεροι περὶ διαλύσεων ἐπρεσβεύσαντο, οὔτε τὰς
 ἀνθάδεις ὑμῶν ἀποκρίσεις ὡς ἐποιήσασθε πρὸς τοὺς
 προτέρους πρέσβεις πρὸς ὀργὴν ἐδέξαντο, ἀλλ' ὑπέ-
 μειναν ὑμῶν τὸ σοβαρὸν τοῦτο καὶ μειρακιῶδες τῆς
 10 ἀνθαδείας βάρος, ὥσπερ ἂν παιδῶν ἀφρόνων χρη-
 στοὶ πατέρες· καὶ πάλιν ἑτέραν πρεσβείαν ἀποστέλ-
 λειν ᾤοντο δεῖν καὶ τῶν δικαίων μειονεκτεῖν καὶ
 πάντα ὑπομένειν, ὡς πολῖται, τὰ μέτρια. ἐπὶ δὲ το-
 σαύτης βεβηκότες εὐτυχίας μὴ μέλλετε λέγειν, ὡς δη-
 15 μόται, τίνων χρῆζετε μὴδ' ἐντροφᾶτε ἡμῖν, κατα-
 λυσάμενοι δὲ τὴν στάσιν ἅπιτε χαίροντες εἰς τὴν
 γειναμένην τε καὶ θρηψαμένην ὑμᾶς πόλιν, ἣ τρο-
 φεῖά τε καὶ χάριτας οὐ χρηστὰς ἀπεδίδοτε, καταλι-
 πόντες αὐτὴν τὸ γοῦν ἐφ' ὑμῖν ἔρημον εἶναι καὶ μη- 1203
 20 λόβοτον. εἰ δὲ παρήσετε τὸν καιρὸν τοῦτον, εὐξέσθε
 πολλάκις ὅμοιον εὐρεῖν ἕτερον.

LXXII. Πανσαμένου δὲ τοῦ Οὐαλερίου παρ-
 ελθῶν ὁ Σικίνιος οὐκ ἐξ ἑνὸς ἔφη δεῖν λόγον τὸ
 συμφέρον ἐξετάζειν τοὺς εὐ βουλευμένους, ἀλλ'
 25 ὑποτίθεσθαι τὸν ἐναντίον αὐτοῖς λόγον, ἄλλως τε καὶ
 περὶ τηλικούτων πραγμάτων σκοποῦντας· ἤξιον τε
 λέγειν πρὸς ταῦτα τοὺς βουλομένους ἅπασαν αἰδῶ
 καὶ εὐλάβειαν ἀποθεμένους· οὐ γὰρ ἐπιτρέπειν τὰ
 πράγματα σφίσι εἰς τὰς τοιαύτας ἀνάγκας κατακε-
 30 κλειμένοις οὔτ' ὄκνη οὔτ' αἰσχύνῃ εἶκειν. σιωπῆς
 δὲ γενομένης, ἐπειδὴ πάντες εἰς ἀλλήλους ἀπέβλεπον
 ἐπιζητοῦντες τὸν ὑπὲρ τοῦ κοινῶ λέγοντα, ἐφαίνετο

δὲ οὐδεὶς· ὁ γὰρ Σικίνιος τοῖς αὐτοῖς πολλάκις
 ἐχρήτητο λόγοις· προσέρχεται κατὰ τὰς ὑποσχέσεις
 Δεύκιος Ἰούνιος ἐκεῖνος, ὁ βουλούμενος ἐπικαλεῖσθαι
 Βροῦτος, καὶ τυχῶν ἐπισημασίας παρὰ τοῦ πλήθους
 ἀθρόας τοιαύτην διέθετο δημηγορίαν· Τὸ δέος ὑμᾶς, 5
 1204 ὡς δημόται, τὸ τῶν πατρικίων ἐντετηκὸς ἐτι ταῖς ψυ-
 χαῖς ἐκλήσσειν ἔοικε, καὶ διὰ τοῦτο τεταπεινωμέ-
 νοι φέρειν τοὺς λόγους εἰς μέσον, οἷς εἰώθατε χρῆ-
 σθαι πρὸς ἀλλήλους, ὀκνεῖτε. οἶεται δ' ἴσως ἕκαστος
 ὑμῶν τὸν πλησίον ὑπὲρ τοῦ κοινῶ λέγειν, καὶ πάν- 10
 τας μᾶλλον, εἰ τι κινδύνευμά ἐστιν, ὑπομενεῖν· αὐ-
 τὸς δ' ἐν τῷ ἀσφαλεῖ βεβηκώς, ὅτι ἂν ἐκ τοῦ τολ-
 μηροῦ χρηστὸν περιγένηται, τούτου τὸ μέρος ἔξειν
 ἀδεῶς· κακῶς εἰδώς. εἰ γὰρ ἅπαντες τοῦτο ὑπολά-
 βομεν, ἢ καθ' ἕνα ἡμῶν ἕκαστον ἀτολμία κοινὴ πᾶ- 15
 σιν ἔσται βλάβη, καὶ ἐν ᾧ τὸ ἰδίον τις ἀσφαλές
 ἀποσκοπεῖ τὸ μετὰ πάντων κοινὸν ἀπολεῖ. ἀλλ' εἰ
 καὶ μὴ πρότερον ἔγνωτε ὅτι λέλυται τὸ δέος ὑμῶν
 καὶ τὸ ἐλεύθερον ἅμα τοῖς ὅπλοις βεβαίως ἔχετε, νῦν
 γε ἤδη μάθετε διδασκάλοις χρῆσάμενοι τούτοις. οἱ 20
 γὰρ ὑπερήφανοι καὶ βαρεῖς οὐκ ἐπιτάττοντες ὑμῖν
 ὡς πρότερον ἤκουσιν, οὐδ' ἀπειλοῦντες, ἀλλὰ δεό-
 1205 μενοι καὶ παρακαλοῦντες ἐπὶ τὰ ὑμέτερα ὑμᾶς κατιέ-
 ναι, καὶ ὡς ἐλευθέρους ἐξ ἴσου ἤδη ἄρχονται ὁμιλεῖν.
 τί οὖν ἐτι καταπέπληγθε αὐτοὺς καὶ σιωπᾶτε, ἀλλ' 25
 οὐκ ἐλεύθερα φρονεῖτε, καὶ διαρρήξαντες ἤδη ποτὲ
 τοὺς χαλινοὺς λέγετε εἰς τὸ κοινὸν ἢ πεπόνθατε πρὸς
 αὐτῶν; ὡς σφέτλιοι, τί δεδοίκατε; μὴ τι πάθητε ἡγε-
 μόνι τῆς ἐλευθεροστομίας ἐμοὶ χρώμενοι; κινδυνεύσω
 γὰρ ὑπὲρ ὑμῶν εἰπεῖν τὰ δίκαια μετὰ παρρησίας ἐγὼ 30
 πρὸς αὐτοὺς, καὶ οὐδὲν ἀποκρύψομαι. καὶ ἐπειδὴ
 Οὐαλέριος οὐδὲν ἔφησεν εἶναι τὸ κωλύον ἀναστρέ-

φειν ὑμᾶς ἐπὶ τὰ οἰκεία, τῆς βουλῆς διδούσης τὴν
κάθοδον καὶ προσεψηφισμένης τὸ μὴ μνησικακεῖν,
ταῦτ' ἀποκρινούμαι πρὸς αὐτὸν, ἅπερ ἐστὶν ἀληθῆ
καὶ ἀναγκαῖα εἰρηθεῖν.

5 LXXIII. Ἡμᾶς, ὦ Οὐαλέριε, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα
τὰ κωλύοντά ἐστιν ἀποδεμένους τὰ ὄπλα ἐφ' ὑμῖν 1206
γενέσθαι, τρία δὲ τὰ μέγιστα καὶ φανερώτατα. πρῶ-
τον μὲν ὅτι ἐγκαλοῦντες ἡμῖν ὡς ἡμαρτηκόσιν ἦκατε
καὶ ἐν εὐεργεσίας οἰεσθε μέρεϊ διδόναι τὴν κάθοδον·
10 ἔπειθ' ὅτι οὐδὲν ὑποδηλοῦτε παρακαλοῦντες ἐπὶ τὰς
διαλλαγὰς, ἐφ' οἷς αὐτὰς δικαίους καὶ φιλανθρωποῖς
ποιησόμεθα· τὸ δὲ τελευταῖον ὅτι βέβαιον ἡμῖν ὦν
ἂν ὑπόσχησθε οὐδὲν ἐστίν, ἀλλὰ πολλάκις ἐξαπατῶν-
τές τε καὶ φενακίζοντες ἡμᾶς διατετελέκατε. ἐγὼ δὲ
15 ὑπὲρ ἐκάστου χωρὶς, ἀπὸ τοῦ δικαίου ἀρξάμενος· καὶ
γὰρ ἴδια τε καὶ ἐν κοινῷ λέγοντας ἀπὸ τοῦ δικαίου
χρῆ ἄρχεσθαι. ἡμεῖς τοίνυν εἰ μὲν τι ἀδικοῦμεν
ὑμᾶς, οὐδὲν δεόμεθα οὔτ' ἀδείας οὔτ' ἀμνηστίας·
καίτοιγε οὐκ ἀξιοῦμεν οὐδὲ κοινωνεῖν ἔτι τῆς πόλεως,
20 ἀλλ' ἐπιμενοῦμεν ὅποι ποτ' ἂν ἡμᾶς ἄγῃ τὸ χρεῶν,
τῇ τύχῃ καὶ δαίμοσιν ἐπιτρέψαντες ἡγεμόσιν. εἰ δὲ
ἀδικούμενοι πρὸς ὑμῶν ταύτης ἠναγκάσμεθα τῆς τύ-
χης πειραθῆναι ἐν ἧ ἔσμεν, τί οὐχ ὁμολογεῖτε κακοὶ 1207
περὶ ἡμᾶς αὐτοὶ γενόμενοι συγγνώμης δεῖσθαι καὶ
25 ἀμνηστίας; νῦν δὲ ἦν αἰτεῖσθε, ταύτην διδόναι λέ-
γετε, καὶ ἧς ἀφείσθαι ζητεῖτε ὀργῆς, ταύτης ὡς
ἀφιέντες μεγαληγορεῖτε, συγγέοντες τὴν τῆς ἀληθείας
φύσιν καὶ τὴν τῶν δικαίων ἀξίωσιν ἀναστρέφοντες.
ὅτι δ' οὐκ ἀδικεῖσθε, ἀλλ' ἀδικεῖτε, καὶ πολλὰ καὶ
30 μεγάλα εὐεργετηθέντες ὑπὸ τοῦ δήμου, τὰ μὲν εἰς
τὴν ἐλευθερίαν, τὰ δὲ εἰς τὴν ἡγεμονίαν, οὐ καλὰς
ἀποδεδώκατε αὐτῷ τὰς ἀμοιβὰς, μάθεται ποιήσομαι

δ' ἀφ' ὧν ἴστε καὶ αὐτοὶ πραγμάτων τοὺς λόγους,
καὶ πρὸς θεῶν ἐάν τι ψεῦδος εἴπω μὴ ἀνάσχησθε,
ἀλλ' εὐθύς ἐλέγχετε.

LXXIII. Ἡμῖν τὸ ἀρχαῖον πολίτευμα ἦν μο
ναρχία, καὶ μέχρι γενεᾶς ἐβδόμης ταύτη χροῦμενοι 5
διετέλεσαμεν τῇ πολιτείᾳ, καὶ παρὰ πάσας τὰς ἡγε-
μονίας ταύτας οὐδὲν ὁ δῆμος ἠλαττώθη πώποτε ὑπὸ
1208 τῶν βασιλέων καὶ πάντων ἡμιστὰ ὑπὸ τῶν τελευταί-
ων· ἐγὼ γὰρ λέγειν ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ ἐν
τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ἔκαρπώσατο. χωρὶς γὰρ τῆς ἄλλης 10
θεραπείας, ἧ κολακεύοντες αὐτὸν οἰκείον μὲν σφίσι,
ἐχθρὸν δὲ ὑμῖν ἐβούλοντο εἶναι, ὃ ποιοῦσιν ἅπαντες
οἱ τυραννικῶς ἐξάγοντες τὰς δυναστείας, κρατή-
σαντες πολέμῳ μακροῦ Συνέσσης, πόλεως πάνυ εὐδαί-
μονος, ἐξὸν αὐτοῖς μηδενὶ κοινωνεῖν τῶν λαφύρων, 15
ἀλλ' αὐτοὶ κατασχεῖν καὶ πάντας ὑπερβαλέσθαι πλού-
τω βασιλέας, οὐκ ἠξίωσαν, ἀλλὰ φέροντες εἰς μέσον
ἔθηκαν ἅπασιν τὴν ὠφέλειαν· ὥσθ' ἡμᾶς χωρὶς ἀν-
δραπόδων καὶ βοσκημάτων καὶ τῆς ἄλλης κτήσεως
πολλῆς οὔσης καὶ καλῆς ἀργυρίου πέντε μνᾶς κατ' 20
ἄνδρα διανείμασθαι. ὦν ἡμεῖς ἀμελήσαντες, ἐπειδὴ
τυραννικώτερον ἐχρῶντο ταῖς ἐξουσίαις οὐκ εἰς τὸν
δῆμον πλημμελοῦντες ἀλλ' εἰς ὑμᾶς, δυσανασχε-
τοῦντες ἐπὶ τοῖς γινομένοις τῆς μὲν τῶν βασιλέων
εὐνοίας ἀπέστημεν, ὑμῖν δὲ προσεθέμεθα· καὶ συνε- 25
1209 παναστάντες αὐτοῖς μεθ' ὑμῶν οἱ τε ἐν τῇ πόλει καὶ
οἱ ἐπὶ στρατοπέδου τοὺς μὲν ἐξηλάσαμεν, ὑμῖν δὲ
[φέροντες] ἀνεθήκαμεν τὴν ἐκείνων ἀρχήν. πολλάκις
τε γενόμενον ἐφ' ἡμῖν μεταθέσθαι πρὸς τοὺς ἐξελα-
θέντας μεγάλας δωρεαῖς, ἃς ὑπέτεινον ἡμῖν ἵνα δὴ 30
τὸ πρὸς ὑμᾶς πιστὸν ἐγκαταλίπωμεν, οὐχ ὑπεμείνα-
μεν, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ μεγάλους καὶ συνεχεῖς πολέ-

μους καὶ κινδύνους δι' ὑμᾶς ἀνηντήσαμεν· καὶ
 μέχρι τοῦ παρόντος ἔτος ἑπτακαίδέκατον ἤδη τριβό-
 μεθα πᾶσιν ἀνθρώποις μαχόμενοι περὶ τῆς κοινῆς
 ἐλευθερίας. ἀκαταστάτου μὲν γὰρ ἔτι τῆς πολιτείας
 5 οὔσης· οἷα γίνεσθαι φιλεῖ περὶ τὰς μεταβολὰς τὰς
 αἰφνιδίως γιγνομένας· δυσι ταῖς ἐπιφανεστάταις
 πόλεσι Τυρρηγῶν, Ταρκυνήταις τε καὶ Οὐνεντανοῖς
 κατάγειν βουλομένοις τοὺς βασιλεῖς μεγάλη στρατιᾷ,
 παρακινδυνεύσαντες ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς διηγωνί-
 10 σμεθα, καὶ μεγίστην ἀποδειξάμενοι προθυμίαν τοὺς
 τε ἀντιπαχθέντας μάχῃ νικήσαντες ἀπεωσάμεθα, καὶ
 τῷ περιόντι τῶν ὑπᾶτων διεσώσαμεν τὴν ἀρχὴν. οὐ
 πολλοῖς δὲ χρόνοις ὕστερον Πορσίναν Τυρρηγῶν βα- 1210
 σιλέα κατάγειν καὶ αὐτὸν ἀξιοῦντα τοὺς φυγάδας τῇ
 15 τε ἐξ ἀπάσης Τυρρηγίας ἦν αὐτὸς ἐπήγετο δυνάμει
 καὶ ταῖς ὑπ' ἐκείνων ἐκ πολλοῦ συναχθείσαις, οὐκ
 ἔχοντες ἀξιόμαχον χεῖρα καὶ διὰ τοῦτο κατακλει-
 σθέντες εἰς πολιορκίαν τε καὶ ἀμηχανίαν καὶ παντὸς
 πράγματος ἀπορίαν, τῷ πάντα ὑπομῆναι τὰ δεινὰ
 20 φίλον γενόμενον ἠναγκάσαμεν ἀπελθεῖν. τὰ δὲ τε-
 λευταῖα τρίτην κἀθοδὸν τῶν βασιλέων παρασκευασα-
 μένων διὰ τοῦ Λατίνων ἔθνους καὶ τὰς τριάκοντα πό-
 λεις ἐπαγομένων, ἀντιβολοῦντας ὑμᾶς ὄρωντες καὶ
 ὀλοφρομένους καὶ ἕνα ἕκαστον ἐπιβοωμένους ἑται-
 25 ρίας τε καὶ συντροφίας καὶ ὁμαιχμίας ἀναμιμνήσκον-
 τας οὐκ ὑπεμείναμεν ἐγκαταλιπεῖν· ἠγῆσάμενοι δὲ
 κάλλιστον εἶναι καὶ λαμπρότατον ἀγῶνα τὸν ὑπὲρ
 ὑμῶν ὁμοσε τοῖς δεινοῖς ἐχωρήσαμεν, μέγιστον δὲ
 κίνδυνον ἀναρρίψαντες ἐκείνου, ἐν ᾧ πολλὰ μὲν 1211
 30 τραύματα λαβόντες, πολλὰ δὲ σώματα συγγενῶν τε
 καὶ ἑταίρων καὶ ὁμοσκήνων ἀποβαλόντες, ἐνικήσαμεν
 τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἠγεμόνας αὐτῶν ἀπεκτείνα-

μεν καὶ τὴν βασιλικὴν συγγένειαν ἅπασαν διεφθεί-
 ραμεν.

LXXV. Ἄ μὲν δὴ εἰς τὸ συνελευθερῶσαι ὑμᾶς
 ἀπὸ τῶν τυράννων παρεσχόμεθα ὑπὲρ δυνάμιν τὸ
 ἑαυτῶν πρόθυμον, οὐκ ὑπὸ τοῦ ἀναγκαίου μᾶλλον εἰς 5
 αὐτὸ καταστάντες, ἢ ὑπ' ἀρετῆς, ταῦτά ἐστιν. ἂ δὲ
 εἰς τὸ τιμᾶσθαι τε καὶ ἄρχειν ἑτέρων δυναστείαν τε
 περιβαλέσθαι μείζω ἢ κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς δόκησιν
 ἀκούσατε, καὶ ὅπως, εἴαν τι παρατρέψω τὸν λόγον
 10 ἔξω τοῦ ἀληθοῦς, ὥσπερ καὶ ἀρχόμενος εἶπον, ἐναν-
 τιώσεσθέ μοι. ὑμῖν γὰρ ἐπειδὴ τὸ ἀσφαλὲς τῆς ἐλευ-
 1212 θερίας ἔδοξεν εἶναι βέβαιον, οὐκ ἀπέχρησεν ἐπὶ τού-
 του μένειν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ τολμᾶν καὶ νεωτεροποιεῖν
 ὀρμήσαντες, ἐχθρὸν δὲ ἴσως ἅπαν ἠγούμενοι τὸ περι-
 εχόμενον ἐλευθερίας, καὶ μικροῦ δεῖν πρὸς ἅπαντας 15
 ἀνθρώπους πόλεμον ἀναδείξαντες, εἰς ἅπαντα τὰ κιν-
 δυνεύματα καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς πλεονεξίας ταύτης ἀγῶ-
 νας τοῖς ἡμετέροις ᾤεσθε δεῖν καταχορῆσθαι σώμασιν.
 ὅσας μὲν οὖν πόλεις κατὰ μίαν καὶ δύο πολεμούσας
 ὑμῖν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, τὰς μὲν ἐκ παρατάξεως 20
 χειρωσάμενοι, τὰς δὲ τειχομαχίαις ἐλόντες ὑπηκόους
 ἐποίησαμεν, ἕω. τί γὰρ δεῖ κατὰ μικρὸν λέγειν τὰς
 πράξεις τοσαύτην ἔχοντας λόγον ἀφθονίαν; ἀλλὰ
 Τυρρηγίαν ἅπασαν εἰς δώδεκα νενεμημένην ἠγεμο-
 μίας καὶ πολλῇ μὲν τῇ κατὰ γῆν, πολλῇ δὲ τῇ κατὰ 25
 θάλατταν δυναστείᾳ περιουσιάζουσιν, τίνες ἦσαν οἱ
 συγκατακτησάμενοι καὶ ποιήσαντες αὐτὴν ὑμῖν ὑπή-
 κοον; Σαβίνους δὲ τουτουσί ἔθνος τηλικούτου, οἷς
 1213 διὰ παντὸς ὁ περὶ τῶν πρωτείων πρὸς ὑμᾶς ἦν ἀγὼν,
 ποία παρέσχεν ὑμῖν βοήθεια μηκέτι διαμιλλᾶσθαι 30
 περὶ τῶν ἴσων; τί δέ; τὰς Λατίνων τριάκοντα πόλεις,
 οὐ μόνον δυνάμει μεγέθει ἐπαιρομένας, ἀλλὰ καὶ

ἐπὶ τῷ δικαιότερα ἀξιῶν μέγα φρονούσας, τίνες ἦσαν οἱ καταδουλωσάμενοι καὶ παρασχόντες ὑπὲρ ἀνδραποδισμοῦ καὶ κατασκαφῆς τῶν πόλεων δεομένας καταφυγεῖν ἐφ' ὑμᾶς;

5 LXXVI. Ἐὰν τὰλλα, ὅσα οὐπω διαστασιάζοντες πρὸς ὑμᾶς καὶ αὐτοὶ γέ τοι μεταποιούμενοι τῶν ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐλπίδων συνεκινδυνεύσαμεν ὑμῖν. ἀλλ' ἐπειδὴ φανερώς ἤδη τυραννίδα περιβεβλημένοι τὴν ἀρχὴν καὶ ἡμῖν ὡσπερ δούλοις παραχωρούμενοι ἐξη-
10 λέγχθητε, ἡμεῖς τ' οὐκέτι ὅμοιοι ταῖς πρὸς ὑμᾶς διανοαῖς διαμένοντες, ἐν δὲ τούτῳ καὶ τὰ ὑπήκοα ὀλι-
1214 γου δεῖν πάντα ἐπανίστατο, ἀρξάντων μὲν τῆς ἀπο-
στάσεως Οὐολούσκων, ἀκολουθησάντων δὲ αὐτοῖς Αἰκανῶν Ἐρνίκων Σαβίνων ἄλλων συγγῶν, ἐδόκει τε
15 οἷος οὐχ ἕτερος εἶναι καιρὸς, εἰ βουλομένοις ἡμῖν ἦν, δεῖν ἐξεργασασθαι θάτερον, ἢ καταλύσασθαι τὴν ἀρχὴν ὑμῶν, ἢ πρὸς τὸ λοιπὸν ἀποδείξαι μετριωτέ-
ραν, ἄρα μέμνησθε εἰς οἷαν ἀπόγνωσιν τῆς ἀρχῆς ἦλθετε καὶ ὡς ἐν παντὶ δὴ ἀθυμίας ἐγένεσθε, εἴτε
20 μὴ συναρούμεθα τῶν ἀγῶνων ὑμῖν, εἴτε ὀργῇ ἐφέν-
τες ὡς τοὺς πολεμίους τροφόμεθα, καὶ ὅσας δεήσεις καὶ ὑποσχέσεις ἐποιήσασθε; τί οὖν οἱ ταπεινοὶ καὶ πρὸς ὑμῶν ὑβρισμένοι τότε ἐποιήσαμεν; ἠττηθέντες τῶν δεήσεων καὶ πεισθέντες ταῖς ὑποσχέσεσιν, αἷς ὁ 1215
25 βέλτιστος οὐτοσὶ Σερουίλιος ὑπατεύων τότε πρὸς τὸν δῆμον ἐποιήσατο, οὐδὲν μὲν ἐμνησικακήσαμεν ὑμῖν τῶν πάλαι, χρηστὰ δὲ περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπίσαντες χρόνου, παρέσχόμεν ὑμῖν ἑαυτοὺς, καὶ πάντα τὰ πο-
λέμια ἐν ὀλίγῳ καταργασάμενοι χρόνῳ παρῆμεν ἄγον-
30 τες αἰχμαλώτους πολλοὺς καὶ λείας καλὰς. ἀνθ' ὧν τίνες ἡμῖν χάριτας ἀπεδώκατε; ἄρα γε δικαίας καὶ τῶν κινδύνων ἀξίας; πόθεν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. διε-

ψεύσασθε μὲν γε καὶ τὰς ὑποσχέσεις, ἃς ἐκελεύσατε τὸν ὑπατον ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ποιήσασθαι, αὐτὸν δὲ τὸν ἄνδρα τουτοῦ τὸν βέλτιστον, ὃ κατεχρήσασθε πρὸς τὸν φενακισμόν, ἄμοιρον ἐποιήσατε τῶν θριάμβων πάντων μάλιστα ἀνθρώπων ἀξίον ὄντα τῆς τι-
5 μῆς ταύτης τυχεῖν, οὐκ ἄλλου τινὸς προσθέντες αὐτῷ τὴν ὑβρίν, ἀλλ' ὅτι τὰ δίκαια ποιεῖν ὑμᾶς ὡς ὑπέσχεσθε ἤξιον καὶ ἀγανακτῶν ἐπὶ τῷ φενακισμῷ δῆλος ἦν.

LXXVII. Ἐναγχος δὲ δὴ τοῦ χρόνου· τουτὶ γὰρ 10
1216 ἔτι προσθεῖς τῷ περὶ τοῦ δικαίου λόγῳ παύσομαι ὅθ' ὑμῖν Αἰκανοὶ τε καὶ Σαβίνοι καὶ Οὐολούσκοι μῖα γνώμη χρησάμενοι αὐτοὶ τε ἐπανίσταντο καὶ τοὺς ἄλλους παρεκάλουν, οὐκ ἐφ' ἡμᾶς ἠναγκάσθητε καταφυγεῖν τοὺς ταπεινοὺς καὶ φαύλους οἱ σεμνοὶ καὶ 15
βαρεῖς, πάντα ὑπισχνούμενοι τῆς τότε σωτηρίας; καὶ ἵνα μὴ ἐξαπατᾶν ἡμᾶς ἀνδρὶς δοκῆτε, ὃ πολλὰς ἐποιήσατε, προκάλυμμα τῆς ἀπάτης Μάνιον Οὐαλέριον τουτοῦ τὸν φιλοδημότατον ἄνδρα εὖρεσθε ὃ
πιστεύσαντες ἡμεῖς, ὡς οὐκ ἂν ὑπὸ δικτάτορος τε 20
καὶ ταῦτα χρηστοῦ περὶ ἡμᾶς ἀνδρὸς φενακισθησό-
μενοι, συνηράμεθα ὑμῖν καὶ τοῦδε τοῦ πολέμου καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐνικῶμεν οὐ μικροὺς οὐδ' ὀλίγους οὐδ' ἀφανεῖς ἀγῶνας ὑπομείναντες. θάπτον δὲ ἢ κατὰ τὴν
ἀπάντων ἐλπίδα τέλος εἰληφότος τὸ κάλλιστον τοῦ 25
1217 πολέμου, τοσοῦτον ἀπέσχετε τοῦ χαίρειν καὶ πολλὴν εἰδέναί τῷ δήμῳ χάριν, ὥστε κατέχειν ἡμᾶς ἔτι ἤξι-
οὔτε ἄκοντας ὑπὸ ταῖς σημαίαις ἐν τοῖς ὅπλοις, ἵνα παρέλθῃτε τὰς ὑποσχέσεις ὡσπερ ἐξ ἀρχῆς διέγνωτε.
οὐχ ὑπομένοντος δὲ τοῦ ἀνδρὸς τὸν φενακισμόν οὐδὲ 30
τὴν αἰσχύνην τοῦ ἔργου, ἀλλ' εἰσενέγκαντος εἰς τὴν πόλιν τὰ σημεῖα καὶ διαφέντος ἐπὶ τὰ οἰκεία τὰς δυ-

νάμεις, πρόφασιν ποιησάμενοι ταύτην τοῦ μὴ τὰ δίκαια ποιεῖν τοῦτον ὑβρίσατε, τῶν δὲ πρὸς ἡμᾶς ὁμολογιῶν οὐδεμίαν ἐφυλάξατε, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ τρία τὰ μέγιστα παρενομήσατε, τὸ ἀξίωμα τῆς βουλῆς κα-
 5 ταλύσαντες καὶ τὴν πίστιν τοῦ ἀνδρὸς διαφθείραντες καὶ τοῖς εὐεργέταις ἀνόνητον ποιήσαντες τὴν χάριν τῶν πόνων. ταῦτα δὴ καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις ὅμοια πολλὰ ἔχοντες λέγειν πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἠξιοῦμεν, ὡ πα-
 τρικοίοι, πρὸς ἰκεσίας καὶ δεήσεις ὑμῶν τραπέσθαι,
 10 οὐδ' ὡσπερ οἱ τὰ δεινὰ δεδρακότες ἐπ' ἀδείᾳ καὶ ἀμνηστία κάθοδον λαμβάνειν. οὐ μὴν ἀκριβολογεῖσθαι γε περὶ τούτων ἐν τῷ παρόντι οἰόμεθα χρῆναι, ἐπειδὴ περὶ ὁμοιοῦς διαλεξόμενοι συνελή-
 1218 λύθαμεν, ἀλλ' ἀμελείᾳ καὶ λήθῃ παραδόντες αὐτὰ
 15 φέρομεν.

LXXVIII. Ἐφ' οἷς δὲ πρεσβεύετε καὶ τίνων δεόμενοι ἦκατε, τί οὐ λέγετε φανερώς; ἐπὶ ποίαις ἐλπίσιν κατελθεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν πόλιν ἀξιοῦτε; ποίαν ἡγεμόνα τῆς ὁδοῦ λαβόντας τύχην; τίνος ὑποδε-
 20 ξομένης ἡμᾶς εὐθυμίας ἢ χαρᾶς; οὐδὲν γὰρ ἄχρι τοῦδε φιλάνθρωπον ὑμῶν ἢ χρηστὸν προτεινομένων ἀκούομεν, οὐ τιμᾶς, οὐκ ἀρχᾶς, οὐκ ἐπανόρθωσιν ἀπορίας, οὐκ ἄλλο ἀπλῶς οὐδ' ὀτιοῦν. καίτοι οὐ λέγειν ὑμᾶς ἐχρῆν ἢ μέλλετε ποιεῖν, ἀλλὰ ποιήσαντας λέγειν,
 25 ἵνα προειληφότες ἤδη τι ἔργον ἀπ' εὐνοίας γενόμενον καὶ τὰ λοιπὰ τοιαῦτα ἔσεσθαι εἰκάσωμεν. οἴομαι τοίνυν πρὸς ταῦτα εἶρεῖν αὐτούς, ὅτι περὶ πάντων ἠκουσιν αὐτοκράτορες, ὥσθ' ὅ τι ἂν πείσωμεν ἀλλή-
 30 σθω τὰ ἀκόλουθα τούτοις· οὐδὲν ἀντιλέγω. βούλομαι δὲ τὰ μετὰ ταῦτα ἐσόμενα παρ' αὐτῶν μαθεῖν,¹²¹⁹
 ἐπειδὴν εἶπωμεν ἡμεῖς ἐφ' οἷς ἀξιοῦμεν ποιεῖσθαι

τὴν κάθοδον, καὶ συγχωρηθῆ ταῦτα ὑπὸ τούτων, τίς ἐγγυητὴς ἔσται τῶν ὁμολογιῶν ἡμῖν; τίτι πιστεύσαντες ἀσφαλείᾳ τὰ ὄπλα θήσομεν ἐκ τῶν χειρῶν, καὶ καταστήσομεν αὐθις εἰς τὴν τούτων ἐξουσίαν τὰ σώματα; πότερον τοῖς ψηφίσμασι τῆς βουλῆς τοῖς ὑπὲρ τούτων γραφησομένοις, οὐ γὰρ δὴ γεγραμμένοις; καὶ τί πάλιν κωλύσει ἑτέροις ἀκρωθῆναι ταῦτα ψηφίσμασιν, ὅταν Ἀππίω καὶ τοῖς ὅμοια φρονούσιν ἐκεῖνω φανῆ; ἢ τοῖς ἀξιώμασι τῶν πρεσβευτῶν, οἱ τὰς ἑαυτῶν παρέχονται πίστει; ἀλλὰ
 10 διὰ τῶν ἀνδρῶν τούτων καὶ πρότερον ἡμᾶς ἐξηπάτησαν. ἢ ταῖς ἐπὶ τῶν θεῶν ὁμολογίαις δι' ὄρκων τὰ πιστὰ πορισάμενοι παρ' αὐτῶν; ἀλλ' ἐγὼ ὑπὲρ ἅπασαν πίστιν ἀνθρωπίνην ταύτην δέδοικα, ἣν ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ἡγεμονίαις ὄντων καταφρονουμένην ὄρω,
 15 καὶ τὰς ἀκουσίους συμβάσεις τοῖς ἄρχειν ἀξιοῦσι πρὸς τοὺς ἐλευθερίας μεταποιουμένους, οὐ νῦν πρῶτον ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἤδη καταμαθὼν, ἐπίσταμαι τοσοῦτον ἰσχυρούσας χρόνον, ὅσον ἂν αὐτῶν αἱ ἀνάγκαι κρατῶσι. τίς οὖν ἢ τοιαύτη φίλια καὶ πίστις,
 20 ἐν ἣ παρὰ γνώμην ἀλλήλους θεραπεύειν ἀναγκασθησόμεθα φυλάττοντες τοὺς οἰκείους ἐκάτεροι καιρούς; ὑποψία δὲ δὴ τό γε μετὰ τοῦτο καὶ διαβολαὶ συνεχεῖς κατ' ἀλλήλων φθόνοι τε καὶ μίση καὶ πᾶσα ἄλλη κακῶν ἰδέα καὶ πολὺς ὁ περὶ τοῦ φθᾶσαι διο-
 25 λέσαντας τὸ ἀντίπαλον ἄγων, ὡς ἐν τῷ μέλλειν κειμένου τοῦ παθεῖν.

LXXVIII. Πολέμου δὲ πολιτικοῦ ὡς ἅπαντες ἴσασι κάκιον χοῦμα οὐδὲν, ἐν ᾧ τὰ μὲν κρατηθέντα ἀτυχεῖ τὰ δὲ κρατήσαντα ἀδικεῖ, καὶ περίεστι τοῖς
 30 μὲν ὑπὸ τῶν φιλητάτων ἀπόλλυσθαι, τοῖς δὲ τὰ φίλτατα διολέσσαι. ἐπὶ τοιαύταις δὴ τύχαις καὶ συμφο-

ραῖς οὐκ εὐκταίαις μήτε ὑμεῖς, ὦ πατρίκιοι, καλεῖτε
 ἡμᾶς, μήτε ἡμεῖς αὐτοῖς ὑπακούωμεν, ὦ δημόται, ¹²²¹
 ἀλλ' ὡς διήρηκεν ἡμᾶς ἀπ' ἀλλήλων ἢ τύχη στέρω-
 μεν. ἐγένεωσαν μὲν οὖν οὗτοι τὴν πόλιν ὅλην καὶ καρ-
 5 πούσθωσαν ἡμῶν δίχα καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἀπάν-
 των ἀπολαυέτωσαν μόνοι, τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀδό-
 ξους δημότας ἐκβαλόντες ἐκ τῆς πατρίδος· ἀπαλλατ-
 τώμεθα δὲ ἡμεῖς ὅποι ποτ' ἂν ἡμᾶς ὁ δαίμων ἄγῃ
 τόπον ἀλλότριον ἐκλιπεῖν νομίσαντες, οὐ πόλιν ἰδίαν.
 10 οὔτε γὰρ ἡμῶν τιμὴ ἐνθάδε ὑπολείπεται κλήρος γῆς
 οὔτε πατρῶων ἐφέστιον οὔτε ἱερὰ κοινὰ οὔτε ἀξίωμα
 ὡς ἐν πατρίδι, ὧν περιεχόμενοι φιλοχωροῦμεν ἂν καὶ
 παρὰ γνώμην [μέγιστον], ἀλλ' οὐδὲ ἢ μετὰ τῶν ὀπλων
 τοῖς σώμασι μετὰ πολλῶν πόνων ἐλευθερία· ἐπεὶ τὰ
 15 μὲν οἱ πολλοὶ πόλεμοι διέφθειραν, τὰ δὲ ἢ τῶν καθ'
 ἡμέραν ἀναγκαίων σπάνις ἐξανήλωσε, τὰ δ' ὑπὸ τῶν
 ὑπερηφάνων δανειστῶν τούτων ἀφρηθήμεν· οἷς
 τελευτῶντες ἠναγκαζόμεθα τοὺς ἑαυτῶν κλήρους οἱ ¹²²²
 δεῖλαιοι γεωργεῖν, σκάπτοντες φυτεύοντες ἀρου-
 20 τες ποιμνία νέμοντες ὁμόδουλοι τοῖς ἑαυτῶν δο-
 ρικτήτοις ἀνδραπόδοις ὄντες, οἱ μὲν ἀλύσει δεθέν-
 τες, οἱ δὲ πέδαις, οἱ δ' ὡσπερ τὰ χαλεπώτατα τῶν θη-
 ρίων κλοιοῖς καὶ μύδροις. αἰκίας δὲ δὴ καὶ προπη-
 λακισμοὺς καὶ μάστιγας καὶ πόνους ἐκ νυκτὸς εἰς
 25 νύκτα καὶ πᾶσαν ἄλλην ὁμότητα καὶ ὕβριον καὶ
 ὑπερηφάνιαν ἦν ὑπεμείναμεν ἕω. τοσοῦτων οὖν καὶ
 τηλικούτων ἀπηλλαγμένοι κακῶν ὑπὸ τοῦ δαίμονος,
 ὅση σπουδὴ καὶ δύναμις ἐκάστῳ πάρεστι φεύγωμεν
 ἀπ' αὐτῶν ἄσμενοι τύχην καὶ θεὸν οἷπερ ἡμᾶς σώ-
 30 ζουσιν ἡγεμόνας τῆς ὁδοῦ ποιησάμενοι, πατρίδα νο-
 μίζοντες τὴν ἐλευθερίαν καὶ πλοῦτον τὴν ἀρετὴν.
 πᾶσα γὰρ ἡμᾶς ὑποδέξεται γῆ κοινωνοὺς, τὰ

μὲν ἀλύπους ἐσομένους τοῖς ὑποδεξαμένοις, τὰ δὲ
 ὠφελίμους.

LXXX. Παραδείγματα δὲ τούτων γενέσθωσαν
 ἡμῖν πολλοὶ τε Ἕλληνες πολλοὶ τε βάρβαροι, μάλιστα
 1223 δὲ οἱ τούτων τε καὶ ἡμῶν πρόγονοι· ὧν οἱ μὲν μετ' 5
 Αἰνείου συναναστάντες ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην
 ἐν τῇ Λατίνων γῆ πόλιν ὤκισαν, οἱ δ' ὕστερον ἐξ
 Ἄλβας ἀναστάντες Ῥωμύλου τὴν ἀποικίαν ἄγοντος ἐν
 τοῖσδε τοῖς τόποις ἰδρῦσαντο τὴν ὑφ' ἡμῶν ἐκλειπο-
 μένην. ὑπάρχει τε ἡμῖν δύναμις οὐκ ὀλίγη πλείων 10
 μόνον τῆς ἐκείνοις γενομένης, ἀλλὰ καὶ τριπλασία,
 καὶ πρόφασις δικαιότερα τῆς μεταναστάσεως. οἱ μὲν
 γὰρ ἐξ Ἰλίου μεταναστάντες ὑπὸ πολεμίων ἐξηλαύνον-
 το, ἡμεῖς δ' αὐτόθεν ὑπὸ φίλων· ἐλεεινότερον δὲ
 δήπου τὸ πρὸς τῶν οἰκείων ἢ τῶν ἀλλοτρίων ἐλαύνε- 15
 σθαι. οἱ δὲ Ῥωμύλω συναράμενοι τῆς στρατείας ἐπὶ
 τῷ κτήσασθαι κρεῖττονα γῆν ὑπερείδου τῆς πατρίδας·
 ἡμεῖς δὲ τὸν ἄπολιν καὶ τὸν ἀνέστιον ἐκλείποντες
 1224 βίον, οὔτε θεοῖς ἐπίφθορον οὔτε ἀνθρώποις λυπηρὰν
 οὔτε γῆν τιμὴν βαρεῖαν στέλλομεν ἀποικίαν, [ἀλλ'] οὐδὲ 20
 δι' αἵματος καὶ φόνων ἐμφυλίων ἐλθόντες πρὸς τοὺς
 ἀπελαύνοντας ἡμᾶς, οὐδὲ πυρὶ καὶ σιδήρῳ κακώσαν-
 τες τὴν ἐκλειπομένην γῆν, οὐδ' ἄλλο μνημόσυνον
 οὐδὲν αἰανίου καταλιπόντες ἐχθρας, ὡς ταῖς παρ-
 σπονδημέναις φυγαῖς καὶ εἰς ἀβουλήτους ἀνάγκας 25
 κατακλεισθείσαις ἔθος ἐστὶ δρᾶν. θεοὺς τε ἐπιμαρ-
 τυράμενοι καὶ δαίμονας, οἱ τὰ θνητὰ πάντα κατὰ δί-
 κην ἄγουσι, καὶ καταλιπόντες ἐκείνοις ἀναπράξασθαι
 τὰς ὑπὲρ ἡμῶν δίκας, ἐκεῖνο μόνον ἀξιούμεν, οἷς
 ἐστὶν ἡμῶν ἐν τῇ πόλει τέκνα νήπια καὶ γονεῖς καὶ 30
 εἴ τινες ἄρα γυναῖκες ἡμῖν ἐθελήσουσι κοινωνεῖν τῆς
 τύχης, τὰ σώματα ἀπολαβεῖν. ταῦθ' ἡμῖν ἀπόχρη
 20*

λαβεῖν, καὶ οὐκέτι οὐδενὸς ἄλλου δεόμεθα τῶν ἐκ τῆς πατρίδος. ἀλλ' εὐτυχεῖτε καὶ ζῆτε βίον, ὃν ἂν προαιρησθε, οὕτως ἀπολίτευτα καὶ ἀκοινωνήτα πρὸς τοὺς ταπεινότερους φρουοῦντες.

5 LXXXI. Ὁ μὲν δὴ Βροῦτος τοιοῦτους εἰπὼν λόγους ἐπαύσατο· τοῖς δὲ παροῦσιν ὅσα τε περὶ τῶν δικαίων εἶπεν ἀληθῆ εἶναι ἐδόκει καὶ ὅσα τῆς ὑπερ- 1225 οφίας τοῦ συνεδρίου κατηγορήσε, μάλιστα δ' ἐν οἷς τὸ ἀσφαλὲς τῶν ὁμολογιῶν δόλου μεστὸν ἀπεδείκνυε 10 καὶ ἀπάτης. ἐπεὶ δὲ τὰς ὕβρεις τελευτῶν διήλθεν, ἃς ἦσαν ὑβρισμένοι ὑπὸ τῶν δανειστῶν, καὶ τῶν οἰκειῶν ἕκαστον ἀνέμνησε κακῶν, οὐδεὶς ἦν στερρὸς οὕτως τὴν διάνοιαν, ὃς οὐκ ἐξεχείτο τοῖς δάκρυσι καὶ ἀνεκλάετο τὰς κοινὰς συμφορὰς· καὶ τοῦτ' οὐκ ἀ- 15 τοῖς μόνοις συνέβαινε παθεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς παρὰ τῆς βουλῆς ἦκουσιν. οὐδὲ γὰρ οἱ πρόεβρεις τὰ δάκρυα κατέχειν ἰσχυρὸν ἐνθυμούμενοι τὰς ἐκ τοῦ διοικισμοῦ τῆς πόλεως ἀτυχίας, καὶ πολὺς ἦν χρόνος ἐν ᾧ κατηφῆς καὶ δεδακρυμένοι καὶ τί χρὴ λέγειν ἀπο- 20 ροῦντες εἰστήκεσαν. ἐπειδὴ δὲ ὁ τε πολὺς θρήνος ἐπαύσατο καὶ σιωπὴ κατέσχε τὴν ἐκκλησίαν, παρήλθεν ἀπολογησόμενος πρὸς ταῦτα, ὅσπερ ἐδόκει τῶν ἄλλων πολιτῶν ἡλικία τε προῦχειν καὶ ἀξιώσει, Τί- 25 τος Λάρκιος, ὃς δις ἀποδειχθεὶς ὕπατος δυναστεία 1226 τε τῇ καλουμένῃ δικτατορίᾳ κράτιστα πάντων ἀνθρώπων χρησάμενος, ἱερὰν καὶ σεβασμοῦ μεστὴν ἐποίησε νομισθῆναι τὴν ἐπίφθονον ἀρχήν. ἐπιβαλλόμενος δὲ [τοῖς] περὶ τοῦ δικαίου ποιεῖσθαι λόγους, καὶ τὰ μὲν τοῖς δανειστικοῖς ἐγκαλῶν ὡς ὠμὰ καὶ 30 ἀπάνθρωπα διαπεπραγμένοις, τὰ δὲ τῶν πενήτων καθαπτόμενος ὡς οὐ δικαίως ἀξιούντων βία μᾶλλον ἀφεῖσθαι τῶν ὀφειλημάτων ἢ χάριτι, καὶ ὡς τὴν βου-

λήν οὐκ ὀρθῶς δι' ὀργῆς ἐχόντων ἐπὶ τῷ μηθενὸς τῶν μετρίων παρ' αὐτῆς τυγγάνειν, μᾶλλον ἢ οὐχὶ τοὺς αἰτίους· πειρώμενός τε ἀποφαίνειν βραχὺ μὲν ὑπάρχον τοῦ δήμου τὸ μὴ κατὰ γνώμην ἀδικοῦν, ὑπὸ δὲ μήκους ἀπορίας ἠναγκασμένον αἰτεῖσθαι τὴν ἀφε- 5 σιν, τὸ δὲ πλεῖον ἀκολασία καὶ ὕβρει καὶ τῷ καθ' ἡδονὰς ζῆν ἐφεικὸς καὶ δι' ἀρπαγῆς ἐκ τῶν ἄλλο- 1227 τριῶν ὑπηρετεῖν ταῖς ἐπιθυμίαις παρεσκευασμένου, διακρίνεσθαι τε οἰόμενος δεῖν ἀπὸ τῶν ἐλεινῶν τὰ πονηρὰ καὶ ἀπὸ τῶν φιλανθρωπίας δεομένων τὰ 10 μίσους ἄξια, καὶ τοιοῦτους τινὰς ἄλλους καθιστάμενος λόγους ἀληθεῖς μὲν, οὐχ' ἅπασιν δὲ τοῖς ἀκούουσι κεχαρισμένους, οὐκ ἐπειθεν, ἀλλὰ θροῦς ἦν ἐφ' ἐκάστω πολὺς καὶ τῶν μὲν ἀγανακτήσεις ὡς ἐξαιμάτ- 15 τοιτος τὰς λύπας, τῶν δ' ἐξομολογήσεις ὡς οὐδὲν τῶν ἀληθῶν ἀποκρυπτομένου· ἔλαττον δὲ πολλῶ τοῦτ' ἦν θατέρου τὸ μέρος, ὥστε ἠφανίζοντο τῷ πολ- 20 λῶ καὶ περιῆν ἡ τοῦ ἀγανακτοῦντος βοή.

LXXXII. Ὀλίγα δὲ τούτοις ἔτι προσθέντος τοῦ Λαρκίου καὶ τῆς ἐπαναστάσεως αὐτῶν καὶ τῆς προ- 20 πτείας τῶν βουλευμάτων καθαφάμενου, παραλαβὼν τὸν λόγον ὁ τοῦ δήμου προεστῆκώς τότε Σικίνιος ἔτι μᾶλλον ἐτράχυνε τὰς ὀργὰς αὐτῶν, λέγων ὡς ἐκ τούτων ἂν δύναιντο μάλιστα τῶν λόγων καταμα- 25 θεῖν, οἳ τιμαὶ καὶ χάριτες αὐτοὺς ὑποδέχονται κατ- ελθόντας εἰς τὴν πατρίδα. οἷς γὰρ ἐν ἀκμῇ τῶν 1228 δεινῶν οὔσι καὶ δεομένοις τῆς παρὰ τοῦ δήμου βοη- θείας καὶ ἐπὶ τοῦτ' ἦκουσιν οὐδὲ νῦν ἐπέρχεται μετρίους καὶ φιλανθρώπους ποιεῖσθαι λόγους, τίνα χρὴ δοκεῖν παραστήσεσθαι διάνοιαν, ὅταν αὐτοῖς κατ' 30 ἐλπίδα χωρήσῃ τὰ πράγματα, καὶ γένηται τὰ νῦν ὑβριζόμενα τοῖς λόγοις ὑποχείρια τοῖς ἔργοις; ποίας

ὑπερηφανίας αὐτοὺς ἀφ᾽ ἑσθαι, ποίας αἰκίας, ποίας
 ὀμότητος τυραννικῆς; ἀλλ' εἰ μὲν ὑμῖν ἀπόχρη δου-
 λεύειν πάντα τὸν τοῦ βίου χρόνον δεδεμένοι καὶ μα-
 στιγουμενοὶ καὶ πυρὶ καὶ σιδήρῳ καὶ λιμῷ καὶ πάσῃ
 5 λῶβῃ ἀπολλυμένοι, μὴ τρίβετε τὸν χρόνον, ἀλλὰ τὰ
 ὄπλα θίψαντες τε καὶ τὰ χεῖρε περιαγαγόντες ἀκολου-
 θεῖτε αὐτοῖς· εἰ δὲ τῆς ἐλευθερίας ἔνεστιν ὑμῖν τις πό-
 θος, μὴ ἀνέχεσθε αὐτῶν. ὑμεῖς τε, ὡς πρόεβει, ἢ λέγετε
 ἐφ' οἷς καλεῖτε ἡμᾶς δικαίους, ἢ μὴ λέγοντες ἐκ τῆς
 10 ἐκκλησίας ἄπιτε· οὐ γὰρ ἂν ἔτι μεταδοίημεν ὑμῖν
 λόγον.

LXXXIII. Ὡς δ' ἐπαύσατο, πάντες οἱ παρόντες 1229
 ἐπεθορύβησαν ὡς τὰ δέοντα λελογισμένῳ συγκατα-
 τιθέμενοι. καὶ μετὰ τοῦτο ἡσυχίας γενομένης Με-
 15 νῆμιος Ἀργίππας, ὅσπερ καὶ τοὺς ἐν τῇ βουλῇ λόγους
 ὑπὲρ τοῦ δήμου διέθετο καὶ τοῦ πεμφθῆναι τὴν αὐ-
 τοκράτορα προσβείαν τὴν γνώμην ἀποφηνάμενος αἰ-
 τιώτατος ἦν, διεσήμηνεν ὅτι βούλεται καὶ αὐτὸς εἰ-
 πεῖν. τοῖς δὲ κατ' εὐχὴν τὸ πρᾶγμα ἐφάνη καὶ νυνί
 20 γέ τοι λόγων ὑπέλαβον ἀκούσεσθαι συμβάσεις ἀλη-
 θινὰς καὶ γνώμας σωτηρίους ἀμφοῖν ἐχόντων. καὶ
 τὸ μὲν πρῶτον ἐπεροδόθησαν ἅπαντες βοῇ μεγάλη
 λέγειν κελεύοντες· ἔπειτα ἐπέσχον, καὶ σιγῇ τοσανύτη
 κατέλαβε τὴν ἐκκλησίαν, ὥστε μηδὲν διαλλάξαι τὸν
 25 τόπον ἐρημίας. ὁ δὲ τὰ τε ἄλλα, ὡς οἶόν τε ἦν, πι-
 θανωτάτοις ἔδοξε χρῆσασθαι λόγοις καὶ τοῦ βουλευ-
 ματος τῶν ἀκούοντων ἐστοχασμένοις, τελευτῶν δὲ
 τῆς δημηγορίας λέγεται μῦθόν τινα εἰπεῖν εἰς τὸν
 Αἰσώπειον τρόπον συμπλάσας πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς 1230
 30 τὰ πράγματα ἔχοντα, καὶ τούτῳ μάλιστα αὐτοὺς ἐλεῖν·
 ὅθεν καὶ μνήμης ἤξιωται ὁ λόγος καὶ φέρεται ἐν
 ἀπάσαις ταῖς ἀρχαίαις ἱστορίαις. ἦν δὲ τὰ λεχθέντα

ὑπ' αὐτοῦ τοιάδε. Ἡμεῖς ἀπεστάλημεν ὑπὸ τῆς βου-
 λῆς, ὡς δημόται, πρὸς ὑμᾶς οὔτε ἀπολογησόμενοι
 ὑπὲρ ἐκείνης οὔτε ὑμῶν κατηγορήσονται· οὐ γὰρ
 ἔδοκει ταῦτα καιρὸν ἔχειν, οὐδ' εἶναι ταῖς κατεχού-
 σαις τὸ κοινὸν τύχαις πρόσφορα· ἀλλὰ διαλύοντες 5
 ἀπάσῃ προθυμίᾳ καὶ μηχανῇ τὴν στάσιν καὶ κατα-
 στήσονται εἰς τὸν ἐξ ἀρχῆς κόσμον τὴν πολιτείαν,
 ἔχοντες δὲ τούτου τὴν ἐξουσίαν αὐτοκράτορα. ὥστε
 περὶ μὲν τῶν δικαίων οὐδένα ποιησόμεθα λόγον, ὅπερ
 Ἰούνιος ἐποίησεν οὗτος εἰς μακρὸν ἐκμηκύνων χρό- 10
 1231 νον· ἐφ' οἷς δὲ φιλανθρωποῖς διαλύσαι τὴν στάσιν
 οἰόμεθα δεῖν, καὶ τίς ἢ βεβαιώσουσα τὰς ἐμολογίας
 ἡμῶν ἔσται πίστις, περὶ τούτων ἂ διεγνώκαμεν ἐροῦ-
 μεν πρὸς ὑμᾶς. ἡμῖν ἐνθυμονόμενοι ὅτι πάντα θερα-
 15 πεύεται στάσις ἐξ ἀπάσης πόλεως, ὅταν ἐξαιρεθῶσιν
 αἱ παρασχῶσαι τὴν διαφορὰν αἰτίαι, ἀναγκαῖον ἔδο-
 ξεν εἶναι τὰς ἀρχηγούς τῆς διχοστασίας προφάσεις
 γινῶναι τε καὶ παῦσαι. εὐρόντες δὲ τὰς ἀποτόμους
 τῶν δανείων ἀναπράξεις τῶν παρόντων κακῶν αἰτίας
 20 γεγονυίας, οὕτως αὐτὰς διορθούμεθα· τοὺς ὀφείλων-
 τας χρεᾶ καὶ μὴ δυναμένους διαλύσεσθαι πάντας
 ἀφείδεται τῶν ὀφλημάτων δικαιοῦμεν· καὶ εἰ τινῶν
 ἤδη τὰ σώματα ὑπερημέρων ὄντων ταῖς νομίμοις
 προθεσμίαις κατέχεται, καὶ ταῦτα ἐλεύθερα εἶναι
 κρίνομεν· ὅσοι τε δίκας ἀλόντες ἰδίας παρεδόθησαν 25
 1232 τοῖς καταδικασαμένοις, καὶ τούτους ἐλευθέρους εἶναι
 βουλούμεθα, καὶ τὰς καταγνώσεις αὐτῶν ἀκέρους
 ποιῶμεν. περὶ μὲν δὴ τῶν ἐκ τοῦ παρεληλυθότος
 χρόνου συμβολαίων, ἂ τὴν ἀπόστασιν ἔδοξεν ἡμῖν
 ποιῆσαι, τοῦτον ἐπανορθούμεθα τὸν τρόπον· περὶ 30
 δὲ τῶν ὕστερον ἔσομένων, ὡς ἂν ὑμῖν τε τῷ δήμῳ
 καὶ τοῖς ἐκ τοῦ συνεδρίου κοινῇ βουλευσαμένοις φα-

νῆ, νόμου κυρωθέντος, οὕτως ἐχέτω. οὐχὶ ταῦτα
 μέντοι τὰ διαστήσαντα ὑμᾶς ἦν ἀπὸ τῶν πατρικίων,
 ᾧ δημόται, καὶ τούτων εἰ τύχοιτε ἀποχορῆν ὑμῖν
 οἴεσθε καὶ οὐδενὸς ἄλλου ὀρέγεσθε; δίδεται νῦν
 5 ὑμῖν ἅπιτε ἤδη χαίροντες εἰς τὴν πατρίδα.

LXXXIII. Αἱ δὲ βεβαιώσουσαι τὰς ὁμολογίας
 ταύτας καὶ τὸ ἀσφαλὲς ὑμῖν παρέξουσαι πίστεις ἔσον-
 ται αἱ πᾶσι νόμιμοι τε καὶ ἐν ἔθει τοῖς διαλυομένοις
 τὰς ἐχθρας. ἐπιψηφιεῖται μὲν ἡ βουλή ταῦτα, καὶ
 10 νόμου τάξιν ἀποδώσει τοῖς γραφησομένοις· μᾶλλον
 δὲ ὑφ' ὑμῶν ἐνθάδε γραφείσθω τὰ δόξαντα, καὶ ἡ
 βουλή τούτοις πείσεται. τοῦ δὲ μένειν βέβαια τὰ
 συγχωρούμενα νῦν, καὶ μηδὲν ὕστερον ἐναντίον ἀν-
 1233 τοῖς ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐξενεχθήσεσθαι, πρῶτον μὲν
 15 ἡμεῖς οἱ πρόεσβεις ἀνάδοχοι, διδόντες ὑμῖν σώματα
 καὶ ψυχὰς καὶ γενεὰς τὰς ἑαυτῶν ἐνέχυρα· ἔπειτα
 οἱ ἄλλοι βουλευταὶ ὅσοι τῷ ψηφίσματι συνεγγραφή-
 σονται· οὐ γὰρ δὴ ποτε ἀκόντων ἡμῶν γραφήσεται
 τι κατὰ τοῦ δήμου. οἱ γὰρ ἡγούμενοι τοῦ συνεδρίου
 20 καὶ πρῶτοι τὰς αὐτῶν γνώμας ἀποφαινόμενοι τῶν
 ἄλλων ἡμεῖς ἐσμέν. τελευταία δὲ πίστις ἅπασιν
 ἐστὶν ἀνθρώποις Ἑλλησί τε καὶ βαρβάροις, ἣν οὐδεὶς
 πώποτε ἀναιρήσει χρόνος, ἢ δι' ὄρκων καὶ σπονδῶν
 ἐγγυητὰς θεοὺς ποιουμένη τῶν συμβάσεων· ὑφ' ἧς
 25 πολλαὶ μὲν ἰδιωτῶν ἐχθραὶ πικραὶ, πολλοὶ δὲ πόλεμοι
 πόλεσι πρὸς πόλεις συστάντες διηλλάγησαν. καὶ
 ταύτην εἰ γε λαμβάνετε τὴν πίστιν, εἴτ' ὀλίγοις ἐπι-
 τρέπετε τοῖς ἡγεμόσι τοῦ συνεδρίου περὶ ὅλης ὑμῖν
 δοῦναι τῆς βουλῆς τοὺς ὄρκους, εἴτε πάντας ἀξιοῦτε
 30 τοὺς ἐπιγραφομένους τοῖς δόγμασιν ὀμνύειν ὑμῖν
 καθ' ἱερῶν βέβαια τὰ συγκείμενα φυλάξειν. δεξιὰς
 δὲ καὶ σπονδὰς καὶ πίστεις ἐπὶ θεῶν γενομένας μήτε

σὺ διάβαλλε, Βροῦτε, μήτ' ἀναίρει τὸ κάλλιστον ἐπι-
 τήδευμα τῶν ἀνθρωπίνων, μηδ' ὑμεῖς ἀνάσχησθε
 αὐτοῦ λέγοντος ἀνοσίων καὶ τυραννικῶν ἀνθρώ-
 πων πονηρέματα, ἃ τῆς Ῥωμαίων ἀρετῆς πολὺ
 ἀπέχει. 5

LXXXV. Μίαν εἰπὼν ἔτι τὴν οὔτε ἀγνοουμένην
 ὑπ' οὐδενὸς ἀνθρώπων οὔτε ἀμφισβητουμένην παύ-
 σομαι. τίς δ' ἐστὶν αὕτη; ἢ τὸ κοινῇ συμφέρον εἰς-
 ἄγουσα καὶ δι' ἀλλήλων ἀμφοτέρωτα ποιούσα σώζε-
 σθαι τὰ μέρη. αὕτη μὲντοι πρώτη καὶ μόνη συνάγει 10
 τε ἡμᾶς εἰς τὸ αὐτὸ καὶ οὐκ ἑάσει ποτὲ δίχα ἀλλή-
 λων γενέσθαι. δεήσεται γὰρ αἰεὶ καὶ οὐδέποτε παύ-
 1235 σεται δεόμενον τὸ μὲν ἀμαθὲς πλῆθος ἔμφρονος ἡγε-
 μονίας, τὸ δὲ ἡγρεῖσθαι δυνάμενον βουλευτήριον
 τῶν ἄρχεσθαι βουλομένων ὄχλων· καὶ οὐ δόξη μό- 15
 νον τοῦτο εἰκάσαντες, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ πειραθέντες
 ἴσμεν. τί οὖν δεδιπτόμεθα καὶ πράγματα παρέχομεν
 ἀλλήλοις; τί δὲ λόγους πονηροὺς λέγομεν χρηστὰ
 πράγματα ἔχοντες ἐν χερσίν, ἀλλ' οὐκ ἀναπτύξαντες
 αὐτοὺς καὶ τὰ χεῖρε περιβαλόντες ἀλλήλοις ἅπιμεν 20
 εἰς τὴν πατρίδα πάλαι, τέρψιν τῶν ἡδίστων καὶ πό-
 θον ἀπάντων γλυκίτατον ἀποληψόμενοι, ἀλλ' ἐπιζη-
 τοῦμεν ἀσφαλείας ἀνηνύτους καὶ πίστεις ἀπίστους,
 ὥσπερ οἱ πολεμιώτατοι καὶ πάντα ὑποπτεύοντες ἐπὶ
 τὸ χεῖρον. ἡμῖν μὲν, ᾧ δημόται, τοῖς ἐκ τοῦ συνε- 25
 δρίου μία πίστις ἀπόχρη περὶ τοῦ μὴ ἂν ποτε ὑμᾶς
 γενέσθαι περὶ ἡμᾶς εἰ κατέλθοιτε κακοὺς, τροφάς
 τε ὑμῖν ἀγαθὰς συνειδόσι καὶ ἐπιτηδεύματα νόμιμα
 1236 τὴν τε ἄλλην ἀρετὴν, ἣν πολλάκις ἀπεδείξασθε καὶ ἐν
 εἰρήνῃ καὶ κατὰ πολέμους. καὶ εἰ τι δι' ἀνάγκην τῆς 30
 πίστεως καὶ ἐλπίδος τὰ συμβόλαια κοινῆς ἐπανορθώ-
 σεως τύχοι, τὰ γοῦν ἄλλα πιστεύομεν ὑμῖν ἔσεσθαι

ἀγαθὰ, καὶ οὐδὲν δεόμεθα οὔτε ὄρκων οὔτε ὀμῶν
οὔτε ἄλλης πίστεως παρὰ τοῦ πλήθους οὐδεμιᾶς·
ὑμῖν μέντοιγε πρὸς οὐδὲν τῶν ἀξιουμένων ἐναντιω-
σόμεθα. καὶ περὶ μὲν τῆς πίστεως, ἐφ' ἣ διαβάλλειν
5 ἡμᾶς Βροῦτος ἐπεχείρει, ταῦτα ἱκανά. εἰ δέ τις ὑμῖν
φθόνος οὐ δίκαιος ἐγκάθηται πονηρὰ περὶ τῆς βου-
λῆς διανοεῖσθαι πείθων, βούλομαι τινα καὶ πρὸς τοῦ-
τον εἰπεῖν λόγον, ὃ δημόται· καὶ μου πρὸς θεῶν
μεθ' ἡσυχίας καὶ προσοχῆς ἀκούσατε.

10 LXXXVI. Ἐοικέ πως ἀνθρωπίῳ σώματι πό-
λις. σύνθετον γὰρ καὶ ἐκ πολλῶν μερῶν ἐστὶν ἐκά-
τερον· καὶ οὔτε δύναμιν ἔχει ἕκαστος τὴν αὐτὴν τῶν
ἐν αὐτοῖς μερῶν οὔτε χρείας παρέχεται τὰς ἴσας. εἰ
δὴ λάβοι τὰ μέρη τοῦ ἀνθρωπίου σώματος ἰδίαν
15 αἰσθησὶν καθ' αὐτὰ καὶ φωνήν, ἔπειτα στάσις ἐν
αὐτοῖς ἐμπέσοι καθ' ἐν γενομένοις τοῖς ἄλλοις ἅπασι
πρὸς τὴν γαστέρα μόνην, καὶ λέγοιεν οἱ μὲν πόδες, 1237
ὅτι πᾶν ἐπ' αὐτοῖς ἐπίκειται τὸ σῶμα· αἱ δὲ χεῖρες,
ὅτι τὰς τέχνας ἐργάζονται καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐμπορί-
20 ζουσι καὶ μάχονται πολεμίοις καὶ ἄλλα πολλὰ ὠφελή-
ματα παρέχουσιν εἰς τὸ κοινόν· οἱ δὲ ὦμοι, ὅτι τὰ
ἄγθῃ πάντα ἐπ' αὐτοῖς κομίζεται· [τὸ δὲ στόμα ὅτι
φθέγγεται.] ἢ δὲ κεφαλὴ, ὅτι ὄρα καὶ ἀκούει καὶ τὰς
ἄλλας αἰσθήσεις περιλαβοῦσα πάσας ἔχει, δι' ὧν
25 σῶζεται τὸ πρᾶγμα· εἶτα φαῖεν πρὸς τὴν γαστέρα·
Σὺ δὲ, ὃ χρηστὴ, τί τούτων ποιεῖς, ἢ τίς ἐστὶν ἡ σὴ
χάρις ἡμῖν καὶ ὠφέλεια; ἀλλὰ σύ γε τοσοῦτον ἀπέ-
χεις τοῦ πράττειν καὶ συγκατορθοῦν ἡμῖν τῶν κοινῶν
χρησίμων, ὥστε καὶ ἀντιπράττεις καὶ ἐνοχλεῖς καὶ,
30 πρᾶγμα ἀφόρητον, ὑπηρετεῖν ἀναγκάζεις καὶ φέρειν 1238
ἀπανταχόθεν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σεαντῆς ἐπι-
θυμιῶν. φέρε, τί οὐ μεταποιούμεθα τῆς ἐλευθερίας,

καὶ τῶν πολλῶν ἀφιέμεθα πραγματειῶν, ἅς ἕνεκα
ταύτης ὑπομένομεν; εἰ δὴ ταῦτα δόξειεν αὐτοῖς καὶ
μηδὲν ἐτι δροφῆ τὸ ἑαυτοῦ ἔργον, ἔσθ' ὅπως ἂν ἐπὶ
πολὺ διαρκέσαι δυνηθεῖν τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐκ ἂν ἐν-
5 τὸς ὀλίγων ἡμερῶν τῷ κακίστῳ τῶν μέρων ἀναλα-
θεῖν, λιμῶ; οὐκ ἂν ἔχοι ἄλλως τις εἰπεῖν. τὸν αὐτὸν
δὴ τρόπον ὑπολάβετε καὶ περὶ πόλεως. πολλὰ γὰρ
δὴ τὰ συμπληροῦντα καὶ ταύτην ἔθνη καὶ οὐδὲν
ἀλλήλοις εἰκότα, ὧν ἕκαστον ἰδίαν τινα τῷ κοινῷ
χρείαν ὥσπερ τὰ μέλη τῷ σώματι παρέχεται. οἱ 10
μὲν γὰρ τοὺς ἀγροὺς γεωργοῦσιν, οἱ δὲ μάχονται
περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς πολεμίους, οἱ δ' ἐμπορεύονται
πολλὰς διὰ θαλάσσης ὠφελείας, οἱ δὲ τὰς ἀναγκαίας
1239 ἐργάζονται τέχνας. εἰ δὲ πάντα τὰ ἔθνη ταῦτα πρὸς
τὴν βουλὴν τὴν ἐκ τῶν ἀρίστων συγκειμένην διαστα- 15
σιάσειε καὶ λέγοι· Σὺ δ' ἡμῖν, ὃ βουλή, τί ποιεῖς
ἀγαθόν, καὶ ἀντὶ ποίας αἰτίας ἄρχειν τῶν ἄλλων
ἀξιοῖς; οὐδὲν γὰρ ἂν εἰπεῖν ἔχοις· ἔπειτα οὐκ
ἀπαλλαγησόμεθά σου τῆς τυραννίδος ταύτης ἤδη
ποτὲ καὶ δίχα ἡγεμόνος οἰκήσομεν; εἰ δὴ ταῦτα δια- 20
νοηθέντες τῶν συνήθων ἐπιτηδευμάτων ἀποσταῖεν,
τί κωλύσει ταύτην κακὴν κακῶς ἀπολέσθαι τὴν πό-
λιν ὑπὸ λιμοῦ τε καὶ πολέμου καὶ παντὸς ἄλλου κα-
κοῦ; μαθόντες οὖν, ὃ δημόται, ὅτι καθάπερ ἐν τοῖς
σώμασιν ἡμῶν ἡ λοιδορουμένη κακῶς ὑπὸ τῶν πολλῶν 25
γαστῆρ τρέφει τὸ σῶμα τρεφομένη καὶ σῶζει σωζο-
μένη, καὶ ἐστὶν ὥσει τις ἐστίασις κοινὴ τὸ πρόσφορον
ἅπαντων καὶ τῆς διαμονῆς αἰτίον ἀποδιδούσα, οὕτως
ἐν ταῖς πόλεσιν ἢ διοικοῦσα τὰ κοινὰ καὶ τοῦ προσ-
ήκοντος ἐκάστῳ προνοουμένη βουλή πάντα σῶζει 30
καὶ φυλάττει καὶ ἐπανορθοῖ, παύσασθε τὰς ἐπιφθό-
1240 νους κατ' αὐτῆς φωνὰς λέγοντες, ὡς ἐξεβλήθητε τῆς

πατρίδος, ὡς ἀλήται καὶ πτωχοὶ περιέροχθε δι' αὐτήν. οὐδὲν γὰρ ὑμᾶς εἰργασται δεινόν, οὐδ' ἂν ἐργάσαιοτο, ἀλλ' αὐτὴ καλεῖ καὶ ἀντιβολεῖ καὶ τὰς ψυχὰς ὑμῖν ἅμα ταῖς πύλαις ἀναπετάσασα ὑπο-

5 δέχεται.

LXXXVII. Τοιαῦτα λέγοντος τοῦ Μενηγίου πολλὰ καὶ ποικίλα παρ' ὅλην τὴν δημογροίαν ἐργυνοτο ἐκ τῶν παρόντων φωναί. ἐπειδὴ δὲ τελευτῶν τοῦ λόγου πρὸς ὀλοφυροῦς ἐτράπετο, καὶ τὰς μελ-
 10 λούσας καθέξειν συμφορὰς τοὺς τε ὑπομένοντας ἐν τῇ πόλει καὶ τοὺς ἀπελευνομένους καὶ τὰς ἀμφοῖν ἀνεκλεύσατο τύχας, δάκρυά τε ἀπάντων ἐξεχεῖτο καὶ μιᾷ βοῇ συμφρονήσαντες ἀνεβόησαν ἀπάγειν σφᾶς εἰς τὴν πόλιν καὶ μὴ τριβεῖν τὸν χρόνον· ὀλίγου τε
 15 πάνυ ἐδέησαν ἀπιέναι διὰ τάχους ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἅπαντα τὰ πράγματα τοῖς πρεσβευταῖς ἐπιτρέψαντες καὶ μηδὲν ἄλλο τῶν εἰς ἀσφάλειαν πραγματευσάμενοι, 1241 εἰ μὴ παρελθὼν ὁ Βροῦτος ἐπέσχε τὰς ὁρμὰς αὐτῶν, τὰ μὲν ἄλλα καλῶς ἔχειν τῷ δήμῳ λέγων ὅσα ἢ
 20 βουλὴ ὑπισχνεῖτο, καὶ πολλὴν αὐτῇ τῶν συγχωρηθέντων χάριν ἔχειν ἀξιῶν· δεδοικέναι μέντοι τὸν ἅπαντα τὰ καλὰ μαραινόντα χρόνον φάσκων καὶ τοὺς αὐθὶς ποτε τυραννικὸς ἄνδρας ἐπιχειρήσοντας εἰ τύχοι περὶ τῶν γεγονότων τῷ δήμῳ μνησικακεῖν.
 25 μίαν δ' εἶναι πᾶσι τοῖς δεδοικόσι τοὺς κρείττους μόνην ἀσφάλειαν ταύτην, εἰ γένοιτο αὐτοῖς φανερόν, ὅτι τοῖς βουλομένοις αὐτοὺς ἀδικεῖν οὐχ ὑπάρχει δύναμις· ἕως δ' ἂν παρῇ τὸ δύνασθαι τὰ πονηρὰ δεῖν, οὐκ ἔλλείψειν τοῖς πονηροῖς τὸ βούλεσθαι. ταύτης
 30 οὖν εἰ τύχοιεν τῆς ἀσφαλείας, οὐδὲν αὐτοῖς ἐτι δεῖ- 1242 σειν. ὑποτυχόντος δὲ τοῦ Μενηγίου καὶ κελεύσαντος λέγειν τὴν ἀσφάλειαν ἧς ἐτι τὸν δῆμον οἴεται δεῖ-

σθαι, Συγχωρήσατε, φησὶν, ἡμῖν ἄρχοντας ἀποδεικνύναι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐξ ἡμῶν ὀσουσδήτινας, οἵτινες ἄλλου μὲν οὐδενὸς ἔσονται κύριοι, τοῖς δὲ ἀδικουμένοις ἢ κατισχυομένοις τῶν δημοτῶν βοηθήσουσι, καὶ οὐ περιόψονται τῶν δικαίων ἀποστερό- 5 μενον οὐθέναι· τοῦτο ὑμᾶς ἀντιβολοῦμεν καὶ δεόμεθα πρὸς τοῖς ἄλλοις οἷς δεδώκατε, εἰ μὴ λόγος ἀλλ' ἔργον εἰσὶν αἱ διαλλαγαι, δοῦναι καὶ χαρίσασθαι.

LXXXVIII. Ὁ μὲν οὖν δῆμος, ὡς τούτων ἤκουσε, μεγάλη βοῇ καὶ μέγροι πολλοῦ κατεχούση τὸν τε 10 ἄνδρα ἐπήνει, καὶ τοὺς πρεσβευτὰς παρεκάλει συγχωρῆσαι σφίσι καὶ τοῦτο. οἱ δὲ πρέσβεις μεταστάντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας καὶ διαλεχθέντες ὀλίγα πρὸς ἀλλή-
 1243 λους παρήσαν οὐ διὰ μακροῦ. σιωπῆς δὲ γενομένης παρελθὼν ὁ Μενήμιος εἶπε· Τὸ μὲν πρᾶγμα, ὦ 15 δημοῖται, μέγα καὶ πολλῶν μεστὸν ὑποψιῶν ἀτόπων· δέος τε καὶ φροντὶς ἡμᾶς εἰσέροχεται, μὴ ποτε δύο πόλεις ποιήσωμεν ἐν μιᾷ· πλὴν τό γ' ἐφ' ἡμῖν εἶναι μέρος οὐδὲ πρὸς ταύτην ἐναντιούμεθα τὴν δέησιν ὑμῶν. τοῦτο μέντοι χαρίσασθε ἡμῖν, ὃ καὶ ὑπερ 20 ὑμῶν ἔστιν· ἐπιτρέψατε τῶν πρεσβευτῶν τισιν εἰς τὴν πόλιν ἀφικουμένοις δηλώσαι τῇ βουλῇ ταῦτα· καὶ γὰρ εἰ τὴν ἐξουσίαν παρ' αὐτῆς ἔχομεν ὅπως ἂν βουλώμεθα ποιήσασθαι τὰς διαλλαγὰς αὐτοκράτορες ὄντες τῶν ὑποσχέσεων, αὐτοὶ γέ τοι λαβεῖν τοῦτο 25 οὐ δικαιούμεν, ἀλλ' ἐπειδὴ παρὰ δόξαν ἡμῖν ἀπῆνται πρᾶγμα καινόν, ἀφελόμενοι τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν τῷ συνεδρίῳ φέροντες ἀναθήσομεν· πεπελόμεθα μέντοι κάκεινω ταῦτα δόξειν ἄπερ ἡμῖν. ἐγὼ μὲν οὖν ἐνθάδε μενῶ καὶ σὺν ἐμοί τι μέρος τῆς πρε- 30 σβείας, Οὐαλέριος δὲ πορεύσεται καὶ οἱ λοιποὶ σὺν αὐτῷ. ἐδόκει ταῦτα· καὶ κατὰ σπουδὴν ἀναβάντες

ἐπὶ τοὺς Ἴππους ἤλαννον εἰς τὴν πόλιν οἱ μέλλοντες 1244
 δηλώσειν τῇ βουλῇ τὰ γενόμενα. προθέεντων δὲ τῶν
 ὑπάτων λόγον τοῖς συνέδροις, Οὐαλερίου μὲν ἦν
 γνώμη δίδουαι καὶ ταύτην τῷ δήμῳ τὴν χάριν· Ἄπ-
 5 πιος δὲ, ὅσπερ ἐξ ἀρχῆς ἠναντιοῦτο ταῖς διαλλαγαῖς,
 καὶ τότε ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀντέλεγε βοῶν καὶ θεοὺς ἐπι-
 μαρτυρόμενος, καὶ ὅσων μέλλοι σπέρμα κακῶν βα-
 λεῖν τῇ πολιτείᾳ προλέγων. ἀλλ' οὐκ ἐπειθε τοὺς
 πολλοὺς ὠρηκότητας, ὅσπερ εἶπον, διαλύσασθαι τὴν
 10 στάσιν. γίνεται δὴ ψήφισμα τῆς βουλῆς, τὰ τε ἄλλα
 ὅσα οἱ πρέσβεις ὑπέσχοντο τῷ δήμῳ πάντα εἶναι κύ-
 ρια, καὶ τὴν ἀσφάλειαν ἦν ἠτείτο ἐπιτρέπειν. ταῦθ'
 οἱ πρέσβεις διοικησάμενοι τῇ κατόπιν ἡμέρᾳ παρήσαν
 ἐπὶ τὸ στρατόπεδον καὶ τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ διεσά- 1245
 15 φησαν. μετὰ τοῦτο Μενημίον παραινέσαντος τοῖς
 δημόταις ἀποστειλαί τινας εἰς τὴν πόλιν, οἷς ἡ βουλή
 τὰ πιστὰ δώσει, πέμπεται Λεύκιος Ἰούνιος Βροῦτος,
 ὑπὲρ οὗ πρότερον εἶρηκα, καὶ σὺν αὐτῷ Μάρκος
 Δέκιος καὶ Σπόριος Ἰκιλιος. τῶν δὲ παρὰ τῆς βου-
 20 λῆς ἀφιγμένων οἱ μὲν ἡμίσεις ἅμα τοῖς περὶ τὸν
 Βροῦτον εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεψαν, Ἀργίππας δὲ
 μετὰ τῶν λοιπῶν κατέμεινεν ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου
 διαγράψαι παρακληθεὶς τὸν νόμον τοῖς δημοτικοῖς
 καθ' ὃν ἀποδείξουσι τὰς ἀρχάς.
 25 LXXXVIII. Τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ παρήσαν μὲν οἱ
 περὶ τὸν Βροῦτον πεποιημένοι τὰς πρὸς τὴν βουλὴν
 συνθήκας διὰ τῶν εἰρηνοδικῶν, οὓς καλοῦσι Ῥωμαῖοι
 Φητιάλεις. νεμηθεὶς δὲ ὁ δῆμος εἰς τὰς τότε οὔσας
 φράκτας, ἢ ὅπως βούλεται τις αὐτὰς προσαγορεύειν,
 30 ἄς ἐκεῖνοι καλοῦσι κορυίας, ἀρχοντας ἐνιαυσίους
 ἀποδεικνύουσι τούσδε· Λεύκιον Ἰούνιον Βροῦτον καὶ 1246
 Γάιον Σικίννιον Βελλοῦτον, οὓς καὶ τέως εἶχον ἡγε-

μύνας, καὶ ἔτι πρὸς τούτοις, Γάιον καὶ Πόπλιον Λε-
 κιννίους, καὶ Γάιον Οὐισκέλλιον Ῥούγαν. οὗτοι τὴν
 δημαρχικὴν ἐξουσίαν πρῶτοι παρέλαβον οἱ πέντε
 ἄνδρες ἡμέρᾳ τετάρτῃ πρότερον εἰδῶν Δεκεμβρίων,
 ὅσπερ καὶ μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου γίνεται. τε- 5
 λεσθεισῶν δὲ τῶν ἀρχαιρεσιῶν τοῖς μὲν παρὰ τῆς
 βουλῆς ἤκουσι καλῶς ἔχειν ἐδόκει πάντα περὶ ὧν
 247 ἀπεστάλησαν· ὁ δὲ Βροῦτος ἐκκλησίαν συναγαγὼν
 συνεβούλευε τοῖς δημόταις ἱερὰν καὶ ἄστυλον ἀποδει-
 ξαί τὴν ἀρχὴν νόμῳ τε καὶ ὄρκῳ βεβαιώσαντας αὐτῇ 10
 τὸ ἀσφαλές. ἐδόκει ταῦτα πᾶσι, καὶ γράφεται πρὸς
 αὐτοῦ καὶ τῶν συναρχόντων ὅδε ὁ νόμος· δημαρχοῦ
 ἄκουτα, ὅσπερ ἓνα τῶν πολλῶν, μηδεὶς μηδὲν ἀναγ-
 καζέτω δοῦν μηδὲ μαστιγοῦτω μηδ' ἐπιταπτέτω μα-
 στιγοῦν ἑτέρῳ μηδ' ἀποκτινύτω μηδ' ἀποκτείνειν 15
 κελευέτω. ἐὰν δέ τις τῶν ἀπηγορευμένων τι ποιήσῃ,
 ἐξάγιστος ἔστω, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ Δήμητρος
 ἱερά, καὶ ὁ κτείνας τινὰ τῶν ταῦτ' εἰργασμένων
 φόνον καθαρὸς ἔστω. καὶ ἵνα μηδὲ τὸ λοιπὸν τῷ
 248 δήμῳ ἐξουσία γένηται καταπαῦσαι τόνδε τὸν νόμον, 20
 ἀλλ' εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον ἀκίνητος διαμείνη, πάντας
 ἐτάχθη Ῥωμαίους ὁμόσαι καθ' ἱερῶν ἢ μὴν χρήσε-
 σθαι τῷ νόμῳ καὶ αὐτοῦ καὶ ἐγγόνους τὸν αἰεὶ χρό-
 νον, ἀρά τε τῷ ὄρκῳ προσετέθη, τοῖς μὲν ἐμπεδοῦσι
 τοὺς θεοὺς τοὺς οὐρανίους Ἰλευσ εἶναι καὶ δαίμονας 25
 τοὺς καταχθονίους, τοῖς δὲ παραβαίνουσιν ἐναντία
 καὶ τὰ παρὰ θεῶν γίνεσθαι καὶ τὰ παρὰ δαιμόνων
 ὡς ἄγει τῷ μεγίστῳ ἐνόχοις. ἐκ τούτων κατέστη τοῖς
 Ῥωμαίοις ἔθος τὰ τῶν δημάρχων σώματα ἱερά εἶναι καὶ
 παναγῇ, καὶ μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου διαμένει. 30
 LXXXX. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐψηφίσαντο, βωμὸν
 κατεσκεύασαν ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας, ἐν ᾗ κατεστρατο-

πέδευσαν, ὃν ἐπὶ τοῦ κατασχόντος αὐτοὺς τότε δεί-
ματος ὠνόμασαν, ὡς ἢ πάτριος αὐτῶν σημαίνει
γλώσσα, Διὸς Δειματίου· ᾧ θυσίας ἐπιτελέσαντες
καὶ τὸν ὑποδεξάμενον αὐτοὺς τόπον ἱερὸν ἀνέντες,
5 κατήεσαν εἰς τὴν πόλιν ἅμα τοῖς πρέσβεσιν. ἀπο-
δόντες δὲ καὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει θεοῖς χαριστήρια, καὶ 12
τοὺς πατρικίους πείσαντες ἐπικυρῶσαι τὴν ἀρχὴν
ψῆφον ἐπενέγκαντας, ἐπειδὴ καὶ τούτου παρ' αὐτῶν
ἔτυγον, ἐδεήθησαν ἔτι τῆς βουλῆς ἐπιτρέψαι σφίσι
10 ἄνδρας ἐκ τῶν δημοτικῶν δύο καθ' ἕναστον ἐνιαυτὸν
ἀποδεικνύναι τοὺς ὑπηρετήσοντας τοῖς δημάρχοις
ὄσων ἂν δέωνται καὶ δίκας ὡς ἂν ἐπιτρέψωνται ἐκεῖ-
νοι κρινούντας ἱερῶν τε καὶ δημοσίων τόπων καὶ
τῆς κατὰ τὴν ἀγορὰν εὐετηρίας ἐπιμελησομένους.
15 λαβόντες δὲ καὶ τοῦτο τὸ συγχώρημα παρὰ τῆς βου-
λῆς ἀποδεικνύουσιν ἄνδρας, οὓς ὑπηρετάς τῶν δη-
μάρχων καὶ συνάρχοντας καὶ δικαστὰς ἐκάλουν. νῦν
μέντοι κατὰ τὴν ἐπιχώριον γλῶττιαν ἀφ' ἐνὸς ὧν
πράττουσιν ἔργων ἱερῶν τόπων ἐπιμελεῖται καλοῦν-
20 ται, καὶ τὴν ἐξουσίαν οὐκέθ' ὑπηρετικὴν ἑτέρων
ἔχουσιν, ὡς πρότερον, ἐπιτέτραπται δ' αὐτοῖς πολλὰ 12
καὶ μεγάλα, καὶ σχεδὸν εἰκόνασι πῶς κατὰ τὰ πλεῖστα
τοῖς παρ' Ἑλλήσιν ἀγορανόμοις.

LXXXI. Ἐπεὶ δὲ κατέστη τὰ πράγματα καὶ
25 τὸν ἀπ' ἀρχῆς κόσμον ἐκομίσατο ἡ πόλις, ἐπὶ τοὺς
ἕξω πολεμίους ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων στρατιὰ κατελέ-
γετο, πολλὴν εἰσενεγκαμένου προθυμίαν τοῦ δήμου
καὶ δι' ὀλίγον χρόνου πάντα τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἐπιτή-
δεια εὐτρεπῆ ποιήσαντος. τῶν δὲ ὑπάτων διακλή-
30 ρωσαμένων περὶ τῆς ἐξουσίας, ὡς ἔστιν αὐτοῖς ἔθος,
Σπόριος μὲν Κάσσιος, ὃς ἔλαχε τὴν τῶν κατὰ τὴν
πόλιν ἐπιμέλειαν, ὑπέμεινε μέρος τῆς κατειλεγμένης

δυνάμειος τὸ ἀριεὺς λαβὼν· Πόστουμος δὲ Κορί-
νιος ἐξῆγε τὴν λοιπὴν στρατιάν, Ῥωμαίων τε αὐτῶν
ἀξιόχρεων ἄγων μοῖραν καὶ Λατίνων τι συμμαχικὴν
1251 οὐκ ὀλίγον. κρίνας δὲ Οὐολούσκιοις ἐπιχειρεῖν πρώτοις,
πόλιν αὐτῶν Δογγόλαν ἐξ ἐφόδου καταλαμβάνεται, 5
ἐπιβαλομένων μὲν τῶν ἐν αὐτῇ μεταποιεῖσθαι τινος
ἀρετῆς καὶ τινα στρατιάν ὑπαίθριον ἀποστειλάντων,
ἢ τοὺς ἐπίοντας ἀνείρξειν ἐπίστευον, αἰσχυρῶς δ'
ἀναγκασθέντων φυγεῖν πρὶν ἢ λαμπρὸν τι ἔργον
ἀποδείξασθαι καὶ οὐδ' ἐν τῇ τειχομαχίᾳ γενναῖον 10
οὐδὲν ἀποδειξαμένων. μᾶ γοῦν ἡμέρα τῆς τε γῆς
αὐτῶν Ῥωμαῖοι ἐκράτησαν ἀκοντιὶ καὶ τὴν πόλιν οὐ
πολλὰ πραγματευθέντες κατὰ κράτος ἔλαβον. ὁ δὲ
τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς τὰ τε ἐγκαταληφθέντα χορή-
ματα διαρπάσαι τοῖς στρατιώταις ἐφείς καὶ φρουρὰν 15
ἐν τῇ πόλει καταλιπὼν ἐξῆγε τὴν δύναμιν ἐφ' ἑτέραν
πόλιν τῶν Οὐολούσκων, ἣ καλεῖται μὲν Πόλουσκα,
1252 διάστημα δὲ οὐ πολὺ τῆς Δογγόλας ἀπέχει. οὐδενὸς
δὲ αὐτῷ τολμήσαντος ὑπαντῆσαι διανύσας τὴν χώ-
ραν κατὰ πολλὴν εὐπέτειαν προσέβαλε τοῖς τείχεσι· 20
τῶν δὲ στρατιωτῶν οἱ μὲν τὰς πύλας διακόψαντες,
οἱ δὲ διὰ κλιμάκων ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀναβάντες, ἀνθη-
μερὸν γίνονται καὶ ταύτης τῆς πόλεως κύριοι. ὡς
δὲ παρέλαβε τὴν πόλιν, ὀλίγους μὲν τινὰς ἐπιλέξας
τοὺς αἰτίους τῆς ἀποστάσεως ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ λοι- 25
ποὺς χρημάτων ἀψαιρέσει ζημιώσας καὶ ὄπλα ἀφελό-
μενος, Ῥωμαίων εἶναι τὸ λοιπὸν ἠνάγκασεν ὑπη-
κόους.

LXXXII. Καταλιπὼν δὲ καὶ ταύτη βραχεῖαν
τῆς στρατιᾶς μοῖραν ἕνεκα φυλακῆς, τῇ κατόπιν 30
ἡμέρᾳ τὴν δύναμιν ἀναλαβὼν προῆγεν ἐπὶ Κοριόλαν,
πόλιν ἐπιφανῆ σφόδρα καὶ ὡσπερὰν μητρόπολιν τῶν

Ουολούσκων· ἔνθα καὶ δύναμις ἦν συνειλεγμένη
 καρτερά καὶ τὸ τεῖχος οὐ βράδιον ἀλῶναι τὰ τε πρὸς
 τὸν πόλεμον ἐπιτήδεια παρεσκευασμένα τοῖς ἔνδον
 ἐκ πολλοῦ. ἐπιχειρήσας δὲ τῇ τειχομαχίᾳ μέχρι δει-
 5 λης ὀψίας ἀποκρούεται πρὸς τῶν ἐναντίων πολλοὺς
 τῶν οἰκείων ἀπολέσας. τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ κριοὺς τε
 καὶ γέρορα καὶ κλίμακας εὐτρεπισάμενος, παρεσκευ- 125
 ἄζετο μὲν ὡς πάσῃ τῇ δυνάμει πειρασόμενος τῆς πό-
 λεως, ἀκούσας δ' ὅτι πολλῇ χειρὶ μέλλουσιν Ἀντιά-
 10 ται βοηθεῖν τοῖς Κοριολανοῖς κατὰ τὸ συγγενὲς καὶ
 εἶδεν οἱ πεμφθέντες ἐν ὁδῷ ἤδη, μερίσας τὸν ἑαυτοῦ
 στρατὸν, τῷ μὲν ἡμίσει τειχομαχεῖν ἔγνω Τίτον
 Λάρκιον ἐπ' αὐτοῦ καταλιπὼν, τῷ δὲ λοιπῷ κωλύειν
 τοὺς ἐπιόντας διανοεῖτο. καὶ γίνονται δύο τῆς αὐ-
 15 τῆς ἡμέρας ἀγῶνες· Ῥωμαῖοι δ' ἐνίκων πάντων μὲν
 προθύμως ἀγωνισαμένων, ἐνὸς δ' ἀνδρὸς ἀπιστον
 ἀρετὴν καὶ παντὸς λόγου κρείττονας ἀποδειξαμένου
 πράξεις, ὃς ἦν μὲν ἐκ τοῦ γένους τῶν πατρικίων
 καὶ οὐκ ἀσήμων πατέρων, ἐκαλεῖτο δὲ Γάιος Μάρ-
 20 κιος, σώφρων δὲ τὸν καθ' ἡμέραν βίον ἀνὴρ καὶ
 φρονήματος ἐλευθέρου μεστός. ἐγένετο δὲ ὁ τρόπος
 τῆς ἐκατέρας μάχης τοιούσδε· ὁ μὲν Λάρκιος ἐξαγα-
 γὰν τὴν στρατιάν ἅμ' ἡμέρᾳ προσῆγε τοῖς τείχεσι 125
 τῆς Κοριόλας καὶ κατὰ πολλοὺς τόπους ἐποίειτο τὰς
 25 προσβολάς· οἱ δὲ Κοριολανοὶ μέγα φρονοῦντες ἐπὶ
 τῇ παρὰ τῶν Ἀντιατῶν βοηθείᾳ, ἦν οὐ διὰ μακροῦ
 σφίσι παρέσεσθαι ἐπίστευον, ἀνοίξαντες ἀπάσας τὰς
 πύλας ὤρμησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἀθρόοι. Ῥωμαῖοι
 δὲ τὴν μὲν πρώτην ἐφοδὸν αὐτῶν ἐδέξαντο καὶ πολ-
 30 λὰς πληγὰς τοῖς ὁμόσε χωροῦσιν ἔδοσαν, ἔπειτα πλει-
 ὄνων ἐπιόντων ὠθούμενοι κατὰ πρᾶνοὺς χωρίον
 ἐνέκλιναν. τοῦτο κατιδὼν ὁ Μάρκιος, ὑπὲρ οὗ πρό-

τερον ἔφην, ἵσταται σὺν ὀλίγοις καὶ δέχεται τὸ ἐπι-
 φερόμενον τῶν πολεμίων στίφος· καταβαλὼν δὲ
 συκροὺς αὐτῶν, ὡς ἐνέκλιναν οἱ λοιποὶ καὶ πρὸς τὴν
 πόλιν ἔφευγον, ἠκολούθει κτείνων ἀεὶ τοὺς ἐν χειρὶ
 1255 καὶ ἐπικελευόμενος τοῖς φεύγουσιν ἀεὶ τῶν σφετέρων 5
 ἀναστρέφειν τε καὶ θαρρεῖν καὶ αὐτῷ ἔπεσθαι. οἱ
 δ' αἰδεσθέντες ἐπὶ τῷ ἔργῳ ἀνέστρεφον αὐτίς καὶ
 τοῖς καθ' ἑαυτοὺς ἐπέκειντο παίοντες καὶ διώκοντες,
 καὶ δι' ὀλίγον χρόνου τοὺς συμπλακέντας ἕκαστοι
 τρεψάμενοι προσέκειντο τοῖς τείχεσι· καὶ ὁ Μάρ- 10
 κιος θαρσύτερον ἤδη κινδυνεύων προσωτέρῳ μάλ-
 λον ἐχώρει, καὶ πρὸς αὐταῖς γενόμενος ταῖς πύλαις
 συνεισέπιπτε τοῖς φεύγουσιν εἰς τὸ τεῖχος. συνεισ-
 πεδόντων δὲ αὐτῷ καὶ ἄλλων συκρῶν κατὰ πολλὰ
 μέρη τῆς πόλεως φόνος ἐγένετο ἐξ ἀμφοῖν πολὺς· 15
 τῶν μὲν ἀνὰ τοὺς στενωποὺς, τῶν δὲ περὶ ταῖς ἀλι-
 σκομέναις οἰκίαις μαχομένων. συνελάμβανον δὲ τοῦ
 ἔργου τοῖς ἔνδον καὶ αἱ γυναῖκες ἀπὸ τῶν στεγῶν
 βάλλουσαι τοὺς πολεμίους τοῖς καλυπτῆροσι, καὶ καθ'
 ὅσον ἐκάστω τις ἰσχὺς καὶ δύναμις ἦν προθύμως 20
 ἐβοήθουν τῇ πατρίδι. οὐ μόντοι ἐπὶ πολὺν γε χρό-
 1256 νον τοῖς δεινοῖς ἀντεῖχον, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν παρα-
 διδόναι σφᾶς αὐτοὺς τοῖς κεκρατηκόσι. τοῦτον δὲ
 τὸν τρόπον ἀλούσης τῆς πόλεως οἱ μὲν ἄλλοι Ῥωμαῖοι
 πρὸς ἀρπαγὴν τῶν ἐγκαταληφθέντων ἐτρέποντο, 25
 καὶ μέχρι πολλοῦ διετέλουν προσκείμενοι ταῖς ὠφε-
 λείαις χρημάτων τε πολλῶν ὑπαρχόντων ἐν τῷ χωρίῳ
 καὶ ἀνδραπόδων,

LXXXXIII. Ὁ δὲ Μάρκιος ὁ πρῶτος καὶ μόνος
 ὑποστάς τοὺς πολεμίους καὶ λαμπρότατος ἀπάντων 30
 γενόμενος Ῥωμαίων ἐν τε τῇ τειχομαχίᾳ καὶ τοῖς ἐν-
 τὸς τείχεος ἀγῶσι, λαμπρότερος ἐν τῷ δευτέρῳ ἀγῶνι

τῷ συστάντι πρὸς τοὺς Ἀντιάτας ἐφάνη. οὐδὲ γὰρ
 ταύτης ἐδικαίωσεν ἀπολειφθῆναι τῆς μάχης, ἀλλ'
 ἅμα τῷ κρατηθῆναι τὴν πόλιν ὀλίγους τοὺς ἀκολου-
 θῆσαι δυνηθέντας ἐπαγόμενος ἐχώρει δρόμῳ, καὶ
 5 καταλαβὼν παρατεταγμένως ἤδη τὰς δυνάμεις καὶ
 μελλούσας εἰς χεῖρας ἰέναι, τὴν τε ἄλωσιν τῆς πό-
 λεως πρῶτος ἀναγγέλλει τοῖς σφετέροις, τεκμήριον ¹²⁵⁷
 αὐτῆς ἀποδεικνύς τὸν καπνὸν, ὃς ἀπὸ τῶν ἐμπρη-
 σθεισῶν οἰκιῶν πολὺς ἐφέρετο, καὶ δεηθεὶς τοῦ ὑπά-
 10 του κατὰ τὸ κατερωτάτον τῶν πολεμίων εἰλείτο.
 καὶ ἐπειδὴ τὰ σημεῖα ἤρθη τῆς μάχης, πρῶτος ὁμοσε
 τοῖς ἐναντίοις ἐχώρει, καὶ πολλοὺς τῶν εἰς χεῖρας
 ἐλθόντων ἀποκτείνας εἰς μέσσην αὐτῶν τὴν φάλαγγα
 ὤθειται. οἱ δ' Ἀντιάται συστάδην μὲν οὐκέτι μάχε-
 15 σθαι πρὸς αὐτὸν ὑπέμενον, ἀλλ' ἐξέλειπον τὰς τάξεις
 καθ' οὓς γένοιτο ἐπιῶν, κύνλην δὲ περιόσαντο
 ἀθρόοι καὶ ἔβαλλον ὑποχωροῦντες ἐπιόντα τε καὶ
 ἐπόμενοι. ὁ δὲ Ποστούμιος ὡς ἔγνω τοῦτο, δείσας
 μὴ τι μονωθεὶς ὁ ἀνὴρ πάθη, τοὺς κρατίστους τῶν
 20 νέων ἀρωγούς αὐτῷ πέμπει· καὶ ἐκεῖνοι ποιήσαντες
 πυκνοὺς τοὺς λόχους ἐμβάλλουσι τοῖς πολεμίοις. οὐ
 δεξαμένων δὲ αὐτοὺς τῶν κατὰ μέτωπον, ἀλλ' εἰς
 φυγὴν τραπέντων, προσωτέρω προχωροῦντες εὐρί-
 σκουσι τὸν Μάρκιον τραυμάτων μεστὸν, καὶ περὶ αὐ-
 25 τὸν ὀρθῶσι νεκρούς τε κειμένους πολλοὺς καὶ ἡμι-¹²⁵⁸
 θανεῖς. μετὰ τοῦτο ἤδη κοινῶς ἐχώρουν ἠγεμόνα
 τὸν Μάρκιον ἔχοντες ἐπὶ τοὺς ἔτι διαμένοντας ἐν
 τάξει, κτείνοντες τοὺς ὑφισταμένους καὶ ὥσπερ ἀν-
 δραπόδοις παραχωρῶμενοι. ἄξιοι μὲν δὴ λόγου καὶ οἱ
 30 ἄλλοι Ῥωμαῖοι ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἐγένοντο, κράτι-
 στοὶ δ' αὐτῶν οἱ προασπίσαντες τὸν Μάρκιον· ὑπὲρ
 ἅπαντας δὲ αὐτὸς ὁ Μάρκιος, ὃς καὶ τῆς νίκης ἀναμ-

φιλόγως αἰτιώτατος ἦν. ἐπεὶ δὲ συνεσκόταξεν ἤδη,
 οἱ μὲν Ῥωμαῖοι ἀνεχώρουν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον μέγα
 ἐπὶ τῇ νίκῃ φρονούντες καὶ πολλοὺς μὲν ἀνηρηκότες
 τῶν Ἀντιατῶν, πολλοὺς δ' αἰχμαλώτους ἄγοντες.

LXXXXIII. Τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ συγκαλέσας ὁ δ'
 Ποστούμιος εἰς ἐκκλησίαν τὸν στρατὸν ἐπαινοῦ τοῦ
 Μαρκίου διεξῆλθε πολὺν, καὶ στεφάνοις αὐτὸν ἀρι-
 στείοις ἀνέδρασε ἀμφοτέρων χαριστήρια τῶν ἠγόντων
 ἀποδιδούς. ἐδωρήσατο δ' αὐτὸν ἵπῳ πολεμιστῇ
 στρατηγικοῖς ἐπισήμοις κεκοσμημένῳ καὶ δέκα σῶ- ¹⁰
 1259 μασιν αἰχμαλώτοις, ἐπ' ἐκείνῳ ποιήσας οὓς βούλοιο
 λαβεῖν, ἀργυρίῳ τε ὅσον ἂν ἐξενέγκασθαι δύνατο
 αὐτὸς, καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης λείας πολλαῖς καὶ καλαῖς
 ἀπαρχαῖς. βοῆς δὲ γενομένης ἐξ ἀπάντων μεγάλης,
 ὡς ἂν ἐπαινοῦντων τε καὶ σπυρομένων, προσελθὼν ¹⁵
 ὁ Μάρκιος τῷ τε ὑπάτῳ χάριν εἰδέναι μεγάλην ἔφη
 καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐπὶ ταῖς τιμαῖς, ὧν αὐτὸν
 ἤξιον· οὐ μὲντοι καταχρήσεσθαι γε αὐταῖς, ἀρε-
 σθήσεσθαι δὲ τῷ τε ἵπῳ τῆς λαμπρότητος τῶν ση-
 20 μείων ἕνεκεν καὶ ἐνὶ αἰχμαλώτῳ, ὃς ἔτυχεν αὐτῷ
 ξένος ὢν. οἱ δὲ στρατιῶται καὶ πρότερον ἀγάμενοι
 τὸν ἄνδρα τῆς γενναιότητος, ἔτι μᾶλλον ἐθαύμασαν
 τῆς ὑπεροφίας τοῦ πλούτου, καὶ ὅτι μετρίως ἠνεγκε
 τὴν τοσαύτην εὐτυχίαν. ἐκ τούτου Κοριοιανὸς ἐπε-
 κλήθη τοῦ ἔργου, καὶ πάντων ἐγεγόνει τῶν κατὰ τὴν ²⁵
 αὐτὴν ἡλικίαν ἐπιφανέστατος. τῆς δὲ πρὸς τοὺς
 Ἀντιάτας μάχης τοῦτο λαβούσης τὸ τέλος αἱ λοιπαὶ
 1260 τῶν Οὐολούσκων πόλεις διελύντο τὴν πρὸς τοὺς
 Ῥωμαίους ἔχθραν, καὶ ὅσοι τὰ ὅμοια ἐκείνοις ἐφρό-
 νουν, οἱ τε ἐν τοῖς ὅπλοις ἤδη ὄντες, καὶ οἱ παρα- ³⁰
 σκεναζόμενοι τὸν πόλεμον ἐπέπαυτο. οἷς ἅπασιν ὁ
 Ποστούμιος ἐπιεικῶς χρησάμενος, ἀνέστρεψεν ἐπὶ τὰ

οίκεια, καὶ διαφῆκε τὴν στρατιάν. Κάσσιος δὲ ὁ ἕτε-
 ρος τῶν ὑπάτων ὁ καταλειφθεὶς ἐν τῇ Ῥώμῃ τὸν
 νεῶν τῆς τε Δήμητρος καὶ Διονύσου καὶ Κόρης ἐν
 τῷ μεταξὺ χρόνῳ καθιέρωσεν, ὃς ἐστὶν ἐπὶ τοῖς τέρ-
 5 μασι τοῦ μεγίστου τῶν ἵπποδρόμων ὑπὲρ αὐτὰς ἰδρυ-
 μένος τὰς ἀφῆσεις, εὐξαμένου μὲν αὐτὸν Ἀύλου Πο-
 στουμίου τοῦ δικτάτορος ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀναθήσειν
 τοῖς θεοῖς, καθ' ὃν χρόνον ἐμελλεν ἀγωνίζεσθαι πρὸς
 τὴν Λατίνων στρατιάν, τῆς τε βουλῆς μετὰ τὸ νίκημα
 10 τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ ψηφισαμένης ἐκ τῶν λαφύρων
 ποιήσασθαι πᾶσαν, τότε δὲ τοῦ ἔργου λαβόντος τὴν
 συντέλειαν.

LXXXV. Ἐγένοντο δ' ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ
 πρὸς τὰς τῶν Λατίνων πόλεις ἀπάσας συνθήκαι καὶ-1261
 15 ναὶ μεθ' ὄρκων ὑπὲρ εἰρήνης καὶ φιλίας, ἐπειδὴ
 παρακινήσαι τε οὐδὲν ἐπεχείρησαν ἐν τῇ στάσει, καὶ
 συνηθόμενοι τῇ καθόδῳ τοῦ δήμου φανεροὶ ἦσαν,
 τοῦ τε πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς ἀποστάτας ἐτοιμῶς
 ἐδόκουν συνάρασθαι. ἦν δὲ τὰ γραφέντα ἐν ταῖς
 20 συνθήκαις τοιάδε· Ῥωμαίοις καὶ ταῖς Λατίνων πό-
 λεσιν ἀπάσαις εἰρήνη πρὸς ἀλλήλους ἔστω μέχρις
 ἂν οὐρανός τε καὶ γῆ τὴν αὐτὴν στάσιν ἔχωσι· καὶ
 μήτε αὐτοὶ πολεμείτωσαν πρὸς ἀλλήλους, μήτ' ἄλλο-
 θεν πολεμίους ἐπαγέτωσαν, μήτε τοῖς ἐπιφέρουσι
 25 πόλεμον ὁδοὺς παρεχέτωσαν ἀσφαλεῖς, βοηθείτωσαν
 τε τοῖς πολεμουμένοις ἀπάσῃ δυνάμει, λαφύρων τε
 καὶ λείας τῆς ἐκ πολέμων κοινῶν τὸ ἴσον λαγχανέτω-
 σαν μέρος ἑκάτεροι· τῶν τε ἰδιωτικῶν συμβολαίων
 αἱ κρίσεις ἐν ἡμέραις γιγνέσθωσαν δέκα, παρ' οἷς
 30 ἂν γένηται τὸ συμβόλαιον. ταῖς δὲ συνθήκαις ταύ-
 ταις μηδὲν ἐξέστω προσθεῖναι μήδ' ἀφελεῖν ἀπ'
 αὐτῶν, ὅ τι ἂν μὴ Ῥωμαίοις τε καὶ Λατίνοις ἅπασι

1262 δοκῇ. ταῦτα μὲν δὴ Ῥωμαῖοί τε καὶ Λατίνοι συνέ-
 δηκαν πρὸς ἀλλήλους ὁμοσάντες καθ' ἑρῶν. ἐψη-
 φίσατο δὲ καὶ θυσίας ἀποδοῦναι τοῖς θεοῖς ἢ βουλή
 χαριστηρίους ἐπὶ ταῖς πρὸς τὸν δῆμον διαλλαγαῖς,
 προσθεῖσα μίαν ἡμέραν ταῖς καλουμέναις Λατίναις ἡ-
 5 ἑορταῖς θυσίῳ οὐσαις, τὴν μὲν πρώτην ἀνιερώσαν-
 τος βασιλέως Ταρκυνίου καθ' ὃν χρόνον ἐνίκησε
 Τυρρηνοῦς· τὴν δ' ἑτέραν τοῦ δήμου προσθέντος,
 ὅτε τοὺς βασιλεῖς ἐμβαλὼν ἐλευθέραν ἐποίησε τὴν
 πόλιν· αἷς ἢ τρίτῃ τότε προσενεμήθη τῆς καθόδου
 10 τῶν ἀποστάντων ἕνεκα. τὴν δὲ προστασίαν καὶ τὴν
 ἐπιμέλειαν τῶν ἐν αὐταῖς γινομένων θυσιῶν τε καὶ
 ἀγῶνων οἱ τῶν δημάρχων ὑπηρέται παρέλαβον, οἱ
 τὴν νῦν ἀγορανομικὴν ἔχοντες ἐξουσίαν, ὥσπερ
 ἔφην, κοσμηθέντες ὑπὸ τῆς βουλῆς πορφύρα καὶ
 15 θρόνῳ ἐλεφαντίνῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπισήμοις, οἷς εἶ-
 χον οἱ βασιλεῖς.

1263 LXXXVI. Οὐ πολλῷ δ' ὕστερον χρόνῳ τῆς
 ἑορτῆς τῶν ὑπατικῶν εἰς Μενήμιος Ἀγρίππας ἐτε-
 20 λεύτησε τὸν βίον, ὁ νικήσας Σαβίνους καὶ τὸν ἐξ
 αὐτῶν θρίαμβον ἐπιφανέστατον ἀγαγὼν, ὃ πεισθεῖσα
 ἢ βουλή τὴν καθόδον ἐπέτρεψε τοῖς φυγάσι, καὶ ὁ
 δῆμος πιστεύσας ἀπέστη τῶν ὄπλων· καὶ αὐτὸν ἔθα-
 ψεν ἢ πόλις δημοσίᾳ καὶ καλλίστῃ πάντων ἀνθρώπων.
 καὶ λαμπροτάτῃ ταφῇ. οὐσία γὰρ οὐκ ἦν τῷ ἀνδρὶ
 25 εἰς μεγαλοπρέπειαν ἐκκομιδῆς καὶ ταφῆς ἀποχρῶσα·
 ὥστε καὶ τοῖς ἐπιτρόποις αὐτοῦ τῶν παίδων βουλευο-
 μένοις ἔδοξεν ὡς ἕνα τῶν πολλῶν εὐτελεῶς ἐκκομίσαι
 τε καὶ θάψαι. οὐ μέντοιγε ὁ δῆμος εἶασεν, ἀλλὰ
 συναγαγόντες οἱ δημαρχοὶ τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν
 30 καὶ πολλὰ διελθόντες ἐγκώμια τῶν τε κατὰ πόλεμον
 ἔργων τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῶν πολιτικῶν, τὴν τε σωφρο-

σύννην αὐτοῦ καὶ τὴν λιτότητα τοῦ βίου, μάλιστα δὲ
 τὴν εἰς χρηματισμὸν ἐγκράτειαν ἐπὶ μάλιστα ἄραν-1264
 τες τοῖς ἐπαύοις, αἰσχιστον ἔφησαν εἶναι τῶν πραγ-
 μάτων ἄνδρα τηλικούτον ἀσήμου καὶ ταπεινῆς κη-
 5 δείας τυχεῖν διὰ πενίαν· παρήνεσάν τε τῷ δήμῳ
 τὴν δαπάνην ἀναδέξασθαι, καὶ συνεισενεγκεῖν κατ'
 ἄνδρα ὅσον ἂν αὐτοὶ τάξωσι. τοῖς δὲ ἀκούσασιν
 ἄσμενον ἐγένετο, καὶ ἀντίκα φέροντος ἐκάστου τὸ
 ταχθὲν πολὺ τι χρῆμα συνήχθη διαφόρον. μαθούσα
 10 δὲ τοῦτο ἡ βουλὴ δι' αἰσχύνῃς τὸ πρᾶγμα ἔλαβε, καὶ
 ἔκρινε μὴ κατ' ἄνδρα ἐρασιμῶ τὸν ἐπιφανέστατον
 Ῥωμαίων περιδεῖν θαπτόμενον, ἀλλ' ἐκ τῶν δημο-
 σίων ἐδικαίωσε τὸ ἀνάλωμα γενέσθαι τοῖς ταμίαις
 ἐπιτρέψασα τὴν ἐπιμέλειαν. οἱ δὲ πολλῶν πάνυ
 15 μισθώσαντες χρημάτων τὰς παροχὰς, κόσμῳ τε πολυ-
 τελεστάτῳ κοσμήσαντες αὐτοῦ τὸ σῶμα, καὶ πάντα
 τὰ λοιπὰ ἐπιχορηγήσαντες εἰς μεγαλοπρέπειαν, ἔθα-
 ψαν αὐτὸν ἀξίως τῆς ἀρετῆς. ἀντιφιλοτιμούμενος δὲ
 ὁ δῆμος πρὸς τὴν βουλήν, οὐδ' αὐτὸς ἠξίωσε τὸ συν-
 20 εισενεχθὲν διάφορον ἀποδιδόντων τῶν ταμιῶν ἀπο-1265
 λαβεῖν, ἀλλ' ἔχαρίσατο τοῖς παισὶ τοῦ ἀνδρὸς οἰκτεί-
 ρων τὴν ἀπορίαν, ἵνα μηδὲν ἀνάξιον ἐπιτηδεύσωσι
 τῆς τοῦ πατρὸς ἀρετῆς. ἐγένετο δὲ καὶ τίμησις ἐν
 τῷ χρόνῳ τούτῳ διὰ τῶν ὑπάτων· ἕξ ἧς ἐνρῆθησαν
 25 ὑπὲρ ἑνδεκα πάντων μυριάδες αἱ τιμησάμεναι. καὶ
 τὰ μὲν ἐπὶ τῆς τούτων ὑπατείας προχθέντα Ῥωμαίοις
 ταῦτα ἦν.